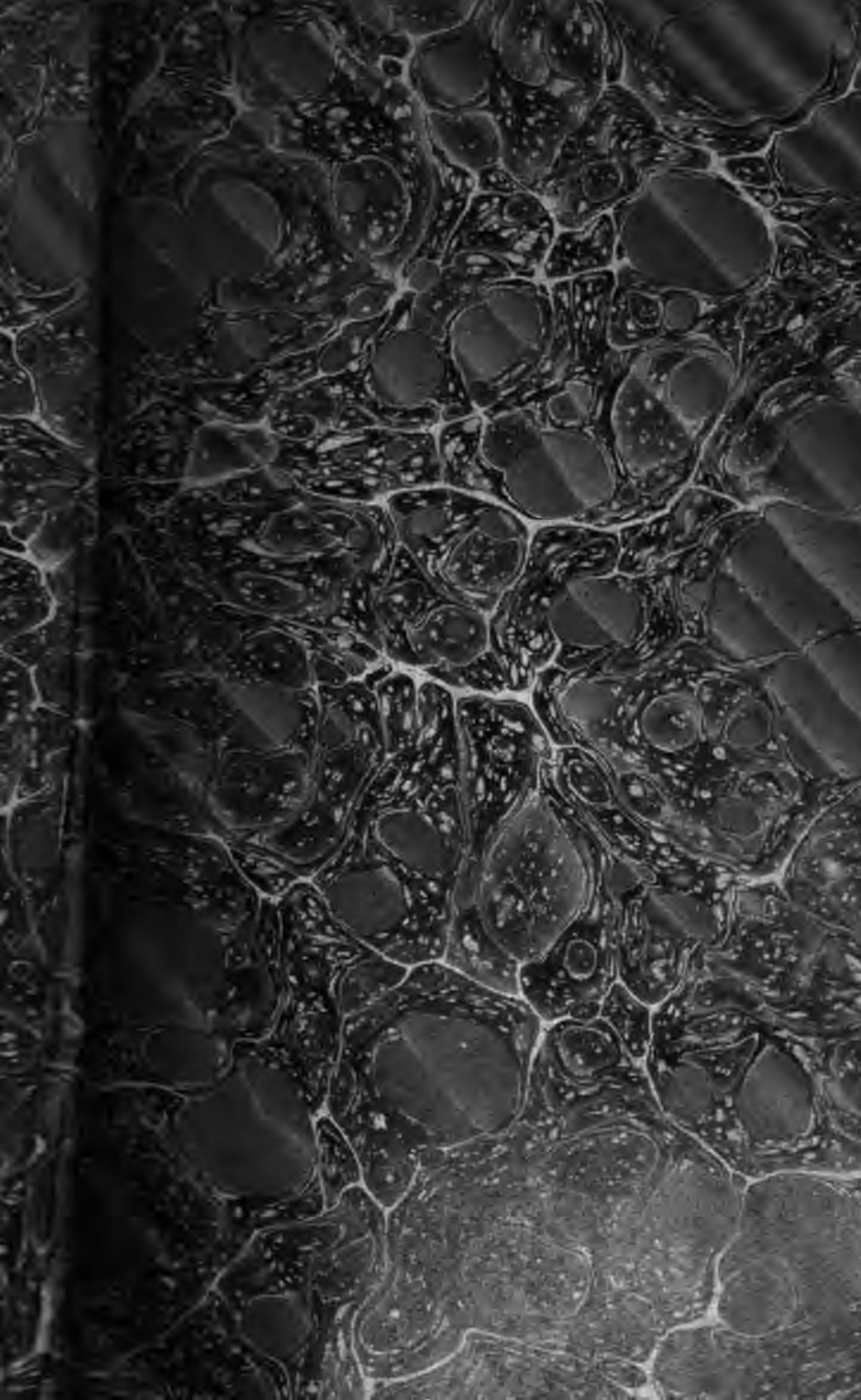

EX LIBRIS
JOHN CHIPMAN GRAY

T

D.

ET R

A I

ADS

AD

AC

CHI

CAN

THEOLOGIA

MORALIS

ILLUSTRISSIMI AC REVERENDISSIMI

D. ALPHONSI DE LIGORIO,

OLIM EPISCOPI S. AGATHÆ GOTHORUM,

ET RECTORIS MAJORIS CONGREGATIONIS SS. REDEMPTORIS, A PIO VII, 15 SEPTEMBRIS ANNI 1816 BEATORUM FASTIS ADSCRIPTI, ADJUNCTA IN CALCE PERUTILI INSTRUCTIONE AD PRAXIM CONFESSARIORUM, UNA CUM ILLUSTRISSIMI AC REVERENDISSIMI JOANNIS DOMINICI MANSI ARCHIEPISCOPI LUCENSIS EPITOME DOCTRINÆ MORALIS ET CANONICÆ EX OPERIBUS BENEDICTI XIV.

EDITIO CÆTERIS CORRECTIOR.

TOMUS SEXTUS.

Continens prosecutionem Tractatûs de Pænitentia et Tractatum de Censuris.

ANTVERPIÆ,

È PRELO JANSSENS ET VAN MERLEN, IN PLATEA CORIARIORUM.

1822.

THEOLOGIA MORALIS.

CAPUT II.

DE MINISTRO SACRAMENTI PŒNITENTIÆ.

DUBIUM I.

Quis sit Minister?

539 *Confessarii indigent approbatione, et jurisdictione.*
540 *An in casu necessitatis sit obligatio confitendi laico vel Clerico? An verò Clericus vel laicus in articulo mortis, deficiente Sacerdote, possit absolvere à censuris?*
541 *Nullus autem Sacerdos validè absolvit, nisi sit approbatus, vel Parochus.*

« Resp. Est Sacerdos approbatus ab Episcopo, sal- 539
» tèm respectu sæcularium, et habens jurisdictionem.
» Est certum. Ratio primæ partis sumitur ex Joan. 1.
» *Accipite Spiritum S., quorum remiseritis*, etc. Ratio
» secundæ sumitur ex Trid. sess. 23 c. 15 *de refor-*
» *mat.* ubi decernit, nullum..... posse Confessiones
» sæcularium.. audire.. nisi aut parochiale beneficium
» *obtineat*, aut ab Episcopis.. idoneus judicetur *(*Hanc*
» *ad rem facit damnatio inflicta ab Alex. VII duabus pro-*
» *posit. scilicet* 13 *et* 16)* Addidi respectu sæcularium,
» quia circà Confessiones Regularium Concilium ni-
» hil videtur notâsse; undè ii cuivis, etiàm non ap-
» probato, quem Prælatus præfecerit, possunt con-
» fiteri; intellige, quantùm est ex vi Concilii, quia
» Gregorius XV statuit, ut Monialium Confessarius
» ab ordinario approbetur. Ratio tertiæ partis ex Flo-
» rentino, et Tridentino loc. cit. quia absolutio est
» actus judicialis, qui requirit subditos.

Undè resolves.

540 » 1. Nullo casu, vel dispensatione hoc Sacramen-» tum validè administratur à non Sacerdote. »

Dixit *Magister sentent.* in 4 dist. 17 quod in casu necessitatis debeat fidelis confiteri laico: et huic adhæsit D. Th. Suppl. quæst. 8 art. 2 ad 1. dicens: *Quandò necessitas imminet, debet facere pœnitens quod ex parte una est, scilicet conteri, et confiteri cui potest; qui quàmvis Sacramentum perficere non possit... defectum tamen Sacerdotis summus Sacerdos supplet.* Hoc tamen intelligendum est non esse de præcepto sed de consilio, ad excitandam contritionem, vel ad solatium, sivè consilium capiendum, ut dicunt Wigandt tr. 13 n. 62. Laym. c. 10 Salm. c. 11 num. 3. Croix n. 1482 et alii passim. Tenet autem S. Anton. Ang. Henr. Candidus, Panorm. Led. etc. apud Salm. de Censur. cap. 2 n. 47 et probabile putant Sanch., lib. 2. Dec. c. 13 n. 13. Croix n. 1483 et Diana p. 3. tr. 4 R. 133 cum Led. Valer. Lacruz. etc. quod Clericus absente Sacerdote, et laicus absente Clerico, in articulo mortis ex præsumpta concessione Ecclesiæ possit absolvere à censuris, ne infirmus privetur sepulturâ et suffragiis. Sed probabiliùs hoc negant communiter tàm de laico, quàm de Clerico Conc. pag. 452 n. 10. Lugo dist. 18 n. 7. Croix loc. c. Salm. de Censur. c. 2 num. 48 cum Avila, Pal. Sayr. Corn. et Villal. item Laym. Con. Suar. Soto, etc. ap. Dian. Ratio, quia id nullo jure nisi Sacerdotibus conceditur, et numquàm contrarium in Ecclesia fuit consuetudine introductum. Tantò magis, quod eo casu (ut in Rituali habetur), si excommunicatus decesserit cum signo pœnitentiæ, poterit ejus cadaver absolvi ab habente facultatem super illa excommunicatione.

541 « 2. Ubi Trident est receptum, secùs alibi, nul-» lus Sacerdos, etiàm Regularis, validè absolvit, nisi » sit approbatus, vel Parochus, cui non solùm in-» trà, sed etiàm extrà diœcesim suam, validè dele-

» gatur jurisdictio, potestque eligi in Confessarium » ab omni habente potestatem eligendi, quamdiù tamen retinet Parochiam. Ità Fill. t. 1 c. 7. Fagund. » Suar. Dian. p. 3 t. 4 R. 146. * (*Sed de hoc vide dicenda n. 544 et n. 565*) * »

DUBIUM II.

Quid sit approbatio, et à quo petenda?

542 *Quid est approbatio?*
543 *An liceat Sacerdoti simplici excipere Confessionem venialium?*
544 *An Parochus possit adsciscere cooperatorem alium Parochum alterius Diœcesis? Dub. 2. An ejusdem?*
545 *Dub. 2. Debet eligi approbatus, aut Parochus? An sufficiat approbatio sine examine, et sine judicio interno?*
546 *An sufficiat approbatio petita, et negata?*
547 *A quo Episcopo habenda sit approbatio?*
548 *Resolvitur quæstio ex Bulla Innoc. XII.*
549 *An Religiosi approbati in una Diœcesi possint audire Confessiones in alia?*
550 *Alia notanda apud Busemb.*
551 *An injusta revocatio approbationis sit invalida?*
552 *An Episcopus ex justa causa possit approbatos iterùm examinare, aut approbationem revocare, vel restringere?*
553 *Sancita à Bened. XIV. circà Confessionem complicis de peccato turpi?*
554 *Quid veniat nomine* peccati turpis? *An peccata interna? an dubia?*
555 *An absolutio complicis sit invalida quoad omnia peccata?*
556 *Qu. 1. An incurrat censuram Papalem, qui Confessionem complicis tantùm audit, et eum non absolvit? Qu. 2. An Episcopus, vel ejus delegatus, ex facultate Tridentini in cap.* Liceat, *possit absolvere Confessarium, qui complici in peccato turpi absolutionem impertierit?*

« Resp. 1. Approbatio non est collatio jurisdictionis, 542
» sed tantùm publicum judicium de aptitudine per-
» sonæ ad audiendas Confessiones, essentialiter præ-
» requisitum, supposito jure Tridentini, ad jurisdic-

» tionem recipiendam. Ità Sanch. lib. 6. de Matrim.
» d. 28. et alii.

Undè resolves.

» 1. Etsi Doctores, et Licentiati, hoc ipso, quod » promoventur, censeantur, secundùm quosdam, » approbati à Papa, ut notat *Sa verbo Confessor;* » probabilius tamen est, quod ipsi etiàm egeant ap- » probatione. * (Et hoc hodiè certum est ex Bulla » S. Pii V. apud Salm. cap. 11 n. 94. etiàm quòad » Prælatos Regulares.) * licet non deceat, ut ipsi, vel » Lectores in Theologia examinentur. * (*Modò lege- » rint Moralem.*) *

» 2. Etiàm Parochus, qui reliquit beneficium » Parochiale, debet approbari, si velit audire Confes- » siones.

543 » 3. Non requiri hanc approbationem ad auditio- » nem venialium, docet Dian p. 2. t. 2. misc. res. » 44 ex Valero. Et ratio esse videtur, quod approba- » tio tantùm requiratur in ordine ad jurisdictionem; » hanc autem quivis Sacerdos pro venialibus, uti et » mortalibus, à quibus ritè quis est absolutus, habeat » collatam ab Ecclesia in ipsa ordinatione, ideoque » ab iis absolvere possit, ut habent Bon. d. 5 q. 7 p. 2 » n. 8. Vasq. Suar. Card. de Lugo d. 18. sect. 3 d. 21 » n. 1. ubi docet, ab Ecclesia in *Trident.* non appro- » batum reddi incapacem jurisdictionis, tantùm in » ordine ad mortalia non priùs confessa. »

Quæritur, an Confessio venialium facta simplici Sacerdoti sit illicita, et invalida? Quod sit illicita, hodiè certum est ex Decreto Innoc. XI. de Communione quotidiana (hoc Decretum affertur per extensum apud Bonac. tom. 1. sub initio), edito anno 1679. 12. Febr. quo non solùm vetitum fuit Episcopis, *Ne permitterent, ut venialium Confessio fieret Sacerdoti non approbato ab Episcopo;* sed etiàm fuit interdictum ipsis Sacerdotibus, his verbis, quæ immediatè sequuntur: *Si quicumque Sacerdotes secùs egerint, sciant Deo*

se rationem esse reddituros. Utrùm autem talis Confessio sit invalida? *Prima* sententia communissima negat, et hanc tenent Salm. c. 11 n. 8. cum communi ut asserunt, Holzm. n. 681. Viva q. 8. art. 1 n. 6. Pal. d. n. p. 13 n. 5. Croix n. 1489. Lugo d. 18 n. 41. Suar. d. 26. sect. 5. et Elbel p. 298 n. 329. cum Mastr. Herincx, etc. Sed undè habeant Sacerdotes simplices hanc jurisdictionem, Auctores discrepant; nam Palud. Capreol. Canus, Led. et Vasq. ap. Lugo dicunt, hanc eos habere à Christo Domino, eò quod peccata venialia non sint materia necessaria; ergò creditur Christus non subdidisse eorum absolutionem potestati Ecclesiæ. Alii verò dicunt, eos jurisdictionem accipere ab Ecclesia, ut Viva l. c. Ronc. c. 1. qu. 3. R 2. et Lugo loc. cit. cum Suar. Bon. Con. et Henr. Secunda verò sententia, quam tenent Conc p. 341. et Platel. cum aliis apud Croix l. c. affirmat, et hanc satis probabilem puto, quia, posito, quod simplices Sacerdotes non habeant jurisdictionem à Christo, sed ab Ecclesia, ut suprà, hodiè post Decretum Innocentii non præsumitur Ecclesia velle eis conferre jurisdictionem, cum ipsos expressè prohibeat uti tali jurisdictione.

« 4. Parochi non possunt asciscere cooperatores, 544
» nisi Parochos, vel approbatos, ut habent Fag. p. 2
» l. 7 n. 42. Sanch. etc. ex declaratione Card. contra
» Ledesm. et alios. Vide Dian. p. 3 t. 4 res. 146, et
» Bon. d. 5 q. 7 p. 4 § 1. »

Hic dubitatur 1. An Parochus possit advocare Parochum alienæ Diœcesis ad excipiendas Confessiones suorum subditorum? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Pal. p. 17 § 2 n. 7. Lugo d. 21 n. 21. Conc. p. 540 n. 3. Viva in prop. 16. dam. ab Alexand. VII. n. 11. Wigandt tract. 13 n. 68 R. 12. item Suar. Vasq. Aversa, etc. apud Croix n. 1537. Ratio, quia Parochus censetur approbatus pro tota Ecclesia, ut supponunt inferri ex Trid. sess. 23. de reform. c. 15. ubi dicitur: *Nullum posse Confessiones audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale Beneficium obtineat, etc.* Hinc colligunt, Parochiale Beneficium poni à Trident.

tino pro approbatione universali. *Secunda* verò sententia, cui mihi libet adhærere, negat, eamque tenent Barbosa in Trid. l. c. n. 19. N. SS. P. Bened. XIV. Notif. 86 n. 7 et Croix l. c. cum Laym. Garzia, Hom. et Piasec. Ratio, quia Parochus minimè approbatur ab Ecclesia universali, sed tantùm, ex dispositione Tridentini, à suo Episcopo, pro sola ejus Diœcesi, et juxtà ejus voluntatem Et hæc sententia magis firmata fuit ex Declaratione S. C. Concilii apud Pitton. de Paroch. n. 814, die 19. Januarii 1641, quâ dictum fuit: *Parochus unius Diœcesis non potest Confessiones audire sine licentia Episcopi Diœcesani.* Et ex alia Dec. apud Monacell. tom. 4 p. 16 n. 172, die 3 decembr. 1707, ubi ad quæsitum: *An Curati unius Diœcesis vocati à Parochis alienæ Diœcesis possint in ista audire Confessiones absque licentia Episcopi?* S. C. respondit: *Affirmativè quòad subditos, negativè quòad alios..*

Dubitatur 2. An Parochus vocatus ab alio Parocho ejusdem Diœcesis, possit in ejus Parochia Confessiones audire? Præter AA. citatos, id affirmant Bonac. d. 5 q. 7 p. 4 § 1 n. 23, et Croix n. 1536, cum communiori; imò Palaus, et Mazzotta ll. cc communem sententiam vocant. Sed oppositam sententiam tenent Barbosa in Trident. d. sess. 23 c. 15 n. 19, cum Homob. et Piasec. in praxi Episcop. p. 2 cap. 1 n. 10. ex alia Declaratione ejusdem S. C. Concilii, quam referunt Barb. et Piasec. ll. cc. ubi ad quæsitum: *An provisus de parochiali per concursum censendus sit approbatus idoneus minister ad audiendas Confessiones in illa Diœcesi, in qua illam parochialem obtinet?* S. C. respondit: *Censeri ad audiendas Confessiones dumtaxat in ea Civitate, vel Oppido, ubi sita sit parochialis, non autem passim per totam Diœcesim.* Et ratio hujus sententiæ est, quia (sicùt diximus) Parochus non approbatur ab Ecclesia pro Ecclesia universali, sed tantùm ab Episcopo juxtà Episcopi voluntatem; undè nisi constet aliundè de diversa voluntate Episcopi, Parochus censetur approbatus tantùm pro Parochia, ad quam eligitur; potest enim Episcopus aliquem judi-

care idoneum pro uno loco, et non pro alio. Rectè verò dicunt Bon. l. c. n. 12. Clericat. de Pœnit. Decis. 37 n. 12. Idque admittit Bened. XIV in cit. Notif. 86 n. 13 quod sententia opposita locum habere possit in iis locis, ubi talis adsit consuetudo, quæ jurisdictionem benè conferre valet. Imò Wigandt tract. 13 n. 80 primam opinionem approbat, *ex praxi* (ut asserit) *variarum Diœcesium.*

« 5. Qui habet potestatem eligendi Confessarium, 445
» non potest eligere, nisi approbatum, vel Parochum.

» 6. Ad approbationem non necessariò requiritur
» examen, modò adsit judicium prudens de sufficien-
» tia. Con. Laym. * (*Et quàmvis Episcopus interne*
» *reprobet, valet externa approbatio ad jurisdictionem*
» *conferendam.* Salm. cap. 11 de Pœnit. n. 90 et 91.)*

» 7. Non sufficit approbatio petita, et negata, ut 446
» docetur communiter contra Nav. Henriq. et Diana
» p. 1 t. 2 res. 24. etsi probabiliter cum prædictis do-
» cuerint Coninck, et Laym. Regulares mendicantes,
» si ab Episcopo repellantur, cum manifestè idonei
» sint, et à Prælatis suis præsententur, posse nihi-
» lominùs pro Confessionibus sæcularium exponi,
» ut habetur Clementinâ Dudum, § statuimus : istis
» tamen privilegiis Trid. et Urbanum VIII. an. 1628
» derogâsse, notat Lugo de Pœnit. d. 21 n. 29 et 51.
» * (*Ideoque opinio Laym. et Conc. hodiè improbabilis*
» *est; maximè post Prop.* 13 *damn. ab Alexand. VII.*
» *quæ dicebat :* Satisfacit præcepto annuæ Confessio-
» nis, qui confitetur Regulari Episcopo præsentato,
» sed ab eo injustè reprobato. *Privilegium autem lo-*
» *quitur, quandò injustè negatur jurisdictio, non autem*
» *si injustè negetur approbatio, quæ de jure novo Tri-*
» *dentini hodiè necessariò requiritur, ut rectè dicunt*
» Salm. de Pœn. c. 11 n. 95. cum Lugo.)*

» Resp. 2. Approbatio petenda est ab Episcopo, 547
» et quidem proprio, scilicet Sacerdotis; ut intelli-
» gunt Suarez, Conin., Regin. Filliuc. et alii; vel,
» ut probabiliter vult Vasq. pœnitentis. Ratio est,
» quia est actus jurisdictionis, vel saltèm auctorita-

tino pro approbatione universali. *Secunda* verò sententia, cui mihi libet adhærere, negat, eamque tenent Barbosa in Trid. l. c. n. 19. N. SS. P. Bened. XIV. Notif. 86 n. 7 et Croix l. c. cum Laym. Garzia, Hom. et Piasec. Ratio, quia Parochus minimè approbatur ab Ecclesia universali, sed tantùm, ex dispositione Tridentini, à suo Episcopo, pro sola ejus Diœcesi, et juxtà ejus voluntatem Et hæc sententia magis firmata fuit ex Declaratione S. C. Concilii apud Pitton. de Paroch. n. 814, die 19. Januarii 1641, quâ dictum fuit: *Parochus unius Diœcesis non potest Confessiones audire sine licentia Episcopi Diœcesani.* Et ex alia Dec. apud Monacell. tom. 4 p. 16 n. 172, die 3 decembr. 1707, ubi ad quæsitum: *An Curati unius Diœcesis vocati à Parochis alienæ Diœcesis possint in ista audire Confessiones absque licentia Episcopi?* S. C. respondit: *Affirmativè quòad subditos, negativè quòad alios..*

Dubitatur 2. An Parochus vocatus ab alio Parocho ejusdem Diœcesis, possit in ejus Parochia Confessiones audire? Præter AA. citatos, id affirmant Bonac. d. 5 q. 7 p. 4 § 1 n. 23, et Croix n. 1536, cum communiori; imò Palaus, et Mazzotta ll. cc communem sententiam vocant. Sed oppositam sententiam tenent Barbosa in Trident. d. sess. 23 c. 15 n. 19, cum Homob. et Piasec. in praxi Episcop. p. 2 cap. 1 n. 10. ex alia Declaratione ejusdem S. C. Concilii, quam referunt Barb. et Piasec. ll. cc. ubi ad quæsitum: *An provisus de parochiali per concursum censendus sit approbatus idoneus minister ad audiendas Confessiones in illa Diœcesi, in qua illam parochialem obtinet?* S. C. respondit: *Censeri ad audiendas Confessiones dumtaxat in ea Civitate, vel Oppido, ubi sita sit parochialis, non autem passim per totam Diœcesim.* Et ratio hujus sententiæ est, quia (sicùt diximus) Parochus non approbatur ab Ecclesia pro Ecclesia universali, sed tantùm ab Episcopo juxtà Episcopi voluntatem; undè nisi constet aliundè de diversa voluntate Episcopi, Parochus censetur approbatus tantùm pro Parochia, ad quam eligitur; potest enim Episcopus aliquem judi-

care idoneum pro uno loco, et non pro alio. Rectè verò dicunt Bon. l. c. n. 12. Clericat. de Pœnit. Decis. 37 n. 12. Idque admittit Bened. XIV in cit. Notif. 86 n. 13 quod sententia opposita locum habere possit in iis locis, ubi talis adsit consuetudo, quæ jurisdictionem benè conferre valet. Imò Wigandt tract. 13 n. 80 primam opinionem approbat, *ex praxi* (ut asserit) *variarum Diœcesium.*

« 5. Qui habet potestatem eligendi Confessarium, 445
» non potest eligere, nisi approbatum, vel Parochum.
» 6. Ad approbationem non necessariò requiritur
» examen, modò adsit judicium prudens de sufficien-
» tia. Con. Laym. * (*Et quàmvis Episcopus interne*
» *reprobet, valet externa approbatio ad jurisdictionem*
» *conferendam.* Salm. cap. 11 de Pœnit. n. 90 et 91.)*
» 7. Non sufficit approbatio petita, et negata, ut 446
» docetur communiter contra Nav. Henriq. et Diana
» p. 1 t. 2 res. 24. etsi probabiliter cum prædictis do-
» cuerint Coninck, et Laym. Regulares mendicantes,
» si ab Episcopo repellantur, cum manifestè idonei
» sint, et à Prælatis suis præsententur, posse nihi-
» lominùs pro Confessionibus sæcularium exponi,
» ut habetur Clementinâ Dudum, § statuimus: istis
» tamen privilegiis Trid. et Urbanum VIII. an. 1628
» derogâsse, notat Lugo de Pœnit. d. 21 n. 29 et 51.
» * (*Ideoque opinio Laym. et Conc. hodiè improbabilis*
» *est; maximè post Prop.* 13 *damn. ab Alexand. VII.*
» *quæ dicebat:* Satisfacit præcepto annuæ Confessio-
» nis, qui confitetur Regulari Episcopo præsentato,
» sed ab eo injustè reprobato. *Privilegium autem lo-*
» *quitur, quandò injustè negatur jurisdictio, non autem*
» *si injustè negetur approbatio, quæ de jure novo Tri-*
» *dentini hodiè necessariò requiritur, ut rectè dicunt*
» Salm. de Pœn. c. 11 n. 95. cum Lugo.)*
» Resp. 2. Approbatio petenda est ab Episcopo, 547
» et quidem proprio, scilicet Sacerdotis; ut intelli-
» gunt Suarez, Conin., Regin. Filliuc. et alii; vel,
» ut probabiliter vult Vasq. pœnitentis. Ratio est,
» quia est actus jurisdictionis, vel saltèm auctorita-

» tiva declaratio; ergò debet fieri à superiore. Porrò » nomine Episcopi etiàm intelliguntur Prælati habentes jurisdictionem Episcopalem, ut quidam Abbates, et Capitulum Sede vacante, non autem Provinciales, aut Generales Ordinum, (*Episcopus* » *confirmatus, etsi nondum consecratus, rectè potest* » *approbare, quia jam habet jurisdictionem. Secùs, si* » *sit tantùm electus, et non confirmatus; vel qui Episcopatui renunciavit, quia tunc jurisdictione caret.* » Salm. de Pœnit. c. 11 n. 96. cum Lugo, et Croix » l. 6 p. 2 n. 1495.)* »

548 Quæritur, à quonam Ordinario habenda sit approbatio? Tres sunt sententiæ. *Prima* docet, habendam esse ab Ordinario pœnitentis; quia ad illum spectat, cui vult, suas oves committere, et ergà ipsas jurisdictionem concedere. Ità Vasq. apud Busemb., qui probabile vocat: et ità plurimi DD. apud Suar. ut testantur Salm. de Pœnit. c. 11 n. 99. Hinc Salm. d. l. n. 100. circà fin. tenent, Confessarium approbatum ab Episcopo pœnitentis posse excipere ejus Confessionem in alia Diœcesi, si ibi peregrinetur, sine loci Ordinarii approbatione. Hanc Croix l. 6 p. 2 n. 1516. vocat non improbabilem, saltèm (ut ait) pro Parocho, vel Confessario magnatum, qui respectu illorum habetur pro Parocho. Sed quoad Parochum respectu subditorum rectè affirmant Salm. d. l. c. 11 n. 55. et ex communi, ex Decreto S. C. relato n. 544. dub. 1. Quòad delegatum verò etiàm dicunt ex Lugo, Suar. etc. posse istum absolvere subditos delegantis, ubicumque eos reperit. Et ità etiàm tenent Busemb. dub. 3 seq. n. 2. cum Suar. Henr. Sanch. et aliis.

Secunda sententia docet, requiri approbationem ab Ordinario Sacerdotis. Ità Bonac. de Pœnit. disp. 5 q. 7 punct. 4 § 1 n. 15 et 16. Viva de Pœnit. q. 8 art. 3 n. 3. cum Con. et Lugo, etc. et ità Suar. et Pal. ap. Croix d. l. n. 1516. Ratio, quia approbatio, cum sit actus jurisdictionis, nequit exerceri, nisi in subditum. Sed Bonac. et Viva loc. c. rectè explicant hanc

sententiam cùm Pal. apud Salm. d. l. n. 99. et dicunt, ad hoc satis esse, si Sacerdos approbandus, quàmvis externus, subditus fiat Episcopi approbantis ratione domicilii, vel saltèm habitationis pro illo tempore; ità etiàm Busemb. hic n. 2. Et talis reverà est praxis universalis.

Tertia sententia, quam probabiliorem putant Croix dict. n. 1516. et Carden. cum Nav. Barbos. et pluribus aliis apud Salm. a n. 96. docet ex communi praxi fidelium, approbationem petendam esse ab Ordinario loci, ubi Confessiones excipiuntur. Nec obstat dicere, quod jurisdicto ergà pœnitentes non concedatur, nisi ab ipsorum Episcopis. Nam hoc ipsò, quod quis velit confiteri in aliquo loco, quòad hoc subditus fit Ordinarii illius; vel saltèm hoc valet ex consensu universali, sivè conniventia Episcoporum, à quibus data præsumitur jurisdictio ergà proprias oves ob bonum ipsarum cuicumque Sacerdoti approbato ab Episcopo loci, ubi confessio fit. Ità Viva de Pœnit. q. 90 art. 3 n. 5. in fin. Salm. c. 11 n. 99. Et hæc ultima sententia hodiè est omninò tenenda cum Roncag. de Sacr. Pœnit. c. 1 q. 6 ex Bulla, *Cum sicùt*, Innocent. XII. edita anno 1700 die 10 Aprilis) relata per extensum apud Salm. tr. 18 de Privil. c. 4 num. 80.) ubi sic sancitum fuit: *Confessarii tàm sæculares, quàm regulares, quicumque illi sint, in vim... Bullæ Cruciatæ.. nullatenùs confessiones audire valeant sine approbatione... Episcopi... loci, in quo ipsi pœnitentes degunt, et Confessarios eligunt... Nec ad hoc suffragari approbationem semel, vel pluries ab aliis Ordinariis aliorum locorum et Diœcesium obtentam, etiàmsi pœnitentes illorum Ordinariorum, qui Confessarios electos approbassent, subditi forent.* Deindè Pontifex declarat, aliàs Confessiones fore invalidas, et Confessarios suspensos etc. *reprobatâ tamquàm falsâ; et temerariâ quâcumque contrariâ opinione.* Et constat ex eadem Bulla, Pontificem locutum fuisse ex Cathedra, ut ostendunt Salm. l. c. n. 81. Bullam Innocentii nuper confirmavit Summus Pontifex Benedictus XIV. per aliam Bullam, quæ incipit, *Apos-*

tolica etc. Scribit Mazzotta de Pœnit. disp. 2 q. 1 c. 3 § 1 has præfatas Bullas minimè elidere probabilitatem primæ sententiæ Suarii etc. ut suprà; ait enim, Bullam Innocentii emanatam fuisse ob querelas Episcoporum Portugalliæ, eò quod subditi sine ipsorum licentia Confessarios eligebant per alios Ordinarios approbatos, etiàmsi iidem alii Ordinarii repugnâssent, vel approbationem revocâssent. Hinc dicit minimè reprobatam fuisse sententiam, quod Confessarius sæcularis approbatus in aliquo loco possit absolvere subditos illius in alia Diœcesi peregrinantes. Sed huic opinioni non acquiesco; nam in primis invenio, titulum illius Bullæ Innocentianæ fuisse sic descriptum (apud Salm. loc. c. n. 88.): *Sanctissimi Domini Nostri Innocentii Papæ XII. Declaratio ..... cum damnatione opinionis asserentium, facultatem hujusmodi habere locum, etiàmsi Confessarius non fuerit approbatus ab Ordinario loci, in quo Confessiones excipi contigerit.* Nota *Loci in quo etc.* Deindè in ipsa Bulla legitur, ut suprà, Papam nullas declarâsse Confessiones, quæ fiunt *sine approbatione Episcopi loci, in quo ipsi pœnitentes degunt.* Quid clarius? Si autem adhùc cum privilegio Bullæ Cruciatæ requiritur approbatio ab Episcopi Loci, quantò magis sine privilegio? Verùm Salm. n. 111. contra Roncaglia cap. 1 qu. 6 dicunt, oppositam sententiam non esse hâc Bullâ damnatam, si quis privilegium haberet generis diversi, quàm Cruciatæ, puta Jubilæi, vel simile. Sed huic obstat Bulla Benedicti XIV. quæ incipit, *Benedictus Deus* (in Bullar. t. 3 p. 262 § 4.), ubi dicitur, quod detur facultas in Jubilæo tàm sæcularibus, quàm Regularibus eligendi sibi Confessarium, modò sit ex approbatis ab Ordinario loci; Moniales verò ex eadem possunt sibi eligere Confessarium, sed nonnisi ex approbatis ad Confessiones Monialium in illo loco, quàmvis pro aliis Monasteriis.

419 « 1. Religiosi, etiàm exempti, debent approbari » ab Episcopo loci, in quo degunt: quia illius, quoad » hunc actum, sunt subditi. »

Et hoc certum est ex Brevi Innocentii X. apud Salm. de Pœn. c. 11 n. 97. quo Pontifex sic statuit : *Regulares in una Diœcesi approbatos non posse in alia Confessiones audire sine approbatione Episcopi illius.* Et idem statuit Innoc. XIII. in Bulla *Apostolici ministerii*, (confirmata à Bened. XIII. per aliam Bullam appositam in calce Concilii Romani) ubi dicitur : *Declaramus, Sacerdotes tàm sæculares, quàm regulares, qui ab Episcopis obtinuerint licentiam audiendi Confessiones limitatam vel quòad locum, vel quòad genus personarum, vel quòad tempus, non posse Pœnitentiæ Sacramentum administrare extrà tempus, vel locum, vel genus præscriptum, quocumque privilegio etiàm in vim Bullæ Cruciatæ nullatenùs suffragaturo.*

« 2. Episcopus in sua Diœcesi non potest appro-
» bare Sacerdotem alienum, nisi subdatur illi, sal- 550
» tèm ad tempus.

» 3. Episcopus potest approbare per se, vel Vicarium generalem, vel alios quoscumque deputatos, quia non est actus ordinis, sed jurisdictionis. * (V. n. 588.) *

» 4. Approbatio potest fieri cum restrictione ad certum genus personarum, locum, tempus, etc. Nav. Suar., Vasq. contra Vegam.

» 5. Episcopus peccat, si Sacerdoti, præsertim Regulari, idoneo, sine causa sufficienti neget approbationem. Bonac. Vasq. art. 3 d. 3 Card. de Lugo d. 21 sect. 3 n. 54. Sanch. etc.

» 6. Approbatio semel absolutè concessa non tan-
» tùm non extinguitur morte concedentis, sed nec 551
» revocari potest sine justa causa : ex causa tamen, v. gr. mutatione morum, judicii, etc. potest; ut docent Suar. Fill. et alii. Quod si fiat absque causa rationabili, Conin. Suar. et quidam alii censent revocationem esse nullam : * (*Et hanc vocant satis probabilem* Lugo de Pœnit. d. 21 n. 64. Pal. de Pœnit. p. 18 § 4 n. 6. Salm. c. 11 n. 107. *cum Dicast. Ratio, quia, ut dicunt, Episcopus non videtur posse auferre sine justa causa jus jam acquisitum à Confessario. Excipit Fagund. apud Palaum, si Episco-*

» *pus approbet pro suo beneplacito ; sed Palaus hoc non*
» *admitit, quia intelligendum semper est de beneplacito*
» *justo. At hanc opinionem vix in praxi probabilem cen-*
» *seo, quia injustitia revocationis deberet esse luce cla-*
» *rior, et abesse quodcumque hallucinationis periculum ;*
» *sed hoc vix accidere potest, cum innumeræ possint*
» *esse causæ justæ apud Episcopum revocandi appro-*
» *bationem, quæ ignorentur à Confessario ;)* * alii illi-
» citam tantùm, Fill. t. 7 cap. 9 quæst. 12. In dubio
» autem, an ex justa causa revocatio sit facta, præ-
» sumendum esse pro Prælato, docet Cardinal. de
» Lugo n. 67.

552 » 7. Ex justa causa possunt, præsertim à succes-
» sore Episcopo, ad examen revocari non tantùm
» sæculares, sed etiàm regulares. Docent tamen qui-
» dam, Mendicantes habere privilegium, ut non pos-
» sint revocari ab eodem, à quo antè sunt approbati ;
» sed contrarium docent Suarez, et Lugo d. 21 n. 61
» et 62. * (*Et hæc sententia hodiè omninò tenenda,*
» cum Alexander VII. (ut refert Cabassut. T. J. lib. 1
» cap. 10 n. 13.) *in causa Andegavensis Episcopi, et*
» *Regularium Societatis Jesu, et aliorum Ordinum,*
» *sequentem propositionem die* 30 *Januarii* 1659 *tam-*
» *quàm temerariam et erroneam damnârit, quæ dice-*
» *bat* : Non possunt Episcopi limitare seu restringere
» approbationes, quas Regularibus concedunt ad
» Confessiones audiendas, neque ulla ex parte revo-
» care. *Nec tenetur de tali revocatione Episcopus ulli*
» *rationem reddere, ut statutum refert Cabassut.* T. J.
» l. 1 c. 1 n. 14. *à Rege Christianissimo cum Consilio*
» *statûs Regni die* 4 *Martii ann.* 1669. *Et cum ab*
» *Episcopo approbatio limitatur quòad locum, tempus,*
» *aut personas, Confessarius, sivè sæcularis, sivè re-*
» *gularis, nequit alio modo uti illâ ob quodcumque Pri-*
» *vilegium, etiàm Bullæ Cruciatæ ; ità declaratum fuit*
» *in Bulla*, Apostolici ministerii, *edita à Clem. XII.*
» *per Hispanias, et confirmata posteà à Bened. XIII*
» *per totum Orbem, ut refert Bened. XIV. in Bulla*,
» Apostolica indulta § 3 in Bullar. n. 100.) *.

» 8. An approbatus ab uno Episcopo possit in alia
» Diœcesi, sine nova approbatione, recipere jurisdictio-
» nem, controvertunt Doctores : ac licet utraque sen-
» tentia olim videri potuerit probabilis, post decretum
» tamen Urbani VIII. 1628 apud Lugo d. 21 sect. 2
» n. 29 negativa omninò tenenda est. *(Item hoc cer-
» tum ex Brevi Innocent, X. et ex Bulla Innocent XII.
» juxtà dicta n. 549.)* Vide Aversam, quæst. 16 sect.
» 8. *(Item advertendum, quod S. Pius V. in Constit.
» Romani, *dixerit quod Regulas approbati ab Episcopo*
» *antecessore* potuerint iterùm examinari à Successo-
» re, et si minùs idonei reperti fuerint, reprobari.
» Hinc inferunt Sylvester, Miranda, Fagund. et alii
» apud F. Ferraris, *quod Vicarius Capitularis nequeat*
» *Regulares revocare ad examen, nec eos privare facul-*
» *tate excipiendi Confessiones, nisi facultas data sit ab*
» *Episcopo*, ad nostrum beneplacitum; *tunc enim*
» *morte Episcopi illa expirat.*)»

Notanda hîc ultimò sunt duo Decreta SS. Pontificis 553
nostri Benedicti XIV. *Sacramentum*, et *Apostolici mu-*
neris, posita in fine Libri Numer. I. et II. quibus de-
claratum fuit, Confessarium omninò carere jurisdic-
tione ad absolvendum peccatum complicis turpe contra
sextum Præceptum, atque excommunicationem Papa-
lem incurrere, si Confessionem complicis excipere
audeat. Excipitur tamen casus extremæ necessitatis,
nimirùm articuli mortis, in quo permittitur ei absol-
vere complicem, modò deficiat quicumque alius, etiàm
simplex Sacerdos, qui absolutionem impertiri possit;
nisi nequeat alius ille Sacerdos vocari, vel accedere
sine gravi infamia, aut scandalo; tenetur tamen Con-
fessarius complex talia pericula infamiæ, aut scandali
avertere, si potest, sub eadem pœna excommunica-
tionis, licet tunc validè absolveret, si non adverteret.

Circà tale Decretum adverte I. quod nomine *peccati* 554
turpis veniat omne peccatum externum grave contra
sextum Præceptum, licet sit solus tactus, sivè collo-
quium, ut certè dicendum sentio cum pluribus doctis,
quos consului super hoc judicio, ab aliis immeritò in

dubium revocato. Et idem sentiunt Salm. Append. de Bulla Cruciatæ, c. 6 p. 169 n. 282 contrà aliquos, qui dicebant, Bullam intelligendam tantùm de copula consummata. Ratio nostra est 1. quia verba generalia generaliter accipienda sunt. 2. Quia leges etiàm pœnales sunt in sensu proprio et naturali interpretandæ, et in sensu naturali verba Bullæ: *In peccato turpi atque inhonesto contra sextum præceptum*, quæcumque peccata turpia sine dubio comprehendunt. 3. Quia finis legis hujus est quidem removere occasiones, non tantùm copulæ, sed omnis turpitudinis à sanctitate tribunalis Pœnitentiæ. Contra verò non comprehenduntur peccata venialia inhonestatis, sivè sint ex parvitate materiæ, sivè ex defectu advertentiæ, aut consensûs; quia venialia non sunt de obligatione in Confessione manifestanda; ità Salm. ibid. n. 277. Idem rectè dicunt etiàm n. 278 de mortalibus merè internis, vel non plenè exteriùs significatis: quapropter peccatum non erit reservatum, quàmvis interiùs fuerit grave, si etiàm exteriùs grave non fuerit, ut ajunt n. 279. Addunt n. 280 ex Suaréz, Dicast. et Anacl. nec reservata esse mortalia dubia, ex dubio facti, vel juris, quia non videntur Superiores velle reservare dubia, nisi expressè declarent; et hoc est juxtà communem sententiam, quam proferemus infrà n. 600. vers. Quær. I. Idem censent Salm. cit. n. 280. Si adsit dubium, an pœnitens graviter peccaverit, licet Confessarius certum mortale commiserit; quia Bulla intelligenda est de complici formali in peccato mortali turpi, ut ipsi antecedenter dixerunt n. 241.

555 Adverte II. quod absolutio à Confessario complici impertita irrita sit, ùt sentio, etiàm quòad mortalia, quæ complex, qui nondùm ab alio de peccato turpi fuerit absolutus, ipsi confiteatur. Hoc infero ex verbis ejusdem Bullæ, quibus dicitur: *Atque ideò absolutio nulla atque irrita omninò sit.* Secùs verò censeo, si de peccato turpi ille jam fuerit absolutus, quia tunc cessat dispositionis suscipio, ob quam Pontifex jurisdictionem Confessario abstulisse videtur. Addunt Salm. Ap-

pend. cit. n. 277 idem dicendum de peccato mortali commisso et legitimè confesso antè expeditionem Bullæ, quia lex non respicit retrò, ùt docet P. Suarez.

Quæstio antem fit 1. an incurrat hanc excommuni- 558
cationem Sacerdos, qui complicem non absolvit, sed tantùm in Confessione audit? Super hoc dubio consului sacram Pœnitentiariam, quæ die 9 Julii 1751. respondit absolutè: *Non vitari excommunicationem à prædicto Confessario per fictionem absolutionis*. Et huic sententiæ ego jamdudum adhæsi; sed posteà, cum percurrissem Constitutionem ejusdem Pontificis Ben. XIV. *Inter Præteritos*, pluries citatam §. 59, oppositum satis declaratum reperi, ùt patet ex sequentibus verbis: *Non minùs Sacerdoti complici, qui vel extrà mortis articulum Confessionem excipit pœnitentis, EUMQUE ABSOLVIT, vel qui in articulo mortis ABSOLVIT, cum alius Sacerdos non desit... excommunicationis majoris pœna à nobis in citatis Constitutionibus imposita fuit*.

Quæritur hîc 2. an Episcopus ex concessione Tridentini in cap. Liceat. 6 sess. 24, possit absolvere Confessarium, qui complici in peccato turpi absolutionem impertierit? Videtur ex una parte negandum; nam si Episcopus vel alius ab eo delegatus possent ab hoc casu, quandò est occultus, absolvere, reservatio Pontificis evaderet inutilis et elusoria, casus enim hic non potest nisi occultè accidere: cùm autem aliqua lex posteriùs (ut rectè ait Fagnan. in cap. Nonnulli de Rescript, n. 46 t. 1 p. 171 cum Oltrad.) non potest habere effectum, nisi derogetur privilegio ab eodem Superiore prius concesso, per ipsam necessariò intelligi debet facta generalis privilegii derogatio, ne lex frustratoria reddatur. Et idem sentit Diana p. 7 tract. 2 res. 21 cum aliis sic dicens: *Quod si clausulæ* (vel aliqua lex) *generalis nequeat vera reddi, nisi in eo solo casu, contra Concilium, debet hæc generica derogatio reputari pro specifica, aliàs nullius esset momenti*. Attamen probabiliter videtur posse dici, quod, etiam salvâ facultate Episcopis à Concilio impertitâ absol-

vendi hunc casum, quandò est occultus, reservatio Pontificis non omninò redderetur inutilis, et elusoria, tum quia, licet ordinariè hic casus occultus sit, tamen aliquandò potest accidere quod sit publicus: tum quia lex reservationis saltèm Romæ locum haberet, et in omnibus aliis locis, ubi Tridentinum non est receptum, et ubi nequeunt quidem Episcopi præfatâ facultate uti; ut docent communiter Suar. de Censur. d. 14 sect. 2 n. 6. Sanch. Dec. lib. 2 c. 11 n. 2. Salm. cum Alter. et Castrop. t. 1 tract. 4 d. 4 p. 3 §. 1 n. 2 cum Barb., et Garcia; quia Concilii facultas mediâ receptione eis conceditur: non enim fas est, ut fruantur privilegiis, qui onera repellunt. Et idem nobiscum sentiunt Salm. Append. tract. VI. de Bulla Cruciatæ cap. 6 p. 171 n. 300. Ibique pro hac sententia plures citant Auctores, qui super Constitutionem *Sacramentum*, suprà citatam, recenter scripserunt.

DUBIUM III.

Quid, et quotuplex sit jurisdictio Confessarii, et undè eam habeat?

557 *Quid sit Jurisdictio, et quis habeat ordinariam?*
558 *An habeat Vicarius Generalis contradicente Episcopo? Et qui possint eam delegare?*
559 *An delegatio expiret morte delegantis?*
560 *An hæretici, et excommunicati vitandi validè absolvant in articulo mortis?*
561 *An omnes Sacerdotes possint absolvere tàm in articulo, quàm in periculo mortis? Et quale censeatur hujusmodi periculum?*
562 *An simplex Sacerdos possit absolvere præsente approbato?*
563 *In quibus casibus possit licitè absolvere? Dub. I. An quivis Confessarius possit absolvere moribundum à reservatis, etiàm præsente Superiore? Dub. II. An in morte, ad absolvendum à reservatis Papæ, adeundus sit Episcopus? Dub. III. An teneatur moribundus petere absolutionem à Superiore, saltèm per litteras, aut nuncium?*

564 *An excommunicatus toleratus. possit absolvere à venialibus? An Regulares possint absolvere sine approbatione Episcoporum? Et an omnes Sacerdotes ab Episcopo approbati possint Confessiones audire sine licentia Parochi?*
565 *Qui et quomodò possint eligere sibi Confessarium? Dub. 1. Quomodò Episcopi, et alii Prælati? Dub. 2. Quomodò Cardinales? Et an Parochi?*
566 *Quandò habens potestatem delegatam possit eam subdelegare? Et quid de delegato ad universitatem causarum?*
567 *An absolutus in morte à reservatis teneatur posteà se sistere Superiori?*
568 *Vide alia?*
569 *A quo possint absolvi scholares, milites, peregrini, etc.? Capellani exercitûs nequeunt absolvere milites degentes in Præsidiis?*
570 *An sufficiat facultas præsumpta excipiendi Confessiones?*
571 *Quandò liceat absolvere cum jurisdictione dubia, vel probabili?*
572 *Qu. I. An error communis det jurisdictionem?*
573 *Qu. II. An liceat ministrare Sacramentum cum jurisdictione tantùm probabili?*
564 *An sit obligatio confitendi Parocho?*
575 *An Regulares itinerantes possint confiteri cuicumque Sacerdoti?*
576 *An Moniales petentes extraordinarium, et non obtinentes, possint cuique confiteri?*
577 *Plura notanda de Confessariis Monialium, Qu. An Cappellani exercitûs possint absolvere milites degentes in Præsidiis?*

» Resp. est auctoritas aliqua in alium, ùt subditum, 557
» in quem, in foro interno, accipit potestatem distinctam à potestate Ordinis; hæc enim datur per Sacramentum Ordinis, et omni Sacerdoti. nec tolli potest; illa per externam concessionem Ecclesiæ, nec omnibus Sacerdotibus, potestque ab iis tolli, ac nisi adsit, invalida est absolutio, ex Trid. sess. 14 can. 7. Est autem duplex: ordinaria, et delegata. *Ordinaria* est, quam habent ii, qui ex vi proprii officii curam animarum habent, ut Papa, Episcopus, Parochus (hùc revocantur Archiepiscopi ergà subditos suorum Episcoporum, tunc tantùm, quandò

» actu visitant), Archipresbyteri, Archidiaconi, Prælati Religionum, Vicarius perpetuus Episcopi, vel etiàm Parochi.»

558 Quæritur, an Vicarius Generalis Episcopi habeat jurisdictionem ordinariam etiàm in foro sacramentali, ità ut possit Confessiones audire, et aliis audiendi potestatem concedere? *Prima* sententia negat, et hanc tenent Soto, Led. Archidiac. et alii pauci apud Salm. c. 11. n. 42. Hi dicunt, Vicarium in solis causis civilibus jurisdictionem habere ordinariam, in spiritualibus verò delegatam ab Episcopo. Hocque probant 1. ex eo, quod mortuo Episcopo, cesset jurisdictio Vicarii. Probant 2. ex Trid. Sect. 23 c. 25, ubi statuitur, nullum posse audire Confessiones nisi approbatum ab Episcopo. *Secunda* tamen sententia communior et verior affirmat, eamque tenent Azor. t. 2 lib. 3 c. 43. Sylv. v. *Confessio* 1 q. 1. Fagnan. in c. Quod nobis. De Clandest. desponsat. n. 45. Salm. c. 11 n. 43 cum Gran. Aversa, Fill. Dic. Boss. et Sanch. de Matr. lib. 3 d. 29. n. 15 cum Host. Nav. Ang. Henr. Palac. Lop. etc. Ratio, quia Vicarius Generalis, suppositâ nominatione Episcopi, jurisdictionem habet ordinariam tàm in civilibus, quàm in spiritualibus, non jam ab Episcopo, sed à Canone, cum faciat ipse unum tribunal cum Episcopo; ut habetur ex c. 2 de Consuetud. in 6 et c. Romana de Appellat. in 6. Et confirmatur ex Trid. Sess. 24. c. 6 de Ref. ubi, cum voluit Concilium excludere Vicarium à facultate absolvendi ab hæresi, id expressit dicens: *Eis tantùm* (idest Episcopis) *non eorum Vicariis sit permissum*. Ergò supponit Tridentinum, facultates Episcopi, nisi expressè à jure restringantur, intelligi communicatas etiàm Vicariis. Ad 1. autem respondetur, quod mortuo Episcopo cesset jurisdictio Vicarii, non quia ejus jurisdictio non est ordinaria, sed quia deficiente Episcopo desinit ipse esse Vicarius. Ad 2. respondetur, quod ibi nomine Episcopi comprehendatur etiàm Vicarius, qui (ut diximus) unum facit tribunal cum Episcopo.

» Delegata jurisdictio dicitur, quæ legitimè datur

» ab habente ordinariam, idque vel tacitè, vel ex-
» pressè; ut à Papa pro tota Ecclesia, ab Episcopo
» pro Diœcesi, à Parocho pro Parochia; hoc discri-
» mine, quod Papa possit dare invitis Episcopis, et
» Parochis, non contrà. Ac, licèt exterior, jurisdictio
» expiret morte delegantis, non tamen hæc interior;
» nisi successor revocet, ut docet, Sanchez, Suarez,
» Navar. Conink. contra Sylv. et Vasq. Vide Laym.
» l. 5 c. 10 n. 22. »

An delegatio expiret morte delegantis? Distingue 559
delegationem generalem à particulari. Delegatio generalis à Papa, communis est sententia, et praxis; quod non extinguatur ipsius morte, ex c. 9 de Offic. Deleg. in 6 Ità Salm. de Pœnit. c. 11 n. 78. Conc. p. 545 n. 25 et alii passim; nisi concessio facta fuerit hoc modo: *Usque ad beneplacitum nostrum:* vel *Ad arbitrium nostræ voluntatis*, et simili; Salm. n. 85. Delegatio autem generalis ab Episcopo, alii sentiunt; quod ejus morte extinguatur, si nondùm Confessio cœpta sit, ut Vasq. Sylv. etc. Alii censent non extingui; donec revocetur à successore, vel præfixum tempus labatur; ità communiùs et probabiliùs Sanch. de Matr. l. 8 d. 28 n. 72. Pal. tr. 3 d. 4 p. 16 § 4 n. 3. Conc. pag. 545 n. 26. et Salm. d. c. 11 n. 80. cum Conc. Suar. Lug. Dict. et aliis. Et hoc firmatur ex praxi, et regula generali, quod gratiæ factæ non expirent finità jurisdictione concedentis.

Si verò delegatio fuit in particulari, scil. de audienda alicujus tantùm Confessione, rectè Salm. d. c. 11 n. 69. cum Sanch. Lugo etc. tenent, quod expiret morte concedentis, nisi Confessio jam fuerit incepta.

« Porrò hujusmodi potestatam delegatam absolven- 560
» di quemcumque à quibuscumque peccatis, in arti-
» culo, seu periculo mortis (hæc enim pro eodem
» sumuntur in jure, ùt vid. Dian. p. 3 tr. 4 res. 57. et
» et 72) habet ex jure communi quivis Sacerdos etiàm
» excommunicatus, et degradatus, si alius desit.
» * (ut etiàm ait Sanch. Dec. lib. 2 cap. 13 n. 5. cum
» Zambr. et pluribus. *Sed vide mox dicenda*) *.

Quær. I. An hæretici, schismatici, et excommunicati vitandi possint absolvere in articulo mortis, si alius desit? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Navar. Man. c. 27 n. 272. Sanch. Dec. l. 2 c. 13 n. 5. et Salm. c. 11 n. 20. cum Suar. Vasq. Palud. Lugo, Soto, Sylv. etc. Et probant ex Trid. Sess. 14 c. 7 ubi dicitur : *In Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis; atque ideò omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis et censuris absolvere possunt. Secunda* verò sententia tenenda negat, et hanc tenent S. Th. 3 p. q. 82 art. 7 ad 2 ubi loquens de prædictis abscissis à communione Ecclesiæ, dicit: *Possunt licitè baptizare in articulo necessitatis, in nullo autem casu licitè possunt Eucharistiam consecrare, vel alia Sacramenta conferre.* Nec obstat, quod S. Doctor dicat, *in nullo...licitè*, non autem invalidè; nam illicitè in nostro casu idem est, ac invalidè; si enim posset excommunicatus vitandus infirmo in articulo mortis validè ministrare Sacramenta, teneretur utique ea ministrare (præsertim Sacramentum Pœnitentiæ) ex præcepto divino, et naturali, cui non posset obstare præceptum humanum Ecclesiæ. Idem dicunt Fagnan. in c. *Non est vobis, de Sponsal. etc. per totum.* Petrocorens. t. 4 p. 158 qu. 8 Auctor apud Croix de Offic. Confess. l. 1 c. 1. v. Dico 2. Conc. p. 576 n. 21. (qui hanc probabiliorem vocat, licet contrariam putet non improbabilem), et alii plures ut infrà, qui scripserunt antè Concilium, quo tempore ipse Navarrus l. c. fatetur nostram sententiam fuisse communem. Ratio quia (ut diximus n. 562. v. Id clarius). Concilium in cit. c. 7 minimè loquitur de simplicibus Sacerdotibus, sed de carentibus jurisdictione in casus reservatos, quà eos non carere declarat in articulo mortis; tum quia Tridentinum (ut ibid. probavimus) ibi non condidit jus novum, sed tantùm jus antiquum Ecclesiæ approbavit: antè Concilium autem, ut probat Fagnanus, et ipse Navarr. fatetur, communis erat sententia, quod præcisi ab unitate Ecclesiæ absolvere non possent. Et ità declaravit S. C. Gener. Concilii ap. Fagn.

n. 2. ubi sic habetur : « (Quæsitum fuit ab Episcopo
» Valentinensi, an pœnitentes in articulo mortis pos-
» sit à casibus reservatis absolvere quilibet Sacerdos
» excommunicatus et denunciatus ? S. C. Generalis
» censuit non posse, quia communis videtur illa sen-
» tentia, quod tales excommunicati non possint ab-
» solvere etiàm in hoc casu necessitatis ; ità Mag.
» Sent. S. Thom. Ricch. S. Anton. Scotus, Durand.
» Turr. etc. contrà Palud. Sylvest. et Soto. Nec ob-
» stat cap. 7 *de Casuum reservatione*, quod debet intel-
» ligi de omnibus Sacerdotibus in unitate Ecclesiæ
» viventibus : referendumque (*nota*) ad eos Sacer-
» dotes, de quibus eod. c. 7 in prima et secunda parte
» agitur, qui habent vel ordinariam vel delegatam
» potestatem) ». Hucusque verba Declarationis. Undè ait Fagnanus, quod DD. post Concilium ideò oppositam sententiam tenuerint, quia ignorarunt præfatam Declarationem S. Congregationis Concilii. His tamen non obstantibus, rectè dicit Continuator Tourn. quod in hoc casu benè poterit Sacerdos hæreticus ; vel excommunicatus vitandus (absente alio) absolvere moribundum sub conditione, quia in extrema, vel urgenti necessitate ex communi sententia Doctorum ut diximus n. 482 vers. Sed dices, cum Juvenino, Sanch. Carden. Soto, Navar. Croix, et aliis, licitum est uti opinione adhùc tenuis probabilitatis. Imò dicit præfatus Cont. Tournely t. 6 de Pœnit. n. 663. quod, sicùt olim communis erat secunda sententia, hodiè communis sit inter DD. prima affirmativa ; quàmvis enim Concilium loco citato novam legem non condidisset, tamen ex aliis verbis, quæ ibi leguntur, *Ne hac occasione aliquis pereat*, satis eruitur intentio Ecclesiæ, quod in casu necessitatis benè possit vitandus moribundum absolvere, aliàs jam aliquis perire posset. Idem sentit Sylvius qu. 8 art. 6 cum Cano, Sylv. et Angelo ; respondetque ad doctrinam S. Thomæ, sic eam intelligi, nempè quod Sacerdos excommunicatus in casu mortis solùm Baptismum licitè ministret, tunc enim non operatur ùt minister Ecclesiæ

ad id deputatus, sed ut quilibet homo, qui in necessitate baptizat; sed in aliis Sacramentis, eò quod debeat illa ut minister conferre, ideò debet ea ministrare in gratia manens. Prætereà citatus Auctor (Cont. Tour.) addit id, quod refert Cardinalis Albitius p. 1 de Inconst. etc. c. 18 et 19 nempè quod Declaratio suprà relata non reperiatur in Registro S. Congregationis, signum quod illa vel foras non exierit, vel quod in desuetudinem abierit, tamquàm communi sententiæ opposita. Item refert, quod, cum hujusmodi dubium ad Innocentium XI. delatum fuisset, Pontifex præceperit, non amplius dubitandum de veritate primæ sententiæ affirmativæ. Et hanc sequitur etiàm P. Ferraris t. 5 Bibl. v. Moribundus n. 33. ad 39 innixus auctoritati prædicti Card. Albitii.

86 Quæritur II. An quilibet Sacerdos possit absolvere à quibuscumque peccatis, et censuris non solùm in articulo, sed etiàm in periculo mortis? Negant Canus Relect. p. 5 pag. 145 et Soto, Cov. Graff. et Ledesm. apud Salm. c. 11 n. 23. Sed veriùs et communiùs affirmant Suar. D. 26 R. 4 n. 43 Sanch. Dec. l. 2 c. 13 n. 1. Pal. p. 13 n. 7. et Salm. n. 24. cum Nav. Sylv. Lugo, Bonac. Palud. Vasq. Vill. Trull. et aliis. Ratio, quia in hac materia pro eodem accipitur articulus, et periculum, ut patet ex c. Si quis suadente 29 caus. 17 q. 4 ubi, *Nullus Episcoporum illum præsumat absolvere, nisi mortis urgente periculo*. In tali enim periculo quisque existens in mortali eodem modo tenetur confiteri, acsi esset in articulo. Consentit Concina p. 542 n. 15. modò tale periculum sit adeò grave, ut vix distingui certò possit ab articulo: sed veriùs sufficere videtur, quod adsit prudens timor mortis ex illo periculo eventuræ.

Tale autem periculum censetur adesse in prælio, in longa navigatione, in difficilii partu, in morbo periculoso, et similibus, ut Sanch. l. c. n. 9. Salm. d. 1 n. 28. Idem de eo, qui est in periculo probabili incidendi in amentiam, n. 27: Idem de captivis apud Infideles cum exigua spe libertatis, si credantur nullos alios Sacerdotes habituri. Vide ibid.

Quæritur III. An Sacerdos simplex possit pœnitentem absolvere moribundum, etiàm præsente Confessario approbato? *Prima* sententia communissima negat, et hanc tenent Sanch. Dec. l. 2 c. 13 n. 7. Suar. d. 26 sect. 4 n. 4. Molina de Just. t. 4. D. 63. Azor. t. 1 l. 8 c. 19 qu. 5. Bon. qu. 7 p. 1 n. 16 Carden. in 2 Crisi. D. 2 n. 424. Antoine p. 528 q. 3. Pal. p. 13 n. 8 Lugo D. 18 n. 24. cum Sylv. Soto, Arm. Cov. Rosell. Graff. etc. Mazott. t. 3 p. 393 dub. 1 cum Vasq. Con. et Laym. ac Salm. c. 11 n. 30. cum pluribus aliis. Probatur ex Trident. Sess. 14 c. 7 ubi dicitur: *Piè admodùm, ne hac occasione aliquis pereat, custoditum semper in eadem Ecclesia Dei fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis; atque ideò omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis absolvere possunt. Extrà quem articulum Sacerdotes, cum nihil possint in casibus reservatis, id unum pœnitentibus persuadere nitantur, ut ad Superiores et legitimos Judices pro beneficio absolutionis accedant.* Ex quibus verbis duplex colligitur ratio pro hac sententia. Prima, quia, cum ibi dicatur, *custoditum semper in Ecclesia fuit*, infertur, Concilium non constituisse jus novum; sed tantùm antiquam Ecclesiæ consuetudinem declarâsse et approbâsse, nempè quod Sacerdotes simplices tunc solum absolverent, quandò deest copia Confessarii approbati; hancque antiquam consuetudinem probant AA. citati ex cap. Presbyteris 26 q. 6 c. Inter cunctas, § Incendiarii de Privil. et aliis textibus. Secunda ratio, quià ideò Ecclesia in articulo mortis omnibus Sacerdotibus facultatem præbet absolvendi à quibusvis peccatis, quia tunc extrema urget necessitas, et Ecclesia eis jurisdictionem confert, *ne aliquis pereat*; at hæc ratio cessat, quandò adest Sacerdos approbatus. Et Mol. l. cit. testatur, ità declaratum fuisse à Gregor. XIII. *Secunda* verò sententia affirmat, et hanc tenent Sa. v. Absolutio n. 3. Sayr. Dec. 21. Nav. Cons. 15 aut 23 de Pœnit. Barbosa in Trid. l. c. n. 12 cum Vega. Led. Reg. Valer. Homob. Boss. etc. item Comit. Henr. Vill. Angles. Conrad. Diana, Marchin. etc. apud Lugo Dist. 18 n. 23. Atque probabilem putant

Viva q. 8 art. 2 n. 5. Sporer n 725. Elbel n. 628. et Lugo l. cit. ubi improperat *Turrianum*, qui vocat eam improbabilem, et damnatam à Gregor. XIII. nam ait Lugo, quod de enunciata Declaratione non constet authenticè, et proindè sic loquitur : *Certè sententia, quam tot et tàm graves DD. tenent, negari non potest cum probabilis sit; præsertim cum fundetur in verbis Tridentini, quæ non facilè explicari possunt ab adversariis*. Ratio igitùr hujus sententiæ est, quia à Concilio videtur indistinctè concessa omnibus Sacerdotibus potestas absolvendi tempore mortis ad salutem animarum faciliorem reddendam, verbis illis : Atque ideò omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis absolvere possunt. Ubi autem lex non distinguit (commune axioma est), nec nos distinguere debemus. Neque ex ullo textu dicunt compertum haberi, quod ex antiqua consuetudine prohibeantur simplices Sacerdotes absolvere moribundos præsente approbato ; textus enim oppositi (ut ajunt) non loquuntur de absolutione Sacramentali, sed de reconciliatione publicorum pœnitentium cum Ecclesia ; aut sanè id asserunt de absolutione censurarum reservatarum, à quibus (ut infrà dicetur) nequeunt utique absolvere inferiores, præsente Superiore.

His tamen non obstantibus puto non recedendum à prima sententia, ob auctoritatem Ritualis Romani (*de Sacr. Pæn. sub initio*), ubi sic dicitur ; *Sed si periculum mortis immineat, approbatusque* (nota) *desit Confessarius, quilibet Sacerdos potest à quibuscumque censuris et peccatis absolvere*. Possunt igitùr simplices Sacerdotes absolvere, *si desit approbatus Confessarius*; ergò non possunt, si adsit approbatus. Quo insuper Rituale clarè videtur adstruere, hanc fuisse priscam Ecclesiæ consuetudinem, dum Paulus V. in sua Bulla, per quam hoc Rituale approbat, dicit : *Restabat, ut uno volumine comprehensi sacri et sinceri Catholicæ Ecclesiæ Ritus, qui in Sacramentorum administratione servari debent, Apostolicæ Sedis auctoritate prodirent*. Deindè asserit *se receptos et approbatos Catholicæ Ecclesiæ Ritus suo ordine digestos conspexisse*. Tandem sic

concludit : *Hortamur in Domino Patriarchas, Episcopos, Parochos, etc. ut in posterùm Ecclesiæ Romanæ constituto Rituali in sacris functionibus utantur, et in re tanti momenti, quæ Catholica Ecclesia, et ab ea probatus usus antiquitatis* (nota) *statuit, inviolatè observent.* Ergò hoc, quod præscribitur in Rituali de absolutione moribundi, satis declarat Pontifex *probato usu antiquitatis* statutum fuisse. Accedit Catechismus Rom. de Pœn. § 55 ubi ait, Concilium docere, quemlibet Sacerdotem posse absolvere ab omni peccato et censura, *si mortis periculum imminet, et proprii Sacerdotis* (nota) *facultas non datur.*

Id clariùs et fortiùs probatur ex eo, quod præfata verba Tridentini, *Atque ideò omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis et censuris absolvere possunt* (ut rectè dicunt Fagnan. in c. *Non est vobis*, de Sponsal. etc. n. 4. Petrocor. t. 4 p. 158 q. 8. et Auct. ap. Croix in princ. de Offic. conf. l. 1 c. 1 in fine, v. Dico 2.), non jam referantur ad quoscumque Sacerdotes, sed ad eos tantùm, de quibus antecedenter loquitur Concilium, nempè de illis, qui *ordinariam*, aut *subdelegatam habent jurisdictionem.* Et hoc declaravit S. C. Generalis Concilii apud Fagnan. l. c. n. 2 ubi dixit : *Caput 7. Trident. de casuum reservatione referendum ad eos Sacerdotes, qui habent ordinariam vel delegatam potestatem.* Ergò omninò dicendum est, Concilium in hoc puncto non condidisse jus novum, sed tantùm antiquam Ecclesiæ consuetudinem declarâsse, nempè quod *nulla sit reservatio in articulo mortis*, respectu ad solos Sacerdotes, qui ordinariam vel delegatam potestatem absolvendi habent. Quod autem simplices Sacerdotes, exceptis excommunicatis vitandis, hæreticis, et schismaticis, (ut diximus n. 561) possint validè, et licitè absolvere in articulo mortis ab omnibus peccatis, et censuris, id non habetur ex Tridentino, sed aliundè, nempè ex c. Presbyter, 26 q. 6 item ex Rituali Rom. et ex Declaratione ejusdem S. C. Concilii apud Fagnan. loc. cit. num. 6 et ex communi Ecclesiæ consuetudine.

Probabiliter tamen simplices Sacerdotes possunt 563

absolvere tempore mortis, etiàm præsente Confessario approbato, in sequentibus casibus : I. Si approbatus nollèt, vel non posset audire Confessionem, quia tunc idem accideret ac si deesset; ità communiter Sanch. Dec. l. 2 c. 13 n. 8. Lugo D. 18 num. 32. Renzi c. 4 q. 11 et Salm. c. 11 n. 33 cum Aversa. II. Si approbatus sit nominatim excommunicatus vel suspensus, quia tunc præferendus est simplex Sacerdos; Sanch. l. c. n. 10. Suar. D. 26 sect. 4 n. 4. Renzi l. c. cum Hurt. et Mazzotta t. 3 p. 397 d. 1 cum Bonac. Et hoc est certum juxtà dicta n. 560. III. Si approbatus esset alienæ Diœcesis, quia iste respectu ad infirmum minimè dicitur approbatus : ità probabiliùs Lugo D. 18 n. 37. Salm. c. 11 n. 40 cum Trull. item Henr. Aversa, et Diana apud Croix n. 1563 contrà Suar. l. c. et Sanch. d. n. 10 cum Zambrano. IV. Si moribundus ità horreret manifestare sua crimina Confessario approbato, ut esset in periculo confitendi sacrilegè, tunc enim Sacerdos simplex posset eum absolvere, adhùc præsente approbato; quia hoc valdè consonum videtur benignitati Matris Ecclesiæ, *ne hac occasione aliquis pereat*, ut dicitur in Tridentino; fortè enim poterit accidere quod approbatus sit inimicus, consanguineus, aut objectum peccati, et tunc non censetur Ecclesia in tanta necessitate vel infirmum obligare ad ei tantùm confitendum; ità probabiliter Mazzotta l. c. cum Croix, ex D. Thoma, et Spor. pag. 260 n. 725. Qui idem censet procedere, si infirmus non posset confiteri approbato sine magna difficultate aut incommodo, vel si ille simplex Sacerdos esset ei manifestè magis idoneus ac utilis futurus quàm Parochus rusticus. V. Si Confessarius approbatus superveniat jam inceptâ Confessione Sacerdoti simplici, quia tunc compleri debet judicium jam inceptum; ità communiter Sanch. d. c. 13 n. 15. Lugo d. 18 n. 33. Mazz. l. c. Renzi c. 4 q. 12. Croix l. 6 p. 2 n. 1562 cum Sylv. et Salm. cap. 11 num. 34 cum Gran. Henr. Dian. Aversa, Præpos. Trull. etc. Hinc probabiliter dicunt Sanch. n. 16. Renzi q. 13 et Salm. n. 35 cum Lugo, Diana, et Aversa, quod, si Confes-

tio facta Sacerdoti simplici fuerit invalida, etiàm superveniente approbato, benè poterit infirmus priori Sacerdoti confiteri, quia reverà ille habuit jurisdictionem ad priorem Confessionem, quæ non censetur finita, cum invalida fuerit absolutio impertita. VI et ultimò, casu quo Sacerdos approbatus fuisset complex infirmi in peccato turpi, tunc omninò debet præferri Sacerdos simplex, juxtà dicta n. 553.

Rectè tamen Lugo, et Renzi ll. cc. ac Salm. n. 36 cum Aversa excipiunt casum, quo moribundus esset innodatus excommunicatione reservatâ, tum enim deberet, quàmvis confessionem inceperit, priùs obtinere absolutionem à censura, si Superior sit præsens, et posteà Confessionem perficere. Item hîc advertendum, quod, si pœnitens jam receperit absolutionem à simplici Sacerdote, et posteà recordetur alicujus peccati, superveniente approbato, teneatur huic confiteri, cum illa sit nova Confessio, ità communiter Sanch. n. 15 in fine cum Zambr. Suar. d. 23 sect. 1 n. 2. Salm. n. 37. Renzi q. 13 cum Trull. Dian. et aliis.

Dubitatur I. An, præsente Superiore, possit quivis Confessarius moribundum absolvere à peccatis, et censuris reservatis? Sic distinguendum: Quòad peccata reservata veriùs puto cum Antoine pagin. 528. v. Porrò, et auctore de Offic. Confess. apud Croix l. 1 c. 1 q. 25 etc. (contrà Roncag. c. 1 q. 3 R. 1) benè posse inferiorem ab eis absolvere, quia in articulo mortis omnis cessat reservatio, *ne hac occasione aliquis pereat*, ut declaravit Tridentinum. Ex quo rectè inferunt Lugo d. 18 n. 38. Suar. d. 26 sect. 4 nu. 4. Sanch. Dec. l. 2 d. 13 n. 10 cum Zamb. et Salm. c. 11 n. 39 cum Aversa, quod, si infirmus habeat peccata reservata, et adsit Confessarius approbatus, non poterit eum absolvere Sacerdos simplex; nam licet Confessarius ille non habeat facultatem super reservatis extrà articulum mortis, in articulo tamen mortis habet, quia tunc (ut diximus) omnis reservatio cessat.

Secùs verò dicendum censeo quòad censuras reservatas, quia pœnitenti ipsis innodato tenetur Confes-

sarius carens facultate imponere, ut elapso periculo mortis, se præsentet Superiori; juxtà dicenda n. 567. Ergò si infirmus potest tunc antè absolutionem se sistere Superiori, utique tenetur priùs absolutionem à censuris obtinere, ut deindè possit à peccatis absolvi. Utrùm autem teneatur eo casu adire Superiorem per litteras vel Cónfessarium? vide in Dubio sequenti III.

Dubitatur II. An, occurrente periculo mortis, in casibus Pontifici reservatis, si non possit adiri Pontifex, adeundus sit Episcopus? *Prima* sententia, quam tenent Suar. d. 30 s. 3 n. 4 Mol. t. 4 de Just. d. 63 n. 2 et Sanch. Dec. lib. 2 c. 13 n. 9 cum Henr. distinguit et dicit, quod, si casus sit occultus, tunc omninò adiri debeat Episcopus, quia Episcopi jure ordinario (ut rectè probat Sanch. c. 11 possunt absolvere à reservatis occultis, ex concessione Tridentini in c. Liceat. 6 sess. de Reform. Secùs verò si casus esset publicus, quia tunc, exceptâ percussione Clerici ex c. Ea noscitur, etc. De cætero. De Senten. excomm. 1 ubi expressè præcipitur, adeundum esse Episcopum, si nequeat adiri Pontifex; in aliis verò casibus non est obligatio adeundi Episcopum, eò quod in reservatis Pontifici, Episcopi nihil possint; è converso, eum in morte omnis cesset reservatio, tunc æquales sunt Episcopus et quivis alius Confessarius. Sed contradicunt communiùs Navarr. cap. 27 n. 81. Pal. de Censur. d. 2 p. 11 § 5 num. 6 cum Sayr. Ugol. Hurt. et communi ut asserunt, ac Salm. eodem tit. c. 2. de cens. nu. 63 cum Con, Avila, Cornejo, etc. etiàm communiter, quia, (ut ajunt) præfatus textus in c. *Ea noscitur*, extenditur ab absolutionem cujuslibet censuræ Papæ reservatæ, cum eadem ratio urgeat. Undè præsente Episcopo nequit Confessarius absolvere à casibus Papæ reservatis, quia omnes casus à Papa reservantur propter censuram, et à censuris reservatis nequit inferior absolvere, præsente Superiore, ut mox suprà probavimus in dub. præcedenti. Sed hoc non obstante, non puto improbabilem primam sententiam. Dixi, *præsente Episcopo*: nam si absit, vide dicenda in dub. sequenti.

Dubitatur III. An quilibet Confessarius possit absolvere moribundum à censuris reservatis, si possit peti facultas à Superiore per litteras, vel internuncium? *Prima* sententia negat, et hanc tenent Bonac. de Censur. tom. 1 d. 1 q. 3 p. 3 n. 5, cum Zambr. et Croix l. 6 p. 2 n. 1697, cum Suar. Lugo, et Aversa, Ratio, quia cum hujusmodi infirmus satisfacere posset suæ obligationi, impetrando absolutionem per procuratorem, aut litteras (quod enim quis per alium facit, censetur per seipsum facere), ad id tenetur. *Secunda* verò sententia communior et probabilior affirmat, et hanc tenent Azor. l. 8 cap. 19 q. 5. Sporer n. 750. Viva in prop. 7. Alex. VII. n. 8. Sanch. Dec. l. 3 c. 13 num. 14. cum Henr. Val. et Cord. Con. d. 14 n. 241. Dian. p. 5 tr. 9. R. 6. Pal. de Censur. d. 1 p. 2 §. 5 n. 6. Salm. eodem tit. c. 2 n. 65 cum Cornejo, et Avila, item Carden. Tamb. Dicast. et Stoz apud Croix l. c. Ratio, tum quia in hóc adest manifestationis periculum, quod non videtur tàm remotum, ut supponunt adversarii, cum plures possint accidere casus, quibus notitia peccati patefieri potest; tum quia in cap. *Quàmvis de Sentent. excomm.* dicitur impeditus, quicumque *quolibet impedimentò canonico* retrahitur, quominùs Romanum Pontificem possit adire. Hinc Nav. Man. c. 27 n. 90 ad 5 item Henr. Ugol. et Sayr. apud Sanch. dicunt reputari legitimè impeditum qui personaliter superiorem nequit adire, etiàmsi per procuratorem valeat. Et Auctor apud Croix de Offic. Confess. c. 1 q. 25 eodem modo excusat infirmum eò casu ab accersendo Superiorem, si in hóc sua fama periclitaretur.

« Ex consuetudine quivis toleratus absolvere potest 564
» à venialibus, et mortalibus aliàs confessis. * (*Sed
» hoc hodiè reprobatum est, ut vidimus n. 560*) * Ex
» privilegio, Religiosi Mendicantes quosvis fideles ab-
» solvere possunt, juxtà tenorem suorum privilegio-
» rum * (*Modò tamen non sint revocata per Concilium
» Tridentinum in* sess. 23 c. 15. *de Ref. ubi sancitum fuit,*
» nullum... Regularem posse Confessiones sæcularium,
» etiàm Sacerdotum audire... nisi... ab Episcopis... ap-

» probationem...obtineat, privilegiis et consuetudine...
» non obstantibus. Hinc damnata fuit Prop. 36, ab Alex.
» VII, quæ dicebat : Regulares possunt in foro con-
» scientiæ uti privilegiis suis, quæ sunt expressè revo-
» cata per Concilium Tridentinum.)*

» Ex concessione Ordinarii directa quicumque Sa-
» cerdos approbatus, cui id ille committit. *(*Undè*
» *fideles liberè possunt confiteri cuicumque Confes-*
» *sario approbato. Ità communiter Pitton.* de Confess.
» n. 370. Mazz. to. 3 p. 293 et Bon. de Sacr. d. 5 q. 5
» sect. 2 p. 4 n. 35. cum Sa, Conc. Val. et communi ;
» idque fusè probat Benedict. XIV. Notif. 18 n. 9.
» *Et hoc etiàm tempore Paschali, et invito Parocho*,
» ut Mazz. et Papa Bened. *Illud enim, quod dicitur in*
» c. Omnis, de Pœn. et Rem. *quod fideles debeant*
» *confiteri semel in anno* proprio Sacerdoti, intelligen-
» dum (ut ait ibi Glossa, et Fagn. in c. Ne pro de
» Pœnit. ac Cabass. lib. 3 c. 8 n. 9.) *omni Sacerdoti*,
» *qui ab Ordinario est approbatus. Et hoc saltèm ex*
» *præsenti universali consuetudine hodiè certum est*,
» *quidquid antiqui aliter dixerint.* Hinc. S. C. Episc.
» die 3 Apr. 1584 (apud Pitton. de Confess. n. 361.)
» *sic resolvit :* Decretum Episcopi, in quo habetur,
» quod nullus Confessarius etiàm ab Ordinario ap-
» probatus possit tempore Paschali Confessiones ali-
» cujus audire sine licentia proprii Curati, nullo
» modo est observandum, cum satis validè faciat pœ-
» nitens, deferendo Parocho fidem Confessionis au-
365 » ditæ à persona approbata) *.

» Deniquè ex indirecta is, qui audit eum, qui ha-
» bet potestatem eligendi Confessarium, quales sunt.
» I. Ex jure, Episcopi omnes, etsi sint tantùm titu-
» lares ; item superiores Episcopis, ut Archiepisco-
» pi, etc. item Prælati iis inferiores exempti, ut
» Abbas exemptus (non tamen Abbatissa), Genera-
» lis, Provincialis, Prior, salvis tamen Privilegiis
» Ordinum. Vide Dian. p. 4 tr. 4 R. 1 et 2. 2. Ex
» consuetudine, Cardinales, qui etiàm domesticis
» de Confessore providere possunt : item Pastores,

» imò multis locis etiàm cæteri Sacerdotes sæculares,
» ut docent Valentia, Sa, Suarez dist. 27 sect. 3 Re-
» ligiosi tamen tenentur eligere tales, quales illis
» permittunt statuta: item et Reges et Principes, quo-
» rum tamen privilegium ad familiam non extendi-
» tur; deniquè domestici Pontificis. 3. Ab homine
» eam habent, quibus sivè Pontifex, sivè Episcopus,
» sivè Parochus concessit. *(Sed V. dicta n. 544.)* »

Dubitatur hîc 1. An Episcopi possint eligere sibi in Confessarium quemcumque Sacerdotem? Videbatur olim affirmandum ex cap. fin. Ne pro dilatione, de Pœnit. et Rem. ubi dicitur: *Permittimus Episcopis, et aliis Superioribus, necnon minoribus Prælatis exemptis, ut etiàm præter sui superioris licentiam providum et discretum sibi possint eligere Confessorem.* Sed declaravit S. C. apud Fagn. in d. c. n. 62. id tantùm intelligi, quod Episcopi (intellige quòad Episcopos, si sint extrà Diœcesim; nam intrà possunt quidem cuique Sacerdoti facultatem impertire), et alii ut suprà, possint sibi eligere Sacerdotem subditum, aut Parochum, aut alium approbatum à proprio Ordinario (nota *proprio* idest ab Ordinario domicilii Sacerdotis, ut explicat Lugo d. 21 n. 39 et 42). Et idem posteà confirmavit Greg. XIII. 1 Dec. an. 1582 ut referunt Fag. l. c. et Pitton. de Confess. n. 350. Nomine autem *Prælatorum exemptorum*, veniunt Referendarii, Auditores Rotæ, Protonotarii Apostolici, et alii Prælati Curiæ Romanæ, necnon Prælati Regulares, et Abbates, et alii Superiores locales immediati; ità Suar. d. 27 sect. 2 ex n. 8. Lugo d. 19 n. 4. Diana p. 2 tr. 2 de dub. Regul. en Renzi to. 1 pag. 537 q. 10.

Dubitatur 2. An Cardinales possint eligere Confessarium sibi et familiæ. Affirmant generaliter Alphonsus de Leone, et Diana ex Lugo apud Renzi to. 1 p. 537 qu. 10. Sed hoc admittendum est tantùm in Urbe, nam extrà non possunt, cum non alio gaudeant quàm privilegio Episcoporum mox suprà declarato, ut rectè probat Fagn. in d. c. fin. n. 53 et 65. Nec censendum tenêre oppositum Lugo d. 19 n. 5. et Suar. d. 27 sect.

2 n. 6. ibi enim nihil aliud asserunt, nisi quod Cardinales comprehendantur in citato cap. fin. Concedit autem Fagnan. n. 66. quod Cardinales possint secum conducere Confessarium approbatum in urbe; et idem dicit de Episcopis n. 30. cum Hostiensi.

An autem Parochi possint sibi eligere Confessarium? Omninò negandum ex Proposit. 16 damn. ab Alexand. VII. quæ dicebat: *Qui beneficium curatum habent possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario*. Dicunt tamen Wigandt tr. 13 n. 89. Sporer p. 257 n. 705 et Elbel p. 289 n. 299. quod Parochi ex consuetudine possint confiteri Sacerdoti curato, vel approbato etiàm alienæ Diœcesis. Et hoc quidèm non videtur reprobandum, ubi reverà adest talis consuetudo, quia tunc adest tacitus consensus Episcoporum.

566 « 1. Qui habet potestatem delegatam, non potest » eam subdelegare alteri, cum diversa sit potestas » utendi jurisdictione, et eam delegandi. Excipitur » 1 nisi hoc ipsum concessum sit; 2 nisi sit delegatus » ad universitatem causarum, ut v. gr. si cui com- » mitteretur officium Parochi absentis, vel nondùm » sacerdotis: (a) talis enim aliqua exercitia jurisdictio- » nis alteri ex præsumpta voluntate Ordinarii subde- » legare posset, non tamen integrum officium. Laym. » hîc l. 5 t. 6. »

Generaliter igitùr loquendo, nequit delegatus subdelegare, nisi id expressè sibi sit concessum. Excipitur 1 si quis esset delegatus à Principe. Sed hoc intelligitur (ut explicant Laym. de Pœnit. cap. 10 n. 14. et Castrop. eod. tit. D. unica p. 13 n. 15.) cum delegatio facta est tamquàm per officium; non verò si eligitur persona propter suam peritiam, aut si ei committitur alicujus causæ executio. Excipitur 2 si quis est delegatus ad *universitatem causarum*, quàmvis non à Principe. Sed in hoc etiàm oportet distinguere cum Laym. l. c. n. 12. v. Duobus, duplici modo posse alicui delegari jurisdictionem ad universitatem cau-

(a) Textus P. Busembaum habet *minoremis*.

sarum : primo modo, cum ei committitur aliquod officium, cui annexa est jurisdictio ; idque currit etiàmsi officium non sit proprium, sed Vicarii, v. gr. Vice-Parochi, seu Vice-Rectoris pro Parocho absente, aut non adhùc Sacerdote : hujusmodi Vicarius potest jurisdictionem suam subdelegare, non quidem totam, sed pro una vel altera, causa, ut communiter DD. docent ; quia tunc non tantùm huic commissum est exercitium Parochi, sed etiàm Parochi officium, cui competit non solus usus, sed adhùc delegatio jurisdictionis. Ità Sanch. de Matr. l. 3 d. 31 n. 1 et 15. cum Sylv. Cov. Lop. Abb. etc. Laym. l. c. n. 10. Pal. l. c. n. 16. cum Henr. et aliis, ex D. Th. quod l. 12 art. 31 ubi ait : *Vicarius non potest totam suam potestatem communicare, sed potest partem.* Secundo modo, cum alicui delegatur non officium, sed jurisdictio, velùt privilegium perpetuò annexum suo officio, aut dignitati ; tunc enim talis jurisdictio reputatur tamquàm ordinaria, proùt est facultas impertita Episcopis à Tridentino in c. Liceat 6 sess. 24. Dicunt autem Rodriq. et Viva q. 8 art. 1 n. 13. cum Nav. Peyrin. Naldo, Bord. etc. quod, si Episcopus concederet alicui Confessario facultatem absolvendi ab omnibus casibus reservatis, posset hic Confessarius subdelegare illam facultatem alteri in aliquo particulari casu ; sed meliùs Laym. et Castrop. locis sup. cit. cum Coninc. id in eo solo casu admittunt, quo talis facultas conceditur ratione officii, v. g. Parochi, aut Vice-Parochi, ut suprà dictum est ; sed non cum facultas datur alicui ratione suæ peritiæ, aut probitatis : facultas enim subdelegandi tantùm competit illi, cui officium committitur, sed non ei, cui committitur solus usus, sivè exercitium jurisdictionis.

« 2. Cum jurisdictio respiciat subditos, exerceri » in eos potest, tàm à delegato, quàm ordinario, » quocumque loco fuerit, ut docent Sanch. Henr. » Suarez in 3 p. t. 4 d. 28 sect. 1 et 7 et alii. * (*Sed* » *hodiè hoc reprobatum est, vide dicta n.* 547.) *

» 3. Probabile est, quod absolutus in articulo 567
» mortis non teneatur se posteà sistere Superiori, vel

2 n. 6. ibi enim nihil aliud asserunt, nisi quod Cardinales comprehendantur in citato cap. fin. Concedit autem Fagnan. n. 66. quod Cardinales possint secum conducere Confessarium approbatum in urbe; et idem dicit de Episcopis n. 30. cum Hostiensi.

An autem Parochi possint sibi eligere Confessarium? Omninò negandum ex Proposit. 16 damn. ab Alexand. VII. quæ dicebat: *Qui beneficium curatum habent possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario*. Dicunt tamen Wigandt tr. 13 n. 89. Sporer p. 257 n. 705 et Elbel p. 289 n. 299. quod Parochi ex consuetudine possint confiteri Sacerdoti curato, vel approbato etiàm alienæ Diœcesis. Et hoc quidem non videtur reprobandum, ubi reverà adest talis consuetudo, quia tunc adest tacitus consensus Episcoporum.

566 « 1. Qui habet potestatem delegatam, non potest » eam subdelegare alteri, cum diversa sit potestas » utendi jurisdictione, et eam delegandi. Excipitur » 1 nisi hoc ipsum concessum sit; 2 nisi sit delegatus » ad universitatem causarum, ut v. gr. si cui com- » mitteretur officium Parochi absentis, vel nondùm » sacerdotis: (a) talis enim aliqua exercitia jurisdictio- » nis alteri ex præsumpta voluntate Ordinarii subde- » legare posset, non tamen integrum officium. Laym. » hîc l. 5 t. 6. »

Generaliter igitùr loquendo, nequit delegatus subdelegare, nisi id expressè sibi sit concessum. Excipitur 1 si quis esset delegatus à Principe. Sed hoc intelligitur (ut explicant Laym. de Pœnit. cap. 10 n. 14. et Castrop. eod. tit. D. unica p. 13 n. 15.) cum delegatio facta est tamquàm per officium; non verò si eligitur persona propter suam peritiam, aut si ei committitur alicujus causæ executio. Excipitur 2 si quis est delegatus ad *universitatem causarum*, quàmvis non à Principe. Sed in hoc etiàm oportet distinguere cum Laym. l. c. n. 12. v. Duobus, duplici modo posse alicui delegari jurisdictionem ad universitatem cau-

(a) Textus P. Busembaum habet *minoremnis*

sarum : primo modo, cum ei committitur aliquod officium, cui annexa est jurisdictio; idque currit etiàmsi officium non sit proprium, sed Vicarii, v. gr. Vice-Parochi, seu Vice-Rectoris pro Parocho absente, aut non adhùc Sacerdote : hujusmodi Vicarius potest jurisdictionem suam subdelegare, non quidem totam, sed pro una vel altera, causa, ut communiter DD. docent; quia tunc non tantùm huic commissum est exercitium Parochi, sed etiàm Parochi officium, cui competit non solus usus, sed adhùc delegatio jurisdictionis. Ità Sanch. de Matr. l. 3 d. 31 n. 1 et 15. cum Sylv. Cov. Lop. Abb. etc. Laym. l. c. n. 10. Pal. l. c. n. 16. cum Henr. et aliis, ex D. Th. quod l. 12 art. 31 ubi ait : *Vicarius non potest totam suam potestatem communicare, sed potest partem.* Secundo modo, cum alicui delegatur non officium, sed jurisdictio, velùt privilegium perpetuò annexum suo officio, aut dignitati; tunc enim talis jurisdictio reputatur tamquàm ordinaria, proùt est facultas impertita Episcopis à Tridentino in c. Liceat 6 sess. 24. Dicunt autem Rodriq. et Viva q. 8 art. 1 n. 13. cum Nav. Peyrin. Naldo, Bord. etc. quod, si Episcopus concederet alicui Confessario facultatem absolvendi ab omnibus casibus reservatis, posset hic Confessarius subdelegare illam facultatem alteri in aliquo particulari casu; sed meliùs Laym. et Castrop. locis sup. cit. cum Coninc. id in eo solo casu admittunt, quo talis facultas conceditur ratione officii, v. g. Parochi, aut Vice-Parochi, ut suprà dictum est; sed non cum facultas datur alicui ratione suæ peritiæ, aut probitatis : facultas enim subdelegandi tantùm competit illi, cui officium committitur, sed non ei, cui committitur solus usus, sivè exercitium jurisdictionis.

« 2. Cum jurisdictio respiciat subditos, exerceri
» in eos potest, tàm à delegato, quàm ordinario,
» quocumque loco fuerit, ut docent Sanch. Henr.
» Suarez in 3 p. t. 4 d. 28 sect. 1 et 7 et alii. * (*Sed*
» *hodiè hoc reprobatum est, vide dicta n.* 547.) *

» 3. Probabile est, quod absolutus in articulo 567
» mortis non teneatur se posteà sistere Superiori, vel

» alteri pro reservatis, nisi hæc habeant annexam » censuram, ut docent Navarr. Suar. March. Fill. t. » 7 c. 10 q. 6 n. 288. Bon. d. 5 q. 7 p. 1 n. 13. quia » directè absolutus fuit. * (Ità verius tenent Salm. c. » 11 n. 21. cum Sanch. Hurt. Præp. Nav. etc. Vide » de hoc dicenda de Cens. l. 7 n. 91.) * Contra Hurt. » Diana p. 4 t. 4 R. 199.

568 » 4. Improbitas, aut inscitia proprii Sacerdotis » non dat jurisdictionem alteri: ideòque in tali casu » expectandum est, aut ad Superiorem recurrendum. » Si tamen ignorantia esset tanta, ut confessio illi facta » foret invalida, aut illicita, neque esset alius privi- » legiatus, aut habens jurisdictionem, licere alteri » confiteri, docent Nav. Vasq. in 3 p. t. 4 q. 92 art. » 2 dub. 3. Hurt. d. 10 dif. 10. Vide Dian. p. 4 tr. 4 » res. 201 et p. 8 t. 1 R. 86 ex c. Placuit, de Pœnit. » d. 6. Idem licere, quandò quis proprio non potest » confiteri sine gravi periculo, docent Tol. Sylv. et » Med. qui idem concedit, quandò proprius non vult, » aut non potest audire, vel injustè negat facultatem » confitendi alteri, v. g. Parochus concubinæ. Diana » p. 3 t. 4 R. 79 ex Hurt. et aliis quatuor. Verùm ista » communiter refutantur ab aliis. * (Sed vide n. 564.) *

» 5. Etsi graviter peccare possit proprius, si neget » suis facultatem adeundi alterum, modò præsumere » possit eos justè petere; si tamen injustè neget, » probabilius videtur, eos invalidè ab alieno absolvi » ut docent Sotus, Suarez, Laym. etsi non improba- » biliter Sylv. Henr. Mald., Palud. Richar. Tolet. » et Dian. p. 3 t. 4 R. 79. putent, quod validè, præ- » sertim si sine periculo salutis, famæ, et simili, » non liceat suo proprio. * (Sed vide n. 564. v. Ex » concessione) *.

569 » 6. Cum jurisdictio acquiratur ratione domicilii, » vel quasi domicilii vel etiàm actualis habitationis: » hinc ii, qui duobus locis habent domicilium, vel quasi, » possunt utrobique absolvi, ut scholares, milites, » mercatores: item vagi, et peregrini possunt absolvi » à Parocho loci, in quo versantur. V. Laym. hìc, » Vasq. etc.

Communiter docent DD. peregrinos, spectatâ consuetudine, et tacito consensu Episcoporum, posse confiteri cuilibet approbato in loco ubi reperiuntur. Ità Palaus de Pœnit. punct. 13 n. 12. Lugo eodem t. d. 19 n. 7. Conc. pag. 544 n. 20. Salm. Bon. de Pœn. d. 5 p. 2 n. 5 cum Suar. Vasq. etc. Limitant tamen præfati auctores, dummodò ipsi peregrini ex industria non discedant è proprio domicilio, ut extrà confiteantur. Sed Tamb. de Pœnit. c. 4 § 3 n. 11. Renzi de Pœnit. c. 4. q. 14 et Mazz. tom. 3 p. 403 n. 11 de Pœnit. d. 2 § 2 n. 2 cum Pont. Fill. et aliis, verius dicunt, quod prædicta limitatio non sit necessariò servanda, ex illa regula generali juris, quod nullus videatur fraudulenter agere qui utitur jure suo; nec autem aliundè habetur, quod Ordinarii in prædicto casu signum aliquod umquàm dederint sui dissensûs. Hasque sententias rectè dicunt præfati AA. valere etiàm pro implenda Confessione præcepti Paschalis. Vide dicta n. 564 v. ex concessione. Et de hoc hodiè non est ampliùs dubitandum ex præsenti consuetudine universali. Per Bullam tamen Clementis X. vetitum est pœnitentibus accedere ad alienam Diœcesim pro Confessione in fraudem reservationis suarum culparum; de hoc vide dicenda infrà n. 589.

« 7. Validè absolvit is, qui audit Confessiones, 570
» præsente, vel sciente, et non contradicente Ordinario, v. gr. Episcopo, vel Parocho, cui constet eum aliundè non habere Jurisdictionem: quia tunc præsumitur tacitè eam dare; sufficit enim, ut rectè docent Fill. et Fagund. præc. 2 l. 7 c. 2 facultas interpretativa, et præsumpta, modò præsumptio fundetur in signis, quæ indicent consensum præsentem, ut fit in casu posito * (*Quare consensus merè internus non sufficit.* Salm. ex communi c. XI n. 65.) * (uti etiàm v. gr. si Parochus, qui jam absens est, aliàs significaverit id sibi gratum esse); nam existimatio de futuro consensu, vel ratihabitione, quod scilicet, quandò resciverit, futurus sit contentus, non sufficit; quia consensus futurus non dat jurisdictionem pro tempore præsenti, quo

» datur absolutio. V. Dian. p. 3 t. 4 R. 68. Sanch. de
» Matr. l. 3 d. 35. Bec. Conc. qui addit peccare, si
» de consensu dubitans incipiat audire.

571 » 8. Peccat, qui absolvit cum jurisdictione dubia,
» nisi necessitas urgeat: qualis est v. g. quia pœnitens
» diù non est confessus, vel debet communicare, nec
» alius adest: tunc enim licitè absolvit cum condi-
» tione hac, *si possum*, et cum onere (etsi Salas in 2
» tract. 8 art. 1 hoc onus non agnoscat) aliàs iterùm
» confitendi habenti jurisdictionem certam. Expedit
» autem tunc veniale aliquod adjicere, à quo directè,
» et à cæteris indirectè saltèm absolvatur. Ità Regin.
» Suar. Coninc. d. 8 dub. 5 n. 45. *(Dicunt probabi-
» lius Holzm. p. 178 n. 682 et Elbel p. 297 n. 326
» cum Bambest. *sufficere ad absolvendum cum juris-
» dictione dubia sequentes causas. 1. Si urgeat pericu-
» lum mortis. 2. Si urgeat præceptum annuæ Confessio-
» nis. 3, Si pœnitens deberet celebrare, vel communica-
» re, aliàs infamiæ notam incurreret. 4. Addunt* Salm.
» c. 11 n. 72. *si Sacerdos teneretur celebrare ex obli-
» gatione.* Vide dicta n. 28. Probabiliter autem censent
» Suar. d. 26 s. 6 et Salm. ib. cum Aversa (contra Sa-
» las, et Cornejo) *in iis casibus pœnitentem non teneri
» ad Confessionem, sed tantùm, ad contritionem, quâ
» semper eget, etiàmsi confiteatur.*)* Quod si tamen
» ex probabili ratione dubium resolvat, nimirùm ha-
» bere se jurisdictionem, etsi cum formidine oppositi,
» absolutè absolvit licitè: ut docent Suar. Præp. Lugo
» d. 10 n. 49 tum quia tunc practicè, et moraliter
» est certus; tum quia Papa eo casu dat facultatem,
» uti et in sequentibus casibus: I. Quandò communi
» errore, v. gr. ob titulum coloratum, putatur ali-
» quis esse Pastor, seu habere jurisdictionem, qui
» non est ob censuram, vel alium defectum. Bon. d.
» 5 q. 5 s. 2 p. 3 n. 11. Dian. p. 3 tr. 4 res. 22. Quod
» etiàm, si desit titulus coloratus probabile esse docet
» Dian. p. 3 tr. 4 res. 122 ex Pontio, Molfes et Sanch.;
» item part. 2 t. 2 misc. res. 43 si quis bona fide tali
» confiteatur: verùm id communiter ab aliis negatur.
» II. Cum quis ex consuetudine, præscriptione, aut

» bona fide absolvit, aut nescit potestatem suam re-
» vocatam, ut habent Sylv. Nav. Henr. Mald. in 2. p.
» q. 9 art. 5. Sanch. mor. l. 2 c. 9 n. 35. Salas. Vasq.
» Vide Dian. p. 1 t. 13 res. 1. III. Quandò secundùm
» probabilem sententiam judicatur quis habere juris-
» dictionem, et Sacerdos sequitur favorabilem. Bon.
» l. c. quia quandò communis est error, Ecclesia dat
» jurisdictionem propter publicam utilitatem. Vide
» Suar. Dian. ll. cc. Card. de Lugo d. 10 n. 28.»

Hìc quæritur I. Utrùm, stante errore communi, 572
suppleat Ecclesia jurisdictionem in Sacramento Pœnitentiæ? Si error communis est cum titulo colorato sivè putativo, certum est apud omnes, ab Ecclesia conferri jurisdictionem; ità Sanch. de Matr. l. 3 d. 22 n. 5. Conc. p. 546 n. 29. Antoine p. 524 q. 2 et Card. in Præp. 1 damnata ab Innoc. XI. d. 2 c. 6 n. 149 cum Cajet. Palud. Soto, Arm. Ang. Sylv. Nav. et commun. Et probatur ex lib. Barbarius, ff. de offic. Prætor. qui textus, etsi civilis, tamen, cum non sit reprobatus jure canonico, vim habet etiam in illo, ut habetur in c. 1 de Novi oper. nunciat. utque fusè diximus in fine v. Dub. 3. Probatur etiàm ex c. Infamis 3 q. 7 ubi dicitur; *Si servus* (qui est incapax jurisdictionis), *dum putaretur liber*, *ex delegatione sententiam daret*, *quamvis posteà in servitutem depulsus sit*, *sententia ab eo dicta rei judicatæ firmitatem tenet.* Ratio, quia ex benigna interpretatione præsumitur eo casu pia mater Ecclesia ad bonum animarum supplere jurisdictionem. Benè tamen advertit Sanchez l. c. quod, ut Ecclesia suppleat, non sufficiat titulus fictus, sed requiratur titulus, qui licet sit tantùm putativus (quia fortè est ex aliqua causa invalidus), tamen sit reverà collatus à legitimo Superiore, etsi huic vetitum sit aliundè titulum illum conferre, ut sancitur in Novella 44 c. 1. Authent. de Tabell.

Majus dubium fit, an ex solo errore communi, sine titulo, Ecclesia suppleat jurisdictionem? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Lugo d. 19 n. 30. Sanch. Dec. l. 1 c. 9 n. 35. Pontius l. 5 c. 20 n. 2. Pal. t. 1

tr. 1 d. 2 punct. 1 n. 9. Suar. 2 p. d. 26 sect. 6 n. 6. Less. c. 29 n. 68. Bon. d. 2 de peccat. q. 4 part. 9 n. 19. Dian. p. 2 tr. 13. R. 2 cum Molf. et aliis, item apud Carden. l. c. n. 143. Vill. Malder. Gran. Turr. Henr. et Martin. Item Host. Innoc. Felin. etc. apud Sanch. de Matr. l. 3 d. 22 n. 48. Ratio, quia, cum adest error communis, recurrit eadem ratio legum, quas suprà retulimus, nempè quod Ecclesia pro bono fidelium præsumatur jurisdictionem supplere: cum eadem adæquata ratio communis boni valeat pro solo errore communi, et pro titulo colorato, propter quem nulla est ratio specialis, cur magis provideatur bono publico, quàm per solum errorem communem.

Secunda verò sententia communior negat sufficere solum errorem sine titulo, et hanc tenent Busemb. ut suprà (qui asserit primam communiter rejici) et Sylv. v. Confessio, n. 1 q. 15. Ang. eod. verb. Conc. p. 547 n. 31. Ronc. c. 1 q. 3. R. 3. Holzm. p. 179 n. 684. Sporer n. 714. Elbel p. 393 n. 213 et Sanch. (sibi contrarius) de Matr. lib. 3 d. 22 n. 49 cum Nav. Arm. Tab. Cov. Caj. Lop. Gabr. Ugol. Henr. Palac. Arag. etc. Ratio, quia, cum deest titulus coloratus, minimè præsumitur Ecclesia velle supplere jurisdictionem; eò quod, si Ecclesia cum solo errore communi jurisdictionem conferret, majus proveniret damnum fidelibus quàm utilitas; plures enim Sacerdotes impii ex hoc occasionem sumerent simulandi se Confessarios. et sic plurimos errores et hæreses possent disseminare, fideles seducendo. Sed hæc ratio non omninò convincit, nam dato, quod Ecclesia jurisdictionem hujusmodi impiis Sacerdotibus denegaret, nequè impediretur, quominùs ipsi, qui damnationem suam jam nihili faciunt, suos errores disseminarent; et versa vice fideles ob invaliditatem suarum Confessionum evidenti periculo perditionis exponerentur. Undè meritò primam sententiam probabilem putant Carden. l. c. p. 75 n. 151. Viva q. 8 art. 1 n. 16. Tamb. l. 5 de Pœnit. c. 4 § 7 n. 17 et Ronc. Spor. Holzm. ac Elbel cum Henno, Gab. Henr. et Stoz. Et ideò probabiliter dicunt non esse

obligandos fideles ad repetendas Confessiones bona fide factas apud Sacerdotem, qui ex Communi errore Confessarius reputabatur.

Quæritur II. An liceat administrare Sacramentum 573 Pœnitentiæ cum jurisdictione tantùm probabili? Adsunt tres sententiæ. *Prima* negat, et hanc tenent Conc. p. 548 n. 2. Antoine p. 526 q. 25 et Eliz. p. 2 l. 5 q. 15 §. 2. Ratio, quia ex Propos. 1 damnata ab Inn. XI. in administratione Sacramentorum non licet uti opinione probabili, ne Sacramentum exponatur periculo frustrationis. *Secunda* verò sententia communis docet licitum esse absolvere cum probabili jurisdictione, modò opinio sit verè probabilis, gravi fulcita ratione et auctoritate; ità Sanch. de Matr. l. 3 d. 22 n. 65 et Dec. l. 1 c. 9 n. 35 Lugo d. 19 ex n. 30 (qui putat tutissimam) Bon. q. 7 p. 5 §. 4 n. 4. Pal. t. 1 tr. 1 d. 2 p. 5 n. 9. Less. l. 2 c. 29 n. 68. Conc. d. 8 n. 22. Fill. tr. 7 c. 9 n. 227. Croix n. 1516. Tamb. l. 3 c. 3 n. 1. Viva in dicta Prop. 1 et de Jubil. qu. 3 art. 2. Card. in eamd. Prop. a n. 160 item Hozes, Filguèra, Corella, et Lumbier, in dicta Prop. et Salm. tr. 6 c. 11 n. 74 cum Turr. Vill. Reg. Avers. Salas, Dic. Herincx, Bon. et Salm. scholast. tr. 24 d. 12 dub. 7 §. 1 n. 80 et 85 cum Maldero, Gran. Henr. et Gabr. Et eam vocant moraliter certam Sanch. Tamb. et Card. l. c. ac Dicast. Ills. Gorm. Stoz, etc. apud Croix. Ratio 1. quia error communis, etiàmsi non adsit titulus coloratus, præbet jurisdictionem, modò opinio ab omnibus teneatur ut probabilis; nam si alii sapientes dubitarent de probabilitate, et coram Deo falsa esset, error esset, sed non communis. Verùm hæc ratio non convincit; nam licet præfata opinio (quod existente errore communi Ecclesia suppleat jurisdictionem) non sit improbabilis, ut diximus in quæstione præcedenti, tamen non est certa, ut requiritur ad licitè ministrandum Sacramentum. Ratio 2. quia cum quilibet Sacerdos habeat potestatem directam super venialia, pœnitentes, qui bonâ fide confitentur Sacerdoti habenti jurisdictionem tantùm probabilem, jam validè absolvuntur eo casu, di-

rectè à venialibus, et indirectè à mortalibus. Sed opinio illa, quod Confessio venialium apud simplicem Sacerdotem sit valida, nec etiàm est certa, ut diximus n. 537 undè nec etiàm hæc ratio convincit. Ratio 3. quia Ecclesia supplet jurisdictionem ex ratihabitione de præsenti, cum videat sic communiter practicari, et ob bonum animarum annuit. Ratio 4. et potior est, quia in Ecclesia adest universalis consuetudo ferè omnium Confessariorum absolvendi cum jurisdictione probabili, ut testantur communiter Suar. d. 27 sect. 4 n. 7. Lugo d, 19 n, 31, Card. n. 166. Arriaga d. 39. sect. 5. Diana p. 3 tr. 2. R. 3. Croix l. c. et omnes alii AA. citati pro hac secunda sententia. Communis autem sententia Doctorum fundat moralem certitudinem de præfata consuetudine; et licet contrarii illicitum putent absolvere cum jurisdictione probabili, præscindunt tamen, nec possunt negarè hanc consuetudinem adesse, saltèm apud partem longe majorem Confessariorum. Posita igitùr ut certa hac consuetudine, certum est, licitum esse Sacramentum ministrare cum jurisdictione probabili, cum ipsa consuetudo jurisdictionem præbeat, proùt docent Suar. t. 4 de Rel. t. 8 l. 2 c. 9 n. 3. Nav. Comment. 2 de Regul. n. 65 ubi ait: *Hanc jurisdictionem magna ex parte introductam vel auctam esse consuetudine, quæ vim habet dandi jurisdictionem; Barb. de potest* Ep. p. 1 tit. 4 n. 36. Carden. n. 161. Quaranta in summ. Bullar. verb. Archiep. Auctoritas v. 25 Pelliz. t 2 tr. 10 c. 10 n. 42. Idque probant ex cap. Contingat. De Foro Compet. ubi dicitur: *Nisi fortè hi, quibus delinquentes ipsi deserviunt, ex indulgentia, vel consuetudine speciali jurisdictionem hujusmodi valeant sibi vindicare.* Ubi Glossa ait: *Quod consuetudo det jurisdictionem.* Nec obstat Prop. 1 damnata, etenim respondent Viva q. 8 ar. 2 n. 2. et Wigandt tr. 13 n. 19. cum Gonet, Propositio loquitur de opinionibus circà ea in quibus nihil potest Ecclesia, idest circà materiam, et formam, non verò circà jurisdictionem, quæ ab Ecclesia suppleri potest, et moraliter certò præsumitur supple-

ri in hoc casu ob bonum animarum: undè Confessarius absolvendo, non absolveret cùm sola opinione probabili, sed moraliter certa, non directa, sed reflexa.

Tertia sententia, quam amplector, et tenent Suar. d. 26 sect. 6 n. 6. Holzm. pag. 178 n. 683. March. tit. 3 q. 4 et Gobat. tr. 7 n. 115. Wigandt tr. 13 n. 91. Sporer n. 717 et Elbel p. 292 n. 311, cum Bardi, Sancio, et Babenst. dicit licitum quidem esse ministrare hoc Sacramentum Pœnitentiæ cum jurisdictione probabili, sed nonnisi quandò adest causa gravis necessitatis, aut magnæ utilitatis, ut ajunt Elbel et Wig. vel causa rationabilis, ut inquiunt Suar. et Spor. Ratio hujus limitationis est; quia, licet Ecclesia eo casu ob bonum animarum quidem censeri possit jurisdictionem supplere, tamen non præsumitur, nulla justa causa accedente, velle connivere meræ libertati Sacerdotum. Hujusmodi autem causa (ut censent Sporer, et Holzmann. ll. cc.) accidit. 1. Quandò pœnitens indiget auxilio sivè consilio illius Confessarii. 2. Si complex peccati pœnitentis sit notus Confessario, qui certa pollet jurisdictione, et ignotus Confessario habenti solam probabilem. 3. Si Confessarius, qui habet jurisdictionem probabilem, prudenter timeat, ut pœnitens faciat Confessionem integram apud eum qui certam habet. 4. Addit Spor. ne pœnitens incidat in aliquam aversionem, vel damnosam suspicionem Confessarii certi. 5. Si urgeat Præceptum Confessionis, aut singularis Indulgentia lucranda, vel quia diù quis non poterit confiteri.

» 9. Nemo tenetur umquàm Parocho confiteri, ne 574
» quidem in paschate. Lugo d. 19 sect. 2 n. 28 etc.
» cum Diana p. 8 t. 1 res. 88. Quare Parochi frustrà
» nolunt, ut Parochiani confiteantur mendicantibus,
» etiàm in Paschate, cum habeant privilegium pro
» omnibus Christi fidelibus. Suarez, Conin. Henriq.
» Regin. Zerola c. 15 q. 3 et commun. apud Bon. d. 4
» q. 1 sect. 2 part. ult. * (*Et ità pariter nequit prohi-*
» *bere Parochus, ne sui subditi confiteantur Confessa-*

» *rio approbato ab Ordinario loci; vide dicta n.* 564.)* » Adeò ut, qui docent, confessos Regularibus, etiàm » in Paschate, tenêri iterùm eadem confiteri suo Pa- » rocho, fiant suspecti de hæresi. Diana p. 4 tom. 8 » R. 102. et alii. * (*Joannes XII. damnavit opiniones* » *Joannis Poliaci dicentis, Confessiones factas Regu-* » *laribus repetendas apud Curatum. Deindè Clem. VIII* » *an.* 1592 *et Clem. X in Const.* Supremæ, *decreve-* » *runt, benè satisfacere Confessioni annuæ qui confi-* » *tentur Religiosis simpliciter approbatis. Vide Bene-* » *dict. XIV. Notif.* 18 *ex n.* 5.) * Vi tamen hujus pri- » vilegii non possunt absolvere eos Religiosos, aut » Religiosas, quæ non habent facultatem extrà suum » Ordinem confitendi, ut ex communi notat Rodr. et » Comp. privil. Societ. v. Absol. § 1 et ex his Laym. » hìc. Quia privilegio generali non censetur derogari » consuetudini, vel statuto particulari, nisi id expri- » matur. * (*Clarius id explicat Pal. p.* 14 *n.* 11 *cum* » *Suar. Laym. etc. quia omnes Religiones privilegium* » *habent ab Innoc. IV. et aliis Pontificibus, ne Reli-* » *giosi extrà Ordinem aliis confiteantur sine consensu* » *suorum Prælatorum.*) * Usus tamen fert, ut Regu- » lares peregrinantes, ex præsumpta voluntate Supe- » riorum, si Ordinis socium non habeant, à quovis » alio, etiàm sæculari absolvantur, exceptis reserva- » tis : in quæ si Religiosi Societatis extrà domicilium » incidant, videant ordinationes Præp. Gener. c. 6 n. » 6 et Laym. hìc. »

575 Religiosi peregrinantes, si habent socium sui Ordinis, debent ipsi confiteri, ut dicunt communiter Laym. tr. 6 c. 10 n. 20. Ronc. p. 89 q. 8 R. 1. Tambur. de Sacram. Pœnit. cap. 5 §. 2 n. 16. Croix n. 1524. Salm. tr. 18 c. 4 n. 125 (qui benè addunt, modò socius ille sit idoneus, et sic etiàm Laym. sentire videtur). Et patet ex verbis Innoc. VIII. ut infrà. Si verò desit socius, vel alius Confessarius idoneus sui Ordinis, benè possunt ex præsumpta licentia Prælati confiteri alteri Sacerdoti idoneo regulari, vel sæculari; et in hoc omnes conveniunt. Sed dubium est,

utrùm hic Sacerdos debeat esse ad Confessiones approbatus? Affirmant Wigandt tr. 13 n. 83 et Antoine p. 525 v. Porrò, et Conc. p. 539 n. 14 cum Vasq. etc. Alii verò communissimè et veriùs negant, ut Suar. de Rel. tr. 8 l. 2 c. 17. Spor. p. 255 n. 685. Escob. l. 16 n. 20. Pal. p. 14 n. 12. Elbel pag. 296 n. 319. Mazzotta t. 3 p. 474. Roncaglia l. c. Tamb. de Pœnit. l. c. n. 17 et Salm. d. n. 125 cum Rodr. Bordon., Anton. a Spir. S. Portel. etc. Et probatur ex concessionibus Xisti IV. et præsertim Innocenti VII. (ut ferunt *Palaus*, *Escob. et Salm. ll. cc.*) qui dixit: *Nos igitùr... Fratribus hujusmodi, quos itinerari et per eorum Superiores mitti contigerit, ut si aliquem Presbyterorum idoneum ex professoribus dicti Ordinis habere non possint, quemcumque alium Presbyterum idoneum et discretum Religiosum, vel sæcularum eligere valeant, qui Confessiones eorum audire... licitè possit.* Ubi apposite notant *Salmant. cum S. Antonin. Sylvest. et Soto*, quod per to *idoneum Sacerdotum*, reputetur quilibet simplex Sacerdos aptus ad excipiendas Confessiones, etiàmsi à nullo Prælato sit approbatus, quia olim antè Tridentinum jam quilibet poterat confiteri cuique simplici Sacerdoti. Præutereà dicunt præfati AA. quod Prælati regulares, præbendo licentiam peregrinandi, aut alibi morandi, tacitè concedant suis Religiosis licentiam confitendi cuicumque Sacerdoti idoneo, et hanc esse testatur consuetudinem Religionum, videntibus et non contradicentibus Superioribus. Nec obstat Trid. in sess. 23 c. 15: ibi enim Concilium requirit Confessarium approbatum ab Episcopo tantùm ad Confessionem sæcularium, non verò Regularium: Neque obstat Breve Benedicti XIV. *Quod communi* etc. sub die 30 Mart. 1742 (in Bullar. tom. 1 n. 49) ubi concessum fuit Fratribus Capuccinis, ut in itinere confiteri possint cuicumque Confessario, modò ab Episcopo loci esset approbatus; tale enim Breve loquitur tantùm de Capuccinis, qui particularem habent Constitutionem non confitendi nisi propriis Confessariis. Undè perperam Cont. Tourn. t. 6 p. 2 p. 143

n. 619 affert præfatum Breve tamquàm commune respectu omnium Regularium. Advertendum cum Busemb. quod facultas prædicta, quam habent Religiosi itinerantes confitendi cuicumque Sacerdoti idoneo, non habeat locum respectu casuum reservatorum.

576 « 18. Quod si Superiores Regularium Monialibus » sibi subjectis (idem est Monialibus subjectis Epis- » copo) non concedant aliquoties in anno alium Con- » fessarium, potest, et tenetur illis eum dare Epis- » copus ; quod si nec is faciat, ipsæ eligere possunt. » Quintan. t. 3 sect. 26 ex Declaratione Cardin. apud » Barbos. »

Idem dicunt Palud. et sex alii apud Dian. p. 1 tr. 3 res 39 n. 2 Quia licentia, ut ajunt, jure petita, et injustè negata, videtur à jure concessa, aut saltèm à Pontifice ex ejus præsumpta voluntate. Sed hæc sententia, ut rectè dicit de Alexand. Confess. Mon. cap. 6 § 7 Quæst. 9 minimè est admittenda : primò; quia videtur reprobata ex Propos. 13 damnata ab Alexan. VII. quæ dicebat : *Satisfacit præcepto annuæ Confessionis, qui confitetur Regulari, Episcopo præsentato, sed ab eo injustè reprobato*. Prætereà videtur reprobata ex cap. Omnis utriusque sexûs. De Pœnit. et rem. ubi habetur, quod, si quis voluerit alieno Sacerdoti confiteri, etiàm cum justa causa, non possit ab illo absolvi, nisi licentiam priùs obtineat. Tunc autem licentia injustè negata habetur pro concessa, quandò ipsa requiritur tantùm ad executionem actûs, pro quo faciendo jam obtenta sit facultas, non verò quandò ex ipsa licentia facultas ad actum conceditur, ut Pignat. l. 6 Cons. 98 n. 41. In nostro casu autem non supponitur facultas obtenta, cum hæc dependeat ab approbatione Episcopi. Ex his omnibus apparet, quod sententia Busemb. saltèm sit valdè dubia, et ideò non sit tuta in praxi. Idque videtur confirmatum ex Bulla *Pastoralis*, edita 5 Aug. 1748 N. SS. Bened. XIV. ubi n. 5. sic statuitur : *Quod si Episcopus in hac re negligens esset, ut Monialibus suis bis terve in anno extraordinarii Confessarii copiam facere prætermitteret, tunc*

volumus, majorem Pœnitentiarium, statim ac pro parte Monialium requisitus fuerit, Confessarium extraordinarium, ex eorum tamen numero, qui ad excipiendas Monialium Confessiones ab ipso Ordinario loci approbati fuerint, cum omnibus necessariis facultatibus concedere et deputare. Ex quo infertur, quod, si Episcopus negligit dare extraordinarium, nihil aliud monialibus concedatur, quàm ad Pœnitentiarium recurrere. In eadem Bulla sancitur, quod Moniales, etsi non teneantur extraordinario confiteri, teneantur tamen ei se sistere ad audienda monita salutaria. Item, quod Episcopi hoc idem observent cum Conservatoriis. Item, quod in articulo mortis cuilibet Moniali postulanti concedatur ab Episcopo Confessarius particularis: et si Monasterium sit exemptum, non concedente Prælato regulari, assignetur ab Episcopo, vel recusante etiàm Episcopo à Pœnitentiario majore, si tempus suppetat. Item, quod, si aliqua Monialis renuat confiteri Confessario ordinario, deputetur ei alius ab Episcopo pro certis vicibus, et si Monasterium sit exemptum, à Prælato regulari: et ipso recusante, concedatur ab Episcopo, vel Pœnitentiario majori. Hortatur autem Pontifex Episcopos, ne sint difficiles ad peculiaribus Monialibus extraordinarium Confessarium aliquandò petentibus concedendum. Demùm statuit, quod Prælati Monialium regulares teneantur bis vel ter in anno assignare extraordinarium ex probatis ab Episcopo ad Confessiones Monialium, qui saltèm semel in anno sit vel sæcularis, vel alterius Ordinis, aliàs deputet illum Episcopus; et eo tempore ordinarius nullius, neque Abbatissæ, neque Novitiarum audiat Confessionis.

Insuper quòad Confessarios Monialium plura sunt 577
hìc advertenda. Notandum 1 quod omnes Confessarii Monialium indigeant speciali electione et approbatione Episcopi loci, ex Decretis S. C. apud de Alexand. Cònf. Mon. cap. 6 § 6. Qu. 1. Si verò Moniales sint exemptæ, Confessarii earum præsentantur à propriis, sed etiàm ab Episcopo approbantur ex Constit. Gre-

gor. XV. *Inscrutabili*, quam confirmavit Bened. XIII. in Bnlla *Pastoralis* anno 1726 die 27 Mart. Et hoc etiàm pro Confessione culparum tantùm venialium, ut decrevit S. C. apud de Alex. ib. Qu. 2.

Not. 2 quod Confessarii Monialium, elapso triennio, declarentur suspensi ab audiendis ipsarum Confessionibus, nisi licentiam S. C. obtineant, ex pluribus Declar. S. C. apud de Alex. ibid. Qu. 3. Et hoc valet etiàm pro Confessariis Conservatoriorum, ex alio Decreto ib. Putat tamen probabiliter de Alex. ibid. quod, si aliquis Confessarius eligatur pro supplemento, benè possit confirmari per aliud triennium post tempus supplementi, quia prohibitio de non eligendo Confessario ultrà triennium, proùt odiosa, strictè accipienda est de electione ordinaria, non extraordinaria.

Advertit etiàm de Alex. Q. 4 in fine, quod Episcopi in aliquibus locis, ratione deficientiæ Confessariorum idoneorum, sinant ipsos durare ultrà triennium.

Advertit idem de Alexand. cum Bordon. Quæst. 5 quod aliquandò Moniales possint recusare Confessarium ab Episcopo deputatum, ex justa causa, nempè si Confessarius sit inimicus propinquorum aliquarum Monialium, vel si sit nimis rigidus, etc.

Not. 3. quod prohibeantur eligi in Confessarios Monialium Vicarii Generales, Parochi, si cura notabiliter læderetur, omnes Regulares, ex pluribus Decr. S. C. apud de Alex. c. 6 § 6 Qu. 6. Item Canonici Pœnitentiarii, ex alii Declar. S. C. Concilii. Sed eos posse eligi, si Episcopus aliter judicaret, sentit de Alex. Qu. 7.

Notandum 4 quod ex Decl. S. C. apud Alex. Q. 8. præcipiatur, ut Confessionalia monialium amoveantur à Sacristia, vel aliis locis occultis, et collocentur in exterioribus Ecclesiæ. In necessitate tamen licet audire Confessiones in alio loco, modò vitetur aspectus Confessarii, et Monialis, ut advertit ibi de Alex.

Notandum 5 stipendium Confessarii non posse ex-

cedere duos julios pro quolibet die, ut ex Declarat. S. C, apud de Alex. Q. 9. Sed ipse ait, hoc videri non esse in usu. Et Diana, ac Scortia dicunt, quod, si Confessarius inserviat cum magna patientia, et assiduitate, possit Abbatissa aliquid ampliùs ei dare ultrà stipendium taxatum.

Nota hîc ultimò, quod Capellani exercituum nequeant absolvere milites degentes in Præsidiis sine facultate Sedis Apostolicæ, aut licentia Ordinarii, ex pluribus Decl. S. C. quas refert P. Zacharia apud Croix lib. 6 p. 2 ad n. 1518.

DUBIUM IV.

Quid sit reservatio casuum, et quis habeat potestatem reservandi, et absolvendi ab iis?

578 *Quid est reservatio.*

579 *Qu. I. An sit licita, et valida reservatio facta sine causa?*

580 *Qu. II. An ignorantes reservationem casuum Papalium ab ea excusentur.*

581 *Dub. I. An excusentur ignorantes casus reservatos ab Episcopis? Dub. 2. Quid, si casibus Episcopalibus sit annexa excommunicatio?*

582 *Dub. 1. An possint reservari peccata venialia? Dub. 2. An peccata merè interna? Dub. 3. Quid si peccatum fuerit externè leve, et internè grave?*

583 *An Regulares possint reservare casus; et quos? An novitii, et familiares sint exempti à casibus reservatis?*

584 *Vide quæ sunt apud Busemb.*

585 *Quandò possit simplex Confessarius absolvere à reservatis? Dub. 1. An, si impedimentum sit perpetuum, possit directè absolvere? Dub. 2. An tunc pænitens teneatur confiteri, ut possit communicare? Remissivè ad n. 265. Qu. I. Dub. 3. An tunc debeat manifestare etiàm non reservata. Remissivè ad eumd. n. 265. Qu. II.*

586 *Quid, si Superior neget facultatem absolvendi?*

587 *A quo possint absolvi peregrini?*

588 *Dub. 1. Quid, si peccatum est tantùm reservatum in loco Confessionis?*

589 *Dub. 2. Quid, si est tantùm reservatum in patria? Et quid, si quis discedat è patria in fraudem? Et quomodò intelligendum to* in fraudem?

590 *Dub. 3. An peregrinus possit absolvi à censura reservata in patria?*

591 *Dub. 4. An peccans in aliena Diœcesi, ubi casus est reservatus, incurrat reservationem? Et an excommunicationem annexam?*

592 *Dub. 5. An peccans in Monasterio exempto, vel in alia Diœcesi, possit absolvi in patria à simplici Confessario?*

593 *Dub. 6. An Episcopi possint absolvere peregrinos à casibus Papalibus occultis, et cum eis dispensare in irregularitatibus? An eamdem facultatem habent Vicarii Capitulares, et alii Prælati habentes jurisdictionem quasi Episcopalem? Not. 1. An Episcopi possint tollere reservationem extrà Sacramentum? Not. 2. Quid, si Episcopus inciderit in crimen reservatum? Not. 3. Quandò intelligatur crimen esse occultum? An autem Episcopus possit dispensare in votis cum Peregrinis? Et in irregularitatibus etc. cum impeditis? Remissivè.*

594 *Dub. 7. An facultas in cap.* Liceat, *sit pro casibus tantùm antè Concilium reservatis? Dub. 8. An Episcopi possint absolvere à reservatis ab aliis Episcopis? Dub. 9. An Episcopi possint hanc facultatem generaliter committere? An possint absolvere à casibus Bullæ Cœnæ? Remissivè.*

595 *An Superior possit aliquandò absolvere à reservatis, et pro aliis mittere pœnitentem ad inferiorem?*

596 *An absolutus ab habente potestatem possit à quocumque accipere absolutionem de reservatis? Qu. I. An, si pœnitens confiteatur bonâ fide, vel obliviscatur reservati, validè, et licitè absolvatur à simplici Confessario?*

597 *Qu. II. An confessus Superiori, et oblitus reservati, possit à quocumque absolvi?*

598 *Qu. III. An per Confessionem inculpabiliter invalidam tollatur reservatio? Qu. IV. Quid, si Confessio fuerit sacrilega.*

599 *Qui possint absolvere à reservatis? An Pœnitentiarii? An Mendicantes possint absolvere à casibus Episcopis, vel ab Episcopis reservatis?*

600 *Qu. I. Utrùm in dubio, an pœnitens incurrerit casum reservatum, possit à quocumque absolvi? Qu. II. Quid, si posteà pœnitens cognoscat peccatum ùt certum?*

601 *Qu. III. An qui peccavit in confidentiam licentiæ? Qu.*

IV. An licentia valeat pro peccatis etiam post illam commissis?

602 *Qu. V. An moniales subjaceant reservationi factæ ab Episcopo? Qu. VI. An subjaceant Moniales exemptæ? Qu. VII. An Episcopus quoad clausuram possit casus Monialium reservare?*

» Resp. 1. Reservatio hæc est negatio jurisdictionis 578
» circà aliquod peccatum. Ac certum est in Ecclesia » potestatem esse quædam peccata reservandi, à qui» bus inferiores Confessarii non possint absolvere, ut » sic subditi meliùs dirigantur, et absterreantur à pec» catis, quorum difficilem remissionem vident: quam» quam, nisi graves causæ sint, non debeat quivis, » nequè qui potest, quidvis facilè reservare, nequè » difficulter veniam dare absolvendi à reservatis, ne » alioqui cedat in destructionem, quod debebat in » ædificationem. Porrò etsi quivis Ordinarius potes» tatem habeat reservandi, in Parochis tamen con» suetudo eam abrogavit. Vide Suar. d. 30 sect. 5 C. » de Lugo d. 15 sect. 6 §. 3 * (Adverte hîc Decretum » S. C. Concilii apud Fagnan. in c. Cum olim, de Præ» script. n. 24 *nempè quod Prælati habentes jurisdic*» *tionem quasi Episcopalem, benè possint casus reser*» *vare*.) *»

Quæritur hîc I. An sit valida reservatio facta sine 579
justa causa? Communiter affirmant, peccare lethaliter Superiores, si sine rationabili causa casus reservant. Vide Holzm. p. 181 n. 690. An autem invalidè reservent? Affirmant P. Soto. Ledesma, Henr. etc. apud Escob. l. 16 n. 470 quia ex Concilio sess. 14 c. 7. Episcopis datum est reservare causus, *in ædificationem* (ut ibi dicitur), *non in destructionem*. Negant tamen communiùs et veriùs Laym. l. 5 tr. 6 c. 12 n. 5 Holzm. d. n. 690. Suar. p. 2 d. 39 sect. 4 n. 8. Lugo d. 20 n. 36. Ciera de Cas. res. d. 1 n. 13 et Escob. n. 472 cum Sylv. Fag. etc. Ratio, quia tota jurisdictio emanat ab Episcopo, qui sicùt potest Confessariis suis etiam Parochis, non concedere facultatem absolvendi aliquem casum, ità poterit reservare; in omni autem dubio

standum pro potestate Superioris, qui eam possidet. Limitant verò Lugo 12. 37 et Ciera n. 14 respectu Parochorum, si tanta sit reservatio, ut moraliter non possent suum officium exercere, tunc autem illa reservatio tantùm esset nulla, quæ esset posterior et excedens.

580 Quæritur II. An ignorantes reservationem alicujus casûs, ab ea excusentur? Hîc distinguendum inter casus reservatos à Papa, et reservatos ab Episcopo. Si casus sit Papalis, commune est inter DD. (contrà Conc. p. 575 n. 20) ignorantes à reservatione excusari. Ità Suar. 3. p. d. 29 sect. 2 n. 8. Sanch. Deo. l. 2 c. 8 n. 3 et c. 11 n. 1 et de Matr. l. 9 d. 32 n. 18. Mol. t. 1 de Just. d. 92. Laym. c. 12 n. 2. Viva de Jubil. q. 11 art. 1. Wigandt. tr. 14 n. 58. Ciera d. 1 n. 29. Croix l. 6 p. 2 n. 1614 cum Aversa, et Stoz, Tamb. de Cas. res. l. 5 c. 5 n. 7. Abelly p. 144 n. 2. Diana p. 5 tr. 9. R. 17. Pal de Pœn. p. 15 §. 2 n. 1 cum Vasq. Gon. et Henr. ac Salm. tr. 18 de Privil. c. 4 n. 9 cum Trull. Vidal, Moya, Caj. Durant. Hurt. Gran. etc. ac Croix n. 1614 cum Aversa, Gob. etc. et probabilem putant Lugo d. 20 num. 11 et Mazzotta. t. 3 pag. 455 cum Bon. Fag. Quarti, etc. Ratio, quia casus Papales principaliter reservantur propter censuram, à qua certe excusat ignorantia, juxtà dicenda l. 7 n. 43 utquè patet ex cap. 2 de Constit. in 6 ubi dicitur: *Ut animarum periculis obvietur, sententiis per statuta quorumcumque Ordinariorum prælatis ligari nolumus ignorantes, dummodò tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina.* Et licet in casibus Papalibus non reservetur tantùm censura, sed etiàm peccatum, ut veriùs et communiùs docent Sanch. d. n. 5 et Suar l. c. n. 8 cum D. Thoma, Palud. Gabr. Major. Nav. etc contra Cajet. Durand. et Trull. nam aliàs hæreticus, qui bonâ fide confiteretur suum peccatum cuicumque Confessario, maneret ab eo absolutus, nec teneretur posteà illud Superiori confiteri, quod non videtur probabile; attamen, quia in casibus Papæ reservatis immediatè reservatur censura (cum in Bullis dicatur, *sub pæna excommunica-*

tionis nobis reservatæ), et mediatè peccatum, quod est censurâ ligatum, ideò cum peccatum sit indivisibile à censura, reservatâ censurâ, etiàm peccatum manet reservatum; contra verò, cum censura sit medium, quo reservatur peccatum, sublato medio, id est censurâ, non remanet reservatum peccatum. Si autem aliquis sciens censuram, ignorabat esse reservatam, Bon. et alii apud Mazotta l. c. excusant eum à reservatione, sed meliùs dicit Mazzotta cum Quarti, non excusari, quia is jam consentit in pœnam censuræ, adeòque implicitè in ejus reservationem, et in omnes alios effectus ejusdem, licet ignoratos.

Diximus, quod casus Papales ut plurimùm reserventur cum censura, sed excipiendi sunt duo casus, qui sunt Pontifici reservati sine censura. Casus 1 est, si quis falsò accusat Sacerdotem innoxium de sollicitatione apud Judices ecclesiasticos, sivè per seipsum, sivè procurando ut per alios calumnia inferatur; ità ex Constitut. Bened. XIV. quæ incipit *Sacramentum*. Casus 2 est (ut fert Auctor libri, cui titulus, Instruzione per li Novelli Confessori p. 2 c. 15 n. 306) si quis accipiat dona à Regularibus utriusque sexûs, nisi priùs totum restituerit, si dona valeant pluris decem scutis Romanis, vel, si valeant minoris, saltèm partem ad arbitrium Pœnitentiarii. An autem ab his duobus casibus incurrendis excuset ignorantia? vide mox dicenda, num. sequenti. Prætereà excipiunt Sanch. de Matr. d. n. 18 et Conich. d. 8 n 82 casum simoniacè promoti vel promoventis ad Ordines ex Bulla Xisti V. De hoc tamen casu loquens Sanch. l. c. dicit, illum non incurri ab ignorante, quia hæc reservatio fuit imposita in meram pœnam delinquentium; sed meliùs dicendum cum Palao l. c. non incurri, quia in Extrav. de Simon. huic crimini posteà imposita est excommunicatio Papalis.

Sed dubitatur 1. An ignorantes invincibiliter reservationem excusentur ab incurrendis casibus etiàm ab Episcopis reservatis? Adsunt tres sententiæ. *Prima* universè affirmat, et hanc tenent Ciera d. 1 n. 31 item 581

Palud. Graff. Quintanad. etc, apud Salm. tr. 18. c. 4 n. 13 item Reg. Mald. Bass. Coriol. etc. apud Mazz. p. 455. v. *Tertia*, ac probabilem, putat Lugo D. 20 n. 11. Ratio, ut ajunt, quia reservatio habet rationem pœnæ, à qua excusat ignorantia. Hanc sententiam probabilem quoque putant Salm. d. c. 4 n. 13 et Roncag. p. 106 c. 2 q. 4 (et idem sentiunt Elbel p. 303 n. 346. Gobat. tr. 7 nu. 306 et Sporer num. 735 cum aliis,) dum inquiunt, ignorantem prima vice posse absolvi. Verùm Salm., et Roncag. diversâ ratione utuntur: fatentur enim, reservationem non esse meram pœnam, sed dicunt quod habeat rationem pœnæ medicinalis, ut illius timore retrahantur homines ab atrocioribus peccatis; at nullo modo retrahi possunt à peccando per reservationem, qui eam ignorant; undè, cessante fine adæquato reservationis in ignorantibus, cessat etiàm reservatio. *Secunda* sententia, quæ parùm differt à prima, et quam tenent Joseph de Januar. de Casib. Reser. Res. 1 et probabilem putant Viva l. c. et Diana p. 10 tr. 14. R. 63 cum Graff. et Nav. distinguit, et dicit, incurri quidem reservationem factam Episcopo per præceptum particulare; secùs verò si facta fuerit per legem generalem, aut Statutum Synodale, proùt sunt casus reservati, qui annotantur in Tabella. Ratio, quia in primo casu reservatio habet rationem medicinæ, et directè respicit Confessarios; in secundo autem casu, cum reservatio fiat in statuto, habet rationem pœnæ, et directè respicit pœnitentes. *Tertia* verò sententia communior, cui subscribo, universè negat, posse absolvi ignorantes reservationem, et hanc tenent Sanch. de Matr. l. 9 d. 32 n. 18. Pal. tr. 2 d. 1 p. 19 n. 8. Holzm. p. 180 n. 687. Wigandt tr. 14 n. 58. Tamb. de Cas. res. c. 1 n. 2. Antoine p. 527 qu. 1. Concina p. 563 ex n. 2. Viva qu. 9 a. 3 n. 2 et Croix n. 1608 cum aliis communissimè. Ratio, quia reservatio non est quidem pœna respiciens pœnitentes, sed restrictio jurisdictionis respiciens Confessarios, et de hoc videtur dubitandum; nam Tridentinum Sess. 14 c. 7 ad ostendendum quod *Sacerdotes nihil possint in*

casibus reservatis(ut ibi in fine declarat), hæc verba præmittit : *Nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam* (nota) *non habet jurisdictionem. Magnoperè verò ad christiani populi disciplinam pertinere SS. Patribus nostris visum est, ut atrociora quædam crimina non à quibusdam, sed à summis dumtaxat Sacerdotibus absolverentur.* Ideò igitùr nihil possunt Sacerdotes in reservatis, quia carent jurisdictione super illis, cum Episcopi ob publicum bonum quorumdam graviorum criminum judicium sibi reservent. Pater ergò, quod reservatio directè respiciat Confessarios, non pœnitentes. Nec obstat dicere, quod, licet reservatio respiciat Confessarios, eorumque limitet jurisdictionem, finis tamen reservationis directè respiciat pœnitentes, cum tantùm ad pœnitentium remedium reservatio instituta sit, ut nimirùm à culpis atrocioribus retrahantur : undè, cessante fine adæquato reservationis in eam ignorantibus, cessat etiàm reservatio. Nam respondetur, quod finis reservationis non sit tantùm, ut fideles à culpis gravioribus absterreantur, sed etiàm (proùt rectè dicit Fagnan. in c. Omnis, de Pœnit. n. 90. cum aliis) ut recipiant à Superioribus pœnitentias, et monita, ac remedia opportuniora, quæ nonnisi à prudentioribus applicari expedit; ergò, cum in ignorantibus non cesset adæquatè finis reservationis, reservatio non cessat.

Dubitatur 2. An ignorantes excusentur à casu reservato ab Episcopo, si casui est annexa excommunicatio ? Certum est, quod ignorantia excuset ab excommunicatione ; dubium est, an tunc excuset etiàm à reservatione casûs? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Wigandt. tr. 14 n. 58. Ciera d. 1 n. 31 et Fagund. Bonac. Quarti, Aversa, et Jan. apud Mazzotta t. 3 p. 455. v. Secundo. Ratio, quia cum adnectitur casui excommunicatio, reservatio fit indivisibilis; undè qui non incurrit excommunicationem, nec etiàm incurrit peccati reservationem. *Secunda* verior sententia negat, et hanc tenent Tamb. de Cas. res.

c. 5 n. 7. Suar. de Pœnit. d. 29 sect. 2 n. 11. Layman l. 1 tr. 5 p. 2 c. 6 n. 10. Croix l. 6 p. 2 n. 1614 cum Stoz, et Mazzotta l. c. cum Merrol. Bossio, et aliis. Ratio, quia in hoc differunt casus Papales ab Episcopalibus; in Papalibus enim (ut diximus) principaliter, et indivisibiliter reservatur censura; in Episcopalibus verò principaliter, et per se reservatur casus, eique annectitur censura; ad hoc, ut peccantes fortiùs ligentur, et per duplicem reservationem à peccando absterreantur; et ideò in Tabella casuum reservatorum ad Episcopis sic illi annotantur: *Casus reservati, quibus est annexa excommunicatio.*

« 1. Cum non sit obligatio confitendi venialia, ea » frustrà reservantur, etsi fortassè possint, saltèm à » Papa; ideòque sola mortalia, eaque nonnisi externa » graviora, opere consummata, prudenter reservantur *(*Hinc incestus, vel sodomia extrà vas, non reservatur; vide Mazzotta tom. 3 pag. 592 num. 9 et pag. 549. Insuper peccata reservata debent esse perfecta in sua specie: undè sodomia imperfecta, v. gr. maris cum fœmina, non intelligitur reservata, ut Tournely tom. 3 pag. 501 vers. Etsi, cum Azor. Sylvio, Conc. etc. ex D. Thoma 2. 2 q. 154 art. 1 ubi ad sodomiam requirit accessum ad indebitum sexum.*) * »

82 Hîc dubitatur 1. an possint reservari peccata venialia? Negat Vasq. apud Croix n. 1604. Sed communissimè affirmant Holzm. p. 182 n. 692. Conc. p. 559 n. 2. Ciera n. 63 et Croix l. c., cum Suar. Lugo, Conc. Fill. Dic. et Aversa. Ratio, quia licet non sit obligatio confitendi venialia, tamen ipsa non possunt remitti per Sacramentum Pœnitentiæ, nisi ex vi jurisdictionis dependentis ab Ecclesia, quæ benè potest negare vel limitare.

Dubitatur 2. an possint reservari peccata merè interna? Videtur negandum, cum peccata interna, utpotè occulta, non subjiciantur judicio Ecclesiæ, quæ non judicat de occultis. Sed communiter et rectè affirmant Elbel n. 342. Viva quæst. 9 a. 2 nu. 1. Ant

p. 527 q. 1 et Croix n. 1605 cum Suar. Vasq. Bonac. Soto, Sylvio etc. Ratio, quia omnia peccata etiàm interna absolvuntur vi jurisdictionis, quæ ab Ecclesia (cujus est dare jurisdictionem) potest restringi. Undè Ecclesia, reservando peccata interna, non judicat de illis, sed de absolutione ab illis; quæ est actus externus. Advertit tamen Tamburr. de Casib. reser. l. 5 c. 4 n. 12. Ecclesiam numquàm consuevisse hujusmodi peccata interna reservare.

Dubitatur 3. An cadat sub reservationem peccatum externè leve, si internè sit grave? Affirmat Turrianus in Select. Disp. p. 3. D. 31 dub. 71. Sed alii veriùs et communiter negant, ut Lugo d. 20 n. 15. Suar. tr. 4 de Relig. l. 2 c. 18 num. 12 ac Ciera D. 1 n. 69 cum Granad. Bon. Herinq. Sanch. et aliis. Ratio, quia, licet actus externus imbibat totam malitiam actûs interni, et totam mereatur pœnam æternam, tamen quòad reservationem diversa currit ratio, quia Superiores non intendunt reservare peccata, nisi graviter exteriùs consummata, cum non soleant reservare interna.

« Undè Clemens Octavus statuit, ut Prælati Reli- 583
» gionum, si quidem velint, undecim tantùm casus
» reservare possint, nec plures sine consensu Capi-
» tuli generalis pro tota Religione, vel Capituli pro-
» vincialis pro Provincia. Quod tamen de culpa tan-
» tùm, et non censuris intelligendum est; potest enim
» Prælatus aliquid præcipere sub excommunicatione
» sibi reservata, *(*Sed communiùs et probabiliùs negant*
» *DD. posse Prælatos imponere censuras super aliquem*
» *casum; ità Lugo d.* 20 *n.* 47. *Sanch l.* 6 *c.* 1 *n.* 15 *et*
» *Holz. p.* 181 *n.* 688 *cum Diana, quia hoc esset indi-*
» *rectè velle reservare, et eludere prohibitionem Clem.*
» *Et de hoc Cont. Tournely t.* 6 *p.* 2 *p.* 125. *profert*
» *Decretum S. C. Episc. sub* 7 *Julii* 1717.)*

« Casus autem Clementis sunt sequentes: 1. Apos-
» tasia à Religione, etiàm retento habitu. 2. Noctur-
» na, ac furtiva è Monasterio egressio. 3. Veneficia,
» incantationes, et sortilegia. 4. Proprietas contra
» votum paupertatis, quæ sit peccatum mortale.

» 5. Furtum mortale de rebus Monasterii. 6. Lapsus » carnis voluntarius opere consummatus. 7. Juramen» tum falsum in judicio legitimo. 8. Procuratio, » consilium, vel auxilium ad abortum fœtûs animati » etiàm effectu non secuto. 9. Occisio, vel vulnera» tio, seu gravis percussio cujuscumque personæ. » 10 Falsificatio manûs, vel sigilli officialium Mo» nasterii. 11. Malitiosum impedimentum, retardatio » aut apertio litterarum à Superioribus ad inferiores, » vel contra. »

Hîc notandum, quod Religiosi exempti non subjaceant reservationi Episcopi, nec eorum Novitii : Maz. t. 3 p. 458 q. 5. Neque ipsorum familiares, ut habetur ex Bulla Clementis VIII. *Superna*, modò (ut ibi dicitur) *inibi sint quasi de familia, et continui commensales.* Id extendit Bordon. ad Alumnos Monasteriorum. Si verò Novitius inciderit in casum reservatum antè ingressum, non poterit quidem absolvi à quolibet Confessario sæculari, sed poterit à Confessario Religionis, ob privilegium Religioni concessum ; Mazzotta l. c. cum Sanchez, Tamb. et aliis..

584 « Is, qui confitetur reservatum, mittendus est ad » superiorem (suadebit tamen charitas, imò ali» quandò coget, ut ipse Confessarius tacitâ personâ, » et casu à Superiore veniam petat absolvendi.) » * (*Ordinariè tamen loquendo, consultum est, ut Con» fessarius à subeundo tali onere abstineat, ut Tamb.* » *in Meth. Conf. c.* 9 § 4.) * Quod si Superior adiri » non possit, et sit causa urgens, verbi gratiâ, ti» mor infamiæ, vel scandali, ex omissione confes» sionis, vel communionis, tunc potest inferior ab» solvere à reservatis, cum onere, ut pœnitens se » posteà superiori sistat, * (Vide de Censur. lib. 7 » n. 91.) * Quod etiàm verum est, quàmvis casus » censuram reservatam annexam habeat. * (*Imò hoc* » *est certum ex c. De Cætero, et c. Eo noscitur, de* » *Sent. excom. Vide lib.* 7 *n.* 86.) * Porrò eo casu » peccata non reservata tantùm confiteri sufficere pu» tant probabiliter Sotus, Corduba, et Gabr. Anton.

» Palaus, Dian. t. 2 tract. 4 res. 104 et Lugo d. 14 de
» Euchar. n. 86 non improbat : S. Th. tamen, Suar.
» et alii commun. docent omnia esse confitenda,
» quod tutius est. »

Quandò igitùr adest impedimentum, et urget gra- 585
vis causa confitendi, quivis Confessarius potest indirectè absolvere à casibus reservatis ab Episcopo (et etiàm à reservatis à Papa, si Episcopos non possit adiri, ut diximus n. 563 dub II.) Ità communiter Laym. c. 12 n. 10. Suar. d. 31 sect. 3 n. 3. Pal. p. 15. Conc. p. 558 n. 10. Wigandt. tr. 14 n. 76. Viva q. 9 art. 2 n. 9. Elbel. n. 372. Bon. par. 5 § 3 num. 5 et Ciera n. 74. Salm. c. 14 n. 74 cum Coninck Rodriq. Henr. etc. Et hoc etiàmsi peccatum sit reservatum cum excommunicatione, ut dicunt Suar. d. 31 sect. 2. Fill. n. 303. Salm. num. 75. Ciera l. c. cum Lugo, et Bon. ibid cum Vasq. Cano, et Led. (contrà Nav. Sa, etc.) Vide dicta n. 265. Qu. III.

Diximus 1. si adsit *gravis causa*, nempè si nequeat adiri Superior sine Scandalo, aut nota infamiæ (ut ajunt Conc. et Wigandt, vel sine magna difficultate; puta si habens facultatem longè distet (ut dicunt Laym. Elbel, et Bon.); et ex alia parte urgeat necessitas communicandi, vel implendi præceptum annuæ Confessionis, aut ne diù pœnitens maneat in peccato mortali; ut dicunt communiter omnes præfati AA.

Diximus 2. *indirectè*, undè (juxtà sententiam probabiliorem, allatam n. 265. Qu. I.) tenetur pœnitens Confessario non habenti facultatem in reservata, confiteri alia mortalia non reservata, ut directè ab his absolvatur, et indirectè à reservatis, ac deindè tenetur, cessante impedimento, reservati confitera Confessario habenti potestatem, juxtà dicenda in dub. seq. et de Censur. L. 7 n. 91. Et sic pariter, si non habeat aliud mortale non reservatum, et dubitet de contritione, urgente præcepto Confessionis, tenetur confiteri saltèm aliquod veniale, vel mortale aliàs confessum. Vide dicta d. n. 265.

Dubitatur 1. An, si impedimentum adeundi Supe-

riorem sit perpetuum, possit tunc inferior directè absolvere à peccato reservato sine censura, ità ut pœnitens deobligetur in posterùm ab adeundo Superiore, si postea cessabit impedimentum? Affirmant Sanch. Mor. lib. 2 c. 13 n. 50. et Salm. de Censur. c. 2 num. 46. quia (ut dicunt) nullo jure cavetur adesse onus se præsentandi ad Superiorem pro peccatis sine censura reservatis, quæ supponuntur eo casu directè remissa. Sed veriùs docent Suar. d. 30. sect. 3 n. 8 Laym. c. 12 n. 10. et Ciera n. 164. cum communi, quod extrà articulum mortis nullus inferior Sacerdos possit directè absolvere à reservatis: *Extrà quem articulum* (dicit Trid. sess. 14 c. 7.) *Sacerdotes nihil posse in casibus reservatis.* Hoc verò procedit in casibus Episcopalibus; nam in Pontificiis regula juris est (ut benè ait Suar. l. c.) quod, quoties non patet aditus ad Pontificem, possit pœnitens directè absolvi ab Episcopo, vel cum etiàm adsit impedimentum adeundi Episcopum, à quolibet Confessario, cum onere in posterùm se præsentandi Pontifici, quandò poterit, si impedimentum non est perpetuum; nam si est perpetuum, omninò liberatur, juxtà dicenda lib. 7 num. 88. De absolutione autem horum casuum Papalium pro his, qui sunt impediti, quominùs Pontificem adeant, vide alia dicenda de Cens. lib. 7. ex n. 84.

Dubitatur 2 Utrùm habens peccatum reservatum, si desit Confessarius, qui habeat facultatem, teneatur confiteri inferiori, urgente necessitate communicandi? Quàmvis negativa sententia non sit improbabilis, communior tamen et probabilior est affirmativa, quia antè Communionem fieri debet Confessio, saltèm formaliter integra, quandò materialiter fieri nequit. Vide dicta n. 265. Qu. I.

Dubitatur 3. Utrùm hujusmodi pœnitens volens confiteri inferiori, teneatur tunc manifestare tàm mortalia reservata, quàm non reservata? Vide ib. Quæst. II. ubi diximus, probabilem esse sententiam negativam, nisi manifestatio reservatorum sit necessaria, ut Confessarius possit rectè judicare de dispo-

sitione pœnitentis, et opportuna remedia præscribere. Undè si Confessarius interroget, tenetur omninò Pœnitens etiàm reservata manifestare; nam (ut benè ait Lugo d. 16 n. 123.) esto pœnitens per se aliquandò non teneatur aliqua manifestare, debet tamen ea patefacere, si interroget Confessarius, qui jus habet agnoscendi statum ejus conscientiæ, tàm uti judex, ut rectè possit judicare de dispositione, quàm uti Medicus, ut remedia salutaria queat applicare. Et huic videtur concordare id, quod docet D. Thomas Suppl. 3. p. q. 9. art. 2. ad 4. ubi ait: *Etiàmsi Sacerdos non possit de omnibus absolvere, tamen tenetur pœnitens ei omnia confiteri, ut* (nota) *quantitatem totius culpæ agnoscat.*

« 3. Si Superior injustè neget facultatem absolven- 586
» di à reservato, posse ab alio Confessario etiàm di-
» rectè absolvi, affirmant Henriq. et Dian. p. 2 tom.
» 4. Resol. 29 esse probabile. Sed rectius negant Laym.
» lib. 3 tract. 9 cap. 13 Card. de Lugo d. 29 n. 233.
» * (*Et hanc tenendam puto cum communi, quam tuen-*
» *tur* Lugo d. 20 n. 148. Laym. cap. 13 n. 3. Salm.
» cap. 13 n. 62. et Ciera d. 1 n. 126. cum Suar. Soto,
» Alensi, Med. etc. *Ratio, tum quia, ex Trid. ut su-*
» *prà, Sacerdotes inferiores nihil possunt in reservatis;*
» *tum quia, sicùt valida est injusta reservatio, ità etiàm*
» *injusta denegatio facultatis*).

» 4. Peccant Superiores, si sine justa causa diffi-
» ciles se præbeant in concedendis licentiis pro ab-
» solutione reservatorum. Quintan. t. 3 n. 13. ex Fag.
» Conc. et aliis 10. Et si ex negatione timeatur grave
» subditi detrimentum, peccant contra charitatem, et
» justitiam. Lugo, Diana p. 6 t. 6 R. 56. * (Undè ait
» Ciera D. 1 n. 109. cum Suar. ex D. Thoma, *Supe-*
» *riorem regulariter non debere esse difficilem in conce-*
» *dendu facultate; ac proindè peccare, si eam neget,*
» *casu quo sciat pœnitentem nullo modo posse induci ad*
» *ipsum adeundum*). *

» 5. Si Superior Confessario Regularium ad hoc
» deputato neget facultatem absolvendi, Confessarius

» autem judicet debere concedi, potest is pro ista
» vice absolvere. Avers. q. 17 sect. 5 Lugo d. 20 sect.
» 4 referens sic declarâsse Clementem VIII. haberi-
» que in quarto tomo Bullarii, Bulla 26 Urbani VIII.
» * (Ità etiàm communiter Salm. de Pœnit. cap. 13
» n. 63. cum Gabr. et Viva q. 9 art. 4 n. 7. qui notat
» quod to., pro ista vice, *intelligatur toties quoties in-*
» *tercideril*, *Et de hoc* Conc. Tournely to. 6 p. 2 pag.
» 125 profert Decretum S. C. de consensu Urb. VII.)*
» et Quintan. t. 3 sect. 11 dicens, non esse dubium
» ea de re: additque ex aliis septem probabile esse,
» idem posse, si viro religioso, pio, docto, et pru-
» denti, licet non ex designatis de facto, neget. Dian
» p. 3 t. 3 res. 126 par. 6 to. 6 rez. 56 et par. 9 tom. 3
» R. 15 ex Pellizario (qui vult idem esse, si pœni-
» tens ipse petat) et aliis. Imò Quintan. loc. cit. cen-
» set probabile, quod idem fieri possit, si Superior
» adiri nequeat, et urgeat tempus celebrationis, vel
» communionis, v. g. quia sine nota non potest ab-
» stinere, cum alii omnes communicent. ibid ex Troll.
» et aliis sex. Deniquè Dian. p. 3 tr. 2 res. 26 notat
» ex Suar. de Relig. tom. 4 lib. 2 c. 15. Regulares
» semel sine licentia suorum Superiorum posse ab-
» solvi à reservatis, puta eos, qui adhùc, et quate-
» nùs hoc privilegium commune habent cum FF.
» Minoribus, quorum id esse testatur Emmanuel
» Rodr. tom. 1 qq. Reg. q. 62 art. 6.

» 6. Nihilominùs certum est, posse aliquandò Su-
» periorem justis de causis negare facultatem, et co-
» gere subditum, ut ad se veniat. Card. de Lugo loc.
» cit. Nam si ex casu reservato grave scandalum, vel
» damnum communitatis timeatur, potest Superior
» negare absolutionem, donec pœnitens per se, vel
» Confessarium Superiori det sufficienter notitiam ad
» illud evitandum: aliàs non est satis tutus, nec
» dispositus ad absolutionem. Quarè si Confessarius
» eo casu urgeat absolutionem, debet is attendere,
» ut pœnitens obligationi suæ satisfaciat in adhiben-
» do remedio communi malo, vel damno, si sit ejus

» periculum, quia, nisi hoc faciat, non potest ab-
» solvi, non ex defectu jurisdictionis, sed quia non
» est dispositus. Ad hoc tamen requiritur, ut et obli-
» gatio pœnitentis certa sit, et alia remedia adhiberi
» non possint. Suar. to. 4 de Relig. l. 8 c. 5 n. 10.
» 7. Peregrinus, quòad reservationem judicandus 587
» est juxtà diœcesim, in qua versatur: in qua quæ
» reservata sint, discant Pastores ex Agendis, aut con-
» suetudine.»

Quæritur igitùr, an peregrinus discedens in aliam Diœcesim possit ibi absolvi à casibus reservatis? Si peccatum in utraque Diœcesi est reservatum, commune est apud omnes, talem non posse absolvi à quolibet Confessario; ità communiter Suar. D. 30 s. 1 n. 6. Nav. Man. cap. 17 n. 261. Lugo D. 20 n. 69. Bon. D. 5 q. 7 par. 5 § 2 n. 9. et alii passim. Posse verò absolvi à Confessario habente facultatem in reservata, dicunt Suar. Bon. et Lugo l. cit. et P. Milante in prop. 12 damn. ab. Alexand. VII. pag. 102 ac Viva quæst. 9 art. 3 n. 5 in fine, cum communiori, quia (ut ait Suar.) talis pœnitens judicandus est quòad Confessionem tamquàm incola illius Diœcesis.

588 Sed dubitatur 1. An possit absolvi à simplici Confessario peregrinus habens peccatum quod est reservatum in illa Diœcesi, sed non in patria? *Prima* sententia affirmat, quam tenent Fagund. et Stoz apud Croix n. 1631. ac Sotus apud Viva qu. 9 art. 4 n. 4. v. Equidem, (qui probabilem putat) et alii ap. Suar. D. 30 sect. 1 n. 6. Ratio, quia peregrinus debet judicari juxtà leges Superioris sui, cujus tacito consensu Confessarius loci eum absolvit. *Secunda* verò sententia negat, et hanc tenent Suar. l. c. Lugo D. 20 n. 72. Bon. part. 5 § 2 n. 11. Concina pag. 570 n. 4. Wigandt tract. 14 n. 58. Ciera D. 1 n. 61. et Salm. cap. 13 n. 26. cum Villal. Dian. Aversa, et Dicast. ac probabilem etiàm putat Viva l. c. Ratio, tum quia peregrinus debet se conformare legibus loci, in quo se subjicit judicio sacramentali; tum quia, sicùt talis pœnitens sentit commodum, ut possit per quemlibet Confessa-

rium absolvi à peccatis reservatis tantùm in sua patria, proùt dicemus in dubio sequenti, ità debet sentire incommodum, ut non possit absolvi à peccatis reservatis in loco Confessionis. Et sic resolvit S. C. Episc. 17 Novemb. 1616 apud Pitton. de Confess. n. 620. Hæc sententia est quidem communior, et longè probabilior, quia peregrini, stante hodiernâ consuetudine (ut mox infrà dicetur), nempè quod absolvantur ubique à quocumque Confessario approbato, hodiè non ampliùs absolvuntur ex voluntate suorum Episcoporum, sed ex voluntate Ecclesiæ, quæ talem consuetudinem approbando tribuit facultatem, ut habeantur ipsi tamquàm incolæ loci ubi confitentur: cum autem reservatio (ut probavimus n. 581.) respiciat Confessarios, non pœnitentes, Confessarius loci nequit absolvere eos à peccato, in quo sibi limitata est jurisdictio à suo Ordinario.

589 Dubitatur 2. An possit absolvi peregrinus irretitus peccato, quod est tantùm in sua patria reservatum? *Prima* sententia negat, et hanc tenent auctor de offic. Confess. apud Croix lib. 1 cap. 1 art. 2 quæst. 18 item Vega, Comitol. Nunnus, et Megala apud Dian. part. 3 tract. 4 R 103. et Soto, Fag. Graff. etc. apud Salm. cap. 13 n. 22. Ratio quia cum peregrinus absolvatur ex licentia sui Episcopi, non videtur credibile, quod Episcopus, qui in sua Diœcesi casum reservat, non reservet etiàm extrà. *Secunda* verò sententia communissima et verior affirmat, eamque tenent Lugo D. 20 n. 71. Suar. D. 20 sect. 1 n. 4. cum Cajet S. Antonin. et Palud. Concina pag. 570 n. 4. Ronc. pag. 106. quæst. 1 R. 2 Mazzotta tom. 3 pag. 479. Croix n. 1631. Cabassut. lib. 3 cap. 12 n. 1. cum Vasq. Bonac. ac Salm. c. 13 n. 24 cum Præpos. Gabr. Heur. etc. Ratio, quia sic habet universalis consuetudo, ut peregrini quòad Confessionem reputentur uti incolæ loci ubi versantur. Hæcque consuetudo approbata est consensu Prælatorum, et maximè Eugenii IV. qui (uti ferunt Lugo, et Salm. ll. cc.) approbavit, quod ii, qui in alieno Episcopatu bonâ fide

versantur, se gerant in ordine ad Confessionem sicùt incolæ illius loci. Valdè autem rationabilis est talis consuetudo, aliàs Confessarii vix possent ullum peregrinum absolvere, cum sæpissimè accidat, quod neque pœnitentes, neque Confessarii sciant casus in aliena Diœcesi reservatos.

Idque confirmatur ex Bulla, *Superna*, Clemen. X. edita 21 Junii 1670 (relata in extensum apud Croix lib. 7 p. 2 n. 1502.) in qua sic dicitur: *Posse autem regularem Confessarium in Diœcesi, in qua est approbatus, confluentes ex alia Diœcesi à peccatis in ipsa reservatis, non autem in illa, ubi idem Confessor est approbatus, absolvere; nisi eosdem pœnitentes noverit in fraudem reservationis ad alienam Diœcesin pro absolutione obtinenda migrâsse*. Quæ limitàtio valet non solùm pro Confessariis regularibus: sed etiàm (imò tanto magis) pro sæcularibus, ut rectè dicunt Croix n. 1631. Viva quæst. 9 n. 3. art. 4 et Roncaglia pag. 106 qu. 1 R. 2 ex Declaratione S. C. apud Dianam.

Quomodò autem intelligendum illud *in fraudem reservationis*, multum DD. discrepent. P. Concina p. 570 n. 4. dicit intelligi, si non fiat bonà fide; et in hoc reverà conveniunt omnes, sed sic non explicatur, ubi consistat fraus, quod est punctum difficultatis. Alii verò, ut P. Mazzotta to. 3 pag. 470 in fine, cum Tamb. et aliis, explicant *to in fraudem*, si casus deductus sit ad forum contentiosum, secùs si occultus; sed hæc explicatio non videtur congrua, cum Pontifex non loquatur de foro externo, sed tantùm de sacramentali. Alii, ut P. Milante in prop. 12 damn. ab Alexandr. VII. pag. 102 (cui consentit Wigandt tract. 14 n. 60.) sic explicat: « (Tunc enim dicitur pœnitens in fraudem reservationis aliò migrare, quandò peccavit in confidentiam absolutionis obtinendæ, ubi peccatum reservatum non erat. Si verò postquàm crimen commisit, ut faciliùs absolvatur, aliò divertit, non censetur per fraudem operari, quia nullo intercedente dolo, sed causâ majoris facilitatis è suâ Diœ-

rium absolvi à peccatis reservatis tantùm in sua patria, prout dicemus in dubio sequenti, ità debet sentire incommodum, ut non possit absolvi à peccatis reservatis in loco Confessionis. Et sic resolvit S. C. Episc. 17 Novemb. 1616 apud Pitton. de Confess. n. 620. Hæc sententia est quidem communior, et longè probabilior, quia peregrini, stante hodiernâ consuetudine (ut mox infrà dicetur); nempè quod absolvantur ubique à quocumque Confessario approbato, hodiè non ampliùs absolvuntur ex voluntate suorum Episcoporum, sed ex voluntate Ecclesiæ, quæ talem consuetudinem approbando tribuit facultatem, ut habeantur ipsi tamquàm incolæ loci ubi confitentur: cum autem reservatio (ut probavimus n. 581.) respiciat Confessarios, non pœnitentes, Confessarius loci nequit absolvere eos à peccato, in quo sibi limitata est jurisdictio à suo Ordinario.

589 Dubitatur 2. An possit absolvi peregrinus irretitus peccato, quod est tantùm in sua patria reservatum? *Prima* sententia negat, et hanc tenent auctor de offic. Confess. apud Croix lib. 1 cap. 1 art. 2 quæst. 18 item Vega, Comitol. Nunnus, et Megala apud Dian. part. 3 tract. 4 R 103. et Soto, Fag. Graff. etc. apud Salm. cap. 13 n. 22. Ratio quia cum peregrinus absolvatur ex licentia sui Episcopi, non videtur credibile, quod Episcopus, qui in sua Diœcesi casum reservat, non reservet etiàm extrà. *Secunda* verò sententia communissima et verior affirmat, eamque tenent Lugo D. 20 n. 71. Suar. D. 20 sect. 1 n. 4. cum Cajet S. Antonin. et Palud. Concina pag. 570 n. 4. Ronc. pag. 106. quæst. 1 R. 2 Mazzotta tom. 3 pag. 479. Croix n. 1631. Cabassut. lib. 3 cap. 12 n. 1. cum Vasq. Bonac. ac Salm. c. 13 n. 24 cum Præpos. Gabr. Henr. etc. Ratio, quia sic habet universalis consuetudo, ut peregrini quòad Confessionem reputentur uti incolæ loci ubi versantur. Hæcque consuetudo approbata est consensu Prælatorum, et maximè Eugenii IV. qui (uti ferunt Lugo, et Salm. ll. cc.) approbavit, quod ii, qui in alieno Episcopatu bonâ fide

versantur, se gerant in ordine ad Confessionem sicùt incolæ illius loci. Valdè autem rationabilis est talis consuetudo, aliàs Confessarii vix possent ullum peregrinum absolvere, cum sæpissimè accidat, quod neque pœnitentes, neque Confessarii sciant casus in aliena Diœcesi reservatos.

Idque confirmatur ex Bulla, *Superna*, Clemen. X. edita 21 Junii 1670 (relata in extensum apud Croix lib. 7 p. 2 n. 1502.) in qua sic dicitur: *Posse autem regularem Confessarium in Diœcesi, in qua est approbatus, confluentes ex alia Diœcesi à peccatis in ipsa reservatis, non autem in illa, ubi idem Confessor est approbatus, absolvere; nisi eosdem pœnitentes noverit in fraudem reservationis ad alienam Diœcesin pro absolutione obtinenda migrâsse.* Quæ limitàtio valet non solùm pro Confessariis regularibus: sed etiàm (imò tanto magis) pro sæcularibus, ut rectè dicunt Croix n. 1631. Viva quæst. 9 n. 3. art. 4 et Roncaglia pag. 106 qu. 1 R. 2 ex Declaratione S. C. apud Dianam.

Quomodò autem intelligendum illud *in fraudem reservationis*, multum DD. discrepent. P. Concina p. 570 n. 4. dicit intelligi, si non fiat bonà fide; et in hoc reverà conveniunt omnes, sed sic non explicatur, ubi consistat fraus, quod est punctum difficultatis. Alii verò, ut P. Mazzotta to. 3 pag. 470 in fine, cum Tamb. et aliis, explicant *to in fraudem*, si casus deductus sit ad forum contentiosum, secùs si occultus; sed hæc explicatio non videtur congrua, cum Pontifex non loquatur de foro externo, sed tantùm de sacramentali. Alii, ut P. Milante in prop. 12 damn. ab Alexandr. VII. pag. 102 (cui consentit Wigandt tract. 14 n. 60.) sic explicat: « (Tunc enim dicitur pœnitens in fraudem reservationis aliò migrare, quandò peccavit in confidentiam absolutionis obtinendæ, ubi peccatum reservatum non erat. Si verò postquàm crimen commisit, ut faciliùs absolvatur, aliò divertit, non censetur per fraudem operari, quia nullo intercedente dolo, sed causâ majoris facilitatis è suâ Diœ-

cesi abscedit : non secùs ac si accederet ad aliam Diœcesim, in qua idem crimen foret reservatum, sed plures adessent pœnitentiarii à quibus posset absolvi.) ». Et ità sentit etiàm Palaus tr. 3 d. 1 p. 24 § 5 n. 4. cum Basil. de Leone (quibus adhærent Salm. de Leg. c. 3 n. 63. in fine), dum dicit, habentem casus reservatos posse peregrinari eâ intentione, ut alii confiteatur. Sed huic explicationi, nempè quod illud *in fraudem* intelligatur de peccato in confidentiam, neque acquiescere valeo, cum Pontifex prohibeat absolvi, non qui peccant in fraudem, sed qui in fraudem migrant ad alienam Diœcesim. Alii, ut Passerin. to. 1 q. 187 art. 1 n. 562. et Auctor libri (Istruz. per li Novel. Confess. part. 2 cap. 22 n. 503.) et Campione pag. 63 n. 18. dicunt, pœnitentem tunc migrare in fraudem, si ad solum finem obtinendi absolutionem aliò discedat, sine alio rationabili motivo. Alii tandem probabiliùs, ut Lugo d. 20 n. 70. cum Fagundez, Roncaglia pag. 106. quæst. 1 R. 2 et Viva quæst. 9 art. 3 n. 4. cum Portel. explicant to *in fraudem*, quandò quis alienam petit Diœcesim ob principalem finem obtinendi absolutionem, vitandique judicium proprii Pastoris. Ratio, quia fraus dicitur intervenire, ubi lex redditur elusoria, ut ait Barbosa, Axiomate 102 n. 4. Eluderetur autem hìc reservationis lex, si pœnitens aliò migraret ex principali motivo petendi absolutionem. Undè benè ipse absolvi poterit, si abscesserit ad aliquam Diœcesim ob aliquem honestum finem, puta negotii agendi, vel Indulgentiam lucrandi; vel ut confiteatur cum minori incommodo, aut citiùs Confessionem expediat; vel ut Confessarium incognitum, aut prudentiorem inveniat, qui meliùs eum dirigat, et tranquillitati suæ conscientiæ consulat, et similia. Secùs (ut diximus) si eò accedat ex principali fine, ut effugiat judicium sui Superioris, vel ut faciliùs absolvatur. Neque tunc proderit huic pœnitenti, quod bona fide credat hoc ei non esse vetitum; nam licet tunc ipse non migraret cum fraude, reverà tamen migraret in fraudem

reservationis. Et hoc dicit Ronc. p. 106 q. 2 procedere, etiàmsi pœnitens accedat aliquò ad Confessarium habentem facultatem absolvendi à reservatis, quia tunc etiàm eadem fraus interveniret. Idemque ait Mansi de casib. res. p. 1 q. 1 n. 19. (cui adhæret Roncag. ibid.) de eo, qui in fraudem reservationis peccatum reservatum in patria extrà committeret, ad finem obtinendi ibi posteà absolutionem. Sed huic ego non adhæreo, quia hic non jam migraret *in fraudem reservationis pro absolutione obtinenda*, ut habetur in Bulla Clementis (ut suprà n. 389.), sed migraret aliò, ne incurreret reservationem.

Dubitatur 3. An pœnitens extrà Diœcesim possit 390
absolvi à censura, quæ tantùm in patria est reservata? Affirmant Passer t. 2 q. 187 n. 470. et alii. Sed meliùs negant Wigandt tr. 14 n. 59. et Ronc. p. 106 q. 1 R. 2. Ratio, quia tota facultas simplicis Confessarii absolvendi à censuris habetur ex c. Nuper de sent. excom. in 6, ibi autem dicitur, simplicem Confessarium non posse absolvere à censuris, quandò sunt reservatæ, quapropter in censuris reservatis Confessarius simplex nihil potest.

Dubitatur 4. An peregrinus peccando in alia Diœ- 391
cesi, ubi casus ille est reservatus, incurrat reservationem, et nequeat ibi absolvi nisi à facultatem habente? *Prima* sententia negat; et hanc tenent Pel. Dian., et alii apud Mazzotta p. 457 qui probabilem putat; quia peregrini (ut asserit ex Sanch., Azor. Conc. etc.) non tenentur legibus loci, in quo versantur, nisi ibi saltèm quasi domicilium habeant. *Secunda* tamen sententia probabilior affirmat, quam tenet idem Mazz. l. c. et Aversa q. 17 sect. 3. Ratio, tùm quia, licet peregrinus probabiliùs (ut diximus de Legib. lib. 1 n. 156.) non subjaceat legibus loci, per quem transit, tamen ratione delicti, illius, dum peccat, fit subditus; tum quia probabiliùs (ut diximus n. 588.), Confessarius, quem respicit reservatio, non potest absolvere peregrinos, nisi juxtà limites jurisdictionis, quam habet à suo Ordinario.

Incurret igitùr iste peregrinus casum reservatum, non tamen incurret excommunicationem illi annexam, ut veriùs dicunt Coninck d. 13 dub. 7 n. 58. Suar. de Censur. d. 5 sect. 5 n. 8. Salm. eod. tit. c. 1 n. 117. cum Sylvest. Avila, Covar. ac Mazzotta l. cit. et to. 4 p. 263. cum Sayr. (contra Abbat. Graff. etc.) idque probant ex cap. A nobis, 25, de sent. excomm. in 6 ubi sic dicitur: *Solos subditos comprehendi sub excommunicatione lata ab Episcopo pro futuris delictis*. Ratio est, quia excommunicatio non potest ferri nisi in subditos et contumaces; peregrini autem, quàmvis constituantur subditi ratione peccati, tamen, cum antè peccatum non fuerint subditi, nequeunt dici contumaces. Et hoc sivè excommunicatio sit inflicta per modum sententiæ particularis, sivè per modum statuti generalis; quia alienigenæ non subjacent his censuris, nisi contraxerint domicilium, vel quasi, in loco ubi illæ sunt latæ, ut probabiliùs dicunt Salm. de Censur. c. 1 n. 116 et 117. cum Sanch. Less. Sylv. Bon. Candido, Sayr. Avila, et Covar. (vide dicta l. 1 n. 156. v. Pro majori) Excipit Mazzotta l. c. excommunicationes, quæ feruntur per statutum respiciens commune bonum territorii etc. Vide dicta lib. 1 numero 156.

Dubitatur 5. An peccans intrà Diœcesim, sed in
592 Monasterio exempto, incurrat casum reservatum? *Prima* sententia negat, et hanc tenent Baucius, et Henriq. apud Dianam p. 10 tr. 14 R. 7 qui probabilem censet. Ratio; quia (ut dicunt) non incurritur reservatio, quandò committitur peccatum, ubi nulla est reservatio. *Secunda* verò sententia communior, quam amplectimur, affirmat, eamque tenent Suar. de Censur. d. 5 sect 4 n. 6. Con. dub. 13 eod. tit. dub. 7 n. 63. Pal. to. 1 tr. 3 d. 1 p. 24 § 5 n. 30. Fill. tr. 11 n. 149. Concina de Pœnit. p. 570 n. 5. et probabilem putant Bon. de Cens. q. 1 p. 11 n. 8. et idem Diana l. c. cum Bord. Salas, Pasq. Vidal, etc. Ratio (ut dicunt) quia Monasteria Regularium, esto sint exempta quòad personas, non tamen sunt exempta

quòad locum. Sed hæc ratio non omninò suadet, quia (ut diximus l. 1 n. 156. v. Notandum II.) probabiliter hujusmodi Monasteria etiàm quòad locum sunt exempta, dum Tridentinum sess. 14 c. 5 de Refòrm. in fine appellat tàm personas, quàm loca exempta. Ratio mihi potior est, quia casuum reservatio (ut diximus n. 581.) non jam respicit pœnitentem, sed Confessarium, cui limitatur jurisdictio: undè Confessarius, qui absolutionem non ex alia impertire potest huic pœnitenti, quàm ex facultate sui Episcopi, nequit illum absolvere, cum ab eodem Episcopo facultas sit ei limitata. Et ob eamdem rationem idem dicendum cum Ronc. p. 106 q. 1 R. 1 Conc. l. c. Salm. c. 13 n. 26. Lugo d. 20 n. 72. et aliis, si talis pœnitens peccatum, quod est reservatum in sua patria, commiserit in Diœcesi, ubi reservatum non est: is quidem non poterit in propria Diœcesi absolvi à simplici Confessario.

Dubitatur 6. An Episcopi possint absolvere peregrinos in sua Diœcesi versantes à casibus Papalibus, et cum eis dispensare in irregularitatibus et suspensionibus Papæ reservatis? Quod ad hanc dispensationem pertinet, decisum est à Gregorio XIII. (ut refert Fagn. in c. Dilectus, de tempore ord. n. 36. p. 375) nihil posse Episcopum cum alienigenis, etiàmsi hi fungentes officio Prætoris, aut Medici in ejus Diœcesi commorentur. Quòad absolutionem verò casuum, commune est apud DD. quod Episcopus benè possit absolvere peregrinos à casibus Papalibus, modò sint occulti, ex facultate Tridentini in c. Licet 6 sess. 24. Ità Suar. de Pœnit. d. 30 sect. 2 n. 3. et de Censur. d. 41 sect. 2 n. 12. Sanch. Dec. l. 2 c. 11 n. 8. ad 17 et Matr. l. 3 d. 23 n. 12. Bon. de Cens. d. 1 q. 3 p. 2 n. 5. et Barbosa in Trid. l. c. n. 43. cum Henr. Zer. Garcia, Naldo, Duardo, Navar. Boss. Marc., Trull. Homob. etc. Nec obstat, quod Concilium hanc facultatem Episcopis concesserit tantùm ergà *delinquentes sibi subditos*; nam, uti rectè dicunt AA. præfati, subditi etiàm dicuntur tales peregrini, qui in foro sacra- 593

mentali subjiciuntur Episcopo Diœcesano. Idque refert Suar. l. c. de Censuris n. 10. declaratum fuisse à S. C. quæ respondit, posse absentem à sua Diœcesi absolvi ab Episcopo illius Diœcesis, in qua moratur, non autem à suo; rationem reddens, quia Concilium in d. cap. Liceat, loquitur de absolutione sacramentali in foro conscientiæ, quæ requirit præsentiam.

Eamdem autem facultatem habent Vicarii Capitulares Sede vacante, ut dicunt, communiter Sanch. Dec. l. 2 c. 11 n. 13. Croix l. 7 n. 135 et Salm. de Cens. c. 2 n. 54. cum Bon. Henr. et Avila. An autem eamdem facultatem habeant Abbates, et alii Prælati habentes jurisdictionem quasi Episcopalem? Negant Concina p. 571 n. 8. Barbosa in Trid. sect. 24 c. 6 n. 7. cum Garc. Gav. Led. item Suar. in 3 p. t. 4 d. 30 sect. 2 n. 6 ex quadam Declar. S. C. quâ dictum fuit: *In hoc Decreto Trid. non comprehenduntur habentes jurisdictionem ordinariam et quasi Episcopalem, sed tantùm Episcopi privativè quòad omnes alios*. Ratio, quia talis facultas specialiter Episcopis est concessa, et concessiones strictè interpretari oportet. Affirmant verò Sanch. loc. citat. num. 5. et de Matrim. l. 8 d. 3 num. 9 Croix l. 7 num. 141. Salm. l. c. cum Henr. et Avila, Fagnan. in cap. accedentibus de Exces. Præl. n. 29. item Sayr. Duard. Pal. Portel. Trull. Boss. etc. apud Barb. loc. cit. Ratio, tum quia, (ut probat Fagnanus) nomine Episcoporum veniunt etiàm Prælati, qui habent jurisdictionem quasi Episcopalem privativè ad Episcopos; tum quia, quandò concessio facta est in jure, habet rationem legis, quæ extendi debet ad omnes casus, ubi eadem ratio currit: eadem autem ratio proculdubio currit tàm pro Episcopis quàm pro hujusmodi Prælatis, quia aliàs eorum subditi non haberent ad quem recurrerent pro absolutione prædictorum casuum. Neque obstat, ait Sanch., Declaratio S. C. quia de ea non constat authenticè, neque illi (ut ait) necessariò standum est. An Prælati regulares hanc habeant facultatem in subditos? Affirmat Sanch. n. 13. etc. apud Barb. alleg.

39 n. 18. ob Bullam S. Pii V. Sed negat Croix l. cit. cum Dicast. ex Decr. S. C. et Mendo ibid. confutat dictam Bullam.

Hîc autem notandum 1 ex præfata Declaratione S. C. (contra id quod dicunt Salm. loc. c. cum Suar. Sanch. Bon. etc.) decisum esse, quod Episcopi extrà Sacramentum Pœnitentiæ non possint absolvere à prædictis casibus Papalibus. Idque fert Fagnan. in cap. Dilectus, de temp. Ord. n. 36. pag. 375, declaratum fuisse etiàm à Greg. XIII. Notandum 2 declaratum quoque esse à S. C (apud Fagn. ibid. n. 34.) quod, si Episcopus inciderit in alîquod crimen, de quo fit mentio in dicto c. Liceat, poterit deputare proprium suum Confessarium, esto sit extrà suam Diœcesim, ad se absolvendum cum eadem facultate, quâ ipse posset alios sibi subditos absolvere. Notandum 3 ab eadem S. C. Concilii declaratum fuisse (apud Fagn. n. 37 et 38.) non esse tutum in conscientia, qui absolveretur aut quocum dispensaretur à proprio Episcopo in casibus, sivè irregularitatibus, aut suspensionibus contractis ob crimen patratum coram duobus, vel tribus testibus, quia Trid. utitur termino *occultis*, quod propriè loquendo est illius, quod probari non potest. Et ità etiàm sentiunt Graff. Garc. et Armentar. ap. Barb. in Trid. sess. 24 c. 6 n. 25. asserentes dici occultum, quod non potest probari. Sed alii communiter dicunt illud esse occultum, quod non est notorium, et quod potest aliquâ tergiversatione celari, etiàmsi per aliquos testes probari possit; ità Suar. t. 4 d. 13 sect. 2 n. 2. Sanch. de Matr. l. 8 d. 34 n. 55. Bonac. de Cens. d. 1 q. 3 p. 2 n. 1. cum Avila, Reg. Azor. Contin. Tourn. to. 2 p. 448 R. 3 cum Sayr. et tom. 3 p. 322 in fin. Salm. de Cens. c. 2 n. 59. cum Pal. Henriq. Pell. etc. item Barbos. l. cit. n. 26. cum Mol. Comit. Fagn. Gav. Vival. Vega, Sa, Gutt. Piasec. Ugolin. Durad. Marchin. Boss. et aliis innumeris ex Glossa apud Tournely, quæ ait: *quandoque dicitur occultum, quod probari potest.* Hinc docent Sanch Tournely, Bonac. cum Avila, Azor. et Reg. ac Salm. l. c. cum

Pelliz. Henr. Pal. etc. tunc crimen dici publicum, quandò scitur à majori parte Oppidi, viciniæ, vel Collegii, modò (ut ajunt Sanch. Salm. et Tourn.) saltèm ibi sint decem personæ.

Utrùm autem Episcopus possit cum peregrinis dispensare in votis? et an cum impeditis adire Pontificem, urgente necessitate, an possit etiàm dispensare in irregularitatibus, et impedimentis Matrimonii? Vide dicta lib. 1 de Leg. et lib. 3 de Voto n. 262. et n. 332. v. An autem.

594 Dubit. 7. An facultas à Tridentino intelligatur Episcopis concessa pro solis casibus et irregularitatibus Papæ reservatis antè Concilium? Affirmant Floronus et Garcias ap. Dian. p. 7 tract. 2 R. 20, ex quadam Declaratione Gregorii XIII. quâ dictum fuit, Episcopum non posse absolvere Monialem frangentem clausuram ab excommunicatione occulta reservata Pontifici, ob Bullam S. Pii V. Undè idem dicendum inferunt de aliis excommunicationibus post Tridentinum impositis. Sed valdè probabiliter negant Sanch. Dec. l. 6. c. 15 n. 76. cum Sorbo, Bon. de Claus. Monial. t. 1 q. 1 p. 5 n. 1 p. 692. et de Censur. d. 1. q. 3 p. 2 n. 1. Delbene de Imm. Eccl. d. 8 dub. 16. Renzi t. 2 p. 285. cum Suar. et Mazz p. 460. ac Dian. R. 20 et R. 22. cum Boss. ac Beja. Ratio, quia Concilium indefinite concedit Episcopis facultatem absolvendi *in quibuscumque casibus occultis etiàm Sedi Apostolicæ reservatis*; ubi autem lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. Ad dictam autem declarationem Gregorii XIII. respondent præfati AA. de ea non constare authenticè. Sed hæc responsio mihi non satisfacit; nam præter Florenum, et Garciam, ut suprà, ac Sanctarell. de Hæret. c. 5 dub. 1 n. 1. atque Zecchium, et alium auctorem apud Sanch. l. c. qui testantur de veritate hujus declarationis; magnam probationem mihi facit Fagnan. in c. Dilectus, de Temp. Ordin. n. 32 to. 1 p. 375. qui eamdem Declar. ut firmam adducit; et huic auctori minimè videtur in hoc fides neganda, cum ipse 15 annos functus sit munere

Secretarii S. C. Concilii, undè meliùs aliis poterat callere res gestas in eadem Congregatione: tantò magis, quod exponat factum cum suis peculiaribus circumstantiis: refert enim, quod Episcopus Florentinus petierit, an vigore Tridentini in cap. Liceat, potuisset absolvere quamdam Monialem, quæ occultè et ad malum finem Clausuram fregerat, non obstante Bulla S. Pii V. quæ subjecit Moniales frangentes, necnon licentiam concedentes, comitantes etc. excommunicationi, *à qua præterquam à Romano Pontifice, nisi in mortis articulo, absolvi nequeant?* Plures Cardinales sentiebant, eum non posse absolvere, quia in Bulla aderat Clausula, *nisi in articulo mortis*, et quia Bulla confecta fuerat post Concilium; sed cum alii huic sententiæ non adhæsissent, res delata est ad summum Pontificem, qui declaravit, Episcopum non posse absolvere; undè animadvertendum cum eod. Fagn. in c. Quoniam, de Constit. n. 29 et 30. facultati à Tridentino Episcopis concessæ in dicto c. Liceat, derogatum fuisse pro casibus contentis in duabus Bullis, nempè in Bulla Cœnæ, et in hac præfata S. Pii V. propter clausulas derogatorias, nempè in prima, *non obstantibus decretis cujusvis Concilii*: et in hac secunda, *nisi in mortis articulo*. Hinc dicimus, quod quælibet Bulla, ubi adsunt prædictæ clausulæ, auferat facultatem Episcopis absolvendi à casibus occultis Papæ reservatis. Non verò aliæ Bullæ, in quibus nulla adest derogatoria clausula, ut Dian. p. 7 tr. 2 R. 21.

Dubitatur. 8. An Episcopi possint absolvere à casibus occultis reservatis ab aliis Episcopis etiàm cum censura? Respondent affirmativè Bon. de Censur. d. 1 q. 3 p. 2 n. 6 et P. Çutillus in Addit. ad Mancin. Pract. Visit. Infir. Pract. 3 de Cas. reser. dub. 38. Ex eo, quod in dicto c. Liceat, Tridentini dicatur: concedi omnibus Episcopis facultatem absolvendi *delinquentes in quibuscumque casibus occultis etiàm Sedi Apostolicæ reservatis*. Ex qua particula *etiàm* satis ostenditur, comprehendi facultatem absolvendi à casibus, et excommunicationibus ab aliis Episcopis reservatis. Hanc opi-

nionem olim probabilem censuimus; sed postmodùm negativam coacti fuimus tenere ex duplici declaratione S. C. Conc. sub die 24 jan. 1711 et die 29 nov. 1712 in Thesauro Resolutionum S. C. to. 1. p. 392. Sed maximè ex Declaratione emanata à Bened. XIV. die 20 augusti 1752 quæ incipit, *Pias Christi fidelium etc.* Cum enim in Civitate Januensi consessum fuisset privilegium cuidam Confraternitati sub invocatione *S. Mariæ de Succursu*, ut Confratres eligere possent quemlibet Confessarium ab Ordinario loci approbatum, cum facultate absolvendi eos in articulo mortis, et bis in vita à casibus *etiàm Sedi Apostolicæ* reservatis; Pontifex declaravit per enunciatum privilegium, *absolvendi facultatem... non verò etiàm Ordinariis locorum reservatis... per Nos in præcitatis nostris Litteris numquàm concessam fuisse, et consequenter absolutiones... contra præsentis Declarationis nostræ tenorem forsan de præterito impertitas, aut in posterùm impertiendas, nemini suffragari potuisse, sivè posse, decernimus, et declaramus.* Vide Bullar. tom. 4. Bened. XIV et eumdem de Synodo lib. 5 cap. 5 c. 9.

Dubitatur 9. An Episcopus hanc facultatem Tridentini possit generaliter aliis Sacerdotibus committere? Negant Henriq. Menoch. et Corduba ap. Sanch. de Matr. lib. 2 d. 40 n. 16, qui dicunt, posse tantùm delegare in casibus particularibus, non verò generaliter. Idque inferunt ex verbis Concilii in dicto cap. Liceat, ubi conceditur Episcopis facultas absolvendi *per se ipsos*, *aut Vicarium ad id specialiter deputandum*. Sed probabiliùs, et communissimè affirmant posse Episcopum generaliter committere vices suas quòad absolvendum à casibus Papalibus occultis, quia hoc modo jam alii Sacerdotes reputantur specialiter deputari. Ità Sanch. l. c n. 17 et Dec. l. 2 c. 11 num. 23. Suar. de Pœnit. d. 20 sect. 2 n. 9. Barbosa in Trid. sess. 24 cap. 6 num. 45 in fine, Salm. cap. 13 num. 2. Croix l. 7 num. 135 et Salm. de Censur. l. 2 n. 54 cum Navarr. Gran. Vega etc. Ratio, quia facultas hæc competit Episcopis jure ordinario, cum ipsa sit annexa

dignitati Episcopali, et ideò benè potest alteri generaliter delegari. Hinc rectè ait Sanch. l. cit. de Matr. n. 16 cum Nav. Vicarium Episcopi non habere potestatem absolvendi ab his casibus ex generali commissione Vicariatûs, nisi specialiter ab Episcopo ei committatur. Hoc quòad absolutionem à casibus: quòad facultatem autem dispensandi in irregularitaribus et suspensionibus in eodem cap. Episcopis impertitam dicunt Sanch. l. cit. Dec. n. 25 ex Suar. et Barb. l. c. n. 46 in fine, cum aliis (contra Mar. Alter.) etiàm posse ab Episcopo illam delegari generaliter cuicumque Sacerdoti, cui Episcopus suam facultatem committat: hocque ex potestate ordinaria, quam Episcopi habent.

Utrùm autem Episcopi possint absolvere ab hæræsi, et ab aliis casibus Bullæ Cœnæ? Vide dicenda de Cens. lib. 7 ex n. 82, ubi negativam sententiam tuebimur.

« 8. Superior, auditis solis reservatis, potest ab 595
» iis absolvere, et reliqua inferiori committere, ex
» causa urgente: qualis tamen non est multitudo ne-
» gotiorum, ut docent Suar. Fèrnand. et Fill. sed
» alià gravior; tum quia etiàm occupatissimus potest
» dare facultatem adeundi alterum, cum onere pos-
» teà comparendi; tum quia integritas confessionis
» est de jure divino. »

Certum est, quod nulla multitudo negotiorum possit esse sufficiens causa ad dimidiandam Confessionem, ut rectè ait Croix l. 6 p. 2 n. 1154 cum Suarez. Layman. Vasq. et aliis passim; maximè hodiè post prop. 59 damn. ab Innoc. XI. quæ dicebat: *Licet sacramentaliter absolvere dimidiatè tantùm confessos, ratione magni concursûs pœnitentium, qualis v. gr. potest contingere in die magnæ alicujus festivitatis, aùt Indulgentiæ.* An autem possit Superior absolvere pœnitentem à reservatis, et pro aliis eum remittere ad inferiorem? Alii universè affirmant, ut S. Anton. 3 p. tit. 14 c. 19 § 6 et Palud. Cajet. Sa, et Henr. apud Laym. l. 5 tr. 6 c. 12 n. 8 quia dicunt hanc esse Ec-

clesiæ consuetudinem. Alii verò, ut Suar. d. 31 s. 1 n. 10. Nav. c. 29 n. 6 et Laym. l. cit. cum Adriano, Sylvest. et Cano negant hanc consuetudinem, et dicunt id tantùm licere in casu gravis necessitatis, puta si Superior non posset se expedire ab aliquo gravissimo negotio, et contra, necessarium judicaret personaliter audire peccatum reservatum. Idque admittunt Lugo d. 20 n. 78. Salm. c. 8 nu. 134. Croix dict. n. 1254 et Pal. p. 15 § 5 n. 3 cum Vasq. et Con. Sed in casu rarissimo, addito, quod pœnitens esset in necessitate communicandi; et nollet eadem peccata bis confiteri. Hoc ultimum non videtur improbabile, posito casu cum omnibus his conditionibus: vide dicta n. 484 et 487.

596 « 9. Qui à Superiore absolutus est à reservatis, potest ab eisdem posteà absolvi à quovis: quia non sunt ampliùs materia necessaria Confessionis.

» 10. Qui bonâ fide confitetur, nesciens suum casum esse reservatum, vel Sacerdotem carere potestate circà illum, validè quidem absolvitur, cum onere tamen comparendi, Præp. * (juxtà dicenda l. 7 n. 91.) * Similiter si Confessarius probabiliter credit non esse reservatum, esto reverà sit, valet absolutio. Less. Dian. p. 9 t. 9 res. 29 * (Cum Lug. Dicast. et Salm. c. 13 n. 14 *et potest absolvere, etiàmsi dubium sit negativum; vide dicenda n.* 600.) *

» 11. Qui confitens habenti potestatem ordinariam, delegatamque in reservata, oblitus est inculpabiliter reservatum, potest illud posteà confiteri etiàm inferiori, et absolvi. Quod etiàm valet, saltèm si prior habuerit potestatem ordinariam, etiàmsi prior absolutio ob indispositionem, vel alium defectum pœnitentis invalida fuisset. Ratio est, quia is intendit absolvere, quantùm potuit. ergò saltèm sustulit reservationem, quòad fieri potuit, absque Sacramento. V. Præp. in 3 p. q. 9 d. 4 n. 24. Merat. t. 3 d. 80 sect. 3. Dian. p. 4 tract. 4 res. 124. »

Quæritur. I. An in casibus allatis à Busemb. nempè

si pœnitens bonâ fide confiteatur peccatum reservatum non habenti potestatem, vel si inculpatè peccati illius obliviscitur, aut id confiteatur urgente necessitate, Confessarius simplex validè et licitè ipsum absolvat? Negat Antoine p. 529 q. 5, et per se loquendo ejus sententia satis est probabilis; ut enim diximus (n. 265. Quæst. I.), probabile est cum Vasquez, Tourn. Armil. Gerson. Trull. etc. Confessarium simplicem omni carere jurisdictione in habentem reservata, cum non sit ejus competens Judex: ideò neque à non reservatis potest eum absolvere. *Secunda* verò sententia communis, et probabilior affirmant, quam tenent Suar. Pal. Lugo, Concina, et Salm. et alii allati dicto n. 264. Ratio, quia, licet Confessarius non possit sine rationabili causa absolvere à non reservatis, non absolvendo à reservatis, in quæ potestate caret, non per hoc tamen caret potestate in non reservata; undè quandò bonâ fide confitetur pœnitens, vel habet necessitatem confitendi, tunc benè potest directè absolvi à non reservatis, et indirectè à reservatis. Et cum hæc sententia sit communis, ut fatetur ipse Antoine, et valdè probabilis, imò certè probabilior, ut diximus: benè potest deduci in praxim, nam (ut probavimus nu. 573) est moraliter certum, quod cum opinione probabili Ecclesia suppleat jurisdictionem.

Quæritur II. An, si pœnitens confessus sit Superiori 597 et inculpabiliter sit oblitus peccati reservati, poterit deindè cuilibet illud confiteri, et absolvi? *Prima* sententia communissima affirmat, et hanc tenent Bus. ut suprà, Lugo d. 2 n. 85 et 89 (ubi vocat communem) Sanchez de Matr. l. 8 d. 15 nu. 21 Pal. p. 15 § 6 n. 3. Holzm p. 184 n. 697. Ciera d. 1 n. 90. Viva q. 9 ar. 4 n. 2. Salm. c. 13 n. 43 (qui etiàm asserunt communem) et Escob: l. 16 n. 510 cum Cano, Fill. et Adriano, et Led. Ratio, quia præsumitur Superior pœnitentem rectè dispositum velle liberare ab omni vinculo peccatorum, à quo potest; idque videtur confirmari verbis illis, quæ Confessioni præmittuntur:

In quantùm possum et tu indiges, etc. Et hoc admittunt Pal. l. c. Salm. num. 45 cum Con. et Aversa (contra alios), etiàmsi Confessio fiat apud inferiorem delegatum; quià adhùc censetur Superior velle per illam reservationem auferre. *Secunda* verò sententia negat, eamque tenent Suar. d. 31 sect. 4 num. 12. Conc. p. 573 n. 14. Antoine p. 530 qu. 6 item Sylv. Ang. Rosel. et Gabr. ap. Lugo d. 20 n. 85 *et fortè probabiliorem* vocat Holzm. Hi dicunt, non tolli reservationem sivè Confessio fiat Superiori, sivè delegato. Ratio est valdè urgens, quia ad auferendam reservationem requiritur, ut peccatum subjiciatur judicio Superioris, eo quod finis reservationis sit (ut probavimus n. 581) ut non tantùm pœnitentes à peccato absterreantur, sed etiàm ut convenientem medicinam et pœnitentiam recipiant. Undè non censetur ablata reservatio, nisi ex aliquo positivo indicio habeatur præsumptio, voluisse Superiorem reservationem auferre, ut rectè dicit Concina; vel nisi Pœnitens (ut ait Suar. n. 15.) ad hunc finem adiverit Superiorem vel habentem facultatem, ut ab omnibus reservatis absolveretur et hanc suam intentionem illi manifestaverit. Nec non benè excipit Suarez n. 20 quandò privilegium fuit concessum in favorem pœnitentis, proùt est privilegium Jubilæi, et Bullæ Cruciatæ. Cæterùm, præcisis istis tribus exceptionibus, hanc secundam sententiam probabiliorem censeo: et hanc Sylvius tom. 4 suppl. q. 20 a. 2 circà fin. tenet ut veram cum Sylves., Angelo, Adriano, Navarr. Covar. Bonac. Sa, Coninck. et aliis pluribus, quibus consentit Pontas casu 25 et adhæret Concin. Tourn. tom. 6 p. 2 p. 131. Licet prima videatur etiàm probabilis, tum ob auctoritatem DD. qui (ut fatetur ipse Conc.) communiter eam docent; tum quia probabiliter potest præsumi Superior consentire, ut auferatur reservatio, semper ac pœnitens confitetur apud habentem potestatem. Omninò tamen dicendum puto, reservationem non auferri, quandò adesset positiva præsumptio, quod, si Superior audivisset peccatum reservatum, absolutionem distulisset,

Quæritur III. An per confessionem inculpabiliter invalidam tollatur reservatio? Negat P. Conc. p. 674 n. 16 sivè Confessio fiat Ordinario, sivè Confessario delegato. Ratio, quia Superior non tollit reservationem, nisi sacramentaliter absolvendo, undè quandò Confessio est invalida, non aufertur reservatio; inferior contrà, cum nihil possit in reservata extrà Sacramentum, quoties Sacramentum est nullum, peccata manent reservata. Sed communis sententia, et probabilior affirmat, et hanc tenent Suar. d. 31 sect. 4 num. 10. Wigandt tr. 14 n. 77. Lugo dist. 20 n. 106. Pal. p. 15 § 6 n. 2. Holz. p. 183 n. 696. Roncag. p. 109. qu. 6. R. 2. Viva de Jubil. q. 11. art. ult. n. 2. Croix n. 1475. Bonac. dist. 5 qu. 7. p. 5 § 5 n. 9. cum Vasq. Fill. Reg. Nunno, Rodr. etc. ac Salm. cap. 13 n. 41. cum Sylvest. Cajet. et Conc. Ratio, quia reservatio principaliter ordinatur, ut peccata deferantur Superiori, utque ipse super ea ferat judicium, præbendo monita salutaria, ac pœnitentiam imponendo; undè semper ac subditus suum peccatum subjicit judicio Superioris, vel alius habentis facultatem, jam obtinetur finis reservationis. Nec obstat dicere, quod tàm Ordinarius, quàm Delegatus, non tollant reservationem nisi per absolutionem sacramentalem, quæ hîc deest, cum Confessio sit nulla; nam respondetur, quod Superior benè possit sine absolutione sacramentali, ut fatetur ipse *Concina*, reservationem auferre. Esto autem inferior non possit tollere reservationem nisi per sacramentalem absolutionem, attamen, cum subditus peccatum ei defert, tunc Superior ipse, cum jam consequatur finem reservationis, censetur illam auferre, vigore consuetudinis (ut dicunt Salm.) communi DD. auctoritate firmatæ. 598

Quæritur IV. An tollatur reservatio per Confessionem culpabiliter nullam? *Prima* sententia negat, eamque tenent Concina, Holzm., Viva, Croix ll. cc. eamque absolutè veram vocat Ronc. R. 3 citans Lugonem, et Salm. sed non benè, nam isti omninò oppositum tenent. Ratio, quia non præsumitur Superior velle,

ut subditus ex sua iniquitate commodùm reportet. Hæc sententia est quidem valdè probabilis, sed contraria est longè communior, nec caret suâ probabilitate. *Secunda* igitùr sententia affirmat, et hanc tenent omnes AA. allati pro secunda sententia in quæstione præcedenti, exceptis citatis in quæstione præsenti. Ratio, quia pro Confessione sacrilega currit eadem ratio ac pro inculpatè nulla; alius enim est finis Confessionis, alius reservationis: finis confessionis est, ut remittatur peccatum, finis autem principalis, et directus reservationis est, ut hujusmodi peccata reservata committentes subjiciantur judicio Superioris; ergò cum subditus peccatum suum Superiori defert, et pœnitentiam ab eo impositam acceptat, etiàmsi sacrilegè confiteatur, jàm obtinetur finis reservationis, quàmvis non remittatur peccatum. Quod autem peccator ex tali iniquitate commodum reportet, hoc per accidens evenit; nam licet ex voluntate interpretativa nollet auferre reservationem, si sacrilegium agnosceret; tamen ex voluntate actuali jam vult auferre.

Rectè verò excipiunt Wigandt, et Lugo, cum Suar. et Vasq. si pœnitens culpabiliter reticeat ipsum peccatum reservatum; vel si (ut ait Lugo) illâ sacrilegâ Confessione inculpabiliter obliviscatur confiteri peccatum reservatum, quia minimè præsumitur Superior in tali sacrilega Confessione velle auferre reservationem peccati sibi non delati. Item excipit Suarez, si pœnitens habuerit animum non vitandi in posterùm peccatum illud reservatum, vel non implendi pœnitentiam impositam; dicit verò tolli reservationem, si animum mutet. Item rectè addit Bonac. semper tenêri pœnitentem, etiàm postquàm inferior ab illo peccato reservato absolverit, implere pœnitentiam à Superiore impositam. Item excipienda est (ut diximus n. 537.) Confessio invalida sivè culpatè sivè inculpatè facta in Jubilæo; quia ibi, cum Pontifex non præbeat facultatem absolvendi à reservatis, nisi ad finem, ut fideles lucrentur Jubilæum, non censetur velle auferre reservationem, si illi Jubilæum non lucrantur; vide dicta n. 537. Qu. II.

» Resp. 2. A reservatis absolvere potest 1. Ipse re- 599
» servans. 2. Ejus in spirituali jurisdictione Superior.
» 3. Cui ipse delegavit. 4. Sacerdos inferior, quandò
» Superior adiri non potest, v. g. à reservatis Papæ
» absolvere potest Episcopus eos, qui Romam ire non
» possunt »

Pœnitentiarii majores Cathedralium, quàmvis habeant potestatem ordinariam absolvendi, non possunt tamen absolvere à reservatis Episcopo, vel ab Episcopo, et tantò minùs eam delegare, ut habetur ex Declar. S. C. Concilii die 6 Julii 1647 apud Pitton. de Confess. n. 881. Idque tenent Viva q. 9 art. 4 n. 1. Ronc. p. 108 q. 1 R. 2. Barbosa Col. 581 n. 24 et Diana p. 9 tr. 8. R. 11, qui reprobat contrariam consuetudinem (si fortè alicubi adest) tamquàm irrationabilem.

« Resp. 3 Extrà periculum mortis: de quo *v. dicta* » *dubio superiore*, nullus inferior per se, et directè ab» solvere potest, nisi ex jure, vel privilegio conce» datur. Dicitur primò *per se;* quia de indirecta, et » per accidens colligitur ex dictis.

» Dicitur 2. *Nisi, etc.* quia à casibus Papalibus ab» solvere potest Episcopus per se, vel Vicarius, quan» dò sunt occulti, ut docet Nav. c. 27.

Undè resolves.

» Mendicantes ex vi juris communis non possunt » absolvere à reservatis Episcopo: quia ut sic non » habent potestatem majorem Parochis; et privile» gium, quod circà hoc habuerunt, sublatum est de» creto Urbani VIII. anno 1628. * (Hoc etiàm confir» matur ex Prop. 12 inter damnatas ab Alex. VII.) * » Excipit tamen Aversa cum Diana p. 8 t. 7 res. 71 eos » casus, qui Episcopis à jure tantùm reservantur; » imò Quintan. t. 1 tract. 3 sect. 14 affirmat, Regulares » adhùc posse absolvere, sicùt antè decretum, eo » quod hoc in Provinciis non sit promulgatum, quod » Dian. p. 9 t. 6 resol. 51 non audet probare, nisi ad » Episcopum non pateat recursus; tunc enim ab ip-

» sis reservatis posse absolvere, sicùt possent à Papæ » reservatis. Granat. Dian. part. 5 tit. 14 res. 58. Vide » etiàm Præp. qu. 19 d. 1. »

Certum est, quod Regulares nequeant absolvere à casibus reservatis ab Episcopis, ut communiter dicunt cum aliis Salm. c. 13 n. 52. Viva in Prop. 12 damn. ab Alexandr. VII. n. 13 et Cabass. T. J. lib. 1 c. 11 n. 5 ex Bulla Greg. XIII Cum à sacra. Et hoc sivè casus sint reservati ab Episcopo, sivè ab ejus Synodo, ut rectè ait Croix n. 1628 cum Viva (quidquid dicat Pelliz.); nam id quod agitur à Synodo, principaliter ab Episcopo agitur, qui est caput illius.

An autem Regulares possint absolvere à casibus Episcopis à jure communi reservatis? Vide infrà lib. 7 n. 99 ubi dicemus probabilius esse, quod possint, exceptis tamen sex Casibus à Clemente VIII reservatis, nimirùm, percussio Clerici, duellum, violatio immunitatis ecclesiasticæ, violatio clausuræ Monialium ad malum finem, simonia realis, et simonia confidentialis; facultas enim à prædictis casibus absolvendi expressè à Clemente fuit Regularibus adempta. Vide lib. 7 n. 75. Probabiliter igitùr absolvere possunt procurantes abortum fœtûs animati, cum hic casus non fuerit à Clemente reservatus; vide cit. n. 99 in fine.

600 « Resp. 4. Si Confessarius dubitet, an pœnitens » lapsus sit in mortale reservatum, si quidem dubium » sit positivum, potest (sequendo opinionem probabilem, et judicando probabiliter non esse reservatum) absolvere. Si verò dubium sit negativum, posse » absolvere negant aliqui, ut Armil. Cord. etc. Probabiliùs affirmant Suar. Fill. Henr. Hurt. Bonac. » Lugo d. 20 sect. 2. »

Quæritur I. Utrùm in dubio, an pœnitens incurrerit casum reservatum, possit illum absolvere simplex Confessarius? Si dubium est facti, nempè si pœnitens dubitet, an peccaverit graviter, vel non, communis est sententia quod possit absolvi à quolibet Confessario; quia reservatio est strictæ interpretationis; undè debet intelligi de peccatis certè gravibus; ità Concina

p. 567 n. 15. Suar. de Censur. d. 40 sect. 6 n. 5. Lugo dist. 20 num. 18. Sanch. Decret. lib. 1 cap. 10. n. 23 et DD. mox infrà citandi cum alis passim (contra Wigandt tr. 14 núm. 53.) Si verò dubium est juris, nempè si quis dubitet, an aliquod peccatum sit reservatum, negant Concina, et Wigandt l. c. item Arm. v. Casus n. 13 et Antoine p. 528 qu. 2. Ratio, quia cum dubitatur, an peccatum sit reservatum, dubitatur etiàm, an Confessarius facultatem habeat absolvendi, undè Confessarius dubiam tantùm habens facultatem, non potest absolvere. Sed pariter communiter affirmant DD. ut præter Suar. Lugo, Sanch. ll. cc. docent Fill. tr. 21 c. 4 n. 172. Bonac. p. 5 §. 4 n. 5. Escob. l. 16 n. 447. cum Sa, Anacl. p. 624 n. 4. Tamb. de Cas. res. l. 5 c. 4 n. 7. Elbel n. 643. Viva qu. 9 art. 2 n. 4. Diana p. 4 tract. 3. R. 4. Sporer p. 162 n. 743 cum Gob. et Quintan. et Salm. c. 13 n. 16, cum Aversa, Portel. Dicast. Henr. Hurt. et aliis. Et hoc, sivè dubium sit positivum, vel negativum, quia in utroque eadem ratio currit. Ratio autem est, tum quia (ut diximus) reservationem strictè interpretari oportet; tum quia melior est conditio possidentis: undè, licet dubitetur, an peccatum sit reservatum, certum tamen est, Confessarium suam possidere facultatem absolvendi. Præterquamquod, cum hæc sententia sit communis, et certè probabilis, certum etiàm sit, Ecclesiam jurisdictionem supplere, juxtà dicta n. 573: et sic respondetur rationi oppositæ. Neque obstat, ut objicit Concina, quod Clemens VIII prohibuerit omnes Confessarios etiàm privilegiatos absolvere à casibus, *etiàm dubiis in bulla Cœnæ reservatis*, et in Extrav. *Perlectis*, declaretur percussio Clerici esse reservata Papæ, etiàm quandò dubitatur, num sit levis vel gravis; nam hujusmodi prohibitiones magis firmant nostram sententiam, quod Confessarius in aliis casibus possit absolvere, qui sunt dubiè reservati; exceptio enim firmat regulam. Hîc autem sciendum, quod Clemens (ut referunt Ronc., et ipse Antoine ll. cc.) anno 1602. Decretum illud moderaverit de medio auferens verba illa, *dubiè reservatis*.

Limitant verò hanc sententiam Bonac. et Sanch. ll.

cc. ac Bonasp. et Alph. de Leone apud Salm. n. 14 (atque probabile putat Diana l. c.) si crimen in foro externo habeatur ut certum, quia tunc idem judicium formandum est pro foro interno. Sed veriùs refutant hanc limitationem omnes AA. pro nostra sententia citati, et signanter Salm. Lugo, Escob. Sporer, et Tamb. Ratio, quia in foro externo non creditur pœnitenti, quia nemo in causa propria testari potest; aliud tamen est in foro interno, ubi omninò credendum est pœnitenti, cum ipse tantùm possit esse suæ conscientiæ testis.

Quæritur II. An, qui confessus est inferiori peccatum dubiè reservatum, omninò liberetur à reservatione, etiàmsi posteà illud cognoscat ut certum? Negat Concina p. 508 n. 16 quia, licet à peccato dubiè reservato ob dubietatem facti possit absolvere quilibet Confessarius, tamen quandò de illo pœnitens posteà certè recordatur, tenetur adire Superiorem; Confessio enim peccati dubiè reservati non efficit, quin peccatum illud sit reservatum. Sed communiter alii affirmant, ut Lugo dist. 20 n. 22. Escob. lib. 16 n. 451. Sporer p. 262 n. 734. Viva q. 6 art. 2 n. 4 cum Bald. ex. Sanch. Dec. lib. 4 c. 44 et Salm. c. 13 n. 16 cum Dicast. Aversa, et aliis. Ratio, quia cum peccatum dubiè reservatum est confessum, jam directè est remissum (ut ipse Concina n. 15 concedit), ac proindè manet directè ablata reservatio: undè, quàmvis teneatur pœnitens, cum recordatur peccati certi, priùs confessi ut dubii, illud iterùm tamquàm certum confiteri, ut ad supplendam integritatem illud exponat, uti erit in conscientia, ejusque cognitam gravitatem Confessario manifestet, juxtà dicta n. 458, tamen non tenetur ampliùs se sistere Superiori pro ablatione reservationis, quia, ablato peccato ablata est etiàm reservatio.

601 Quæritur III. An absolvi possit à reservatis, qui peccavit in confidentiam licentiæ? Videntur negare Cov. et alii apud Lugo dist. 20 n. 129. Sed affirmandum cum communi sententia, quam tenent Sanch. Dec. lib. 4 c. 54 n. 18. Fill. tr. 8 n. 262 Lugo n. 130 cum Vill. Led.

etc. ac Salm. c. 13 n. 40 cum Bonac. Molf. Aversa, Gabr. etc. Ratio, quia, esto concedens licentiam nolit, ut peccatores propter ipsam faciliùs peccent, non tamen excludit, quominùs ii, qui occasione ejus peccaverint, possint absolvi, si verè proponant illud vitare.

Quæritur IV. An licentia data absolvendi à reservatis extendi possit ad peccata post ipsam commissa? Distinguendum: Si concessio facta fuit præcisè pro peccatis narratis, vel per tot vices commissis, tantùm pro eis valere potest. Secùs verò, si licentia est concessa indefinitè; ità communissimè, et valdè probabiliter Lugo dist. 20 n. 122. cum Bon. et Præpos. Ronc. p. 110 qu. 7 cum Passer. Mansi, et Gabr. S. V. ac Salm. c. 13 n. 39. cum Aversa, Leand Dic. etc. Dummodò, rectè limitant, non interponatur magna distantia (puta ultrà mensem: ut ait Ronc. cum Mansi) inter concessionem licentiæ, et commissionem novarum culparum: intellige, si pro quodam particulari pœnitente sit tantùm impertita licentia. Item benè advertit Roncag., præfatam sententiam non procedere, si licentia impertita fuerit intuitu alicujus festivitatis.

Hîc addenda sunt aliqua circà reservationem casuum respectu Monialium. 602

Quæritur igitùr V. An Moniales subjaceant casibus, et censuris ab Ordinario in Diœcesi generaliter reservatis? Negant Cesped. et alii apud de Alex. Conf. Mon. c. 6 § 2. Qu. 9. Quia (ut dicunt) Moniales, cum indigeant speciali directione Episcopi, juxtà Regulas suas, non comprehenduntur legibus conditis ad directionem universalem populi. Addunt, quia verba, quæ possunt accipi in genere et in specie, in materia odiosa, ut est reservatio, in specie sumi debent, ut per Seraph. Dec. 853 n. 7. Affirmat verò subjacere communis sententia cum Diana, Bord. et de Alexand. l. c. Quia, quandò verba generalia concurrunt cum verisimili mente legislatoris, tunc omnes comprehenduntur, qui in lege non sunt expressè excepti. Et hæc est verior.

Quæritur VI. An prædictæ reservationi subjaceant

etiàm moniales exemptæ? Affirmat probabiliter Tamb. Conf. et l. 5 de Cas. res. c. 3 n. 4. Quia in Const. Inscrutabili, Gregorii XV. statuitur, quod Confessarii Monialium exemptarum omninò approbandi sint ab Episcopo loci: Episcopus igitùr (ait Tamb.) sicùt potest his Confessariis limitare in approbatione tempus, locum, et personas; sic etiàm potest limitare casus. Negant verò adhùc probabiliter Pelliz. et Quintan. apud Tamb. n. 3. ac P. de Alex. d. cap. 6 § 2. Qu 10 cum communi, ut asserit: quia Monasteria exempta sunt prorsùs extrà jurisdictionem Episcopi, ac si essent extrà territorium, ut communiter ibi dicunt Bonac. Bord. etc. Et, quàmvis Episcopus debeat approbare earum Confessarios quòad idoneitatem, non potest tamen ipse illimitatè eos approbare, cum expressè in Constit. Clementis X. Supernà, dicatur, posse ab Episcopo limitari tempus, locum, et personas, sed nihil dicatur de peccatis, quæ aliundè à Prælatis regularibus, Monialibus exemptis jam reservantur.

Quæritur VII. An Episcopus circà clausuram, ut delegatus Sedis Apost. possit reservare casus quòad Moniales exemptas, v. gr. si ostio aperto loquantur cum sæcularibus? Affirmat de Alex. l. cit. Qu. 12. cum Baucio. Ratio, quia (ut dicunt) stante delegatione concessâ à Trid. sess. 25 c. 5 Episcopis, respectu ad clausuram, habentur Moniales tamquàm non exemptæ, ità ut in casu transgressionis, ipsæ non jam à Prælato regulari, sed ab Episcopo sint absolvendæ; hocque colligunt ex Decreto Clementis VIII. ubi prohibentur Regulares, ne absolvant vi cujuscumque privilegii à casibus Ordinario specialiter reservatis. Sed hæc ratio non satis probat, undè non videtur improbabilis sententia opposita Dianæ, et Pasqu. apud Alex. ibid. qui dicunt, delegationem prædictam concessam Episcopis respicere tantùm forum externum; verba autem Trid. hæc sunt: *Bon. VIII. Constitutionem... renovans S. Synodus, universis Episcopis... præcipit, ut in omnibus Monasteriis sibi subjectis, ordinariâ, in aliis verò Sedis Apost. auctoritate, clausuram*

Sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter restitui... procurent.

Hîc ultimò notandum cum Ronc. pag. 110 qu. 9 R. 1 quod ex Decretis à S. C. emanatis anno 1601 et 1602 auctoritate Clementis VIII. et anno 1607 auctoritate Pauli V. quicumque Confessarii præsumentes prætextu alicujus privilegii absolvere à casibus reservatis Papæ, vel Episcopis incurrant ipso facto excommunicationem Papæ reservatam.

DUBIUM V.

Quid sit Officium, et obligatio Confessarii?

603 *Quid sit officium Confessarii? Quandò autem possit aut debeat Confessarius differre absolutionem? (Remissivè ad n. 462 et seq.*
604 *Qu. I. An possit Confessarius negare absolutionem ei, qui adhæret sententiæ probabili? Quid, si adhæreat sententiæ falsæ, sed probabili putatæ?*
605 *Qu. II. An expediat Confessario uti sententiis rigidioribus, vel benignioribus?*
606 *Quos Confessarius possit vel nequeat absolvere?*
607 *Quomodo Confessarius teneatur rudiores interrogare?*
608 *Quomodo eos instruere, et disponere quantùm potest? Monitum ad Confessarios.*
609 *Quomodo debeat eos monere de suis obligationibus?*
610 *Quid, si prævidet monitionem non profuturam?*
611 *Inf. I. Quid, si advertat pænitentem invalidè contraxisse Matrimonium cum bona fide?*
612 *Quid, si Matrimonium sit contrahendum?*
613 *Quid, si accedant sponsi cum omnia sunt parata?*
614 *Inf. II. An debeat semper monere de restitutione facienda? Inf. III. Quid, si timentur scandala aliorum?*
615 *Excip. 1. Quando damnum est contra bonum commune.*
616 *Excip. 2. Quando pænitens interrogat. Excip. 3. Quando brevi speratur fructus. Utrùm autem in dubio de fructu et nocumento fieri debeat monitio?*
617 *Confessarius ministrans debet esse in gratia. Quomodo autem peccet, qui plures præbet absolutiones in mortali successivè? (Remissivè ad l. 5 n. 50.)*
618 *Quid, si in mortali tantùm audiat Confessionem? Remiss.*

ad hunc l. 6 *n.* 50. (*Et quid si urgeat necessitas absolvendi? Remiss. ad n.* 53. *ibid.*).

619 *Quomodo teneatur Confessarius reputare defectus à seipso commissos?*

620 *Dub. I. Ad quid tenetur, si erravit circà valorem Sacramenti?*

621 *Dub. II. Ad quid si deobligavit à restitutione facienda? Et an teneatur ad restitutionem, si, cognito errore, non moneat? Quid si culpabiliter deobligavit, cum pœnitens erat dispositus, et posteà pœnitens renuat parère monitioni? Quid si tantùm omittat monere?*

622 *Dub. IV. An possit monere pœnitentem de his defectibus, sine ejus licentia extrà Confessionem?*

623 *Quæ et quanta sit obligatio Confessarii audiendi pœnitentes?*

624 *An Confessarius non Parochus teneatur cum periculo vitæ absolvere peccatorem moribundum?*

625 *An tutus sit in Conscientia Sacerdos simplex, qui renuit munus Confessarii exercere, si populus est in gravi necessitate spirituali?*

603 « Resp. 1. Munus Confessarii est absolvere dispositum, et non alium; item curare rectitudinem istius judicii, præsertim quandò cœptum est: et reos juvare, ac monere, cum prudentia tamen. Ratio primi est, ne sit injurius pœnitenti. Ratio secundi, ne fiat sacrilegus. Ratio tertii est eadem: et quia debet curare, ut absolutio sit efficax.

Undè revolves.

» 1. Etsi interdum utiliter differatur absolutio etiàm ejus, qui potest licitè absolvi; id tamen raró, nec ferè nisi de pœnitentis consensu faciendum; quia potest vergere in grave ejus periculum, vel damnum. Vide Dian. p. 1 t. 4 R. 35 * (*Quandò Confessarius teneatur vel possit differre absolutionem, vide dicta n.* 462.

» 2. Absolvendus est, qui adhæret sententiæ probabili; quia est dispositus. »

604 Quæritur I. An possit absolvi pœnitens, qui vult sequi opinionem contrariam illi, quam tenet Confes-

sarius? *Prima* sententia negat, et hanc tenent Concina pag. 702 ex n. 1. item Fagnan. Baron. Eliz. Gonzal. etc. apud Croix l. 1 n. 452. Ratio, quia pœnitens tenetur stare judicio Confessarii, qui est Judex, aliàs erit indispositus ad absolutionem. *Secunda* verò sententia communis et sequenda docet, non solùm posse, sed etiàm tenêri sub gravi Confessarium absolvere pœnitentem, qui vult sequi opinionem probabilem, licet opposita videatur probabilior Confessario. Ità Suar. 3 p. t. 4 d. 32 sect. 5 Soto in 4 d. 18 q. 2 art. 5 ad 5 §. Undè, Azor. t. 1 l. 2 cap. 17 qu. 10. Holzm. t. 3 pag. 197 n. 740. Salm. tr. 6 c. 12 n. 44. Roncaglia c. 2 Reg. 4 Pal. t. 1 tract. 1 p. 4 n. 2. et 6 Croix l. 1 n. 452. Sporer t. 1 pag. 11 n. 47. Viva qu. 7 art. 2 n. 6. Laymann. l. 1 tract. 1 c. 5 n. 10. cum Vasq. Med. etc. Sanch. Dec. lib. 1 c. 9 n. 28. cum Henriq. Salon. Salas, Val. Sayro, Man. Polanch. et aliis multis. Et in hoc consentiunt adhùc plures AA. rigidioris sententiæ, scilicet Pontassus, et Victoria; quorum loca et verba retulimus l. 1 n. 25. et præsertim Cabassutius T. J. l. 3 c. 13 qui cum Sylvio sic inquit: « (Quivis Confessarius absolvere debet pœnitentem, qui non vult ab opere abstinere, quod secundùm probabilem piorum et doctorum aliquot hominum non reprobatam in Ecclesia auctoritatem, est licitum: quàmvis juxtà probabilem pariter aliorum auctoritatem, quam ipse sequitur Confessarius, habeatur ut minus probabilis). » Idem docet Cardin. Toletus lib. 3 cap. 20 num. 7. ubi ait: *Cum aliquid est sub opinione, si casu accidit Confessarium esse opinionis, esse illicitum, et pœnitentem, esse licitum, potest pœnitens obligare confessarium, ut ipsum absolvat in sua opinione.* Et concludit, quod tunc Confessarius possit *utramque opinionem sequi, quàmvis ipse unam illarum probet.* Idem dicit *Navarrus Manual. c.* 26 *n.* 4 *ubi: Si sint contrariæ Doctorum opiniones, quarum alteram Confessarius et alteram pœnitens sequitur, et Confessarius credit evidenti se textu vel ratione niti, pœnitentem dubiâ, non debet eum absolvere. At si Con-*

fessarius non adeò forti ratione nititur, vel pœnitens utitur pari vel ferè pari, et habeat aliquem pro se Doctorem clarum, poterit eum absolvere, ut post Adrianum tenuimus in c. Si quis autem. d. 7 n. 66. Ità Nav. non distinguens inter Parochum ad audiendum obligatum, et alium, qui (ut ait) *potest audire, et non tenetur, ut nec Adrianus distinxit.* Et in hoc rectè conveniunt Suar. Sanch. Azor. Salm. Croix, et alii communiter; nam licet alii Confessari non teneantur absolvere pœnitentes, antequàm eos audiant, postquàm tamen audierint, tenentur absolvere dispositos. Idem docet S. Anton. p. 3 tit. 17 c. 16 § 2 ubi dicit; *Caveat Confessor, ne sit præceps ad dandam sententiam de mortali, quandò non est certus et clarus; et ubi in aliqua materia sunt variæ opiniones quamplurium et solemnium DD. utrùm sit licitum, vel illicitum...Consulet quod tutius est, scilicet quod à talibus abstineant (Extrà de Spons. Juven.) non tamen contemnet contrarium facientes, seu contrariam opinionem tenentes, ne propter hoc* (nota) *deneget absolutionem: sed (ut dicit Guil.) dicat Confessor, quod illud faciendo non est tutum, sed dubium, et ideò sibi benè provideat; si autem omninò* (idest evidenter) *conscientia Confessoris dictaret illud esse mortale, nec posset conscientiam deponere* (idest per judicium reflexum, nempè quod pœnitens, cum sit dispositus, efformando sibi conscientiam de honestate actionis, jus habeat ad absolutionem), *quod tamen deberet ad consilium Sapientum, nulla modo deberet facere contra conscientiam, quia peccaret mortaliter*, c. Omnes. 28 qu. I. §. *Ex his, juncta Glossa. Sed cum illud tale esset contra communem opinionem DD. et communiter sic servatur à Sapientibus, quàmvis aliquem Doctorem audiret contrarium tenere non de levi* (idest sine solida ratione), *debet illi adhærere.* Idem confirmat clariùs S. Anton. p. 3 tit. 16 c. 20 in fine dicens: *Si credit* (Confessarius) *quod sit peccatum, debet ei conscientiam facere, quod confitens diligenter se informet de illo facto, utrùm sit peccatum, Sed dato, quod ille non vellet cognoscere illud esse peccatum, nihilominùs tenetur eum*

absolvere, nec reputare eum inhabilem ad absolutionem, quia ex ratione, et non protervia hæc opinio est. Adde his S. Raymundum, qui lib. 3 tit. de Pœnit. et Rem. § 21 scribit: *Unum tamen consulo, quod non sis nimis pronus judicare mortalia peccata, ubi tibi non constat per certam scripturam... aliàs possent induci homines in desperationem.* Idem docet doctissimus Sylvius 2. 2 q. 154 ar. 2 loquens de superfluo ornato mulierum, ubi: *Si Confessarii non possint clarè percipere, utrùm ibi sit mortale, aut solùm veniale, persuadeant quòad possunt, ut pœnitens abstineat; si tamen nolit, non ei faciant conscientiam de mortali, ne deinceps mortaliter peccet, ubi alioquin non peccaret; neque absolutionem negent.*

Ratio autem valdè urgens hujus sententiæ, est, quia pœnitens, factâ Confessione, cum sit dispositus, habet strictum jus ad absolutionem, quam denegando Confessarius gravem illi injuriam irrogaret, tum quia privaret eum gratiâ Sacramenti, tum quia obligaret ad magnum onus subeundum, nempè ad repetenda apud alterum sua gravia peccata. Nec obstat dicere, quod pœnitens non sit dispositus, cum sequi non vult judicium Confessarii. Nam respondetur, quod Confessarius non sit judex opinionum, quas pœnitens sequi tenetur, sed tantùm dispositionis sui pœnitentis, ut patet ex Tridentino sess. 14 c. 5. (cujus verba retulimus lib. 3 n. 669.) ubi Sacerdotes ad hoc tantùm dicuntur judices à Christo Domino constituti, ut ad eos deferant fideles peccata sua, et ipsi absolutionem eis impertiantur, vel denegent juxtà eorum dispositionem, debitamque pro modo culpæ pœnitentiam imponant. Dispositio autem pœnitentis consistit tantùm in habendo verum dolorem de peccatis confessis, et firmam voluntatem non peccandi in posterùm. Ergò judicium Confessarii circà dispositionem pœnitentis in hoc tantùm consistit, nempè in cognoscendo, quod pœnitens verè doleat de suis culpis, et verè proponat eas non iterare. Quod verò pœnitens velit hanc vel illam opinionem sequi, hoc

impertinenter se habet ad judicium Confessarii, nisi hic judicet, opinionem pœnitentis esse evidenter falsam. Qua de re quòad opiniones illas quæ versantur circà præfatam dispositionem pœnitentis, vel etiàm circà administrationem Sacramenti, puta si Confessarius judicet, se non habere jurisdictionem, pœnitens debet stare judicio Confessarii, et Confessarius tenetur proprium sequi judicium; nam aliàs absolvendo sine debita jurisdictione, vel quem ipse judicat indispositum, peccat agendo contra propriam conscientiam. Quòad verò alias opiniones, quæ versantur circà obligationem pœnitentis, nempè circà ea, quæ à pœnitente agenda aut vitanda sunt, Confessarius non est judex, nec potest obligare ad sequendum opinionem suam pœnitentem, qui vult sequi contrariam, quam ipse putat non sine fundamento licitè posse tenêri, ut optimè tradidit Adrianus q. 5. Dub 7 dicens: *Si à pluribus DD. contrarium teneatur, non debet Sacerdos adeò de se præsumere, ut totum velit in suam opinionem (quæ forsitan erronea est) coarctare.* Hinc quandò ex una parte pœnitens sibi efformat judicium de honestate alicujus actionis, et aliàs Confessarius non habet certitudinem evidentem de illius falsitate, tenetur illum absolvere, utpotè sufficienter dispositum. Et tunc potest, imò tenetur permittere, quod pœnitens suam sequatur opinionem, si nequit abducere ab eam sequendo, quia (ut diximus) Confessarius non est controversiarum judex; alioquin, si v. g. pœnitens esset doctior Confessario, et vellet sequi opinionem, quam ipse non sine fundamento reputaret probabiliorem, aut etiàm certam, posset Confessarius denegare illi absolutionem, si teneret opinionem contrariam, quæ esset fortè in se erronea, sed hoc nullo modo videtur posse dici, cum dici nequeat quod eo casu pœnitens peccet sequendo opinionem suam; at si non peccat, jam est dispositus, utque talis jus habet ad absolutionem.

Adde, quod, si Confessarius non posset absolvere eos, qui volunt sequi opinionem minùs probabilem,

contra suam, quam ipse putat probabiliorem, multa videntur inconvenientia sequi. Ponamus enim casum, quod aliquis simoniacè pecuniam acceperit, iste secundùm aliquos tenetur restituere pretium acceptum ei, qui dedit, secundùm alios, Ecclesiæ, vel pauperibus; si fortè hic ad duos Confessarios accederet, quorum unus obligaret ad restituendum danti, putans primam opinionem prababiliorem, alter ad restituendum Ecclesiæ, quia contrariam tenet sententiam; quæro in hoc casu, cui pœnitêns parêre deberet, cum teneretur utriusque sui Confessarii judicio se conformare? Et si fortè paruerit primo, et posteà confiteatur secundo, num bis restitutionem facere debebit? Præterea si quilibet pœnitens teneretur sequi opinionem probabiliorem sui Confessarii, sequeretur, quod vix ullus Confessariorum, vel Theologorum (adhùc rigidioris sententiæ) posset absolutionem sacramentalem recipere, nam vix umquàm casus posset accidere, quod horum aliquis inveniat Confessarium, qui non habeat ut improbabiles, aut saltèm minùs probabiles, plures opiniones, quas tamquàm probabiliores ille tenet. Hinc alterum excogitemus casum: Duo Confessarii habent duas opiniones contrarias, quarum utrique sua opinio apparet probabilior; si unus velit alteri confiteri, deberet hic (juxtà sententiam Fagnani, et Sociorum) suam deponere opinionem, captivando intellectum, ut Confessario suo judici constituto pareat. Contra verò, si alter posteà huic confiteatur, deberet hic secundus Confessarius suam resumere opinionem, quæ sibi probabilior apparet; tunc enim deberet judicare secundùm suum proprium judicium, et deberet illum obligare, ut deponat opinionem, quam sibi priùs sequendam imposuit; et en comœdia risu digna, quæ quotidiè inter Confessarios eveniret. Quis putabit, Christum Dominum ad hæc onera in Sacramento Pœnitentiæ Confessarios et pœnitentes voluisse obligare? Præterea, facilè sequeretur, quod, cum accederet aliquis Confessarius ad recipiendum hoc Sacramentum, de-

beret ille, qui ejus Confessionem excipit, inquirere de omnibus opinionibus, quas pœnitens tenet, et quibus dirigit suos pœnitentes, ad hoc, ut, si inveniat eum habere aliquam opinionem, quæ videtur sibi minùs probabilis, obliget ad illam deponendam; et meritò videretur Confessarius tenêri sic inquirere: quia non imprudenter dubitare debet, quin ille inter tot millia opinionum, facilè plures opiniones habeat, quas Confessarius putat minùs probabiles, et ideò deserendas. Ex his omnibus concluditur, quod Confessarius non sit quidem judex opinionum, quæ versantur circà obligationem pœnitentium, modò illæ non appareant ipsi evidenter falsæ, sed tantùm sit judex dispositionis eorum, nempè quod doleant et proponant Deum non offendere, et credant tutâ conscientiâ, ac non temerè, se aliquam opinionem sequi. Undè Cabassutius, quàmvis hic Auctor rigidioris disciplinæ sit fautor, (in Theor. Jur. c. n. n. 14) loquens de Confessariis, qui compellunt suos pœnitentes ad deponendas proprias opiniones, ut suas sequantur, sic ait: *Præscribat sibi quisque quascumque libuerit austeræ vitæ leges, caveant tamen tetrici isti Censores aliorum apud Deum licitam libertatem tyrannicè opprimere.*

Sed dices, Judex fori externi debet judicare juxtà opinionem probabiliorem unius partis, quàmvis altera pars opinionem probabilem pro se habeat; ergò Confessarius non potest absolvere pœnitentem, qui vult sequi opinionem probabilem contra suam probabiliorem. Respondetur: Longè dispar est ratio inter judicem fori externi, et sacramentalis; in foro enim externo, cum agatur de veritate rei, nimirùm, an ager sit unius vel alterius partis, Judex, qui tenetur unicuique jus suum tribuere, debet quidem rem adjudicare ei, qui jus probabilius habet, nec potest certè adjudicare alteri, qui pro se opinionem habet minùs probabilem; istius enim probabilitas non potest efficere, quod res probabiliùs reverà non sit illius, qui jus probabilius habet, et per consequens injustè ageret Judex, si ipsi rem non adjudicaret. Confessarius

verò, quoties sua opinio non est evidenter certa, non potest (ut diximus) obligare pœnitentem ad illam sequendum; undè tunc non solùm potest, sed etiàm tenetur eum absolvere, permittendo, ut ille opinionem suam sequatur, semper ac pœnitens cum illa opinione efformet sibi conscientiam de honestate actionis, quia tunc jam satis est dispositus, et jus habet ad absolutionem per Confessionem peractam.

Et hanc sententiam dicunt Laym. l. c. Lugo d. 23 n. 47. Busemb. lib. 1 d. 2 n. 3. Sanch. l. c. n. 30. cum Valent. et Manue. ac Croix l. 1 n. 443. cum Suar. Carden. etc. locum habere, etiàmsi Confessarius opinionem pœnitentis uti falsam teneret; nam si opinio illa haberet aliquam existimatam probabilitatem, puta (ut ait Sanchez) si probabilis reputaretur inter DD. probatæ auctoritatis, et pœnitens verè censeret illam esse probabilem, tunc non poterit Confessarius ei denegare absolutionem. Idem docet Sotus loco suprà cit. ubi sic ait: *Quis Sacerdos existimet, opinionem esse falsam, non tamen indè existimare debet, sibi non licere ipsum absolvere, si quidem propter probabilitatem excusabitur ille à culpa.* Hoc verò tum solùm admittendum puto, cum opinio pœnitentis aliqualem habet probabilitatem, ità ut Confessarius, esto eam non habeat ut solidè probabilem, tamen non reputet omninò falsam; nam contra, si confessarius habet pro sua opinione principium certum, cui nullum videt patere responsum, et clarè cognoscit, opinionem pœnitentis (quàmvis alicui DD. eam tueantur) niti falso fundamento, ac rationes illius procedere ex fallaci æquivocatione, tunc dico cum Navarro, et S. Antonino locis suprà cit. Confessarium non posse pœnitentem absolvere, quem videt pertinaciter velle sequi opinionem evidenter erroneam. Utrùm autem Confessarius teneatur monere pœnitentem, qui in bona fide velit uti aliquâ opinione improbabili, si prævidet, monitionem non profuturam? Vide dicenda n. 610.

Cæterùm, cum vertamur in hoc dubio, ubi alii (sed pauci) dicunt, peccare Confessarium, si absolvat

pœnitentem, qui vult sequi opinionem minùs probabilem; alii verò auctores gravissimi, et quamplurimi tàm ex antiquis, quàm ex recentioribus dicunt, eum peccare, si non absolvat; stante hac communi sententia, tot auctoritatibus et rationibus roboratâ, non video quomodò possit Confessarius tutâ conscientiâ absolutionem denegare volenti sequi opinionem, quæ ipsi pœnitenti probabilis apparet, imò fortè probabilior, si non directè, saltèm reflexè, ut communiter sentiunt auctores probabilistæ, qui sequendo opinionem probabilem in concursu probabilioris, existimant, posse se amplecti sententiam reflexè probabiliorem, utpotè gravioribus fundamentis et communissima Doctorum auctoritate firmatam.

605 Quær. II. An in defectu opinionum expediat Confessario uti opinionibus rigidioribus, aut benignioribus? Rectè ait Croix lib. 6 p. 2 n. 1737 quod, si pœnitens ostendat se paratum ad sequendum id, quod est tutius, teneatur Confessarius (per se loquendo) eum dirigere secundùm sententias tutiores; quia, cum hoc sit majoris perfectionis, tenetur quidem Confessarius incumbere majori profectui sui pœnitentis. Spectat autem ad prudentiam Confessarii deindè perpendere, utrùm tutioris, vel minùs tutæ sententiæ usus suo pœnitenti sit profuturus. Ideò dixi *per se loquendo*, quia licet id per se sit tutius et perfectius, tamen periculosius erit pluribus imponere obligationem operandi semper secundùm rigidiores sententias; undè Gerson. de vita spir. p. 3 Lect. 4. Coll. 10 scripsit: *Fit, ut per tales assertiones publicas nimis duras et strictas, præsertim in non certissimis, nequaquam eruantur homines à luto peccatorum, sed in illud profundiùs, quia desperatiùs, immergantur.* Idcircò in praxi Confessarius potiùs (quòad fieri potest) debet esse benignus quàm rigidus cum pœnitentibus. Undè S. Gregorius Nazianz. Orat. 26 sic dixit: *Hortamur Sacerdotes, ut cum pœnitentibus leniter agant, ex illo Apostoli ad Gal. 6. Instruite in spiritu lenitatis.* Et S. Bernardus Serm. de S. Andrea, loquens de Confessario, inquit: *Habeat*

sui voluntate compati, et liberare eum; et nitatur aliquid detrahere severitati, imitans dulcedinem Domini sui. Additque Serm. 42 in Cant. *Mallem aliquandò tacuisse et dissimulâsse quod agi perperam deprehendi, quàm ad tantam reprehendisse perniciem.* S. Odilo Abbas (apud Ribadiner, p. 2 die 1 Januarii) reprehensus de nimia benignitate in administrando Sacramento Pœnitentiæ, respondit: *Etiàmsi damnandus sim, malo tamen de divina misericordia, quàm ex duritia damnari.* B. Humbertus Generalis PP. Prædicatorum (in Glossa Prol. Constit. Ordin. lit. I.) dixit, salutem animarum pluries impediri per nimiam austeritatem opinionum, sic loquens: *Terrentur enim homines ex hoc in tantùm, ut salutem negligant; idcircò relaxanda est quantùm fieri potest austeritas, et agendum benignè; quia sic meliùs trahuntur ad salutem, cum sententiæ mitiores tenentur.* S. Bernardinus Senensis (to. 1 Fer. 2 post Dom. Quinquages. Serm. 3 art. 2 cap. 1 in fine) scripsit: *Secundùm Scotum et Hostiensem, quandò sunt diversa jura et opiniones, quæ tamen non sunt contra Deum et bonos mores* (nempè quæ scandalum aliquod vel periculum afferant formaliter peccandi), *cæteris paribus, humanior præferenda est.*

Sapienter autem dicit Holzm. de Pœn. n. 740. quod Confessarius in delectu opinionum debeat benigniores sententias sequi, quandò illæ potiùs inducunt pœnitentem ad vitandum peccatum: Secùs verò, si illæ potiùs conducant ad legis transgressionem, proùt sunt (ut benè advertunt Ronc. de Pœnit. cap. 2 quæst. 3 et Sporer l. 1 n. 48 et 49.) opiniones illæ, quæ, licet speculativè videantur probabiles, tamen in praxi sunt valdè periculosæ, sicùt in materia sexti præcepti sunt opiniones aliquæ de tactibus, osculis, choreis, comœdiis, de reprimendis motibus sensualibus, et similibus; item in materia simoniæ, et usuræ, ubi plura videntur excusari ratione liberalis gratitudinis, sed in praxi magnum periculum involvunt; item quandò agitur de compensatione facienda, vel de accusationem prose-

quendo contra offensores, ubi facile est periculum injustitiæ, aut vindictæ.

606 « 3. Moraliter ei constare debet de bona disposi-
» tione pœnitentis, aliàs absolvendo peccabit morta-
» liter * Vide dicta n. 459.) *

» 4. Non licet absolvere. 1. Qui nullam præbet
» materiam : qualis tamen non est, qui post absolu-
» tionem mox confitetur, cujus erat oblitus. * (Vide
» dicta n. 448. *ubi oppositum tenuimus.*) * 2. Qui cum
» possit, non est paratus restituere, et proximas pec-
» candi occasiones fugere. V. Navar. c. 15. Suar.
» d. 32 sect. 2. 3. Ignorantem ea, quæ omnes scire
» tenentur, v. g. decem præcepta, et quæ ad fruc-
» tuosam confessionem, et communionem spectant,
» undè talis communiter priùs est instruendus, vel
» aliò mittendus ad instructionem. * (V. dicta l. 2 ex
» n. 3 et in Praxi Confess. in fin hujus libri n. 22.) *

607 » 5. Rudiores ordinariè juvandi sunt * (Ex cap.
» Omnis de Pœnit. ubi dicitur : *Sacerdos sit discretus*
» *diligenter inquirens et peccatoris circumstantias, et*
» *peccati. Item in Rit. Rom. habetur : Si pœnitens nu-*
» *merum, et species, et circumstantias peccatorum ex-*
» *plicatu necessarias non expresserit, eum Sacerdos*
» *prudenter interroget. Sed caveat, ne curiosis... interro-*
» *gationibus quemquam detineat, præsertim juniores... de*
» *eo quod ignorant, imprudenter interrogans, ne... pecca-*
» *re discant.*) * nisi sint incapaces instructionis, vel ob
» pœnitentium multitudinem fieri non possit, nec
» videatur expedire, ut dimittantur, vel sint peregri-
» ni, qui mox communicare, et abire debeant ; tunc
» enim, si alioqui bonâ fide agant, et temporis an-
» gustiæ, vel pœnitentium multitudo longum exa-
» men, vel instructionem non permittat, sufficere
» aliquandò integritatem formalem, docet Laym. c.
» 13 n. 10. quâ scilicet auditis aliquibus peccatis,
» absolvantur, cum onere redeundi ad confessionem
» pleniorem. »

Sed hæc opinio videtur expressè damnata ab Inn. XI. Prop. 59. Notamus autem hîc plura ad praxim

utilia, quòad interrogandos pœnitentes rusticos. I. Rustici, qui putantur non satis examinati, communiter non sunt dimittendi ad se meliùs examinandum; ità Salm. de Pœnit. c. 12 n. 26. cum Lugo Vasq. Dian. Dic. Et P. Segneri (in suo Confessar. Inst.) oppositum meritò putat intolerabilem errorem. Hinc rectè ait Sporer n. 798. Laym. c. 13 n. 10. cum Suar. et Golz. n. 731. cum Banbestub. et aliis passim, quod Confessarius examinare debeat ordinariè rusticos; nam licet isti dimittantur, ut se meliùs præparent, vix tamen paratiores umquàm redibunt, imò absterriti difficultate examinandæ conscientiæ, facilè à Confessione se retrahent. II. Non est obligatio interrogandi eos, qui videntur satis instructi, et diligentes in dicendis peccatis cum suis circumstantiis; Salm. cum Aversa l. c. n. 23. III. Confessarius non sit nimis anxius in interrogando, sed interroget tantùm de iis, quæ probabiliter pœnitenti conveniunt juxtà suam conditionem; Salmant. cum Suar. n. 21. Aliàs, ut ait Suarez, interrogatio erit onerosa pœnitenti. IV. Meliùs est examinare singula quæ pœnitens dicit, quàm omnia in finem reservare, ità rectè Salm. n. 25. cum Lugo et Dicast. V. Cavere debet Confessarius, ne acriter reprehendat pœnitentem, dum ille confitetur, ne fortè deterritus alia peccata reticeat; undè sic advertit Rituale: *Confessarius.... auditâ Confessione, perpendens peccatorum... magnitudinem, opportunas correptiones... adhibebit.* Non tamen erit incongruum, si intrà Confessionem aliquandò humaniter gravitatem criminum pœnitenti exponat, dummodò illicò animum ei præbeat ad reliqua confitendum.

« 6. Si Confessarius notet, pœnitentem ignorare 608
» aliqua necessaria ad hoc Sacramentum, tenetur
» eum instruere, et admonere officii, quantùm fieri
» potest, verb. gr. si nesciat illa, quæ necessitate
» medii sunt ad salutem necessaria, debet ea docere;
» item obligatos ad deponendum odium, ad restitutio-
» nem honoris, famæ, aut bonorum, aut ad occasio-
» nem peccatorum tollendam, aut amovenda, vel re-

» paranda scandala, aliave damna illata, aut ad corripiendos delinquentes, juvandos indigentes, ad denuntianda delicta vel delinquentes in præjudicium communitatis, vel innocentium : et deniquè, si quam censuram incurrerint, etc. tenetur ea de re monere, et hortari ad satisfactionem, quam si recusent, negare absolutionem : quia alioqui se ipsorum criminum participem, et sacrilegii reum faciet. Aversa quæst. 16 sect. 12. »

Hic adverte cum Busemb. cui consentiunt Sporer n. 798. et Laym. c. 13 n. 10. cum Suar. et Llamus, quod Confessarius tenetur quantum potest ad disponendum suum pœnitentem, qui indispositus accedit. Quocircà nescio quandò à culpa excusari possint desides illi Confessarii, qui statim ac noverint pœnitentem non satis dispositum, dimittunt, nulla aut valdè modica præmissa diligentia ad eum curandum. Dico enim, quod Confessarius tenetur ex rigorosa obligatione charitatis eum disponere quantum valet, exponendo ipsi deformitatem peccati, valorem divinæ gratiæ, periculum damnationis, et similia, etiàmsi multum temporis in hoc impendere debeat. Nec ei curæ esse debet, quod alii pœnitentes expectent : nam tunc Confessarius non tenetur attendere ad bonum aliorum, sed tantùm sui pœnitentis, pro quo tantùm illo tunc, non verò pro aliis, rationem est Deo redditurus.

609 « 7. Tenetur monere eum, qui ex ignorantia vincibili, et mortaliter culpabili est in malo statu, quia aliàs nec ipsi, nec Sacramento consulet, cum pœnitens sit indispositus. Si verò ignorantia sit invincibilis, v. gr. si bonâ fide teneat rem alienam, aut sit in matrimonio irrito, tenetur quidem monere, et instruere, quandò speratur fructus, nec timentur incommoda graviora : quæ si prudenter metuantur, aut fructus non speretur, non tenetur, imò non potest. Card. de Lugo de pœnit. d. 22 n. 24. nisi silentium officiat bono communi, quia debet bonum pœnitentis procurare, ac consequenter licitè etiàm suadet, ut secundùm suam ignorantiam

» operetur, v. gr. Cajæ, ut reddat debitum Titio,
» quem invincibiliter credit suum esse maritum, cum
» non sit. V. Sanch. lib. 2 de matrim. d. 38. Nec
» obstare, etiàmsi sit in præjudicium tertii particu-
» laris, ait Lugo, et Tamb. de exped. conf. l. 2. c. 4.
» Hinc si Confessor prævideat pœnitentem non res-
» tituturum, si ipsi detegatur nullitas tituli, quem pro
» se esse putet, non esse illi talem nullitatem à Con-
» fessario non interrogato detegendam. Quod si tamen
» pœnitens ipse dubitet, ac roget, tenetur dicere
» veritatem, quia tacere esset errorem approbare,
» prudenter tamen non plus dicendo, quàm rogatur,
» v. gr. si roget Titius, an post votum simplex cas-
» titatis matrimonium contractum valeat, possitque,
» ac teneatur reddere debitum, respondeat, quod
» sic, tacendo obligationem non petendi debiti. Vid.
» Laym. hîc, et Lugo loc. cit.

» 8. Quandò Confessarii Principum, Prælatorum,
» aliorumque magnatum sciunt, ipsos non satisfacere
» officio, v. gr. circà collationem beneficiorum, elec-
» tionem ministrorum, subditorum gubernationem, cir-
» cà eleëmosynas ex bonis ecclesiasticis faciendas, etc.
» regulariter tenetur Confessarius monere pœniten-
» tem de sua obligatione; aliàs si absolvit, suis hu-
» meris peccata illa imponit, et cæcus cæcum ducens,
» ambo in foveam inferni cadunt. Ratio est, quia in
» talibus raro est ignorantia invincibilis; raro item
» contingit, ut illa secum non afferant scandalum in
» subditis, existimantibus illa licere; vel certè non
» afferant damnum commune. Si tamen videat igno-
» rantiam esse invincibilem, neque ex illa sequi scan-
» dalum, aut damnum commune: contra verò ad-
» monitionem fore in majus damnum pœnitentis,
» aut allaturam scandala, vel incommoda, potest
» secundùm paulò antè dicta dissimulare, nisi inter-
» rogetur. Ità Lugo d. 22 n. 37.

» 9. Si etiàm pœnitens teneretur, licet sub peccato
» mortali, ad aliquid adeò difficile, ut non credere-
» tur tunc æquo animo accepturus, et aliâ vice meliùs

» suscepturus, posset prudens Confessor tunc illum » relinquere in bona fide excusante à peccato, et mo» nitionem differre in tempus opportunius, ne terri» tus à Confessione abstineat, graviusque detrimen» tum incurrat. Tamb. c. 14 Lugo d. 22 s. 2 n. 27.

610 » 10. Minùs rectè dispositus excitandus est ad do» lorem, et propositum emendationis, proposita pec» cati fœditate, bonitate et periculo damnationis, etc. » Item remedia opportuna præscribenda contra pec» cata futura. »

Quæritur, an Confessarius prævidens monitionem pœnitenti non esse profuturam, teneatur nihilominùs eum monere? Certum est tenêri, si ignorantia sit culpabilis, vel sit circà aliquod medium ad salutem necessarium, aliàs pœnitens esset certè indispositus. Dubium igitùr vertit, an monitio facienda sit circà alia, quæ non sunt de necessitate medii, et cum ignorantia est inculpabilis? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Adrian. apud Suar. de Pœnit. de 32 sect. 4 n. 5. item Wigandt tr. 2 n. 32. et Conc. p. 695 § 2 per totum. Idem tenent Gonzal. et Elin. ap. Croix l. 6 p. 2 n. 1758 si ignorantia sit circà præcepta juris divini, secùs si juris humani. Rationes hujus sententiæ patebunt ex objectionibus ad secundam sententiam. *Secunda* tamen sententia communis et vera docet, quod si pœnitens laborat ignorantia inculpabili (sivè sit juris humani, sivè divini), et non speratur fructus, imò prudenter judicatur monitio fore magis obfutura; quàm profutura, tunc Confessarius potest et tenetur eam omittere, relinquendo pœnitentem in sua bona fide. Ità cum Busemb. Suar. l. c. n. 4. cum P. Soto, et Corduba, Laym. l. 5 tr. 6 c. 13 n. 5. Sanch. de Matr. lib. 2 d. 38 n. 1 et 10. Lugo d. 22 n. 24. Nav. Man. c. 22 n. 83. Bon. de Matr. quæst. 3 p. ult. n. 7. Canus rel. p. 5. Anacl. p. 620 n. 52. Pal. p. 18 § 2 n. 7. cum Vasq et Conc. Ronc. p. 94 q. 4 R. 2 Sporer p. 272 n. 795. Tamb. lib. 3 c. 4 § 1 Elbel p. 344 n. 471. Viva q. 8 art. 5 n. 4. Escob. l. 16 n. 633. cum Henr. Guttier. Medina, Holzm. t. 1 p. 12 n. 60. cum March.

Croix l. 6 p. 3 n. 540. et Salm. c. 12 n. 34. cum Pontio, Aversa, Vill. Diana, Gabr., etc. Et idem docet Habert (rigidioris disciplinæ fautor) t. 6 p. 466 q. 3 ubi loquens de Matrimonio nullo propter aliquod impedimentum, dicit; *Si adversùs malum occultum, et invincibiliter ignoratum, nullum appareat remedium, et gravia incommoda prævideantur, dissimulandum est* (à Confessario) *impedimentum, et conjux in bona fide relinquenda*. Idem sentit *Antoine* (recentior inter rigidos auctores) p. 534 qu. 3 ubi ait: *Si probabile periculum sit, ne ex admonitione sequatur peccatum formale pœnitentis, vel grave scandalum, etc. differenda est monitio, et petenda dispensatio.*

Id probant 1. ex c. Si quis 2 de Pœnit. dist. 7. Sed hic textus reverà non facit ad casum, nam ibi loquitur S. Aug. tantùm de peccatore, qui vult differre pœnitentiam usque ad finem vitæ, et ideò sic dicit: *Si scirem tibi nihil prodesse, non tibi darem* (idest pœnitentiam). *Item, si scirem tibi prodesse* (nempè dilationem pœnitentiæ) *non te admonerem, non terrerem. Ergò tene certum, dimitte incertum.* Quid igitùr hic textus refert ad rem? Probant 2 ex c. *Quia circà de Consang.* ubi Innoc. III. consultus de quibusdam, qui ex subreptitia dispensatione contraxerant, si respondit Episcopo interroganti; *Dissimulare poteris, cum ex separatione grave videas scandalum imminere.* Sed hic alius textus nec etiàm satis probat, quia saltèm non est certum, quod Papa sic respondens noluisset dispensare in illo impedimento (quàmvis Tournely... p. 317 cum pluribus intelligit ibi nullam adfuisse dispensationem); tantò magis quod aliquandò possit Pontifex ex urgentissima causa etiàm deobligare ab obligatione præstandi novum consensum, proùt Clemens XI. 2 April 1701. egit cum quibusdam Populis Indiarium, ut refert Bened. XIV.

Potiùs igitùr nostra sententia firmatur ex auctoritate D. Bernardi, qui Serm. 42 in Cantic. sic ait: *Mallem aliquandò tacuisse et dissimulâsse, quod agi perperam deprehendi, quàm ad tantam reprehendisse perni-*

ciem. Conqueritur ergò S. Doctor per suam monitionem cognovisse se, majorem evenisse ruinam, quàm si dissimulâsset reprehendere id quod cognovit malè agi. Maximè autem sententia probatur ex illa validissima ratione, scilicet quod de duobus malis minus sit permittendum, ut majus evitetur; undè in concursu peccati materialis et formalis, magis præcavendum est formale, quod solum punit Deus, cum ex solo peccato formali reputet se offensum. Ratio hæc magis patefiet ex responsionibus ab objectiones, quas mox recensemus.

Objicitur I. illud Ezechielis (c. 33. v. 8.), *Si me dicente ad impium: Impie, morte morieris: non fueris locutus, ut se custodiat impius à via sua, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram*. Sed quis non videt, hìc sermonem fieri de impio, qui est in mala fide, et quem tenetur utique Confessarius corripere, ut resipiscat? Et sic intelligendi alii textus Scripturæ, ac SS. Patrum, qui in contrarium afferentur.

Objicitur II. Confessarius est Doctor: ergò vi sui officii tenetur omninò instruere ignorantes, et legem manifestare. Respondetur, quod Confessarius non solùm sit Doctor, sed etiàm Medicus, undè ut Medicus, cum prævidet monitionem vergere in ruinam pœnitentis, debet ab ea abstinere: et licet sit etiàm Doctor, attamen, cum munus Confessarii sit munus charitatis, à Christo Dom. tantùm institutum in bonum animarum, debet quidem tradere doctrinam, sed illam tantùm, quæ est proficua, non quæ nociva est pœnitentibus. Aliàs si ex munere doctoris de omni veritate teneretur instruere pœnitentes, deberet ab eis removere ignorantiam invincibilem adhùc juris humani, etiàmsi prævideret monitionem obfuturam; sed hoc vel nemo dicet, vel nimis improbabiliter dicet.

Objicitur III. quod in eo casu ignorantia pœnitentis non sit invincibilis, sed vincibilis; idque sic probant; Tunc adest vincibilis ignorantia, quandò alicui vel occurit dubitatio de præcepto vel aperta est

via præceptum addiscendi; sed huic ignoranti jam aperta est via, quandoquidem Confessarius paratus esset ad instruendum, si prævideret monitionem profuturam; ergò Confessarius tenetur monere talem pœnitentem, utpotè vincibili ignorantia laborantem. Sed respondetur: Ad constituendam ignorantiam vincibilem, non solùm requiritur, ut pateat via ad veritatem præcepti assequendum, sed etiàm omninò requiritur, ut occurrat dubitatio de præcepto, aliàs ignorantia semper esset invincibilis; ignorantia enim invincibilis, ut definitur à D. Th. 1 2 qu. 76 a 2 est illa, *quæ studio superari non potest*. Cum autem dubitatio de aliquo præcepto non occurrit, ignorantia studio superari certè non potest; quomodò enim studium quis adhibere potest ad inquirendum præceptum, de quo nullam notitiam ne confusè quidem per dubitationem habet? Undè rectè cum aliis communiter supponit P. Segneri (*in suo Confessar. Instructo c. 7.*) tunc utique adesse ignorantiam invincibilem: *Quando la persona non ha principio dubitare, e conseguentemente non ha nè anche maniera di vincere il suo errore*. Concludendum igitùr, quod, cum alicui non occurrit dubitatio, ignorantia sit invincibilis: licet enim per se loquendo adsit via sciendi aliquam obligationem, illa tamen non patet ei, cui de obligatione nulla occurrit dubitatio. Aliàs, si talis pœnitens censendus esset laborare ignorantiâ vincibili, deberet dici, quod, etiàmsi ipse non confiteretur, et etiàmsi pœnitens monitus resipisceret, sed Confessarius propter inscitiam vel oblivionem non adverteret ad eum monendum, adhùc pœnitens damnaretur, quia adhùc esset in mala fidè, et in peccato formali, sed hoc non videtur ab ullo umquàm posse dici. Quod autem confessarius advertat, vel non, ad faciendam monitionem, hoc merè per accidens se habet quòad pœnitentem, à cujus sola cognitione et voluntate pendet, quod ignorantia sit vincibilis, aut invincibilis.

Objiciunt IV. Quod talis pœnitens, qui si moneretur, non acquiesceret doctrinæ Confessarii, haberet

voluntatem obfirmatam in errore, undè tamquàm indispositus nequit absolvi. Sed respondetur, et quæritur, qualisne dispositio in pœnitente attendi debeat ut ei absolutio denegetur? num indispositio præsens sivè actualis, vel futura seu interpretativa, scilicet quod, si ille in tali occasione poneretur, peccaret? non quidem interpretativa, aliàs plurimi absolvi non possunt qui hîc et nunc de aliquo peccato, plura de neganda fide non cogitant, sed, persecutione adveniente, facilè illam negarent. Item dicere debemus cum Pelagio (cujus error damnatus est ab Ecclesia), quod Deus in pœnam peccatorum futurorum aliquos infantes non sinat ad Baptismum pervenire, et aliquos pervenire velit in præmium bonorum, quæ operaturi essent si vixissent. Quare minimè dici debet, quod pœnitens sit indispositus, eo quod si moneretur, non parêret Confessario, sed quod esset indispositus si moneretur. Sed Confessarius non debet attendere ad indispositionem interpretativam quam pœnitens haberet, sed ad actualem quam nunc habet. Et ideò, sicùt non licet proximum exponere occasioni, in qua positus ille succumberet, ità Confessarius, cum prævidet ex monitione ruinam pœnitentis, tenetur ab ea abstinere, esto pœnitens relinquendus sit in peccato materiali, eo quod unum peccatum formale omnibus præponderet materialibus peccatis.

611 Ex his infertur I. cum Laym. num. 5. Sanch. n. 8. Lugone n. 25. Salm. n. 34. Holzm. n. 60. Pal. § 2 n. 7. Habert, Antoine ll. cc. et aliis communiter (contra Concinam) quod, si confessarius noverit pœnitentem invalidè contraxisse Matrimonium ob aliquod impedimentum occultum, et periculum sit infamiæ, scandali, aut incontinentiæ, si nullitatem manifestet; tunc debeat omittere monitionem, et illum relinquere in bona fide, donec obtineatur dispensatio; nisi dispensatio (ut rectè ajunt Laym. n. 6. Pal. et Salm. ll. cc.) de facili, et statim obtineri possit ab habente facultatem, et etiàm ab Episcopo (rectè dicit Palaus), ut liberetur pœnitens à peccato materiali. Vide dicen-

da de Matr. Dub. 3 n. 1123. Utrùm autem casu possit Confessarius obligare conjugem negantem debitum ad illud reddendum? Negat Bon. de Matr. q. 3 p. ult. n. 6, cum Soto, et Hurt. quia id esset consulere fornicationem; tantùm (ut ait) poterit in genere dicere, quod conjuges teneantur reddere debitum. Affirmant verò communiùs et probabiliùs Lugo et Sanch. ll. cc. Fill. tr. 10 n. 98. Croix l. 6 p. 3 n. 542, et Escob. l. 16 n. 630, cum Conc. Henr. Led. et Corduba. Ratio, quia stante persuasione conjugis, quod Matrimonium sit validum, tenetur ille reddere, ut dictamen suæ conscientiæ sequatur.

Quid, si Matrimonium sit contrahendum? Holzm. 612
t. 1 p. 12 n. 61, ait omninò tunc monitionem esse faciendam, etiàmsi certè non sit profutura, et certò obfutura; quia magis præcavenda est nullitas Sacramenti, quàm peccatum, aut infamia pœnitentis. Holz. citat etiàm Sporer pro hac sententia de Consec. c. 1 n. 9, sed Sporer loquitur ibi (et rectè tantùm de casu quo aliquis vellet ducere consanguineam: tum quia reverà abest infamia; tum quia pœnitens post Matrimonium facilè poterit cognoscere ejus nullitatem, et sic facilè incidere in peccata formalia; præter alia pericula relinquendi filios illegitimos, etc. E converso Sanch. dict. d. 38 n. 7, in fine; et Lugo d. 22 n. 24, absolutè dicunt, adhuc in eo casu omittendam esse monitionem, quandò ipsa probabiliter censetur non profutura. Probabiliùs tamen mihi videtur dicendum cum Palao p. 18 § 2 n. 9 et Salm. c. 12 n. 35, quod, regulariter loquendo, omninò monitio tunc facienda sit, tum quia ex Matrimonio nullo frequenter plura inconvenientia oriuntur; tum quia sæpè post tale Matrimonium ignorantia cessare solet, et tunc facilè adest periculum peccandi formaliter. Undè benè ait Laym. c. 13 n. 6, quod eo casu monitio facienda sit, si aliqualis saltèm spes adsit profectûs. Et idem, quod de Matrimonio nullo, dicit Sporer de Consc. c. 1 n. 29. de contractu illicito ineundo. Si verò Confessarius certò moraliter desperet de fructu, tunc meritò dicit

Croix lib. 6 p. 3 n. 540, cum Aversa (quibus jam videntur adhærere Pal. Salm. et Laym.) quod omittere debeat monitionem, donec obtineat dispensationem; quia meliùs est permittere peccatum materiale, quàm præbere occasionem certi peccati formalis. Nec obstat ratio Holzmanni, nam (ut dicunt Sanch. Pontius, Vasq. Salas, Salon. et alii citati l. 1 num. 32.) Sacramenta non exposcunt majorem reverentiam, quàm præcepta divina. Undè si in præceptis divinis permitti potest Materiale peccatum, ut ipsemet Holzm. admittit numer. 60, cur non poterit permitti materialis irreverentia Sacramenti in tanta necessitate, ut peccatum formale vitetur?

613 Sed hîc discutiendus est casus valdè facilis eventu, et difficilis solutu. Rogatur: quid agendum, si sponsi accedant ad Ecclesiam ad contrahendum Matrimonium, et alter eorum manifestet Confessario impedimentum occultum, dum omnia sunt parata, et non possit sine scandalo et infamia Matrimonium differri? Sanch. de Matr. lib. 2 d. 40 n. 8. Boss. p. 1 n. 1206 et Bon. eod. tit. q. 3 p. 15 n. 6 cum Guttier. suadent, ut pœnitens votum emittat castitatis ad tempus puta ad mensem. Sed hoc remedium, ut ajunt Roncag. p. 172 q. 2 et Auctor Instruct. pro novis Confess. p. 2 c. 1 n. 31 meritò videtur esse periculosum, propter suspicionem, quam facilè apud alios ingerere potest; tantò magis quod passim apud Casuistas tale remedium præscriptum inveniatur. Undè Lugo d. 22 n. 24 et præfatus Auctor Instruct. etc. dicunt, tunc consultius esse, quod Confessarius relinquat sponsos in bona fide, et sinat eos nuptias contrahere; et huic consentit Laym. de Pœn. c. 13 n. 6 si omninò desperetur de fructu monitionis. Communissimè verò alii DD. et probabilissimè docent, in eo casu posse Episcopum dispensare; ità Sanchez dict. D. 40 n. 3 et 7. Bon. n. 4. Cabass. t. 1 l. 3 c. 27 n. 4. Pignat. t. 3. Cons. 33. Suar. de leg. l. 6 c. 14 in fine, Spor. de leg. p. 50 n. 353. Conc. de Matr. p. 343 n. 5. Pontius, l. 9 c. 6 n. 6. Dian. p. 8 tr. 3. R. 80. Pal. p. 18 §. 2 n. 9. Salm. de Matr. c.

14 n. 11. Viva q. 6 art. 1 n. 8. Elbel p. 500 n. 493 cum Bob. Fill. Mastr. et Croix de Matr. n. 838 cum Vasq. Sylvio, Barbosa, Hurt. Reg. Vill. Salas, Boss. Molfes. Machad. et aliis plurimis cum Card. (qui dicit esse sententiam moraliter certam) et Pyrrho, ac Corrad. (qui testatur ità declarâsse Sixtum V. et communem vocat Bened. XIV. de Synod. l. 7 c. 31 n. 2 (contra rigidissimum Fagnanum, qui in c. Nimis, de Filiis Presb. negat, etiàmsi id oporteat ad legitimandam prolem in articulo mortis; adversùs communem DD. cum Pignatel. t. 3. Cons. 33 qui n. 8 ex aliis id extendit, etiàmsi impedimentum fuerit publicum.) Ratio, vel quia tunc præsumendus est Pontifex delegare Episcopo facultatem dispensandi, quam requisitus certè ei non denegaret; vel quia (ut ratiocinatur Sanch. n. 3 et 7.) Episcopus potest in sua Diœcesi quidquid potest Pontifex in tota Ecclesia, nisi aliquid Pontifex sibi reservavit (juxtà id quod plures dicunt de Matr. vide infrà n. 980. Dub. 1.); undè, si Episcopus dispensare nequeat in iis impedimentis, id ex eo provenit, quia Pontifex reservat; sed cum reservatio fiat propter charitatem, et ob bonam Reip. gubernationem, non est verisimile, Pontificem dispensationem sibi reservare in casu tantæ necessitatis, quandò aliter scandala vitari non possent; hoc enim esset contra charitatem. Ergò in eo casu intelligitur cessare reservatio, et ideò Episcopus ex sua potestate ordinaria potest tunc dispensare, sicùt potest in aliis legibus Pontificiis, quandò aditus ad Papam non patet. Et eo casu probabiliter dicunt idem Sanchez n. 14. Elbel l. c. Bon. n. 6. cum Valent. Vasq. Salas, Henr. ac Salm. c. 14 n. 12 cum Con. Pal. Basil. etc. quod Episcopi legitimè possint prædictam facultatem dispensandi delegare aliis, etiàm generaliter pro omnibus casibus occurrentibus, quia hæc facultas conceditur Episcopis ratione Dignitatis, undè accipit conditiones potestatis ordinariæ. (Vicarius autem Episcopi ratione sui officii hanc facultatem certè non habet, proùt notant Salm. ib.) Imò addit Pignatell. t. 3. Consult. 33 n. 5 ibique

fusè probat, quod eo casu censeatur omninò cessare lex, qua prohibetur tale conjugium contrahi; omnis enim lex (ut ait) ordinatur ad bonum publicum, ut reverà est commune apud omnes ex c. 2 de Observ. Jejun. ubi dicitur, quod necessitas careat lege, et ex c. 2 dist. 4 ubi S. Isidorus ait : *Erit autem lex honesta, possibilis secundùm naturam, loco temporique conveniens, utilis, manifesta quoque etc.* Undè quandò lex evadit perniciosa, utique non obligat, ut docet D. Th. 2. 2. qu. 120 art. 1 ubi dicit, quod cum aliquid est contra commune bonum, *malum est sequi legem positum*, Idem Cajet. ib. Nav. c. 16 n. 37. Soto de Just. q. 6 art. 8. Pig. t. 3. Consult. 33 n. 5 cum Covar. Led. et aliis passim; idem Salm. de Leg. c. 1 n. 15 et Pal. tr. 3 p. 1 n. 4, qui probat cum Suar. Bon. Vas. et Salas, quod lex bono communi non conveniens, non sit lex, nequè obligationem inducat. Et ideò ait Pignattellus, tunc alium inferiorem legislatore posse declarare, quod lex impedimenti cesset, et non obliget; cum in eo casu, si adhùc Pontifex vellet, legem obligare, talis voluntas respiceret malum, quia esset causa scandali, quod non est præsumendum. Undè dicit Ronc. p. 172 q. 2 (cujus opinionem ait Auctor Instruct. pro novis Confessar. p. 2 n. 32 ex Jordano, et Pignat. ut suprà, non esse rejiciendam tamquàm improbabilem et non tutam in praxi) quod, si aliquandò nec etiàm ad Episcopum aditus pateret, et nullo modo aliter vitari posset gravissimum periculum infamiæ, aut scandali, posset Parochus vel alius Confessarius declarare, quod lex impedimenti eo casu non obliget, quia eadem ratio (ut suprà) tunc urget, nempè quod cesset lex, quandò potiùs est nociva, quàm utilis. Et licet hìc non cesset finis legis in communi, sed in particulari, cum tamen cessat finis legis in contrarium, lex etiàm cessat, ut omnes conveniunt cum Salm. de Leg. c. 4 n. 6. Notant tamen præfati Auctores, quod, esto tunc permittatur contrahi Matrimonium, tamen quantocius (saltèm ad majorem securitatem, et ad salvandam reverentiam legibus Ecclesiæ debitam) re-

curri debeat ad S. Pœnitentiariam, ut ab illa dispensatio obteneatur.

Infertur II. quod, ubi non speratur fructus, omit- 614
tenda sit monitio etiàm de restitutione facienda, ut dicunt Laym. c. 13 n. 4 Lugo d. 22 n. 26. Ronc. p. 94 q. 4. R. 2 Sporer de Pœn. n. 795. Viva q. 8 art. 5 n. 5. Elbel p. 344 n. 471 cum Tamb. Sanch. l. 2 d. 38 n. 8 et 10 cum Cano, Henr. Led. Met. et Cord. Holz. t. 1 de Consc. c. 3 n. 53 cum Henno, et communi, ac Salm. c. 12 n. 34 cum Vasq. Suar. Con. Pontio, Vill. Aversa, etc. (contra Concinam, Hab. ll. cc. et Antoine p. 534 qu. 3, qui duo ultimi in assignanda ratione circà monitionem de Matrimonio nullo, et de restitutione facienda, apertè sibi contradicunt). Ratio est, quia Confessarius, cum prævidet, futurum, ut monendo de restitutione, pœnitens non pareat, et in peccatum formale incidat, magis præcavere debet ejus spirituale damnum, quàm damnum alterius temporale. Benè tamen advertunt Viva, et Ronc., non facilè judicandum, quod pœnitens, cognita veritate, monitioni non obtemperaturus sit.

Infertur III. omittendam esse monitionem etiàm quandò timentur scandala aliorum, infamiæ, rixæ, et similia; ità Suar. d. 32 sect. 4 n. 3. Sanch. Dicta D. 38 n. 10. Laym. c. 13 n. 5. Lugo d. 22 n. 7. Pal. §. 2 n. 8. Ronc. p. 94 q. 4. R. 2 et Salm. c. 12 n. 34 cum Vasq. Con. Covar. Dicast. et Granade. Quia semper præstat vitare mala formalia aliorum, quàm materialia pœnitentis.

Excipiendum est tamen I. quandò damnum redun- 615
daret contrà bonum commune; licet enim Confessarius teneatur ratione sui officii principaliter incumbere bono pœnitentis, nihilominùs, cum ipse sit pars Reipublicæ, et in bonum Reip. Christianæ Minister constitutus, tenetur præferre bonum publicum bono privato pœnitentis; ità cum Busemb. ut suprà, Lugo d. 22 n. 30. Ronc. l. c. R. 1 Salm. c. 12 n. 37 cum Aversa, Dic. et aliis communiter. Hinc omninò monendus est Parochus, qui erroneè, etsi ex ignorantia invincibili, circà mores populum instrueret. Item monendus

qui bonâ fide putaret se Sacerdotem, cùm non esset, ob Sacramenta quæ invalidè couferret. Item ignorans nullitatem Matrimonii, si de illa publica sit fama. Item benè addunt Salm. n. 40 cum Busemb. ex Lugo d. 22 n. 3 (cujus doctrinam uti saluberrimam Confessariis sequendam proponit Pontifex in Bulla mox citanda) Confessarium debere admonere Episcopos, Prælatos, Principes, Gubernatores, Confessarios, et similes, qui ex ignorantia invincibili perperam se gerunt circà collationem Beneficiorum, electionem Ministrorum, subditorum gubernium, largitionem eleëmosynarum de superfluis Beneficiorum, administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, etc. Ratio, quia rarò contingit, Hujusmodi ignorantiam esse inculpabilem, vel non esse perniciosam aliis, qui facilè licita sibi putant, quæ à Superioribus fieri observant. Imò benè advertit N. SS. P. Benedictus XIV. in sua Bulla *Apostolica*, edita 26 Jun. 1749 (in Bullar. t. 3 p. 82 §. 20) monendum esse pœnitentem, *si in iis versetur facti circumstantiis, quæ, Confessario dissimulante, peccatorem in pravo opere obfirmant, non sine aliorum scandalo, cum quis arbitretur ea sibi licere, quæ ab iis, qui Ecclesiæ Sacramenta frequentant, impunè exerceri animadvertit.* Prætereà benè addit Lugo, quod, si Confessarius rationabiliter dubitat, an hujusmodi pœnitentes suo debito satisfaciant, teneatur eos de illo interrogare.

816 Excipiendum II. si pœnitens interroget, tunc enim Confessarius tenetur detegere veritatem, nec potest dissimulare; quia, cum ille jam inceperit laborare ignorantiâ vincibili, dissimulatio Confessarii esset erroris approbatio; ità Suar. d. 32 sect. 4 n. 2 et 3. Laym. c. 13 n. 6. Pal. n. 10. Lugo d. 22 n. 29. Salm. c. 12 n. 36 et alii communiter cum Sanch. D. 38 n. 14, qui excipit, si pœnitens non interrogaret cum dubio, sed ex scrupulo; quia tunc (ut ait), dissimulante Confessario, ille etiàm remaneret in bona fide. Sed hoc meritò non admittunt Lugo, et Salm. ll. cit. cum Soto, Led. Lop. etc. quia, stante interrogatione facta, pœnitens faciet posteà auctoritate Confessarii, quod anteà facie-

bat ex ignorantia. Rectè verò dicunt Sanchez n. 8. Suar. Laym. et Sporer ll. cit. quod, cum pœnitens interrogat, Confessarius non plus respondere debeat, quàm ab ipso interrogatur, ex. gr. si quis obstrictus voto castitatis interroget, an Matrimonium propter votum fuerit invalidum, et an teneatur uxori reddere debitum, Confessarius affirmet utrumque, tacens de obligatione non petendi, etiàmsi noverit, Matrimonium ob aliquod impedimentum dirimens esse nullum

Excipiendum III. si pœnitens brevi sit monitioni obsecuturus, quàmvis in principio non acquiescat; sic enim sapienter loquitur Laym. c. 13 n. 5. in fine: « Confessarius considerare debet quantùm et quàm diuturnum incommodum ex monitione timeatur; fieri enim quandòque solet, ut pœnitens initio conturbatus animo salutarem monitionem respuat, posteà verò mente sedatâ eamdem cum fructu recipiat.) » Imò dicit Lugo D. 22 n. 39 cum Adriano, Med. Cano, et Corduba, monendum esse pœnitentem, etiàmsi scandalum sit passurus, quandò scandalum, quod timetur, brevi mansurum putatur, et spes sit fore, ut monitio posteà brevi habeat effectum suum. Sed hoc meliùs intelligendum locum habere, proùt tradit Bened. XIV. in præfata Bulla Apostolica, l. c. casu quo, ut ait, *dissimulante Confessario, peccator in pravo opere obfirmaretur cum scandalo aliorum; vel quandò quis in proxima peccati occasione versatur; sin minùs in externis actibus, saltèm in pravis cupiditatibus, ac morosis delectationibus assentiri consuevit.*

Utrùm autem facienda sit monitio in dubio, an sit profutura vel obfutura? Resp. si non timetur de damno, omninò quidem fieri debet; si verò dubitatur tàm de damno, quàm de fructu secuturo, tunc Confessarius pensare debet damnum et utile, item gradum timoris damni, ac spei utilitatis, et eligere id, quod judicat præponderare; ità Lugo d. 12 n. 31 et Salm. c. 12 n. 39 cum Dicast. et Aversa. Cæterùm in dubio regulariter mihi videtur dicendum, quod mala formalia potiùs evitanda sint quàm materialia. Hinc loquens

P. Concina de correctione fraterna (in tract. de Eleëmos. c. 3 n. 9), dicit, quod in dubio, an correctio sit profutura vel nocitura, omitti debeat, quia (ut ait) imprudenter agit qui dubius operationi morali se committit.

617 « Resp. 2. Ut Confessarius licitè hoc Sacramentum » administret, debet esse in gratia, alioqui peccabit » mortaliter *(Vide dicta n. 31)*; item debet esse » talis, ut per hoc non exponatur proximo periculo » peccandi mortaliter. Pars prior constat ex dictis de » Sacramentis in genere. An verò audiens plures una » quasi vice morali tot numero peccata committat, » alii negant, ut Rod. alii affirmant, ut Bon. hîc » *(Vide dicta l. 5 n. 90 v. Qu. 6 ubi id omninò ne» gatur)* Pars posterior patet.

Undè resolvitur hic casus.

» Confessor conscius sibi peccati mortalis tenetur, » antequàm audiat, vel saltèm absolvat pœnitentem » * (Vide dicta de hoc lib. 6 n. 36), * ipse confiteri, » vel conteri de suo peccato. Si tamen vocatus improvisò ad moribundum recolligere se tàm subito non » possit ad contritionem eliciendam, vel bona fide » putet se elicuisse, non peccat absolvendo. Præpos. » Lugo Tamb. l. 3 c. 2 § 3 * (Vide dicta n. 33.) *

618 » Resp. 3. Si malè absolvit, committendo defec» tum essentialem, v. gr. si non protulit formam, » vel absolvit à reservatis non subditum, tenetur in» ducere ad repetendam confessionem, si sine scan» dalo, infamia, fractione sigilli, et nocumento suo » possit: sin minùs, non tenetur. Si non absolvit à » censura, potest ab eadem (si, vel quandò habue» rit potestatem) absolvere absentem * Vide dicenda » de Censur. n. 117.) * Bonac. de Cens. in comm. » d. 1 q. 3 p. 6 ex Suar. Fill. t. 11 c. 10 q. 6. Reg. » Nav. Rodr.

» Si non interrogavit sufficienter numerum, spe» ciem, vel alias circumstantias, regulariter ad nihil

» tenetur, nisi ad pœnitentiam agendam; monere
» enim extrà Confessionem non debet, cum judicium
» sit finitum. Si tamen redeat ad Confessionem idem
» pœnitens, debet moneri de defectu commisso;
» quia alioqui hæc confessio non erit integra, cum
» quædam non sit debitè confessus.
» Dixi, *si non interrogavit*: quia si positivè dixit,
» non tenêri confiteri numerum, speciem, etc. debet
» monere, si sine gravi scandalo, et detrimento po-
» test; quia est causa, quod alter præceptum grave,
» scilicet confitendi illa peccata, violet. Lugo d. 22
» sect. 3.
» Si neglexit monere de restitutione, moneat, si
» quidem commodè potest, (vel in confessione)
» vel extrà, obtentâ priùs ab ipso veniâ, eâ verò
» negatâ, ad nihil ultrà tenêri docet Tamb. l. 3 c. 8.
» Sanch. contra Suar. quia tenetur ex charitate: si
» non commodè potest, Deo commendet. Laym. l. 5.
» t. 6 c. 9. Hen. Suar Sylv. Mercer. in 3 p. q. 9 art. 1
» Diana p. 4 R. 198 et p. 1 t. 4. R. 109. Quod si ta-
» men (ex gravi, seu mortali culpa contra jus alte-
» rius) dixisset, eum non tenêri ad restitutionem,
» vel aliter (v. gr. opinionem falsam persuadendo)
» esset causa efficax; cur non restituat, vel aliundè
» detrimentum accipiat ipse, vel alius; tenetur ipsemet
» restituere, nisi moneat tempestivè, priusquàm pœ-
» nitens fiat impotens, quia actione sua fuit injusta
» causa damni. Si verò sine gravi culpa id fecit, tene-
» tur nihilominùs monere pœnitentem, si commodè
» potest: alioqui ipse obligatur, sicùt casu priore.
» Si non commodè potest, excusabitur. V. Suar. Con.
» d. 8. d. 17. Bon. Dian t. 2 m. R. 1. Lugo d. 22 s. 3 n.
» 61 et suprà l. 3 t. 5 c. 2 d. 1 art. 2 cas. 12. »

Hîc distinguere oportet plura dubia, quæ hoc punc- 619
tum concernunt. Dubitatur I. Ad quid teneatur Con-
fessarius, si erravit circà valorem Sacramenti? Si er-
ravit sine culpa, conveniunt omnes, non tenêri cum
gravi incommodo famæ vel honoris monere pœniten-
tem de errore; ità Lugo. d. 22. n. 58. Salm. cap. 12

n. 56. Spor. p. 274 n. 803. Viva q. 8 art. 5 n. 10. Elbel p. 332 n. 437 et alii passim. Ratio, quia tunc Confessarius tenetur ad monitionem tantùm ex charitate, quæ non obligat cum gravi incommodo. Hoc tantùm valet pro Confessario delegato; aliter enim videtur dicendum de Parocho, juxtà dicta l. 3 n. 40 v. *Omnes*: eo quod Parochus teneatur ex justitia reparare grave damnum spirituale súbditorum. Rectè autem addunt præfati AA. quemcumque Confessarium tenêri monere pœnitentem de nullitate absolutionis ei collatæ, si ille sit in articulo mortis vel in gravi periculo non amplius confitendi. Sed quid, si Confessarius cum culpa gravi erravit circà valorem Sacramenti, an tunc tenetur monere cum gravi suo damno? *Prima* sententia negat, et hanc tenent Bonac. q. 7 p. ult. n. 4. Suar. d. 32 sect. 6 et 7. cum S. Anton. Sylv. Nav. et Cord. et probabilem censent Salm. c. 12 n. 56 cum Vasq. Hurt. Aversa, etc. Ratio, tum quia tale præceptum non videtur obligare cum tanto dispendio; tum quia, sicùt ipsi pœnitens non teneretur cum tanto incommodo sua peccata confiteri si monitus esset; ità nec Confessarius. Excipit tamen P. Suarez, si Confessarius deceperit pœnitentem, relinquendo illum in occasione proxima peccandi. *Secunda* verò sententia, quam sequimur, affirmat, et hanc tenent Lugo, Viva, Spor., et Elb. ll. cc. item Tamb. Meth. Conf. l. 3 c. 8 n. 5. ac Leand. apud Salm. loc. cit. Ratio, quia, licet Confessarius ex charitate onus susceperit audiendi Confessionem pœnitentis, tamen, postquàm audivit, tenetur ex officio, et ex quasi contractu cum pœnitente inito ritè ipsi ministrare Sacramentum: undè si invalidè ministraverit ex sua culpa, tenetur ùtique etiàm cum gravi suo damno (petitâ licentia) illum de errore monere; et sic respondetur primæ rationi oppositæ. Respondetur item secundæ, quod pœnitens, si monitus esset, posset sine Confessione aliter sibi providere eliciendo actum contritionis; at Confessarius non potest ipsum inscium relinquere in tanto gravi suo damno carentiæ gratiæ sacramentalis. Diximus, *petitâ li-*

centia, nam probabiliùs (contra alios) dicunt Conink, Bon. et Spor. apud Croix l. 6 p. 2 n. 1785. quod, si ex monitione gravis sequeretur offensio pœnitentis, non teneatur tunc Confessarius, nec possit monere, quia sigillum læderetur juxtà dicenda n. 622. Item probabile videtur cum AA. primæ sententiæ, quod, si pœnitens iterùm alteri confessus fuerit, tunc non teneatur Confessarius cum gravi incommodo eum monere de nullitate primæ Confessionis. Ratio, quia tunc jam moraliter certò pœnitens supponitur justificatus; et ideò, sicùt ille non tenetur cum gravi dispendio procurare integritatem Confessionis, ità nec Confessarius. Et idem potest dici, si pœnitens Eucharistiam deindè susceperit, quia (ut diximus de Sacram. in genere n. 6. cum D. Thoma, et aliis communiter) Eucharistia cum attritione et bona fide suscepta, per accidens primam gratiam confert.

Dubitatur II. Quid, si error non fuerit circà valorem, 620
sed circà integritatem Confessionis, nempè si Confessarius neglexerit interrogare de speciebus, et numero peccatorum? Respondetur. Si Confessarius in hoc negativè se habuit non interrogando, tunc non tenetur monere de errore, nisi intrà Confessionem, ut cum Busemb. dicunt Lugo d. 22 n. 75. Spor. n. 804. item Suar. et Arriaga apud Croix n. 1779. Et hoc etiàmsi Confessarius culpabiliter interrogare neglexerit. Ratio, quia obligatio faciendi Confessionem integram directè afficit pœnitentem, non Confessarium; undè, licet Confessarius teneatur intrà Confessionem interrogare pœnitentem de speciebus, et numero peccatorum, ut efformet judicium de statu causæ, et pœnitentis, finito tamen judicio, cessat in Confessario hujusmodi obligatio. Si verò ipse positivè induxit pœnitentem, ne explicaret ille species sivè numerum, tunc, si cum culpa gravi id fecerit, tenetur etiàm extrà Confessionem cum licentia pœnitentis eum monere de errore, sed sine scandalo, et sine gravi suo damno; ut benè ajunt Lugo n. 73. et Sporer l. c. nam sicùt grave damnum excusat pœnitentem ab

integritate Confessionis ità etiàm Confessarium. Quod si Confessarius in hoc non graviter peccaverit, tunc multò minor causa sufficiet ad eum excusandum à monitione facienda. Hinc rectè ajunt Lugo l. c. Tamb. l. 3 c. 8 n. 3. cum Fill. ac Suar. Arriaga apud Croix dict. n. 1779. quod Confessarius, qui bona fide deobligavit pœnitentem ab explicanda specie sivè numero, regulariter non teneatur admonere extrà Confessionem, quia regulariter (dico semper) sine incommodo, et rubore id facere non potest.

621 Dubitatur III. Ad quid teneatur Confessarius, si positivè deobligavit, vel non monuit pœnitentem de restitutione facienda? Respondetur; si illum positivè deobligavit cum sua culpa gravi, omnes dicunt, tenêri ad monitionem, etiàm cum gravi incommodo, vel intrà Confessionem, si pœnitens brevi ad confitendum redeat; vel extrà, petendo licentiam, si non redeat. Aliàs non monendo, vel monendo postquàm pœnitens factus sit impotens, tenebitur ipse Confessarius ad restitutionem; casu quo (intelligendum) pœnitens jam restituisset, si fuisset monitus. Ità communiter Lugo d. 22 n. 61. Pal. p. 18 § 3 n. 6. Bonac. de Restit. q. 7 p. 4 § ult. n. 22. Viva de Pœn. q. 8 art. 5 n. 10. Elbel p. 233 n. 439. Spor. p. 274 n. 805. et Salm. c. 12 n. 50. cum Gran. Gabr. Bonasp. et aliis passim. Ratio, quia Confessarius suo injusto consilio jam fuit causa damni. Si verò sine culpa gravi pœnitentem deobligavit, non tenetur jam cum gravi suo incommodo illum de restitutione monere; tenetur verò, si commodè potest, ut dicunt Salm. n. 51. cum Aversa, et Dicast. Imò tenetur etiàm cum aliquali suo incommodo, ut rectè ajunt Lugo n. 66. et Elbel, Viva, ac Sporer ll. cc. quia ex charitate quisque tenetur cum levi incommodo reparare grave damnum proximi.

An autem Confessarius, si tunc omittat monere, cum possit sine gravi suo incommodo, teneatur ipse ad restitutionem? Negat Sanch. Cons. l. 1. c. 3. dub. 5. n. 2. eò quod Confessarius (ut ait) tunc non tenea-

tur ex justitia monere, cum non sit causa positiva damni, sed tantùm negativa, scilicet non manifestando pœnitenti ejus cognitam obligationem; tenetur ergò ad monendum tantùm ex charitate, quæ non obligat ad restitutionem. Et consentit huic opinioni Cajetanus v. Restitutio cap. 7. in fine, ubi sic dicit: *Si datâ opera* (Confessarius) *docuit falsa, putans esse vera, non tenetur lege justitiæ.* Et idem ait Nav. ap. Sanch. l. c. Sed communiùs, et veriùs affirmant Lugo n. 63. Sporer, Elber, Viva ll. cc. et Salm. n. 51. cum Aversa, Dicast etc. item Aragon. et Salon. apud Sanchez. Ratio, quia, licet Confessarius sine culpa saltèm gravi pœnitentem deobligaverit à restitutione debita, tamen, cum suum consilium pergat influere in damnum creditoris, cognito errore, tenetur ipse ex justitia causam damni auferre, si commodè potest, aliàs obligatur restituere, cum hîc et nunc ipse sit causa damni; proùt si quis sine culpa gravi accendit ignem in segetem alienam, tenetur posteà (si commodè potest) ex justitia illum extinguere. Vide dicta l. 3. n. 994. Benè autem advertunt Busemb. ut suprà, Lugo n. 64. et Bonac. loc. cit. quod, cum Confessarius jam monuerit pœnitentem, priusquàm ille fieret impotens, tunc ad nihil teneatur, etiàmsi culpabiliter anteà eum deobligaverit à restitutione; quia consilium tunc solùm influebat ex auctoritate Confessarii, undè, revocato consilio, cessat ejus auctoritas influere.

Sed quid, si pœnitens tempore Confessionis erat dispositus ad restitutionem, si monitus fuisset, et posteà, mutato animo, nollet monitus restituere cum posset? Antoine pag. 544. qu. 10. R. 2. dicit, quod tunc Confessarius ad nihil teneatur, quia tunc Confessarius suâ monitione jam aufert causam damni, et ideò si pœnitens non restituit, id ex ejus malitia provenit. Sed meritò sapientissimus Lugo d. n. 64. non excusat Confessarium eo casu à restitutione: ratio, quia, esto is qui auctoritativè dat pravum consilium, revocato consilio, ad nihil ampliùs teneatur, ut communiter docent DD. l. 3. num. 559. hoc tamen procedit,

quandò damnum non est adhùc factum; non verò cum ex consilio damnum est jam illatum alteri. Quandò autem Confessarius positivè, et culpabiliter deobligat pœnitentem dispositum ad restituendum, tunc ipse est causa, ut actu damnum creditori inferatur, cum aliàs, si non deobligaret, jam actu fieret restitutio. Undè, si damnum jam actu infertur, confessarius, etiàmsi posteà quærat inducere pœnitentem ad restituendum, si ille renuet, non excusabitur ipse à restitutione, cum ipse fuerit causa damni illati.

Hoc, si Confessarius positivè restitutionem impedivit. Si verò negativè se habuit, negligendo monere pœnitentem de restitutione, tunc distinguendum: Si inculpabiliter id egerit, non tenetur quidem cum gravi suo incommodo monere pœnitentem; sed tenetur cum aliquali, ut diximus, quia charitas obligat quemquam ad reparandum cum levi suo incommodo grave nocumentum proximi. Et in hoc advertit Lugo n. 63. incommodum mensurandum esse respectivè ad damnum, quod si sit gravissimum, aderit fortè obligatio illud reparandi etiàm cum notabili incommodo. Si verò Confessarius culpabiliter neglexit monere de restitutione, meritò, dicunt Lugo, Elbel ll. cc. tenêri cum majori suo incommodo ad monitionem faciendam. An autem omittendo hanc monitionem, teneatur ipse restituere? Si inculpabiliter omittit, conveniunt omnes, eum ad nihil tenêri. Sed dubium est, si culpabiliter omittat, an teneatur ad restitutionem? *Prima* sententia absolutè affirmat, et hanc tenent Nav. c. 17 n. 22 Fill. tr. 32 c. 3 q. 12 n. 79. item P. Nav. Mol. Sayr. Med. Arag. etc, apud Bon. de Rest. d. 1 q. 2 p. 11 n. 15. Quia (ut ajunt) Confessarius ex officio tenetur pœnitentem docere suam obligationem, aliàs non docendo, ipse est causa damni. *Secunda* sententia, quam tenent Less. l. 2 c. 13 n. 77. et 78 et Antoin. p. 544 q. 10 R. 3 censet Confessarium delegatum non tenêri: tenêri verò Parochum, quia Parochus ex officio obligatur impedire, ne sui subditi damnum aliis inferant. *Tertia* verò sententia communissima, quam

tenent Suar. d. 32 sect. 6 n. 9. Pal. p. 18 § 3 n. 6. Sanch. Dec. l. 1 c. 6 n. 5. et l. 2 c. 11 n. 23. Cabass. l. 6 c. 13 n. 11. Azor. 3 p. l. 4 c. 16 q. 3. Elbel n. 440. Salm. de Pœnit. c. 12 n. 52. Croix n. 1781. cum Vasq. Dian. p. 1 tr. 1 R. 1 Bon. l. c. cum Sa, Valent. et Reg. Lugo d. 22 n. 67. cum Conc. Maldero, et communi (ac probabilem putat ipse Less. l. c.), docet, Confessarium, sivè delegatum sivè Parochum, non tenêri ad restitutionem. Ratio, quia delegatus tenetur ad monitionem ex sola charitate, quæ non obligat ad restitutionem. Parochus autem, cum ipse sit constitutus tantùm pro bono spirituali subditorum, tenetur quidem ex suo munere damna ipsorum spiritualia impedire, non autem temporalia aliorum. Et hoc veriùs puto dicendum (quidquid confusè dicat Croix l. c.), etiàmsi Confessarius studiosè negligat monere pœnitentem, ut ipse non restituat; quia adhùc tunc deest positivus influxus in damnum aliorum qui omninò requiritur ad obligationem restitutionis, ut fatetur idem Croix l. 3 p. 2 n. 148. et communiter docent DD. juxtà dicta l. 3 n. 584.

Dubitatur IV. An Confessarius possit loqui extrà Confessionem cum pœnitente de defectu commisso in Confessione, sine ipsius licentia? *Prima* sententia dicit, eum non solùm posse, sed etiàm tenêri, et hanc tuentur Suar. d. 33 sect. 5 n. 3. Petroc. t. 4 p. 96 n. 3. Spor. n. 822. et Fill. Turr. Hurt. Meratius, Lohn. etc. apud Croix n. 1776. et probabilem putat Laym. cap. 14 n. 15. Pal. p. 18 § 3 n. 6. Escob. lib. 16 n. 675. Bon. p. 15 § ult. n. 21. et Salm. c. 14 n. 44. Ratio, quia talis monitio supplet, et perficit eamdem Confessionem inchoatam, quæ imperfecta manserat; undè, etiàmsi pœnitens licentiam negaret, poterit Confessarius ei manifestare defectum, cum esset tunc ille irrationabiliter invitus. *Secunda* verò sententia, cui subscribo, id negat, eamque tenent Sanch. de Matr. l. 3 dist. 16 n. 3 Lugo dist 23 n. 139. qui ait, contrariam repugnare communi sensui Theologorum, et probabiliorem censent Croix, Pal. Escob. ll. cc. cum 622

Soto, Vict. Fag. Rodr. Philiarc. et Salm. ib. cum Sylv. Val. Bonac. Reg. Aversa, Gab. Megala, Graff. et Dian. Ratio potissima, quia, licet monitio illa fiat ad reparandum defectum præteritæ Confessionis, attamen, cum non sit cum illa conjuncta, et judicium jam fuerit completum, evadit illicita, eo quod esset quædam peccati exprobratio, et ideò odiosam Confessionem redderet. Hoc tamen intelligendum, si Confessarius judicium jam perfecerit, absolutionem impertiendo; nam si non absolverit, vel quia oblitus fuit absolutionem dare, vel quia eam male protulit, tunc valdè probabiliter dicit Croix dicto num. 1776. cum Stoz, et Arriaga, benè posse Confessarium, non petitâ licentia, dicere pœnitenti, se eum non absolvisse; tunc enim reverà nulla intervenit peccati exprobratio.

Qu. Quæ et quanta sit obligatio Confessarii audiendi pœnitentes?

623 « Resp. 1. Quivis Sacerdos etiàm simplex, quandò » non est alius paratus, tenetur in extrema necessi» tate, v. gr. in periculo mortis audire, et absolvere » volentem confiteri Ratio est lex charitatis.

» Resp. 2. Parochus, et quivis Sacerdos curatus » tenetur audire confessionem sui subditi, non tan» tùm in casu necessitatis, aut præcepto confessionis » urgente, sed etiàm, saltèm per se, vel alium, quo» ties pœnitens id rationabiliter petit; v. gr. si sit in » gravi aliqua difficultate spirituali, vel velit pro» mereri Jubilæum, etc. quia tenetur ejus bonum » spirituale promovere. Suar. Vasq. Lugo, etc. Si ta» men nimis frequenter, vel intempestivè peteret, » excusaretur. Avers. q. 16 sect. 11. Quod si etiàm » semel tantùm, vel bis negaret, aut differret, non » peccaturum graviter, ob levitatem materiæ, docet » Suar. contra Bonac. Admittitque Aversa l. cit. si » non petat ex urgenti occasione, v. gr. solemnis fes» ti, etc. * (Vide dicta hoc lib. 6 n. 58.) *

» Resp. 3. Quotiescumque pœnitens ex mera devo» tione vult confiteri, Parochum tenêri illum audire, » contra Sylv. Reg. etc. docent Azor. Suar. Con. Bon.

» Molf. Lugo etc. Sed rectè limitat Avers. loc. cit. si
» non adsint alii Confessarii delegati, et Parochus
» non legitimè impediatur.

» Resp. 4. Reliqui Sacerdotes, per se loquendo,
» non tenentur audire confessiones; si tamen cœpe-
» rint, tenentur absolvere, nisi quid obstet, neque
» possunt remittere ad alium : quia pœnitens eo ipso
» habet jus ad absolutionem, nec potest fructu, et
» gratiâ Sacramenti privari. Avers. l. c. »

Rogatur I. An Confessarius non Parochus teneatur 624
cum periculo vitæ absolvere moribundum existentem in mortali? *Prima* sententia negat, eum tenêri, et hanc defendunt Nav. Man. cap. 24 n. 9. Coninch. 25 n. 89. item Soto, Malder. et Sa, apud Lugo d. 22 n. 12. qui probabilem putat. Ratio, quia dum proximus potest absolutè à periculo damnationis se liberare, eliciendo actum contritionis, non est in tanta necessitate, ut alter teneatur ei succurrere cum periculo vitæ. Limitat verò Coninch l. c. si talis infirmus sit in extrema necessitate, nempè si ignoret, contritionem esse sibi necessariam, vel nesciat eam elicere : quod reverà censeo in rudibus ut plurimùm accidere. *Secunda* tamen sententia, quæ mihi magis arridet, affirmat, eamque tenent Suar. d. 9 sect. 2 n. 3. et d. 32 sect. 7 n. 1 Tourn. p. 282 et Valent. ac Lorca apud Lugo n. 12. Ratio, quia, esto in rigore loquendo posset moribundus per contritionem sibi providere, tamen non potest negari, quod magno periculo exponatur ille suæ æternæ salutis, si absque absolutione relinquatur; et sicùt, cum certa est damnatio proximi si non absolvatur, teneris certam mortem subire; ità dico, cum proximus est in probabili periculo damnationis, teneris ei subvenire cum probabili periculo mortis, ex lege charitatis, quæ obligat in pari periculo exponere vitam temporalem ad salvandam vitam proximi spiritualem. Si tamen Sacerdos nesciat, eum esse in mortali, non tenetur absolvere cum periculo vitæ, ut dicunt Tolet. et Verricel. apud Tourn. qui non reprobat.

625 Rogatur II. An simplex Sacerdos, qui degit in Oppido, ubi talis esset penuria Confessariorum, ut incolæ gravi laborarent necessitate spirituali, tutus sit in conscientia, si negligat Confessiones excipere, vel, cum possit, ad eas excipiendas se habilem reddere? Apud nullum auctorem de re morali tractante[illegible] hoc dubium inveni discussum; tantùm ad manus mihi pervenit quidam libellus, cui titulus (Parroco di Villa p. 308), et cujus auctoris doctrinam ac pietatem varia ejus Opuscula satis comprobant; ubi hæc habentur: *Chi ha talento per Confessare è vede nella sua terra la mancanza della Confessione, e conosce o che non si frequenta, o si strapazza, è tenuto ad amministrare tal Sacramento; e se non è d'età molto avanzata, è tenuto in conscienza ad abilitarsi al meglio che può.* Affert idem auctor auctoritatem Patris Pavone Societatis JESU, viri admodùm docti et pii, qui in suis operibus sic scripsit: *L' obbligo come Sacerdote è di ubbidire al mio Prelato, quandò mi comanda che confessi, e non ho legittimo impedimento, perchè il Prelato può comandarmi, ed io non ho ragione di tener ozioso il talento.... Di più ho obbligo di offerirmi al Vescovo, e di chiederli facoltà di confessare, quando io mi accorgo essere in grave bisogno il popolo per mancamento de' Confessori.*

Breviter dicam super hoc puncto quid sentiam. Certum est, quod Sacerdotes sint à Deo constituti, ut saluti animarum incumbant; sicùt enim divinus Pater misit Filium suum, ut salvaretur mundus per ipsum, ità Christus Dominus misit Sacerdotes, ut in suum Officium succederent, et pro eò legatione fungerentur, ut ait Apostolus 1 Cor. 3 et ipse Christus Dominus (Joan. 20. 21.); *Sicùt misit me Pater, et ego mitto vos.* Ideò Concilium Trident. sess. 23 c. 14 requirit, ut promovendi ad Presbyteratum, *ad populum docendum ea quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac ad ministranda Sacramenta...idonei comprobentur.* Præcipua autem Sacerdotum obligatio est ministrare Eucharistiæ, et Pœnitentiæ Sacramenta, ad hoc

enim sacrificandi, et absolvendi à peccatis confertur eis duplex potestas. Imò specialiter ad hoc munus absolvendi Christus Dominus Spiritum sanctum infudit, ut ipse testatus fuit loc. cit. dicens: *Sicùt misit me Pater, et ego mitto vos. Hæc cum dixisset, insufflavit, et dixit eis: Accipite Spiritum Sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Ergò, si Christus misit Sacerdotes præcipuè ad salvandas animas, absolvendo eas à peccatis, sequitur hoc esse proprium Sacerdotum munus, ac consequenter ipsos tenêri saltèm in gravi populorum necessitate suam potestatem exercere, et ad hoc se habiles reddere, ne dicatur, quod in vacuum gratiam Dei receperint (2 Cor. 6). His positis, non video quomodò Sacerdotes illi, qui ob desidiam ab hoc onere se subtrahunt, possint esse tuti in conscientia, et excusari ab exprobatione Domini, ac à supplicio damnationis, inflicto servo illi otioso qui talentum abscondit, ut habetur Matth. 25. 18 quem textum Interpretes (ut Cornelius à Lapide, Calmet, et Tirinus cum S. Ambrosio) propriè explicant de eis, qui possunt suâ operâ procurare animarum salutem, et negligunt: *Notent hoc* (ait Cornelius) *qui ingènio, doctrinâ, aliisque dotibus sibi à Deo datis non utuntur ad suam, aliorumque salutem, ob desidiam, vel metum peccandi, ab his enim rationem reposcet Christus in die Judicii.* Nec dicant hujusmodi Sacerdotes, se satis suam obligationem explere, si alio modo animabus subveniant, nempè instruendo, corrigendo, orando, quin Sacramentum Confessionis ministrent; nam illis tenentur subvenire in eo, quo indigent ad propriam salutem. Si enim proximus indiget cibo, cibo debes ei subvenire, non vestibus. Sæpè autem accidit in Oppidulis, quod plures fortè non egeant instructione, aut monitione, quia fortè jam sunt satis instructi, et parati ad Confessionem, sed deest ipsis Sacerdos, qui eorum Confessiones excipiat. Nec obstat dicere, quod Sacerdos simplex, si teneretur Confessiones excipere, teneretur tantùm ex charitate, sed hæc non obligat cum gravi incommodo, prout esset

labor insumendus ad acquirendam scientiam satis necessariam ad excipiendas Confessiones. Nam respondetur, quod, licet exercitium Confessiones excipiendi sit opus charitatis, tamen non oriatur ex simplici motivo charitatis, sed ex proprio Sacerdotis Officio, cui ex Christi institutione hæc obligatio est annexa, eique satisfacere debet Sacerdos, quandò urget populi necessitas. Hæc mihi dicenda videntur: cæterùm sapientiorum judicio ea seduliùs consideranda relinquo.

DUBIUM VI.

Quæ scientia, et prudentia requiratur in Confessario?

626 *De obligatione intelligendi peccata pœnitentis.*
627 *De Scientia Confessarii ad debitum judicium formandum de peccatis?*
628 *Quandò excusetur Confessarius minùs idoneus? An Regulares teneantur intervenire Congregationibus casuum conscientiæ?* ibid. v. Nota.
629 *De prudentia Confessarii circà interrogationes; et de obligatione interrogandi peccata omissa?*
630 *Quid, si ei constet peccatum, quod pœnitens negat, et quid, si illud sciat ex Confessione complicis?*
631 *Hæc diligentiùs discutiuntur.*
632 *De interrogationibus in materia castitatis.*

626 « Resp. 1. Ut Sacerdos rite absolvat, debet, quan-
» tum moraliter fieri potest, omnia peccata pœniten-
» tis intelligere, quia alioqui is frustrà teneretur re-
» censere.

Undè resolves.

» 1. Peccat, qui absolvit eum, cujus peccata per
» negligentiàm non satis intellexit, quia fert senten-
» tiam, incognitâ causâ. Validam nihilominùs esse
» absolutionem, sivè propter somnum, etc. ut dictum

» suprà c. 1 dub. 3 art. 4. sivè propter cantum, vel
» linguam impeditam pœnitentis (sine hujus tamen
» culpa) aliqua non intellexerit, docet Dian. 3 p. t.
» 4 R. 109 et p. 4 t. 4 R. 198. Item Laym. l. 5 t. 6 c.
» 9, ex Henr. Suar. Sylv Merc. in 3 p. eo quod essen-
» tia, et effectus Sacramenti consistere possit absque
» integra, et specifica peccatorum explicatione, si si-
» ne culpa pœnitentis omittantur. V. Dian. l. c.

» 2. Si tamen pœnitens post confessionem intelli-
» gat, unum, vel plura mortalia non fuisse intellecta,
» debet ea repetere in sequenti confessione, sivè apud
» eumdem, sivè apud aliutic Confessarium. Layman.
» Dian. ll. cc.

» 3. Confessarius absolvens ex ignorantia, quem
» absolvere non poterat, dupliciter peccat; nimirùm
» ignorantiâ eorum, quæ ad officium suum spectant,
» et indebitè absolvendo, Tann. in 1. 2 d 4 q. 9 d.
» 1 n. 12. Lugo d. 16 s. 4 n. 185.

» Res. 2. Ut Confessarius validè absolvat, requiritur 627
» et sufficit cognoscere peccata, saltèm sub confusa
» ratione peccati. Ut verò licitè, requiritur ea scien-
» tia, ut possit ferre prudens judicium in hoc foro;
» ideoque debet scire 1. quæ sint mortalia, quæ venia-
» lia, saltèm ex genere suo. (Nota hîc ex Lugo d. 22
» n. 70. Spor. n. 783. Holzm. n. 727. et Salm. de Pœ-
» nit. c. 12 n. 4, cum Gran. *non esse necessarium,*
» *ut Confessarius in omnibus judicet, quæ sint peccata*
» *gravia, vel levia; sufficit, si sciat hoc judicare in iis*
» *quæ communiter occurrunt: reliqua autem audiat, et*
» *absolvat.* Insuper docent Salm. l. c. cum Suar. Sanch.
» Dic. Con. etc. *quod, licet in aliquo casu Confessarius*
» *non discernat, quæ sint gravia, aut levia: si pœnitens*
» *bonâ fide dicit peccatum suum, Confessio valet: et*
» *quàmvis posteà advertatur fuisse mortale, non est cur*
» *repetatur in alia Confessione)* * 2. Species, et cir-
» cumstantias necessario explicandas. 3. Spectantia
» ad restitutionem bonorum, et famæ. 4. Casus reser-
» vatos, et excommunicationes saltèm communiores.
» 5. Censuras, et irregularitates communiores, pro

» Sacerdotibus. 6. Requisita in pœnitente ad bonam » dispositionem. 7. Remedia peccatis opportuna. Circà quæ omnia notantur hæc tria.

» *Primò* sufficere, si ea sciat mediocriter, ità ut saltèm norit prudenter de omnibus dubitare, et doctiores se, vel libros consulere. * (Meliùs dicunt Salm de Pœn. c. 12. n. 7. cum Suar. et communi, *satis esse, si Confessarius intelligat, quæ frequentiùs accidunt, et de aliis sciat dubitare.*) *

» *Secundò*, majorem, minoremque requiri, ac sufficere scientiam, pro diversitate locorum, et pœnitentium. Bon. dist. 5. q. 7. p. 2. §. 2.

» *Tertiò*, graviter peccare tum eum, qui sine sufficienti scientia huic muneri se ingerit; tum eum, qui talem sine necessitate constituit, aut, cum possit corrigere, tolerat. Laym. lib. 5. cap. 13. Bon. l. c. Lugo. »

628 Excusatur tamen Confessarius, qui caret sufficienti scientia, si adsit necessitas, nimirùm si aliter pœnitentes deberent diù carere Confessione, ut evenit in captivis; Ità Lug. d. 22. n. 74. et Salm. de Pœn. c. 12. n. 12. cum Suar. etc. Et idem dicunt Lugo ib. et Aversa ap. Salm. l. c. pro parvis oppidis, aut triremibus, ubi (ut ajunt), si haberi nequeunt docti Sacerdotes, deputari possunt minùs docti, quales possint haberi. Admonendi tamen hi sunt de obligatione addiscendi.

Cæterùm, qui ad hoc munus excipiendi Confessiones inhiant, non facilè sibi suadeant, quod satis idoneos ad tantum munus se reddere possint sine diuturno studio scientiæ moralis; pro qua certè non sufficit aliquam percurrere Summulam earum, quæ circumferuntur; nec satis est generalia principia hujus facultatis scire, ut quidam, qui (Casuistas contemnentes) Litteratorum arrogant sibi nomen, autumant. Moralis enim scientia non solùm valdè necessaria est Christianæ Reip. cum ex ea dependeat bonum regimen animarum, sed etiàm est summoperè difficilis: tum quia ipsa generalem notitiam requirit omnium

aliarum scientiarum, officiorum, et artium; tum quia tot diversas complectitur materias inter se dissitas; tum quia in magna parte constat tot legibus positivis, quæ nonnisi apud Casuistas allatæ inveniuntur, et maximè apud Recentiores, cum hujusmodi leges indies prodeant; demùm difficillima evadit propter innumeras casuum circumstantias, ex quibus resolutionum pendet variatio: nam ex circumstantiarum diversitate diversa applicanda sunt principia: et in hoc difficultas consistit, cum nequeat id fieri sine magna discussione, vel plurium accurata lectione librorum, qui res examinant et dilucidant.

Nota obiter hîc, quod Episcopus non possit cogere Confessarios regulares ad interveniendum Congregationibus Casuum conscientiæ, ex Declar. S. C. quam refert P. Zacharia apud Croix Sed contra adest Decr. S. C. Disciplinæ respectu Superiorum regularium Italiæ datum 8. Nov. 1752. et approbatum à Benedicto XIV. Vide Appendicem appositam in calce Tomi IV. Bullarii præfati Benedict. XIV. circà finem p. XXI.) ubi provisum fuit, ut in omnibus Conventionibus Regularium, in quibus sunt Confessarii ab Episcopo approbati, omninò fiat Lectio, et conferentia casuum conscientiæ, juxtà Decreta Clementis VIII. et ut, ubi conferentia non fit, teneantur prædicti Confessarii assistere conferentiæ casuum ab Episcopo statutæ.

« 1. Si pœnitens advertat, Sacerdotem non percipere peccati gravitatem, tenetur illum monere, se peccâsse mortaliter.

» 2. Qui sciens prudens confitetur ei, quem scit suam conscientiam dijudicare non posse, tenetur confessionem repetere apud peritiorem: quia graviter peccavit sic confitendo.

» Resp. 3. Prudentia requiritur tum in instructione, monitione, curatione pœnitentis, tum in interrogatione. Et quidem si prudenter judicet, integrè esse confessum, v. g. quia benè instructus potest, et solet adhibere diligentiam debitam * (*Vel quia de* 629

» *brevi est confessus*) *, non tenetur quidquam inter-
» rogare, aliàs tenetur, ut habet communis (Dian.
» tamen p. 2 tr. 15 R. 7 ex Nav. et Valer. negat esse
» mortale, non examinare aliquam circumstantiam
» ex oblivione. Vide etiàm C. de Lugo d. 22.): quia
» tamquàm judex debet curare integritatem judicii,
» et tamquàm medicus, ut morbi, et vulnera perfectè
» detegantur; cavendo interim 1. Ne examen sit cu-
» riosum de non necessariis, undè Confessarii existi-
» matio, Sacramenti dignitas, et pœnitentis profec-
» tus minuatur. 2. Ne sit indiscretum, v. g. de iis,
» quæ moraliter certum est à tali non solere commit-
» ti, vel ex quibus discat peccare pœnitens, vel de
» inverecundis inverecundè, vel de numero nimis
» anxiè, si ex dictis probabiliter æstimari possit. 3. Ne
» sit intempestivum, et sinatur priùs se explicare
» quantum potest, ne importunitate terreatur. Quod
» verò quidam monent, expedire, ut pœnitens inter
» confitendum non interrumpatur, id C. de Lugo d.
» 22 n. 15 universim non probat: præsertim si con-
» fessio non sit brevis, quia facilè aliqua excidunt è
» memoria. * (Vide d. n. 607. in fin.) *

Undè resolves.

» 1. Si Sacerdos advertat, pœnitentem, etiàm post
» sufficientem diligentiam, peccatum aliquod, aut
» circumstantiam necessariam omittere, probabilius,
» ac verius est, per se loquendo, tenêri interrogare;
» etsi neget Sa, v. Confessor, et Medin. docens, si
» diligenter examinatâ conscientiâ unius sit oblitus,
» non tenêri Confessarium illud revocare in memo-
» riam, nisi cedat in damnum proximi (quod Vasq.
» q. 93 d. 7 n. 3 videtur dicere esse probabile: ve-
» rùm alii rejiciunt. V. C. de Lugo d. 22. * (*Et rectè
» quidem rejiciunt, ut tenendum cum communi senten-
» tiâ, quam docent* Suar. d. 23. sect. 3 n. 7. Laym.
» c. 13. q. 5 et Pal. p. 18 § 2 n. 3 cum Tol. Nav.
» Con. Graff. Henr. et aliis ex c. Omnis, et ex Ri-
» tuali Romano allatis n. 607.) *

» 2. Etsi Confessarius, cui evidenter constat pec- 630
» catum pœnitentis, quod tamen ipse negat, non
» debeat illum absolvere; quandò verò ex aliorum
» relatione, vel suspicione id habet, standum est
» pœnitentis confessioni, cui in hoc foro, tàm *pro*,
» quàm *contra* se fides habetur (Suar. t. 4 d. 32 sect.
» 3. Fag. p. 2 l. 6 c. 4 n. 38 citati à Dian. p. 3 t. 4
» R. 105.) In utroque tamen casu prudentis Confes-
» sarii est, 1. Cautè, et à longè, tum propiùs inter-
» rogare. 2. Si nihilominùs neget, prudenter judi-
» care, an non potuerit oblivisci, vel confessus es-
» se alteri, vel putare non esse peccatum, vel simili
» de causa excusari, ità ut debeat absolvi. Dian. l.
» c. ex Sylv. Nav. Tol. etc. 3. Si peccatum illud nô-
» rit ex confessione complicis, non uti illâ scientiâ,
» nisi in genere quærendo, an non aliud conscien-
» tiam gravet, et excitando ad majorem contritio-
» nem, ob periculum indirectæ revelationis, aut etsi
» complex dederit veniam, ob periculum scandali.
» V. Laym cap. 14. »

Diligentiùs hîc videndum, quid debeat agere Confessarius cum pœnitente, de quo sciat, vel suspicetur aliquod peccatum, quod ille non confitetur? 631 Distinguendum, si scit extrà Confessionem, et noverit ex propria scientia, puta furantem aspiciendo, vel audiendo blasphemantem, sine dubio non debet absolvere, si ille negat; modò non adsit prudens dubium, an alteri fuerit confessus, vel justam habeat causam tacendi; ità communiter omnes cum Busem. Laym. c. 14 n. 35 Suar. d. 52 sect. 3 n. 9. Lugo d. 22 n. 21 Conc. p. 694. n. 23. Sporer n. 802. Mazz. p. 431. Viva q. 8 ar. 5 n. 2. Elbel n. 454. Holz. n. 721. et alii passim. Si verò Confessarius id habet ex suspicione, vel ex aliorum relatione, dicunt etiàm communiter Suar. Laym. Holzm. Spor, et Mazz. ll. cc. quod post diligentem interrogationem regulariter debeat absolvere negantem; tunc enim putare debet, quod ille aut fuerit peccati oblitus, aut alteri confessus, vel quod habeat justam causam reticendi;

aut relatores deceptos fuisse; quia in hoc foro (ut docent omnes com. D. Thoma Quod lib. 1. art. 12) omninò pœnitenti credendum est tàm pro se, quàm contra se. Sed non alienum à ratione mihi videtur id, quod dicit Elbel l. c. nempè quod, si Confessarius notitiam habeat alicujus peccati ex certa relatione aliorum; tunc non possit absolvere pœnitentem illud negantem: reverà enim, si istius crimen mihi referrent testes tàm graves, qui de eo me redderent moraliter certum, et ex alia parte certus essem, quod pœnitens non potuerit oblivisci, nec ullam causam reticendi habeat, tunc non auderem huic absolutionem impertiri: nam regulam illam, quod credendum sit pœnitenti, dico procedere quidem in re dubia, non verò in re moraliter certa; moralis etenim certitudo vera certitudo est.

Si autem Confessarius noverit peccatum ex Confessione alterius; tunc utique non poterit specialiter pœnitentem de illo interrogare, nisi expressam ab illo altero licentiam habeat, sed tantùm poterit generalim interrogare; et hoc dico, ne Confessarius sit nimius in interrogationibus repetendis, quia in hoc etiam esset periculum revelationis. Ità communiter Laym. Sporer, Busem. etc. ut suprà. Non improbabiliter tamen dicunt Nav. Man. c. 8 n. 17. v. 21 cum Sylv. et Laym. Spor. ac Holzm. ll. cit. quod, si aliquod peccatum sit commune talibus personis, possit de eo speciatim interrogare, prout in sponsis commune est prolabi in tactus inhonestos, vel saltèm in pravas cogitationes. An autem possit Confessarius casu, quo complex confitens neget peccatum, illum absolvere? Affirmant posse, et debere Lug. dict. n. 21. Anacl. p. 618 n. 42. cum Gob. et Herincx, ac Dian. p. 5 tr. 11 R. 21. Elbel autem pag. 14 n. 44. censet debere absolvere sub conditione. Sed melius meo judicio sentit Croix n. 1969 citans Suar. Dic. et Ills. quod eo casu nullo modo absolvat, sed tantùm aliquid oret ad occultandam negationem absolutionis. Et huic adhæret Viva loc. cit. dum dicit, quod, cum

Confessarius prudenter judicat, pœnitentem sacrilegè negare peccatum, non debeat eum absolvere.

« 3. Interrogationes in materià castitatis debent 632
» esse paucæ, et cautæ, ne vel occasionem det in-
» vestigandi, aut traducendi confessionem, aut ig-
» norantem doceat, aut offendat, aut se vel illum
» periculo exponat. Ac, si hæc timeat, potiùs debet
» aliquid deesse integritati materiali. Et quidem,
» si in hac materia negantur cogitationes, non
» opus est progredi ad opera: rudiores tamen cogi-
» tationes negant, verba, et opera rogati fatentur:
» quod illas non æquè agnoscant, aut advertant.
» Vide Laym. hîc cap. 13 Conin. dist. 7 dub. 7. Fa-
» gund. præc. 4 lib. 4 cap. 2 Dian. pag. 3 tom. 4.
» R. 99. »

CAPUT III.

DE ADJUNCTIS PŒNITENTIÆ.

DUBIUM I.

Quid sit sigillum Confessionis, et qui ad illud teneantur?

633 *An in hac materia sigilli liceat uti opinione probabili?*
634 *Quomodò servari debeat sigillum?*
635 *Quot peccata committat qui sigillum violat?*
636 *Non est obligatio sigilli ex Confessione ficta, neque ex secreto commisso extrà Confessionem.*
637 *I. Quid, si pœnitens discesserit indispositus? II. Quid in dubio, an dixerit aliquid intrà vel in ordine ad Confessionem.*
638 *In quibus casibus non frangatur sigillum?*
639 *An Confessarius possit et teneatur dare pœnitenti non absoluto schedulam Confessionis factæ, vel absolutionis acceptæ?*
640 *Quæ cadant sub sigillo? Cadunt. I. Peccata pœnitentis etiàm venialia. II. Peccata complicis. An liceat interrogare de complice* (Remissivè ad n. 491.) 641. *Dub.*

1. *An liceat monere complicem ex licentia pœnitentis? Dub. 2. Quomodò cadat sub sigillo etiàm objectum peccati? III. Cadit pœnitentia imposita. IV. Cadunt peccatorum circumstantiæ. An cadant virtutes, et revelationes?*

642 *An cadant defectus naturales pœnitentis?*

643 *Quid, si tales defectus per se pateant, nempè si pœnitens sit blæsus, surdus, etc.?*

644 *Quid, si sit scrupulosus? Et quid, si Confessarius advertat intrà Confessionem pœnitentem esse surdum?*

645 *Qui teneantur ad sigillum? Tenetur, I. Confessarius.*

646 *Quomodò debeat Confessarius respondere, si interrogetur, an audierit aliquod peccatum, vel an absolverit?*

647 *II. Superior requisitus pro licentia peccati reservati. III. Interpres. IV. Qui audit Confessionem furtivè, aut casu, vel ex necessitate, puta in naufragio, etc. V. Is, cui sacrilegè revelatum est peccatum. VI. Confessarius fictus. VII. Doctor consultus. VIII. Scriptor Confessionis. IX, Confessionem scriptam legens. X. Juxtà aliquos etiàm pœnitens, sed hoc improbabiliter,*

648 *Fusiùs discutitur quæstio I. An Doctor consultus à Confessario de licentia pœnitentis teneatur ad sigillum?*

649 *Qu. II. An teneatur is, quem consulit pœnitens pro Confessione facienda?*

650 *Qu. III. An, qui legit Confessionem alterius scriptam?*

651 *Quomodò debeat esse licentia data à pœnitente ad loquendum? Debet esse I. Expressa. II. Libera. III. Non revocata. IV. Sufficit autem, si detur voce. V. Vel si detur facto, scilicet si pœnitens incipiat loqui.*

652 *An Confessarius possit loqui de peccatis cum pœnitente statim post absolutionem? An possit monere pœnitentem de errore in Confessione commisso?* (Remis. ad n. 622.)

653 *An possit loqui intrà Confessionem de auditis in alia?*

654 *An frangat sigillum Confessarius, dicendo, se audivisse in aliquo loco tale peccatum? Dub. I. An violet sigillum manifestans peccata alicujus loci? Dub. II. Quid, si dicat, Religiosum alicujus Conventûs, vel Ordinis commisisse tale peccatum?*

655 *An liceat uti notitiâ Confessionis ad externam gubernationem? Vide quæ sunt apud Busemb.*

656 *Dub. I. An Confessarius, ob peccatum à subdito auditum, possit eum amovere ab officio?*

657 *Dub. II. An possit negare suffragium ei, quem ex Confessione noverit indignum? Et an ad hoc possit uti*

aliquo prætextu? An Confessarius possit uti notitiâ Confessionis ad custodiendas res suas, aut diligentiùs invigilandum, aut ad alia?

658 *Dub. III. An possit negare Communionem, aut Ordinem, aut assistentiam in Matrimonio pœnitenti sine absolutione demisso?*

659 *Dub. IV. An possit uti notitiâ Confessionis ad cavendum ab insidiis sibi paratis? An possit se celare à pœnitente, quem per Confessionem aliàs noverit in plura crimina solère prolabi, etsi alii celationem non advertant? Et an possit aufugere à pœnitente indisposito, qui eum minis exterret, si non absolvat?*

660 *Dub. V. An possit celebrare in Ecclesia, quam ex Confessione noverit pollutam? Dub. VI An tenearis pergere ad confitendum ei, quem sciveris ex Confessione non esse Confessarium?*

661 *Confessarius non tenetur cavere quascumque leves suspiciones aliorum.*

Ante omnia pro dilucidatione quæstionum, quæ 633
infrà apponentur, videndum, an in hac materia sigilli sacramentalis liceat uti opinionibus probabilibus? La Croix l. 6 p. 2 n. 1945. ex Diana, Gobat et Stoz, citatis præced. n. 1945. tantùm dicit expedire, quod sequamur sententias faventes sigillo. Sed meliùs Viva in Append. ad Propos. damn. § 9 circà fin. ait, neminem posse uti scientiâ habitâ ex Confessione, nisi certum sit moraliter (aut saltèm certè probabilissimum) quod ex tali usu nulla eventura sit Confessionis revelatio, et nullum pœnitenti gravamen. Ratio, tum quia hoc expetit reverentia debita Sacramento (sed hæc prima ratio non satis convincit, cum plures et graves DD. ut Sanch. Pontius, Vasq. Solon. et alii citati lib. 1 n. 32. doceant, non esse obligationem reddendi Sacramentis, proùt cæteris præceptis divinis, reverentiam plusquàm probabilem); tum quia aliter probabile gravamen pœnitenti inferretur, ob quod Confessio odiosa ei redderetur. Et hæc ratio quidem valdè urget; ut enim dictum est l. 1 n. 33. non est licitum uti opinione probabili in præjudicium juris certi, quod alter possidet; pœnitens autem possidet jus, ne occa-

sione suæ Confessionis ullum patiatur gravamen. Quidquid igitùr alibi dixerim, re accuratiùs perpensâ, puto hîc omninò dicendum, non licere uti opinionibus, ex quarum usu certum non sit moraliter, nullum pœnitenti gravamen inferri.

634 « Resp. I. Sigillum hoc est obligatio juris divini
» strictissima in omni casu, etiàm quo integri regni
» salus periclitaretur, ad tacendum, etiàm post mor-
» tem pœnitentis, dicta in confessione (idest in or-
» dine ad absolutionem sacramentalem) omnia, quo-
» rum revelatio Sacramentum redderet onerosum,
» vel odiosum.

Undè resolves.

635 » 1. Violatio hujus sigilli duplicem habet mali-
» tiam, Sacrilegii, contra reverentiam Sacramento
» debitam, et injustitiæ, ex pacto virtuali inter pœ-
» nitentem, et confessarium de secreto isto servando
» omni casu. Dian p. 5 t. 11 R. 2. ex Fag. Kellison.
» etc. Neque hîc datur parvitas materiæ. Dian. p. 5
» t. 5. R. 8. ex Malder. Baldell. etc. * (*Meliùs dicen-*
» *dum, quod triplicem habeat malitiam, nempè sacrile-*
» *gii contra Sacramentum, infidelitatis gravis, cum ex*
» *parte Confessarii intercedat onerosa, quàmvis tacita,*
» *promissio secretum servandi; item detractionis, si*
» *peccatum non sit publicum.* Ità Sporer, Ronc. Croix,
» et alii communiter.) *

636 » 2. Non inducitur hæc obligatio 1. Per confessio-
» nem factam fictè, v. gr. ad furandum, illudendum,
» vel sacerdotem pervertendum * (*vel ad conque-*
» *rendum*) * etsi hoc casu adhùc prudenter tacen-
» dum sit. Vide Dian. p. 5 t. 11 R. 26. * Est commune
» cum Holzm. n. 703. Conc. p. 737. et aliis passim) *
» 2. Si quis extrà confessionem accipiat aliquid sub
» sigillo confessionis; quia tantum est obligatio se-
» creti naturalis gravior, aut levior, pro rei exigen-
» tia * (Ità etiàm Conc. et Holzm. ll. c. ac Nav. Man.
» c. 8 n. 18. cum Innoc. Panorm. Caj. Soto, et com-
» muni.) *

Nota hîc I. Quod Confessarius teneatur ad sigillum, etsi pœnitens discedat indispositus, modò iste dixerit peccata ad obtinendam absolutionem; ità S. Thomas in 4 D. 21 q. 3 ar. 1 ad 1. Lugo d. 23 n. 45. Conc. p. 737 n. 5. Ronc. pag. 99 qu. 2. Holzm. n. 703. Sporer n. 809. etc. Salm. de Pœnit. cap. 14. num. 15. ex communi. Notandum II. Quod adhùc in dubio, an aliquid sit dictum à pœnitente in ordine ad Confessionem, Confessarius teneatur ad sigillum. Suarez, et alii apud Salm. c. 14 n. 18 communiter, item Bonac. qu. 6 p. 2 n. 4. cum Reg. Graff. Suar. et aliis, item Renzi pag. 320 quæst. 6. Tamb. c. 3 n. 29. Mazzotta p. 582. Croix n. 1946 cum Regin. et Schilder. contra Baldi, Ratio, quia aliàs redderetur odiosa Confessio, dum alioquin plura peccata reverà in Confessione audita, ob defectum memoriæ, et hallucinationem Confessarii possent impunè manifestari.

« 3. Non frangitur sigillum. I. Si in genere dicas, 638
» Titium tibi confessum esse venialia, aut esse probum, innocentem, modò non dicas in iis circumstantiis, ex quibus colligi posset, alios esse nocentes, vel confessos mortalia. 2. Si dicas, N. tibi esse confessum, etsi in certis circumstantiis hoc quoque periculosum sit, Laym. c. 14 n. 21. Imò si pœnitens verbo, vel facto (v. gr. clam accedendo) significaverit, se nolle sciri, quod sit confessus, Confessarium revelare sigillum volunt Reg. Navar. et Mercer. apud Diana t. 5 tract. 11. Resol. 47. *(Et rectè consentiunt Sporer n. 825 et Holzm. n. 708 cum aliis.)* Quia pœnitens confitendo Confessario extraordinario veniret in suspicionem gravioris criminis, quod Tamb. in append. c. 3 dubiè confirmat; asserens, se vereri, ne talis accedat ad fractionem sigilli. III. Si peccata ità referas, ut, moraliter loquendo, persona innotescere non possit; neque communitas aliqua etiàm parva infametur, ùt quod ibi talia vitia regnent. V. Dian. lib. 2 tract. 15. Resol. 13. id. enim esset contra sigillum, *(Vide infrà n. 653.)* Undè Turrian. apud Dian. part. 5 tract. 11.

» R. 45 et Tamb. in append. c. 3 reprehendunt Su-
» periorem localem, qui Provinciali fortè dicat, in
» sua domo sæpè postulari licentiam absolvendi à re-
» servatis : quia potest redundare in ignominiam, et
» damnum domûs; etsi idem Tamb. c. 4 n. 2 dicat
» probabile esse, quod non sit contra sigillum, si dictæ
» licentiæ petitæ fuerint extrà Confessionem. IV. Si
» utaris notitiâ extrà confessionem acquisita, imò ip-
» sum peccatum, quod aliundè tibi innotuit, aperias,
» modò nullam circumstantiam ex sola confessione
» notam, nec certiùs referas, quàm extrà confessio-
» nem nôsti, quo in casu opus est magnâ cautelâ, et
» tutissimum est silere. Laym. c. 14 n. 16.

639 » 4. Quandò plures v. gr. studiosi, vel aulici, etc.
» tenentur ferre testimonium confessionis, Confessa-
» rium tenêri id dare, etiàm iis, quos non absolvit,
» docet Con. disp. 6 d. 1. Fagund. et Dian. p. 3 tr.
» 15. R. 22 tum ne id negando prodat aliquo modo
» sigillum, et pœnitentem; tum quia dando non men-
» titur, cum tantùm testetur, e s : confessum. Verùm
» Bon. d. 5 q. 6 p. 4 et Card. de Lugo d. 23 s. 4 do-
» cent, tali schedam negare non esse contra sigillum
» (Idemque concedit Avers. p. 18 s. 3 si non constet
» pœnitentem accessisse ad hunc Confessarium; tum
» quia nihil dicit. sed tantùm non approbat testimo-
» nio positivo confessionem, ad quod non tenetur,
» nec quidquam facit, ex quo possint cognosci delicta
» pœnitentis; tum quia aliàs via aperiretur fraudibus,
» et multi improbi Parochos in Paschate deciperent;
» tum quia potest esse consuetudo, ut scribatur ab-
» solutum esse, quod falsum erit, si scribat, et si
» omittat, sigillum franget; tum quia scandalosum
» erit, et iniquum, publicæ meretrici perseveranti
» (uti et occulto peccatori, sic pallianti suam iniqui-
» tatem) testimonium dare confessionis; neque Con-
» fessario imputandum erit, quod eum positivè non
» defendat.»

Probabilius est et communius, quod, si in schedula scriptum sit, pœnitentem tantùm esse confessum,

schedula sit concedenda; ut tenent Laym. de Pœuit. c. 14 n. 8. Auctor de Offic. Conf. apud Croix q. 3. Sporer de Pœnit. c. 7 n. 839. Ronc. c. 7 q. 4. Elbel n. 492. Croix n. 1994 et Holzm. n. 708 cum Stoz, et Diana, quia negare schedulam, idem esset ac indirectè revelare, eum non esse ritè confessum. Et hoc est contra Bonac. q. 6 s. 5 p. 4 n. 7 qui ait negandam esse, et contra Lugo D. 23 n. 87 qui cum Henriq. dicit posse negari, quia, licet Confessarius non possit revelare peccatum, non tenetur tamen testimonio positivo illius Confessionem approbare. Sed huic rationi non acquiesco, quia, esto non teneatur cooperari approbationi illius Confessionis, tenetur tamen vitare indirectam revelationem, quæ, negatâ schedulâ, vitari non potest. Secùs verò si Confessarius in schedula deberet scribere, pœnitentem non solùm esse confessum sed etiàm absolutum; quia, cum mendacium sit intrinsecè malum, numquàm proferri potest, ut communiter docent DD. Lugo d. 23 n. 87. Pal. de Pœn. p. 5 n. 13. cum Croix, Sporer, Ronc. Laym. ll. cc. Si tamen schedulæ essent jam typis editæ, quibus asseritur absolutio impertita, videtur probabile (ut aliqui recentiores dicunt) tradi posse confessis non absolutis, saltèm si publicè petant, quia tunc Confessarius nullum profert, aut scribit mendacium, sed tantùm materialem actum operatur, talem schedulam tradendo.

» 5. Sub sigillum cadunt I. omnia peccata pœni- 640
» tentis, tàm futura, quàm præterita (si quidem
» hæc animo se accusandi sint manifestata; secùs si
» per modum simplicis narrationis, vel ut Confessa-
» rium ad simile peccatum induceret. Dian. p. 5 t. 11.
» R. 25 ex Suar. et aliis octo.) Ideòque peccat morta-
» liter, qui sivè directè sivè indirectè aperit aliquod ve-
» niale in particulari, etiàm leve Titii; quia materia si-
» gilli parvitatem non habet; ut est omnium ferè sen-
» tentia apud Dian. p 5 t. 5. R. 8 et Tamb, in append.
» c. 8 *(*Secùs si Confessarius dicat, pœnitentem con-*
» *fessum fuisse materiam venialem, non autem plura*

» *venialia;* Sporer n. 830. Laym. c. 14 n. 6. Holzm. » num. 706 et Salm. c. 14 num. 22 cum Suar. Lugo, » Nav. etc)* vel qui in genere dicit, eum sibi confes- » sum esse aliquod mortale, vel casum reservatum, » vel excommunicationem, vel non esse absolutum » ob indispositionem. Imò Confessorem, qui dicat » absolutè, *Ego Petrum non absolvi*, frangere sigillum » dicit Dian. p. 5 t. 11. R. 42 ex Suarez, et aliis no- » vem. II. Etiàm peccata complicis, sivè prudenter, » sivè imprudenter dicta, Suar. Vasq., et communi- » ter apud Dian. p. 3 t. 4. R. 111. An verò liceat in- » terrogare de complice ad ejus correctionem facien- » dam, illamque ex licentia pœnitentis facere, affir- » mant Suar. et Fag. contrà Bon. Lorcam, Nugnum » et alios Thomistas. Vide Dian. p. 3 t. 4. R. 113. » Card. de Lugo d. 16 n. 426 ubi docet, posse aliquan- » dò pœnitentem à Confessario obligari, et cogi ad » manifestandum complicem extrà confessionem. » *(De hoc vide omninò dicta n. 491.)* »

641 Dubit. 1. An possit Confessarius monere complicem de licentia pœnitentis? *Prima* sententia (sed non satis probabilis) negat; et hanc tenent Tamb. Meth. Confess. App. de Sigillo c. 3 n. 7. cum Vasq. item Soto, Palud. Ang. Taun. etc. apud Croix n. 1959 ac probabilem putat Diana p. 5 tr. 11 R. 14. Ratio prima quia hoc esset etiàm contra sigillum, cum etiàm peccata complicis sub sigillo cadant. Ratio secunda, quia alioquin Confessio redderetur aliis odiosa, etsi non pœnitentibus. Secunda verò sententia communissima, et vera affirmat, eamque tenet D. Thomas Opusc. 12 qu. 6. ubi docet, non licere revelare in Confessione personam Complicis, *nisi salvato ordine correctionis fraternæ.* Ergò ex licentia pœnitentis potest Confessarius complicem corrigere. Item S. Anton. 3 p. tit. 14 c. 29. §, 11. Suar. d. 34. sect. 4 n. 4 Lugo d. 23 n. 138. Pal. p. 19 §. 3 n. 16. Ronc. p. 100 q. 4 R. 2. Diana l. c. et Croix ib. cum Adr. Gers. Nav. Henriq. Dic. Aversa, et Illaung. Ratio, quia complex ex Confessione alterius complicis nullum jus acquirit ad si-

gillum sacramentale : hoc enim sigillum institutum est tantùm in favorem pœnitentium, undè sequitur naturam aliorum Sacramentorum, quibus jus secreti acquiritur ei soli, qui illud committit. Et ideò, sicùt solus pœnitens sigillum ponere potest, ità ipse solus potest auferre, et sic respondetur 1. rationi. Nec obstat dicere, quod Confessio sic redderetur aliis odiosa : nam reverà id tantùm reddit odiosam Confessionem, quod pœnitentes à Confessione retrahit, et hoc quidem odium est omninò vitandum ex hujus Sacramenti institutione, non autem quodcumque odium, quod alii irrationabiliter sumerent ex Confessione pœnitentium.

Dubit. hìc 2. Quomodò cadat sub sigillo objectum peccati ? Respondeo, quod cadat nimirùm, si v. g. filius confiteatur, se odisse matrem ob illius adulterium, vel non corripuisse fratrem de furto ; adulterium enim illud, et furtum cadunt sub sigillo tamquàm objecta peccati ; ità Viva q. 10 art. 2 n. 3. Renzi p. 318 q. 2. Fill. c. 11 n. 321. Sporer n. 835. Tamb. de Sigill. c. 3 n. 6. Probabiliter verò dicunt Tamb. n. 14 et Sporer l. c. quod, si pœnitens confiteatur, se gavisum de homicidio in publica platea commisso, non teneatur Confessarius ad sigillum, quia cum homicidium sit publicè notum, et per accidens lateat Confessarium, non censetur illud velle sigillo subjicere. Cæterùm, ubi nullum adest periculum revelationis, vel gravaminis pœnitentis, juxtà dicenda (n. 656 in fine) minimè cadit sub sigillo objectum peccati.

« III. Pœnitentia imposita, si gravis sit, hoc est,
» quæ consuevit injungi pro mortali (qualis nunc
» esset, ait Dian. p. 5 t. 11 R. 31. Corona B. V. non
» verò *Miserere*) Avers. qu. 18 sess. 6. IV. Peccato-
» rum circumstantiæ, quas taceri pœnitentis interest,
» etsi dictæ sint post absolutionem, v. gr. si spurius
» sacros Ordines susceperit, si nobilitatem jactave-
» rit, etc. Bona verò pœnitentis, et cætera imperti-
» nentia, quæ per accidens interponuntur, nec odium
» Sacramento pariunt, v. gr. propositum religionis,
» vel matrimonii sæpè quidem (si nimirùm pœnitens

» ea tecta velit) sub obligatione secreti naturalis, » non tamen sacramentalis, cadunt. Excipiunt Tan. » et Con. nisi pœnitens talia dixerit in ordine ad ex- » plicanda peccata : tunc enim sigillo sacramentali » claudi tenent cum Diana past. 5 t. 11 R. 5. Idem » de virtutibus, et vitiis affirmant Gran. contra Reg. » et Mald apud Dian. l. c. R. 30. *(*Loquendo de vir-* » *tutibus, et revelationibus*, Sa, v. Confessio n. 32. » Bonac. p. 2 n. 11 et Nav. Henriq. apud Lugo d. 23 » n. 58. *negant omninò eas cadere sub sigillo, cum non* » *sint materia Confessionis.* Sed meliùs Lugo l. c. » Ronc. p. 104 q. 5. Mazzotta p. 581. Croix n. 1947, » cum Stoz, et Viva, q. 10 ar. 2 num. 2, cum Diana » *Distinguunt, et rectè negant, si virtutes, aut revelatio-* » *nes manifestantur in Confessione, ut status animæ* » *Confessario innotescat; secùs verò si dicantur ad ex-* » *plicandum aliquem defectum, vel propriam ingratitu-* » *dinem ergà Deum.*)* Idem dicunt de defectibus na- » turalibus (v. gr. illegitimè natum esse,) et de vitiis » occultis corporis Con. Hurt. et Kellison. contra » Gran. Mald. etc. qui ea sub sigillum cadere abso- » lutè ajunt apud Diana l. c. R. 29. Item de iis, quæ » alios concernunt, et tamen peccata non sunt. Mald. » et Dian. l. c. R. 38. Deniquè de scrupulis (contra » Conc. et Gran. qui eos sigillo claudi absolutè affir- » mant, et contra March. qui absolutè negat); Idem » tenent C. de Lugo, nimirùm si pœnitens scrupulo- » sitatem confiteatur, aut ad declaranda peccata, vel » conscientiam afferat, ait cadere sub sigillum, quia » est in obliquo saltèm materia confessionis. Secùs, » si non cognoscatur ex pœnitentis relatione, sed » videatur, et percipiatur, v. gr. ex modo confitendi. » Idem dicit de aliis defectibus naturalibus, v. gr. » quod sit blæsus, rudis, hebetis ingenii, etc. Et sic » excusat Confessarium, qui de pœnitente dixit, » quod impertinentiis, et næniis caput sibi frangat. » Vide d. 23 sect. 3 n. 60. Gran. tamen id improbat, » et Coninch. apud Dian. p. 5 t. 11 R. 50. ait esse » periculosum, et posse facilè frangi sigillum indirec-

» tè. Deniquè Tamb. in append. c. 3. Doctrinæ isti
» nequidem ut probabili acquiescit, atque eam à
» Dian. l. c. immeritò vocari communem, cum Gran.
» Hurt. Palaus, Banny, etc. refragentur; aliterque
» limitans ipse ait: Si isti defectus, v. gr. esse blæ-
» sum, rudem, scrupulosum, etc. sint passim noti,
» non cadere sub sigillum, secùs si sint ignoti, quia
» confessio immunis esse debet ab omni odio. »

Meliùs mox prædicta discutienda sunt. Quæritur; an frangat sigillum Confessarius, qui propalat defectus naturales sui pœnitentis, nempè quod sit ignobilis, pauper, aut ignarus, surdus, et similia? Respondetur: si Confessarius tales defectus noverit, quatenùs à pœnitente fuerint manifestati ad explicanda peccata, tunc certè cadunt sub sigillo, ut communiter cum Busemb. docent Suar. d. 33. sect. 2 n. 5. Pal. p. 5 § 2 n. 6. Lugo d. 23 n. 59. Bon. q. 6 p. 2 n. 10. Conc. p. 739 n. 10. Anacl. p. 627 num. 25. Sporer n. 841. Croix n. 1947. Mazz. p. 580. Ronc. p. 103 q. 4. Salm. c. 14 n. 23, cum Dicast. Conc. et aliis passim, contra Vasq. Et hoc, etiàmsi manifestatio dictorum defectuum nihil conferret ad explicationem peccati, sed pœnitens jam illos exponeret ad pleniùs suam conscientiam manifestandam, ut benè advertit Croix l. c. cum Lugo, et Stoz. Secùs verò, si Confessarius noverit defectus illos, quatenùs pœnitens incidenter, sivè impertinenter ad Confessionem eos detexerit, ut etiàm communiter dicunt Fill. tr. 7 c. 11 n. 321. et Suar. Pal. Ronc. ll. cc. Salm. d. n. 23, cum Dic. et Gabr. ac Bon. l. c. cum Con. Reg. Zer., et aliis. Et hoc est valdè probabile (quidquid opponat Renzi pag. 318 q. 3 cum cum Soto, Val et Diana, quos citat). Ratio, quia, cum pœnitens tales defectus ultrò detegat, sine ullo ordine ad explicanda peccata, eos minimè censetur subjicere (nec subjicere posset) clavibus sigilli, cum ad Confessionem nihil pertineant. 642

Idem dicunt Lugo d. 23 n. 60. Nav. c. 8 n. 12. et Mazz. ll. cc. Diana p. 5 tr. 11 R. 50 (qui vocat communem) ac Ronc. l. c. cum Aversa, et Fagund. si 643

defectus illi innotescant Confessario ex actionibus ipsius pœnitentis, sivè ex modo confitendi, nempè quod sit blæsus, surdus, rudis, hebetis ingenii, etc. Ratio, ut ajunt, quia hujusmodi defectus tunc non sunt materia, neque pertinent ad materiam Confessionis, cum Sacerdos eos non percipit ex relatione pœnitentis, sed ipsemet videt, et apprehendit; undè isti, sicùt non dicuntur secretò, ità nec cadunt sub sigillo. Et sic pariter dicit Lugo l. c. quod, si pœnitens ostendit se naturæ molestæ, irresolutæ, durioris ad credendum, omnes hi defectus, quia non sunt materia Confessionis, cum non audiantur, sed in Confessione fiant, neque cadant sub sigillo. Sed huic sententiæ meritò contradicunt Pal. p. 19 § 3 n. 9. Antoine p. 546 Conc. p. 739 n. 10. Sporer n. 844. Renzi p. 318 q. 3 et Tamb. Meth. Confess. c. 3 n. 18. cum Conc. Gran. Hurt. etc. Ratio, quia, cum defectus illi sint odiosi, et Confessarius noverit eos occasione Confessionis, dum pœnitens sua peccata explicabat, eorum manifestatio semper redderet aliquo modo Confessionem odiosam, et ab ea retardaret. Tantummodò prima sententia locum habere posset, quandò omninò constaret Confessario, pœnitentem ex illius defectûs manifestatione minimè gravari.

Nec acquiesco opinioni, Lugonis, qui l. c. subdit non cadere sub sigillo peccata, quæ commiserit pœnitens in ipsa Confessione, puta impatientiæ, contumeliæ in Confessarium, vel in alios, quia culpas illas pœnitens non confitetur, sed committit vidente Confessario. Neque (dixi) huic acquiesco, quia talia peccata, licet non sint materia sigilli, tamen periculum revelationis involvunt; probabile enim indicium præbent, quod Confessarius, vel noluerit absolvere vel acriter reprehenderit propter aliquam culpam graviorem.

Prætereà dicunt Tamb. d. c. 3 n. 13. Viva q. 10 ar. 2 n. 5. Spor. n. 842. et consentiunt Wigand. tr. 13 n. 128. ac Conc. p. 739 n. 10. quod, si defectus naturales paupertatis, ignobilitatis, et similium ità

referantur à pœnitente, ut ex adjunctis colligatur eos esse communiter notos, tunc non cadunt sub sigillo, quia tunc non præsumitur pœnitens narrare ipsos nisi ut cognitos, nec velle subjicere clavibus, quandò expressè aliter non declarat. Sed huic opinioni etiàm meritò non consentit Holzm. p. 187 n. 706. v. 4 ob eamdem rationem ut suprà, quia, cum defectus illi ex peccatorum Confessione cogniti sint à Confessario, manifestatio eorum retardaret pœnitentes à Confessione.

Quod autem dicunt Auctores suprà citati de aliis defectibus naturalibus, dicunt etiàm de defectu scrupulositatis, nempè posse Confessarium dicere, pœnitentem suum esse scrupulosum, si id noverit vel ex modo confitendi, vel si illius scrupulositas sit publicè nota. Sed pariter huic nec acquiescimus cum Spor. n. 844. et Tamb. n. 18. qui citat Con. Gran. Hurt. Pal. etc. quia eadem ratio currit, cum non pauci ægrè ferant, se scrupulosos appellari. Tantùm id admitti posset, si minimè redundaret in gravamen pœnitentis, proùt facilè accidere potest, loquendo de sæcularibus, qui potiùs laudantur, cum dicitur de eis, quod sint scrupulosi; hoc enim pro iis, qui in sæculo versantur, indicium est bonæ, et timoratæ conscientiæ. Secùs si dicatur de Prælato, Confessario, et similibus, quibus scrupulositas est signum mentis confusæ, et irresolutæ. 644

» Dicitur autem à Ronc. p. 202 c. 2 Reg. 1 in praxi » (quod si aliquis pœnitens communiter dignoscatur » esse valdè prolixus, inquietus, etc. in aliquo exponendo, tunc quia clarè appareret, Confessarium » fugere, ne ab ipsius naturali prolixitate, inquietudine, etc. tædio afficiatur, in talibus circumstantiis fugere non esset fractio sigilli.) » Hoc probabiliter admitti potest, si communiter pateat aliis, pœnitentem illum esse timoratæ conscientiæ, ità ut moraliter certò reputent immunem esse à gravioribus culpis.

Petes hîc, quid agere deberet Confessarius, si quis confitetur aliquam materiam gravem non satis dis-

tinctè, et Confessarius ideò eum interrogans de circumstantiis, de consuetudine, vel simili, noverit pœnitentem esse surdum, cum minimè adæquatè interrogationibus ille respondet, et contra Confessarius altiùs vocem extollere nequit, ne alii circumstantes audiant? Respondeo : Si circà initium Confessionis advertat pœnitentis surditatem, imponat ei, ut redeat alio tempore, et loco opportuno, ubi loqui liberè possit Confessarius, ne alii audiant. Et interim patefacere potest aliis surditatem pœnitentis, quandò talis defectus communiter fit patens. Si verò advertat hoc in progressu Confessionis, et pœnitens post plures debitas interrogationes rectè non respondeat, tunc non licet Confessario altâ voce imponere pœnitenti, ut redeat, itaut circumstantes hoc audiant, quia magna daretur eis suspicio, quod materiam gravem ille sit confessus. Ideoque in tali casu consilium esse puto, ut Confessarius intelligendo peccata meliori modo quo possit; absolvat; absolutè quidem, si pœnitens probabiliter censeatur dispositus; sub conditione verò, si de dispositione dubitetur. Casum istum apud DD. non inveni, sed obvius est.

645 « Resp. 2. Ad sigillum tenentur omnes, ad quos » quomodocumque notitia sacramentalis confessionis » pervenit: qualis est I. Confessarius, qui, si de auditis in confessione rogetur, potest negare, etiàm » si opus est, cum juramento, subintelligendo, quod » possit dicere, vel potiùs (ut dicit Card. de Lugo » d. 23) quod sciat scientiâ utili ad respondendum » interroganti extrà confessionem. Excipit Henriq. et » Granad. cum Dian. p. 5 t. 11 R. 43 nisi ex illa negatione sequeretur, confessionem non fuisse integram, v. g. si de publica meretrice rogaretur, an » non esset confessa fornicationem; tunc enim, declinando directam responsionem, dicendum esset, » illam confessam esse peccata, et se functum officio » suo. Imò, si peccatum suum salvo sigillo non possit » confiteri debet omittere, quia sigillum strictiùs » obligat, quàm integritas Confessionis. »

646 Quæritur, an Confessarius interrogatus de peccatò pœnitentis possit dicere, se illud nescire etiàm cum juramento? Affirmandum cum communi, quam tenent D. Thom. supp. q. 11, ar. 1 ad 3 S. Anton. 3 p. tit. 17 c. 22. Suar. d. 33 sect. 6 n. 7. Lay. c. 14 n. 12. Antoine p. 449 qu. 6. Wig. tr. 13 n. 111. Holz. num. 722. Pal. p. 5 § 3 num. 13. cum Nav. Bonac. Val. et Henriq. ac Lugo d. 23 num. 73. cum Vasq. (qui opinionem oppositam Gabrielis vocat erroneam) et aliis communiter. Ratio affertur à D. Thom. l. c. qui dicit: *Homo non adducitur in testimonium, nisi ut homo, ideò... potest jurare se nescire, quod scit tantùm ut Deus.* Et hoc, etiàmsi Confessarius rogatus fuerit ad respondendum non ut homo, sed præcipuè ut Minister Dei, proùt rectè ajunt Suar. l. c. Spor. n. 817. Lug. n. 74. cum Vasq. et communi, item Croix num. 1985. cum Laym. Tanner. Stoz, etc. contra Palud. Soto, et Conc. p. 745 n. 25.) Quia Confessarius nullo modo scit peccatum scientiâ, quâ possit uti ad respondendum, undè justè asserit, se nescire id, quod sine injustitia nequit manifestare. Vide dicta l. 3 n. 152. v. Hinc. Quid si insuper rogetur ad respondendum sine æquivocatione? Adhùc potest respondere cum juramento, se nescire, ut probabiliùs dicunt Lugo n. 79. Croix l. cit. cum Stoz, et Holz. n. 722 cum Michel, contra alios. Ratio, quia tunc Confessarius reverà respondet secundùm juramentum factum, quod semper factum intelligitur modo, quo fieri poterat, nempè manifestandi veritatem sine æquivocatione, sed sine æquivocatione illa, quæ licitè omitti poterat: quòad æquivocationem verò necessariam, quæ non poterat omitti absque peccato, nec alter habet jus, ut sine æquivocatione ei respondeatur, nec ideò Confessarius tenetur sine æquivocatione respondere. Cæterùm, ad hujusmodi interrogationes Confessarius debet ab initio respondere: *Has interrogationes non esse faciendas.* Item, si interrogetur, an absolverit aliquem? Respondeat: *Functus sum officio meo*, ut dicunt Conc. p. 739 n. 111. Antoine p. 549. Lugo n. 85. et Salm. c. 14 n. 28. cum

Reg. et Gran. Sed aliquandò talis responsio adhibere posset non esse satis tuta, undè semper melius est respondere objurgando interrogantem: *Quænam interrogatio est ista, quam facis?* Si autem Confessarius aliquem non absolverit, et dum Missam celebrat, interroget ei minister, an ponat formulam pro Communione illius pœnitentis? Respondeat Confessarius: *Interroga ipsum, an velit communicare;* ità rectè Salm. cap. 14 n. 29. cum Henr. et Gran.

647 « II. Superior cui se sistit absolutus à reservato, » vel à quo petitur licentia absolvendi à reservato. » Suar. Card. de Lugo n. 34. etc. * (Item Concina » pag. 747 n. 30. Antoine p. 550. Holzm. n. 713. Elbel. n. 512. Spor. n. 853. Suar. d. 33 sect. 4 n. 3. » et Salm. c. 14 n. 66. cum Gran. et aliis. Ratio, *tum » quia petitio illa est quædam inchoata Confessio quatenùs ordinatur ad absolutionem obtinendam; tum » quia alioquin Confessio redderetur odiosa.* Ità veriùs » AA. cit. contra Palaum p. 19 § 4 n. 10. cum Vasq. » et Henr.) * qui secreto tantùm naturali tenêri volunt. III. Interpres. * (Ità probabilius Pal. p. 19 § 4 » n. 3. Lugo d. 23 n. 21. et Salm. c. 14 n. 59. cum » Suar. Conc. Laym. Bonac. Dic. etc. contra Sotum, » et Cajet. (apud Lugo n. 20.) *qui dicunt Interpretem » tenêri quidem ad servandum secretum arctissimum, » se non sacramentale.*) * IV. Qui furtivè, vel casu » aliquid audit, licet inculpatè. * (Ità etiàm comm. » Pal. loc. cit. num. 5. cum Adriano, Laym. Bonac. » Con. Salm. n. 61. cum Dic. Diana, etc. d. 21 n. 39. » cum Suar. et Vasq. contra Sotum. *Et sic pariter » tenentur ad sigillum adstantes, in quorum præsentia » Confessio fit ex necessitate, puta in naufragio, conflictu, etc.* Salm. n. 60. cum Suar. et Bon. ac Pal. » n. 4. cum Adr. Vasquez, Con. et Laym. *Secùs verò, » si pœnitens tantùm ad suam confusionem velit publicè » confiteri.* Pal. loc. c. et Salm. cum Con. Dic. etc.) * » V. Omnes quibus aliquid sacrilegè revelatum est, » undè de hoc nec inter se colloqui possunt. * (Ità » communiter Holzm. n. 713. Spor. n. 851. Conc.

» n. 30. Salm. n. 64. Laym. n. 18. cum Gabr. et aliis,
» contra Med.) * VI. Laicus, qui pro Sacerdote est
» habitus * (Ità etiàm Suar. d 33 s. 3 n. 3. Ronc. p,
» 99 q. 2 Conc. pag. 737 n. 4. et Lug. d. 23 n. 4.
» cum aliis communiter, contra Sotùm, et Vasq.
» qui improbabiliter id negant.) * VII. Doctor vel
» alius, qui cùm venia pœnitentis consulitur, ut ha-
» bet communior sententia * (Et probabilior, proùt
» nos dicemus n. seq. 648.) contra Vasq. Vide Dian.
» p. 2 tr. 15 R. 15 VIII. Qui alicujus rudis confes-
» sionem scripsit. IX. Qui scriptam invenit, ac legit,
» ut docet Rodr. Fag. Mald. etc. apud Diana part. 3
» t. 4 R. 112 et p. 5 t. 11 R. 27 contra Suarez, Bon.
» et Laym. quorum sententia probabilis est: Juxtà
» quam, etsi talis teneatur secreto naturali, peccet-
» que mortaliter, si gravia, ac diffamantia vulget:
» secùs tamen si sciens levia tantùm esse, ea legat ex
» curiositate. Undè consequenter in casu gravissimæ
» necessitatis, talem confessionem scriptam liceret
» revelare (excipit Lugo, nisi tamen per scripturam
» voluerit confiteri, ut mutus, vel petere facultatem
» absolvendi à casu reservato. V. d. 23 n. 48.) X.
» Etiàm secundùm aliquos, ipse pœnitens; verum
» probabilius est, eum tantùm tenêri secreto natura-
» li, ratione materiæ, si id ea requirat, tacere audita
» à Confessario. Vid. Laym. Dian. p. 5 t. 11 R. 8. *(Ità
» communiter et verius Laym. c. 14 n. 20. Pal. § 4
» n. 13. Suar. D. 33 sect. 4 n. 2. qui id asserit ut
» certum, Bonac. par. 3 in princ. Salmant. num. 67.
» Wigant n. 119. Holzm. n. 715. *et alii passim, quia*
» *sigillum institutum est tantùm in favorem pœniten-*
» *tium, non Confessariorum; quapropter jus sigilli,*
» *non Confessariis, sed tantùm pœnitentibus confertur.*
» *Verumtamen omnes cum Holzm. dicunt, tenêri pœni-*
» *tentem vinculo secreti naturalis de dictis à Confessa-*
» *rio, quorum propalatio ei damnum posset afferre. Ni-*
» *hique videntur tenêri pœnitentes ad hoc secretum (quàm-*
» *vis naturale) strictius quàm alii; alii enim voluntariè*
» *consilia præbent, sed Confessarius tenetur præbere ex*

» *officio. Undè cum Confessarius obligatur necessariò*
» *ad dandum consilium pœnitenti, ut ille sibi caveat à*
» *damnis spiritualibus, ideò pœnitens rigorosiùs tenetur*
» *cavere, ne Confessario damnum obveniat ob consi-*
» *lium sibi præstitum.)* * »

648 Sed quæritur hîc I. An Doctor consultus à Confessario ex licentia pœnitentis, teneatur ad sigillum sacramentale? Adest triplex sententia. *Prima* cum Jo. Medina Cod. de his qui Conf. cel. ten. Palaus de Pœnit. par. 19 § 4 n. 8 cum Covarr. Pesant. Onuphr. et aliis, Vasq. q. 93 art. 4 d. 2 n 10. Tamb. Meth. ex Con. c. 4 § 3 n. 4. Diana t. 1 tract. 1 Misc. R. 14 cum Megala, ac Nunno, negat, hunc tenêri ad sigillum sacramentale, sed tantùm ad naturale, Ratio, tum quia (ut loquitur Palaus) Consiliarius notitiam illam non habet ex Confessione, sed ex licentia data, vel ex manifestatione confessarii nomine pœnitentis. Sicùt enim (ait) non tenetur ad sigillum Doctor consultus à pœnitente, quia talis manifestatio non dirigitur ad petendam absolutionem à consultore: ità etiàm neque tenetur consultus à Confessario, per cujus medium pœnitens ei se manifestavit. Tum, quia (ut ait Tamb.) pœnitens, concedendo veniam Confessario loquendi cum alio de suo peccato, censetur illud extrahere à finibus sigilli.

Secunda sententia cum Coninck. Disp. 9 à n. 40. Hen. c. 6 n. 20, cui adhærent Sotus, ac Cajet. ap. Lugo de pœnit. d. 23 n. 20 censet, consiliarium non tenêri ad sigillum, quia notitia peccati non manifestatur ipsi ad obtinendam absolutionem, sed ad instructionem Confessarii (et hîc notandum, quod Lugo n. 26, licet ipse sit pro sententia opposita, attamen huic rationi consentiat); sed tenêri ad servandum secretum arctissimum, ità ut nullo casu possit illud revelare. Ratio hujus valdè urgens est, quia cum sæpè hoc accidat, quod Confessarii alios consulant ex licentia pœnitentium, redderetur utique odiosa Confessio, si aliquo casu notitia Confessionis posset manifestari.

Tertia sententia probabilior, quam idem Coninck fatetur communem ferè omnium, docet, tenêri consiliarium æquè ac Confessarium ad sigillum, semper ac notitia peccati manifestatur ei, ut Confessarius benè se gerat circà munus suum. Ità Laym. de Pœn. c. 14 n. 18. Suar. d. 33. sect. 4 n. 6 qui eam tenet ut certam, Lugo dict. Disp. 23 n. 25 qui dicit omninò amplectendam cum Nav. Palud. Petr. de Sot. Viguer. item Sylvius, Bon. Fill. etc. ap. Dian. loc. cit. Sporer c. 7. n. 854. Idem tenent Croix, Mazzot. Viva, Roncagl. Juen. c. 3 §. 5. Petroc. de Pœn. c. 4 q. 6 in fin. cum S. Anton. Et idem expressè docet S. Thom. in 4 d. 21 q. 3 art. 1 q. 3 et art. 2 ad 4. Ratio habetur ex ipsa institutione Sacramenti, ob quam creditur Christus Dominus imposuisse hanc obligationem sigilli non solùm Confessariis, sed omnibus aliis, quibus immediatè vel mediatè perveniret notitia peccatorum, occasione sivè in ordine ad Confessionem; alioquin non satis provisum esset reverentiæ hujus Sacramenti, nec satis odium Confessionis amotum fuisset. Ex hoc autem principio communiter accepto, tenetur quidem ad sigillum Doctor consultus ex licentia pœnitentis; licet enim directè manifestetur ei notitia Confessionis ad instructionem Confessarii, indirectè tamen manifestatur etiàm in ordine ad absolutionem inpertiendum, et ad Sacramentum perficiendum. Nec obstat dicere cum Tamb. et Roncaglia (qui in hoc non benè sibi convenit), quod pœnitens, concedendo veniam Confessario loquendi alii de suo peccato, censeatur illud extrahere à finibus sigilli; nam respondeo cum Spor. et Croix, quòd hæc præsumptio sit valdè incerta, imò, ut addunt Sporer, et Lugo, potiùs oppositum sit firmè præsumendum, nempè quod pœnitens det licentiam cum omni limitatione, quâ potest.

Notandum hîc verò I. quod eo casu, non obstante sigillo, is Docter benè poterit pluries loqui Confessario, et etiàm aliis ad consilium ex eadem licentia convocatis de casu disceptato, si judicium à Con-

fessario nondùm sit completum. Ratio, quia moraliter censetur licentia data esse à pœnitente usquedum Sacramentum perficiatur. Notandum II. quod, licet dicat Lugo n. 30, quod, si Docter consulitur circà idem à duobus Confessariis, quibus pœnitens seorsim confessus est, ipse loqui non poterit uni de auditis ab alio; oppositum tamen puto verum, quia cum pœnitens licentiam præbet secundo Confessario, ut de suo peccato loquatur eidem Consiliario; sicùt certò creditur pœnitens nolle aliud consilium nisi rectum, ità certò præsumitur velle, quod ipse Doctor liberè loquatur de omnibus, quæ scit à primo Confessario, et quæ pertinent ad rectum consilium præstandum.

649 Quæritur II. An is, à quo petit consilium pœnitens in ordine ad suam Confessionem faciendam, teneatur ad sigillum sacramentale? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Tamb. Meth. Conf. de Sig cap. 4 n. 1. Sporer n. 836. Antoine pag. 505. v. Hinc, Conc. pag. 747. n. 30. et Croix n. 1952. cum Fag. Diana, Stoz, et Gormaz. Ratio, quia cum sæpè opus sit pœnitentibus antè Confessionem consilium ab aliquo accipere, ut rectè confiteantur, nisi alter obligaretur ad sigillum, Confessio redderetur odiosa. *Secunda* verò sententia probabilior negat, eamque tenent Suar. d. 33 sect. 4 n. 6 Pal. p. 19 §. 4 n. 8. Henr. l. 6 cap. 21 n. 4 item Aversa, et Illsung apud Croix l. c. Ratio, quia (ut communiter docent DD.) obligatio sigilli oritur ex sola Confessione sacramentali, in qua pœnitens actu manifestat peccata ad absolutionem obtinendam; ità ipse P. Conc. pag. 737. n. 3 et Suar. Con. Vasq. Gabr. Pal. Henr. et alii passim cum Salm. cap. 14 n. 11 cum D. Thoma in 4 d. 21 q 3 art. 1 q. 2. Sed contra: ubi expressè id tradit dicens: *Sigillum Confessionis non se extendit, nisi ad ea, de quibus est sacramentalis Confessio*. Quapropter ob minifestationem peccati, quæ fit à pœnitente apud consiliarium, cum ipsa non fiat in actu Confessionis, neque ad obtinendam ab ipso

absolutionem, tenebitur quidem consiliarius ad secretum naturale, non verò ad sigillum sacramentale, ad quod probabilius est pœnitentem nullum jus acquirere, nisi in actuali Confessione apud eum, à quo absolutionem expectat. Respondetur autem ad rationem oppositam, quod revelatio consiliarii retraheret pœnitentem ab accipiendo consilio, non verò à Confessione facienda; undè ex manifestatione illa redderetur odiosa non jam Confessio, sed consultatio ad Confessionem. At nemo tenetur ullo casu alteri, quàm Confessario, detegere peccata sua, ut integrè confiteatur, et ideo qui ultrò vult peccatum aliquod consiliario patefacere, nequit ipsum obstringere ad sigillum sacramentale.

Sic pariter dicit Henriquez ap. Tamb. l. cit. (qui probabile putat cum Suarez quem citat, sed non benè ut mox dicemus) quod, si pœnitens, antequàm confiteatur, suas culpas committat Sacerdoti propter Confessionem in posterùm ei faciendam, neque tenebitur Confessarius ad sigillum. Sed huic non acquiesco, quià talis manifestatio est quædam inchoata Confessio, dum pœnitens tunc præmittit manifestationem sui peccati, ut citiùs posteà Confessionem expediat; nec aliter videtur sentire P. Suarez, cum ibi non loquatur de manifestatione apud eumdem Confessarium, sed tantùm apud alterum factà.

Quæritur III. An teneatur ad sigillum, qui legit 650
chartam, in qua pœnitens scripsit Confessionem? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Antoine pag. 550. v. Hinc, Sporer n. 857. Ronc. pag. 99 q. 3 cum Bass. et Ant. à Spirit. S. item Mald. Fag. Rodr. et alii apud Dian. p. 1 tr. 4 R. 112. Ratio, tum quia scriptura illa proximè fuit ordinata ad Confessionem, et ideò habetur tamquàm inchoata Confessio, vel tamquàm gerens vicem Confessionis peractæ; tum quia manifestatio talis scripturæ, quæ sæpiùs fieri solet, maximè in Confessionibus generalibus, aut prolixis, odiosam Confessionem redderet. *Secunda* tamen sententia communissima, et proba-

bilior negat, et hanc tenent Suar. d. 33 sect. 4 n. 5. Laym. c. 14 n. 9. Wigandt tr. 13 n. 119. Pal. p. 19 §. 4 n. 11. Elbel. n. 503. (qui vocat probabilissimam) Viva q. 10 art. 3 n. 3. Holzm. n. 714. Lugo d. 23 n. 47. cum Henr. et Megala, Salm. c. 14 n. 63 cum Gran. et Con. ac Bonac. q. 6 sect. 5 p. 3 n. 7 cum Nav. Soto, Sayr. Nunno, etc. Ratio, quia (ut mox suprà diximus) obligatio sigilli Sacramentalis non provenit nisi ex actuali Confessione; at scriptura illa non est Confessio, sed tantùm præparatio ad Confessionem; undè pœnitens acquirit jus sigilli tantùm apud Confessarium, cui chartam præbet ad absolutionem obtinendam, non verò apud alios, qui illam extrà actum Confessionis legere queunt. Nec obstat dicere, quod aliquibus posset alioquin reddi odiosa Confessio, cum plures soleant scribere Confessionem, ut exactiùs confiteantur. Nam respondetur eodem modò quo suprà in quæstione præcedenti, nempè quod scriptura minimè requiratur ad Confessionem, sed tantùm ad juvandam memoriam; undè manifestatio legentis non redderet quidem odiosam Confessionem, sed tantùm scriptionem peccatorum, ad quam nullus obligatur.

Excipiunt tamen Lugo, Viva, Spor. Holzm. et Elb. 1. Si mutus confiteatur per scripturam Confessario præsenti, et casualiter alius eam legat; quia tunc legens reverà haurit notitiam peccatorum ex actuali illius Confessione. 2. Si quis per epistolam peteret à Superiore licentiam pro casu reservato, juxtà dicta n. 646.Ptætereà, excipiunt etiàm rectè Wigandt, Viva ll. cc. et Lug, si legeris chartam relictam in confessionali post Confessionem peractam, vel porrectam Sacerdoti pro Confessione facienda, quia porrectio illa est quædam inchoata Confessio. Cæterùm, præcisis his casibus, dicunt Laym. Pal. et Sporer, quod legentes (tantò magis revelantes) hujusmodi scripturam graviter peccarent, nisi certò scirent ibi minimas culpas, et quotidianas contineri (vide dicta suprà l. 5 n. 70). Addunt verò Laym. et Sporer, quod eo casu (quem dicunt

vix accidere posse, aliquandò in magna necessitate, puta ad salvandam Rempub. aut vitam innocentis, posset licitè secretum revelari.

» 1. Extrà confessionem, cum licentia pœnitentis, 651
» potest agi de auditis in confessione, sivè cum ipso-
» met, sivè cum quocumque alio; etsi periculosum
» sit. S. Thom. Suarez, Præpós. Tann. etc. * (*Et ità*
» *verius tenendum* (contra Scot. Durand. Major. Gabr.
» Ang. etc. apud Lugo n. 332) cum D. Thom. in sup.
» q. 11 a. 4 ubi ait: *Potest...... confitens facere*,
» *ut illud quod Sacerdos sciebat... ut Deus, sciat etiàm ut*
» *homo*, *quod facit dum licentiat eum ad dicendum; et*
» *ideò si dicat*, *non frangit sigillum*. Et ità etiàm Laym.
» c. 14 n. 14. Navar. c. 8 n. 15. Ronc. p. 100 quæst.
» 5. Lugo d. 23 n. 133. Concina p. 140 n. 14. Wigandt
» tract. 13 n. 115 et alii communiter. *Ratio, quia si-*
» *gillum Confessionis est institutum tantùm in favorem*
» *pœnitentium.*) * Circà quam licentiam requiritur I.
» ut sit formalis, et expressa; nam præsumpta, taci-
» ta, interpretativa, virtualis (etiàm in bonum ipsius-
» met pœnitentis) non sufficit. Fagund. p. 2 l. 6. Tann.
» Mald. et cæteri Doct. communiter. II. Ut sit libera,
» ac spontanea, non vi, injuria. dolo, vel per preces
» importunas extorta, vel etiàm per metum reveren-
» tialem ipsius Confessarii obtenta. Heur. Fagund l.
» c. Dian. p. 5 t. 11. R. 10 et 24 * (Dicit Croix l. 6 p.
» 2 n. 1958 *quod si pœnitens non ultro*, *sed tantùm ad*
» *petitionem Confessarii det licentiam loquendi*, *com-*
» *muniter licentia censenda sit data ex metu reverentia-*
» *li* (a) addit Elbel, *hoc tamen intelligendum esse*, *quandò*
» *licentia non est spontanea*, *sed replicatis petitionibus*
» *extorta*, *seu ex solo metu reverentiali concessa. Cæ-*
» *terùm*, *hujusmodi licentiæ peti non debent nisi ex ra-*
» *tionabili causa*, qui etiàm rectè addit, *quod melius*
» *sit inducere pœnitentem; ut det licentiam extrà*
» *Confessionem.*) * III. Non revocata; nam pœniten-
» tem pro libitu, etiàm sine causa, eam revocare
» semper posse, docent Fagund. et Diana ll. cc. * (Ità

(a) Addit P. La Croix: *adeóque invalidè*.

» etiàm Sporer n. 821 et Ronc. p. 100 q. 5) * IV. Non » opus esse, ut habeatur in scripto, Suar. Fag. II. cc. » Imò, si dubium sit, an Confessor cum licentia lo- » cutus fuerit, Sacerdoti potiùs, quàm pœnitenti » credendum, ex Graff. et Henr. affirmat Dian. l. c. » R. 4 vel etiàm quàm hæredibus; v. gr. si ex licen- » tia defuncti revelet restitutionem ab iis faciendam. » Tan. et Mald. qui tamen monet, eo casu non esse » dicendum, eam deberi ex delicto, sed solùm, quod » talibus tantùm dari voluerit, satiusque suaderi mo- » ribundo, ut talia secreto codicillo hæredibus in- » jungat Vade Dian. l. c. R. 32. V. Perindè esse, sivè » ea licentia detur verbo, sivè facto, quod quidem » æquivaleat expressæ concessioni; v. gr. si pœnitens » extrà confessionem incipiat loqui cum Confessario » de dictis in Confessione; tunc enim posse hunc pro- » sequi, docent Aversa quæst. 18 s. 7. Tann. in ap- » pend. c. 2. ex Bonac. * (Ità communiter Lugo d. 23 » n. 131. Pal. §. 3 n. 14. Concina p. 740 n. 14. Holzm. » n. 720. Antoine p. 547. v. Hinc Sporer n. 820. Salm. » c. 14 n. 41 cum Suar. Laym. et Bonac. et Ronc. p. » 101 q. 3. R. 1. Benè tamen advertit Lugo loc cit. » *quòd eò casu adhùc perseveret sigillum respectu ad* » *alios, quia licet pœnitens extrà Confessionem loqua-* » *tur, censetur tamen non præbere Confessario aliam* » *licentiam, quàm dependentem à Confessione peracta.*)*

652 » 2. Frangitur sigillum, si cum pœnitente extrà » confessionem, sine ejus venia, agas de auditis in » Confessione, aut ea te scire ostendas. (*Communiter* » *tamen dicunt DD. licitum esse Confessario loqui de* » *auditis in Confessione cum pœnitente statim post ab-* » *solutionem, antequàm ille discedat; quia licet Sacra-* » *mentum sit completum, tamen judicium adhùc mora-* » *liter perseverat*; ità contra Dian. p. 5 tr. 11. R. 19 » cum Fag. rectè tenent Lugo d. 23 n. 129. Nav. c. » 26 n. 14. Conc. p. 740 n. 14. Fill. c. 11 n. 324. Ant. » p. 547 v Hinc, Escob. n. 741. Salm. c. 14 n. 43 cum » Gran. et Aversa, Renzi p. 306 q. 4 cum Pell. et » Verric. ac Croix n. 1980 cum Præp. Henr. Tamb.

» Dic. et Stoz) * Quod verùm putat Sanch. contra Suar.
» et Laym. etiàmsi cum eo tractare velles de essentiali
» errore in ea commisso, quem illi significare sine
» ejus venia non licere, docent Regin. Fag. Bonac.
» et alii contra Fill. Turr. etc. apud Dian. p. 3 t. 4.
» R. 87. * (Vide dicta n. 623.) * Dixi, *Extrà*, quia
» intrà confessionem potest fieri mentio præceden-
» tium, ut patet ex praxi Confessariorum, qui ob re-
» cidivam arguunt, et absolutionem aliquandò negant.
» Ità Henriq. Præpos. Gran. Mald. etc. apud Dian. p.
» 5 tract. 11 res. 20. Ubi ipse cum Fag. negat id licere
» sine expressa licentià pœnitentis, nisi de iis, quæ
» is iterùm confitetur, vel saltèm tangit. Vide Dian.
» l. c. et p. 2 tr. 2 misc. Res. 12 et p. 9 tr. 11 res. 18.

Quæritur igitùr, an intrà Confessionem possit Con- 653
fessarius loqui cum pœnitente de culpis in alia Confessione auditis, sine ipsius licentia? Negat Diana cum Fag. ut suprà, sed affirmat sententia communissima et verior, quam tenent Lugo d. 23 n. 127. Tamb. c. 5 n. 4. Wigandt tr. 13 num. 120. Concina. p. 740 n. 14. Ronc. p. 101 q. 3. R. 1. Antoine p. 550 v. Hinc, Sporer n. 823. Renzi p. 307 qu. 5 cum Aversa, Dict. et Malder. eamque vocat certam Illsung apud Croix n. 1981. Ratio, quia sæpè pertinet ad munera Judicis, et Medici, quæ habet Confessarius, recolere peccata prioris Confessionis, ad melius pœnitentem corripiendum, vel dirigendum; ideò improbabile est, quòd pœnitens habeat jus sigilli in actu Confessionis, cum potiùs verum sit, quod Confessarius habeat jus exquirendi omnia, quorum notitia ad meliorem directionem coadjuvare valeat. Undè benè poterit confessarius loqui cum pænitente de omnibus peccatis in præterito ab eo confessis, semper ac putat hoc fore utile pœnitenti, qui censetur in Confessione dare ei licentiam, ut utatur quacumque notitia necessaria ad sui meliorem directionem.

» 3. Frangit sigillum, qui dicit, se in tali monas- 654
» terio audivisse grave peccatum, tametsi non nomi-
» net personam. Dian. p. 5 t. 11 res. 35 et alii 3 cum

» Mald. Additque graviter peccare eum, qui dicit, » in hoc, vel isto Ordine Religioso hoc, vel istud peccatum fuisse admissum, quod ex sola Confessione » novit: imò nec de civitate, vel certo loco, in quo quis » confessiones audivit, licere dicere, quod gravia fiant, » vel talia, et alia peccata committi soleant (nisi aliundè » constet), docent Hurt. Kellis. et Mald. apud Dian. » l. cit, res. 35, quia potest redundare in gravamen, » et infamiam ipsius Communitatis, et fortè etiàm » civium in particulari, quandò civitas non est ampla, » et pœnitentes suspecti, atque adeò confessio fieret » illis odiosa. Vide Dian. l. c. et res. 36 ubi cum Mald. » docet, Confessarium, qui paucos habet pœnitentes » sibi subditos (v. g. Moniales unius Monasterii) scan» dalum dare, si coram illis concionetur de vitiis au» ditis in Confessione: quia confessæ facilè suffun» duntur pudore. *(*Hoc tamen intelligendum, si Con» fessarius loquatur de aliqua culpa particulari cujus» dam Monialis, vel illius Monasterii; secùs, si loqua» tur de defectibus, quæ communiter in omnibus Monas» teriis solent vel possunt perpetrari.*)* »

Dubitatur hîc 1. An Confessarius violet sigillum, si asserit, in aliquo loco gravia crimina perpètrari, quæ ipse audierit in confessione? *Prima* sententia negat, et hanc tenet Nav. c. 8 n. 16. Renzi p. 322 q. 11 cum Fag. Vivald. et Onuphr. ità Henr. Gran. Lop. etc. apud Escob. l. 16 n. 749 qui consentit n. 750, si nullo modo in cognitionem personæ deveniri possit, quia aliàs (ut dicunt) ex tali revelatione nulla fit injuria pœnitenti. *Secunda* tamen sententia communissima et longè probabilior, quam tenent Suar. d 33 sect. 3 n. 8. Bon. q. 6 sect. 5 part. 4 n. 3. Filliuc. c. 11 n. 322. Concina p. 740 n. 13. Viva q. 10 art. 2 n. 7. Tamb. l. 5 c. 3 §. 5. Holzm. n. 711 cum Laym. et Pal. Sporer n. 827 cum Diana, et communi, ut asserit Lugo d. 23 n. 64 cum Vasq. Con. et Led. docet, quod, si Oppidum sit parvum (puta si non constet tribus millibus hominum circiter), tunc violetur sigillum. Ratio; quia, licet tunc non reveletur persona, tamen, cum revelatio

emanet in infamiam totius communitatis, redundat etiàm in gravamen pœnitentis, qui illius communitatis est membrum, et ideò ex tali revelatione redderetur ei odiosa Confessio. Secùs verò, si Oppidum sit amplum, et crimina sint publica, ut dicunt Lugo, Conc. Spor. Viva, et Tamb. ll. cc. contra Vasq. qui nimis rigidè id reprobat. Hocque permittit Petrocorens. t. 4 p. 90 q. 4 etiàm concionatoribus, modò non dicant, se audisse in Confessionibus. Idem sentit Habert t. 6 p. 261 q. 14. R. 3 dicens, licitum esse Confessariis in concionibus generatim invehere in vitia, quæ occultè grassantur. Idque expressè permittitur in c. Si Sacerdos 2 de Offic. Jub. ord. ubi dicitur: *Si Sacerdos sciat pro certo, aliquem esse reum alicujus criminis, vel si confessus fuerit.... non debet eum arguere nominatim, sed indeterminatè.* Idest in *genere*, ut explicat *Panormitanus* in dict. cap. 2.

Dubitatur 2. An frangat sigillum Confessarius, qui dicit, Religiosum ex tali Conventu sibi confessum esse grave peccatum? Negat Escob. lib. 16 n. 713, cum Henr. Nunno, Fagn. et Candido, modò non ingerat notitiam personæ particularis. Veriùs tamen affirmant Busemb. et Suar. d. 33 sect. 3. Conc. p. 740 n. 8. Bon. p. 4 n. 3. Diana p. 5 tr. 11 R. 23. Pal. p. 5 § 3 n. 11, cum Nav. Laym. et Henr. item S. Anton. Vill. et Gran. ap. Escob. n. 751. Ratio, quia tunc singuli illius conventûs detrimentum patiuntur. Et sic pariter Confessarius violabit sigillum, si dicat, in Conventu illo talia peccata committi. Non verò (ut rationabiliter ait P. Conc., contra Dian. ap. Busemb. ut suprà si tantùm diceret, se audisse peccatum Religiosi cujusdam Ordinis: quia hæc neque est revelatio sigilli, neque redundat in gravamen pœnitentis, cum in quolibet Ordine aliqui mali sint: undè neque oritur scandalum, neque infamatur Religio, nisi (rectè limitat) Religio illa esset arctioris observantiæ.

« 4. Notitiâ in sola confessione acceptâ nullo casu 655
» uti licet, si periculum sit revelationis, saltèm indi-
» rectæ. Verùm, si nullum sit periculum, ut vel pœ-

» nitens, vel usus scientiæ innotescat, etsi probabile » sit, licere uti ad alterius gubernationem, v. g. ne» gando suffragium ei, quem ex sola confessione scit » indignum esse, vel claudendo ostium, per quod » quis noctu ingreditur ad peccandum : item, cogni» tâ proditione futurâ, monendo de diligenti custodia, » impediendo clam Matrimonium, quandò scitur im» pedimentum, ut docent Vasq. Henr. Navar. etc. » contrarium tamen verius videtur, quod docent Fu» mus, Sanch. Con. Laym. Dian. p. 3 tr. 4 R. 76, et » p. 5 tr. 11 R. 3. et alii; quia hæc doctrina posset » pœnitentem absterrere à confessione. Et quidem » Superioribus Religionum talis gubernandi modus » prohibitus est anno 1594, cum in Soc. JESU jam » antè idem statutum esset, prohibitumque contra» rium docère. Vide Dian. p. 4 t. 4 R. 202. Contra » verò ad sui ipsius gubernationem licere tali casu eâ » scientiâ uti, videri probabilius, v. g. abstinendo à » calice, in quo scitur esse venenum, deflectendo à » sylva, in qua paratam sibi mortem sciat ex unius » latronis confessione, docent Sylv. Henr. Con. Laym. » hîc c. 15, contra Suar. Dian. p. 5 d. 11 R. 46. Ex» cipit Card. de Lugo nisi actio, vel omissio Confes» sarii inducat notitiam peccati, vel damnum afferat » confitenti, contra Con. disp. 9 dub. 4, etc. qui » putat licere, etsi indè mors pœnitenti immineret » à sociis inferenda. Vide l. c. n. 108.

» 5. Deniquè facere aliquid, ex quo soli pœnitenti » innotescere posset id fieri ex notitia confessionis, » esse contra sigillum, negant D. Th. Bonac. Sot. » Vasq. etc. Affirmant Sylv. Vald. Con. Dian. pag. 3 » t. 4 R. 46. Idque confirmant Fag. Gran. Card. de » Lugo, et Avers. q. 18 sect. 8, si tale sit, quod pœ» nitenti ruborem vel molestiam afferat, v. g. si vul» tum ei austeriorem ostenderet, vel eum declina» ret; secùs si ei sit gratum, vel saltèm confessionem » odiosam, aut difficiliorem non reddat; v. g. si au» disset eum ad indignationem, aut odium provoca» tum, vel in tentationem incidisse ex certo facto,

» vel dicto ipsius Confessarii, indeque ipse à talibus
» factis, vel dictis abstineat, etc. »

Omnia hæc diligentiùs sunt discutienda. Dubitatur I. An Superior ob peccatum auditum in Confessione possit amovere subditum ab officio? Affirmat Sambovius to. 3. Caus. 18. Idque priùs docuit D. Th. Quodl. q. 5 q. 7 art. 13, modò absit revelatio peccati, sic dicens : *Si ergò amotio subditi ab administratione possit inducere ad manifestandum peccatum in Confessione auditum, vel ad aliquam probabilem suspicionem habendam de ipso, nullo modo Prælatus deberet removere. Si verò per amotionem peccatum nullatenùs manifestaretur, tunc, alia occasione accepta, posset subditum ad administratione removere, et deberet hoc facere cum debita cautela.* Et idem confirmat in Suppl. qu. 11 ar. 1 ad. 3. Idem dicunt S. Bonav. Alex. de Ales. Gabr. Palud. et Adrian. ap. Habert. t. 6 p. 260 q. 14 ac alii ap. Suar. d. 33 sect. 7. qui hanc sententiam vocat communem, ut reverà erat inter antiquos. 656

Sed huic doctrinæ obstat hodiè Decretum Clem. VIII (*de casib. res. pro omnibus Relig. c.* 4) editum 26 may. an. 1594 ubi dictum fuit : *Tàm Superiores pro tempore existentes, quàm Confessarii, qui posteà ad superioritatis gradum fuerint promoti, caveant diligentissimè, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in Confessione habuerunt, ad exteriorem gubernationem utantur.* Quàmvis autem hoc decretum emanatum fuerit tantùm pro Superioribus regularibus, tamen rectè dicunt Holzm. n. 717 v. 20 et Croix, extendi debere ad omnes (quidquid dicat. Habert l. c.), cum eadem ratio, quæ urget pro Regularibus, valeat etiàm pro sæcularibus, ne scilicet Confessio reddatur odiosa. Præterquamquod id certius fiat ex alio Decreto Innocentii XI ut mox videbimus in Dubio seq.

Dubitatur II. An Superior in electione beneficii, vel officii possit negare suffragium ei, quem ex sola Confessione noverit indignum? Affirmat idem Sambovius l. c. cum S. Antonino 3 p. tit. 16 c. 22 § 1 in 657

fine, ubi scribit: *Qui liberam electionem habet, licet per solam Confessionem sciat aliquem indignum ad Prælaturam, ad quam eligitur, quem aliàs putabat dignum, non debet eligere ex conscientia sibi dictante, quia eligendo scienter dignum vel indignum, negotium geritur inter ipsum et Deum. Undè potest etiàm ex his, quæ scit ut Deus, judicare in proposito.* Sed omninò id negandum cum Sporer n. 869. Viva Append. ad Prop. damn. § VII p. 526. Conc. p. 744 n. 22. Croix num. 1977. Holzm. l. c. Ronc. p. 202 q. 6. Elbel l. cit. et aliis. Hocque hodiè certum est ex Decr. S. C. Gen. Inquisitionis edito auctoritate Inn. XI. an. 1682. 18 nov. quo proscripta fuit sequens propositio: *Scientiâ ex Confessione acquisitâ uti licet, modò fiat sine directa aut indirecta revelatione, et gravamine pœnitentis, nisi aliud multò gravius ex non usu sequatur, in cujus comparatione prius meritò contemnatur. Addita deindè explicatione, sivè limitatione, quod sit intelligenda, de usu scientiæ ex Confessione acquisitæ cum gravamine pœnitentis, seclusa quacumque revelatione; atque in casu quo multò gravius gravamen ejusdem pœnitentis ex non usu sequeretur. Hanc dictam propositionem, quatenùs admittit usum dictæ scientiæ cum gravamine pœnitentis, etiàm cum dicta explicatione præsenti decreto prohibent etc. Mandantes etiàm universis Sacramenti Pœnitentiæ ministris, ut ab ea* (doctrina) *in praxim deducenda prorsùs abstineant.* Hinc benè advertunt Viva, Holzmann; Mazzotta, et Croix ll. cc. illicitum esse Confessario ex notitia Confessionis claudere pœnitentem in cubiculo, ne exeat ad peccandum: dimittere famulum, vel auferre ab eo claves, ne furetur: item ostendere pœnitenti vultum severiorem, vel ei negare pristinam communicationem amicitiæ. Neque admittendum cum Sanch. de Matr. l. 3 d. 16 n. 3 et 4 Croix num. 1963. 1976. et 1977. Laym. c. 14 ex n. 14 et Holz. n. 717. id, quod perperam admittit Sporer n. 870 nempè, licitum esse ex scientia Confessionis abstrahere claves aut pecuniam ab arca, claudere foras; non ampliùs committere claves famulo; quia omnia

hæc redundarent in gravamen seu exprobationem pœnitentis.

Si verò Superior ex alia via, quàm Confessionis judicet, puta ex defectu ætatis, scientiæ, prudentiæ, vel quia noverit alios digniores ad beneficium, tunc posse eum imò debere suffragium pœnitenti negare, dicunt Natal. de Alex. de Sig. Confess. Reg. 57 et Merb. t. 2 p. 149 qu. 50 ex D. Th. in 4 d. 21 art. 1 ad 4 ubi dixit: *Ex multis aliis causis aliquis redditur indignus ad prælationis officium, quàm ex peccato, sicùt ex defectu scientiæ, ætatis, etc. et ideò qui contradicit, nec suspicionem de crimine facit, nec Confessionem revelat.* Sed hanc sententiam censeo cum Petrecor. t. 4 p. 95 tantùm locum habere posse casu, quo tales occurrerent circumstantiæ aliundè cognitæ, sivè antè sivè post Confessionem, quæ verè moverent Superiorem ad suffragium negandum, etiàmsi nullam ex Confessione notitiam habuisset indignitatis pœnitentis. Undè minimè audiendus auctor Additionum ad Wig. p. 389 ad 3 dicens, quod esto ex sola scientia Confessionis nequeat Superior dirigi ad gubernationem externam, tamen poterit ex illa lumen accipere, et sumere alium exteriorem prætextum seu colorem ad negandum suffragium.

Communiter tamen admittunt, posse Confessarium uti notitiâ Confessionis ad se cautiorem reddendum in re familiari, ad socordiam excutiendam, ad diligentiùs invigilandum super gregem suum; modò nulla detur aliis suspicio peccati, neque ex hoc pœnitens gravetur, vel implicitè redarguatur; ità Habert p. 261 R. 3. Antoine p. 549. v. Hinc. Pal. p. 5 § 3 n. 18. Viva l. c. § VII. Sporer n. 870 et Bon. p. 4 n. 3 cum Soto, et Reg. ex D. Th. in 4 l. c. ad 1 ubi ait: *Potest* (Confessarius) *dicere Prælato, quod diligentius invigilet super gregem suum, ità tamen quod non dicat aliquid, per quod verbo vel nutu confitentem prodat.* Omnia verò hæc P. Conc. p. 744 n. 23 absolutè negat licere, dicens quod Confessarius in omnibus se gerere debeat, ac si penitùs ignoraret quæ ex sola Confes-

sione dignoscit. Nulli dubium, quin in prædictis actibus quàm maximè cautè Confessarius procedere debeat, cum difficile sit in his omne periculum evitare vel revelationis vel gravaminis pœnitentis. Cæterùm generalis regula est, ferè ab omnibus recepta, licitum esse uti notitiâ Confessionis, ubi nulla revelatio intervenit, nec ullum pœnitenti gravamen infertur; Ità Sanch. de Matr. l. 3 d. 16 n. 4. Lugo d. 23 n. 102. Habert t. 6 p. 260. Suar. d. 33 sect. 7 n. 9. Viva App. l. c. § 9. Antoine p. 549. Mazz. t. 3 p. 589. Holzm. n. 717 et alii communiter: atque ipse Conc. dicto n. 23 in fine præfatam regulam admittit, inquiens, posse Confessarium uti notitiâ Confessionis tum ad reformandos proprios mores, tum ad servandam propriam vitam, quandò duo concurrunt, nempè si secretum custoditur, et Confessio odiosa non redditur. Quapropter Holzman. Antoine, Mazzotta Viva, etc. communiter admittunt, posse Sacerdotem ex notitia Confessionis orare pro pœnitente, vel benigniùs ergà ipsum se gerere: item consulere libros et sapientes, rigorem temperare, ex Confessione unius dirigi ad alios interrogandos vel instruendos, nullam tamen dando prioris Confessionis suspicionem: item: (ut ait Holzm. l. c. v. Et hinc, cum Stoz) posse præcavere à periculis et occasionibus damni spiritualis aut temporalis. Et sic pariter dicit Bonac. p. 4 n. 19 cum Nav. Reg. Zerola, etc. posse monere etiàm alios, in genere tamen loquendo, nempè ut sibi caveant, ne exeant è domo, etc. semper tamen secluso omni periculo revelationis, vel gravamiuis pœnitentis.

658 Dubitatur III. An Confessarius possit Communionem denegare pœnitenti, cui priùs negavit, absolutionem tamquàm indisposito, si ille posteà occultè Communionum petat? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent D. Th. in 4. D. q. 9. un. art. 5 q. 1 dicens: *Si Sacerdos sciat peccatum alicujus, qui Eucharistiam petit per Confessionem, si in occulto, debet ei denegare, et monere ne in publico petat.* Item Petrocor. t. 4 p. 95

n. 2 cum S. Bonav. et S. Antonio, ac alii plures antiquiores ap. Sanch. de Matrim. l. 3 d. 16 n. 6. Ratio quia (ut dicunt) ex una parte tunc urget præceptum negandi Sanctum canibus; ex alia ibi nulla intervenit sigilli revelatio, nec ulla injusta exprobratio, quæ redderet Confessionem odiosam verè pœnitentibus : talis enim negatio vel monitio solis perire volentibus odiosam Confessionem redderet, sed hoc non debet impedire, quominùs Sacerdos peccatorem moneat, et Sacramentum indigno deneget. Et sic paritèr dicunt, Episcopum posse et tenêri negare Ordinem indigno ex Confessione cognito, et Parochum assistentiam Matrimonio, cui ex Confessione noverit dirimens adesse impedimentum. *Secunda* tamen vera sententia negat, et hanc tenent Sanch. l. c. n. 5. Lugo d. 25 n. 126. Laym. c. 14 n. 22. Bon. p. 4 num. 17. Salm. c. 14 num. 46. Contin. Tourn. t. 4 p. 191 cum Henn. Sporer n. 869. Mazzotta c. 3 qu. 5. Holzm. n. 717. Concina p. 742 n. 18 et Croix lib. 6 p. 2 n. 1974. Ratio, quia hujusmodi denegatio Sacramenti vel monitio Confessionem redderet odiosam, non solùm pœnitentibus illicitè petentibus, sed etiàm aliis, qui si scirent, quod Confessarius posset aliquandò uti notitiâ Confessionis, facilè absterrerentur à Sacramento Pœnitentiæ. Hæc sententia hodiè omninò est tenenda ex suprà citato Decreto Innoc. XI, quo vetatur quilibet notitiæ Confessionis usus, ex quo sequatur qualecumque pœnitentis gravamen. Vide num. anteced. 626.

Dubit. IV. An Sacerdos, qui ex Confessione noverit parari sibi insidias, possit fugere, sivè aliter sibi cavere, aliquo prætextu arrepto? Certum est, eum posse (ut rectè ait Lugo d. 23 n. 108), si ex tali cautione minimè manifestatur aliis peccatum confessum, nec ullum gravamen pœnitenti affertur. Sed dubium est, an liceat ei fugere, si ex fuga alii, jam conscii peccati pœnitentis, conjiciant pœnitentem esse illi confessum tale peccatum? *Prima* sententia affirmat, modò nullum pœnitenti damnum obveniat; ità Palaus p. 5 §. 3 n. 18. Bonac. p. 4 n. 27. Petrocorens. t. 4 p. 97 n. 4. 650

Wigandt tr. 13 n. 122 ad 4. Sporer n. 863. Renzi p. 309 q. 9 cum Con. et Fag. ac Laym. c. 14 n. 21 cum Soto, Sylv. Adr. Gabr. et Henr. Ratio, quia aliud est revelare peccatum confessum, aliud revelare Confessionem peccati jam ab aliis cogniti; tunc enim non revelatur peccatum, sed tantùm Confessio facta peccati, quod non est contra sigillum. *Secunda* verò sententia (quam sequor) negat, id esse licitum, et hanc tenent Suar. d. 33 sect. 7 n. 7. Salm. c. 14 n. 45 et 53. Antoine p. 549. Elbel n. 524. Ronc. p. 99 qu. 3 cum Nav. et Led. Mazzotta t. 3 p. 589 cum Viva, et Croix, ac Lugo d. 23 n. 110 cum Soto, Vasq. Ricch. et Med. Ratio, quia fuga illa esset quædam indirecta revelatio peccati confessi. Nec obstat dicere, quod tum fiat revelatio indirecta, cum ponitur actio, ex qua de se conjicitur peccatum confessum; sed hîc fuga Confessarii nullo modo manifestat peccatum, sed tantùm alii ex propria conscientia arguunt, peccatum esse confessum. Sed respondetur cum Lugo, quod, positis talibus circumstantiis, nempè scientiæ aliorum criminis, et Confessionis pœnitentis, fuga illa esset vera revelatio, non solùm Confessionis factæ, sed etiàm peccati confessi. Et licet Confessarius fugam simularet ex aliquo prætextu, semper tamen aliquam rationabilem suspicionem præberet peccati confessi. Dicit autem P. Cuniliati tr. 14 c. 4 § 7 n. 10, quod eo casu pœnitens teneatur dare licentiam Confessario, ut ille possit eximi à periculo; aliàs Confessarius non tenetur ipsum absolvere, semper ac pœnitens potest licentiam præbere absque periculo sui gravis damni. Et addit, quod, si pœnitens injustè licentiam denegat, Confessarius, modò non det aliis suspicionem Confessionis auditæ, licitè poterit fugere ex notitia per Confessionem recepta, ut à periculo se liberet; tunc enim (ait) nullum pœnitenti imminet gravamen, sed tantùm adest manifestatio apud ipsummet negatæ licentiæ. Tamen id minimè admittendum puto; nam licet absit gravamen pœnitentis, adest verò indirecta saltèm revelatio notitiæ in Confessione habitæ.

Notandum autem hîc id, quod dicit Ron. de Sigil.

cap. 2 Reg. prax. num. 1. nempè quod, si Confessarius noverit aliquem ex Confessione solitum esse multa peccata, vel tenuèm dispositionem afferre, non poterit sine justa causa se celare, vel excusari ab eo audiendo, quandò aspiceretur ab aliis, et iis suspicionem talem ingereret, multòque magis, si pœnitens id reputabit ut tacitam exprobrationem suorum peccatorum; secùs verò (ait) si nullus aspiceret, quia tunc nulla in aliis oriretur suspicio. Sed huic ultimo non acquiesco, quia, si aliàs Confessarius jam esset in confessionali, et ideò recedat, quia videt illum pœnitentem accedere, etiàmsi alii nihil adverterent, videtur tamen hoc illi gravamen afferre, et aliquo modo odiosam reddere Confessionem, cum facilè tunc pœnitens credat, quod, si ipsi confessus non fuisset, suam Confessionem apud illum Confessarium, ut cupit, expleret. Et hoc magis est verendum post decreta, ut suprà n. 656. ubi prohibentur Confessarii ullo modo uti notitià Confessionis ad externam gubernationem, aut cum aliquo gravamine pœnitentis; quod quidem intelligitur, ut inquit idem Ronc. c. 2 q. 6 cum S. Thoma, Lugo, Sanch. etc. etiàmsi nulla intercedat revelatio, et etiàmsi pœnitens nullo modo advertat hoc fieri ob Confessionem peractam. Undè ex ipso Roncag. dico, quod, licet tunc fuga illa ex prætextu apparenter justo non redderet Confessionem odiosam tali pœnitenti, redderet tamen odiosam generaliter Reipublicæ Christianæ, quia si scirent fideles, posse Confessarios ex colorato prætextu aufugere ab ipsis, ob notitiam in Confessione acceptam suorum peccatorum, facilè gravarentur. Licitè autem Confessarius se celabit, si justam habeat causam, ob quam etiàm de audiendis aliis pœnitentibus incognitis æquè se excusaret. Nec obstat, quod pœnitens tunc etiàm suspicari posset, Confessarium se celare ob audita ejus peccata; nam si reverà Confessarius ob justam causam se excusaret, reverà tunc ejus suspicio esset temeraria, quam Confessarius vitare non tenetur. Hinc concludo, quod ergà hujusmodi pœnitentem ità se gerere debeat Confessarius, àc se gereret ergà

alium, cujus numquàm Confessionem excepisset, tamen approbo id, quod dicit idem Roncag. ib. q. 5 cum Lugo dist. 23 n. 116 quod, si pœnitens indispositus minitetur Confessario ob negatam absolutionem, benè poterit Confessarius ab illo aufugere, et non redire, quia tunc illæ minæ non sunt peccatum manifestatum ad absolutionem obtinendam, sed peccatum in Confessione commissum, quod sigillo non gaudet. Hæc tamen fuga tantùm permittitur Confessario, si fugiendo non ingerat aliis suspicionem negatæ absolutionis; quod si eam ingereret, posset recitare aliquam orationem, non jam intendendo deceptionem pœnitentis, sed solam liberationem ab illa vexatione, quàmvis pœnitens se decipiat credens, illam orationem esse formam absolutionis. Vide dicta de Sacrament. hoc l. 6 n. 39 *v. E converso.*

66. Dubitatur V. An Confessarius sciens ex Confessione Ecclesiam esse pollutam, possit ibi celebrare? Hic casus quidem difficulter accidet, nam (sicùt diximus hoc lib. 6 n. 364.) ut Eccesia polluatur, requiritur publica violatio; tamen aliquandò accidere posset, nempè si violatio esset quidem publica, sed Confessario incognita, vel si alii ignorarent per tale factum Ecclesiam esse pollutam. In his autem casibus *Prima* sententia, quam tenent Sporer de Pœnit. n. 874. et Bon. eod. tit. q. 6 p. 4 n. 23 cum Sylvest. Lazar. et aliis, dicit, Confessarium posse et tenêri celebrare. Ratio, quia Ecclesia in favorem sigilli non videtur tunc velle obligare Sacerdotem ad non celebrandum. *Secunda* tamen sententia, quam tenent Lugo dist. 23 n. 125. et Aversa; ac Tamb. apud Croix lib. 6 part. 2 n. 1976. censet, eum non posse celebrare, quia ex una parte urget præceptum non sacrificandi in Ecclesia polluta, et ex alia minimè urget præceptum servandi sigilli, cum nullum adsit periculum revelationis apud alios, nec damni pœnitentis. Et hæc sententia videtur satis probabilis cum Mazzot. pag. 589. si reverà nullum sequatur pœnitentis gravamen, et nulla fiat

revelatio indirecta, puta si Confessarius justum exponat prætextum alibi celebrandi.

Dubit. VI. An, si ex Confessione scias, aliquem (cui solitus es confiteri) non esse Sacerdotem, vel non esse Confessarium, possis et tenearis pergere ad ei confitendum? Negat Sanch. de Matrim. lib. 3 d. 16 n. 5 et probabile putat. Spor. n. 871, quia ex una parte non potes simulare susceptionem Sacramenti, ex altera non violas sigillum omittendo confiteri; sic enim nihil revelas de crimine pœnitentis, cum innumeræ possint esse causæ mutandi Confessarium. Communiùs tamen, et veriùs tenent oppositum Lugo d, 23 num. 105. Mazzotta t. 3 n. 189. et Croix n. 1978. cum Viva, Dic. et Stoz, ac etiàm probabile censet Sporer l. cit. Ratio, quia in tali omissione, quamvis non adsit revelatio sigilli, semper tamen adest quædam odiosa exprobratio pœnitentis. Neque tunc oportet tibi simulare Sacramentum (quod reverà esset intrinsecè malum), sed potes illi ficto Sacerdoti vel Confessario simpliciter aliquod peccatum manifestare sine intentione absolutionis: quod in hoc casu non esset illicitum, cum tua cooperatio ad peccatum illius esset tantùm materialis.

Cæterùm, generaliter loquendo, dico, quod, esto 661
Confessarius in hac materia tàm gravi, et periculosa debeat esse valdè cautus, ne pœnitentes ex Confessione aliquod injustum gravamen subeant, ut sub initio animadversum voluimus, tamen non tenetur cavere omnes leves conjecturas, quas facilè malitiosi faciunt, sed tantùm ne præbeat suspiciones probabiles de peccatis auditis, ut dicunt Lugo D. 23 n. 106. cum Scoto, Palat. et Med. ac Croix n. 1749. cum Gob. Tambur. et Gorm. ex D. Th. Quodlibet 5 art. 13 ubi sic ait: *Si amotio subditi ab administratione possit inducere ad manifestandum peccatum in Confessione auditum, vel ad aliquam* (nota) *probabilem suspicionem habendam de ipso, nullo modo Prælatus deberet subditum removere.*

DUBIUM II.

Quale sit præceptum, et quæ obligatio Confessionis.

662 *Quos, et quandò obliget hoc præceptum? Et quomodo computetur tempus annuæ Confessionis?*
663 *An præceptum divinum Confessionis obliget extrà articulum mortis?*
664 *Quomodo obliget juramentnm Medicorum non visitandi infirmos non confessos?* Vide etiàm lib. 3 n. 182.
665 *Qui teneantur ad præceptum Confessionis?*
666 *An impuberes? An isti possint absolvi, si dubitetur de usu rationis* (Remiss. ad n. 432.)
667 *An obligetur ad Confessionem annualem habens sola venialia?*
668 *An, qui non satisfecit præcepto, teneatur ad illud quamprimùm?*
669 *Et an per Confessionem, quæ fit anno sequenti, satisfiat præcepto etiàm antecedentis?*
670 *An in Paschate sit obligatio confitendi proprio Parocho?*
671 *An teneatur quis aliquando confiteri antè finem anni?*
672 *An satisfaciat præcepto per Confessionem invalidam?*
673 *Qui ab hoc præcepto excusentur.*
674 *Pœnæ in transgredientes hoc præceptum.*

662 « Resp. Præceptum confitendi, tum divinum, tum » ecclesiasticum, sub mortali obligat omnes, ac » solos baptizatos, qui habent mortale: illud in » articulo mortis: hoc verè, postquàm ad annos dis» cretionis pervenerint: et, simul ut confiteantur » proprio Sacerdoti, vel alteri cum ejus venia, se» mel in anno; computando ab una confessione » ad aliam, ut quidam docent * (Ut Sot. et Gran. » ap. Viva de Pœnit. Qu. 4 ar. 3 n. 4.) *: vel ab » initio Januarii ad finem Decembris, ut habet com» munior) * Et tenent Viva l. c. ac Pal. et alii apud » Croix n. 2043.) * vel deniquè à Paschate ad Pascha, » ut consuetudo verè obtinuit, propter Communio» nem. Suar. d. 35 s. 2 Vasq. q. 90. art. 2 Card. » de Lugo d. 11 s. 3, 6 et 7. Coninck. d. 5 d. 6.

» *(Hinc rectè ait Holz. t. 1 p. 341. n. 33, *quod per* » *se loquendo, annus esset computandus à Januario* » *ad Decembrem, tamen, spectatâ universali consuetu-* » *dine, computatur, incipiendo à Paschate ad Pascha)*.*

Quæritur, an præceptum Confessionis obliget per 663
se aliquandò in vita extrà periculum mortis? Commune est, non obligare per se statim post peccatum; ità S. Th. in 4 Dist. 17 qu. 3 art 1 q. 4, quem sequuntur Suar., Lugo, Reg. Vill. etc. cum Salm. de Pœnit. c. 7 n. 5. Dubium est, an obliget per se saltèm sæpiùs in vita? Negant pariter D. Th. l. c. et Scotus, ac Gabr. apud Salmantic. ib. item Bosco, et Dic. apud Croix l. 6 p. 2 n. 2020. Ratio, quia talis obligatio nullo fundamento certo videtur probari, cum possit peccator per contritionem Deo se reconciliare. Sed communiùs affirmant Salm. n. 9 cum Reg. Vict. Led. et Gran. ac Croix l. c. cum Rodr. Ills. Gorm. etc. Et hoc videtur probabilius, quia (juxtà dicta n. 297. in simili præcepto, nempè Communionis), cum præceptum hoc sit divinum, Christus reliquit illud determinandum ab Ecclesia. quæ in c. Omnia de Pœnit etc. determinavit obligare saltèm semel in anno. Præter hoc autem (ut diximus n. 437. Dub. 1.), tale præceptum per accidens obligat peccatorem etiàm infrà annum ad Confessionem, si non conteritur, ratione charitatis ergà seipsum, ne diù maneat in mortali.

Hîc obiter agendum de quæstione illa, de qua jam 664
egimus lib. 3 n. 182. Sed hîc plenius est disceptanda: Quomodò Medici teneantur infirmos de Confessione monere? Sciendum est, quod Concilium Lateranense sub Innoc. III. in c. Cum infirmitas 13 de Pœn. et rem. præceperit districtè (nempè sub gravi, ut omnes interpretantur apud Salm. tr. 17 de Juram. c. 2 n. 90) omnibus Medicis, ne infirmos in suam curam recipiant, nisi priùs infirmi confiteantur. Deindè S. Pius V. in Br: *Motu proprio*, quod incipit, *Suprà gregem*, edito an. 1566, innovando præfatam Sanctionem præcepit. *Ne Medicus incipiat curare infirmum, nisi*

eum moneat de Confessione facienda; neque ultrà tres dies eum invisat, nisi scripto Confessarii resciat eum esse confessum. Et ut Medici, antequàm doctoratûs gradum assumant, jurent se hoc præceptem observaturos; et Ordinarii illos non admittant in suis Diœcesibus, nisi constiterit de hoc juramento.

His positis, quæritur, de qua infirmitate hæc Decreta intelligantur? Tres sunt sententiæ. *Prima*, quam tenent Laym. l. 5 tr. 6 c. 5 n. 5. item Rosol. Graff. Vega, et Rod. ap. Salm. d. c. 2 n. 90 (et hanc Ciera Diss. 21 cui adhæret, vocat communiorem, sed immeritò) dicit intelligi de solo morbo periculoso, vel saltèm de quo dubitatur an sit periculosus. Et idem sentit Nav. Man. c. 25 n. 61. dicens : *Monitioni non est locus, quandò manifestum est, morbum non esse periculosum.* Et in hoc sensu ajunt AA. citati prædicta Decreta usu recepta fuisse. *Secunda* autem sententia, quam tenent S. Anton, 3 p. tit. 7 c. 2 § 4 Sylv. *v. Medicus* § *Tertium*; dicit intelligi de quocumque morbo, etiàm non mortali. Ratio, quia in morbo periculoso etiàm de jure naturali præfata monitio facienda esset; undè cum in *dict. c. cum infirmitas*, novum præceptum statuatur, utique textus non est de sola infirmitate mortali intelligendus. *Tertia* verò sententia communior, quam tenent Suar. in 3 p. d. 35. Sect. 3 n. 4 Sanch. Dec. l. 3 c. 16 n. 7. Bon. t. 2 d. 4 q. 1 p. 16 n. 10 et 13 Pal. tr. 14. D. pag. 7 § 4 num. 2 Con. t. 4 pag. 86 q. 5. Viva q. 4 art. 2 num. 4 Dian. pag. 3 tr. 4. R. 93 cum Aug. Arm. Tab. Nunn. Homob. etc. ac Salm d. num. 90 cum Cajet. Trull. et Candido, cui consentit Bened. XIV. Notif. 22 n. 19 dicit 1. hoc præceptum non quidem intelligi de solis morbis periculosis, nam reverà Constitutio Innocentii edita fuit (ut exprimitur in dicto c. 13) ob motivum, ne infirmi, cum monerentur in morbo mortali, faciliùs mortis periculum incurrerent; undè præceptum seu juramentum intelligendum est de facienda monitione etiàm in morbo non periculoso, ut infirmi, cum monentur, non incurrant mortis periculum. Dicit 2, nec etiàm

intelligi de quocumque morbo levi (quod ridiculum esset ait Suarez), sed morbo gravi, etsi non periculoso. Ratio, quia tàm Innocentius, quàm S. Pius loquuntur de *infirmis lecto jacentibus*, et ideò intelligendi loqui de illa infirmitate, quâ non ex majori commoditate æger, ut, si podagrâ, aut alio consimili affectu laboret, sed ex necessitate lectum petit, ità ut sit per se gravis, vel prudenter judicatur periculosa, ut gravis fiat, Neque reverà discrepant ab hac sententia D. Antonin.. et Sylv. loc. suprà citatis; ratio enim ab eis adducta nihil aliud probat, quàm quod facienda sit monitio, etiàmsi infirmitas non sit mortalis; undè ipsi non dicunt, in omni morbo levi monendum esse infirmum, sed tantùm asserunt monendum in morbo etiàm non mortali, quem nos gravem appellamus.

Notant autem DD. I. sufficere, ut Medicus moneat infirmum per alios; ità Mazzotta c. 3 p. 287 ac Suar. Viva et Dian. ll. cc. cum Graff. Vega, Homob. etc. II. Sufficere testimonium aliorum (absque Confessarii scripto), quod infirmus sit confessus, modò sint fide digni; Sua. Sanch. Mazz. et Diana. cum Fil. Nur. Bar. etc. III. Quod Medicus non teneatur ad hujusmodi monitionem, si moraliter sit certus, infirmum esse in bono statu; ità Sanch. n. 1. cum S. Anton. Ang. Rosel. Arm. Nav. et Tab. ac Salm. n. 92. cum Sylv. Fagn. Leand. et Trull. IV. Quod si infirmus nollet obstinatè confiteri, et esset in periculo mortis, tunc non tenetur Medicus eum deserere, quia præfata Decreta non adversantur charitati, quæ favet etiàm obstinatis quòad fieri potest; ità Nav. Bon. Suar. Diana, Conc., et Sanch. n. 8, cum Cajet. Graff, et Vega. Hancque opinionem dicit Bened. XIV. Notif. 22 n. 17. esse communem Theologorum, et Canonistarum cum Lugo, Palaus Pirhing. etc.

Circà obligationem autem monendi infirmum de Confessione, stando quidem rigori præfatarum Constitutionum Innocentii et S. Pii, omninò videtur vera tertia sententia, docens, monitionem esse faciendam,

non solùm quandò morbus est mortalis, sed etiàm cum adest periculum, fore, ut deindè mortalis evadat; Pontifices enim sanè aliud novum præceptum Medicis imponunt, præter illud, ad quod ipsi de jure divino tenentur. Et utinam Constitutiones prædictæ observarentur, quot infirmi damnationem vitarent, qui ob Medicorum oscitantiam Confessionem procrastinando, aut inconfessi, aut malè confessi decedunt. Sed cum Decreta Pontificum non obligent, nisi secundùm quod sunt usu recepta, ut docent Caj. in Sum. verb. Medici peccata, Sanch. l. c. n. 14. Pal. § 4 n. 6. Corrella tr. 16 c. 3 n. 22. Dian. l. c. cum Victor. et Scortia, ac Salm. d. c. 2 n. 91. cum Prado, Trull. Leand. et Candido; Hinc dicunt Salm. cum Cajet. Sanch. et aliis citatis, præfata Decreta et juramentum in Hispania non obligare, quia ibi non sunt usu recepta, vel sunt abrogata. Idemque testatur Mazzott. t. 3 p. 287 et 550 loquens de nostro Regno, dum ait juramentum S. Pii Neapoli ex usu recepto (ut etiàm mihi constat) tantùm in morbis periculosis observari.

665 « 1. Tenentur hoc præcepto. 1. Hæretici, et Apostatæ, pueri doli capaces, saltèm post septennium. » Vide Dian. p. 4 t. 3 R. 52. Lugo l. c s. 7 n. 144 et » 149. 2. Ingrediens periculosam navigationem, vel » conflictum. 3. Mulier tenera primùm paritura, vel » quæ solet habere partus difficiles. 4. Reus morti » adjudicatus. 5. Qui signa habent mortis naturalis. » * (Ità communiter Salm. de Pœnit. c. 7 n. 6. Viva » eod. tit. q. 4 art. 2 n. 3. et Croix l. 6 p. 1 n. 2019. » cum S. Th., Suar. Pal. Conc. etc. *Et hoc ex præcepto divino.* Addunt Lugo D. 15 n. 37. et Salm. n. 8. » cum Nav. Laym. Azor. Sylv. etc. *communiter, peccatorem teneri per se confiteri, si probabiliter credat* » *non amplius se habiturum copiam Confessarii per totam vitam. Dicit autem Lugo n. 41. cum communi* » *(contra Medin., et Nunn.) non esse obligationem* » *confitendi propter solum periculum oblivionis pecc.*)*

666 » Improbabile est, quod docet Sa, verb. Confessio, » Ecclesiam non obligare antè pubertatem, cum anni

» discretionis citiùs attingantur, et constet moraliter,
» peccari posse sub annum nonum, vel decimum,
» imò antè. Undè si talis puer, crasso saltèm modo,
» videatur cognoscere, Deum per hoc, vel illud of-
» fendi, ostendatque dolorem, et propositum, ac
» præcipua fidei mysteria cognoscat, debet absolvi;
» secùs tamen, si non notetur sufficiens usus rationis;
» si verò dubium sit, potest (imò in articulo mortis
» debet) absolvi sub conditione. V. Laym. l. 5 t. 6
» c. 5. Dian. p. 4 t. 4 R. 53 et C. de Lugo l. c. et d. 17
» n. 22. ubi docet, etiàm extrà articulum mortis, et
» obligationem præcepti, talem esse sub conditione
» absolvendum, ne gratiâ sacramentali privetur *(*Vi-*
» *de dicta de hoc puncto* n. 432.)*

» 3. Non obligatur, qui tantùm habet venialia, 667
» etsi consuetudo habeat, et cogi etiàm quisque pos-
» sit, ut in Paschate saltèm se sistat Pastori, ut cum
» reliquis eum ad Communionem admittat, ad quod
» Pastor tenetur, si alter dicat, se mortalis culpæ
» non esse conscium. Suar. d. 36 l. 2 etc. communi-
» ter. * (*An autem Religiosi et Moniales teneantur*
» *singulis mensibus ad Confessionem, et Communio-*
» *nem accedere?* Vide dicta n. 313. v. Dicunt.) *

Quærit., an, ad satisfaciendum præcepto annuæ Confessionis, qui non habet mortalia, teneatur confiteri venialia? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent S. Bon. Sylv. (apud Bon. d. 5 q. 5 p. 4 n. 7.) cum D. Th. in 4 d. 17 q. 3 art. 1 q. ad 3 ubi ait: *Ex vi Sacramenti non tenetur aliquis venialia confiteri, sed institutione Ecclesiæ, quàndò non habeat alia, quæ confiteatur.* Et probabilem putat Contin. Tourn. t. 3 p. 658 q. 4 cum Habert. Ratio, quia Concilium Later. IV. sub Innoc. III. in c. Omnis de Pœn. indistinctè obligat fideles ad confitendum saltèm semel in anno, ac proindè etiàm eos, qui sola habent venialia. *Secunda* tamen sententia communis et verior negat, eamque tenent cum Bus. et Suar. ut suprà, S. Anton. p. 3 tit. 14 c. 19 § 14. Lug. d. 15 n. 132. Holz. t. 1 p. 341 n. 28. Bon. l. c. cum Azor. et Salm. c. 7 n. 30. cum

Cano Vasq. Cajet. Laymann. Conin. Reg. Fag. Dic. Med etc. Ratio, quia Ecclesia, præcipiendo Confessionem annuam, tantùm illam Confessionem præcipit, quæ est debita ex Christi institutione. Christus autem nullam præcipit Confessionem, nisi mortalium, ut explicat Trid. sess. 14 c. 5 ubi ait : *Venialia tamen citrà culpam posse*. Id confirmatur ex verbis ipsius textûs in dicto c. Omnis; ubi dicitur : *Omnis fidelis omnia sua peccata confiteatur saltèm semel in anno*. Nota verbum Omnia ; ergò (ut benè advertunt hîc Lugo, Bon. etc.) præceptum Lateranensis est de confitendo sola mortalia, nam certum est apud omnes non esse obligationem confitendi omnia venialia.

668 « 4. Probabile est, eum, qui uno anno, sivè cum,
» sivè sine culpa sua, non satisfecit præcepto, tenêri
» adhùc, quàm primùm potest, anno sequente, quia
» terminus non apponitur ad finiendam, sed ad non
» differendam obligationem. Ac proindè talem toties
» peccare mortaliter, quoties oblatam occasionem, ne-
» gligit, ut docent Bon. d. 5 q. 5 s. 2. Suar. Vasq. Card.
» de Lug. loc. cit. n. 177. contra Sylv. Valent. Laym.
» Dian. etc. qui dicunt perseverare in uno eodemque
» peccato. (Vid. d. n. 297. *de annuæ Communionis*
» *præcepto, quod pari passu procedit cum præcepto an-*
» *nuæ Confessionis ; ibi sententiæ affirmativæ adhæsi-*
» *mus, etsi diximus, sententiam negativam cum S. An-*
» *tonin. Toleto, Sa, etc. quæ hanc obligationem non*
» *agnoscit, non esse contemnendam*). »

Utrùm verò per Confessionem factam in sequenti
669 anno, positâ obligatione juxtà sententiam mox suprà dictam, satisfiat præcepto utriusque anni ? *Prima* sentia affirmat, et hanc tenent Lugo d. 13 n. 180. Di-dicast Bonasp. et Antonin. à Sp. S. apud Salmanticens c. 7 n. 45. Ratio, quia præceptum de Confessione est de illa facienda semel in anno ; ergò qui eam fecit, hoc eodem anno non tenetur ad aliam. Alioquin, qui per tres annos non fuisset confessus, quater deberet confiteri. *Secunda* sentia negat, et eam tenent Suar. t. 4 in 3 p. d. 36 sess. 4 n. 5. Laym. c. 5 n. 10.

Bonac. p. 4 n. 31. cum Conc. Fill. et Nunno; quia sicùt qui singulis annis tenetur solvere denarium, si anno præterito non solvit, non satisfacit solvendo hoc anno unum denarium, ità non potest quis una Confessione præcepto duorum annorum satisfacere. *Tertia* tamen sententia verior, quam tenent Palaus p. 26 § 2 n. 15. Viva q. 4 a. 3 n. 5. et Salm. c. 7 n. 45. cum Præp. Hurt. et Leand. sic distinguit: Si pœnitens in Confessione manifestet peccata mortalia tàm antecedentis, quàm præsentis anni, tunc benè satisfacit utriusque anni obligationi. Ratio, quia per illam unam Confessionem jam implet finem præcepti, nempè ut ipse cum Deo reconcilietur: idque est contra secundam sententiam. Nec obstat paritas denarii allata; nam solutio unius denarii non potest quidem solutioni duorum denariorum debitorum æquivalere, sed una Confessio benè potest æquivalere pluribus Confessionibus, cum una Confessio deleat omnia peccata, quæ per plures fuerant delenda. Si verò pœnitens in præsenti anno non peccavit mortaliter antè Confessionem, et posteà incidit in mortale, tunc unâ Confessione non satisfacit præceptis utriusque anni, sed tenetur iterùm confiteri. Ratio, quia per illam Confessionem tantùm satisfacit præcepto anni præteriti, non autem præsentis, cum respectu præcepti præsentis anni non satisfaciat, qui non confitetur mortalia istius anni; communiter enim docent DD. et meritò, proùt Laym. l. c. Pal. § 3 n. 1 et Salm. n. 41. cum Suar. Vasq. Bonac. Becc. Dic. Reg. Diana, Hurt. Leand. etc. ac ipse Lugo D. 15 n. 173. quod, si quis confitetur sola venialia in principio anni, et antè finem committit mortale, teneatur illud intrà illum annum confiteri. Undè cum Confessio illa mortalium commissorum tantùm in anno præterito non sit impletiva præcepti anni præsentis, sequitur, quod, si pœnitens in hoc anno aliquod mortale committat, teneatur illud antè finem anni confiteri.

« 5. Satisfaciunt ii, qui confitentur Mendicantibus, 670
» etiàm in Paschate, quia hi habent facultatem à Sa-

» cerdote propriissimo omnium fidelium, et Pastore
» Pastorum. Ita communiter omnes contra *Glossato-*
» *rem, et Auctorem Parochiani obedientis*, Contra quos
» vid. in Responsis Francisci Fontani, editis Viennæ
» Austriæ anno 1634 allegatam auctoritatem duorum
» Concil. Generalium. Viennensis, et Tridentini, 20.
» Pontificum, 50 Doctorum, et præter totius orbis
» consensum, multorum quoque Parochorum testan-
» tium, eos esse optimos Parochianos, qui Regula-
» res adeunt, et ab iis instituuntur, ut suprà l. 3 t. 3
» c. 1 dub. 3 item Navarr. Azor. Fag. Trull. l. 3 c. 4
» d. 2 n. 6. Dian. p. 8 t. 1 R. 88. * (Vide dicta de
» hoc puncto n. 564.) *

671 » 6. Non obligatur antè finem anni, qui habens
» mortale timet, ne illud obliviscatur. Conin. Henr.
» C. de Lugo d. 14 n. 41. et alii contra Med. etc. Si
» tamen prævideret, se non habiturum occasionem
» confitendi deinceps toto hoc anno, deberet præve-
» nire etiàm in medio anni. Card. de Lugo disp. 15
» sect. 6. 182 * (Vide dicta n. 298.) *

672 » 7. Probabilius est, non satisfieri præcepto Ec-
» clesiæ per confessionem invalidam, ut docent Suar.
» d. 36 s. 7. Fill. Laym. C. de Lugo d. 15 s. 6 § 5 etsi
» probabile contrarium putet esse Fagund. Vid. Dian.
» pag. 3 tom. 4 R. 120. * (*Improbabile tamen nunc*
» *est propter proposit.* 14 *inter damnatos ab Alexan-*
» *dro VII.*) * Item nec per confessionem venialium,
» ut docet Dian. pag. 4 tom. 4 R. 206 ex Hurt. et
» Mercero. * (Vide dicta n. 669. in fine.) *

673 » 8. Excusantur ab hoc præcepto, 1 qui physicè non
» possunt, v. g. quibus deest Confessarius. 2 qui mo-
» raliter non possunt; v. g. qui prudenter timent re-
» velationem sigilli, vel qui non possunt sine nota-
» bili incommodo vitæ, fortunarum etc. Con. Tamb.
» c. 4 § 3.

674 » Nota in fine quod de Jure communi ex *cap. Om-*
» *nis utriusq. sexus*, duplex pœna incurratur à trans-
» gredientibus tale præceptum, scilicet prohibitio ab
» ingressu Ecclesiæ, et privatio sepulturæ; sed incur-

» ritur post sententiam Judicis. Et impuberes à præ-
» dicta pœna excusantur. * (Ità Viva ex commu. q.
» 4 ar. 3 n. 9. Vide d. 295 v. Præceptum.) *

APPENDIX.

De Confessariis sollicitantibus.

Ex bulla Gregorii XV. edita anno 1622 ac descripta 675
apud Salm. de præcept. Decalogi c. 4 n. 17 denunctari debent : *Omnes... Sacerdotes* (verba Bullæ) *tàm sæculares, quàm...regulares...qui personas, quæcumque illæ sint, ad inhonesta sivè inter se, sivè cum aliis quomodolibet perpetranda in actu sacramentalis Confessionis, sivè antè, vel post immediatè, seu occasione, vel prætextu Confessionis.. etiàm... Confessione non secuta, sivè extrà Confessionis occasionem, in Confessionario, aut in loco quocumque, ubi Confessiones..audiantur, seu ad Confessionem audiendam electo, simulantes ibidem Confessiones audire, sollicitare vel procurare tentaverint, aut cum eis illicitos, et inhonestos sermones sivè tractatus habuerint.* Et deindè subjungitur : *Mandantes omnibus Confessariis, ut suos pœnitentes, quos noverint fuisse ab aliis, ùt suprà, sollicitatos, moneant de obligatione denunciandi sollicitantes, seu... tractantes, etc. Inquisitoribus, seu locorum Ordinariis etc.* Et si hoc officium prætermiserint, mandat Pontifex, ut pro modo culpæ puniantur. In edicto autem generalis Inquisitionis imponitur excommunicatio latæ sententiæ in non denunciantes infrà mensem omnes de hæresi suspectos, inter quos enumerat Confessarios sollicitantes ad turpia. De hac autem excommunicatione vide dicenda n. 693.

Hîc refert annotare auctores, quos observavi tractantes de hac materia sollicitationis, cum annotatione locorum. Sunt videlicet Castr. t. 1 tr. 4 de Fide d. 9. Bon. t. 1 d. 6 de. oblig. denunc. p. 3. Escob. t. 6 p. 1 l. 47 c. 29. Salm. de Præc. Dec. c. 4 punct. 3. Felix Pot. part. 3 ex n. 482. Ronc. de Pœnit. ex p. 113. Dian. p. 4 tr. 5 per totum. Conc. de Pœn. ex p. 756. Mazz. eod. tit. t. 3 ex p. 435. Anacl. ex p. 621 q. 5. Cæterùm

pauci auctores hanc rem ex professo tractant, fortè quia non ubique præfata Bulla Gregorii recepta est, proùt asserit Anacl. n 67 de Germania, Palaus de Hispania. Sed hîc advertendum, quod N. SS. P. Ben. XIV. novissimè anno 1741 Jun. ediderit Bullam, quæ incipit, *Sacramentum*, quâ confirmavit, et, quatenùs opus, denuò mandavit omnibus Inquisitoribus, et locorum universi Orbis Christiani Ordinariis, ut inquirant, et procedant contra omnes Sacerdotes sollicitantes cujuscumque dignitatis, præeminentiæ, etc.

§. I.

Perpenduntur Clausulæ in præfata Bulla Gregorii XV. appositæ.

676 *De clausula I.* In actu sacramentalis Confessionis.
677 *De clausula II.* Antè vel post immediatè.
678 *De clausula III.* Occasione, vel prætextu Confessionis. *Quid importet to*, Occasione Confessionis? *Dub.* 1. *An denunciandus, qui sollicitat mulierem rogantem, ut cras eam audiat? Dub* 2. *An qui, audita fragilitate, mulieris, posteà domi eam sollicitat?*
679 *Quid importet to*, Prætextu Confessionis? *Et quid, si ex condicto mulier, fingens se ægrotam, advocet Confessarium ad peccandum?*
680 *De clausula IV.* In Confessionario, aut in loco quocumque.... simulantes ibidem Confessiones audire. *Quid importet illud* simulantes? *Et quid, si Confessarius sollicitet in Confessionario, sine simulatione tamen Confessionis?*

676 Clausula I. *In actu sacramentalis Confessionis*, ad hoc sufficit, si Confessio sit incepta, licet non perfecta: ità Salm. d. c. 4 n. 44 et Ronc, de pœnit. Q. 8 c. 1 q. 4. Nota hîc Prop. VI. damnatam ab Alex. VII. quæ dicebat: *Confessarius, qui in sacramentali Confessione tribuit pœnitenti chartam posteà legendam, in qua ad venerem incitat, non censetur sollicitâsse in Confessione.* Pariter dënunciandus est Confassarius, si in Confessione apponat medium indifferens, quod tamen ex circumstantiis posteà cognoscatur appositum ad sollicitandum, ut esset imponere mulieri, ut exspectet eum domi: vel si interroget eam, ubi habitet; ità Ronc, d.l. cum Bordon.

Clausula II. *Immediatè antè, vel post.* Illud *immediatè antè*, sentiunt communiùs Passerin. et Boss. apud Ronc. q. 6. (contra aliquos apud Barbos.), strictè intelligendum esse, ità ut nullum intervallum intercedat. An autem denunciari debeat Confessarius, qui sollicitat immediatè postquàm pœnitens petierit Confessionem? Affirmant Salm n. 51 sed probabiliùs, ut puto, negat Bordon. apud Potest. n. 104. Notandum tamen, quod eo casu, licet Confessarius non sit denunciandus ex clausula prædicta, denunciandus tamen sit ex clausula tertia sequenti: *occasione Confessionis*, ut infrà; si enim Confessarius utitur petitione illâ, ut medio ad sollicitandum, utique est denunciandus; secùs, si utatur tantùm ad colloquendum, et si posteà in progressu collocutionis tentatus sollicitat. 672

Illud autem, *immediatè post*, communiter à DD. intelligitur, quandò post Confessionem nec Confessarius, nec pœnitens ad alia se divertit, ità ut eveniat sollicitatio, antequàm ulla alia actio intervenerit; ità Salm. Ronc. Pot. n. 503 cum Hurt. Lez. Peyrin. Dicit autem Potestas n. 104, non esse denunciandum Confessarium, qui sollicitat, postquàm pœnitens recesserit ab ejus conspectu. Verùmtamen denunciandum esse rectè censet Confessarium, qui statim post Confessionem dicit pœnitenti, *experta me paulisper*, et post intervallum venit, et sollicitat, etiàmsi, accedendo, priùs habeat de alio negotio serio tractatum, quia tunc talis tractatus prudenter fictus præsumitur: secùs verò, si venit sequenti die, et sollicitet: ità Potest. n. 106. Sed quidam doctus non utique improbabiliter dicit, quod, si negotium illud magni sit momenti, et ad Confessarium pertinens, minimè sit ipse denunciandus. Quare ex circumstantiis judicandum, an probabiliter intenta fuerit sollicitatio, et negotium, ut medium; an verò negotium principaliter, et sollicitatio per accidens.

Constat autem, denunciandum esse Confessarium, si statim post Confessionem ducat puerum in cubiculum, et sollicitet; quia tunc statim ponit, si non sol-

licitationem, saltèm illius medium? ità Ronc. d. q. 6 et Pot. cum Dian. etc. n. 507. Item, si, audita Confessione fœminæ, dum ea ad manum deosculandum accedit, Confessarius illam turpiter tangat: vel dùm est antè ipsum, ut confiteatur, pedibus, aut manibus turpiter tangat illam, si immediatè post ipsa confitetur, pariter est denunciandus. Si verò alia vice confiteatur, vide dicenda in Clausula IV n. 680.

678 Clausula III. *Occasione, vel prætextu Confessionis.* Dicitur *occasione Confessionis*, quandò Confessarius, vel pœnitens invitat ad Confessionem veram: *prætextu* verò, quandò ad Confessionem fictam: ità Potestas n. 109. Ronc. qu. 7 et Conc. n. 7.

Et 1. Ex particula *occasione Confessionis*, denunciandus est Confessarius, qui rogatus ad Confessionem divertit, et sollicitat, esto nondùm sederit, nec mulier fuerit genuflexa; ità communiter Salm. n. 52. Potestas n. 510 in fine, et Ronc. l. c. et Pal. p. 7 n. 6.

Dubit. 1. An denunciari debeat Confessarius, qui rogatus à fœmina, ut cras ejus Confessionem excipiat, eam sollicitat? Affirmant Conc. n. 7 et Mazz. p. 439 cum Potest. et aliis, quia jam verificatur, eum sollicitâsse occasione Confessionis. Negant verò Pal. p. 7 n. 4 et Quarti, ac Leand. apud Mazz. quia talis sollicitatio non est proxima Confessioni faciendæ, sed potiùs conventioni de Confessione facienda. Sed hoc non officit, quominùs sollicitatio dicatur facta occasione Confessionis. Undè primæ sententiæ subscribo.

Dubit. 2. An denunciari debeat Confessarius qui ob fragilitatem mulieris auditam in ejus Confessione, posteà domi eam sollicitaverit? *Prima* sententia negat, et hanc tenent Sousa de Conf. soll. n. 10 et alii apud Diana p. 4 tr. 5. R. 7 item Salm. n. 51 cum Trull. et Leand. et idem sentit Auctor lib. (Istruz. per li Nov. Conf.) part. 2 c. 14 n. 293. Ratio, quia is non utitur tunc occasione Confessionis, sed notitiâ ex illa habitâ; ideòque tunc dicitur Confessarius peccare non ex occasione, sed ex cognitione Confessionis, cum sollicitatio sit remota à loco et statu Confessionis. *Secunda*

tamen sententia probabilior affirmat, eamque tenent Mazz. p. 439. Potestas n. 504 in fine, et n. 587. Conc. n. 7. Peyr. cum Graff. apud Dian. l. c. et Ronc. q. 7 cum Lez, Boss. et Bord. Ratio, quia, cum sollicitatio impulsum habeat à Confessione, satis verificatur, quod occasione Confessionis fiat sollicitatio. Satis autem præsumitur Confessarius usus fuisse notitiâ Confessionis ad sollicitandum, si post audita peccata turpia pœnitentis, suamque propensionem ad venerem ostensam, interroget de domo ubi habitat, an maneat sola, et similia; vel (ut ait Conc.) si antè Confessionem Confessarius et pœnitens mutuo fuissent ignoti, et occasione cognitæ levitatis ipse domum mulieris adeat, et sollicitet. Item rectè ait dicendum Ronc. cum AA. à se cit. si Confessarius sollicitat per epistolam; vel si Confessarius obtineat, vel petat à muliere consensum copulæ, promittendo ejus Confessionem se auditurum.

2. *Prætextu* autem *Confessionis* denunciandus est 679 Confessarius, qui ex pravo fine fictè invitat mulierem ad Confessionem, et deindè sollicitat; Conc. num. 8. Mazz. d. p. 439 et Ronc. d. q. 7 cum Bord. Si verò Confessarius vadit ad sollicitandam fœminam, petendo licentiam à suo Superiore sub prætextu Confessionis, meritò dicunt Salm. n. 55 et Ronc. l. c. in fine cum Bord. ac Tancredi apud Potest. n. 513 non esse denunciandum, quia tunc prætextus Confessionis non est respectu pœnitentis, sed respectu Superioris. An autem denunciari debeat Confessarius qui convenit cum muliere, ut ad eludendos domesticos se fingat ægrotam, et ipsum accersat domum ad patrandum peccatum? Affirmat Conc. et Mazz. ll. cc. item Fagund. apud Potest. num. 513 ac Sancius apud Dian. pag. 4 tract. 5. R. 37 quia prætextus Confessionis tunc videtur satis manifestus. Sed probabiliùs negant Ronc. d. q. 7 in fine, cum Bord. Diana l. c. et Escob. n. 662 cum Trull. cum Freita, ac Leand. Ratio, quia tunc non verificatur, quod Confessarius sollicitet prætextu Confessionis, sed tantùm, quod prætextu Confessionis peccatum exequatur; ità ut prætextus Confessionis tunc jam ordinetur non ad sollicitationem, sed

ad familiares decipiendos. Et tantò minùs (contra Concinam) puto esse denunciandum Confessarium, si mulier, nulla conventione præmissa, prætextu Confessionis ipsum advocet et sollicitet, quàmvis deindè rem habeant; quia ex Bulla tunc Confessarius denunciari debet, quandò ipse sollicitat prætextu Confessionis; at in hoc casu non Confessarius, sad pœnitens prætextu Confessionis Confessarium sollicitat. Secùs verò censeo dicendum, si Confessarius extrà Confessiónem sollicitaret, et fœmina renueret timens diffamationem; et ideò Confessarius ei suaderet, ut fingens se ægrotam eum accerseret ad peccandum; quia tunc verè diceretur Confessarius prætextu Confessionis sollicitare fœminam ad præstandum consensum. Idem puto dicendum, si Confessarius advocetur à matre puellæ, ut filiæ Confessionem excipiat, et ipse ad cubiculum accedat cum pravo fine ad alloquendum puellam de Confessione, nempè eam interrogando, an velit confiteri, vel dicendo, se advocatum fuisse ad audiendam ejus Confessionem, et deindè sollicitet; quia tunc etiàm sollicitaret prætextu Confessionis. Idem dicendum puto cum Escob. n. 662. et Diana d. R. 37 quandò Confessarius in loco ad Confessiones deputato, et sub Confessionis figura sivè specie simulat, ad illudendos spectantes, Confessionem audire, et sollicitet; tunc enim denuntiandus est, non jam quia sollicitat, prætextu Confessionis, sed quia sollicitat simulando Confessionem in loco ad ipsam deputato, ut mox dicemus num. seq.

680 Clausula IV. *Extrà Confessionis occasionem in Confessionario, aut in loco quocumque, ubi Confessiones audiantur, seu ad Confessionem audiendam electo, simulantes ibidem Confessionem audire, sollicitare vel provocare tentaverint, aut cum eis illicitos, et inhonestos sermones sive tractatus habuerint.* To *simulantes ibidem Confessiones audire*, quidem intelligitur, si Sacerdos ità se gerat, ut adstantes credant actu ipsum audire Confessionem. Dicunt autem Ronc. q. 8 et Escob. n. 675 cum aliis, quod ad simulandam Confessionem

non sufficiat, si fœmina flexis genibus coram Confessario assistat, sed insuper requiratur, ut Confessarius voce, nutu, sivè aliqua actione, puta applicando aures, simulet, Confessionem se audire; quia (ut ajunt) simulatio non solùm debet esse ex parte pœnitentium, sed etiàm ex parte Confessariorum, cum in Bulla de his dicatur, *Simulantes ibidem Confessiones audire.* Sed meliùs sentiunt Pal. p. 8 n. 4. Diana R. 18 et Fagund. ac Trull. apud Escob. n. 673 quod, cum Confessarius adest in loco deputato ad audiendas Confessiones, et fœmina genuflexa ibi adstat, eamque Confessarius sollicitat, jam denunciandus sit; quia ipse manendo ibi audiens pœnitentem, jam satis ingerit spectantibus credulitatem, quod illa confiteatur, ideoque ipso facto jam simulat, se Confessionem audire. Secùs tamen dicendum puto, si in aliquo loco, quàmvis electo ad Confessionem, extrà Confessionarium tamen Sacerdos sollicitaret fœminam stantem, vel sedentem, aut cubantem; juxtà mox dicenda.

Dixi, *extrà Confessionarium*, nam dubiùm hîc fit, an denunciari debeat Confessarius qui sollicitat; vel tractat turpia in Confessionario, quin tamen Confessionem simulet? Prima sententia negat, et hanc tenent Pal. p. 8 n. 4 Escob. n. 669. Ronc. q. 8 cum Lez. et Salm. n. 58 cum Freita, Fag. et Leand. item Sancius, Sousa, Hurt. Boss. et Donat. apud Pot. n. 522. Ratio; quia in Bulla Gregorii. ut suprà dicitur, denuntiandi sunt Confessarii, *qui extrà Confessionis occasionem in Confessionario: aut in loco quocumque ubi Confessiones audiantur, seu ad Confessionem audiendam electo, simulantes ibidem Confessiones audire, sollicitare vel provocare tentaverint, aut cum eis illicitos et inhonestos sermones habuerint.* Ergò inferunt quod, sivè sollicitatio fiat in Confessionario, sivè in alio loco ad Confessiones electo, requiratur ad obligationem denunciandi Confessionis simulatio. Sed probabilius affirmant esse denunciandos Mazz. p. 439. Conc. n. 11. Dian. p. 1 tr. 4 R. 18 et p. 4 tr. 5 R. 38 et p. 8 tr. 9 R. 35 àc Pot. n. 522 cum Bord. Trull. etc. Cum his

dicimus, quod, si Confessarius sollicitat in aliis duobus locis ut suprà in Bulla descriptis; requiratur simulatio Confessionis ad eum denunciandum; non verò si sollicitat in Confessionario. Et hoc probatur ex Decr. Pauli V. (relato apud Pot. l. c.) ubi sic dictum fuit: *die 10. Julii 1614. in Generali Congr. S. Rom. et universalis Inquisitionis coram SS. Paulo Papa V. facta relatione, quod multi Confessarii tractent cum mulieribus in Confessionali extrà occasionem Confessionis de rebus inhonestis: Sanctissimus decrevit, ut contra hujusmodi Confessarios procedatur in S. Officio.* Cum igitùr nulla ibi mentio fiat de simulatione Confessionis, ad denuntiandum Confessarium, sufficit, quod ipse in Confessionali de rebus turpibus tractet, quin simulet, se Confessionem audire. Nec obstat dicere, ut ajunt adversarii, Decretum hoc fuisse abrogatum, sivè restrictum per Bullam Gregorii. Nam respondetur, regulam generalem esse, quod leges anteriores numquàm intelligantur abrogatæ per posteriores; nisi quandò hæ prioribus omninò sunt contrariæ; alioquin, semper ac aliquo modo potest contrarietas excusari, correctio legum, quòad fieri potest, vitari debet, proùt communiter tradunt Sanc. de Matr. l. 1. d. 17 n. 6. Pal. de Leg. tr. 3 d. 5 p. 2 § 1 n. 8. Salm. eod. tit. c. 4 n. 13. et alii DD. passim ex c. Cum delectus, de Consuet. et ex l. 1 C. de Inoff. Dotib. ubi dicitur: *Leges legibus concordare promptum est.* Decretum autem Pauli V. benè consistit cum Bulla Gregorii; in illo enim sermo tantùm fit de Confessario tractante inhonesta in Confessionali; in Bulla verò Gregorii additur de tractante turpia, præter Confessionale, *in loco quocumque ubi Confessiones audiantur, seu ad Confessionem audiendam electo*, et hìc subditur clausula: *Simulantes ibidem Confessiones audire.* Undè, cum clausula hæc benè referri possit tantùm ad duo posteriora loca, et non ad Confessionale, non est cur dicamus, Decreto Pauli V. per Bullam Gregorii fuisse derogatum. Accedit edictum S. Inquisitionis Rom. (relatum à Pot. tom. 2 n. 226.) ubi dicitur: *Debbano*

denunciare ciascuno di coloro de' quali sappiano, o abbiano notizia che contro i Decreti, e Costituzioni Apostoliche abbiano abusato il Sacramento della penitenza servendosi della Confessione, o Confessionario (nota) *a fine disonesti sollicitando in essi i penitenti* ad turpia, *ed avendo con esse discorsi di cose illecite, e non convenienti al fine per cui è stato istituito.* Quapropter talis Confessarius saltèm denunciandus est ex hoc edicto, quia abutitur Confessionario ad sollicitandum.

§ II.

Quinam sollicitantes debeant denunciari?

681 *Qu. I. An denunciandus Confessarius consentiens mulieri sollicitanti?*
682 *Qu. II. An Confessarius, qui sollicitatus ad copulam; divertit ad tactus?*
683 *Qu. III. An Confessarius sollicitans ad actus venialiter tantùm inhonestos?*
684 *Qu. IV. An sollicitans ad peccata non turpia?*
685 *Qu. V. An denunciandi Episcopi sollicitantes?*
686 *Qu. VI. An denunciandus Confessarius sollicitans, si fuerit emendatus?*
687 *Qu. VII. An qui de sollicitatione jam convictus est, et punitus? Qu. VIII. An qui consentit mulieri sollicitanti, ne ab ea accusetur? Qu. IX. An simulans Confessionem ex condicto ad tractanda inhonesta?*
688 *Qu. X. An denunciandus laicus, vel Clericus sollicitans in Confessione, simulando se Confessarium? Et quid si sit Sacerdos, sed careat jurisdictione?*
689 *Qu. XI. An denunciari debeat pœnitens sollicitans Confessarium?*
690 *Qu. XII. An denunciandus interpres sollicitans pœnitentem?*
691 *Qu. XIII. An Confessarius sollicitans mulierem, ut inducat aliam ad secum peccandam? Vel ut ipsa peccet cum alio?*
692 *Qu. XIV. An Confessarius sollicitans postquàm decesserit?*

Quær. I. An sit denunciandus Confessarius consentiens mulieri sollicitanti in Confessione? Affirmant 681

Salm. c. 4 n. 42 et ajunt, contrariam sententiam non esse probabilem post Bullam allatam Gregorii XV. ubi expressè sunt denunciandi non solùm Confessarii sollicitantes, sed etiàm inhonestos tractatus habentes; et idem sentiunt Mazz. p. 441 Conc. n. 16. Pot. n. 579. item Sal. n. 54. cum Dian. Leand. Sousa, etc. Negant verò Bonac. disp. 6 p. 3 n. 17. Pal. p. 5 n. 4. Escob. n. 653. cum Acunna, Hurt. Sousa, et Sanctarell. item Prado, Bordon. Homob. et Trull ap. Salm. l. c. Ac Ronc. q. 5 ad hanc sententiam inclinare videtur, dicens cum Bord. Sanctarell. etc. quod rationi à Salm. allatæ responderi possit, verba Bullæ intelligenda esse de tractatibus turpibus, quorum Confessarius sit auctor. Atque Dian. p. 1 tr. 4 resol. 41 hanc probabilem, ac tutam dicit. At mihi pro dicta sententia alia ratio occurrit, quæ habetur apud Bonac. et quæ potior videtur. Ratio est, quia ex Bulla eadem Greg. mandatur Confessariis, ut moneant de obligatione denunciationis, non jam quoscumque pœnitentes, qui cum Confessariis inhonestos tractatus habuerint, sed illos, *quos noverint fuisse ab aliis, ut suprà sollicitatos*; quare infertur, quod pœnitens licitè, si vellet, posset Confessarium in dicto casu denunciare, juxtà primam probabilem sententiam, sed videtur probabilius, ad hoc pœnitens non obligari; quia, ut ipse obligationem subeat denunciandi Confessarium, requiritur, ut fuerit ab illo sollicitatus. Etsi igitùr Confessarius non eximitur à crimine ob inhonestum tractatum in Confessionario, eximitur tamen pœnitens ab obligatione denunciationis, dum non reperitur sollicitatus. Et rectè censetur, noluisse Pontificem obligare pœnitentes ad denunciandum Confessarios, quos ipsi tentaverint, ob magnam difficultatem, quæ deterret pœnitentes à denunciando in isto casu, quo peccatum ab ipsis causam habuerit; tum quia, si denunciarent, valdè periclitaretur eorum fama: tum quia lex nimis ardua tunc eis redderetur.

18. Quidam Neotericus scripsit, præfatam opinionem fuisse proscriptam à Benedicto XIV, per Bullam, *Sacramentum* allatam t. 1 p. 35. Sed perperam id asseruit,

nam Pontifex ibi tantùm dixit, denunciationem esse faciendam, etiàmsi *inter Confessarium et pœnitentem mutua fuerit*. Longè autem differt sollicitatio mutua ab ea, quæ fit à muliere, et cui Confesarius consentit, cum DD. valdè distinguant primum casum ab altero, ut observari potest apud *Fel. Potest. de Denunciatione n.* 582, ubi dicunt, sollicitationem mutuam tum evenire, cum Confessarius sollicitatus à pœnitente ad unam turpitudinis speciem, ad aliam mulierem sollicitat (proùt n. seq. dicetur), aut etiàm cum Confessarius à pœnitente sollicitatus priùs dissentit, vel sermonem divertit; et deindè post aliquod intervallum illam sollicitat; atque in his casibus mutuæ quidem sollitationis Auctores aliqui, ut Castr. Peyr. et Acuna, sentierunt, non adesse obligationem denunciandi; et hæc est opinio, quæ à Pontifice damnata fuit: èt quidem justè, in hujusmodi enim casibus jam verificatur, quod pænitens verè maneat sollícitata; et verè Confessarius sollicitat; at in nostro casu cum Confessarius simpliciter sollicitationi consentit, minimè verificatur, nec dici potest, quòd mulier sit sollicitata. Quandò autem cooperatio Confessarii dicenda sit simplex consensio, aut etiàm mutua sollicitatio; id pendet à circumstantiis sermonis, et tractatûs, qui inter Confessarium et pœnitentem intercedunt.

Quær. II. An sit denunciandus Confessarius, qui, 680 sollicitatus à pœnitente ad copulam, renuit, et divertit ad solos tactus? Affirmant Salm. n. 40. cum Leand. et Dian. Sed probabiliter negant Pal. part. 5 n. 4. Escob. n. 656. ac Trull. Hurt. etc. apud Salm. n. 39. Ratio, quia fœmina sollicitans ad copulam, virtualiter provocat etiàm ad tactus, qui ordinariè sunt prævii ad copulam; undè verificatur, quod Confessarius (ut suprà) tunc non sollicitet, sed sollicitatus consentiat. Rectè verò notat Pal. etc. d. n. 36. quod Confessarius sollicitatus ad sodomiam, si ipse divertat ad fornicationem, vel contra, tunc certè sit denunciandus, cum ipse tunc sollicitet ad actum, ad quem non fuit sollicitatus; fornicatio enim non continetur sub sodomia, nec contra.

683 Quær. III. An denunciandus sit Confessarius sollicitans ad actus tantùm venialiter inhonestos? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Diana R. 5. Mazz. p. 438. Viva in Prop. 7. damn. ab Alexand VII. et Trull. Sancius, Fagund. Leand. et Thom. Hurt. n. 635. Ratio, quia actus leviter inhonesti extrà Sacramentum, fiunt graves in Sacramento, ob gravem injuriam, quæ ei irrogatur; sicùt sumptio parvi cibi in die jejunii esset per se leve peccatum contra temperantiam, sed esset grave, si fieret antè Communionem. *Secunda* verò sententia probabilior negat, et hanc tenent Pal. part 3 n. 3. et Escob. n. 636 et 637. et cum Sousa, Portell. et Gasp. Hurt. Ratio, quia ex una parte certum est, quod ad denunciandum Confessarium sollicitantem requiratur, proùt dicunt Pal. Portell. et Sousa, quod actus sollicitationis sit peccatum grave, ità ut certè putetur ipse graviter in eo peccâsse, cum talis denunciandus sit tamquàm suspectus de fide, ut habetur ex edicto Inquisitionis Gener. apud Potest. t. 2 n. 226. p. 430 At nemo potest censeri suspectus de fide, qui tantùm venialiter peccat. Hinc Ben. XIV. hoc sollicitationis crimen appellat *nefariam improbitatem;* et in Bulla Pii IV. dicitur de hujusmodi Sacerdotibus sollicitantibus, *qui loco reconciliationis cum Deo, graviori peccatorum mole pœnitentis onerant, et in manibus Diaboli tradunt.* Ex alia parte, actus, qui in se est levis contra castitatem, nequit fieri gravis in Sacramento, aliàs quodlibet peccatum veniale in materia veracitatis, patientiæ, vel humilitatis, evaderet grave in Sacramento, quod nemo asserit.

Nec obstat dicere, quod culpa levis reddatur gravis ob reverentiam Sacramento debitam; nam hoc currit, quandò aliquid prohibetur ob solam reverentiam Sacramenti, proùt prohibetur quævis parva comestio antè Communionem; non verò quandò res aliqua ab Ecclesia vetatur tamquàm in se mala, tunc enim, quia tota injuria, quæ Sacramento irrogatur, est quatenùs Sacramentum ministratur aut suscipitur cum actu pravo, si actus est leviter pravus, levis

etiàm erit injuria quæ fit Sacramento. Omnes tamen conveniunt cum Palao, et Escob. ll. cc. quod, si ex circumstantiis certè conjiceretur, quod Sacerdos eo levi actu animum habuerit ulteriùs progrediendi, tunc censenda sit sollicitatio gravis.

Quær. IV. An sit denunciandus Confessarius, qui in Confessione sollicitat pœnitentem, non ad turpia, sed ad alia peccata? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Pegna, Zechios, Moura, et Acunna apud Dian. p. 5 tr. 4 R. 17 et huic inclinat Pot. n. 496. cum Cord. Ratio, tum quia in Bulla Greg. XV. dicitur is esse denunciandus, qui habet cum pœnitente *illicitos et inhonestos tractatus*; to autem *illicitos*, videtur comprehendere omnes alios actus culpabiles, præter materiam inhonestam; idque videtur magis exprimi in edicto Inquisitionis, ubi præcipitur, denunciandos esse, qui habent cum pœnitentibus *discorsi di cose illecite, è non convenienti al fine per cui il Sacramento della Penitenza è stato istituito*. Tum quia in Decreto Alex. VII. habetur, esse denunciandos omnes de hæresi etiàm leviter suspectos; si igitùr denunciari debet tamquàm suspectus de hæresi, qui sollicitat ad turpia, cur non etiàm, qui sollicitat ad alia crimina? Hæc sententia videtur satis probabilis, undè benè ait Pal. p. 6 n. 2. quod Inquisitores probabiliter cognoscere possint de hujusmodi sollicitatione, si deferatur, ob facultatem ipsis concessam. *Secunda* verò sententia communissima, et probabilior negat, eamque tenent Pal. loc. cit. Mazz. p. 439. Holzm. t. 1 p. 312 n. 671. Bon. part. 3 n. 13. cum Led. Paramo, et Sanctarell. Ronc. p. 113 q. 3 cum Boss. et Carena, Diana d. R 17. cum Freita, Peyr. Homob. Sousa, et Veneto, ac Escob. n. 631. cum Fag. Leand. Molf. Scortia, etc. Ratio, quia nullibi habetur expressum, hanc sollicitationem esse denunciandam; licet enim in Bulla Gregorii, præter verbum *inhonestos* addatur *illicitos*, tamen patet, utrumque eamdem materiam significare, dum dicitur, *illicitos, et inhonestos tractatus*. Nec aliter accipienda sunt verba edicti, quia edictum ad Bullam refertur, aut certè

referendum est. Nec obstat dicere, quod sollicitans ad alia crimina etiàm sit de hæresi suspectus; nam communissimè DD. (ut vidimus) Bullam Alexandri interpretando, censent, non esse obligationem denunciandi hujusmodi sollicitantes, dum Bullæ tàm Gregorii, quàm aliorum Pontificum, loquendo de sollicitatione in Confessione, præceperunt denunciari tantùm sollicitantes ad turpia; undè videtur ad hanc solam materiam veneream imposita esse obligatio denunciandi sollicitantes, quia ob fragilitatem naturæ frequentiùs hæc sollicitatio, et majus in ea periculum consentiendi contingere poterat. Idque (ut ait Diana l. c.) confirmatur ex praxi Inquisitorum.

Prætereà, communiter dicunt DD. et meritò, non esse obligationem denunciandi Sacerdotes sollicitantes ad turpia in aliis Sacramentis quàm Pœnitentiæ, quia reverà de hac denunciandi obligatione nullibi habetur præceptum; ità Bonac. par. 3 n. 7. Diana R. 16. Pal. part. 3 n. 3. cum Freita, Acunna, et Sancio, ac Escob. n. 634. cum Lez. Peyr. Sanctarell. etc. contra Moura, et Hurt.

695 Quær. V. An denunciandi sint Episcopi sollicitantes in Confessione? Negant Pal. part. 9 n. 2. et Escob. n. 715. cum Mol. Acunna, Trull. Freita, Decian. et Sancio, quia Episcopus etiàm in crimine hæresis formalis non subjicitur Inquisitoribus, ex c. Inquisitores, de Hæresi in 6 et ex Trid. sess. 24 c. 5 de Ref. ubi dicitur: *Causæ criminales graviores contra Episcopos, etiàm hæresis...ab ipso tantùm..Romano Pontifice cognoscantur, et terminentur.* Sed affirmant melius Bon. part. 3 n. 8. Ronc. p. 113 q. 2 R. 1. Salm. n. 30. cum Hurt. et An. à Spir. S. ac Potestas n. 621. cum Leand. Fag. etc. Verùm Bonac. sentit denunciandos esse Inquisitoribus; at Potestas, Ronc., et Salm. cum aliis dicunt, esse denunciandos Pontifici, si commodè huic fieri possit denunciatio, aliàs hanc deferendam esse dicunt Inquisitoribus, qui licet non possint punire, nec processum formare contra Episcopos, possunt tamen de præfato crimine excipere informationem, et deindè illam Pontifici

significare, proùt colligitur ex Extravag. cum Matth., de Hæret. ubi sic præscribitur procedendum contra Nuntios, et Officiales Sedi Apostolicæ immediatè subjectos. Et in hoc conveniunt Pal. et Escob. ll. cc. cum Trull. Sancio, et Acunna, nempè quod benè possint Inquisitores excipere hujusmodi informationem. Sub nomine autem Episcoporum veniunt Episcopi etiàm Titulares, et etiàm non consecrati, modò sint confirmati; item Nuntii, Legati, et Abbates jurisdictionem quasi Episcopalem habentes, ut dicunt Salm. n. 31. cum Barb. et Tamb.

Quær. VI. An, si Confessarius sollicitans sit emen- 686
datus, debeat adhùc denunciari? *Prima* sententia negat, et hanc tenent Pal. p. 10 n. 1. et Escob. n. 624 et 625. cum Soto, Molf. Acunna, Peyr. Fag. Portel. Zenard. Freita etc. item Led. Lugo, Trull. Leand. Hurtad. et alii apud Salm. n. 75. et hanc probabilem putat (saltèm extrinsecè) Auctor Instruct. etc. p. 2 c. 15 § 2. Ratio, quia finis denunciationis est emendatio rei, et ablatio damni, quibus jam obtentis, cessante fine legis principali, cessat etiàm lex naturalis denunciationis, quæ principaliter respicit emendationem; nec lex positiva ejus ordinem invertere potest. Hanc probabilem putat etiàm Viva de 1 præc. q. 8 art. 5 n. 3. Rectè verò DD. excipiunt Hæreticum formalem, maximè dogmatizantem, cujus difficilis est emendatio, et quem omninò expedit denunciari, saltèm ad subventionem aliorum, quos ipse fortè subverterit.

Signa autem emendationis sunt (ut dicunt DD. citati apud Salm. n. 76. et apud Viva d. l.): 1. Si mulier sollicitata, ter vel quater ad Confessarium accedendo, in eo pravum animum non ampliùs adverterit; ità Escob. n. 625. cum Trull. Diana, et Sousa. 2. Si per triennium Confessarius benè vixerit, ut ait Sancius. 3. Si sit sacramentaliter confessus, et per longum tempus non tentaverit, ut Escob. d. n. 625. cum Freita, Sancio, Marc. Alciati, Farinac. Hurt. Ricc. Felin. et Barb. 4. Si lucratus sit Jubilæum, ut

dicit Escob. cum Genuensi. 5. Si factus sit Religiosus. 6. Si sit homo insignis probitatis, et semel vel bis sollicitaverit, ut Hurtadus. 7. Si post sollicitationem statim det signa doloris. 8. Si fuerit senex, ità ut putetur ex magna passione sollicitâsse, et posteà verè resipuisse, ut ait Sylvest. Hæc tamen signa dicit Viva d. l. singula non sufficere, nisi plura simùl conjuncta faciant constare de emendatione. Et hoc valdè est notandum; nam reverà, sicùt constat de crimine, debet et constare de emendatione. Et quod dicitur de sollicitatione, etiàm dicendum est de aliis criminibus de hæresi suspectis.

Quàmvis prædictam primam sententiam satis probabilem existiment Auctores citati, absolutè tamen probabiliorem esse judico secundam sententiam, quæ docet, Confessarium etiàm emendatum esse denunciandum. Ratio, quia Pontifex magis, quàm emendationem rei, ejus punitionem intendit, ad damnum Ecclesiæ reparandum, et ad resarciendum scandalum. Et ideò sancivit, ut suprà, denunciationem fieri, nullâ correptione fraternâ præmissâ; quæ utique præmittenda esset, si emendatio rei, et non punitio intenta principaliter esset. Ità Suar. Bon. Azor. et plures cum Salm. cap. 4 n. 77. qui hanc secundam sententiam certè tenendam esse ajunt.

687 Quær. VII. An sit obligatio denunciandi Confessarium, qui de sollicitatione jam fuerit satis convictus, et punitus? Certum est, quod, si ipse delinquat iterùm, postquàm in primo crimine fuerit punitus, iterùm denunciari debeat. Et idem dicendum, si de sollicitatione non fuerit plenè convictus, quia tunc nec fuisset satis punitus. Dubium ergò est, si eâdem sollicitatione jam fuerit satis convictus, et punitus. Negant esse obligationem denunciandi Acunna, Seraph. Hurt. etc. apud Salm. c. 4 n. 73. quia Confessarius jam censetur emendatus, juxtà primam sententiam mox suprà allatam. Sed longè probabilius affirmant Salm. n. 74. cum Bon. Trul. Dian. tum quia tunc non constat de

emendatione; tum quia non eximitur mulier ab obligatione denunciandi, quia alia denunciavit, dum unaquæque persona sollicitata omninò denunciare tenetur, sivè sint, sivè non sint alii denunciantes.

Quær. VIII. An denunciari debeat Confessarius, qui mulieri sollicitanti consentit, ob metum ab illa incussum, quod eum accusatura sit, nisi consentiat? Negat Hurt., quia lex ecclesiastica non obligat, cum metus gravis intervenit. Hæc tamen ratio debilis est, quia talis metus non censetur gravis; Judices enim non facilè credunt cuique mulierculæ accusanti, ut dicunt Salm. n. 59. Esc. Sed cum melius dici potest hic Confessarius non esse denunciandus, quia tunc reverà esset sollicitatus, non sollicitans, juxtà dicta n. 681.

Quær. IX. An sit denunciandus Confessarius, qui ex condicto cum pœnitente simulat Confessionem, ut tractet inhonesta. Negat Pal. p. 8 n. 2. tum quia sollicitatio tunc esset mutua; tum quia tunc pœnitens ipsa deberet se denunciare. Rectè verò affirmant Salm. n. 60. cum Dian. et aliis, quia tunc jam adest vera sollicitatio Confessarii, nec pœnitens denunciando tenetur denunciare seipsum, sed tantùm verba referre, et actus Confessarii. Et hoc hodiè expressè definitum est in Bulla Bened. XIV. quæ incipit, *Sacramentum*, (vide in fine libri Decret. I.) ubi præcipitur fieri denunciatio, etiàmsi sollicitatio mutua fuerit; ibi enim præcipitur denunciandus esse Confessarius sollicitans, *etiàmsi Sacerdos sit, qui jurisdictione ad absolutionem validè impertiendam careat, aut sollicitatio inter Confessarium, et pœnitentem mutua fuerit sivè sollicitanti pœnitens consenserit, sivè consensum minimè præstiterit, vel longum tempus post ipsam sollicitationem jam effluxerit.*

Quær. X. An sit denunciandus laicus, vel non Sa- 683
cerdos sollicitans in Confessione, simulans se Con-
fessarium? Respondetur affirmativè cum Salm. n. 27.
Ronc. l. c. R. 3. Ratio, quia, licet is non sit denun-
ciandus ratione sollicitationis ex Bulla Gregorii XV.

denunciari tamen debet ex alia Constitutione Gregorii XIII. apud Salm. n. 27. ubi quicumque non Sacerdos audiens Sacramentaliter Confessiones præcipitur denunciari. Utrùm autem ad denunciandum talem non Sacerdotem sollicitantem requiratur non solùm, ut Confessionem audierit, sed etiàm ut absolutionem impenderit. Ex verbis præfatæ Bullæ Greg. XIII. relatis à Salm. l. c. videtur sufficere, quod tantùm audierit, cum ibi dicatur, quod Inquisitores Sancti Officii procedere debeant in non Sacerdotes, qui Missas celebrant, aut sacramentaliter Confessiones audiunt. Sed Pal. part. 9 n. 5. Mazz. pag. 437 Potest. p. 490 et Escob. n. 685. cum Acunna, et Sancio dicunt, omninò requiri, ut etiàm absolvant, dum in edicto S. Inquisitionis Generaliter dicitur denunciandus esse ille, qui, cum non sit Sacerdos, Sacramentum ministrat; non censetur autem Sacramentum Pœnitentiæ ministrare, qui absolutionem non impertitur. Sed, hoc non obstante, ex præfato edicto (quod in extensum refert Potest. to. 2 part. 1 n. 226.) certò hic denunciandus est, etiàmsi non absolvat, cum ibi dicantur denunciandi esse, tamquàm suspecti de hæresi: *Coloro che non essendo ordinati Sacerdoti, si usurpano di celebrar Messa, ancorchè non abbiano proferito le parole della Consecrazione, o abbiano presunto di ministrare il Sacramento della Penitenza a' fedeli di Cristo, ancorchè* (nota) *non si sia venuta all' atto dell' assoluzione.* Pariter autem certum est ex Bulla Benedicti (ut mox suprà vidimus in Quæst. præced.) denunciandum esse Sacerdotem sollicitantem in Confessione, etiàmsi jurisdictione careat.

689 Quær. XI. An sit denunciandus pœnitens qui in Confessione sollicitat Sacerdotem? Affirmant aliqui pauci apud Salm. n. 29. Sed communiter et veriùs negant Boniac. p. 3 n. 20. Dian. p. 1 tr. 4. R. 23. Pal. p. 9 n. 7 et Salm. l. c. cum Trull. Bord. Sousa, Acunna, Sancio, et Leand. Ratio, quia leges pœnales non sunt extendendæ de casu ad casum. Neque currit hìc eadem ratio pro pœnitente quæ pro Confessario sol-

licitante, ob plura momenta, quæ cuique patent; et præcisè ob suspicionem revelationis sigilli, si Confessarius pœnitentem denunciaret.

Quær. XII. An sit denunciandus Sacerdos interpres, qui sollicitat pœnitentem? Prima sententia affirmat, et hanc tenent Freita, Trimarch. et à Corro apud Escob. n. 689. Ratio, quia interpres non solùm gerit partes pœnitentis, sed etiàm Confessarii, undè pariter ac Confessarius injuriam irrogat Sacramento. Secunda verò sententia communissima negat, eamque tenent Pal. p. 9 n. 6. Potestas n. 489. Holm. t. 1 p. 311 n. 671. Mazz. p. 437. Diana R. 9. Escob. n. 691 cum Fag. Sousa, et Sancio; ac Salm. n. 26 cum Trull. Leand. et communi, ut asserunt. Ratio 1. quia interpres magis se habet ex parte pœnitentis, quàm Confessarii. Ratio 2 et potior, quia ex Bulla Greg. XV. tantùm Confessarii sollicitantes denunciandi sunt, utque diximus, leges pœnales non extenduntur præter casus expressos. His tamen non obstantibus, dicunt Conc. n. 5. Potest. l. c. Escob. n. 591 cum Fag. et Diana p. 9. tract. 9. R. 32 v. Nota, cum Leand. quod, licet ex Bulla Greg. XV. interpres sollicitans non sit denunciandus, tamen denunciari debeat ex edicto S. Inquisitionis suprà citato n. 680. in fine, ubi denunciandi sunt omnes de hæresi suspecti, et inter hujusmodi suspectos enumerantur omnes illi, *che abusino il Sacramento della Penitenza, servendosi della Confessione, o Confessionario a fini disonesti, sollicitando in essi i penitenti ad turpia, ed avendo con essi discorsi di cose illecite, e non convenienti al fine per lo quale è stato istituito.* Undè benè denunciandus est interpres, qui jam abutitur Confessione pœnitentis ad eum sollicitandum, vel ad tractandum cum eo de rebus inhonestis. 690

Quær. XIII. An sit denunciandus Confessarius, qui sollicitat pœnitentem, ut inducat aliquam fœminam ad secum peccandum? Acunna, et Freitr. ap. Pal. p. 5 n. 2 (præcisa Bulla Greg. XV.) probabile putant non esse denunciandum ex Dec. Pii IV. et Clem. VIII. 691

Sed, attentâ saltèm præfata Bulla Greg., hodiè non est dubitandum, quin denunciari debeat, cum ibi dicantur denunciandi omnes Sacerdotes, qui in Confessione *personas ad inhonesta inter se, sivè cum aliis quomodolibet sollicitare tentaverint.*

An autem denunciandus sit Confessarius, qui sollicitat pœnitentem, ut consentiat ad peccandum, non secum, sed cum alio? Acunna apud Escob. n. 644. et alii pauci olim probabile putàrunt, eum non debere denunciari, sed hodiè certum est oppositum, cum Bened. XIV. in Bulla *Sacramentum* (citat. n. 687. Qu. IX.) § 2. definiverit, hunc Confessarium omninò esse denunciandum, etiàmsi *sollicitatio non pro se ipso, sed pro alia persona peracta fuerit.*

692 Quær. XIV. An sint denunciandi Confessarii sollicitantes, postquàm jam è vita migraverint? Affirmant Salm. c. 4 n. 71 infrà. Sed negat probabiliùs Potest. n. 595, quia tunc cessat totalis finis legis, scilicet tàm emendatio, quàm punitio rei. Idem dicit Ronc. c. 2 q. 4 cum Bord. Benè tamen advertit cum eodem Bord. et Caren. quod hæretici formales, etiàm post mortem, semper sint denunciandi, ad reparandum saltèm damnum ab eis illatum.

§. III.

Qui teneantur denunciare?

693 *An possit absolvi mulier sollicitata, antequàm denunciet? Et an, factâ denunciatione, possit quivis Confessarius absolvere ab excommunicatione contracta ob denunciationem neglectam?*

694 *An semper Confessarius teneatur monere de obligatione denunciandi?*

695 *Qu. I. An teneantur denunciare, qui non possunt probare denunciationem? Et qui aliundè sollicitationem sciunt?*

696 *Qu. II. An sit obligatio denunciandi, si crimen sit occultum?*

697 *Qu. III. An, si sollicitatio fuerit habita à longo tempore?*

698 *Qu. IV. An teneatur ad denunciandum, qui scit sollicitationem sub secreto?*

699 *Qu. V. An sit obligatio denunciandi per Epistolam, vel internuncium? Et an Confessarius teneatur aliquandò denunciationem excipere, vel deferre?*

700 *Qu. VI. An teneatur denunciare mulier sollicitationi consentiens?*

701 *Qu. VII. An sit obligatio denunciandi, si speretur sollicitans per correptionem emendandus?*

Est prænotandum I. quod sollicitati non possint absolvi, nisi priùs denuncient: et si adsit impedimentum statim faciendi denunciationem, saltèm debent esse parati quamprimùm ad denunciandum; aliàs peccant graviter, et incidunt in excommunicationem. Ita Salm. c. 4 n. 69 et 70 cum Nav. Hurt. Sanct. Acunna, Sousa. et aliis communiter. Improbabilissimè igitùr dixit Pontas vers. Confesseur. 2. Cas 17, nolenti denunciare Confessarium sollicitantem non esse denegandam absolutionem. Benè autem potest absolvi pœnitens antè denunciationem, si adsit justa causa illam differendi, nempè si Ministri Tribunalis longè distent; vel si sit necessitas communicandi ad vitandum scandalum, vel ob lucrandum Jubilæum, et possit credi personæ, quod sit denunciatura. Ità Sanch. Dec. l. 2 c. 13. Suar. de Cens. d. 7 sect. 5 a n. 38, et Salm. cap. 4 n. 70 cum Sanctio, Trimarch. et Leand. et probabile putat Dian. p. 4 tr. 5 R. 29. In Bulla autem Bened. XIV. *Sacramentum*, circà id sic habetur: *Caveant diligenter Confessarii, ne pœnitentibus, quos noverint jam ab alio sollicitatos, sacramentalem absolutionem impertiant, nisi priùs, denunciationem ad effectum perducentes, delinquentem indicaverint competenti Judici, vel saltèm, se, cum primùm poterunt, delaturos spondeant ac promittant.* 693

An autem, factâ denunciatione, pœnitens à quocumque Confessario absolvi possit ab excommunicatione, quam incurrit? Negant Salm. d. c. 4 n. 70. Maz. t. 3 p. 440. Diana dicta R. 29 cum Sancio, et Potest. n. 614 cum Bordono, ex edicto Sacræ Inquisit. Gener. infrà citando. Affirmat verò Lupus p. 1 l. 5 ar. 3 p. 90 (cui adhæret Conc. p. 119 n. V) quia, ut ait, re-

servatio hujus censuræ perseverat tantùm durante contumacià, undè expirat factà denunciatione, aut mortuo denunciando; idque infert Lupus ex edicti verbis, quæ esse solent: *E dalla detta scomunica nessuno, se non da noi, o dal supremo Tribunale del S. Officio, potrà essere assoluto, se prima non avrà soddisfatto al S. Officio.* Et reverà, attentis prædictis verbis opinio Lupi satis probabilis videtur. Sed contra hîc notandum, quod, si quis injustè accusaret, vel accusare suaderet aliquem Sacerdotem innocentem de sollicitatione: incurreret casum reservatum Papalem, sed sinè censura; proùt habetur in Bulla Benedic. XIV. *Sacramentum*, data die primo Junii 1741. jam relata in extensum to. I. in Dissert. Prolegomena sub initio pag. XXVI. ubi sic dicitur: *Quæcumque persona, quæ execrabili hujusmodi flagitio se inquinaverit, vel per seipsam innocentes Confessarios impiè calumniando, vel scelestè procurando, ut id ab aliis fiat..... impiis suasionibus aut promissis, aut blanditiis, aut minis, aut alio quovis modo* etc. Advertunt tamen Salm. in Append. de Bulla Cruc. c. 6 n. 231 et 232, id intelligi de suasione efficaci, ità ut ipsa sit causa injustæ denunciationis secutæ. Addunt cit. n. 232 in fin. intelligi, nisi suasio antè executionem denunciationis efficaciter revocetur.

Hoc tamen procederet juxtà edictum particulare Inquisitionis alicujus Regni, sed in edicto edito à Sacra Inquisitione Generali die 3 Jan. an 1623 (relato in extensum à Diana p. 4 R. 41 et à Bon. de Denunc. t. 2 in fine p. 2 n. 12.) absolutè dicitur, infrà 12 dies esse denunciandos hæreticos, seu de hæresi quomodolibet suspectos, sub excommunicatione majori latæ sententiæ reservata Papæ, et eidem Tribunali. Tenet autem Bon. loc. c. cum Suar. et Sanctarell. hoc edictum non fuisse perpetuum, sed tantùm pro illo actu, cum ibi dictum fuerit: *Mandamus quatenùs infrà 12 dies proximè computandos, etc.* Undè dicunt præfati AA. illud *proximè computandos* satis ostendere, quod noluerit S. Inquisitio obligare conscios delin-

quentium in futurum; nam aliàs dixisset non *proximè*, sed à die scientiæ. Verùm Diana p. 4 tr. 5. R. 41 cum Peyrin. censet, edictum fuisse perpetuum, et illud *proximè* intelligi reverà à die scientiæ delicti. Sed advertendum, quod eadem sacra Inquisitio posteà die 10 Martii an 1677 aliud emanaverit edictum (quod refert Potest, ut diximus, Tom. 2 n. 226) ubi imposuit quidem excommunicationem contra non denunciantes suspectos de hæresi, sed nullâ factâ mentione reservationis; sic dicens: *Comandiamo sotto pena di scomunica di lata sentenza, che fra' l termine di un mese si debbano rivelare al Sant Officio, ovvero agli Ordinarj tutti coloro de quali sapanio, o abbiano avuto, o avranno notizia che siano Eretici, o sospetti d'Eresia.* Hoc posito, satis probabile videtur mihi, et aliis doctis à me consultis, quod vel primum edictum non fuerit perpetuum, vel quod verosimiliùs, S. Inquisitio in hoc secundo edicto, sicùt moderavit obligationem primi edicti denunciandi infrà 12 dies, ampliando illam ad mensem, ità etiàm primum edictum moderaverit, auferendo reservationem ab excommunicatione. Hoc tamen semper intelligendum. si jam fuerit impleta denunciatio,

Prænot. II. cum Roncag. c. 1 Reg. in praxi 5. quod 694
etiàmsi Confessarius prævideat certò sollicitatam non esse denunciaturam, debeat nihilominùs monere illam de sua obligatione, et dimittere, si nolit denunciare. Ratio, quia ipsi Confessario expressè præcipitur à Pontifice in d. Bulla obligatio monendi; et licet generaliter loquendo, cum Confessarius prævidet, monitionem non profuturam, eam omittere debeat: hoc tamen non currit, qnandò agitur de vitando damno communi, ut evenit in præsenti casu, juxtà dicta n. 615.

Sed quæritur I. An teneatur denunciare Confessa- 695
rium sollicitantem, qui sollicitationem nequit juridicè probare? Negant Turr. et Turrebl. Sed omninò affirmandum cum Bann. 2. 2 q. 76. Bord. to. 1 c. 30 n. 100. Pal. punct. 10 etc. Et oppositum videtur expressè damnatum ex Prop. 5 proscripta ab Alex. VII.

quæ dicebat : *Quàmvis evidenter tibi constet Petrum esse hæreticum, non teneris denuntiare, si probare non possis.* An autem teneatur ad denunciandum non solùm sollicitatus, sed etiàm qui aliundè certo scit sollicitationem? Affirmant rectè Salm. c. 4 n. 68. cum Trull. Dian. Pal. Suar. et Hurt. Et hoc, etiàmsi is sit impuber, modò sit rationis compos, et sciat crimen à personis fide dignis: secùs si sciret à fide indignis, vel fœminis levibus. Salm. n. 69. cum Card. Nav. Sayr. Hoc autem dicendum, non jam ex Bulla Greg., sed (ut benè advertit Mazz. p. 440. cum Potest. et Bon.) ex edicto Sacræ Inquisitionis, ubi dicitur tenêri ad denunciandum Confessarium qui scierit, vel audierit, illum sollicitâsse. Vide verba relata n. 680. in fine.

696 Quær. II. An sit obligatio denunciandi sollicitantes, etiàmsi crimen sit occultum? Negant Fag. Megal. et alii apud Salm. d. c. 4 n. 80 quia Greg. XV. in Bulla mentionem facit de abusu, verbo *abutantur*, quod significat actuum frequentiam, et publicitatem. At omninò tenendum est oppositum cum Salm. n. 91 et Bann. Fill. Trull. etc. ib. ex D. Thoma. Et rectè Ronc. q. 8 c. 1 q. 10 ait, primam sententiam penitùs esse rejiciendam; quia, licet in pœnalibus verba legis sint strictè interpretanda, attamen, si ex stricta interpretatione lex inutilis redderetur, ut in nostro casu eveniret, tunc verba non strictè, sed latè sunt accipienda.

697 Quærit. III. an teneatur sollicitatus ad denunciandam sollicitationem habitam à longo tempore? Ronc. c. 2 q. 4 ait cum Bordone, quod numquàm detur præscriptio quòad crimen hæresis, quòad alia verò præscribitur per quinquennium actio contra reum. Hinc dicit Ronc. excusari à denunciatione, qui illam per quinquennium omisit, etiàm culpabiliter; nisi obstent edicta contraria Diœcesana. Sed hodiè declaratum est ex Benedicti XIV. citato Decreto I. *Sacramentum*, (vide in fine libri) denunciationem esse faciendam, etiàmsi longum tempus post sollicitationem effluxerit.

698 Quærit. IV. An teneatur ad denunciandum, qui scit sollicitationem sub secreto naturali?

Negant Fagun. et Fragosa apud Salm. c. 4 n. 85 quia fortior est lex naturalis, quàm positiva. Sed contrarium rectè tenent Pal. p. 10 n. 5. Diana R. 32. Escob. n. 704 cum Sancio, et Gasp. Hurt. ac Salm. cum Trull. Leand. etc. quia nemo tenetur ad secretum, etiàm juramento promissum, quandò secretum vergit in damnum commune. Secùs verò, ajunt, si sollicitatio sit manifestata ad petendum consilium; nam propalatio secreti esset tunc contra humanum commercium, et etiàm contra publicum bonum, quod certè in consiliis expetendis intervenit.

Quærit. V. An mulier sollicitata teneatur denunciare 699
per epistolam, vel mediam personam, si nequeat per se ipsam? Si non possit personaliter adire Episcopum ob ægritudinem, clausuram, aliudve impedimentum physicum vel morale, non tenetur quidem per seipsam ad denunciandum. Vide Potest. q. 643 et Mazz. p. 442 q. 2. Dubium fit, an hæc teneatur denunciare per epistolam, aut internuncium? Videtur negandum ex prolatis n. 563. Dub. 3 ubi diximus, quod habens, peccatum reservatum non teneatur petere licentiam à Superiore per litteras, vel mediam personam, si non possit illum adire. Sed in casu nostro veriùs affirmandum cum Viva in Prop. 7 damn. ab Alex. VII. n. 8. Mazzot. l. c. Salm. n. 109 et Ronc. p. 118 qu. 5. R. 2. Dispar enim est ratio inter petitionem absolutionis à reservatis, et denunciationem sollicitationis; nam ibi obligatio est sistendi apud Superiorem, ut pœnitens recipiat ab eo unà cum absolutione etiàm debita monita et pœnitentiam; undè qui non potest adire per se, non tenetur per alium: obligatio autem denunciandi sollicitantem, non tàm est adeundi personaliter Superiorem, quàm deferendi sivè indicandi ei delinquentem (ut loquitur Bened. XIV. in sua Bulla), quæ delatio, si ab aliquo nequit fieri per se, saltèm est facienda (modò absit periculum propriæ infamiæ) per epistolam, vel aliam personam, vel monendo judicem, ut mittat notarium in domum suam; qui enim tenetur ad finem, tenetur etiàm ad media.

Advertunt hîc Viva l. c. Tamb. c. 9 §. 4 et Ronc. Reg. 6 in praxi, non expedire, quod Confessarius assumat in se hoc onus deferendi denunciationem vice pœnitentis, vel eam excipiendi, quia sic non paucis detractionibus, et periculis exponeretur. Et tantò minùs ad id tenetur, undè non mihi videtur probabile id, quod scribit P. Mazz. p. 442 q. 2 ubi dicit, quod, si pœnitens non posset per alium facere denunciationem, teneatur Confessarius vices pœnitentis supplere, si ille per alium non possit denunciare: quia, ut ait, agitur de causa fidei. Sed hæc ratio, tàm concisè producta, non convincit. Addit, quod hoc eruatur ex quadam Epistola S. C. Conc. ad Archiep. Mediol. annuente Urban. VIII. an. 1624 apud Dian. ubi mandatum fuit, ut, cum quædam fœmina sollicitata adduci non potuisset ad denunciandum, Episcopus facultatem tribueret Confessario denunciationem excipiendi. Ex hac autem Epistola nihil probatur; nam primò hoc Decretum fuit particulare pro illo casu; deindè minimè ex illa eruitur, hanc obligationem generaliter Confessariis impositam fuisse. Hinc non tenemur interim, donet constet de hoc præcepto, recedere à communi DD. sententia, et ab universali sensu ac usu omnium Confessariorum, qui hanc onerosissimam obligationem non agnoscunt. Cæterùm non negamus cum Viva l. c. et Tamb. quod in aliquo casu (puta si alicubi publicum immineret damnum, nec alia pateret via ad illud vitandum), posset Confessarius obligari ex lege charitatis ad hujusmodi onus suscipiendum; sed hoc raro accidet.

Dicunt autem Delbene de Inquisit. p. 1 dub. 9 et Auctor Instruct. et part. 2 c. 14 n. 240, quod, si fœminæ multùm repugnet adire Inquisitores, poterit expectare Confessarium qui pro ipsa denunciationem deferat; quia præcepta positiva non obligant ad rem nimis arduam. Item notat Mazzot. p. 443 quod in Decreto Sacræ Inquisit. mox suprà enunciato insuper dictum fuerit, quod, si neque apud ipsum Confessarium possit pœnitens induci ad denunciandum, tunc recur-

ratur ad S. Sedem pro opportuno remedio, et interim non absolvatur. Dicit autem Mazzotta, aliquandò S. Sedem in casu magnæ verecundiæ et panici timoris rescripsisse, dando facultatem Confessario absolvendi pro ea vice pœnitentem citrà onus denunciandi.

Quær. VI. An mulier teneatur denunciare Confes- 700
sarium sollicitantem, cui ipsa consentit? Negârunt Suar. Megala, et alii apud Salm. n. 65 quia nemo obligari potest ad suum crimen manifestandum, ut dicunt Salm. c. 3 n. 104 cum Suar. Cajet. Trull. et Diana; ex Regula juris in cap. Quid aliquandò de pœnit. D. 1 ubi dicitur (*Non dico, ut te prodas.*) Nequit autem quis manifestare complicem, quin seipsum prodat; et ideò ajunt Salm. ibid. non esse obligationem denunciandi socium hæreticum. Rectè verò dicunt, mulierem hanc tenêri ad denunciationem Salm. n. 66 cum Bon. Trull. Peyrin. et aliis plurimis: hocque hodiè definitum est a N. SS. Bened. XIV. in cit. Bulla, *Sacramentum*, ubi præcipitur fieri denunciatio, *etiàmsi pœnitens consenserit.* Ratio est, quia mulier in hoc casu citrà periculum suæ famæ potest denunciare sollicitantem, quin seipsam manifestet, dum ipsa etiàm interrogata potest negare proprium consensum, et quidquid indè secutum fuerit, ut habetur ex Decr. S. Inquisit. apud Pitton. n. 694 edito 27 Sept. 1723 quo dictum fuit: *Si mulier consentit Confessario sollicitanti, non tenetur suum consensum manifestare; nec potest super hoc ab Episcopo interrogari.*

Quær. VII. An teneatur pœnitens denunciare solli- 701
citantem, si per correctionem sit moralis spes ejus emendationis? *Prima* sententia negat, et hanc docuit S. Th. 2. 2 q. 33 art. 7 ubi dixit: *Si hæreticus privatim homines à fide avertat...oportet statim procedere ad denunciationem...nisi fortè aliquis firmiter æstimaret, quod statim per secretam admonitionem posset hujusmodi mala impedire.* Eum secuti sunt Soto, Canus, Led. Pal. Lugo, Sylv. etc. apud Salm. c. 4 n. 96. Et signanter de crimine sollicitationis Hanc sententiam tutati sunt Fagund. Peyrin. et alii apud Dian. R. 2. *Verùm secun-*

da sententia affirmat, et hanc tenent Mazz. pag. 440. Conc. n. 17 et Salm. n. 99 cum Azor. Sanch. Diana, Leand. et aliis pluribus. Et hæc omninò hodiè tenenda est post Decretum Alexandri VII. editum 8 Julii 1660 (relatum per extensum apud Salm. c. 3 n. 102) ubi declaratum fuit. *Etiàmsi nulla fraterna correctio, vel alia monitio præmissa fuerit, omninò tenêri...*(fideles) *ad denunciandum... quos noverint esse de fide quomodolibet etiàm leviter suspectos*, proùt sunt Confessarii sollicitantes, ut communiter docent Dian. R. 41. Bonac. p. 3 num. 28 et Escob. n. 746 cum Trull. Acunna, Menoch. etc. Dicendo ergò Pontifex, *etiàmsi etc.* supponit, denunciationem semper esse faciendam.

§ IV.

De sollicitationibus dubiis.

702 *Qu. I. An denunciandus sit Confessarius in dubio, an verè sollicitaverit? Quid, si accedant vehementia indicia de sollicitatione?*
703 *Qu. II. An denunciandus Confessarius, qui laudat mulierem de pulchritudine? Vel qui dat ei magnum donum?*
704 *Expendunter varii casus peculiares sollicitationis.*
705 *De pænis sollicitantium, et signanter de pænæ inhabilitationis ad celebrandum, an hæc incurratur antè sententiam? Et an ab illa excusentur ignorantes? Et an Episcopi possint in ea dispensare?*

702 QUÆRITUR. I. An denunciandus sit Confessarius in dubio, an sollicitaverit? Distinguendum est: si factum vel dictum sit vera sollicitatio, et tantùm dubitatur an ille vel alius Confessarius, id egerit vel dixerit, tunc rectè dicunt Salm. c. 4 n. 93 cum Sousa, et Hurt. eum denunciandum esse, quia, dum crimen est certum, ritè Judices procedere possunt ad inquirendam personam, de qua dubium vertit. Hoc tamen censeo dicendum solo casu, quo facilè Judices per suam diligentiam certi fieri possint de persona sollicitantis; quia aliàs Sacerdos ille, cum possit esse innocens, remaneret aliquo modo diffamatus, et in dubio illæsa debet servari fama proximi, qui eam possidet.

Si verò persona Confessarii sit certa, et dubitatur, an ejus factum vel dictum fuerit vera sollicitatio, tunc cum communiori et veriori sententia dicendum, non esse obligationem denunciandi. Ità Bonac. p. 3 n. 5. Ronc. p. 113 qu. 5. Conc. n. 15. Bordon apud Potest. n. 576. Auctor. (Instruz. etc.) p. 2 c. 14 num. 287 cum Boss. et Salm. n. 94 cum Valent. Hurt. et Salas (contra Sousa, et Peyr. apud Dian. R. 25.) Ratio, tum quia dubia in meliorem partem accipienda sunt, et in verbis ambiguis benignior interpretatio facienda est, ut dicunt Bonac. et Menoch. et Rinald. ap. Ronc. ex c. fin. de Transact. et Reg. Juris 49 in 6 ubi : *In pœnis benignior est interpretatio facienda*. Tum quia in dubio nemo est privandus famâ, quam possidet : tum quia Bullæ præcipiunt denunciari sollicitantes, sed nequit dici sollicitans, de quo dubitatur, an verè sollicitaverit ; nam crimen dubium non est crimen, ut docent Sanch. Déc. l. 1 c. 10 n. 74 et Suarez in 3 p. t. 5 d. 40 sect. 6 n. 5. Nec obstat dicere, quod ex Decreto Alexandr. VIII. sint denunciandi etiàm leviter suspecti de hæresi ; nam *to leviter*, non jam refertur ad suspicionem, sed ad hæresim, de qua potest quis vel leviter vel vehementer esse suspectus.

Excipiendum tamen est 1 cum Ronc. et Ronc. ll. cc. ex Pegna, Ac auctore instructionis etc. l. c. cum Bossio, si accedant indicia vehementia de sollicitatione ; nam licet ista non sint omninò evidentia, tamen, cum tantùm adsint ex una parte, satis fundant moralem certitudinem de sollicitatione. Excipiendum 2 cum Bon. loc. cit. qui citat Acunna, et Sanctarel. si verba de se præseferant sollicitationem, et solùm dubitatur, an Confessarius ad malum finem ea protulerit ; tunc enim præsumptio desumitur ex communiter accidentibus ; præterquamquod præsumptio ipsius finis sit accipienda juxtà proprietatem verborum : undè in cap. Perniciosum causa 18 q. 2 dicitur, quod confabulatio cum fœmina in deteriorem partem accipi soleat.

Quær. II. An sit denunciandus Confessarius, qui 703

laudat mulierem de pulchritudine? Affirmant Potest. n. 554. Bon. Tancredi, et Peyrin. item Acunna, Barb. et Sanctarel. apud Escob. n. 638 et consentit Dian. p. 9 tr. 9 R. 32, si talis laudatio fiat sine aliqua occasione, quia regulariter amasii fœminas, ut alliciant ad peccandum, de pulchritudine laudant. Negant verò Freita, Thom. Hurtad. Esc. à Corro, et Sousa ap. Escob. n. 639, quia is, qui laudat mulierem de pulchritudine verbis decentibus, non dicitur cum illa habere tractatus inhonestos. Sed meliùs distinguit præfatus Escob. n. 640 dicens, quod, si ex modo loquendi, aut aliis circumstantiis disgnocitur Confessarius laudare pulchritudinem ex pravo affectu, tunc sit denunciandus; secùs si laudaret ex quadam imprudentia, vel animi levitate. Asserit verò ut certum Potest. n. 554 in fine, denunciandum esse Confessarium qui laudat famulæ confitenti pulchritudinem dominæ, rogans eam, ut dominæ referat; sed etiàm in hoc casu dico perpendendas esse circumstantias, etsi faciliùs puto, in hoc adesse indicium pravi animi alliciendi dominam illam ad turpem affectum. Et idem dicunt DD. Si Confessarius det pœnitenti donum magni valoris, ut ait Dian. p. 9 tr. 9 R. 34 cum Escob. vel insolitum, ut Dicunt Salm. nu. 34 cum Val. Hurt. Prado, etc. Verumtamen Bordonus apud Dian. inquit, donum esse quid indifferens; undè rectè subdunt Auctores citati, ejus malitiam conjiciendam esse ex adjunctis, nempè ex conditione pœnitentis, ex quantitate et qualitate doni, et ex modo quo fit, etc. Cæterùm, juxtà dicta in præcedenti quæstione, quandò verba vel facta sunt ambigua, Confessarius non est denunciandus, nisi de ejus pravo affecto moralis habeatur certitudo.

704 Hinc subduntur plures casus particulares, in quibus communiùs Doctores censent denunciandum esse Confessarium.

1. Si Confessarius dicat pœnitenti: *Tecum nuberem, si essem sæcularis*, negat Bordonus apud Dian. p. 9 tract. 9 R. 32 esse denunciandum; quia verba hæc non important peccatum mortale, sed tantùm

pudicum affectum indicant. Probabiliùs verò affirmant Salm. n. 34. Potest, n. 558 et Diana loc. c. quia hujusmodi verba videntur maximè excitativa ad venerem : et cum sint ad confessionem impertinentia, meritò sapiunt sollicitationem.

2. Si dicat mulieri : *Memento mei, quia te ex corde diligo ;* ità Diana apud Potest. d. n. 558 cum Roncag. in Reg. praxis. At Bordonus excusat; hoc meliùs puto explorandum ex circumstantiis.

3. Si dicat : *Expecta me hodiè domi tuæ, quia habeo tecum loqui ;* et posteà domi tractet de inhonestis, quia sollicitatio illa facta in domo dicitur moraliter facta in Confessione ; ità rectè dicit Potest. n. 559.

4. Si dicat : *Hæc tua peccata cadere me fecerunt in pollutionem involuntariam ;* tantò magis, si dicat *voluntariam ;* ità Potest. cum Bord. n. 560 et Ronc. ibidem.

5. Si dicat : *Nolo te audire in Confessione, ne aliquid mihi contingat, quia amore tui captus sum ;* ità Potest. n. 561. (Modò hoc dicat mulieri petenti Confessionem) quia hæc verba videntur esse provocativa inhonesta, et proferuntur occasione Confessionis ; et ità sentit etiàm Ronc. in Reg. prax. Idem putat Ronc. si dicat : *Totum me commoveri sentio ex affectu, quo te prosequor.*

6. Si Confessarius mulieri asserenti, se tentationem turpem repulisse dicat : *Sed si aliquis pecuniam dedisset, an peccâsses ?* Affirmat Ronc. esse denunciandum, si mulierem posteà affimativè respondentem non objurget ; vel si objurget, et posteà domi, oblatâ pecuniâ, eam sollicitet. Et consentit Potest. n. 588.

7. Si dicat : *Cur etiàm mecum non es humana ?* vel dicat ? *Veniam domum, et promitte mihi, te facturam quod voluero.* Vel mulieri confitenti turpe desiderium dicat : *De hoc agèmus post confèssionem.* Ità Potest. n. 565 cum Tancredi, quia verba hæc sunt satis ostensiva intentionis inhonestæ. Sed in his dico perpendendas esse circumstantias, nam aliquandò possunt non esse sollicitationes.

8. Si suam concubinam objurget, quod cum alio

se miscuerit, dummodò, judicio prudenti, faciat dignoscere, quod objurgatio procedat ex zelotypia; uti etiàm, si excedat in reprehendendo, addendo minas, injurias, et similia; vel objurget tantùm peccata commissa cum aliis, et non illa cum seipso patrata, quia tunc ostendit amorem suum lascivum. Ità Potest. num. 562.

Ultimo loco hîc advertendum, quod in Bulla Sanctissimi nostri Pontificis Bened. XIV. quæ incipit, *In Generali Congregatione*, (vide Decr. III. in calce libri) sancitum habetur, quod Confessarii sollicitantes, *in actu sacramentalis Confessionis*, *sivè illius occasione*, *aut prætextu*, *præter pœnas à jure inflictas*, *perpetuam etiàm inhabilitationem incurrant ad Sacrificii celebrationem.* Eamdemque pœnam incurrunt ex eodem Decreto Sacerdotes abutentes Sacrificio Missæ ad sortilegia. Plura autem hîc dubia occurrunt. Dubitatur 1. an prædicta inhabilitas incurratur antè sententiam saltèm declaratoriam criminis? In præcedenti editione hujus Operis affirmavi, eo quod pœnæ privativæ, quæ important inhabilitationem ad aliquod jus acquirendum, vel cessationem à quodam jure jam acquisito utendo, ut communiter DD. docent, ordinariè antè sententiam incurrantur, juxtà dicta lib. 1 n. 149. Attamen quidam probus Religiosus, cum hæc legisset in meo Opere, scripsit mihi Româ, quod duo Theologi S. C. Inquisitionis Romanæ oppositum sentirent, nempè requiri sententiam ad præfatam pœnam incurrendam. Sub initio ratio opinionis hujus mihi non occurrebat; sed posteà, re seduliùs perpensâ, in hoc eodem meo Opere num 248 observavi, quod Suarez, Bonacin. Salm. cum Tapia, Vasquez, Montesin. etc. locis ibi cit. (quibus recenter consentit Eusebius Amort. l. 1 num. 148) dicant sententiam declaratoriam requiri etiàm quòad pœnas privativas, sivè inhabilitantes, casu quo reus non possit exequi pœnam sine propria infamia, proùt ordinariè in nostro casu eveniret, si Sacerdos sollicitans deberet per longum tem-

pus abstinere à celebrando. Dico *per longum tempus*; nam si de brevi super dictam inhabilitationem posset impetrare dispensationem, et interim sine sua infamia celebrationem intermittere, tenetur ab ea abstinere. Dubitatur 2. an ab hac inhabilitate excuset ignorantia invincibilis? In hoc dubio mihi videtur posse id probabiliter affirmari, juxtà ea, quæ dicentur infrà de irregularitate ex delicto l. 7 n. 351 dicunt Nav. Sylv. Sanch., Castr. Ronc. et alii plures, quod ad incurrendam irregularitatem ex delicto requiratur scientia irregularitatis, quæ incurritur, quia, licet irregularitas non sit censura, à qua excusat equidem ignorantia invincibilis, sed impedimentum, tamen talis irregularitas ex delicto est verè pœna, aut saltèm habet rationem pœnæ, ad quam incurrendam, cum sit pœna extraordinaria, et exorbitans, ità ut secundùm rei naturam non possit prævideri, illius scientia requiritur: et idem posse dici videtur in nostro casu de inhabilitate celebrandi, quæ est procùl dubio imposita in pœnam sollicitationis. Dubitatur 3 an in hac inhabilitate possit Episcopus dispensare? Vide dicenda l. 7 n. 353 ubi dicetur, quod Episcopi ex Trident. sess. 24 c. 6 Liceat, possint dispensare in omnibus irregularitatibus provenientibus ex delicto, non deducto ad forum contentiosum, excepto homicidio voluntario, et directè volito.

TRACTATUS V.

DE EXTREMA UNCTIONE ET ORDINE.

CAPUT I.

Quid sit Extrema Unctio, et quæ circà eam observanda?

706 *Quid est hoc Sacramentum? Et an à Christo institutum?*
707 *Qu. I. An per quamlibet unctionem partialis gratia conferatur? Qu II. An conferatur gratia, recedente obice?*
708 De materia remota *hujus Sacramenti. An præceptum quotannis renovandi Oleum obliget sub gravi? Et an possit addi Oleo benedicto aliud non benedictum?*

709 *An oleum debeat esse olivarum, et an benedictum Dub.* 1. *An benedictio requiratur de necessitate Sacramenti? Dub.* 2. *An debeat esse benedictum præcisè in ordine ad Extremam-Unctionem? Dub.* 3. *An hæc benedictio possit à Papa committi simplici Sacerdoti? Dub.* 4. *An sufficiat ungere unà guttà olei?*

710 De materia proxima. *An unctio quinque sensuum sit de necessitate Sacramenti? An sit necessaria unctio gemina oculorum, etc.? Et an unctio renum, ac pedum? An ordo unctionum sit de necessitate? Et quæ spectent ad essentiam hujus Sacramenti?*

711 De forma. *Dub.* 1. *An forma omninò debeat esse* deprecativa? *Dub.* 2. *An sint de essentia verba:* Per suam piissimam misericordiam? *Dub.* 3. *An valeat forma dicendo*, Ungo te etc.?

712 *Quibus ministranda sit Extrema Unctio?*

713 *Dub.* 1. *An validè conferatur sano? Dub.* 2. *An infirmo quocumque morbo laboranti? Dub.* 3. *An mulieri laboranti in partu?*

714 *Dub.* 4. *An licitè ministretur in solo periculo putato? Advert.* 1. *Non esse expectandam extremam partem vitæ. Advert.* 2. *Non licitè ministrari, nisi immineat periculum proximæ mortis. Quid in dubio, an instet mortis periculum?*

715 *Dub.* 5. *An hoc Sacramentum possit iterari in eadem infirmitate?*

716 *Quæ dispositio requiratur in suscipiente? Et an Extrema Unctio sit danda post Viaticum?*

717 *An sit ministranda pueris?*

718 *Dub.* 1. *An infantibus?*

719 *Dub* 2. *An danda pueris, de quorum usu rationis dubitatur?*

720 *Dub.* 3. *An possit dari puero doli capaci, sed non adhùc Communioni apto?*

721 *Dub.* 4. *An possit dari adulto infirmo statim post Baptismum?*

722 De ministro *hujus Sacramenti. An quivis Sacerdos possit illud dare ex consensu Parochi præsumpto? Quid sancitum sit de Regularibus?*

723 *Quid, si Pastor absit, vel nolit dare? Et quid, si sit Excommunicatus, aut suspensus?*

724 *An liceat dare hoc Sacramentum sine ministro? Et an possit unus unam, alius aliam partem inungere? An solus Sacerdos possit illud ministrare? Quid si ministrans inter unctiones deficiat*

725 *An Sacerdos incurrat irregularitatem, si æger decedat dum eum revolvit, etc.?*
726 De administratione *hujus Sacramenti. An liceat aliquandò ministrare sine vestibus sacris?*
727 *Quale peccatum sit omittere orationes, vel alias preces?*
728 *Quale, deferre oleum sine lumine? Et quale, omittere signum Crucis? Et an liceat Sacerdoti deferre oleum unà cum Viatico?*
729 *An teneatur Pastor dare hoc Sacramentum petentibus? et an cum periculo vitæ? An teneantur dare alii Sacerdotes?*
730 *An liceat Parocho oleum retinere domi?*
731 De effectibus *hujus Sacramenti. An per Extremam Unctionem remittantur mortalia per se? Et an principalis ejus effectus sit remissio peccatorum, vel remissio reliquiarum peccati?*
732 De subjecto *hujus Sacramenti. An sint capaces amentes? An ebrii? An impœnitentes, excommunicati, et vulnerati in rixa? An phrenesi laborantes? An muti, surdi et cœci à nativitate?*
733 *An peccet graviter qui negligit hoc Sacramentum suscipere?*

« RESP. 1 est Sacramentum à Christo institutum ad 706
» ægroto periclitanti de vita conferendam salutem
» animæ, vel etiàm corporis, per unctionem olei be-
» nedicti, et orationem Sacerdotis. S. Th. in 4 d. 23
» q. 1 art. 1. »

Definitum est hoc esse verum Sacramentum à Trid. sess. 14. Cap. 1. de E. U. Institutum autem fuit à Christo post Resurrectionem, ut tenent Suar. Laym. etc. cum Salm tr. 7 c. 1 n. 3. et promulgatum à S. Jacobo c. 5 v. 14 et 15, ubi dicitur: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, et orent super eum, ungentes eum oleo:..et oratio fidei salvabit infirmum, et allevíabit eum Dominus; et si in peccatis sit, remittentur ei.* Certum item est, hoc Sacramentum unum esse; licet enim plures sint unctiones, omnes tamen pertinent ad unam significationem interioris medelæ.

Quær. autem I. An per quamlibet unctionem par- 707
tialis gratia conferatur? Affirmant Elbel de E. U. n. 30. Sporer n. 68, cum Scoto, Rontio, et Mastr. ac Croix

l. 6 p. 2 n. 2105. cum Suar. Conc. Laym. et Sot. Palud. Med. etc. quia quævis unctio cum sua forma jam significat gratiam independenter ab aliis unctionibus. Sed negat cum communiori S. Thom. Suppl. qu. 30 art. 1 ad 3 ubi : *Et ideò in ultima unctione gratia infunditur.* Et eum sequuntur Wigandt tr. 14 n. 109. et Salm. c. 3 n. 7. cum pluribus, qui dicunt, nullam unctionem per se Sacramentum nec etiàm partiale constituere, et ideò nihil conferri gratiæ habitualis, quousque cum forma compleatur ultima unctio, qua Sacramentum perficitur ; in fine autem ultimæ unctionis confertur simùl remissio peccatorum, et pœnarum ; auxilia autem specialia annexa gratiæ non conferuntur, nisi tempore opportuno. Salm. n. 8 et 9. Harum sententiarum utraque est probabilis.

Quær. II. An possit dari hoc Sacramentum validum et informe, ità ut, recedente obice, gratia conferatur ? Affirmant communiter Suar. Val. Henr. Palud. Dicast. Pal. etc. cum Salm. c. 3 n. 10. et Croix l. 6 p. 1 n. 202. Vide dicta de Sacram. n. 6. v. Not. 2. Hinc inferunt Salm ibid. cum aliis, quod, si infirmus bonâ fide vel sensibus destitutus Sacramentum suscepit in mortali, sufficiat, quod posteà attritionem habeat, ad gratiam recipiendam ; secùs, si malâ fide. Id autem currit, si obex tollatur, perseverante eodem morbo, et periculo ; saltèm quòad effectum specialium auxiliorum, ut dicunt Suar. et Dic. apud Salm.

708 « 1. Materia ejus remota est oleum benedictum, » quod in pyxide chrismali signatur littera I (in cu» jus defectu non licet uti chrismate : si tamen usus » sis, nihil repetendum esse, docet Laym. l. 5 tr. 8 » c. 2. n. 3.), idque renovandum est quotannis in Cœ» na Domini, veteri exusto ; * (*Et hoc ex precepto* » *Clem. VIII.* ap. Sal. c. 2 n. 11 et Pal. c. 2 n. 15 et » ex Rit. Rom. ubi dicitur : Oleum infirmorum...singu» lis annis... in Cœna Domini...veteri combusto, reno» vandum est. *An autem hoc præceptum obliget sub gra-* » *vi?* Negat Esc. l. 22 n. 81 cum Sa, Led. Henr. etc. » *quia de gravitate hujus præcepti non constat, nisi pro*

» solo Chrismate; *ut habetur in c. Si quis, de Consecr.*
» *de* 4. Sed probabiliùs affirmant Bonac. p. 2 n. 3. Pal.
» l. cit. Croix l. 6 p. 1 n. 42 cum Dic. item Trull.
» Possev. et Zambr. ap Escob. n. 79. *Ratio, quia vi-*
» *detur materia satis gravis, et talis est universalis*
» *Ecclesiæ consuetudo*) *, si tamen novum haberi
» non possit, licet uti antiquo, Laym. l. c. * (Et
» ità Salm. d. 2 n. 11 cum Dian. et Aversa, ex Declar.
» S. C. ap. Gav.) * et, si hoc non sufficiat, aliud con-
» secratum, vel in necessitate non consecratum (in
» minore tamen quantitate, quàm vetus est) addere.
» * (Ità ex Rituali Rom. ubi dicitur: Id tamen (*idest*
» *oleum*) si fortè infrà annum...ità deficiat, ut sufficere
» non posse videatur, neque aliud benedictum haberi
» queat, modico oleo non benedicto, in minori quan-
» titate superinfuso, reparari potest) * Etsi Dian. p. 6
» t. 6 R. 44 ex Lès. et aliis 4 dicat, contrarium habere
» praxim Ecclesiæ; ut scilicet paulatim, et per vices,
» (si ità requirat necessitas propter copiam infirmo-
» rum) longè etiàm major quantitas addatur, quàm
» ab Episcopo fuerit consecrata initio. Bon. d. 7 qu. 1
» n. 8 ex Possevino. * (*Et hoc dicit Croix n.* 2093 *esse*
» *certè licitum ex praxi Ecclesiarum, et ex Decl. S. C.*
» *ap. Cardenas, utque colligitur ex c. Quod in dubiis,*
» *de Consecr. Eccl. juxtà dicta hoc l.* 6 *n.* 368. *Modò*
» *pars olei, quæ nunc effunditur, sit minor alterâ parte,*
» *cui infunditur. Id tamen rectè ait Ronc. q.* 2. *R.* 1 *non*
» *permittendum nisi in casu necessitatis*) *. »

Certum est 1. hoc oleum infirmorum debere esse olivarum, quia ex communi usu nomine *olei* hoc propriè intelligitur; ità communitèr DD cum Salm. t. 7. c. 2 n. 1 et Petroc. t. 4 de Extr. Unct. qu. 2, et patet ex Decreto Florentini apud Sporer Suppl. pag. 220 n. 61. ubi pro hujus Sacramenti materia assignatur *Oleum olivæ per Episcopum benedictum.* Certum est 2 apud omnes, quod hoc oleum debeat esse benedictum ex necessitate præcepti, sed

Dubitatur 1. An oleum infirmorum debeat esse be- 709
nedictum ex necessitate Sacramenti? *Prima* sententia

l. 6 p. 2 n. 2105. cum Suar. Conc. Laym. et Sot. Palud. Med. etc. quia quævis unctio cum sua forma jam significat gratiam independenter ab aliis unctionibus. Sed negat cum communiori S. Thom. Suppl. qu. 30 art. 1 ad 3 ubi : *Et ideò in ultima unctione gratia infunditur.* Et eum sequuntur Wigandt tr. 14 n. 109. et Salm. c. 3 n. 7. cum pluribus, qui dicunt, nullam unctionem per se Sacramentum nec etiàm partiale constituere, et ideò nihil conferri gratiæ habitualis, quousque cum forma compleatur ultima unctio, quà Sacramentum perficitur; in fine autem ultimæ unctionis confertur simùl remissio peccatorum, et pœnarum ; auxilia autem specialia annexa gratiæ non conferuntur, nisi tempore opportuno. Salm. n. 8 et 9. Harum sententiarum utraque est probabilis.

Quær. II. An possit dari hoc Sacramentum validum et informe, ità ut, recedente obice, gratia conferatur ? Affirmant communiter Suar. Val. Henr. Palud. Dicast. Pal. etc. cum Salm. c. 3 n. 10. et Croix l. 6 p. 1 n. 202. Vide dicta de Sacram. n. 6. v. Not. 2. Hinc inferunt Salm ibid. cum aliis, quod, si infirmus bonâ fide vel sensibus destitutus Sacramentum suscepit in mortali, sufficiat, quod posteà attritionem habeat, ad gratiam recipiendam ; secùs, si malâ fide. Id autem currit, si obex tollatur, perseverante eodem morbo, et periculo ; saltèm quòad effectum specialium auxiliorum, ut dicunt Suar. et Dic. apud Salm.

708 « 1. Materia ejus remota est oleum benedictum, » quod in pyxide chrismali signatur littera I (in cu» jus defectu non licet uti chrismate : si tamen usus » sis, nihil repetendum esse, docet Laym. l. 5 tr. 8 » c. 2. n. 3.), idque renovandum est quotannis in Cœ» na Domini, veteri exusto ; * (*Et hoc ex precepto* » *Clem. VIII.* ap. Sal. c. 2 n. 11 et Pal. c. 2 n. 15 et » ex Rit. Rom. ubi dicitur : Oleum infirmorum...singu» lis annis... in Cœna Domini...veteri combusto, reno» vandum est, *An autem hoc præceptum obliget sub gra-* » *vi?* Negat Esc. l. 22 n. 81 cum Sa, Led. Henr. etc. » *quia de gravitate hujus præcepti non constat, nisi pro*

» *solo Chrismate; ut habetur in c. Si quis, de Consecr.*
» *de* 4. Sed probabiliùs affirmant Bonac. p. 2 n. 3. Pal.
» l. cit. Croix l. 6 p. 1 n. 42 cum Dic. item Trull.
» Possev. et Zambr. ap Escob. n. 79. *Ratio, quia vi-*
» *detur materia satis gravis, et talis est universalis*
» *Ecclesiæ consuetudo*) *, si tamen novum haberi
» non possit, licet uti antiquo, Laym. l. c. * (Et
» ità Salm. c. 2 n. 11 cum Dian. et Aversa, ex Declar.
» S. C. ap. Gav.) * et, si hoc non sufficiat, aliud con-
» secratum, vel in necessitate non consecratum (in
» minore tamen quantitate, quàm vetus est) addere.
» * (Ità ex Rituali Rom. ubi dicitur : Id tamen (*idest*
» *oleum*) si fortè infrà annum...ità deficiat, ut sufficere
» non posse videatur, neque aliud benedictum haberi
» queat, modico oleo non benedicto, in minori quan-
» titate superinfuso, reparari potest) * Etsi Dian. p. 6
» t. 6 R. 44 ex Lès. et aliis 4 dicat, contrarium habere
» praxim Ecclesiæ; ut scilicet paulatim, et per vices,
» (si ità requirat necessitas propter copiam infirmo-
» rum) longè etiàm major quantitas addatur, quàm
» ab Episcopo fuerit consecrata initio. Bon. d. 7 qu. 1
» n. 8 ex Possevino. * (*Et hoc dicit Croix n.* 2093 *esse*
» *certè licitum ex praxi Ecclesiarum, et ex Decl. S. C.*
» *ap. Cardenas, utque colligitur ex c. Quod in dubiis,*
» *de Consecr. Eccl. juxtà dicta hoc l.* 6 *n.* 368. *Modò*
» *pars olei, quæ nunc effunditur, sit minor alterâ parte,*
» *cui infunditur. Id tamen rectè ait Ronc. q.* 2. *R.* 1 *non*
» *permittendum nisi in casu necessitatis*) *. »

Certum est 1. hoc oleum infirmorum debere esse olivarum, quia ex communi usu nomine *olei* hoc propriè intelligitur; ità communitèr DD cum Salm. t. 7. c. 2 n. 1 et Petroc. t. 4 de Extr. Unct. qu. 2, et patet ex Decreto Florentini apud Sporer Suppl. pag. 220 n. 61. ubi pro hujus Sacramenti materia assignatur *Oleum olivæ per Episcopum benedictum*. Certum est 2 apud omnes, quod hoc oleum debeat esse benedictum ex necessitate præcepti, sed

Dubitatur 1. An oleum infirmorum debeat esse be- 709
nedictum ex necessitate Sacramenti? *Prima* sententia

negat, et hanc tenent Juennin q. 3 c. 1. Natal. de Alex. c. 1. 2 item Cajet. Maldonat. et Sambov. apud Tourn. t. 9 p. 303, qui non obstare dicunt Concilium Florent. ut suprà, neque Trident. sess. 14 c. 1 ubi pariter dicitur: *Intellexit enim Ecclesia materiam* (Extremæ-Unctionis) *esse oleum ab Episcopo benedictum.* Quia (ut dicunt), esto ibi assignetur oleum pro materia, non tamen definitur esse de essentia, quod benedicatur ab Episcopo. *Secunda* verò sententia communissima affirmat, et hanc tenent S. Thom. Suppl. qu. 29. art. 5. Conc. t. 10 n. 5. Petroc. q. 4 Salm. c. 2 n. 2 et Scot. ac alii apud Sporer l. c. Ratio, quia Concilia in hoc dogmaticè locuta sunt, undè utrumque ad valorem hujus Sacramenti requiri declarârunt.

Dubitatur 2. An oleum debeat esse necessariò benedictum in ordine ad Extremam-Unctionem? Negant Suar. t. 4 d. 39 sect. 1 n. 9 et Laym. c. 2 n. 3 et Henr. c. 8 n. 2. quia verè est oleum ab Episcopo benedictum. Affirmant verò Palaus p. 2 n. 5. Holzm. pag. 242 n. 7 item Bellarm. Valent. Barbosa, Aversa, etc. ap Salm. c. 2 n. 9; quia, sicùt benedictione Chrismatis deputatur Chrisma pro Sacramento Confirmationis, ità benedictione olei infirmorum deputatur materia ad Sacramentum Extremæ-Unctionis. Utraque sententia est probabilis, undè prima non potest in praxim deduci, nisi in casu necessitatis, quo deest oleum infirmorum; tunc enim poterit ministrari Extrema-Unctio Chrismate, vel oleo Catechumenorum sub conditione, ut rectè dicunt Viva art. 1 n. 2. Ronc. q... et Croix l. 6. p. 2. n. 2090. Et, si posteà haberi possit Oleum infirmorum, repetendum est Sacramentum, ut dicunt Viva et Croix ll. cc. utque præscripsit S. Carolus Borrom. Act. Mediol. p. 4.

Dubit. 3. An hujusmodi benedictio possit committi à Pontifice simplici Sacerdoti? Negant Pal. p. 2 n. 5. Suar. d. 40 sect. 1 et Bellarm. Con. Laym. etc. ap. Salm. c. 2 n. 6 Sed affirmandum cum Holzm. n 5. Petroc. q. 4. Ronc. p. 120 q. 2 Conc n. 6 et Ben. XIV. de Synodo l. 7. c. 16 n. 4. ex Decr. Clementis VIII. qui de-

claravit, Sacramentum Extremæ-Unctionis Latinis collatum à Sacerdotibus Græcis oleo ab eisdem Sacerdotibus benedicto, esse validum, ut diximus *de Confirmat n.* 163.

Dubitatur 4. An sufficiat ministrare hoc Sacramentum unà guttâ olei? Negant Suarez d. 40. sect. 2 n. 4 ac Fill. Reg. Trull. Gran. etc. ap. Escob. l. 22. n. 82. Quia (ut ajunt) ungere propriè est oleum per partes diffundere. Affirmant verò communiùs Escob. n. 84. cum Dian. Tanner. et Hurt. ac Croix n. 2094. cum Dic. et Aversa, modò omnes partes ungantur; quia qui ungit unâ stillâ olei, verè ungit, cum oleum plus quàm alii liquores diffundatur. Hæc secunda sententia mihi est probabilior; at quia prima non est improbabilis, saltèm extrinsecè, in praxi sequenda est. Pro valore autem Sacramenti rectè dicunt Salm. cap. 2 n. 12 cum Dicast et Aversa, quod sufficiat intingere in oleum extremum digiti; et ungere.

« 2. Materia proxima est unctio certarum partium 710
» corporis, ac saltèm quinque sensuum; vel si mu-
» tilati sint, vicinarum partium, facta à Sacerdote,
» non simpliciter necessariò contactu immediato ma-
» nûs; nam peste grassante potest uti virgâ oblongâ
» oleo tinctâ, quam posteà comburat. Sylvest. Cha-
» peavill. Dian. V. Diana p. 3 t. 4 R. 197. * Ità etiàm
» probabiliter Wig. n. 107. et Escob. n. 93. *qui addit*,
» *quod si fiat sine necessitate, nec erit mortale.* Qui-
» dam etiàm DD. putant, unam tantùm unctionem
» esse de essentia Sacramenti; ideòque in periculo
» pestis, et simili necessitate sufficere unum tantùm
» organum magis obvium, vel potiùs caput, quod in
» eo sensus maximè vigeant, ungere, dicendo: *Per*
» *istam, etc. quidquid deliquisti per visum, auditum,*
» *gustum, odoratum, tactum, etc.* Et quidem pro hac
» sententia citantur varia Pastoralia. Agendæ et Doc-
» tor. Lovan. Sylv. in 3 part. qu. 32 art. 2. Laym. lib.
» 5 tr. 8 cap. 3 qui eum non omninò improbabilem;
» Tann. et Marchant. in Horto Pastorum, qui omni-
» nò probabilem, et in praxi usitatam, Dian. p. 3

» t. 4 R. 108 qui in praxi tutam dicit; citansque pro
» ea p. 8 t. 1 R. 21 Gran. Amic. Aversam, affirmat
» Pontificem id posse permittere: et deniquè Escob.
» citans Becanum c. 25 qu. 7 n. 6. et Barbosa in
» Trid. sess. 14 cap. 1 id permittit. Verùm cum alii
» Doctores communiter repugnent, tutius saltèm erit
» (quod suadent Laymann. et Dian. ll. cc.) eò casu
» unum oculum, aurem, manum, et os velociter
» sine crucis forma ungere, dicendo unicam formam
» complectentem reliquas. Illud verò certius est,
» pedes, aut renes inungere, non esse essentiale;
» imò quòad renes, non est decens, præsertim in fœ-
» minis, et viris religiosis, ideòque omitti solet Henr.
» Sa Tol. Suar. Bellarm. cap. 10 in fine. »

Quæritur, an unctio quinque sensuum sit de necessitate Sacramenti? *Prima* sententia negat, et dicit sufficere ad valorem unicam tantùm unctionem. Ità Merbesius t. 2 p. 265 q. 19. Natal. ab Alexand. c. 5. Tourn. t. 9 pag. 396. Item Syl. Becan. et Molf. apud Salm. c. 2 n. 18. Et meritò (speculativè loquendo) probabilem putant Holzm n. 10. Roncag. q. 2 R. 2. Elbel n. 25. ac Laym. Con. etc. apud Salm. Ratio, quia ex D. Jacobo simplex unctio præcipitur, *ungentes eum oleo*. Item in Tridentini sess. 14 c. 1 de una tantùm unctione fit mentio, *hæc sacra unctio etc.* undè infertur sufficere, quod homo in una parte tantùm ungatur, ut dicatur unctus. *Secunda* verò sententia communior et tutior affirmat, eamque tenent Laym. c 5 n. 5. Pal. p. 3 n. 6. Elbel. n. 25. Holzm. n. 10. cum Suar. Sot. et Henriq. ac Salm. n. 19. cum S. Bon. Bell. Valent. Con. Bon. etc. ex D. Thoma Suppl. q. 32 ar 6 qui docet unctionem quinque sensuum esse, *quasi de necessitate Sacramenti*. Ratio, quia, licet ex verbis D. Jacobi, et Tridentini non fiat mentio plurium unctionum, tamen sic colligitur ex usu Ecclesiæ, et communi DD. sensu. Quapropter rectè dicunt AA. præfati, quod tantùm tempore pestis, vel alia urgente necessitate poterit adhiberi sub conditione una unctio in aliquo sensu (et consultius in capite), ut ajunt

Ben. XIV. de Syn. l. 7. 18. Bus. ut suprà. Tunc autem dicit Tourn. sufficere, quod dicatur: *Indulgeat tibi Deus quidquid peccâsti per sensus;* ut habetur in Rituali Parisiensi. Sed alii, ut Busemb. mox infrà n. 3. Holzm. et Elbell. ll. cc. item Salm. c. 2 n. 32. cum Angles, Nunno, et Leand. requirunt, ut exprimantur quinque sensus, nempè *quidquid per visum, auditum, gustum, odoratum et tactum deliquisti.* Sed meliùs erit sic dicere: *Per istam S. Unctionem etc. indulgeat tibi Deus quidquid deliquisti per sensus, visum, auditum, gustum, odoratum, et tactum.* Præmittendo verbum *deliquisti*, ut benè notant Salm. loc. cit. cum Aversa, quia si *deliquisti* proferatur in fine, et interim æger moriatur, nullum est Sacramentum. Si autem æger supervivat, meritò ait Croix n. 2121. repetendas esse unctiones in singulis sensibus, addendo Orationes omissas. Præscribit autem Rituale Romanum: *Si dubitet* (Sacerdos) *an vivat... unctionem prosequatur sub conditione... dicens: Si vivis, per istam, etc.*

Certum est autem, non esse de necessitate Sacramenti geminam unctionem adhibere in geminis partibus, v. gr. in utroque oculo, aure, etc. ut rectè dicunt Roncag. q. 2 R. 2. Holzm. n. 10 et Salman. n. 16 cum Suar. Sa, Bon. etc. Undè urgente necessitate, nempè si adsit periculum infectionis, vel si infirmus nequeat verti ad aliud latus, sufficit ungere unum oculum, unam aurem, etc. Unctio autem renum, ut præscribit Rituale, *in mulieribus honestatis gratiâ, semper omittitur atque etiàm in viris, quandò infirmus commodè moveri non potest.* Unctio verò pedum non est de necessitate Sacramenti, ut communiter dicunt Pal. p. 3 n. 3. Ronc. quæst. 2 R. 2 et Salm n. 17 cum Suar. Laym. Sa, et Bon. ex D. Thoma d. quæst. 32 a. 6; undè dicunt, in hac unctione pedum servandam esse consuetudinem Ecclesiarum.

Nec etiàm est de necessitate Sacramenti servare ordinem inter unctiones partium, quia hujus ordinis inversio minimè impedit Sacramenti significationem. Holzm. n. 11 cum communi. Communiter tamen di-

cunt Suar. t. 4 d. 40 sect. 2 in fine, Bon. p. 5 n. 20. Pal. p. 3 n. 11 cum Sa, Holzm. cum Bambest. id esse graviter illicitum, quia esset contra usum Ecclesiæ in re notabili.

« 3. De essentia hujus Sacramenti est. 1. Ut or-
» gana 5 sensuum, quæ inunguntur, nominentur.
» Palaus. p. 4 c. 26. Aversa sect. 4 etc. communiter;
» licet Diana p. 8 t. 7 R. 56 ex Regin. contrarium
» censeat probabile; imò ad valorem sufficere, si
» inter ungendum omnes sensus dicas : *Per istas*
» *sanctas unctiones indulgeat tibi*, *etc.* 2. Verba illa :
» *Per hanc sanctam unctionem*; etsi Palaus l. c. dicat
» valere, si tantùm omittas *to* sanctam. 3. Verba de-
» precativa, *Indulgeat tibi Deus.* Hinc formam im-
» perativam; v. gr. *Per hanc*, etc. *remittatur tibi*
» *quidquid*, non valere, dicit Palaus l. c. Diana l. c.

711 Quod ad formam hujus Sacramenti pertinet, Sacerdos, intincto pollice in oleum sanctum in modum crucis ungere debet infirmum, ut præscribit Rituale Romanum, in partibus infrà scriptis, aptando verba formæ proprio loco in hunc modum, videlicet : *Per istam sanctam Unctionem* ✠, *et suam piissimam misericordiam*, *indulgeat tibi Dominus*, *quidquid per visum* (si ungiter oculus, et sic de aliis) *deliquisti. Amen.* Minister verò, si est in sacris, vel ipsemet Sacerdos, post quamlibet unctionem tergat loca inuncta novo globulo bombacii, vel rei similis, eaque in vase mundo reponat, et ad Ecclesiam posteà deferat, comburat, cineresque projiciat in sacrarium. Advertit pariter Rituale, quod, cum Sacerdos ungit partes corporis, quæ pares sunt, proùt oculos, aures, etc. (incipiendo semper à parte dextera) non absolvat formam, antequàm ambas perunxerit. Si quis autem sit aliquo membro mutilatus, pars loco illi proxima eàdem formâ inungatur. Deindè aures inungendo, repetat eamdem formam, dicendo, per auditum. Ad nares, per odoratum. Ad os (compressis labiis), per gustum, et locutionem... Ad manus (Sacerdotibus exteriùs, reliquis interiùs in palmis), *per tactum.* Ad

pedes (scilicet in plantis), *per gressum.* Ad renes, *per lumborum delectationem.* Hæc autem unctio omittitur in fœminis, et etiàm in viris, qui vix aut sine periculo mortis moveri non possunt. Quandò autem periculum mortis imminet, præcipit Rituale, ut infirmus citò ungatur prædictis verbis : *Per istam S. Unctionem etc.* Et posteà, si supervivat, dicantur orationes prætermissæ. Hæc omnia habentur in Rituali.

Verbum *deliquisti* meritò dicunt Croix n. 2097 et Mazz. t. 3 p. 216 cum Gob. contra Bosco, esse de essentia; nam aliàs non exprimeretur in forma unus ex principalibus effectibus hujus Sacramenti, qui est remissio peccatorum, ut dixit D. Jacobus : *Et, si in peccatis sit, remittentur ei.*

Verbum autem *Sanctam* non est de essentia, cum in Florent. et Trident. hæc vox non additur : peccat tamen omittens. Ità communiter Pal. part. 4 n. 4. Holzm. n. 14. Mazz. p. 216 et Salm. c. 2 n. 30 cum Aversa, et Dicast.

Dubit. 1. An valeat forma indicativa? *Prima* sententia affirmat, quam tenent Tourn. t. 9 et Juenin. Diss. 7 q. 4 item Palud. Alb. Magn. Becan. Ricch. Aureol. et Tanner. apud Escob. n. 103 et probabilem putat Concina p. 17 n. 12. Eam probat ex variis priscis Ritualibus, et signanter ex Ambrosiano, in quo dicebatur : *Ungo te oleo sanctificato in nomine Patris, etc. ut more militis uncti præparatus ad certamen, aëreas possis superare potestates. Secunda* tamen sententia communis et verior docet, eam non valere ; ità S. Th. Suppl. q. 29 art. 8 per totum, Merbes. quæst. 20. Natal. ab Alex. art. 3. Suar. d. 40 sect. 3 n. 6. Fill. tr. 3 n. 80. Petrocor. t. 4 p. 184. Pal. p. 4 n. 1. Elbel n. 28. Holzm. n. 15 cum S. Bon. et Mastr. Escob. n. 105 cum Henr. Con. Nunn. et Hurt. ac Sporer n. 74 cum Bellar. Laym. Bon. Val. etc. Ratio habetur ex ipsis verbis D. Jacobi : *Et orent super eum, ungentes eum oleo.... et oratio fidei salvabit infirmum.* Ex quibus verbis patet, Apostolum orationi tribuisse efficaciam hujus Sacramenti. Nec obstant Ritualia opposita ; nam respondet D. Th. l. c.

ad 3, quod verba illa non sint forma hujus Sacramenti, sed potiùs dispositio ad formam. Sed fortè meliùs respondet Papa Bened. XIV. de Synodo lib. 7 c. 17 et Sporer n. 75 cum Mastr. et Herincx, quod verba illa, ut *possis*, cum sint optativa, referri possint ad proferentis votum et orationem, nempè ac si diceret: *Ungo te orans Deum, ut possis, etc.*

Dubitatur 2. An sint de essentia verba: *Per suam piissimam misericordiam? Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Nunnus, et Hurt. apud Escob. n. 97 atque Bellarm. apud. Mazz. t. 3 p. 216 favetque Coninck. dist. 19 n. 15 et probabilem putat Roncaglia quæst. 3 quòad verbum *Misericordiam*; dubitat verò Suar. dist. 40 sect. 3 n. 13. Ratio, quia, cum forma debeat esse deprecativa, necessariò in ea est explicandus recursus ad divinam misericordiam, quæ respicit miseriam, in qua maximè est infirmus in fine vitæ constitutus. *Secunda* verò sententia longè communior, et longè probabilior negat, et hanc tenent Pal. p. 4 n. 4. Bonac. p. 3 circà finem, Salm. c. 2 n. 31. Ronc. l. c. Sporer n. 71. Holzm. n. 14 et Escob. n. 99. Laym. Fill. Reg. Henr. Dic. et Trull. Ratio enim opposita minimè suadet, verba illa esse de essentia, quia eo ipso quod Sacerdos dicat, *Indulgeat tibi Deus*, satis orat divinam misericordiam Omnes tamen conveniunt, quod omittere prædicta verba esset quidem mortale, cùm esset omissio in re notabili, et contra usum Ecclesiæ.

« Dub. 3. An valeat forma, si dicatur: *Ungo te oleo sancto, ut per suam misericordiam indulgeat tibi Deus etc.* Negant Bonac. p. 3 n. 3 ac Hurt. Nunnus, et c. apud Salm. c. 2 n. 29. Probabiliùs verò affirmant Suar. Laym. Fill. Henr. Reg. et cæteri communiùs apud eosdem Salm. (qui tamen dicunt rem esse incertam) Ratio, quia his verbis jam exprimitur substantia formæ.

« 4. Hoc Sacramentum tantùm dandum est morti
712 » propinquis, ex morbo, vulnere, partu, vel senec-
» tute, quia hi soli sunt infirmi. Quod si morbo libe-
» rati rursus periclitentur, iterandum est: et quidem
» in diuturnis morbis, quoties erit periculum novum;

» neque expectandum (sub gravi culpa, Quint. t. 5 » sect. 9.) donec sensibus careant, vel omninò sint » desperati. In dubio verò de vita detur sub condi- » tione. Laym. l. c. ex S. Thom. Sylv. Suar. d. 40.

» 5. Si conferatur infirmo communi morbo, sivè » non graviter, vel periculosè laboranti, non est va- » lidum, Suar. Palaus, Gran. Amic. etc. commun. » Ac licet Less. Wigers, et Quint. contrarium putent » probabile, concedunt tamen, sic inunctum iterùm » inungendum esse (etiàm in eodem morbo), quandò » periculosè laborare cœperit, ob mutatum statum » infirmitatis, additque Quint. mortaliter peccatum » fuisse. Quint. t. 5 sect. 7. Dian. p. 9 t. 6. R. 45. »

Dubit. 1. An sit validum hoc Sacramentum Extremæ 713
Unctionis, si conferatur sano? Affirmat Juenin. apud Ben. XIV, de Synodo l. 8 c. 5 n. 4 (a) et Ronc. qu. 6. R. 1. respondet, quod auderet asserere esse validum, cum nullibi viderit condemnatum ritum Græcorum, qui in die Cœnæ Domini, dum consecratur Oleum infirmorum ab Episcopo, totum illud insumunt in ungendis abstantibus. Sed omninò tenendum est invalidum cum communi sententia, quam tenent Suar. t. 4 d. 40 Sect. 2. Pal. p. 6, n. 10. Salm. 4 n. 6. Conç. p. 18 n. 4 et N. SS. P. Bened. XIV. l. c. Ratio, quia id patet ex verbis S. Jacobi c. 6. ubi dicitur: *Infirmatur quis in vobis? indicat etc.* Et communiter omnes interpretantur hunc textum de infirmitate corporali, non autem spirituali, ex Trid. sess. 14 c. 3. ubi dicitur: *Declaratur esse hanc unctionem infirmis adhibendam.* Nec obstat ritus Ecclesiæ Græcæ; nam sapienter advertit præfatus Pontifex, unctionem illam sanis adhibere, non tamquàm Sacramentum (quod errorem esse ait ità credere), sed ut meram cæremoniam, ac sacramentalem benedictionem.

Dubit. 2. An sit validum hoc Sacramentum, si conferatur infirmo quocumque morbo laboranti etiàm non gravi? *Prima* sententia affirmat, dicens esse quidem illicitum, sed non invalidum, et hanc tenent

(a) *Edit. Levan. tom. 2 pag. 198.*

Coninck. d. 19 dub. 7 n. 25 et Wigandt. n. 111. Ratio, tum quia Apostolus agnoscit absolutè infirmum tamquam subjectum capax hujus Sacramenti, cum dicat : *Infirmatur quis in vobis? inducat etc.* Tum quia in Trident. d. c. 3 sic habetur : *Declaratur etiàm esse hanc unctionem infirmis adhibendam; illis verò præsertim, qui tàm periculosè decumbunt, ut in exitu vitæ constituti videantur, undè et Sacramentum exeuntium nuncupatur.* Ubi notat verbum *præsertim*, et ex eo inferunt, Sacramentum adhiberi posse etiàm his, qui non periculosè decumbunt. *Secunda* tamen sententia communior et sequendà, docet, talem collationem non solùm esse illicitam, sed etiàm invalidam. Ità Suar. d. 42 sect. 2 n. 4 et 5. Pal. p. 6 n. 17. Bon. p. 5 n. 15. Escob. l. 23 n. 138 cum Caspens. Gran. Amico. Diana, Reg. etc. ex D. Th. in 4 d. 23 qu. 2 art. 4 q. 2, ubi docet, hoc Sacramentum non esse dandum, nisi infirmis, qui secundùm humanam æstimationem videntur morti appropinquare. Probatur ex Decr. Eugenii IV. in Instruct ad Armenos, ubi dictum fuit : *Hoc sacramentum dari non debet, nisi infirmo, de cujus morte timetur.* Verbum autem *debet* hîc non tantùm importat præceptum, sed etiàm necessitatem, quia præfatus Pontifex, cum declarârit subjectum hujus Sacramenti, et designârit tantùm infirmum de cujus morte timetur, censetur alios quidem infirmos exclusisse. Confirmatur ex fine institutionis hujus Sacramenti, qui fuit (proùt ait Trident. sess. 14 in Proœm.) ut hoc Sacramentum *finem vitæ tamquàm firmissimo quodam præsidio muniret.* Nec obstat, quod in dicto c. 3 dicatur *præsertim*, nam hæc particula juxtà contextum Concilii, ut patet, non denotat posse quibusvis infirmis Sacramentum ministrari, sed posse dari iis, qui periculosè decumbunt, etiàmsi non sint constituti in exitu vitæ, sivè in articulo mortis; modò immineat periculum mortis, ut mox in fine Dubii quarti declarabitur.

Dubit. 3. An mulieri laboranti in partu sit hoc Sacramentum ministrandum? Respondetur : si fœmina

laborat in partu communibus tantùm doloribus, non poterit quidem ungi, etiàmsi prima vice pariat, vel aliàs fuerit in periculo mortis, quia tunc non adhùc periculosâ laborat infirmitate, ut communiter dicunt DD. infrà citandi cum Concilio Mediol. p. 2 ubi dictum fuit: *Parochus unctionis Sacramentum ministrare non debet mulieribus in partu laborantibus.* Secùs verò si mulier jam cœperit gravissimis cruciatibus divexari, ità ut jam actu sit in proximo periculo mortis: quia tunc reverà jam periculosè infirmatur; ità Bon. p. 5 n. 6. Fill. tr. 3 n. 68. Diana p. 10 tr. 12. R. 9 cum Franc. Lugo, et Amico, ac Escob. n. 140 et 141 cum Reg. Trull. Candido, etc.

Dubitatur 4. An hoc Sacramentum licitè conferri possit ægroto in solo putato periculo vitæ? *Prima* sententia negat, et hanc tenent Viva q. 6 art. 3 nu. 2 et probabilem vocant Less. et Quintanad. apud Escob. n. 136. Ratio (ut dicunt) quia non potest Sacramentum exponi periculo frustrationis; invalidè enim conferretur, si reverà infirmus non esset in vero periculo mortis. *Secunda* tamen sententia communis et vera affirmat, et hanc tenent Pal. p. 6 n. 16. Suar. d. 42 sect. 2 n. 5. Holzm. n. 28. Sporer n. 98 cum Scoto et Amico, ac Escob. num. 138 cum Caspens. Gran. Reg. etc. Hæc sententia docet, ad ministrandum hoc Sacramentum validè, et licitè, sufficere, quod infirmus laboret morbo tàm gravi, ut prudenter putetur esse in periculo proximæ mortis. Et probatur ex decreto Eugenii, ut suprà, ubi: *De cujus morte timetur.* Et ex Rituale, ubi: *Debet... hoc Sacramentum infirmis præberi, qui... tàm graviter laborant, ut mortis periculum imminere videatur.* Et ratio est, quia cum Christus Dominus ministrationem hujus Sacramenti hominibus reliquerit, credendum est, sic eam reliquisse, ut possint concedere illud omnibus infirmis, quibus probabiliter judicatur periculum mortis imminere. 714

Advertendum autem hìc 1 quod ad præbendum hoc Sacramentum non sit expectandum ultimum vitæ tempus; undè communiter docent Merbes. t. 2 de E.

U. q. 25. Mon. 5. Roncag. Reg. in praxi n. 2 et Ant. p. 566. Obs. 1, graviter peccare Parochos, qui differunt hoc Sacramentum, usquedum infirmus privetur usu sensuum et rationis; prout habetur etiam expressum in Catech. Rom. § 9 ubi dicitur : *Gravissimè peccant, qui illud tempus ægroti ungendi observare solent, cum jam, omni salutis spe amissâ, vitâ et sensibus carere incipiat.* Ratio, quia sic privatur infirmus uberiori fructu, quem recepisset, si suscepisset Sacramentum, dum erat rationis compos, cum magis tunc se ad illud disposuisset; item quia privatur spiritualibus viribus ad resistendum dæmoni, et ad perferenda morbi incommoda; item quia infirmus, si fortè esset in mortali, et compos rationis Sacramentum recepisset, auxilio attritionis gratiam fortè fuisset adeptus, quâ alioquin privatur; demùm quia virtute hujus Sacramenti fortè consecutus fuisset sanitatem corporis, si tempore congruo collatum fuisset; licet enim hoc Sacramentum virtute quadam supernaturali operetur etiàm salutem corporalem, si animæ saluti expedierit (ut loquitur Tridentinum), non tamen per modum miraculi operatur, sed viâ quodammodo ordinariâ nempè causas naturales adjuvando, ut communiter ajunt DD. Quæ omnia saltèm simùl congesta videntur grave damnum infirmo afferre.

Advertendum 2. quod distinguere oporteat, quandò Extrema-Unctio dari debeat, et quandò dari possit. Adest quidem obligatio, ut mox diximus, eam ministrandi, cum urget periculum proximæ mortis, et tunc non est expectandum ultimum vitæ tempus, sed ministrandum est Sacramentum, sicùt præcipit Bened. XIV. in Euchol. Græcor. (vide Bul. 53 in Bull. t. 4 ibi § 46) cum infirmi *sibi constant, et sui compotes sunt*. Cæterùm communiter docent DD. validè et licitè posse dari Extremam-Unctionem statim ac prudenter judicatur infirmus laborare periculo mortis, etsi adhùc non proximæ: ità Suar. t. 4 disp. 42 sect. 2 n. 4 ubi ait : *Ut minimùm requiritur, ut ex tali infirmitate mors possit moraliter timeri, saltèm remotè.* Idem do-

cet Coninch. dub. 7 n. 24. Castrop. tr. 26 p. 6 n. 12. Bon. disp. 7 q. un. punct. 5 n. 7. Escob. de Extr. Unc. Probl. 30 n. 138. Holzm. eod. tit. n. 28. Sporer n. 98. Salm. c. 4 n. 6 et alii passim, cum Bened. XIV de Synodo t. 2 p. 211. et Honorato Tournely de Extr. Unct. qui adducit pro hac sententia duplex Concilium, Aquisgranense, et Moguntinum. Id probatur 1 ex Concilio Florentino (t. 13. Concil. p. 538) in decreto, ubi dicitur : *Subjectum hujus Sacramenti esse infirmum de cujus morte timetur*. Probatur 2 ex Trid. sess. 14 c. 3 ubi habetur : *Hanc unctionem infirmis adhibendam, illis verò præsertim, qui in exitu vitæ constituti videantur*. Particula illa *præsertim* satis indicat, posse Extremam-Unctionem ministrari etiàm infirmis, qui nondum videntur esse in exitu vitæ. Fortiùs demùm probatur 3 ex citata Bulla 53 Bened. XIV. cit. § 46 ubi scribitur ; *Ne Sacramentum Extremæ Unctionis ministretur benevalentibus, sed iis dumtaxat qui gravi morbo laborant.* Hinc rectè ait Castropalaus (l. c. n. 12) *Quapropter censerem, quoties viaticum infirmo ministratur, statim et ministrari Unctionem posse, et expedire ; quia jam censetur infirmitas grave periculum vitæ inducere.*

In dubio autem, an infirmitas sit periculosa rectè ajunt Castrop. ib. n. 13 et Laym. de Extr. Unc. c. 4 circà finem : *Non posse Extremam Unctionem ministrari, tum quia præceptum est, ne aliis quàm vita periclitantibus ministretur*. Secùs verò si de tali periculo vera adsit probabilitas, sivè prudens timor, ut communiter docent Suar., Caspensis, Castrop. Escobar, et Holzm. n. 28 cum Scoto, et Mastrio.

Dubit. 4. Quandò hoc Sacramentum possit iterùm ministrari eidem infirmo ? Respondetur : Quandò infirmitas non est diuturna, ad iterandum hoc Sacramentum requiritur, ut *infirmi* à priori infirmitate *convaluerint*... et *in aliud simile vitæ discrimen inciderint*, ut docet Trident. sess. 14 c. 3. Quandò verò infirmitates sunt diuturnæ, proùt sunt hectica, et hydropisis, tunc S. Carolus Borremœus l. c. sic instruit : *Si ob mortem impendentem quis unctus fuerit, et evaserit; dein-* 715

dè ex eodem morbo in aliud simile periculum mortis rursus inciderit, rursus ungi debebit. Idem docuit D. Th. in 4 dist. 23 qu. 2 art. 4 q. 2. Idem præcepit Rituale Rom. dicens. *In eadem infirmitate hoc Sacramentum iterari non debet, nisi diuturna sit, ut cum infirmus convaluerit, iterùm in periculum mortis incidit.* Undè adverte, quod in morbo diuturno, si infirmus post unctionem certè manserit in eodem periculo mortis, non poterit rursus ungi. Secùs verò ait N. SS. P. Bened. XIV. (de nobis optimè meritus) de Synodo t. 2 p. 224 si dubitetur, an reverà morbi status mutatus sit; tunc enim dicit expedire ad Sacramenti iterationem propendere, eo quod hæc sit uniformior veteri Ecclesiæ consuetudini, et per eam novum spirituale subsidium infirmo obveniat. Hoc tamen intelligendum de dubio positivo, nempè quandò probabile est, infirmum jam exiisse è periculo mortis; nam aliàs in mero dubio negativo servandum est præscriptum Tridentini, ubi dicitur, posse Sacramentum iterari, si infirmi *convaluerint*; quod reverà non potest verificari, nisi saltèm probabiliter è periculo exierint. Undè dicit Ronc. q. 7 R. 2 non sufficere, infirmum per quatuor, vel quinque dies ità se meliùs habuisse, ut videatur mortis periculum evasisse; secùs, si per notabile tempus, ut dicunt Wigandt. n. 111 et Sporer n. 111 cum Suar. Con. Reg. etc. puta per mensem, ut ajunt Bon. p. 6 n. 4 et Viva art. 3 num. 5 cum Trull.

716 « 6. Ad Sacramentum hoc cum fructu recipien- » dum, in eo, qui rationis est compos, et conscius » peccati mortalis (si non confiteatur) requiritur » contritio saltèm existimata; neque sufficit attritio. » Bonac. d. 7 q. un. p. 5 n. 2 ex Reg. l. 28 cap. ult. » art. 73 * (Vide dicta n. 86 et anteà n. 33.) * Ordi- » nariè autem, nisi obstet causa rationabilis (v. gr. » si ob vomitum communicare non possit), præmit- » tenda est confessio, et communio ob Ecclesiæ con- » suetudinem, quæ unctionem, tamquàm minùs ne- » cessariam ad salutem, postponit. Vide Bon. l. c. » n. 13 * (in Rit. Rom. sic habetur: Ex generali

» Ecclesiæ consuetudine observandum est, ut si » tempus, et infirmi conditio permittat, antè Extre- » mam-Unctionem, Pœnitentiæ, et Eucharistiæ Sa- » cramenta infirmis præbeantur. *Suscipere autem Ex-* » *tremam Unctionem antè Viaticum aut nullum erit pec-* » *catum ; aut vix veniale, ut dicunt* Suar. d. 44 sect. 1 » n. 2 et Croix n. 2120, nec improbat Bened. XIV. de » Synod. to. 2 p. 220 *quia consuetudo præmittendi Via-* » *ticum non est recepta saltèm sub gravi obligatione.*) * » Licet autem, per se loquendo, confessio non ne- » cessariò præmittatur, cum per contritionem se » disponere possit, per accidens tamen requiri po- » test, v. gr. si post viaticum peccâsset mortaliter, » et timeretur, ne post unctionem desset tempus con- » fessioni : tunc enim priùs audiendus, et absolven- » dus esset ; quia sacramenta magis necessaria tali » casu priùs sumenda sunt. Fill. Barbos. Dian. p. 5 » t. 3 R. 92.

» 7. Pueris habentibus sufficientem rationis usum 717 » ad peccandum, tametsi sacram Eucharistiam non » recipiant, non rectè negatur Extrema-Unctio, cum » indè nonnumquàm salus ipsorum dependere possit. » Suar. 3 p. t. 3 d. 70 sect. 1. Graff. Angl. Zamb. apud » Laym. l. 5 t 8 c. 4 n. 2, qui Parochos quorumdam » locorum excusat, per consuetudinem toleratam ab » Episcopis, si non dent pueris antè an. 14 vel 15 » excepto casu necessitatis, quo puer, quem rationis » usum consecutum esse constet, aliud Sacramen- » tum antè mortem suscipere non possit. Vide Cha- » peavill. c. 5 q. 17. Ac licet Parochus in Confessione » cognoverit, puerum numquàm actualiter peccasse, » debere tamen illum inungere, contra Nug. et Sanc. » docent Suar. Reg. Fill. Con. etc. cum Dian. p. 3 t. » 4 R. 181. Si verò dubium sit, an puer usum ratio- » nis habeat, ungendus est sub conditione. Dian. p. » 9 t. 3 R. 85 et Sanc. Zamb. et Card. de Lugo. »

Dubitatur 1. An infantes sint capaces hujus Sacra- 718 menti? *Prima* sententia affirmat, quam tenent Major, et Possev. ap. Escob. l. 22 n. 109. Ratio, quia hoc Sa-

cramentum non solùm datur ad delenda peccata actualia, sed etiàm ad tollendas reliquias peccati originalis, ad recuperandam sanitatem, ac ad augmentum gratiæ acquirendum. *Secunda* verò sententia communis et vera negat, et hanc tenent S. Th. suppl. q. 32 art. 4. Bellarm: de E. U. c. 9. Suar. d. 42 sect. 1 n. 3. Pal. p. 6 n. 3. Laym. c. 4 n. 2. Bonac. p. 5 n. 1 Spor. n. 94. Holzm. n. 26 et Escob. cum Soto, Nav. Tol. Fill. Reg. etc. ex Rituali Rom. ubi: *Debet autem hoc Sacramentum infirmis præberi, qui ad usum rationis pervenerint.* Ratio, quia (ut ait *D. Thomas*) *pueris non competit forma hujus Sacramenti, eo quod non peccaverunt per visum et auditum, ut in forma exprimitur.* Ad rationem autem oppositam respondet idem S. Doctor, quod Extrema-Unctio non detur ad reliquias peccati originalis, sed actualis auferendas. Quòad effectum autem sanitatis, respondetur, quod cum hic sit effectus tantùm secundarius hujus Sacramenti, ipse cesset cessante primario. Quòad augmentum verò gratiæ, cum hoc non detur nisi ut conjunctum proprio effectui Sacramenti, quandò subjectum non est capax effectûs proprii, neque est capax augmenti. Neque obstat, quod olim (ut asserunt Maldonat. et Cornel. a Lap.) infantes ungerentur oleo infirmorum; nam respondet Papa Benedictus XIV. de Synodo t. 2 p. 203. quod fortè, si ungebantur, tunc unctio illa potiùs esset benedictio sacramentalis, ut dictum est de unctione Græcorum n. 713.

719 Dubit. 2. An hoc Sacramentum conferri possit pueris, de quorum usu rationis dubium vertit? Prima sententia negat, et hanc tenent Sotus, Aureol. et Zambran ap. Escob. n. 112. quia si verè puer usu rationis caret, frustratur Sacramentum, et cum hoc non sit necessarium ad salutem, non debet tali periculo exponi. Secunda sententia affirmat, quam tenent Spor. n. 94 et Croix n. 2111. cum Raynaud. Schild. etc. qui dicunt, in dubio pueros absolutè ungendos esse, quia saltèm sunt capaces effectûs sanitatis corporis. Tertia verò sententia probabilior, quam (præter Dian. San-

cium, et Lugo ap. Bus.) tenent Renzi de E. U. c. 2 q. 3 et Escob. n. 114 cum Dic. et Leand. dicit, tales pueros ungendos esse sub conditione, quia per conditionem jam salvatur reverentia Sacramenti, et aliundè justa adest causa illud ministrandi sub conditione, ne priventur pueri fructu tàm salutari hujus Sacramenti; juxtà dictà n. 28.

Dubit. 3. An possit dari Extrema-Unctio puero, qui 735
jam sit doli capax, sed non adhùc sit capax Communionis? *Prima* sententia negat, quam tenent Sotus, Vivald. Aureol. Nald. etc. apud Escob. n. 115. cum quadam Synodo Hispalensi; et videtur favere D. Th. suppl. q. 32 art. 4 ubi dicit: *Sicùt Eucharistia non debet dari pueris, ità nec hoc Sacramentum.* Ratio, tum quia hoc fert communis Ecclesiæ consuetudo; tum quia indecens videtur, hoc Sacramentum dari puero, qui in illo statu vix potest instrui de illius effectu. *Secunda* verò sententia communior et probabilior affirmat, eamque tenent Laym. c. 4 n. 2 Spor. n. 94. cum Nav. Suar. Aversa, etc. et Escob. n. 107. cum Sa, Val. Angl. Durand. Sancio, et Zambr. Et idem docet Papa Bened. XIV. de Syn. t. 2 p. 204. qui dicit, minimè approbandam esse quamdam Synodum, in qua statutum fuerat non dandum hoc Sacramentum pueris, qui non communicarunt; et approbat, quod tradit Rituale Argentinense, nempè, non denegandam Extremam-Unctionem pueris septennibus, ac iis, in quibus malitia supplet ætatem, etsi ad septennium non pervenerint. Nec obstat textus allatus D. Thomæ; nam ibi (ut ait ad 2) ab hoc Sacramento excludit tantùm pueros impotes rationis, qui immunes sunt à peccatis actualibus.

Dubit. 4. An possit dari Extrema-Unctio infirmo 7[illegible]
adulto statim post Baptismum? Negat Sanctius apud Escob. n. 121. quia huic per Baptismum omnes reliquiæ peccatorum jam fuerunt abstersæ, sed communiter et rectè affirmant Laym. c. 8 n. 3. Suar. d. 42 sect. 3 n. 9. Renzi c. 2 q. 2. Diana p. 5 tr. 3 R. 82. cum Vega, Led. Sylvest. Fill. Palud. Hart. etc. ap

Escob. n. 123. cum Molf. Præp. et Naldo. Ratio, tùm quia verius per Baptismum non absterguntur reliquiæ culparum actualium commissarum antè Baptismum, proùt sunt torpor ad bonum, ac pronitas ad malum; tum quia primarius effectus hujus Sacramenti non tàm est remissio culparum, quàm corroboratio infirmi contra Dæmonis tentationes, ut dicunt Suar. d. 41 sect. 1 n. 1. Laym. c. 5 n. 2. Pal. p. 5 n. 5. Mazzot. p. 221 et alii; idque inferunt ex verbis Apostoli: *Alleviabit eum Dominus.*

722 « 8. Minister est solus Sacerdos proprius, sivè » Pastor: sine cujus venia si extrà necessitatem alius » det, validum quidem est, sed graviter peccat. Sylv. » Sot. Conc. d. 9 n. 28. * (Est commune, ut Suar. » Pal. Bon. etc. Salm. c. 5 n. 3. *An autem quivis Sa-* » *cerdos possit hoc Sacramentum ministare ob consen-* » *sum probabiliter præsumptum Parochi, vel ejus rati-* » *habitionem? Negat Viva de Sacr. q. 6 a. 2 n. 3. cum* » *Laym. Dian. etc. Sed probabiliter affirmant Pal. p. 7 n.* » *4 cum Val. et Sa, ac Sal. c. 5 n. 4 cum Bon. et Dic. Vide* » *dicta de Euc. n. 235.)* * et Religiosus incurrit excom- » municationem Papalem. Suar. Reg. l. 18 n. 40. * (Ex » Clementina 1 de Priv. § 1) * Posse tamen Regula- » res hoc Sacramentum, uti et Viaticum, in articulo » mortis suis familiaribus ministrare, docet Dian. p. » 5 t. 3 R. 52 ex Mancino. etc. * (De hoc adest Bulla » apud Spor. n. 81. quæ incipit, Immarcescibilem, » edita an. 1567 *ubi S. Pius V. concessit Theatinis* » *conferre Extremam-Unctionem non solùm Fratribus* » *et Clericis ipsius Congregationis, sed etiàm mercena-* » *riis, operariis, servis, ac famulis ejusdem Congrega-* » *tionis, ac quibusvis hospitibus etiàm sæcularibus, et* » *extraneis, quos in locis vel habitationibus dictæ Con-* » *greg. tunc reperiri contigerit in mortis articulo, et* » *quoties de illo dubitari contigerit, etiàm licentia mini-* » *mè petita, nec obtenta Parochorum.* Item Sixtus IV. » (apud Pitton. de Conf. n. 78.) *concessit Regulari-* » *bus dare Eucharistiam et Extremam Unctionem suis* » *pænitentibus, si Parochus injustè ea negaverit, vel* » *malitiosè distulerit.*

» In necessitate verò, ut si Pastor absit, vel dare nolit, 723
» nec Superior possit adiri pro petenda licentia, licitè
» ministrat quivis non excommunicatus, aut suspen-
» sus, etiàm Regularis, ut contra Gravant. docent
» Præpos. Henriq. Fern. Gran. Dian. p. 4 t. 3 R. 82
» censetur enim tunc Papa dare licentiam. Laymann.
» Reg. Suar. etc. l. c. Dian. R. 176. * (Ità etiàm com-
» muniter Suar. d. 44 sect. 3 n. 3. Bonac. p. 4 n. 6.
» Salm. c. 5 n. 5. Conc. p. 17 n. 3. Holzmann. n. 20.
» Elbel n. 43. Fill. n. 90. Escob. n. 192. Pal. p. 7
» n. 5. cum Val. Con. etc. item Bened. XIV. de Syn.
» t. 2 p. 192. cum Torn. Juenin, Nat. ab. Alex. (con-
» tra Sylv. Arm. et Vivald. apud Escob. n. 160.) Et
» idem docuit S. Carolus Borrom. Act. Med. p. 4 *ubi*
» *concessit cuilibet Sacerdoti dare hoc Sacramentum,*
» *deficiente Parocho. An autem Pastor excommuni-*
» *catus possit Extremam Unctionem ministrare?* Affir-
» mant Possev. Dian. Victorell. et Leand. ap. Escob
» n. 163. ac probabile putant ibid. Fill. et Vill.
» Sed probabiliùs negant Suar. d. 44 sect. 3 n. 6.
» Bon. p. 4 n. 4. cum Henr. et Escob. n. 165. *qui*
» *secùs ait de Pastore suspenso : et quidem probabili-*
» *ter, si alius desit*) *.

» 9. Sufficit Sacerdos sine ministro in necessitate, 724
» nec in ea fœmina adhibenda est; quod si tamen fiat,
» veniale esse docet. Quint. t. 5 s. 6 * (Proùt etiàm
» dicit Escob. n. 211. *Ministrare autem sine Ministro,*
» *nullum esse peccatum, etiàm remota necessitate,*
» *dicunt* Bon. p. 6 n. 6. et Escob. n. 208. cum Host.
» et Poss. etc. Sed probabiliùs non excusat à veniali
» Dian. p. 9 t. 6 R. 46. Tol. l. 7 c. 2 et Graff. Dic.
» apud Escob. n. 106. ex Rituali Rom. ubi dicitur :
» Convocatis Clericis, saltèm uno, etc. * (In ea posset
» etiàm unus unam, alius aliam partem inungere, pro-
» nunciando tamen formam illi unctioni responden-
» tem. Bon. l. c. etc. comm. * (Ità etiàm Salm. c. 4
» n. 6. cum communi, Suar. d. 43 sect. 2 n. 4. Pal.
» pag. 7 n. 7. cum Con. et Spor. n. 82. *Hoc tamen*
» *intelligendum cum AA. citatis, licere in solo casu*

» *necessitatis, scil. si timetur infirmus decessurus, aliàs*
» *esset mortale; quia contra usum Ecclesiæ, ut rectè*
» *advertit Bon. p, 4 n. 8. cum communi. Certum est*
» *autem sufficere unum Sacerdotem ad ministrandum*
» *hoc Sacramentum, ut docet* D. Th. et alii commun.
» apud Croix num. 2100. et patet ex c. Quæsivit. de
» Verb. sign. ubi: Sacerdos uno præsente Clerico,
» et etiàm solus potest infirmum ungere. *Græci autem*
» *adhibent septem Sacerdotes (ut ait Arcud. sed Be-*
» *nedictus XIII. concessit eis an. 1724 posse ungere*
» *unum, si 7 vel 3 haberi non possint.)* * Non tamen
» posset unus inungere aliquem sensum, et alius for-
» mam pronunciare * (Ut etiàm Salm. c. 5 n. 6. cum
» Dic. et communi) *, neque unus unum oculum,
» et alter alterum. Vid. Dian. p. 9 t. 7 R. 56. Quod
» si Sacerdos non possit progredi, supplenda erunt
» per alium, quæ restant. Tan. Præp. Merat. qui ap.
» Dian. p. 5 t. 3 R. 87 notat, licere etiàm alteri unc-
» tiones ab initio repetere, perindè ac si prior nul-
» lam earum inchoâsset * (Sed meliùs: *Quandò Sa-*
» *cerdos inter unctiones deficit, si statim alius eas sup-*
» *pleat, non sunt iterandæ priùs factæ, ut* Bon. p. 4
» n. 9. Cum D. Thom. Poss. Fill. Molf. et S. Carolo
» Borrom. Act. Med. p. 4. *Secùs si unctiones ab alio*
» *suppleantur post aliquam notabilem moram (puta post*
» *quadrantem); tunc enim omnes unctiones sub condi-*
» *tione repeti debent; ità rectè ait Croix, cum Aversa,*
» *Merat. et Nunno.)* *

725 Dubit. hîc, an Sacerdos incurrat irregularitatem, si ægrotus decedat, dum Sacerdos curat eum revolvi ad innugendum? Rectè negant Bonac. p. 4 n. 10. cum Possev. Soto, etc. et huic congruit id quod dicunt Salm. de Censur. c. 8 n. 33. cum Cornejo, ex eod. Bon. de Irreg. d. 7 q. 4 p. 7 n. 12. cum Suar. Ugol. et communi, nempè quod irregularitas non incurritur nisi per dilictum, à quo est immunis qui officium charitatis exercet.

726 » 10. Etsi in administratione hujus Sacramenti ser-
» vanda sint omnia præscripta in Rituali, Agenda,

» vel Manuali, mortale tamen non esse administrare » in necessitate sine superpelliceo, vel stola, docent » Quint. et Leand. conceditque Amic. et Dian. p. 8 t. » 1 R. 79. Id excusat ab omni peccato, si infirmus » non sit capax alterius Sacramenti, et ista haberi non » possint, contra Suar. Regin. etc. »

Quæritur, an peccet mortaliter Sacerdos, ministando Extremam-Unctionem sine vestibus præscriptis, nempè superpelliceo, et stola? Si non urgeat necessitas, certum est, eum graviter peccare: dubium est, quandò urgeat necessitas. *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Suar. d. 44 sect. 2 n. 7. Pal. p. 8 n. 11. Spor. n. 120. Elbel n. 46. et Bon. p. 6 n. 9. cum Naldo, et aliis; quia reverentia Sacramenti præferenda est cuilibet utilitati privatæ. *Secunda* verò sententia etiàm probabilis negat, et hanc tenent Croix n. 2116. Diana p. 9 t. 6 R. 46 cum Leand. et Escob. n. 220. cum Possev. et Quintanad. casu quo vestes deessent, et infirmus decederet sine Sacramento, quia, licet Sacramentum hoc non sit necessarium, est tamen valdè utile, undè non præsumitur Christus, qui illud instituit ad subsidium infirmorum in ultimo agone pugnantium, voluisse eos, ne vestes omittantur, tanto bono privari. Vide dicta in simili casu de Euchar. n. 41. v. Ministrari.

« Imò etiàm extrà necessitatem non esse mortale. 727 » 1. Omittere Psalmos pœnitentiales, Litanias, et » cæteras preces, docent Pal. et Gran. Dico, extrà, » quia in necessitate gravi, v. gr. tempore pestis, vel » morte imminente, statim ungendus est sine præmis» sis orationibus, quæ tamen posteà supplendæ sunt » si supervivat infirmus. Bon. d. 7 p. 6 n. 8 »

Hîc distinguendum: Omittere Orationes in Rituali præscriptas, extrà casum necessitatis, sine dubio est mortale, ut rectè dicunt Tamb. de Sacram. l. 6 § 4 n. 1. Pal. p. 8 n. 15. Elbel n. 46. ac Bonac. p. ult. n. 7. Dixi *extrà necessitatem*, nam si periculum mortis immineat infirmo, jam præscribit Rituale, quod infirmus *citò ungatur...et deindè (si...supervivat) dican-*

tur Orationes prætermissæ. Idem probabiliter dicunt Salm. c. 5 n. 12. cum Pal. Suar. Dic. et communi, si Sacerdoti immineat periculum contagii. Omittere autem Psalmos pœnitentiales, et Litanias, dicunt Bon. l. c. Pal. p. 8 n. 14. et Escob. n. 217. non esse peccatum mortale, et Elbel n. 46. expressè dicit esse veniale. Sed probabilius puto cum Tamb. præfatas preces esse tantùm de consilio, dum nullibi habetur de ipsis præceptum. In Rituali de eis sic tantùm dicitur: *Dum infirmi sacro liniuntur Oleo dicuntur flexis genibus ab adstantibus.*

728 2. Deferre ad ægrum, vel administrare sinè lumine. Leand. citans Pos. Quintan. to. 5 sect. 13 Barb. de Offic. Paroch. c. 22.* (Ità etiàm Dian. p. 9 tr. 6 R. 46 et Escob. n. 214 probabiliter dicunt esse tantùm veniale.) * 3. Si solus sine ministro administret: imò hoc in necessitate permittunt Tol. Sa, etc. V. Dian. pag. 9 tract. 6 R. 36 (vide dicta n. 724.) * 4. Si ungat aliter, quàm in formam crucis Suar. Bec. Layman. V. Dian. pag. 3. tract. 4 res. 178* (*Commune est esse tantùm veniale omittere signum Crucis inter ungendum;* ità Layman. cap. 3 in fine, Suar. d. 40 sect. 2 n. 3. Pal. p. 3 n. 2. Bonac. p. 2 in fine, Viva art 1 n. 3. Holzm. n. 12 Salm. c. 2 n. 14 et Escob. num. 90 cum Con. et Zambr. Imò Escob. putat nec etiàm esse veniale: *sed huic non consentio, nisi necessitas urgeat. Hic etiàm advertendum id, quod præscribit Rituale, videlicet*: Si alius Presbyter, vel Diaconus haberi possit., qui oleum sanctum deferat, per ipsum deferatur: qui superpelliceo indutus cum oleo sacro occultè delato sequatur Sacerdotem viaticum portantem, et postquàm infirmus viaticum sumpserit, inungatur à Sacerdote. Littereà Layman. et Tambur. apud Benedict. XIV. de Syn. tom. 2 pag. 208 (*quibus ipse adhæret*) *permittunt Sacerdoti interrumpere Missam ad dandam Extremam-Unctionem, si infirmo nullum aliud Sacramentum conferri potest: quia si ille est sufficienter attritus, primam gratiam obtinere potest.*) *

» 11. Pastor ratione officii tenetur sub mortali dare 729
» iis qui petunt, nisi justa causa excuset, etiàm tem-
» pore pestis, modò possit absque periculo vitæ; cum
» eo enim non tenêri, docent Tan. Dian. p. 5 t. 3 res.
» 93. Si peste infecti sint confessi, posse sine peccato
» omitti absolutè, docet idem Dian. p. 8 tr. 4. R. 174 et
» p. 5 tr. 3 res. 83 et 93 et p. 8 tr. 1 res. 21 ex Vil.
» Tann. Amic. Franc. Lugo, etc. Suar. Fill. Con. Bon.
» Laym. ll. cc. * (*Regulariter igitùr non tenetur Pastor*
» *cum periculo vitæ dare hoc Sacramentum, nisi infir-*
» *mus à longo tempore sit confessus, et verisimiliter*
» *censeatur esse in mortali;* ità communiter Suar. d.
» 44 sect. 3 n. 20. Conc. p. 17 n. 4. Pal. p. 8 n. 5.
» Holzm. n. 21. Spor. n. 86 et alii passim. Salm. *verò*
» *dicunt, nisi Parochus certè sciat ægrotum esse in mor-*
» *tali: sed melius alii dicunt, nisi probabiliùs id sciat,*
» *juxtà dicta* n. 624.)*

» 12. Sacerdos curatus peccat mortaliter, si peten-
» tem negligat inungere, vel differat cum probabili
» periculo, ne sine unctione moriatur æger, nisi justa
» causa excuset, quia in re gravi non præstat id, ad
» quod tenetur ex justitia. * (Ità comm. Salm. c. 5 n.
» 7 et Viva art. 2 n. 4.)* Alius verò Sacerdos, si, ab-
» sente Parocho, licitè, et facilè possit, tenetur ex
» charitate, sed sub veniali tantùm. * (Ità etiàm com-
» muniter Laym. c. 7 n. 3. Pal p. 8 n. 6. Spor. n. 85
» cum Mastr. et Salm. c. 5 n. 9 cum Diana, contra
» Aversa, qui putat tenêri sub gravi.) * Nisi tamen
» ægrotus valdè indigeret; v. gr. si alioqui sine om-
» nibus sacramentis esset moriturus, quòd aliud nul-
» lum suscipere possit; tunc enim quidem graviorem
» obligationem agnoscere videntur. Vid. Dian. p. 3
» tr. 4. R. 170. Laym. l. 5 t. 8 c. 7 n. 3. * (Ità pariter
» cum communi Salm. d. n. 9 contra Hurt. apud Vi-
» vam n. 4.)*

» 13. Parocho vesperi timenti, ne noctu vocetur 730
» ad ægrum; non licet retinere domi sacrum oleum,
» ut vocatus possit venire expeditiùs, licet venialem
» culpam in eo tantùm agnoscat Barbos. de Par. c. 22

» ex Possev. * (Ità etiàm Escob. n. 226 *si Parochus*
» *oleum servet, ut commodiùs illud deferat ad infirmum.*
» *Sed probabiliter dicit* Croix n. 2114 cum Arriaga, et
» Gob. *in hoc non peccare Parochum, si crederet noctu*
» *se vocandum; et periculum foret, ne vocatus serò ve-*
» *niret.*) * item Quintan. tr. 5 l. 10 ubi tamen à mor-
» tali non audet excusare eum, qui semper domi re-
» tineret. * (cum Escob. d. n. 226) *
731 » 14. Decens est, ut stuppa comburatur: quia ad
» singulas unctiones nova adhibenda est, nisi aliud
» habeatur in Agenda. Laym. l. c. Sa. * (In Rituali sic
» habetur; Minister si est in Sacris, vel ipse Sacerdos
» post quamlibet unctionem tergat loca inuncta novo
» globulo bombacis vel rei similis, eaque in vase mun-
» do reponat, et ad Ecclesiam posteà deferat, com-
» burat, cineresque projiciat in Sacrario.) *
» Resp. 2. Effectus ejus principalis est, roborare
» animam contra tentationes dæmonis in morte. Se-
» cundarius est, 1. delere reliquias peccatorum, * (*seu*
» *partèm juxtà dispositionem suscipientis:*) * 2. Tollere
» pœnas restantes * (non verò omnes, ut D. Th. suppl.
» q. 30 art. 1. Laym. c. 5 n. 3. Pal. p. 5 n. 9 et Salm.
» c. 3 n. 5.) * 3. Aliquandò etiàm sanitatem corporis
» conferre, si expediat. S. Th. Sylv. Suar. d. 41 sect.
» 1 (ut in Trid. sess. 14 c. 2 ubi: Et sanitatem cor-
» poris interdum, ubi saluti animæ expedierit, con-
» sequitur.) * »

Commune est inter DD. per hoc Sacramentum remitti peccata tàm venialia, quàm mortalia, si hæc infirmus invincibiliter ignoret, habeatque attritionem, quâ auferatur obex peccati, ità S. Th. suppl. q. 30 art. 1 ubi ait. (Sed quia hoc robur gratia facit, quæ secum non compatitur peccatum, ideò ex consequenti, si invenit peccatum aliquod, vel mortale vel veniale, quòad culpam tollit ipsum, dummodò non ponatur obex ex parte recipientis; sicùt de Eucharistia, et Confirmatione suprà dictum est). Sequuntur S. Doctorem, Bellarm. de E. U. c. 8. Pal. p. 5 n. 4. Holzm. n. 36. Mazz. t. 3 p. 221. Salm. c. 3 n. 2 cum Suar. Val.

Laym. Coninck. Bon. etc. ac Croix n. 2119 cum Arcud. et Aversa, contra aliquos. Idque clarè colligitur ex verbis D. Jacobi : Et, *si in peccatis sit, remittentur ei.* Ac ex Triden. sess. 14 c. 2 ubi : *Cujus unctio delicta, si quæ sint adhùc expianda, ac peccati reliquias abstergit.*

Utrùm autem peccata mortalia huic infirmo remittantur per se, vel per accidens? *Prima* sententia, quam tenent Gonet t. 6 p. 479. Petroc. t. 4 p. 198. Holzm. l. c. Spor. n. 104. Mazz. p. 221 et Soto apud Tourn. t. 9 p. 410 q. 1 dicit, remitti per accidens, quia, cum hoc sit Sacramentum vivorum, non potest nisi per accidens mortalia delere. Et huic sententiæ videtur favere D. Th. l. c. dicendo, quod hoc Sacramentum remittat peccata, sicùt Eucharistia, et Confirmatio, quæ certè per accidens remittunt. *Secunda* verò sententia probabilior, et communior, quam tenent Tourn. l. c. Merbes. q. 23. Habert t. 6 p. 525. Salm. c. 3 n. 3 cum Suar. Pal. Con. Val. etc. dicit, Extremam-Unctionem remittere mortalia per se, etsi consequenter. Ratio, est, quia, licet hoc Sacramentum sit vivorum, tamen ex institutione divina peccata remittit, ut patet ex verbis Apostoli ut suprà; et confirmatur ex Trid. sess. 14. Can. 2 ubi : *Si quis dixerit, sacram infirmorum unctionem non conferre gratiam, nec remittere peccata, nec alleviare infirmos... anathema sit.* Et improbabiliter, ait Bellarm. cum D. Th. et aliis communiter, aliquos nomine *peccatorum* intelligere sola venialia. In hoc autem differunt Baptismus, et Pœnitentia ab Extrema-Unctione, quia illa principaliter instituta sunt ad delendum peccatum actuale, vel originale; Extrema verò unctio (ut docet D. Th.) principaliter est instituta ad tollendas reliquias peccatorum, nempè debilitatem, et ineptitudinem, quæ ex peccato actuali relinquuntur; sed quia, cum in anima reperitur peccatum, non possunt tolli reliquiæ, nisi priùs tollatur peccatum; ideò ex consequenti hoc Sacramentum peccatum aufert.

An autem principalis effectus hujus Sacramenti sit

remissio peccatorum, saltèm venialium? Affirmant Holzm. n. 36 cum S. Bonav. Scoto, et aliis Scotistis communiter; item Navar. Vasq. Sa, et Major apud Escob. n. 170. Sed alii communissimè, et probabiliùs dicunt, principalem effectum hujus Sacramenti esse, remittere reliquias peccatorum ut suprà, nam aliàs qui non haberet actualia peccata, non esset capax principalis effectûs illius, quod est falsum. Ità S. Th. l. c. quem sequuntur Gonet p. 475. Pal. p. 5 n. 3. cum communi, ut asserit, et Escob. n. 178. cum Suar. Soto, Palud. Filliuc. etc.

732 « Hujus Sacramenti non sunt capaces, 1. Pueri, » antè usum rationis: etsi sufficiat ea ætas, quâ possunt peccare. Navar. Suar. l. c. 2. Perpetuò amentes; aliis verò delirantibus, si antè petiverint, aut petituri fuissent, si cogitassent, aut ostenderint signum doloris, dari potest, et debet, Sylvest. Henr. Laym. * (*Et sic habetur in Rituali, ubi dicitur :* Infirmis autem, qui dum sana mente, et integris sensibus essent, illud petierunt; seu verosimiliter petiissent, seu dederint signa contritionis, etiàmsi deindè loquelam amiserint vel amentes effecti sint, vel delirent, aut non sentiant, nihilominùs præbeatur. *Amentes autem benè ungi possunt, si habent lucidum intervallum*, ut D. Th. qu. 32 a. 9. *In dubio autem, an æger habuerit umquam usum rationis, etiàm ungendus est* (*intellige sub conditione*) *ut rectè ait* Croix n. 2111. cum Rayn. Dian. Avers etc. *Et sic dicendum de ebriis deficientibus, nisi constent esse in mortali*, ut Croix n. 2110. cum Gob. et Lohn. ex Rituali, ubi : Impœnitentibus, et qui in manifesto peccato mortali moriuntur, et excommunicatis penitùs (*Sacramentum*) denegetur. *Possunt etiàm ungi* (ait Croix d. n. 2110. cum Con. Tamb. et Lohn. *vulnerati in rixa, quia præsumuntur conteri in illo extremo statu. Tempore autem interdicti vetitum est ministrari hoc Sacramentum, ex c. Quod in te, de pœn. et remiss.*) * Et si tales unctioni resistant, ligandos esse, vel fortiter tenendos, ait Tamb. apud

» Dian. p. 5 tr. 3 res. 84 qui cum Barbos. de Offic.
» Paroch. c. 22 dicit esse necessarium, quandò phre-
» neticus non potest aliud Sacramentum suscipere.
» * (*Et huic congruit id*, *quod addit Rit.*, *dicens*: Si
» infirmus, dum phrenesi aut amentiâ laborat, ve-
» risimiliter posset quidquam facere contra reveren-
» tiam Sacramenti, non inungatur, nisi periculum
» tollatur omninò.) *

» Muti, surdi, et cæci à nativitate sunt capaces,
» atque adeò debent inungi propè organa sensuum,
» quibus carent: etsi exteriùs per illa non peccârint,
» potuerunt tamen peccare per interiores potentias,
» quibus illa respondent. Possev. Nald. Præpos. Dian.
» p. 5 t. 6 R. 11. * (ità etiàm S. Th. q. 32 art. 7 et Salm.
» cum communi) contra Croix n. 1875. cum Gob. etc.
» (et idem docuit S. Carolus Borrom. Act. Med. p. 4.) *

» 3. Non suscipere hoc Sacramentum, per se lo- 733
» quendo, secluso scandalo, et contemptu, non est
» peccatum mortale. Ità Suar. Laym. Tan. Escob. etc.
» (multò minùs peccant mortaliter domestici, si id
» non procurent). Veniale tamen esse docent Con.
» d. 19 dub. 20 contra Nugnum. Vid. Dian. p. 3 t. 4
» R. 170 et p. 8 t. 1 R. 58 et p. 5 t. 3 R. 97, ubi notat
» ex Tann. non censeri contemnere, qui sciens pru-
» dens omittit tempore apto, et oblata commoditate.
» Contrarium tamen vult Tol. præsertim, si proba-
» biliter deinceps non sit futura commoditas. »

Quæritur, an sit obligatio sub gravi suscipiendi hoc Sacramentum? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Conc. p. 20 n. 7. Merbes. p. 260 qu. 10. Habert t. 6 p. 541. Ronc. p. 122 q. 7 item S. Bon. et P. Soto apud Escob. n. 55. Diversâ tamen hi AA. ratione utuntur; Ronc. quia videtur talis infirmus graviter delinquere contra charitatem sui ipsius. Alii verò, quia verba Apostoli *Inducat Presbyteros*, præceptum inducunt. *Secùnda* verò sententia communis (ut fatetur ipse Merbesius) et satis probabilis negat, eamque tenent Suar. dist. 42 sect. 1 n. 2. Nav. c. 22 n. 16. Bon. part. 5 n. 10. Holzm. n. 31. Viva art. 2 n. 4. Croix n. 2113. Spor.

n. 106. Elbel. n. 51. Pal. part. 8 n. 1. cum Palud. Cov. et Dom. Soto, Escob. n. 56. cum Caj. Sylvest. Vict. Arm. et Gabr. ac Salm. cap. 4 n. 10. cum Gon. Sa, Val. et Henr. item Estius, Sylvius, et Sambov. apud Habert l. c. ex D. Th. in 4 dist. 23 qu. 1 art. 1 qu. 3 ad 1 ubi ait Sacramenta tàm Confirmationis, quàm Extremæ-Unctionis, *non esse de necessitate salutis*. Ratio, quia talis obligatio non habetur neque ex vi institutionis hujus Sacramenti, cum non sit necessarium ad salutem, sed tantùm utile, et ad melius esse; neque ex præcepto divino, cum communiter Theologi verba Apostoli non interpretentur de præcepto, sed de consilio. Undè, cum hoc Sacramentum sit tantùm ad majorem utilitatem institutum, non videtur charitas ergà seipsum ad illud obligare sub gravi; charitas enim non obligat sub gravi præcepto ad id, quod melius est. Hoc tamen non obstante, prima sententia etiàm probabilis, et omninò suadenda mihi apparet, non tam ratione præcepti, quia de eo saltèm non constat, quàm ratione charitatis ergà seipsum; nam licet moribundus possit aliis præsidiis se roborare; tamen in tali statu constitutus, ex una parte cum magna difficultate ad bonos actus se valet excitare, cum ob mentis oppressionem vires propriæ tunc sunt debiliores; et ex altera vehementiores sunt (ut ait Tridentinum) Dæmonis insidiæ; undè ingenti periculo se exponere videtur tentationibus succumbendi qui negligit se munire hoc Sacramento à Christo Domino instituto, tamquàm firmissimo præsidio in tanto conflictu.

Omnes tamen conveniunt, quod per accidens posset infirmus peccare mortaliter, omittendo suscipere hoc Sacramentum, scilicet primò, si omitteret habens conscientiam peccati mortalis, et non posset aliud Sacramentum recipere; ità communiter Palaus p. 8 n. 3. et Salm. cap. 4 n. 13. cum Suarez, Aversa, et aliis passim; sed benè ajunt Suar. et Palaus, hunc casum vix accidere posse. Secundò, si omittendo, scandalum daret, puta si ratione circumstantiarum inducerentur alii ad suspicandum, quod ipse sit hære-

ticus, vel ad nihili faciendum hoc Sacramentum; ità Salm. n. 12. Holzm. n. 31. et Pal. n. 3. cum Suar. Sa, Con. Laym. Bon. et communi. Tertiò, ratione contemptûs, ut communiter DD. præfati, et patet ex Trident. sess. 14 c. 3 in fine, ubi; *Nec verò tanti Sacramenti contemptus absque ingenti scelere... esse posset.* Utrùm autem, qui sciens et volens negligit hoc Sacramentum suscipere, dicatur contemnere? Affirmant Merbesius, et alii. Sed negant communiùs et probabiliùs Suarez n. 6. Salm. n. 11. Pal. n. 2 cum Sa, etc. quia is tantùm dicitur contemnere, qui illud negligit, quia parvi facit; non verò qui non vult suscipere ob aliquam repugnantiam, vel quia putat non esse in præcepto. Et huic congruit id, quod dixit Martinus V. in Bulla Constantiæ edita (ut refert Merb. d. q. 10) ubi dicit: *Hoc Sacramentum* (nempè Extremæ Unctionis) *neque negligi sine culpa, neque contemni posse sine peccato mortali.* Undè videtur Pontifex satis expressisse, quod contemptus hujus Sacramenti gravem quidem importet culpam, negligentia verò non plus quàm levem. Vide dicta de Sacram. Confir. n. 182. quæ huic Sacramento etiàm congruunt.

CAPUT II.

DE SACRAMENTO ORDINIS.

DUBIUM I.

Quid sit Ordo, quotuplex, et quæ ejus materia?

734 *Quid sit Sacramentum Ordinis, et quot sint Ordines? Et an prima Tonsura sit Ordo?*
735 *Quid sit Ordinatio, et quid Ordo? Et quinam sint effectus Ordinis? Definitio cujusvis Ordinis.*
736 *An singuli septem Ordines sint Sacramenta?*
737 *Sententia Auctoris.*
738 *An Episcopatus sit Ordo distinctus à Sacerdotio?*
739 *Quæ sit materia* remota *et quæ* proxima *hujus Sacramenti?*
740 *Dub. 1. An materia et forma Ordinis sint à Christo in specie determinata?* (Remiss. *ad n. 12. de Sacram.*)

741 *Dub. 2. An validè ordinetur Latinus per materiam Græcis assignatam?*
742 *Dub. 3. An requiratur contactus instrumentorum?*
743 *Dub. 4. An contactus physicus.*
744 *An ab eodem Episcopo debeat dici forma, et tradi materia? Et an ab eodem, qui confert Ordines, debeat Missa celebrari?*
745 *De materia cujusque Ordinis. An materia Acolythatûs sit traditio urceolorum, vel candelabri?*
746 *Qu. I. Quæ sit materia, et forma Subdiaconatûs? Dub. 1. An sit calix cum patena, vel liber Epistolarum?*
747 *Dub. 2. An calix, et patena debeant esse consecrata? Et an peccet graviter Subdiaconus ministrando in mortali?* Remissivè *ad n.* 38.
748 *Qu. II. Quæ sit materia, et forma Diaconatûs?*
749 *Qu. III. Quæ sit materia, et forma Presbyteratûs?*
750 *Dub. 1. An requiratur ad valorem traditio utriusque speciei, nempè vini, et hostiæ?*
751 *Dub. 2. An validè ordinetur qui tangit hostiam, et non patenam?*
752 *Dub. 3. An qui tangit calicem et patenam, sed non hostiam?*
753 *Dub. 4. An qui tangit solum calicem, sed non patenam?*
754 *Clericus exercens munus Ordinis majoris, quem non habet, incurrit irregularitatem. Quid si sit Laicus?* (Remiss. *ad n.* 116.
755 *De Ordinatione Episcoporum. Et an ad valorem requiratur trium Episcoporum assistentia.*
756 *An Episcopus possit conferre Primam Tonsuram extrà suam Diœcesim?*
757 *Quid agendum in dubio, an Ordo sit collatus?*
758 *Quomodò supplendi sint defectus in Ordinatione commissi?*
759 *Et an supplendi tempore statuto ad Ordinationes?*
760 *Quinam Episcopus possit ordinare?* (Vide etiàm infrà à n. 769.)
761 *Quis sit minister Ordinis?*
762 *Qu. 1. An possit esse minister quivis Sacerdos ex concessione Papæ? An etiàm ad conferendum Presbyteratum? Et an, ad conferendum Diaconatum, et Subdiaconatum?*
763 *Qu. 2. An Abbates possint conferre Tonsuram et Ordines minores, aut Litteras dimissorias concedere subditis suis non Religiosis?*
764 *Dub. 1. An possint Ordines conferre suis novitiis.*

765 *Et an novitii debeant ordinari ab Episcopo loci novitiatûs, etc.*
766 *Dub. 2. An Abbates ordinantes non subditos, validè ordinent?*
767 *An conferens Ordines minores in mortali, graviter peccet?*
768 *A quo Episcopo ordinari debeant Regulares?*
769 *Ordinatio fieri debet à proprio Episcopo, aliàs, etc.*
770 *Plura notanda ex Bulla* Speculatores.
771 *Quid si quis in una Diœcesi habeat originem, in alia domicilium, et in alia Beneficium?*
772 *Quid si quis casu alicubi nascatur?*
773 *Quid si quis habeat diversa domicilia?*
774 *Quomodò quis possit ordinari ab Episcopo Beneficii?*
775 *Dub. 1. An Episcopus Beneficii possit dispensare in interstitiis.*
776 *Dub. 2. An licitè Episcopus ordinet eum, cui confert Beneficium, ut possit eum ordinare?*
777 *Quid si quis in diversis Diœcesibus Beneficia habeat? Et an studiosi contrahant domicilium?*
778 *Quid requiratur, ut quis ordinetur ratione domicilii?*
779 *An Barones eorumque filii gaudeant domicilio feudorum? An Officiales domicilio loci, ubi degunt?*
780 *Quomodò possit quis ordinari* ratione familiaritatis? *Et an hoc titulo possint ordinari famuli famulorum?*

« RESP. 1. Ordo est Sacramentum, quo traditur po- 734
» testas circà Eucharistiam ritè administrandam. Or-
» dines universim sunt septem, Ostiariatus, Lectora-
» tus, Exorcistatus, Acolythatus, Subdiaconatus,
» Diaconatus, et Sacerdotium. Quod rursùs est duplex.
» minus, et majus, sivè Episcopatus. Undè quidam
» octo numerant. Prima verò Tonsura non est Ordo,
» nisi latè, sed tantùm dispositio ad Ordines, per
» quam quis fit Clericus, et capax Beneficii Ecclesias-
» tici, ac privilegiorum Clericalium. * (Ità S. Th.
» suppl. q. 40 art. 2 Bonac. q. un. p. 1. Pal. p. 2 n.
» 2. Holzm. n. 48 cum Scoto, et Theologis commu-
» niter, Salm. de Ord. tr. 8 c. 1 n. 26 cum Soto, Trull.
» Nunno, etc. et Barb. de Pot. Ep. Alleg. 2 n. 18 cum
» Vasq. Fill. Reg. et aliis (contra Cov. Fagn. et alios
» Canonistas). Ratio quia Trid. sess. 23 c. 2 loquens
» de Tonsura ait: Ut qui jam... Tonsura insigniti essent

» per minores ad majores ascenderent. *Ergò Tonsuram inter Ordines non enumerat. Prœtereà Concilium* » sess. 23 cap. 17 *testatur hos solos Ordines ab* » *initio fuisse in Ecclesia, nempè à Diaconatu ad Ostiariatum.*)* Ex his tres posteriores dicuntur majores, » sivè sacri, ob annexum votum solemne castitatis, » (etsi ordinatus per gravem metum, vel nimiis blanditiis, et importunitate parentum probabiliter eo » non teneatur, nisi spontè ratificaverit. Sanch. disp. » 29. Azor. Fill. l. 10 c. 4 q. 3. Con. n. 150. Bon. De » Matr. q. 3 p. 9.) Reliqui minores, quos cum Vasq. » alii Sacramentum esse negant, alii cum Bel. Con. » Fill. etc. communiùs, et probabiliùs affirmant. Et » quidem unum, vel perfectione ac fine; vel unitate » attributionis. Vide Fil. tr. 9 d. 1. Bon. d. 8 q. 1. »

Quod Ordo sit Sacramentum, definitum habetur in Conc. Trid. sess. 23. Can 3. ubi: *Si quis dixerit Ordinem, sivè sacram Ordinationem, non esse verè, et propriè Sacramentum à Christo Domino institutum... anathema sit.*

35 Quær. quid sit Ordinatio, et quid Ordo? *Ordinatio* est actio illa, per quam sacra potestas tribuitur: *Ordo* autem melius definitur cum S. Th. *Est signaculum quoddam Ecclesiæ, quo spiritualis potestas traditur ordinato* (adduntque communiter DD.)*in ordine ad Eucharistiam.* Ordinatio autem est Sacramentum; Ordo verò effectus Sacramenti.

Dicitur autem Ordo ab effectu, quem causat; Ordo enim constituit ministros, qui duplicem peculiarem potestatem habent, unam *Ordinis* ergà corpus Christi reale, et mysticum simùl, nempè conficiendi Eucharistiam, et absolvendi à peccatis; alteram *Jurisdictionis* ergà corpus Christi mysticum tantùm.

Additur rectè *in ordine ad Eucharistiam.* quia omnia alia ministeria non ad aliud communicantur, quàm ad disponendos fideles, ut Eucharistiam dignè recipiant, Salm. de Sacram. Ord. c. 1 n. 8.

Patet autem, Ordinem esse verè, et propriè Sacramentum, quia habentur in eo tria illa, quæ Sacramen-

ta constituunt; nempè 1 Signum externum, ex *Act*. 6. v. 6. *Et orantes imposuerunt eis manus*. 2. Promissio gratiæ ad ministerium, dum habetur 1. Tim. 4 v. 14. *Noli negligere gratiam, quæ data est tibi... cum impositione manuum Presbyteri*. 3. Habetur institutio Christi Domini ex eodem Apos. ad Ep. 4 v. 11 et 12. *et Ipse dedit quosdam... Apostolos... alios autem Pastores, et Doctores..in opus ministerii*. Et ex Lucæ 22. *Hoc facite in meam commemorationem*. Ubi licet tantùm Sacerdotium fuerit ordinatum, in ipso tamen eminenter contenta fuit Ordinatio aliorum ministrorum, qui Sacerdotibus inserviunt.

Effectus hujus Sacramenti sunt. 1. Gratia sanctificans. 2. Gratia sacramentalis ad ministerium ritè exercendum. 3. Impressio characteris.

De fide est, in Ecclesia plures Ordines esse; ex Trid. sess. 23 can. 2. *Si quis dixerit, præter Sacerdotium, non esse in Ecclesia Catholica alios Ordines, et majores, et minores, per quos velut per gradus quosdam in Sacerdotium tendatur, anathema sit.*

Singuli autem Ordines sic definiuntur; et I. Ostiariatus est *Ordo, quo confertur alicui specialis potestas aperiendi et claudendi januam Ecclesiæ, ac admittendi dignos excludendique indignos*. II. Lectoratus est *Ordo, quo confertur alicui specialis potestas legendi Psalmos, et Lectiones ex pulpito in Ecclesia, ac populum catechizandi seu instruendi in rebus fidei*. III. Exorcistatus est *Ordo, quo alicui confertur specialis potestas ejiciendi Dæmonia*. IV. Acolythatus est *Ordo, quo confertur alicui specialis potestas in Missa solemni Subdiacono inserviendi, accendendo cereos, præparando et porrigendo illi ampullas vini et aquæ*. V. Subdiaconatus est *Ordo, quo confertur alicui specialis potestas in Missa solemni inserviendi Diacono, et solemniter canendi Epistolam*. VI. Diaconatus est *Ordo, quo confertur alicui specialis potestas in Missa solemni immediatè assistendi Presbytero, et solemniter canendi Evangelium*. VII. Presbyteratus, sivè Sacerdotium est *Ordo, quo confertur alicui specialis potestas consecrandi corpus, et sanguinem*

Christi, absolvendi quoque à peccatis, et pascendi subditos opere ac doctrinâ. VIII. Episcopatus est *Ordo, quo confertur alicui specialis potestas confirmandi fideles, et ordinandi ministros Sacramentorum* (*to ministros* sumendo latiùs, idest non solùm pro iis, qui Sacramenta conficiunt, sed etiàm pro iis, qui conficientibus ex officio ministrant), *nec non consecrandi res ad divinum cultum pertinentes.* Prima autem Tonsura est *Ritus solemnis ecclesiasticus, consistens in levi detonsione capillorum cum certis verbis, per ministrum idoneum celebratus, ex institutione Ecclesiæ significans, masculum baptizatum à statu laicali in sortem Domini, et statum Clericalem transferri.*

236 Quæstio autem celebris est, an singuli septem Ordines sint Sacramenta? Adsunt quatuor sententiæ. I. sententia universè affirmat, et hanc docet D. Th. 3 p. q. 37 art. 2 ad. 1 et art. 3, quem sequuntur Sanch. Cons. l. 7 c. 1 dub. 7 et 8. Bon. p. 1 n. 2. Bellarm. de Ord. c. 8. Gonet. d. 2 art. 1 et Salm. c. 1 n. 14 cum Gabr. Gran. Lez. et aliis pluribus. II. sententia dicit, solum Sacerdotium esse Sacramentum, et sic tenent Durand. Cajet. et probabilem putant Sotus, et Victor. ap. Salm. c. 1 n. 13. III. verò sententia dicit, esse Sacramenta tantùm tres Ordines majores; ità Nav. c. 22 n. 18 et Sotus, ac Vasq. apud Salm. d. n. 13 atque probabilem putat Sanch. de Matr. l. 7 d. 31 n. 27. IV. demùm sententia dicit, solum Presbyteratum, et Diaconatum esse Sacramenta, et hanc tenent Tournely t. 10 p. 248. Cabassut. T. J. l. 3 c. 16 n. 3 et Habert. to. 7. p. 166 R. 3 cum Gratian. Mag. sent. et Estio, ac probabilem vocat Sotus.

Circà has sententias meum proferam judicium. Sen-
237 tentia I. est probabilis. Ratio, quia Eugenius IV in Decreto ad Armenos (quod affert Croix l. 6 p. 2 nu. 2128) dicit materiam Sacramenti Ordinis esse illud, per cujus traditionem confertur Ordo; et deindè explicat, calicem cum vino, et patenam cum hostia esse materiam Presbyteratûs, librum Evangeliorum Dia-

conatûs, calicem vacuum cum patena vacua Subdiaconatûs, et res alias assignatas aliorum quatuor Ordinum. Quo Decreto cum prædictus Pontifex declararet, omnes Ordines ultrà sacros habere propriam materiam pro Sacramento, consequenter declarat, omnes alios Ordines esse Sacramenta. Nec obstat, quod minister ordinationis sit solus Episcopus, ut dicitur in Trid. sess. 23 c. 4 et 7. Nam respondetur, quod hoc intelligatur de ministro ordinario, non autem extraordinario, quem Papa benè potest deputare ad hujusmodi Ordines conferendos, ut dicunt Salm. c. 4 n. 19 cum Soto, Sanch. Pal. et aliis communiter, ex D. Th., qui id expressè docet suppl. q. 38 art. 1 ad 3. Et de facto habetur ex eod. Trid. Sess. 23 c. 10 quod Abbates possint Ordines minores conferre; vide dicenda n. 763. Sententia II. quæ dicit, solum Sacerdotium esse Sacramentum, non est mihi et aliis communissimè satis probabilis ex iis, quæ mox dicam, loquendo de quarta sententia. Sententia III. pariter ac prima est probabilis. Sed mihi probabilior est IV. sententia, quæ docet, tantùm Sacerdotium, et Diaconatum esse Sacramentum, non verò alios Ordines.

Prima pars, quod non solùm Sacerdotium, sed etiàm Diaconatus sit Sacramentum, probatur, quia in ordinatione Diaconi concurrunt tria, ut diximus sufficientia ad Sacramentum, nempè 1. Signum sensibile, scilicet impositio manuum. 2. Institutio divina, nam Conc. Trident. definivit: *Si quis dixerit in Ecclesia Catholica non esse Hierarchiam divina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, et ministris, anathema sit.* Per Tò *ministris* saltèm Diaconi intelligendi sunt divina ordinatione instituti. 3. Concurrit promissio gratiæ, quam significant verba Episcopi. *Accipe Spiritum Sanctum ad robur, etc.* Quæ verba habent rationem formæ, et verè producunt gratiam, ut scripsit Anastasius Papa II. in Epist. ad Anast. Imper. c. 7 ap. Cabassut. l. c. utque clarè infertur ex Tridentino sess. 23. Can. 4 ubi habetur: *Si quis dixerit, per sacram Ordinationem non dari Spiritum*

Sanctum, ac proindè frustrà Episcopos dicere : Accipe Spiritum Sanctum..... anathema sit. Ergò cum in Ordinatione Diaconi jam dicat Episcopus, *accipe Spiritum Sanctum etc.* vere Spiritus Sanctus datur, et per consequens confertur Sacramentum.

Secunda autem pars, nempè quod alii Ordines minores, et Subdiaconatus non sint Sacramenta, probatur, quia pro his deest materia, et forma Sacramenti Ordinis; deest quidem materia, quia deest impositio manuum, quæ est sola materia hujus Sacramenti : juxtà probabiliorem sententiam, quam tenuimus de Sacram. in gen. n. 12 et fusiùs probabimus hîc n. 749. Qu. III. Deest etiàm forma Sacramenti; in horum enim Ordinum collatione nulla adest forma quæ exprimat productionem gratiæ, sed tantùm fit mentio potestatis, quæ traditur. Nec obstat dicere, quod nullus ex septem Ordinibus iterari possit; ergò in singulis imprimitur character, qui imprimi non potest, nisi per Sacramentum. Nam respondetur, nec consecrationes Ecclesiarum iterantur, neque ideò characterem imprimunt, nec sunt Sacramenta. Nec obstat, quod Clemens. l. 8. Constit. c. 21 dicat, in Ordinatione Subdiaconorum hanc fieri Orationem : *Tribue eis, Domine, Spiritum-Sanctum, ut dignè vasa Domini attrectare valeant.* Nam respondet Tourn. pag. 252, quod idem Clemens anteà retulisset, eamdem dici Orationem super Diaconissis, quæ certè Sacramentum Ordinis suscipere non poterant. Sed hodiè hæc oratio neque dicitur.

938 Quæritur deindè An Episcopatus sit Ordo distinctus à Presbyteratu. Negant S. Thom. S. Bonav. et alii, qui dicunt, esse extensionem Ordinis Presbyteratûs. Sed communiùs affirmant Bellarm. Tourn. Habert. Sanch. Val. Aversa, etc. tum quia in ipso traditur distinctus character, et specialis potestas ad Eucharistiam, nempè constituendi hujus Sacramenti ministros. tum quia Ordo Episcopatûs confertur per manuum impositionem, et per formam, *Accipe Spiritum-Sanctum, etc.* Nec obstat dicere, quod, si Episcopatus

esset distinctus Ordo, posset Episcopus validè saltèm ordinare, licet non esset Sacerdos; nam respondetur, quod hoc ordinatione divina requiratur, sicut requiritur, ut sit baptizatus qui vult confirmari, aut ordinari.

« Resp. 2. Materia *remota* Ordinum est aliquod 739
» instrumentum traditum ordinandis in signum po-
» testatis spiritualis; *proxima* est ejusdem traditio,
» et acceptio, cujus contactum physicum, et im-
» mediatum, etsi non esse essentialem aliqui proba-
» biliter doceant cum Sa, Henr. Reg. Laym. Dian to. 4
» de Sacram. n. 185 et aliis, quos citat: contrarium
» tamen communius est, ac tutius, ut altera saltèm
» manu tangatur; imò ex præcepto ad scrupulum vi-
» tandum, utraque manu; et quidem omnia; v. gr.
» calix cum patena, hæc cum hostia, ut docet Fill.
» idque simùl cum prolatione verborum Episcopi;
» v. Laym. l. 5 to. 9 c. 5. Bonac. d. 8 p. 1 punct. 3.
» V. Dian. p. 8 to. 1 R. 40 et 42.

Dubitatur hìc 1, An materia, et forma Sacramenti 740
Ordinis fuerint à Christo Domino in specie determinatæ? Vide dicta de Sacram. in gen. n. 12, ubi diximus, probabilius esse, omnes materias Sacramentorum, quòad substantiam etiàm formas fuisse à Christo in specie determinatas, cum Juenin, Petrocor. Habert, Concina, Merbes. Contin. Tourn., et aliis pluribus ex D. Thoma.

Dubitatur 2. An validè ordinaretur Latinus per 741
materiam Græcis assignatam, nempè per solam manuum impositionem, et è converso? Affirmant Suar. Vasq. Dic. Escob. apud Croix l. 6 p. 1 n. 16. v. Ins. quia, cum Ecclesia sit una, uniformia quoque debent esse Sacramenta. Negat verò ipse Croix cum Arriaga, et aliis, qui ex determinatione Ecclesiæ materia Græcis assignata non habet vim significandi id quod significat materia assignata Latinis. Utraque est probabilis, sed prima est probabilior juxtà nostram sententiam allatam eod. n. 12 de Sacram. in genere, ubi diximus, solam manuum impositionem, quæ

communis est tàm Græcis quàm Latinis, esse materiam essentialem Sacramenti Ordinis; traditionem autem instrumentorum esse tantùm materiam integralem. Si autem Latinus ordinetur formâ græce prolatâ, vel è converso, proculdubio valida est Ordinatio, ut rectè et communiter dicunt Lugo d. 2 nu. 107. Con. q. 68 et Croix n. 30 cum Suar. Cajetan. et Dicast.

742 Dub. 3. An, attenta probabili sententia eorum, qui dicunt, ad valorem Ordinationis requiri traditionem instrumentorum, omninò etiàm requiratur illorum contactus ex parte suscipientis? *Prima* sententia negat et hanc tenet Laym. c. 5 n. 4. Nav. Men. cap. 22 n. 17. Cajet. in summa v. Ordinantium, Dian. part. 3 tr. 4 R. 185 item Alb. Mag. Arm. Vict. Henriq. et Vasq. apud Pal. p. 4 n. 21. Ratio, quia ad potestates et dominia rerum concedenda sufficit, ut minister, aut dominus tradat, et alter præsens ea acceptet sine contactu rei traditæ. *Secunda* verò sententia affirmat, et hanc tenent D. Th. supp. q. 34 art. 5 ad 3. Sanch. Cons. l. 7 cap. 1 dub. 2. Bonac. p. 3 n. 11 et Palaus n. 22 cum Val. Sa, de Con. Ratio, quia Christus sic instituit conferri Ordinem, proùt suadent praxis Ecclesiæ, et formæ verba, quæ ut ait D. Th. *videntur ostendere, quod tactus materiæ sit de essentia Sacramenti.* Et hæc sententia, cum sit satis probabilis, omninò in praxi sequenda est, saltèm in Ordine presbyteratûs et Diaconatûs; nam quòad alios Ordines probabile est non esse Sacramenta, ut diximus n. 737.

743 Dub. 4. An ad valorem Ordinationis requiratur contactus physicus instrumentorum? Negant alii, quorum sententiam meritò putant probabilem Salm. c. 2 n. 12 et Ronc. pag. 125 q. 5 R. 3. Ratio, quia humano modo loquendo, hòc ipso, quod aliquis rem alteri offerat, et alter significet, aliquo sensibili signo, se acceptare illam, jam censetur acceptare, esto non tangat. Affirmant verò cum sententia communiori Bonacin. Ronc. ll. cc. Viva q. 7 art. .... n. .... Elbel n. 18. Mazz. t. 3 p. 228 et Salm. c. 2 n. 14 cum Soto Aversa,

et Trull. ac Escob. n. 184 cum Gran. Marchin. etc. Ratio, quia sicùt in Baptismo, Confirmatione, et Extrema Unctione requiritur, ut suscipiens physicè contingat materiam, ità in Ordinatione; tum quia talis est usus Ecclesiæ, undè præsumitur sic Christus instituisse. Dices: Parvuli non possunt tangere materiam, saltèm tactu voluntario, et tamen, si ordinentur, validè ordinantur, ut diximus n. 782. Sed respondetur, quod parvuli nec etiàm contactum moralem possint adhibere, undè rectè dicunt Salm. quod ipsi tantùm validè ordinentur, in quantùm Ordinatio ipsis est voluntaria voluntate Ecclesiæ, sicùt eisdem est ablutio in Baptismo. Et cum hæc sententia sit etiàm probabilis, rectè dicunt DD. præfati, omninò in praxi tenendam. Meritò autem dicit Escobar. n. 184 sufficere quòad valorem, quod materia una manu tangatur. Et pariter meritò cum communi censent idem Escob. l. cit. ac Pal. p. 4 n. 20. Croix num. 2157 cum Gob. et Salm. n. 19 cum Vasq. Con. Bon. et Aversa, sufficere tactum mediatum, nempè si contingatur calix, patena, aut liber medio aliquo velo, vel chirothecâ; qui enim sic tangit, omnium sensu verè tangere dicitur.

Notandum autem hîc I. Quod in Ordinibus sacris conferendis requiratur, ut ab eodem Episcopo, qui formam profert, materia tradatur: quia, cum talis sit usus Ecclesiæ, sic censetur Christus instituisse, ità D. Th. suppl. q. 38 art. 1 ad 2. Sanch. Cons. l. 7 c. 5 dub. 5 et Salm. c. 2 n. 22. Secùs verò esse docet D. Th. cum aliis cit. in collatione Ordinum minorum. Notandum II. quod, si conferantur Ordines ab Episcopo, alio tamen celebrante Missam pro ipso, valida sit futura Ordinatio, sed illicita, proùt declaravit S. C. Gen. habita an. 1715 coram Clemente XI. et confirmavit Innocentius XIII. in Congreg. habita die 5 februar. an. 1722. Ità refert N. P. Bened. de Syn. t. 2 p. 264. 744

« Resp. 3. Ostiarius ordinatur traditione clavium 745
» Ecclesiæ, Lector libri lectionum, Exorcista libri
» Exorcismorum, Acolythus ampullarum vacuarum,

» vel saltèm unius, et candelabri cum cereo extincto
» quia ejus est præparere lumen, vinum, et aquam
» ad Missam: * (*An autem materia Acolythatûs sit*
» *traditio urceolorum, vel candelabri? Resp. esse*
» *utrumque, cum S. Thom. Salm. c. 3 n. 17 etc. con-*
» *tra alios, Character verò, juxtà sententiam affirman-*
» *tium, omnes Ordines esse Sacramenta, probabiliùs*
» *imprimitur in porrectione urceolorum, proùt proxi-*
» *miùs ad sacrificium deserventium, ut Sanch. et Bon.*
» *cum Salm. ib.*) * Subdiaconus traditione calicis va-
» cui cum vacua patena superposita, quia illius est hæc
» ad Missam præparare: Diaconus impositione ma-
» nûs, et traditione libri Evangeliorum, quia ejus est
» * (*ministrare ad altare, ut habetur in Pontificali*) *
» catechizare, cantare Evangelium. et cum facultate
» Parochi prædicare, Baptizare, Eucharistiam dare:
» *(*In necessitate tamen*, juxtà dicta n. 116. v. Certum,
» et n. 237. Quid.) * Sacerdos traditione calicis cum
» vino, et patenæ cum pane, additâ formâ, quâ da-
» tur potestas sacrificandi; deindè impositione ma-
» nûs, additâ aliâ formâ, quâ datur potestas remit-
» tendi aliis peccata. Vid. Fill. t. 9 c. 2 Reg. Bonac.
» Dian. p. 3 t. 4 R. 186. 187 et 188 et p. 8 l. c. »

746 Quær. I. Quænam autem sit materia, et forma Subdiaconatûs? Apud Græcos est manuum impositio; apud Latinos dubitatur 1 an sit calix cum patena, vel liber Epistolarum? Alii dicunt, materiam proximam esse solam traditionem calicis vacui cum patena, ex Conc. Carth. 4 c. 5 et Florent. sess. ult. § 6 cum sua forma, *Videte cujus ministerium vobis traditur, ità vos admoneo, ut ità vos exhibeatis; quod Deo placere possitis.* Alii verò dicunt, materiam pariter essentialem esse traditionem libri Epistolarum, ut dicunt Escob. l. 23 n. 170. et Fill. Dic. Avers. Med. Tann. etc. apud Croix n. 2149. Ratio istorum, quia adhùc speciale munus est Subdiaconi solemniter Epistolas legere. Negant hoc tamen Habert, et Salm. ib. cum D. Th. Mag. Sent. Vasq. Gon. Val. Bon. et Pal. qui dicit, primam sententiam esse certam. Ratio, quia

nullo judicio deprehenditur, Ecclesiam instituisse ritum illum, ut materiam necessariam hujus Ordinis: jam enim dicunt, per traditionem calicis, et patenæ sufficienter significari ministerium præcipuum Subdiaconi, nimirùm ministrandi Diacono panem, et vinum oblatùm, ut Sacerdoti tradat. His tamen non obstantibus, censeo cum Croix n. 2149 in praxi sententiam, nempè quod tàm traditio calicis, quàm traditio libri Epistolarum sit materia proxima Subdiaconatûs, sequendam esse utpotè non improbabilem.

Dubitatur 2, an calix, et patena in Ordinatione Sub- 747
diaconi debeant esse consecrata? Nulli dubium ex necessitate præcepti, sed negant Dian. Bon Henr. ex necessitate Sacramenti ad valorem, sed affirmandum cum Pal. Dicast. Sylv. et Salm. c. 3 n. 22, quia ministerium Subdiaconi totum est circà vasa; et ideò debent esse propriè Ecclesiastica, sivè sacra, ad differentiam Sacerdotis initiandi, cujus ministerium, cum non sit circà vasa, non requiritur, ut vasa sint consecrata, proùt tenent Salm. ibid. cum Dicast. Et hoc Tamb. cap. 3 §. 2 dicit esse moraliter certum. Sed huic pariter contradicit Croix n. 2150 cum Pal. Dicast Sylvest. quorum sententia in praxi etiàm sequenda videtur.

Ex dictis sequitur, munus Subdiaconi esse tradere Diacono càlicem, et patenam; item panem, et vinum, tamquàm oblationes populi, præsentare; deindè canere solemniter Epistolam, etiàm deferre crucem in processionibus.

An autem peccent graviter Subdiaconi, et Diaconi solemniter ministrantes in mortali? Probabiliter negatur cum Vall. Vill. March. Dian. et Salm. c. 3 n. 24. contra alios, quia neque rem sacram conficiunt, neque operationes efficiunt, quæ ex opere operato conferant gratiam, cui ipsi obicem per peccatum ponant; peccabunt tamen saltèm venialiter. Vide de hoc puncto fusè dicta de Sacram. in gen. n. 38.

Quær. II. Quænam sit materia, et forma Diacona- 748
tûs? *Prima* sententia dicit, esse solam traditionem Libri Evangeliorum, cum sua forma: *Accipe Spiritum*

sanctum ad robur, et hanc tenent Palaus p. 4 n. 10. Bonac. p. 3 n. 4. et Vasq. Val. Reg. Vill. Diana, et Trull. apud Escob. l. 23 n. 165. Atque hujus sententiæ videtur expressè esse D. Th. suppl. q. 37 art. 5 ad 5, cum ibi dicat : *In ipsa Libri datione imprimitur character*. Ratio, quia in Concilio Florent. sola traditio Libri Evangeliorum assignatur pro materia Diaconatûs. Et licet manuum impositio sit necessaria ex præcepto Ecclesiæ, tamen non est de essentia, cum sit ritus dumtaxat ab ipsa Ecclesia, sivè ab Apostolis introductus, ut loquitur Gregorius IX. in cap. *Presbyter de Sacram. non iterand.* ubi sic dicitur : *Presbyter et Diaconus cum ordinantur, manùs impositionem tactu corporali (ritu ab Apostolis introducto) recipiunt. Secunda* verò sententia dicit, esse solam impositionem manuum ; et hanc tenent Juenin t. 7 pag. 589 Merb. pag. 293 q. 48. Tournely t. 10 pag. 247 Habert c. 7 q. 5 cum Morino, et Becano, item Scotus, S. Bonav. Cajet. et Durand. apud Escob. n 167. Probatur 1 ex Act. 6, ubi cum sermo habeatur de Ordinatione primorum Diaconorum, tantùm impositionis manuum fit mentio : *Orantes imposuerunt eis manus*. Probatur 2 ex Concilio Carthag. IV. Can. 5 ubi dicitur : *Cum Diaconus ordinatur, solus Episcopus manus super caput ejus ponat*. Probatur 3 ex ritu Ecclesiæ Græcæ, in qua Diaconi per solam impositionem manuum ordinantur. Probatur 4 ratione, quia illa est materia Sacramenti, in cujus applicatione traditur Spiritus sanctus, nempè gratia Sacramenti ; cum verò in impositione manuum tradatur Diaconis Spiritus sanctus, ut patet ex forma, *Accipe Spiritum sanctum ad robur, etc.* ideò sola impositio manuum est materia essentialis Diaconatûs ; et quod reverà illis verbis, *Accipe etc.* tradatur Spiritus sanctus, clarè (ut diximus) ostendit Tridentinum sess. 23 Can. 4 ubi : *Si quis dixerit per sacram Ordinationem non dari Spiritum sanctum, ac proindè frustrà Episcopos dicere : Accipe Spiritum sanctum... anathema sit.* Nec obstat textus oppositus in dicto cap. Presbyter ; nam (ut respondet Bellarm.

de Ordine c. 9) hujusmodi impositio manuum dicitur ab Apostolis introducta, non quia ipsi illam instituerunt, sed quia acceptam à Domino primi executi sunt. *Tertia* verò sententia dicit, utramque (nempè traditionem Libri, et impositionem manuum) esse materiam essentialem; ità Bellarm. d. c. 9. Lugo de Sacram d. 2 n. 10. Petroc. t. 4 pag. 228 qu. 4 Laym. c. 5 n. 2. Holzm. n. 70. Salm. c. 3 n. 28. cum Dic. Gran. etc. ac Escob. n. 167. cum Con. Soto, et Led. Ratio, quia Ecclesia ex potestate à Christo sibi tradita, quòad Græcos determinavit, materiam essentialem Diaconatûs esse solam impositionem manuum; quòad Latinos verò, præter impositionem, esse traditionem Libri. His positis, dico, primam sententiam esse probabilem, secundam probabiliorem, tertiam adhùc probabilem, et ideò omninò in praxi sequendam, utpotè spectantem ad valorem Sacramenti.

Quær. III. Quænam sit materia, et forma Presbyteratûs? Adsunt pariter tres sententiæ. *Prima*, quam 749
tenent Fagnanus in cap. Presbyter. de Sacram. non iterand. Sotus in 4 d. 24, q. 1 art. 1 item Ang. et Nonnus apud Sal. c. 3 n. 40. dicit, materiam esse solam traditionem instrumentorum, et formam, verba illa, quæ profert Episcopus in traditione instrumentorum, nempè: *Accipe potestatem offerendi Sacrificium Deo, Missasque celebrandi tàm pro vivis, quàm pro defunctis, in nomine Domini.* Et hac solâ materiâ et formâ dicunt tradi potestatem tàm sacrificandi, quàm absolvendi à peccatis. Probant ex Decreto Eugenii IV. ad Armenos (relato à Croix n. 2128.), ubi dicitur: *Presbyteratus traditur per calicis cum vino, et patenæ cum pane porrectionem.* Sed hæc sententia communiter à DD. non est recepta. Vide Salm. cap. 3 n. 41. Decretum autem Eugenii quomodò intelligendum sit, infrà explicabitur.

Secunda sententia, quam tenent Bellarm. de Ordine c. 9. Estius in 4 d. 24 § 24. Laym. c. 1 Holzm. n. 70. Escob. n. 158. cum Scoto, Con. et Henr. ac Salm. l. c. n. 39. cum Vasq. Led. Diana, etc. di-

cit, in Ordinatione Presbyteri duplicem esse materiam essentialem, nempè traditionem instrumentorum, quâ traditur potestas super corpus Christi reale, scilicet sacrificandi, cum forma, *Accipe potestatem etc.* ut suprà; et impositionem manuum, quâ traditur potestas super corpus Christi mysticum, idest absolvendi à peccatis, cum forma: *Accipe Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Quod requiratur traditio instrumentorum cum forma, *Accipe potestatem etc.* probant ex Decreto Eugenii suprà relato, et ex D. Th. q. 37 art. 5 ubi dicit: *In ipsa datione calicis sub forma verborum determinata character sacerdotalis imprimitur.* Quod autem requiratur etiàm impositio manuum, probant ex Scriptura Actor. 13. 3 ubi dicuntur Paulus, et Barnabas ordinati fuisse Sacerdotes per impositionem manuum: *Tunc jejunantes, et orantes imponentesque eis manus dimiserunt illos.* Et quod forma hujus impositionis manuum sint verba, *Accipe Spiritum sanctum etc.* probatur ex eodem Trident. sess. 23 Can. 4, ubi declaratur, per sacram Ordinationem dari Spiritum sanctum, nec *frustrà Episcopum dicere*: *Accipe Spiritum sanctum.* Undè, cum in impositione manuum dicitur ab Episcopo: *Accipe Spiritum sanctum etc.* tunc perficitur Sacramentum, et ejus gratia confertur.

Tertia verò probabilior sententia, quam tenent Juenin t. 7 pag. 589. Concina to. 10 pag. 31 n. 4. Petrocor. t. 4 p. 232 cum S. Bonav. et Arcud. ac Tourn. to. 10 pag. 218 cum Martene, Becano, Menardo, etc. dicit, tradi utramque potestatem Sacerdoti sacrificandi, et absolvendi per solam secundam manuum impositionem. Dicitur *secundam*, nam in Ordinatione Presbyteri Episcopus ter manus ei imponit: Primò quandò manus extendit nihil dicens: Secundò quandò unà cum Presbyteris extendit manus super initiandos, et fundit preces: Tertiò quandò post Communionem dicit: *Accipe Spiritum sanctum, etc.* Dicunt igitùr, utramque potestatem tradi, non in prima (ut certum est apud omnes), neque in tertia; nam tertia

jam supponit consecratos Sacerdotes, dum ipsi cum Episcopo jam consecrant Eucharistiam; sed in secunda, quàndò Episcopus extendit manus cum Presbyteris, ut patet ex Tridentino sess. 14 c. 3 ubi: Ministri Extrem. Unction. sunt *aut Episcopi, aut Sacerdotes ab ipsis ritè ordinati per impositionem* (nota) *manuum Presbyterii*, hoc est, quæ fit ab Episcopo cum Presbyteris assistentibus. Probatur 1 hæc sententia ex Scriptura, ut suprà, ubi de sola impositione manuum fit mentio. Dicit autem Tridentinum sess. 23 c. 2 quod sacræ Litteræ gravissimis verbis doceant ea, quæ *maximè* in Diaconorum, et Sacerdotum *Ordinatione attendenda sunt*; ergò si sacræ Litteræ tantùm de impositione manuum verbum faciunt, dicere debemus, præter manuum impositionem nihil aliud esse in Ordinatione essentialiter necessarium: et hoc denotat verbum illud *maximè*: alia verò solùm requiri tamquàm partes integrales, nempè ad clariorem acceptæ potestatis declarationem. Probatur 2. Quia Græci per solam impositionem manuum ordinantur: ergò si valida est Ordinatio Græcorum per solam manuum impositionem; ità etiàm valida habenda est Ordinatio Latinorum, cum totus valor Sacramentorum pendeat ab ipsorum materia, et forma institutis à Christo Domino, qui (ut patet ex Scriptura) pro materia Ordinationis impositionem manuum instituit. Accedit id, quod advertit Benedict. XIV. de Synod. t. 2 p. 248, ex doctissimo *Martene*, quod instrumentorum traditio, non priùs invecta sit, quàm sæculo VIII. vel IX. undè, si priùs Sacerdotes per solam impositionem manuum validè ordinabantur, cur non hodiè?

Respondent AA. secundæ sententiæ, Christum instituisse materias et formas Sacramentorum in genere, et reliquisse Ecclesiæ potestatem eas determinandi in specie, ac justis de causis mutandi; modò adhibeat res et verba exprimentia cujusque Sacramenti effectum. Sed hanc sententiam in tract. de Sacram. in gen. n. 12 asseruimus esse minùs probabilem, et diximus, Christum in specie determinàsse materias, et formas

(quòad substantiam) omnium Sacramentorum; non enim habetur (ut dicit præfatus Papa Bened. XIV. tom. c. p. 253) undè sufficienter probetur, quod Christus hanc potestatem ab adversariis suppositam tradiderit Ecclesiæ; imò oppositum potius eruitur ex Trident. sess. 21 c. 2 ubi dicitur, Ecclesiam nullam habere potestatem circà Sacrementorum substantiam (ad quam certè pertinent materiæ et formæ), sed tantùm circà eorum dispensationem. Nec obstat, quod Eugen. IV. ut suprà, assignaverit pro materia Presbyteratûs traditionem instrumentorum cum forma, *Accipe potestatem etc.* Nam sapienter respondet idem Papa Ben. XIV. t. c. p. 251 cum Morino, Becano, et Menardo, Eugenium tantùm ibi locutum fuisse de materia et forma integrali, quam intendit tradere Armenis, qui optabant aggregari Ecclesiæ Latinæ, et ideò non fuit opus eis assignare impositionem manuum, cum illi juxtà ritum Græcorum, quo priùs ordinabantur, jam eam adhibebant. Undè dicimus, Eugenium non quidem mutâsse materiam et formam hujus Sacramenti, sed tantùm impositioni manuum superaddidisse traditionem instrumentorum, tamquàm partem integralem, ut diximus.

Sed juxtà hanc tertiam sententiam, quæ ex intrinsecis fundamentis (speculativè tamen loquendo) probabilior mihi videtur, discrepant præfati hujus sententiæ auctores in assignanda forma Presbyteratûs; alii enim, ut *Petrocorensis* (cui in parte consentit Lugo de Sacrament. Dub. 2 n. 99), dicunt, esse verba quæ proferuntur in traditione calicis et patenæ: *Accipe potestatem, etc.* quia (ut aiunt) manet moralis connexio inter impositionem, et Prædictam formam in traditione instrumentorum. Verùm Morinus et Tournely fortè probabilius dicunt, formam esse orationem, quæ in ipsa impositione dicitur ab Episcopo; verba autem, *Accipe Spiritum sanctum, etc.* quæ dicuntur in tertia impositione, inquiunt, esse tantùm declarativa, et confirmativa rei peractæ, nempè Spiritûs sancti jam collati in secunda impositione. Dixi autem, *speculativè loquendo*, hanc sententiam esse probabiliorem; nam

cum secunda sententia sit etiàm probabilis, hæc in praxi omninò sequenda est. Quapròpter benè advertit Croix n. 1245, quod Ordinatio facta sine secunda manuum impositione tota repetenda sit, ut etiàm declaravit S. C. apud Bened. XIV. t. c. p. 254. Ratio, quia qui non accepit potestatem suprà Corpus Christi verum, nec etiàm potuit accipere potestatem super corpus Christi mysticum. Si verò Ordinatio facta fuit sine tertia manuum impositione, hæc tantùm supplenda est.

Sed hîc, positâ sententia in praxi tenenda, quod 750 traditio instrumentorum sit etiàm materia essentialis hujus Sacramenti, dubitatur. 1. An sit de necessitate Sacramenti, ut unà cum calice et patena tradatur etiàm utraque species; idest panis et vini? Negant probabiliter Bon. p. 3 n. 3. Sanch. lib. 7 cap. 3 d. 12 n. 17 item Fill. Henr. Diana, Dic. etc. apud Salm. c. 3 n. 45 et dicunt, quod, licet ex præcepto utraque species tradenda sit, tamen sufficiat ad valorem Sacramenti, ut una sola conferatur. Probabiliùs verò affirmant Holzman. cum Tann. Gob. ac Sporer, et Salmantic. n. 47 cum Gran. Philib. Led. Vill. Aversa, Diana (seipsum retractante), etc. Ratio, quia per traditionem unius speciei non datur potestas directa ad totum Sacramentum; et cum potestas sacerdotalis ad sacrificandum sit indivisibilis (proùt diximus de Eucharistia n. 306), et propterea non possit tradi nisi ad integrum Sacrificium offerendum, sequitur, quod, si ad utramque speciem consecrandam non datur, ad nullam detur. Et cum hæc sententia sit probabilis, imò probabilior, omninò sequenda est in praxi, ut rectè ait Croix n. 2151.

Dubit. 2. An validè ordinaretur qui tangeret hostiam, et non patenam? Affirmant communiter Sporer 751 n. 23. Tamb. l. 7 c. 5 §. 2 n. 5. Holzm. n. 80 cum aliis; utque ferè certum habent Vasq. Conc. Pal. et Schilder apud Croix n. 2153. Ratio, quia hostia et vinum sunt materia substantialis Sacerdotii, quibus principaliter significatur potestas in corpus Christi, et propter solam decentiam ex præcepto Ecclesiæ usurpatur

calix, et patena. Et idem consequenter dicunt Sporer, et Tamb. ll. cc. si tradatur calix cum vino, et hostia huic immixta vel imposita sine patena. Hæc sententia reverà videtur probabilissima. Sed La Croix l. c. refert, duos DD. à se consultos talem Ordinationem judicâsse dubiam ; et idem videntur sensisse Bussæus tom 1. v. Ordo n. 2 et Bon. p. 3 n. 11 ubi dixerunt, tutius esse *attingere immediatè ipsam patenam et hostiam, juxtà ritum Ecclesiæ, ne Ordinandus periculo se exponat non recipiendi Ordines.* Etenim in Decreto Eugenii assignatur pro materia Presbyteratûs *calix cum vino, et patena cum hostia.* Et in Pontificali dicitur : *Et cuppam calicis, et patenam simùl tangunt* Quapropter Croix ibid. (cui adhæret Mazz. t. 3 p. 229. v. Quær. 2) non immeritò dicit consultum esse, ut talis Ordinatio repetatur sub conditione; quàmvis enim prima sententia ferè certa videatur, tamen Lugo Respons. mor. lib. 1. dub. 1 loquendo de Sacramento Baptismi, sit ait: *Licet sententia negans valorem Sacramenti non æstimetur probabilis, nihilominùs foret sufficiens motivum reiterandi, quia prudenter formidare possumus, ne fortè sit probabile, quod sit invalidum, aut saltèm ne accedente judicio plurium DD. id successu temporis fiat probabile.* Atque ib. dub. 33 tractans de Sacramento Ordinis., idem asserit, dicendo, quod, esto quis quiescere posset in prima Ordinatione propter aliquam sententiam æstimatam moraliter certam, tamen non sit peccaturus, si stante sententiâ opposita aliorum pro nullitate Sacramenti, *ad majorem animi quietem iterùm sub conditione ordinetur, quod etiàm Episcopus licitè in gratiam ejus poterit facere.* Et ratio videtur esse, quia ipsa anxietas de dubio, modò sit vehemens, justa est causa Ordinationem sub conditionem iterandi. Et idem sentit Croix n. 2145 cum Gobato, qui ait, posse Sacramentum Baptismi iterari *propter dubium* non apertè vanum.

752 Dubit 3. An validè ordinetur Sacerdos qui tantùm calicem et patenam tangit, non autem hostiam? *Prima* sententia negat, et hanc tenent Habert t. 7 p. 172 qui 4 item Baucius, atque Villal. apud Escob. n. 188 et

190 item Bernal. Faber, et Ferdinand. apud Croix n. 2152. Hi dicunt, hunc debere iterùm sub conditione ordinari, ut à dubiis liberetur: et ab hac sententia non dissentiunt Bon. et Bass. allati in Dub. præced. dicendo, tutius esse attingere patenam et hostiam, *ne Ordinandus periculo se exponat. Secunda* verò sententia communis et verior affirmat, et hanc tenent Sanch. Cons. l. 7 c. 1 dub. 2 n. 9. Wigandt tract. 15 n. 11 et 43. Gonet et Isamb. apud. Habert l. c. Mazz. t. 3. pag. 229. Dian. part. 10 tract. 56. Resol. 88 et Salm. c. 2 n. 21 cum Vasq. Aversa, Trull. etc. ac Escob. cum Led. Vega, Marchino, Vict. Nun. Dicast. etc. item Scotus, Val. Con. Sporer, Rodr. et Gob. apud Croix dict. n. 2152. Ratio, tum quia non præscribitur ab Ecclesia tactus immediatus hostiæ, sed tantùm patenæ, ut patet ex Pontificali, ubi sic habetur: *Pontifex tradit cuilibet calicem cum vino, et patenam suppositam cum hostia, et ipsi illam accipiunt inter indices et medios digitos; et cuppam calicis, et patenam simùl tangunt.* Tum quia vinum in calice contentum certè non tangitur immediatè; ergò nec requiritur, ut hostia immediatè tangatur; undè tùm ob has rationes, tùm ob communem Doctorum consensum, dici potest hæc sententia moraliter certa. Cæterùm rectè advertunt Salm. l. c. curandum esse Ordinando, tàm calicem, quàm patenam et hostiam (quò meliùs) contingere, ut ab omni scrupulo se eximat.

Dubit. 4. An validè ordinetur qui solum calicem 753 immediatè tangit, sed non patenam. *Prima* sententia quam tenent Roncaglia p. 125 q. 5. R. 3. Croix n. 2154 cum Pal. Dicast. de Ord. n. 205 et Mazz. t. 3 pag. 229 dicit, hunc reordinandum sub conditione, tum quia in Pontificali, ut suprà, præscribitur tactus tàm calicis, quàm patenæ, tum quia tactus patenæ aliàs tunc esset potiùs moralis, quàm physicus. *Secunda* verò sententia, quam tenent Palaus part. 4 n. 20. Escob. n. 184. Diana part. 6 tr. 8. R. 19 cum Bauny, et Jo. Petit. Tamb. l. 7 c. 5 §. 2 n. 6 cum Vasq. Val. Hurt. etc. item Conc. Aversa, et Trull. apud Salm. c. 2 n. 21 dicit

hunc esse validè ordinatum, quia calix et patena tunc moraliter faciunt unum. Et hanc sententiam Præpos. et Bosco apud Croix l. c. vocant moraliter certam: ego tamen censeo eam tantùm probabiliorem, sed primam non improbabilem, et ideò in praxi tenendam: quapropter dico, sub conditione talem Clericum esse reordinandum.

754 Notandum, quod carens Ordine Sacerdotii, vel Episcopatûs, invalidè exerceret eorum munera. Carentes autem aliis Ordinibus, licitè eos exercent, si Ordines sint minores: illicitè, si majores. Hinc graviter peccat Clericus, qui sine Ordine officium Diaconi, vel Subdiaconi solemniter exercet, et incurrit ipso facto irregularitatem, et èxcommunicationem, sed hanc ferendæ sententiæ, ex c. 1 et 2 de Cler. non Ordin. Min. Vide super hoc puncto dicenda l. 7 de Irregul. n. 360. Utrùm autem eamdem pœnam incurrant laici taliter ministrantes? Vide dicta de Sacram Bapt. n. 116. v. Sed dub. 1, ubi negativam sententiam tutati sumus.

755 Hîc aliqua libet annotare de Ordinatione Episcopi, et I. Episcopus non potest validè ordinari, nisi ab alio Episcopo, ex Apostol. ad Hebr, 7. *Major à minori non benedicitur* Ità Pal. Sanch. Vasq. etc. communiter cum Salm. c. 4 n. 2. Ad talem autem Ordinationem plura concurrunt, nempè impositio Libri Evangeliorum super scapulas ordinandi, unctio coronæ ordinati, et impositio manuum trium Episcoporum: item traditio baculi, et annuli, ut Croix n. 2148.

Utrùm verò ad valorem exigatur trium Episcoporum assistentia, extrà casum necessitatis; certum est 1 quod hæc requiratur ex necessitate præcepti. ex Nicæn. 1 cap. 4 et Carthag. 2 c. 7. Certum 2 videtur, ex commissione Pontificis in casu necessitatis validè fieri Ordinationem ab uno Episcopo; ut asserunt Croix num. 2147 Salm. c. 4 n. 4 cum aliis ferè communiter, contra Pal. et Avers. Sic enim communiter dicunt fecisse Apostolos, cum Episcopos ordinabant; et sic fecisse plures Pontifices testatur Cardenas, et plures apud Croix n. 2147, ubi adest etiàm decretum S. C. quo dicitur, talem Ordinationem esse validam.

Ad quæsitum autem alii dicunt, tres omninò requiri, et ità sentiunt Tourn. t. 10 p. 186 et Holzm. n. 76 item Bellarm. Vasq. Con. Pal. Barb. etc. apud Salm. c. 4 n. 6. Sic enim scripsit Damasus Papa in Epist. 4 contra Chorepisc. *Quod enim Episcopi non sint, qui minùs quàm à tribus sunt ordinati Episcopis, omnibus patet.* Alii tamen negant, ut Sanch. S. Anton. Azor. etc. cum Salm. c. 4 n. 8. Ratio, quia in Pontificali Rom. unus tantùm Episcoporum dicitur consecrator, alii verò assistentes; in aliis enim Sacramentis unus tantùm minister requiritur. Et probant ex Can. 1. Apostolorum apud Clement. ubi ex Decreto Simonis Apostoli dicitur : *Si aliquis ab uno Episcopo ordinatus fuerit, is qui ordinatus est deponatur.* Si deponendus est, ergò est verè ordinatus. Utraque sententia est probabilis, undè in praxi omninò prima sequenda est, ut patet ex Prop. 1. damnata ab Innoc. XI. Et ratio est, quia cum valdè sit probabilis sententia (ut diximus n. 738.) Episcopatum esse verum Sacramentum distinctum à Presbyteratu, tenemur utique in ejus Ordinatione tutiorem partem sequi ad vitandum damnum commune; nam aliàs Sacerdotes ab hoc Episcopo ordinati manerent dubiè ordinati.

» 1. Potest Episcopus extrà diœcesim suis subdi-
» tis conferre primam tonsuram; quia non est Ordo.
» Bonac. et alii, cum Dian. p. 4 t. 4 R. 143 contra
» Sanch. Barbos. etc.

Sed hoc non est certum. Quæritur igitùr, an Epis- 756
copus possit conferre Tonsuram in aliena Diœcesi sine licentia Episcopi loci? Negant Sanch. Cons. l. 7 c. 1 dub. 50 n. 2 cum Salzedo, et Barbosa in Trid. sess. 6 c. 5 de Reform. cum Garcia, Campanile, Acunna, et Narbona. Quia in Trident. l. c. vetitum est Episcopis exercere Pontificalia in aliena Diœcesi sine licentia ejus Ordinarii, et cum prima Tonsura sit Ordo, ut putant, non potest conferri sine Pontificalibus. Affirmant verò cum Busemb. ut suprà, Bon. p. 2 n. 3 Toletus lib. 1 c. 48 n. 7 aliàs c. 49 n. 4 et Azor. Henr. Vill. Molf. etc. ap. Barbos. et Lopez, Barbat.,

ac Rebuff apud Sanch. ll. cc. Ratio, quia, cum sit sententia communior et probabilior inter Theologos, quod Tonsura non sit Ordo, ideò benè potest et solet conferri privatim sine Pontificalibus, ad quod non requiritur licentia Episcopi loci.

757 « 2. Quandò dubium occurrit, an Ordo sit verè » collatus, v. g. quia materia fuit dubia, iterari po- » test, et debet sub conditione. Quandò verò sunt ra- » tiones utrimque probabiles pro nullitate, et validi- » tate, ait Dian. p. 5 tom. 3 R. 47 ex Gran. posse ite- » rari sub conditione, imò debere, si sit Episcopalis, » vel Sacerdotalis: v. gr. Si Sacerdos, vel Episcopus » non tetigissit vasa sacra, aut illud instrumentum, » in cujus porrectione imprimitur character, Excipit » tamen Secerdotem, qui immediatè tetigit patenam, » sed non hostiam. Eum verò, qui non tetigit cali- » cem, et patenam, dum forma proferebatur, sed » paulò post, posse quidem ad majorem animi sui » quietem sub conditione iterùm ordinari, non tamen » esse necessarium, docet Lugo resolut. mor. lib. 1 » p. 33. Rectè autem notat Dian. l. c. etiàmsi quis ti- » meat, ne invalidè ordinatus sit, aut non recorde- » tur, se tetigisse sacra vasa, aut non tetigisse imagi- » netur, non illicò iterandum esse Ordinem, cum » sola oblivio, vel timor non sufficiat ad prudens, ac » rationabile dubium, vel probabilitatem. »

758 Quæritur, quomodò supplendi sint defectus commissi in Ordinatione? Distinguendum: Si defectus est circà accidentalia, nempè si defuerit unctio manuum Presbyteri initiandi, tunc quamprimùm suppleri debet ab eodem Episcopo, si fieri potest; ità Sanch. Cons. lib. 7 c. 1. dub. 13 n. 4 Elbel n. 28. Croix n. 2200 et 2201 ac Salm. cap. 2 n. 25 cum Soto, Trull. et Aversa. Aliàs taliter ordinatus, si non curaret hujusmodi defectum suppleri, vel ante suppletionem in Ordine suscepto ministraret, peccaret graviter; non verò incurreret irregularitatem, ut rectè advertunt Salm. l. c. et Sanch. n. 5 cum Sylv. Soto, Tamb. Ang. et Arm. quia est irregularis, qui ministrat in Ordine

quem non habet, sed hic vere Ordinem habet. An autem qui ministraret antè suppletionem, quæ fieri deberet, alicujus defectus dubiè essentialis circà valorem Ordinationis, incurret irregularitatem? Videtur negandum; nam qui est dubiè ordinatus, non potest dici absolutè non ordinatus. Notandum autem hìc 1. cum Salm. n. 26. Sanch. et Soto, hoc non intelligi, quando defectus esset in re levi, sed tantùm in gravi, nempè si defuisset unctio manuum, aut etiam addunt Salm. citantes Sanch., si presbyterandus non protulisset verba consecrationis cum Episcopo, sed hoc non dicit Sanch. imò l. c. n. 5 tantùm dicit, quod, si initiandus non dixerit Canonem, talis cæremonia non esset repetenda. Notandum 2 cum Croix n. 2200. et Aversa, quod si defectus fuerit occultus, occultè supplendus sit, ad vitandum scandalum, et turbationem aliorum.

Si verò defectus est circà essentialia, nempè circà materiam, et formam, tantò magis est supplendus. Sed hìc quæres, an totum Sacramentum sit tunc supplendum? Resp. I. Si Sacramentum constet duplici materia et forma, ut in Ordinatione Sacerdotii (juxtà probabilem plurium sententiam), nempè calice cum vino, ac patenâ cum hostia, atque impositione manuum; tunc si defectus est in parte antecedenti, nimirùm in traditione calicis et patenæ, utique totum Sacramentum est iterandum. quia potestas suprà corpus Christi mysticum fundatur in potestate suprà corpus Christi reale; secùs verò, si defectus est in parte posteriori, quia potestas ad corpus Christi verum, jam tradita est independenter à parte subsequenti. Ità Salm. c. 2 n. 31. et Croix n. 2204. et alii passim. Resp. II. Si tantùm pars materiæ fuerit, vel dubitetur, an fuerit omissa; in Ordinatione sacerdotis, et Episcopi, totum equidem Sacramentum est iterandum; hinc si tradita sit patena cum hostia, et calix sine vino, ordinatio tota repeti debet, tradendo utramque materiam, ut dicunt Elbel n. 28. et Croix n. 2005. cum Aversa, et aliis pluribus; sic omninò tenendum juxtà dicta n. 750. Dicunt autem Salm. c.

2 n. 32. hoc quidem tenendum in Ordinatione Presbyteri, et Episcopi, non autem aliorum Ordinandorum; quia in eis, si adest probabilitas pro valore Ordinis suscepti, non requiritur, ut suppleatur defectus, cum in Sacerdotio posteà suscipiendo omnis illorum potestas recipiatur. Sed non admittendum saltèm pro Ordine Diaconatûs; nam in cap. Presbyter, *de Sacrament. non iterand.* loquens Pontifex de Ordinatione Diaconorum, dicit quod, si impositio manuum est omissa, omninò sit repetenda; etsi probabile sit, solam traditionem Libri esse de essentia.

759 An autem hujusmodi defectus, tàm essentiales, quàm accidentales, debeant suppleri tempore designato ad collationem Ordinum. Salm. c. 4 n. 79 cum Gran. etc. dicunt, eos posse suppleri quocumque anni tempore. Communiùs verò affirmant Croix n. 2200 et Sanch. l. c. n. 7. cum Innoc. Panorm. et Arm. ex cit. c. Presbyter, ubi, cum fiat sermo de impositione manûs in Ordinatione Presbyteri, vel Diaconi, sic dicitur: *Quod si omissum fuerit, non est aliquatenùs iterandum, sed statuto tempore ad hujusmodi Ordines conferendos cautè supplendum, quod per errorem extitit prætermissum.* Mihi autem videtur sic distinguendum: Si defectus sit circà valorem Sacramenti, tunc supplendus est tempore ab Ecclesia statuto, ut censet secunda sententia, et hoc videtur non posse negari ex textu mox allato. Secùs verò dicendum, si esset defectus accidentalis. Probabiliter verò dicit Tamb. l. 7. c. 5 § 2 n. 13 cum Gran. et Quintanad. et Croix d. n. 2200 cum Aversa, et Gob. et aliis universim ut asserit, quod, si ob solum dubium iteretur Ordo sub conditione, vel cæremonia aliqua, poterit iterari quovis die, et à quovis Episcopo; eodemque die poterunt simùl conferri Ordines tàm majores, quàm minores, adhibitis solis solemnitatibus probabiliter necessariis ad valorem.

760 » Resp. 4. Episcopus non potest ordinare, nisi sub» ditos, vel ratione originis (si scilicet in ejus dioe» cesi sint nati), vel ratione domicilii, voluntate

» istic perpetuò habitandi, vel ratione beneficii in sua » diœcesi existentis. Dian. p. 8 t. 2 res. 8. Laym. Præ» pos. etc. commun. * (Vel, adde, ratione familia» ritatis seu famulatûs, ex Trid. sess. 23 c. 9 de quo » vide dicenda n. 779. *Ordinans autem non subditum* » *sine licentia sui Ordinarii, suspenditur per annum à* » *collatione Ordinum, ut habetur in c. Nullus, et cap.* » *Eos qui, de Temp. Ordin.*) * Quocumque autem ho» rum modorum sint subditi, licitè eos ordinat; ut » habetur in c. *Cum nullus, de tempore ordin. in* 6 et » ex communi, Henriq. Less. lib. 2 cap. 34 d. 19. »

Notandum autem est I. ex Trid. sess. 23. Can. 7 761 definitum esse, solos Episcopos esse ordinarios Sacramenti Ordinis ministros: Episcopus verò tantùm electus, et confirmatus, licet possit præbere licentiam subditis, ut ab alio Episcopo ordinentur, nequit tamen ordinare, nisi sit etiàm consecratus; Episcopus autem consecratus etiàmsi sit degradatus, et Episcopatui renunciaverit, validè ordinare potest; est commune cum D. Th. suppl. q. 3 ar. 2. Salm. c. 4 n. 13. 14 et 15. Sed hîc plura sunt discutienda.

Quær. I an Pontifex possit præbere simplici Sa- 762 cerdoti facultatem conferendi Ordines? Distingue: quod Tonsura, et Ordines minores à quolibet Sacerdote conferri possint ex commissione Pontificis, est communis cum S. Th. Soto, Sanch. Vide Salm. c. 4 n. 19. Negant tamen hoc communiter de Presbyteratu, tamquàm de ministerio excellentissimo, qui à solo Principe Ecclesiæ supremam facultatem habente, proùt est Episcopus, debet impertiri. Ità S. Th. d. q. 38 ar. 1 ac Palaus, Aversa, Num et Granad. cum Salm. n. 25. contra Escob. n. 228. cum Innoc. IV. Vasq. Angl. Hurt. etc. qui dicunt, nihil obstare, quin Papa possit simplici Sacerdoti facultatem tribuere ordinandi etiàm Sacerdotes; et probant ex Concilio Antioch. Can. 10 ubi, postquàm dictum fuit, Chorepiscopos posse ordinare Subdiaconos, statim additur; *Nec Presbyterum verò, neque Diaconum audeant ordinare, præter conscientiam Episcopi*, idest, ipso ig-

norante; ergò poterant ipso sciente et consentiente. Dicunt autem, Chorepiscopos esse simplices Sacerdotes, in quo consentiunt Morinus, et Thomassinus apud Tourn. t. 10 p. 204 v. Una. Sed rectè respondent idem Tourn. p. 205 Bonac. p. 4 n. 3. et Pal. p. 14 n. 9. cum Bellarm. Conc. et Laym. Chorepiscopos fuisse verè Episcopos, sed suffraganeos, qui non poterant ordinare sine consensu Episcopi civitatis; et probant ex eodem Concilio Antioch. d. Can. 10 relato à Tournely l. c. ubi antè verba suprà relata, dicitur : *Qui Chorepiscopi nominantur, quàmvis ùt Episcopi consecrati sint, etc.*

Quæstio igitùr est de Diaconatu, et Subdiaconatu. Alii affirmant, ut Croix n. 2212. Holzm. n. 85 *v Dices* 3 cum Vasq. Tann. Henno, et Herinc, Ronc. p. 125 c. 2. qu. 1 cum Diana, Pal. p. 14 n. 10 cum Victor. et Major. et Escob. n. 225 cum Rodr. Trull. Hurt. Gab. Aversa, Ang. etc. et probant ex indulto concesso Abbatibus Cisterciensibus, ab Innocent. VIII an. 1489 cujus Bullam testantur observâsse Victor. Vasq. et Rod. ap. Frassen t. 12 p. 103, qui refert verba Bullæ, nimirùm : *Ne Monachi pro suscipiendis Subdiaconatùs, et Diaconatùs Ordinibus extrà Claustrum discurrere cogantur, tibi et successoribus, ut Religiosis Subdiaconatùs, et Diaconatùs Ordines conferre possitis, auctoritate Apostolica indulgemus.* Alii verò negant, ut Sot. Bell. Gon. et cum S. Th., qui expressè docet 3. part. qu. 3. art. 1 ad 5. Papam non posse committere simplici Sacerdoti, ut majores Ordines conferat. Alii demùm probabiliter cum Salm. c. 4 n. 28 Led. Gran. Avers. Suar. etc. negant de Diaconatu, cujus ministerium est immediatè ad corpus Christi tangendum, illud fidelibus distribuendo; affirmant verò de Subdiaconatu, quia ejus munus non habet relationem tàm immediatam ad Christi corpùs. Neque huic obstare dicunt Salm. doctrinam D. Thomæ; nam (ut ajunt) S. Doctor tantùm ibi exclusit Ordines majores, qui semper in Ecclesia pro sacris habiti sunt, ùt infertur ex verbis ipsius Angelici, qui loquitur de Ordinibus, qui

habent immediatam relationem ad corpus Christi; sed notum est (ut ostendit Tourn. to. 10 p. 150 utque diximus to. 1 l. 3. n. 831.) quod Ordo Subdiaconatûs non fuit computatus inter sacros, nisi Sæculo XI. ab Urbano II. ut habetur in in c. A multis, de ætate, et qualit. præfic. neque Subdiaconatus immediatam habet relationem ad corpus Christi, ut loquitur D. Thomas; soli enim Sacerdotes possunt Eucharistiam conficere, soli Diaconi eam deferre, aut ministrare. De indulto autem concesso Cisterciensibus conferendi etiàm Diaconatum, dubitant Salm. num. 29 cum pluribus aliis; vel censendum dicunt, in hoc Papam secutum fuisse probabilem opinionem eorum, qui dicunt, in hoc posse Pontifices dispensare.

Quær. 2 an Abbates possint conferre Tonsuram et Ordines minores aliis, quàm sibi subditis Regularibus? Olim quidem poterant ex privilegio eis concesso in VII. Synodo, ut habetur in c. Quoniam, Dist. 169. Attamen Trid sess. 23 c. 10 sic sancivit: *Abbatibus... non liceat in posterùm... cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, Tonsuram, vel minores Ordines conferre... non obstantibus quibusvis privilegiis.... consuetudinibus, etc.* Hoc tamen Decreto non obstante, dicunt Escob. n. 210. Sanch. Con. l. 7 c. 1 d. 19 n. 20. cum Cov. Arch. Felin. etc. ac Salm. c. 4 n. 35. cum Molf. Leand. et Aversa, probabilissimum esse, Abbates (saltèm primates, qui Episcopalem habent jurisdictionem, ut limitant iidem Sanch. n. 23. et Salm. l. c. cum Molf. Aversa, etc. contra alios, qui cum Escob. omnibus Abbatibus id concedunt) posse etiàm hodiè Ordines minores conferre non solùm sibi subditis, sed adhùc sæcularibus, qui Litteras Dimissoriales à suis Prælatis acceperint. Admittunt verò Salm. n. 38. cum Laym., Azor. Tamb. Leand. etc. quod Abbates mitrati, et ab Episcopo benedicti, vel potestatem habentes Pontificalia exercendi, ut ait Philip. apud Salm. n. 32. possint ordinare sæculares sibi subditos, vel alios habentes Litteras Dimissorias à suis Prælatis; quia hi ratione licentiæ suorum Prælatorum jam fiunt subditi præ-

dictorum Abbatum Et sic testantur pluries decisum fuisse à S. C. Barbosa, Diana, et alii apud Salm. l. c. Sed omnes istæ opiniones hodiè non sunt ampliùs probabiles, dum in decreto Sacr. Conc. edito 17 Jan. ann. 1642 (quod referunt in extensum Croix n. 2190. et Fagnan. in cap. Aqua, de Consecr. Eccles. à n. 8 ad 19 et de quo etiàm mentionem facit Benedictus XIV. de Synod. t. 1 p. 126.) et approbante Urbano VIII. et inviolabiliter observari jubente, statutum fuit, reprobata omni contraria opinione, Abbates Benedictinos Congreg. Cassinensis, seu alterius Congregationis, vel Ordinis, aut Instituti, habentes etiàm jura Episcopalia, et facultatem Ordines minores conferendi, non posse ordinare, præter suos subditos regulares, alios sivè regulares, sivè sæculares, etiàm habentes dimissorias à suis Ordinariis. Et ibi imponitur suspensio tàm ordinantibus, quàm concedentibus Dimissorias, si aliter egerint. Item hìc notandum, quod eadem S. C. die 17 Decemb. 1618 (ut refert idem Bened. XIV. n. 15.) declaraverit in quadam causa Abbatis S. Rufilli, quod, etiàmsi constaret de territorio separato, in quo prædictus Abbas habebat jurisdictionem quasi Episcopalem, non posset concedere litteras dimissorias suis subditis, eo quod obstaret Trident. sess. 23 c. 10 ubi dictum fuit: *Nec... Abbates, et alii exempti, aut Collegia, vel Capitula quæcumque etiam Ecclesiarum Cathedralium litteras dimissorias.. Clericis sæcularibus, ut ab aliis ordinentur, concedant, sed harum....Ordinatio ad Episcopos, intrà quorum diœcesis fines existant, pertineat.* Sunt tamen excipiendi (ut advertit præfatus Ben. XIV. ib. p. 131) aliqui Abbates, qui ex privilegio speciali post Tridentinum obtento possunt suis subditis sæcularibus litteras dimissorias concedere, ut sunt Abbas Cassinensis ex privilegio Sixti V. et Abbas Cavensis ex privilegio Pauli V. et alii qui sunt annotati in Cancellaria Cardinalis Urbis Vicarii.

An autem Abbates, non existentes in aliena Diœcesi, sed habentes propriam, et omnem jurisdictionem Episcopalem, possint dare Dimissorias suis subditis

sæcularibus? Affirmat apud Croix l. 6 p. 2 n. 2235. Aversa, cum Molfes. qui affert Declarationem S. C. et Marchin. qui affert. Decisionem Rotæ. Sed P. Zacharia ibid. refert, oppositum sancitum fuisse aliàs tàm à S. C. quàm à S. Rota. Cæterùm Abbates, qui possunt Ordines minores conferre ex privilegio, benè etiàm possunt dare Dimissorias, ut de mandato Clement. VIII. censuit S. C. apud eumd. Croix loc. cit. n. 2236.

Hîc dubitatur 1. An Abbates, qui possunt suos subditos regulares, et professos ordinare, possint etiàm ordinare novitios suos? Negant Palaus pu. 14 et Barb. Sayr. Rodr. etc. apud Escob. n. 211. quia novitii non possunt dici propriè regulares et subditi, dum ad sæculum liberè possunt redire. Sed probabiliùs affirmant Laym. c. 9 n. 2. Sanch. Dec. l. 6 c. 10 n. 22. Escob. n. 213. cum Suar. et Salm. c. 4 n. 39. cum Leand. et Pelliz. et probabile putat Croix n. 2199. quia nomine Regularium in favorabilibus veniunt etiàm novitii. 764

An autem tales novitii debeant ordinari ab Episcopo loci novitiatûs, an verò originis, aut domicilii? Suarez, et Henr. apud Croix n. 2199 tenent, ordinandos esse ab Episcopo originis, vel domicilii. Sed Sanch. Dec. l. 4 c. 39 n. 20. Pal. p. 11 n. 8. et Delbene dub. 3 sect. 8 n. 7. et idem tenet Fagnan. cum aliis in c. *Cum inter vos de Sent. et re jud. n.* 8. censent, eos posse ordinari ab Episcopo loci, ubi est novitiatus, quia novitii ibi degentes jam habent animum ibi perpetuò manendi. Utraque sententia est probabilis, ut rectè dicunt Croix loc. cit. et Mazz. t. 3 p. 242. Modò (omninò addendum dico) novitius per notabile tempus jam manserit in novitiatu, et juramentum præstet ibi (quantum in se est) et perpetuò manendi juxtà dicenda n. 769 ad V. 765

Dubit. 2. An Abbates ordinantes non subditos validè ordinent? Negant Suar. Avers. cum Croix n. 2191. Sed veriùs affirmant Sanch. Pell. Tamb. etc. cum Salm. c. 4 n. 40. Quia talis facultas jam invenitur Abbatibus 766

concessa in corpore juris, ex d. c. Quorumdam, Dist. 69: Concilium autem Trident. et Decretum S. C. suprà relatum videntur interdixisse tantùm exercitium talis facultatis; qua de re Abbates illicitè ordinant, sed non invalidè. Et sic (ut refert Benedict. XIV. de Synodo t. 1 p. 127.) declaratum fuit à S. C. die 23. Nov. 1641 et confirmatum die 16 Martii 1726, ubi dictum fuit, hujusmodi ordinatos ab Abbatibus privilegium habentibus indigere tantùm absolutione et rehabilitatione à Sede Apostolica, sed non reordinatione, tamquàm validè ordinatos. Idque magis patet ex Decreto approbato ut suprà ab Urb. VIII. ubi imponitur suspensio Ordinatis ab hujusmodi Abbatibus, ergò ipsi jam habentur pro valide ordinatis.

767 Notandum II. Probabile esse, Ministrum conferentem in mortali Ordines minores non peccare mortaliter, quandoquidem satis probabile est, quod tales Ordines non sint Sacramenta, juxtà dicta n. 736. Certum est autem, quod tàm conferens (etiàm Ordines minores) innodatus aliquâ censurâ, graviter peccaturus sit, et futurum, ut incurrat irregularitatem exercens actum ordinationis, quam suscipiens cum censura pariter peccabit, et incurret suspensionem ab Ordine suscepto. Vide Salm. c. 4 n. 71.

768 Notandum III. Regulares ex cap. Cum Nullus, § fin de Temp. Ord. in 6 debere suscipere Ordines ab Episcopo, in cujus Diœcesi est Monasterium, ubi tunc commorantur. Et quàmvis S. Pius V. concesserit privilegium Religiosis, ut possent ordinari ab alio, quàm ab Episcopo loci, ubi degunt; attamen (ut refert Concina p. 35 n. 10.) Gregorius XV. hoc privilegium revocavit; hancque revocationem confirmârunt Clemens VIII. et Bened. XIII. Bulla, *In suprema*, edita 23 Septembris 1724 et novissimè N. P. Benedictus XIV. in Bulla quæ incipit, *Impositi nobis*, anno 1747. Item notandum, quod S. C. (ut refert Roncag. cap. 2 q. 3) de mandato Clementis VIII. ediderit Decretum, quo declaratum fuit, quod, si ille Episcopus non habeat Ordinationem, tunc Superior poterit

subditis Dimissorias dare ad quemcumque alium Episcopum : præcipitur tamen ibi Regularibus, ne ex industria differant Ordinationes suorum subditorum in id tempus, quo Episcopus Diœcesanus non est habiturus Ordinationem, vel abfuturus est, contra id quod ait Gob. apud Croix n. 2193. Et præcipitur observantia hujus Decreti sub pœna privationis vocis, et officii. Hæc omnia confirmavit Bened. XIV. in mox citata Bulla, et insuper statuit, quod, si Episcopus Diœcesanus fuerit absens, vel non habuerit Ordinationem, non possit Religiosus ab alio ordinari, nisi ostendat attestationem Vicarii Generalis, Cancellarii, aut Secretarii ejusdem Episcopi ; aliàs tàm ordinans, quàm sic ordinatus incurrunt censuras, et pœnas, quas incurrunt qui ab aliquo Episcopo ordinantur sine Dimissoriis. Item statuit, quod talis Regularis examinari debeat ab Episcopo ordinante. Item, quod privilegia alicujus Ordinis, ut ejus Religiosi ordinentur à quocumque Episcopo, debeant esse nominatim, non verò per communicationem. Item, quod Regulares nequeant aliò discedere, ut ordinentur, et posteà redire ad pristinum domicilium ad hoc, ut examinentur ab Episcopo loci. Dicit autem Ronc. cum Fag. et Passer. quod, si Monasterium sit in loco nullius Diœcesis, possint ejus Religiosi ordinari ab Episcopo viciniore. Omnes autem Regulares exempti à Prælatis suis Dimissorias accipiunt. Vide dicenda n. 790.

Notandum IV. Ad licitè Ordines suscipiendos re- 769
quiritur ex Trid. sess. 23 c. 3 et 8, ut initiandus (etiàm primâ Tonsurâ, ut DD. communiter intelligunt, cum Salm. c. 4 n. 43.) ordinetur à proprio Episcopo, vel ab alieno, sed de ejus licentia. Sin autem, ipse peccat graviter, et suspenditur ab exercitio Ordinis suscepti, donec proprius Episcopus voluerit ; et ordinans incurrit suspensionem à collatione Ordinum per annum : et interim, si suspensio sit notoria, sivè de facto, sivè de jure, sui subditi Clerici (non autem laici) possunt ordinari sine ejus licentia *ab Episcopis vicinis*, ut expressum habetur in cap. 2 de Temp. Ord. in 6.

770 Hîc autem maximè advertere oportet ea, quæ statuuntur super hac materia in Bulla *Speculatores*, edita an. 1694 ab Innoc. XII. quam in extensum affert Croix n. 2166 et sunt sequentia.

I. Non sufficit, quod quis statim ab aliquo Episcopo Beneficium sit accepturus, ut ab eo ordinari possit, vel primam Tonsuram accipere.

II. Initiatus Tonsurâ, vel Minoribus à proprio Episcopo, non potest ulteriùs ordinari ab alio titulo Beneficii; nisi exhibitis priùs litteris Testimonialibus Episcopi tàm originis, quàm domicilii super suis natalibus, ætate, et moribus.

III. Nulli Episcopo, etsi Cardinali, liceat externum, sibi non subditum ratione originis, vel domicilii, ad Clericalem Tonsuram promovere prætextu cujusvis Beneficii ecclesiastici ei statim conferendi, seu ad quod à Patronis præsentatus, seu nominatus fuerit. *Præterè*, ut quis possit ordinari titulo Beneficii ab Episcopo non proprio, requiritur, ut Beneficium actu possideatur, et de se sufficiat ad congruam sustentationem sine supplemento Patrimonii. Quare non benè Salm. de Ord. c. 4 n. 51 cum aliis dicunt, sufficere Beneficium etiàm tenue pro titulo ad suscipiendos Ordines. Quàmvis (ut rectè notat Croix n. 2177. cum Bon. Barbos. et communi, contra Less. etc.), quòad alios effectus, sufficiat quodcumque tenue Beneficium, ut quis subditus fiat. Undè autem desumatur congruitas Beneficii quòad effectum Ordinationis, vide dicenda n. 815. v. Not. 1.

IV. Qui fortuitò nascitur alicubi, debet ordinari ab Episcopo loci, ubi pater natus est (nisi pater posteà ibidem, ubi natus est initiandus, contraxerit domicilium). Debet tamen obtinere litteras Testimoniales, si illic, ubi natus est, tamdiù moratus sit, ut ibi potuerit contrahere impedimentum. Sicùt pariter indiget Testimonialibus Episcopi originis, qui in loco suæ originis similiter impedimentum contrahere potuerit.

V. Ille tantùm censendus est subditus ratione do-

micilii, qui aliquo venit animo perpetuò ibi manendi, et hunc animum probet vel per habitationem decennii, vel per ædificationem domûs cum asportatione majoris partis bonorum, manendo simùl ibi per aliquod notabile tempus; debetque jurare, se hunc animum tunc habere.

VI. Ut Episcopus possit aliquem ordinare titulo familiaritatis, oportet, ut per triennium eum aluerit secum in suo actuali servitio, eidemque intrà mensem conferat Beneficium sufficiens ad congruam sustentationem, cum Testimonialibus Episcopi originis, et domicilii.

VII. Episcopus originis, sivè domicilii potest à suis subditis, etiàm cum sua Dimissoria ab alieno Episcopo ordinatis, petere, ut intrà aliquod tempus exhibeant Ordinum susceptorum Testimoniales, quibus inseratur, observata esse, quæ in hac Bulla præscribunter; aliàs potest eos suspendere ab exercitio suscepti Ordinis.

« 1. Qui in una diœcesi est natus, in altera habet 771
» domicilium, in tertia beneficium, à quovis trium
» illorum Episcoporum potest Ordines, vel Dimisso-
» rias accipere? Præp. q. 1 d. 14 Laym. l. 5 t. 9 c.
» 9. Dian. 8 t. 2 R. 8 et 9, ubi cum Aversa, et aliis 3
» contra Barb. dicit, etsi ab uno eorum acceperit
» Ordinem unum, posse alterum ab alio accipere.
» * (Vide dicta n. præced. infrà n. II) *.

» 2. Potest quis ordinari ut originarius, ubi ipse, 772
» vel pater ejus est natus. Barb. Zerol, Aversa, et alii
» novem cum Dian. p. 8 t. 2. R. 12. Non tamen ordi-
» nari ab Episcopo, in cujus diœcesi natus est for-
» tuitò: v. gr. quia mater ibi itineris, vel negotiorum
» causâ degebat, quia non contrahit ibi civilitatem ori-
» ginis, sed ubi parentes domicilium habent; ibi enim
» natus esse censetur. Sanch. et alii 7, cum Dian. p. 8
» t. 2. R. 11 contra Hurt. * (Vide n. præc. n. IV.) *

» 3. Qui in diversis Episcopatibus habet duo do- 773
» micilia, in quibus æqualiter, etsi non mathematicè,
» habitat, potest ab utriuslibet loci Episcopo ordinari;

» quia utrique est subditus ratione domicilii. Præpos.
» l. c. Sanch. Aversa, etc. cum Dian. p. 8 t. 2. R. 14.
» Ejus tamen filiis ab illo tantùm, in cujus diœcesi
» est natus. Quod si fortuitò extrà utriusque diœce-
» sim sit natus, ab utrovis potest ordinari; quia uter-
» que censetur ejus Episcopus originis, cum non sit
» potior ratio de uno, quàm de alio. Præp. Dian. l. c.
» Natus autem ex fornicatione, matris potius, quàm
» patris domicilium sequitur. Præp. Dian. l. c. R. 18.»

774 Potest quis ordinari ab Episcopo Beneficii, licet Beneficium sit simpex, modò sit perpetuum, et initiandus illud jam possideat. Et idem dicitur de habente Commendam perpetuam, quæ transeat in titulum. Ità Sanch. Trull. Avers. Phil. etc. cum Salm. c. 4 n. 51 et 52 comm. Dicunt Tamb. de Ord. c. 8 n. 21 cum Dian. et Bord. ac Salm. cum iisdem Authoribus, quod sufficiat Beneficium etiàm tenue: sed hoc expressè reprobatur in d. Bulla Speculatores n. 770 ad n. III. ex qua requiritur Beneficium sufficiens ad sustentationem de se, sine supplemento patrimonii; vide apud Croix n. 2168. Et hic notandum cum Croix n. 2178, non sufficere titulum servitii mensæ, vel Ecclesiæ, aut Missarum; quia reverà hæc non sunt Beneficia. An autem ex Beneficio detrahenda sint onera Missarum? S. C. (ut refert Bened. XIV. Notif. 26 n. 6) die 17 Jul. an. 1723 respondit, id relinquendum arbitrio et conscientiæ Episcopi. Nota verò, quod in nostro Regno Beneficium, ut quis possit cum eo ordinari, debeat ascendere, detractis oneribus, saltèm ad medietatem taxæ statutæ pro patrimonio. Vid. infrà n. 830.

775 Sed dubit. 1. an Episcopus Beneficii possit dispensare in interstitiis cum aliquo, eodem modo, quo posset dispensare cum eo Episcopus domicilii? Negant Nav. et alii; sed veriùs affirmant Barb. Alleg. 4 n. 54 et Salm. c. 4 n. 53 cum Garc. et Trull. quia, cum talis Ordinandus jam fiat subditus Episcopi Beneficii quòad Ordines, fit etiàm subditus quòad omnia concernentia Ordines; modò, intelligendum, accedat necessitas vel utilitas (respectivè ad Ordinem qui confertur) Ecclesiæ, cui Ordinandus adscribitur, juxtà dicenda n. 795.

Dubit. 2. an ritè Episcopus ordinet aliquem, cui 776
ideò contulit Beneficium, ut possit eum ordinare? Negant Quaranta, Barb. etc. apud Salm. c. 4 n. 54 quia talis collatio esset in fraudem. At valdè probabile est, quod possit, ut tenent Tamb. de Sacr. Ord. c. 8 n. 21 cum Leandr. Bord. Dian. et aliis; et huic sententiæ favent Salm. c. 4 n. 53 cum Trull. Ratio, quia nullo modo fraudat legem, qui utitur jure suo, ex Reg.. juris in 6. *Non censetur dolo facere, qui utitur jure suo.* Habetur autem in c. Cum nullus de temp. Ord. quod indistinctè concessum sit Episcopis ordinare alienos ratione Beneficii.

» 4. Qui plura habet in diversis diœcesibus bene- 777
» ficia, potest à quolibet illorum Episcoporum ordi-
» nari. Garc. Præp. l. c. etc. Dian. p. 8. t. 2. R. 25.
» *(Idem dicunt Salm. c. 4 n. 45 cum Pal. Trull. etc.
» *In expositis autem spectatur locus, in quo expositi*
» *sunt:* Salm. ib.)*

» Studiosi qui in Universitate habitant, etiàm
» ultrà decennium, animo redeundi in patriam, non
» contrahunt ibi domicilium, atque adeò ab ejus loci
» Episcopo ordinari non possunt. Imò si isthic ducant
» uxorem, nec filii eorum; sicùt enim is non dicitur
» Episcopus domicilii respectu patris; ità nec Epis-
» copus originis respectu prolis, quæ nata fingitur in
» domicilio patris. Dian. p. 8 t. 2. R. 15 et 17. »

Notandum 1. quod, licet ad alios effectus, etiàm 778
ad suscipienda Sacramenta, ut domicilium acquiratur, sufficiat, quod quis incipiat alicubi habitare animo ibi perpetuò manendi; ad effectum tamen suscipiendi Ordines, ultrà prædictum animum requirantur alia in Bulla *Speculatores* enumerata d. n. 770 infrà n. V. et præcipuè juramentum de ipso animo perpetuò ibi manendi.

Notandum insuper, quod, ut quis ordinari possit ratione domicilii, requiratur, ut præstet juramentum de domicilio ibi contracto, ex Decl. S. C. quam refert P. Zachar. apud Croix l. 6 p. 2 ad n. 2166. Adhùc autem filiusfamilias vivens seorsum à patre potest domi-

cilium acquirere, ex l. Placet, et l. *Non utique*, B. Ad Munif. Idemque decrevit S. C. (ut testatur P. Zachar. ad n. 2180) de infante seu impubere. Benè tamen advertunt Sanch. de Matr. l. 3 d. 23 n. 1 et 2. Bonac. p. 4 n. 11 et 12. Pal. p. 15 et Salm. c. 4 n. 48 cum Aversa, Trull. Dic. et Philib. quod, si quis post domicilium contractum habet animum aliò se transferendi, benè posset ordinari ab Episcopo loci, in quo commoratur: ad domicilium enim perdendum, non solùm requiritur animus discedendi ab illo, sed etiàm actualis recessus: ut patet ex plurib. Declar. Sacr. Congr. ut refert P. Zachar. apud Croix l. 6 c. 2 n. c. 2176.

779 Not. 2. quod Barones, eorumque filii gaudeant domicilio suorum feudorum, etsi ibi non habitant, ac proptereà ordinari possint ab illorum Episcopo. Ità Barb. Avers. apud Croix n. 2180. Idem dicunt Salm. l. c. cum Sanch. Trull. Gob Barb. Rebuff. apud Croix ibid. de Senatoribus, et officialibus perpetuis alicujus loci, eorumque filiis; sed meritò hæc ait Croix ibid. non esse conformia intentioni Bullæ *Speculatores* relatæ, ubi, ut vidimus, requiritur, ut Ordinandus ratione domicilii per notabile tempus ibi permanserit, et habeat animum (ac juret) ibi perpetuò manendi.

780 Fit etiàm aliquis subditus Episcopi quoàd Ordines suscipiendos ratione *familiaritatis*, seu famulatûs: modò (ut sancivit. Trid. sess. 23 c. 9) *per triennium secum fuerit commoratus et Beneficium, quacumque fraude cessante, statim reipsa illi conferat.* Putat hîc Vasq. sufficere, si Episcopus animum habeat conferendi Beneficium quamprimùm vacaturum; sed communiter dicunt Avers. Phil. aliique cum Salm. c. 4 n. 55. Beneficium debere esse jam vacans; licet antè Ordinationem non conferatur, ut Sanch. Led. cum Salm. n. 55. Per relatam tamen Bullam *Speculatores* sufficit, si Beneficium conferatur intrà mensem. Vide n. 770 ad n. VI. Declaravit autem S. C. non posse Episcopum titulo familiaritatis aliquem ordinare, etiàmsi det ei pensionem, aut patrimonium. Vide P. Zachar. apud Croix l. 6 p. 2 ad n. 2167. Nomine autem *familiarium*

intelliguntur omnes, qui Episcopo famulantur, et vivunt ejus expensis, etsi in ejus ædibus non habitent, modò degant in loco, ubi est Episcopus, vel prope; secùs si distent per decem leucas, ut dicunt aliqui; vel duas dietas, juxtà alios apud Salm. l. c.

Dicit autem Barb. de offic. Episc. Alleg. 5 n. 12 et 13 cum Garc. et Armendar. qui hoc referunt decisum à S. C. (contra Escob. n. 330 qui citat pro se March. et Leand.) Episcopum posse ordinare suum familiarem triennalem etiàm ad titulum patrimonii, vel pensionis pro necessitate vel utilitate Ecclesiæ, cui ille est adscribendus; imò Vasq. et Gabr censent posse eum ordinare, etiàmsi non habeat patrimonium; sed hanc opinionem Barb. ibid. meritò falsam vocat. Prætereà, Renzi de Ord. c. 1 sect. 3 q. 13 et Barb. n. 8 cum Garc. Riccio, et Molf. (qui etiàm decisum à S. C. asserunt) sufficere ajunt triennium adhùc inceptum, antequàm fuisset Episcopus. Advertunt tamen communiter Renzi l. c. cum Pal. Tamb. March. et Leand. ac Barb. n. 9 cum Molf et aliis, tempus triennale debere esse continuum; hoc verò intelligendum moraliter, undè censet Renzi ib. non interrumpi triennium, si familiaris per aliquod tempus aliò discedat; idque probat ex c. fin. de Verb. sign. in 6, ubi interrogatus Papa, quis veniret nomine Clericorum suorum, respondit, venire Clericos familiares continuò domesticos commensales, etiàmsi aliquandò pro suis negotiis abesse contingat. Idem advertunt Renzi q. 12. Sanch. l. 7 c. 1 dub. 27 n. 3 et Barb. n. 14 cum Nav. Sayr. Ugol. et aliis pluribus, non posse Episcopum dispensare super interstitiis cum familiari ordinando ad titulum Beneficii statim conferendi, quia hic nondum est subditus, et ità refert decisum à S. C. Garcia apud Renzi loc. cit. Benè tamen poterit dispensare post collatum Beneficium, quia ratione Beneficii collati jam fit subditus, ut dicunt Piasec. et Campanile apud Barb. n. 15 et pariter id à S. C. decisum refert Pitton. de Episc. n. 292 die 26 maji 1594. Sed intelligendum (ut diximus n. 775.), si adsit necessitas vel utilitas Ecclesiæ.

Quæritur, an famuli famulorum Episcopi possint ex hoc eodem titulo ab illo ordinari? Affirmant Sanch. Cons. l. 7 c. 3 dub. 20 n. 24. Dian. p. 4 tr. 4 R. 145. Salm. c. 4 n. 57. Avers. Henr. modò absit fraus, nempè, si ad hoc Episcopus permittat familiares suos plures famulos habere, ut possit eos ordinare; et modò omnes expensis Episcopi alantur, ut advertunt ibid. Salm. cum Henr. Ratio, quia hi omnes reverà tunc tamquàm famuli ipsius Episcopi reputantur.

DUBIUM II.

Quæ requirantur in Ordinando.

781 *Quinam validè aut invalidè ordinetur?*
782 *An validè ordinentur infantes?*
783 *Quæ requirantur, ut quis licitè ordinetur. ap. Busemb.*
784 *I. ut sit viator, non neophytus, non infanus, hermaphroditus, irregularis, etc. An autem remaneant ordinati irregulares, etc. quos Episcopus protestatur, se ordinare non intendere?*
785 *II. Animus clericandi. Dub. 1 An peccet suscipiens Ordinem, nolens ascendere ad superiorem? Dub. 2. An peccet Clericus in minoribus, si uxorem ducat? Dub. 3 An peccet suscipiens Tonsuram ad effugiendum forum?*
786 *III. Ut sit confirmatus.*
787 *IV. Ut habeat Litteras dimissorias. Not. 1. Episcopi regulariter tenentur per seipsos ordinare. Not. 2. Licentia data non expirat morte concedentis. Not. 3 Episcopus confirmatus potest Dimissorias concedere, non verò suspensus, etc. Not. 4 Potest Episcopus eos dare etiàm in aliena Diœcesi existens. Not. 5. Non potest verò Vicarius Generalis.*
788 *Not. 6. Quid de Capitulo Sede vacante? Not. 7 Quid de Abbatibus? Not 8. A quibus debeant habere Dimissorias Regulares? Not. 9. Quid si Papa det licentiam cum clausula, ut quis ordinetur à suo Ordinario tantùm? Not. 10. Potest Episcopus ordinare habentem Dimissoriam. Not. 11. An Ordinatio debeat fieri à certo Episcopo designato? Not. 12. Sufficit licentia oretenus.*
789 *Dub. 1. An Episcopus possit ordinare alienum sub spe ra-*

tihabitionis ? Dub. 2. An Episcopus ordinans possit dispensare cum alieno super irregularitate, etc.

790 *V. Examen de scientia, juxtà qualitatem Ordinis suscipiendi.*

791 *Qu. 1. Quæ debeat scire Sacerdos, præsertim circà Sacramentum Pœnitentiæ ? Qu. 2 An illiterati sint irregulares ? Qu. 3. An in Regularibus minor scientia requiratur ?*

792 *Quid ultrà notandum circà examen ? VI. Titulus sustentationis, de quo infrà ex n. 813.*

793 *VII. Ut Ordines gradatim suscipiantur.*

794 *VIII. Ut Ordines suscipiantur tempore debito. Utrùm in Festis liceat ordinare in Minoribus plusquam duos ?*

795 *IX. Ut serventur interstitia.*

796 *An qui eadem die suscipit duos Ordines sacros, incurrat suspensionem ? Quid si in Sabbato suscipit unum, alterum in Dominica ? Dub. 1. An hæc suspensio sit latæ sententiæ ? Dub. 2. An incurrat suspensionem qui suscipit duos Ordines sacros, non servatis interstitiis.*

797 *An liceat eadem die suscipere quatuor Ordines minores cum Subdiaconatu ? Dub. 1. An excuset consuetudo contraria ? Dub. 2. An taliter ordinatus incurrat suspensionem ? Dub. 3. An Regulares possint ordinari extrà tempora ? Dub. 4. An ipsi tunc possint ordinari quovis Festo duplici ? Quid de initiandis tribus diebus festivis ?*

798 *X. Ut servetur locus debitus, et existentia Episcopi in propria Diœcesi.*

799 *XI. Ætas debita. Aliàs incurritur suspensio. Dub. 1. An eam incurrat qui ordinatur antè ætatem ex ignorantia crassa ? Dub. 2. An malá fide ordinatus antè ætatem possit, eá completá, Ordinem exercere ? Dub. 3. An incurrat irregularitatem suscipiens Sacerdotium antè ætatem ? An autem irregularitatem, qui ordinatur irretitus censurá ? Vid. ib. v. Utrùm.*

800 *Quomodò computanda ætas ? Dubit. 1. An possit Ordinari mane, qui vespere complet ætatem ? Dubit. 2. An computandus annus bissextilis ?*

801 *XII. Exercitium Ordinis suscepti.*

XIII. Sumptio Eucharistiæ.

XIV. Probitas vitæ.

802 *XV. Vocatio divina. Quæ sint ejus signa ?*

803 *An peccet graviter qui sine vocatione ordinatur ? An peccet Episcopus hunc ordinans.*

804 *Hæc vocatio tantò magis requiritur ad Episcopatum, et Parochiam suscipiendam.*
805 *Quæ sint Officia Ordinatorum?*

781 « Resp 1. Ad validam ordinationem requiritur et » sufficit, ut mas sit baptizatus. S. Th. sup. q. 39 a. » 1. Con. d. 20 d. 10. Vasq. Fill. t. 9 c. 4 q. 2.

Undè resolves.

» 1. Incapax Ordinum est, et quidem jure divino » I. Fœmina. Vasq. Reg. Fill. l. c. * (Ità S. Thom. » suppl. q. 39 art. 1. Salm. de Ord. tr. 8 c. 5 n. 6 et » alii communiter; estque de fide definitum in c. » Nova, de Pœn. et rem.) * II. Hermaphroditus, in » quo sexus fœmineus prævalet Fill. l. c. Quod si au- » tem in eo incipiat prævalere post Ordinationem » validam, non potest validè consecrare, vel absol- » vere, licet characterem sacramentalem retineat. » Lug. resp. mor. l. 1 d. 21. III. Non baptizatus, ib.

» 2. Validè ordinantur 1. Perpetuò amentes, cæci, » muti, privati manibus, etsi jure naturali sint inha- » biles. 2. Irregulares, etsi jure Ecclesiastico sint » inhabiles, maneantque ab eorum usu suspensi. 3. » Pueri in cunis, qui tamen ad castitatem non tene- » buntur vi voti, nisi id ratificaverint. Tol. Henr. » Azor. l. 13 c. 14. Bon. l. c.

782 Quær. an validè ordinentur infantes? Negant Pal. Dur. et Petr. Sot. apud Salm. c. 5 n. 22. Sed veriùs affirmat D. Th. sup. q. 39 art. 2 ubi docet, quod omnia Sacramenta quæ non requirunt actum proprium suscipientis, sed in eis datur aliqua spiritualis potestas (ut sunt Baptismus, Confirmatio, et Ordo) validè suscipiantur antè usum rationis; imò ordo etiàm licitè suscipitur (loquendo de Ordinibus minoribus (si adsit necessitas, et spes profectûs. S. Doctorem sequuntur communiter Sanch. Cons. l. 7 c. 3 dub. 32 n 2. Renzi p. 344 q. 2 et Salm. c. 5 num. 23 cum S. Bonav. Scoto, Dom. Soto, Gonet. Vasq. Val. et aliis; et hoc communi sensu DD. definitum testatur Bened. XIV. in Bulla *Inter sollicitas*, edita 4 maji 1745. Idque

probat D. Th. ex c. ex un. de Cler. per salt. prom. ubi dicitur, quod, si aliquis Subdiaconatum receperit antè usum rationis, debeat ordinari antè Diaconatum, si non constet de illius susceptione, secùs si constet. Dicit tamen ib. idem Angelicus, quod pueri antè usum rationis non possint validè suscipere Episcopatum.

« Resp. 2. Ut Ordo licitè, et secundùm jura Ec- 783
» clesiæ rite sumatur, aut non incurratur censura,
» requiritur in recipiente, præter statum gratiæ. I.
» Ut non sit neophytus * *Qui autem non esset bapti-*
» *zatus certè Ordinem non reciperet, ut constat ex*
» *Conc. Nicœnó Can.* 19 *et ex c. Veniens de Presb.*
» *non baptiz.*) * vel infamis, vel hermaphroditus,
» vel irregularis, suspensus, excommunicatus.

» II. Animus clericandi: Trid. sess. 23 c. 4 sine
» quo si primam Tonsuram, vel Ordines minores ac-
» cipiat, videtur peccare, saltèm venialiter (nisi justa
» causa excuset), quia fraus est levis; vide suprà l.
» 4 cap. 2 d. 1 art. 3. Similiter venialis inconstantia
» videtur sine justa causa statum Clericalem deserere.
» III. Ut sit confirmatus. Trid. sess. 23 c. 4 et qui-
» dem secundùm Bonac. d. 8 p. 5 n. 10 sub mortali;
» secundùm Sotum et Conin. sub veniali. IV. Litteræ
» dimissoriæ, etiàm pro prima Tonsura, Episcopi pro-
» prii, sivè originis, sivè beneficii, sivè domicilii. Vide
» Dian. p. 3 t. 4 R. 194. V. Examen coram Episcopo
» de scientia necessaria ad usum cujusque Ordinis;
» nam Trid. sess. 23 c. 4 pro prima Tonsura requirit,
» ut sciant fidei rudimenta, item legere, et scribere:
» de quibus probabilis sit conjectura, quod Clerica-
» tum elegerint, non secularis judicii fugiendi frau-
» de, sed ut Deo fidelem cultum præstent. Pro mi-
» noribus, ut linguam latinam intelligant. Pro Sub-
» diaconatu, et Diaconatu, cognitionem eorum, quæ
» ad istos Ordines spectant. Pro Sacerdotio tantam
» scientiam, ut populum docere possint necessaria
» ad salutem, et administrare Sacramenta VI. Titu-
» lus sustentationis, ut beneficii, vel patrimonii, vel

» paupertatis, ut in Regularibus, Trid. sess. 21 c. 2
» V. Bonac. VII. Ordo inter receptionem unius, et
» alterius; cujus inversio, v. g. suscipere Diaconatum
» antè Subdiaconatum, erit mortale: Episcopatus antè
» Sacerdotium erit etiàm invalidus. VIII. Tempus;
» sic minores conferuntur quavis Dominica, vel festo
» quidem tali, quod ex præcepto Ecclesiæ celebre-
» tur etiàm in foro, ut Sylvest. Azor. Barbos. etc.
» commun. docent. Ac, licet Præpos. Fagund. Tan.
» Gavant. etc. putent sufficere quodvis festum duplex
» in Ecclesia, eamque sententiam Dian. p. 5 t. 13
» res. 47 vocet tutam in praxi, eam tamen ex Decr.
» Urbani VIII rejectam esse monet C. de Lug. lib. 1
» resp. mor. d. 43. Eosdem autem posse ex recepta
» Episcoporum consuetudine, etiàm feriâ 6 vespere
» antè Sabbatum, quo omnes Ordines jure conferri
» possunt, notat Dian. pag. 2 t. 6 R. 28 ex Henriq.
» Regin. etc. Majores verò Sabbatis Quatuor Tempo-
» rum, et Dominicæ Passionis, ac Hebdomadæ sanc-
» tæ. IX. Interstitia temporum. Sic majores nonnisi
» post annum ab alterius susceptione conferri pos-
» sunt, ex Trid. sess. 23 c. 11. 13 et 14. in quo ta-
» men Episcopus ob necessitatem, vel utilitatem Ec-
» clesiæ potest dispensare. Eodem tamen die, non
» nisi de licentia Papæ, duo Ordines majores possunt
» dari; minores verò omnes, dispensante Episcopo,
» possunt dari eodem die, et, si consuetudo sit, si-
» mùl cum Subdiaconatu. Nav. c. 25. Henriq. l. 10
» 11. Vasq. Suar. Sa, v. Ordo. Laym. l. 3 t 9 c. 8.
» X. Locus, scilicet pro solemni collatione, Ecclesia,
» pro privata, Sacellum. XI. Ætas, in quo ordinariè
» Episcopus non potest dispensare; et sic pro prima
» Tonsura et minoribus requiritur saltèm septennium
» completum, licet Quint. t. 6 sect. 21 contra Sanch.
» etc. putet sufficere inchoatum. Pro Acolytho annus
» 12 completus, Fill. t. 9 c. 4 n. 28. Pro Subdiaco-
» natu vigesimus secundus, pro Diaconatu vigesimus
» tertius, pro Sacerdotio vigesimusquintus, omnes
» incepti, pro Episcopatu trigesimus completus. Vid.

» Bon. d. 8 qn. 1. Fill. tr. 9 c. 4. Laym. l. 5 tr. 9 c. 6 et 7. Dian. p. 3 t. 4 R 192. Si autem dubium sit, an quis ætatem requisitam habeat, v. gr. pro Sacerdotio ad annum 25 ingressus sit, ordinari non potest. Sanch. Laym. Bard. d. 6 c. 11 p. 6 § 2 vide suprà l. 1 tr. 1 c. 2 dub. 3. Peccat autem tàm ordinans, quàm ordinatus, si ordinetur qui non habet qualitates requisitas. »

Omnia tamen hæc fusiùs discutienda. Ut quis igi- 784
tùr ritè ordines suscipiat, requiritur I. Ut sit viator, quia Sacerdos vità functus non validè consecraret. Item, ut non sit neophytus, nec infamis, nec hermaphroditus, qui non est capax Ordinis, nisi in eo prævaleat sexus masculinus, aliàs non potest verè appellari homo; undè nec licitè, nec validè consecraret, imò nec licitè, etiàmsi sexus masculinus prævaleret, quia esset monstrum, et ideò egeret dispensatione Pontificia; Vide Salm. c. 5 n. 15. Item requiritur, ut non sit irregularis, suspensus, vel excommunicatus.

Quæritur hîc, an, cum Episcopus antè Ordinationem protestatur, se non intendere ordinare irregulares, excommunicatos, aut alio modo indignos, utrùm isti irregulares remaneant ordinati? Negant Molfesius ap. Escob. l. 23 n. 198. Affirmant verò communiùs Cabassut. T. I. l. 3 c. 16 n. 15 Ludov. Bail. et Escob. n. 200 cum Nav. Sa, Rodr. Graff. etc. quia verba illa dicuntur ad terrorem; quod arguitur ex eo, quod idem Episcopus post hanc protestationem antè Ordinationem initiandos absolvat à quacumque excommunicatione, irregularitate; etc. Sed meliùs docet N. SS. P. Bened. XIV. in celeberrimo Opere, de Sacr. Miss. (a) sect. 2 §. 70 ubi ex Decreto S. C. Concilii dicit, in hoc casu interrogandum esse Episcopum ordinantem de sua intentione, et si ipse asserat, se suam intentionem protestationi alligâsse, Ordinationem absolutè iterandam esse; si verò Episcopi intentio sit dubia, Ordinatio est sub conditione repetenda. Et sic pluries S. C. censuisse faciendum refert P. Zacharia ap. Croix l.

(a) Ed. Lov. t. 2. p. 120.

6. p 2. ad n. 2231, ubi tamen affert alias oppositas Declarationes S. C. quibus dixit validam esse Ordinationem quorumdam ordinatorum cum falsis Dimissoriis, etsi præmissa fuerit protestatio Episcopi excludens voluntatem ordinandi eos, qui essent destituti conciliaribus requisitis.

785 Requiritur II. Animus clericandi, ex Trid. sess. 23 c. 4. Hîc dubitatur 1. an peccet qui suscipit aliquem Ordinem sinè animo ascendendi ad superiores? Certum commune est non peccare graviter, etiàmsi quis suscipiat Ordines majores, et non intendat suscipere Sacerdotium, ut rectè dicunt Laym. de Ord. c. 7 sub finem; Salm. c. 5 n. 52 et Escob. n. 304 et alii passim, contra Bannez, Marchin. et alios paucos (ap. Escob. n. 363.), qui improbabiliter asserunt esse mortale. Imò idem Escob. n. 305 et Palaus p. 8 n. 8 cum Conc. et Bonac. probabiliter putant, nullum esse peccatum, quia nullo jure præscribitur alicui ad superiores Ordines ascendere; nisi quis acceptet Beneficium requirens Sacerdotium, vel Ordinem sacrum, proùt sunt Beneficia curata, seu ea, quibus sunt annexa onera cantandi Missam, Evangelium, vel Epistolam, ut habetur ex Trid. sess. 22 c. 4 Cæterùm idem Concilium sess. 23 c. 4 solum requirit in ordinando intentionem præstandi Deo fidelem cultum: Idque confirmatur ex cap. 1. de Filiis Presbyter. ubi dicitur, Episcopos posse dispensare cum illegitimo ad suscipiendos Ordines minores, non ad majores; ergo licitum est suscipere unum Ordinem sine animo ascendendi ad superiores. Ratio, est, quia quilibet Ordo confertur ad hoc, ut ordinatus inserviat Deo, proprium munus exercendo; sufficit igitùr munus illud acceptare sinè intentione ulterius progrediendi. Aliter verò dicendum esset de novitio, qui Religionem intraret animo non perseverandi; hic enim difficulter excusari posset à culpa gravi, propter damna temporalia et incommoda, quæ Religioni tunc frustrà afferret, et etiàm propter scandalum, quod aliis novitiis præberet; exemplum enim socii magnam alteri tentationem ingerit.

Dubitatur 2. An peccet Clericus, qui initiatus in minoribus uxorem ducit? Per se loquendo certum est, eum non peccare graviter, imò nec etiàm leviter, si ob justam causam hoc facit, puta ad sedandas inimicitias, aut tentationes carnis, ad subveniendum fœminæ pauperi, etc. aliàs non excusabitur à veniali; ità Bonac. de Matr. qu. 3 p. 9 n. 2. Pal. de Ord. p. 9 n. 9. Escob. n. 311. cum Tol. Azor. Val. Aug. Rod. etc. ac Salm. c. 5 n. 51. qui dicunt, hanc sententiam esse omnium, uno Cajet. excepto, qui voluit esse mortale. Dixi *per se loquendo;* nam utrùm graviter peccet, qui certus de sua vocatione ad statum ecclesiasticum, ab ea recedit, ut sæculo fruatur? Vide dicta l. 4 n. 78. ubi diximus hoc metuendum, ne fortè existat in malo statu.

Dubit. 3 an peccet qui minores Ordines aut primam Tonsuram suscipit animo effugiendi forum laicale, et posteà redeundi ad sæculum? Adsunt tres sententiæ, *prima* sententia, quam tenent Pal. p. 8 n. 7 et Esc. n. 308. dicit, eum nullo modo peccare, quia utitur jure suo. *Secunda* verò sententia, quam tenent Salm. c. 5 n. 57. Led. et Vict apud Sanch. de Matr. l. 7 dist. 31 n. 17. item March. Molf. Leand. et Trull. apud Escob. n. 306. dicit, hunc peccare mortaliter, quia in Trid. ses. 23 c. 4 sic habetur: *primâ Tonsurâ non initientur...de quibus probabilis conjectura non sit, eos non sæcularis judicii fugiendi fraude, sed ut Deo fidelem cultum præstent, hoc vitæ genus elegisse.* Cum ergò hoc crimen Concilium *fraudem* appellet, ideò nequit excusari à gravi culpa qui sic ordinatur, quia graviter defraudat Ecclesiam, abutendo suis sacris ministeriis ad fines temporales. *Tertia* demùm sententia, quam tenent Laym. c. 7 n. 2. Sanch. l. c. cum Navar. Bon. p. ultim. n. 10. cum Val. et Con. Diana p. 10. tr. 16 R. 61 cum Vill. et Machad item Hurt. Aversa, Nald. Homob etc. ap. Escob. n. 307. dicit, hunc non peccare mortaliter, quia ex Tridentino tunc intelligitur aliquis fraudem committere, quandò suscipit Ordines, ut aliquod sæculare judicium jam inceptum effugiat, et hoc quidem

erit mortale; alioquin erit tantùm veniale, ratione deordinationis finis ab Ecclesia intenti. Primam sententiam non satis probabilem puto, tertiam probabilem, secundam verò probabiliorem, quia æquè videtur fraudem committere qui ordinatur, ut effugiat judicium sæculare in casu particulari, quàm qui in genere pro omnibus casibus occurrentibus: quomodò autem peccet qui accipit Beneficium animo illud dimittendi, vide dicta l. 4 n. 213. Qu. I. ubi diximus hunc non peccare mortaliter (nisi Beneficium habeat annexum Ordinem sacrum) quia non constat hujusmodi deordinationem esse gravem.

786 Requiritur III. Ut sit confirmatus. An autem id requiratur sub præcepto gravi, affirmat Bonac d. 8 p. 5 n. 10. cui consentiunt Tol. Tan. et Aversa apud Mazzotta t. 3 pag. 254 quia hic peccaret in re gravi, tum contra usum Ecclesiæ, tum contra præscriptum Tridentini sess. 23 c. 4 ubi dicitur: *Primâ Tonsurâ non initientur qui Sacramentum Confirmat. non susceperint.* Alii verò, ut Holzm. n. 218. cum Tamb. etc., censent hoc non esse de præcepto, sed de consilio. Alii tandem communiter, ut Suar. t. 3 d. 38 sect. 1. Nav. c. 22 n. 9. Laym. tr. 3 c. 5 q. 4. Pal. de Confirm. p. 8 n. 6. Mazzott. l. c. Salm. c. 4 n. 73. cum Vict. et Philib. ac Barb. de Pot. Ep. Alleg. 2 n. 15. cum Azor. Val. Reg. Molf. Vivald. etc. probabilius dicunt, Confirmationem non requiri sub obligatione gravi, sed requiri quidem sub levi; quia, licet verba Tridentini potiùs indicent decentiam, quàm præceptum, tamen in hoc contraire non excusatur à levi saltèm deordinatione.

787 Requiritur IV. Ut habeat Litteras Dimissorias proprii Episcopi. Super hoc requisito plura sunt annotanda. Notandum 1 id quod præscribit Tridentinum sess. 23 c. 3 ubi dicitur: *Episcopi per semetipsos Ordines conferant; quod si ægritudine fuerint impediti, subditos suos non aliter quàm... probatos et examinatos ad alium Episcopum ordinandos dimittant.* Indè regulariter Episcopus tenetur ipse suos subditos ordinare,

nisi sit impeditus infirmitate, ut dicit Concilium, vel aliâ justa causa, ut rectè ajunt Salm. c. 4 n. 58. et Barb. in Trident. l. c. cum Led. Sal, Piasec. etc. quia causa infirmitatis ibi exprimitur exemplificativè, non taxativè. Hinc probabiliter Croix n. 2243. id etiàm admittit, si ordinandus alibi esset, aut ei incommodum foret ad suam Diœcesim accedere. Debet autem Episcopus proprius suum subditum examinare, ex Concilio ut suprà; quàmvis, sicùt potest examen alteri committere, sic etiàm poterit eum mittere ad alienum Episcopum, ut ille examinet. Episcopus verò, ad quem ordinandus mittitur, potest quidem eum ordinare sine examine, sed potest etiàm examinare, si velit, ut benè ajunt Salm. l. c. et Croix n. 2245. cum aliis. Et hoc utique erit tutius, ut ait Barbosa Alleg, 7 n. 22. cum Bonac. Piasec. et Campanile, quinimò censent tenêri examinare ex eod. Trid. sess. 7 c. 11 ubi dicitur, quod nemo ab extraneo ordinetur, nisi prævio examine.

Notandum 2. Licentia data alicui, ut ordinetur ab alieno Episcopo, non expirat morte concedentis, nisi à successore revocetur; ità communiter Sanch. de Matr. l. 8 d. 28 n. 83. Barb. Alleg. 7 n. 24. cum Suar. Salm. c. 4 n. 58. cum Bonac. et Escob. n. 418. cum Henr. Quaranta, Rod. et communi, quia gratia semel facta, morte concedentis non expirat, ex c. Super gratia. De Offic. Deleg. in 6.

Notandum 3. Episcopus propriam Diœcesim habens, si est jam confirmatus, esto nondum consecratus, benè potest Dimissorias concedere; quia hic est actus jurisdictionis, quam confirmatus secuta possessione jam habet. Ità Sanch. Cons. l. 7 c. 3 dub. 20 num. 31. et Salm. c. 4 num. 59. An autem Episcopus suspensus aut excommunicatus jam declaratus possit Dimissorias concedere, vel Confessarios approbare, et similia? Affirmant Led. et Trull. sed probabilius negant Barb. Alleg. 7 n. 4. et Salm. n. 59. quia excommunicati omni jurisdictione carent. Hinc benè ait Barb. l. c. casu, quo ordinandi probent suum

Episcopum esse excommunicatum, vel suspensum, ritè posse eos ordinari ab Episcopo viciniori, ex c. 2 de Temp. Ord. in 6.

Notandum 4 Episcopum existentem in aliena Diœcesi benè posse ibi Dimissorias concedere, cum hic non sit actus jurisdictionis contentiosæ: ità Salm. c. 4 n. 60. cum Gav., et Barb. d. All. 7 n. 29. cum Armendar. qui id decisum refert.

Notandum 5. Vicarium Generalem nequire Dimissorias concedere, nisi expressam de hoc facultatem habeat ab Episcopo, vel nisi Episcopus sit extrà Provinciam, aut distans per duas, vel saltèm unam dietam, sivè diem itineris à propria Diœcesi, ut dicunt Salm. c. 4 n. 62. cum communi, et Pal. p. 15 n. 8. ac Barbos. All. 7 n. 9. cum Azor. Rebuff. Gutt. Molf. etc. ex c. Cum nullus, de Temp. Ord. in 6 ubi dicitur: *Episcopo autem in remotis agente, ipsius Vicarius Generalis, Sede vacante Capitulum, seu is ad quem tunc temporis administratio spiritualium noscitur pertinere, dare possunt licentiam ordinandi.* Probabiliter verò dicit Escob. n. 402. cum Joan. Andrea, Molf. March. et Leand. benè posse Vicarium (ut diximus) ex peculiari licentia Episcopi, expressa vel tacita, Dimissorias concedere; quod confirmatur ex Glossa in d. c. quæ ait: *Nisi habeant* (ab Episcopo) *speciale mandatum ad hoc.*

788 Notandum 6. Capitulum Sede vacante olim poterat dimissorias concedere; patet ex dicto c. *Cum nullus*; sed hoc limitatum posteà fuit à Trid. sess. 7 c. 10 ubi habetur: *Non liceat Capitulis... Sede vacante, infrà annum... ordinandi licentiam aut Litteras dimissorias... concedere*; nisi quis (ut ibi additur) sit arctatus ad Ordines intrà annum illum suscipiendos, ob Beneficium requirens obsequium personale. Aliter Capitulum incurrit interdictum, et Vicarius illius suspensionem ab officio et Beneficio per annum; necnon sic ordinatus, si fuerit in Sacris, incurrit suspensionem ab exercitio Ordinis suscepti ad arbitrium Episcopi futuri; si verò in Minoribus, privatur privilegiis Clericalibus, sed hoc non

antè judicis sententiam. Ità Salm. c. 4 num. 65. cum Sanch. Philib. Aversa, et Trull. Dicit autem Croix n, 2258, non posse dici *arctatum*, qui tantùm est præsentatus ad Beneficium, nisi quis Beneficium jam habeat, vel jus habeat ad illud, seu vocatus sit; sed contradicunt Salm. c. 4 n. 65 et consentit Barbosa All. 7 n. 11 cum Moneta, Riccio, et Garcia, asserens rectè dici etiàm *arctatum*, qui ordinatus primâ Tonsura est præsentatus ad Beneficium: et Merola apud Renzi p. 359 q. 2 id. refert decisum à S. C. etiàm pro non adhùc Tonsurato, his verbis: *Vicarius Capitularis, Sede vacante, infrà annum potest concedere Litteras Dimissorias ad primam Tonsuram ei qui est præsentatus à personis laicis ad Beneficium Ecclesiasticum juris patronatus ipsorum, ut ille obtinere valeat.* Rectè tamen dicit Croix l. c. cum Garcia, Ugolino, et Riccio, non dici *arctatum eum*, cui aliquis vult resignare Beneficium requirens Ordinem quo ille caret. Hîcque præterea notandum id quod habetur in Concordato nostri Regni c. 4 n. 9 ibi: *I Vicarii Capitolari non potranno senza il voto del pieno Capitolo, da darsi per maggioranza de' voti segreti, concedere le lettere dimissoriali a' Laici, artati per ragion di Beneficio, o Cappellania, o pure a coloro, che avendo già la prima Tonsura, sono presentati a qualche Beneficio, o Cappellania, che* actu requirat certum Ordinem: *Coll' espressa condizione, che così nell' uno, come nell' altro caso colui, che chiede d' esser promosso, non sia stato altre volte rigettato dal Vescovo antecessore.* Vide alia præscripta in dicto concordato n. 830.

Benè potest tamen Capitulum, Sede vacante, etiàm intrà annum dare Litteras Testimoniales alicui, qui aliundè licentiam habet ad Ordines suspiciendos; Salm. c. 4 n. 56 cum Sanch. Pal. Dic. etc. probabiliter etiàm potest dare alicui licentiam, ut initietur primâ Tonsura, eo quod Tonsura non sit Ordo; ità Garcia, et Gallem. apud Croix n. 2261 qui eis adhæret ex Declar. S. C. Id autem quod potest Capitulum, Sede vacante, non potest per seipsum facere, sed per suum Vica-

rium electum; Croix n. 2266 et sic refert decisum à S. C. die 3 Febr. 1604. Pitton. de Canon. n. 271. Item hic notandum, quod sede vacante benè possit ordinari intrà annum qui habet Dimissorias Episcopi defuncti, ut communiter dicunt Barbosa All. 7 n. 23 cum Nav. Gonzalez, et Henr. ac Croix n. 2259 cum Sanch. Laym. Tamb. etc. ex Declar. S. C. Idem dicitur de Regularibus intrà annum afferentibus Dimissorias suorum Superiorum; his enim benè potest Capitulum licentiam concedere, ut ordinentur ab aliquo Episcopo. Et sic etiàm valent Dimissoriæ concessæ à Capitulo, Sede vacante post annum, etiàmsi sit jam ingressus novus Episcopus; Barb. n. 24 cum Mol. Gonsal, Fag. Led. Quaranta, etc. Præthereà notandum quod, licet in Concilio Romano sub Bened. XIII. permissum fuerit Vicario Capitulari post annum luctûs Ecclesiæ concedere Dimissorias, tamen in concordato nostri Regni facultas sit ei sublata, nisi habeat expressam licentiam S. C. Concilii.

Quàmvis autem Capitulum non possit intrà annum Dimissorias concedere, dicunt tamen Sanch. l. 7 c. 1 dub. 26 n. 2. Tamb. de Ord. c. 9 §. 2 n. 9 et Barb. All. 7 n. 17 in Trident. sess. 7 c. 10 n. 5 cum Henr. Quaranta, Molf. Piasec. Furnar. etc. posse tamen dare alieno Episcopo licentiam Pontificalium, et pariter conferendi Ordines Clericis subditis ipsi Episcopo, vel subditis eidem Sedi vacanti, qui non à Metropolitano, nec ab Episcopo viciniori, sed à Papa debent habere licentiam ordinandi, ut refert decisum Garcia apud Barbosam l. c. in Trident. Sed huic opinioni se opponit Croix n. 2257 dicens obstare verba Tridentini ut suprà: *Non liceat infrà annum ordinandi licentiam, aut Litteras Dimissorias... concedere;* Gerundium enim ordinandi, dicit Croix, esse activum, undè non debere applicari Ordinandis, sed Episcopo. At veniâ P. Croisii, docemur à pluribus Grammaticæ peritis, hujusmodi gerundia modò sumi activè, modò passivè. Et ipsummet Concilium pluries usurpavit gerundium in passivâ significatione, ut sess. 7 c. 11 et 12 de Benef.

Facultates de promovendo à quocumque. Et hîc juxtà proprium sensum Tridentini *to ordinandi* veriùs intelligendum passivè, dum Concilium post verba, *non liceat capitulis ordinandi licentiam, aut Litteras Dimissorias . . . concedere*, addit, *alicui qui beneficii occasione arctatus fuerit.* Undè illud *concedere* refert tàm *licentiam ordinandi*, quàm Litteras Dimissorias subjecto *alicui*, nempè ordinando.

Notandum 7. Hodiè non ampliùs locum habere id, quod dicunt Salm. c. 4 n. 67 cum Molf. et Phil. nempè quod Abbates, qui possunt suos subditos ordinare (juxtà dicta n. 763), possint etiàm eis concedere Dimissorias ad suscipiendos Ordines à quocumque Episcopo, vel Abbate mitrato. Neque enim Abbates mitrati, adhùc si habeant jurisdictionem quasi Episcopalem, possunt alienos subditos ordinare, ex Decreto S. C. relato n. 766. Neque alii Episcopi, quàm Diœcesani (ut mox videbimus) possunt Regulares ordinare.

Notandum 8, quod Regulares exempti debeant habere Dimissorias à Prælatis suis, scilicet Generalibus, aut provincialibus, ut dicunt Salm. cap. 4 n. 68 cum Sanch. Diana, Philib. et aliis communiter; aliàs peccant mortaliter, et suspensionem incurrunt. Prætereà, ex Decreto Clementis VIII. (relato in extensum apud Croix n. 2236.) Dimissoriæ sunt dirigendæ ad Episcopum Diœcesanum, nisi is sit absens, aut non teneat Ordinationem. Nec obstat dicere cum Sanch. Laym. Pal. etc. apud Croix l. c. posse dari Regularibus Dimissorias ad quemcumque Episcopum, eo quod mandatum Clementis non fuerit receptum, ut asserit Pal. vel quia (ut putat Sanch. Decretum illud valet tantùm pro Regularibus eidem Episcopo loci subjectis. Nam in c. 3 de temp. ord. in 6 generaliter id vetatur, et præfatum Decretum fuit novissimè confirmatum et innovatum à Benedicto XIII et XIV vide dicta n. 768. A quo autem possint ordinari novitii? Vide dicta n. 764 et 765.

Notandum 9. Si quis obtineat facultatem à Ponti-

fice suscipiendi Ordines extrà tempora, sed cum clausula, *à suo Ordinario tantùm*, eum posse cum istius Dimissoriis ab alio ordinari; ità Sanch. l. 7 c. 1 dub. 25 n. 2 cum Navarr. Mazzotta p. 250 et Croix n. 2242 cum Gobat. Ratio, quia apponitur illa particula *tantùm*, ne præjudicium inferatur proprio Episcopo; sed minimè ipse præjudicatur, quandò ipsemet concedit Dimissorias.

Notandum 10. Probabiliter Episcopum posse confirmare eum, qui adducit Dimissorias sui proprii Episcopi pro Tonsura; ità Croix num. 2239 cum Rebuffo. Et idem ait Croix ibid. cum Gobat. si quis est dimissus ad suscipiendum Subdiaconatum, cum non adhùc susceperit Ordines minores, quia tunc censetur dimissus etiàm pro minoribus.

Notandum 11. Quàmvis die 22 jun. 1623 (apud Pitton. de Episc. n. 800.) S. Congregatio præposita negotiis Regni Neapolitani statuerit, nullas esse Dimissorias non directas certo Ordinario, tamen anno sequenti die 16 Mart. contrarium fuisse statutum per S. C. Episc. nempè quod Episcopi Regni Neapolitani ritè possint extraneos ordinare cum Dimissoriis proprii Ordinarii, licet non sint directæ ad certum Episcopum. Hinc probabiliter dicunt Mazzotta pag. 250 et Croix n. 2241 cum Gobat. et Quint. quod, si quis est dimissus ad certum Episcopum, qui sit designatus in gratiam ipsius ordinandi, benè poterit ab alio Ordines suscipere, ex regula juris 61 in 6 ubi: *Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum.*

Notandum 12. Ut quis ordinetur àb alieno Episcopo non requiri, ut obtineat à proprio licentiam in scriptis, sed satis esse si constet de illa per testes, vel aliter: ità Sanch. c. 3 dub. 20 n. 4. Salm. c. 4 n. 61.

789 Sed dubitatur 1. An aliquis Episcopus possit ordinare alterius subditum sine illius expressa licentia, sub spe ratihabitionis de futuro? Affirmant Paludan. Vill. Diana, et Led. apud Salm. c. 4 n. 63. Idque admittuntu Trull. et alii plures apud Sanch. lib. 7 c. 3

dub. 20 n. 12, si inter Episcopum ordinantem, vel inter initiandum, et Episcopum proprium singularis amicitia intercedit. Sed veriùs negant Sanch. n. 13. Bon. p. 5 n. 28. Croix n. 2238 et Salm. cum Aver. Phil. et aliis pluribus. Ratio, quia à Trid. ad tollendos errores et dissidia, exigitur licentia expressa proprii Ordinarii: *Nisi de loci Ordinarii expressa licentia*, ut dicit Concilium sess. 14 c. 2. Episcopus autem benè poterit ratam habere talem Ordinationem, nec opus est recurri ad Summum Pontificem, quia ipse potest ordinatum absolvere à suspensione Ordinis suscepti, ut concedit Tridentinum; ità Sanch. num. 15. Salm. l. c. cum Aversa, et Croix n. 2248. Cum *Del bene*, et aliis, contra Rebuff. An autem sufficiat ratihabitio, sivè licentia præsumpta de præsenti ad ordinandum Clericum alienum? Probabile mihi, et aliis videtur id posse admitti, saltèm sine culpa gravi.

Dub. 2. An Episcopus, ad quem Dimissoriæ diriguntur, possit dispensare cum ordinando super irregularitate, aut alio impedimento canonico, super quo proprius Episcopus potest dispensare? *Prima* sententia affirmat, quam tenent Sylvest. v. Dispensatio q. 9 n. 11 in fine, et Ang. Arm. ac Henr. apud Palaum de Censur. d. 6 art. 7 n. 21. Quia (ut ajunt) eo ipso quod Episcopus det licentiam alieno ordinandi, dat etiàm dispensandi, cum dispensatio præmittenda sit Ordinationi suscipientis; idque colligunt ex cap. Prætereà de offic. Jud. deleg. ubi dicitur: *Ex eo quod causa sibi committitur super omnibus, quæ ad causam ipsam spectare noscuntur, plenariam recipit potestatem. Secunda* verò sententia probabilior negat, et hanc tenent Palaus l. cit. Mazz. t. 3 p. 250. Sanch. l. 7 c. 1 dub. 27 n. 2 cum Nav. et de Matr. l. 8 d. 1 n. 25 cum Sa, et Croix n. 2240 cum Diana. Ratio, tum quia privilegia non extenduntur ultrà casum expressum; tum quia in disparatis non est illatio, quandò facultas data non est cum alia necessariò connexa: proùt (sapienter dicit Sanchez) si Episcopus dat licentiam Parocho assistendi alicui Matrimonio, non ideò intelligi-

tur dare facultatem dispensandi in impedimento, in quo ipse potest. Idque tantò magis valeret, si in Dimissoriis adderetur clausula: *Si tamen aliàs nullum tibi obsistat impedimentum canonicum.* Ad textum autem suprà allatum respondetur, quod ibi ageretur de facultate necessaria cum data connexa, ut legenti patet.

Notandum, quod ordinandus debeat semper habere Litteras Testimoniales ab Episcopo originis; etiàmsi in ætate infantili ab illius Diœcesi discesserit, saltèm ad testificandum de natalibus ac ætate, proùt à S. C. resolutum refert P. Zacharia apud Croix lib. 6 pag. 2 n. 2251.

790 Requiritur V. Examen de scientia. In hoc advertendum, quod Tridentinum pro initiandis ad Ordines minores requirat, ut saltèm linguam Latinam intelligant; ità in sess. 23 c. 11 ubi dicitur: *Minores Ordines iis, qui saltèm Latinam linguam intelligant per temporum interstitia, nisi aliud Episcopo expedire magis videretur, conferantur.* Utrùm autem Episcopus possit ordinare in minoribus Clericum, qui ignorat linguam Latinam, si spes sit fore, ut posteà addiscat. Affirmant Innoc. Menoc. Turrecr. etc. apud Sanch. dub. 45 n. 10. Sed meritò negant Salm. c. 5 n. 43 in fine; et ipse Sanch. n. 14 cum Nav. et Salsedo. Ratio, quia illud, *nisi aliud Episcopo videretur*, veriùs et communiter à DD. intelligitur tantùm quòad interstitia, non autem quòad scientiam. Verùm non videtur improbabile cum Sanchez, et Rebuff. ib. quod, si ordinandus non adhùc sciat linguam Latinam quantùm oportet, sed de brevi certò speretur fore ut addiscat, tunc poterit Episcopus eum ordinare; sed meliùs quidem meo judicio faciet, si non ordinabit. II. Pro initiandis ad Subdiaconatum, et Diaconatum requirit Concilium c. 13 ut sint *litteris et iis quæ ad Ordinem exercendum pertinent, instructi.* Utrùm autem licitè possit ordinari Subdiaconus, vel admitti ad Beneficium, qui adhùc nescit Ordinare Officium divinum, sed probabiliter de brevi præsumitur instruendus, ut pre-

mittit? Rectè affirmant Sanch. c. 3 dub. 45 nu. 6 et Sal. c. 5 n. 44. Modò (intellige) interim ab alio adjuvetur ad recitandum. III. Pro initiandus demùm ad Sacerdotium vult Concilium c. 14 et 25, ut ipsi *ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac ad ministranda Sacramenta, diligenti examine præcedente, idonei comprobentur.*

Sed hic quæritur I. quomodò intelligenda verba 791
illa, *ad ministranda Sacramenta?* Pal. p. 8 n. 13 cum Vasq. et Con. censet intelligi, ut presbyterandi sciant ea, quæ requiruntur ad benè ministranda, non jam Pœnitentiæ, sed Baptismi, et Eucharistiæ Sacramenta. Sanch. autem l. 7 c. 1 dub. 45 n. 16 cum Ledes. intelligit, ut sciant, quæ sit materia, et forma cujusque Sacramenti. Sed meliùs ajunt Laym. tr. 9 c. 7 n. 1 et Salm. c. 5 n. 44 cum Aversa; Rodr. et Philib. presbyterandum debere quidem scire ea, quæ spectant ad sacrificium, et Sacramenta Baptismi ac Extremæ Unctionis, quorum est minister: circà verò Sacramentum pœnitentiæ non requiri in eo tantam scientiam, quanta est necessaria Confessario approbato. Undè infero, quod quilibet simplex Sacerdos debeat habere aliqualem scientiam circà materias magis obvias, quæ pertinent ad Sacramentum Pœnitentiæ, saltèm pro casibus necessitatis, in quibus Confessiones excipere tenetur. Et hoc est juxtà doctrinam S. Caroli Borromæi in Concil. Mediol. 5, ubi dictum fuit, quod initiandus Presbyteratu, *circà Sacramentum Confessionis aliquam* (saltèm) *peritiam habeat.* Aliàs non videtur posse à gravi culpa excusari; etenim Innocentius XII in Bulla, *Apostolici ministerii*, confirmata à Bened. XIII. (apud Bened. XIV. Notif. 16 et 32) explicando præfatum textum Concilii (ut ait præfatus Bened. XIV.) nullam aliam benigniorem interpretationem potuit ei dare, quàm illam reducendo ad studium Theologiæ Moralis. Et ratio est, quia, cum sit officium proprium cujusque Sacerdotis Pœnitentiam ministrare in necessitate, quisque Sacerdos debet scire ea, quæ ad tale officium ritè paragendum spectant; ut clarè infertur ex eo, quod docet

D. Th. sup. q. 36 a. 2 ubi ait: *Ad hoc, quod homo ordinis officium exequatur, oportet quod habeat tantùm de scientia, quod sufficiat ad hoc, quod dirigatur in actu Ordinis illius.. ideò... talis scientia requiritur in eo, qui debet ad Ordines promoveri.* Benigniùs quidem, ut notat Natalis de Alex. (de Ord. Reg. 22) agendum cum iis, qui Religionem professi sunt vitæ contemplativæ, ut sunt Camaldulenses, Carthusiani, et similes. Secùs verò cum aliis, qui vitam activam profitentur; in his enim eadem scientia requiritur, quâ egent alii Sacerdotes: *Aliqui* (addit D. Th. l. c. ad 1) *ad Sacerdotium promoventur, quibus committitur primus actus tantùm* (*suprà corpus Christi verum*) *sicùt Religiosi,... et.... talibus sufficit si tantùm de scientia habeant, quod ea quæ ad Sacramentum perficiendum spectant, ritè servare possint. Alii autem promoventur ad... actum suprà corpus Christi mysticum... undè scientia legis in eis esse debet, non quidem, ut sciant omnes difficiles quæstiones legis.. sed ut sciant quæ populus debet credere et observare de lege.* Et hoc quidem ex illo Malach. 2. 7. *Labia Sacerdotis custodient scientiam, et legem requirent ex ore ejus.*

Undè concludo, quod promovendi ad Sacerdotium non possint tutâ conscientiâ ad Ordinationem accedere, nisi sciant saltèm universaliora principia, quibus solvant dubia saltèm communiter occurrentia proximè moribundis; necnon tenentur distinctè scire, quomodò se gerere debeant circà moribundos, nempè quandò possint eos absolvere? An in articulo, vel periculo mortis? et quali periculo? An præsente Confessario approbato? An absolutè, vel conditionatè? Quandò moribundum possint censere dispositum ad absolutionem? Quid debeant imponere illi, si habeat casus, vel censuras reservatas? Hinc consequenter Episcopus, ne communicet peccato illius, qui petit sine tali scientia ut ordinetur, debet, antequàm ordinet, certus fieri de tali ejus idoneitate, vel saltèm fore brevi, ut ille addiscat; aliàs nescio quomodò posset esse tutus in conscientia. Tantò magis quod undique constet, hujusmodi ordinatos, post acceptum

Presbyteratum, omne studium abjicere, eo quod nulli alii exponi debeant examini, quod erat unicus omnium suorum studiorum scopus. Hic etiàm advertendum id, quod habetur in Concilio Lateran. IV. Can. 10 et 11 (apud Habert. t. 7 p. 484) ubi dicitur: *Præcepimus tàm in Cathedralibus, quàm in Conventualibus Ecclesiis viros idoneos ordinari, quos Episcopi possint coadjutores habere, non solùm in prædicationis officio, verùm etiàm in audiendis Confessionibus et pœnitentiis injungendis, ac cœteris, quæ ad salutem pertinent animarum.*

Quærit. II. An illiterati sint omninò irregulares? Navarrus Man. c. 27 n. 205 dicit inferri ex Trident. sess. 23 c. 4 esse irregulares, qui linguam Latinam non intelligunt; Garcia autem, et Henr. apud Bonac. de Cens. d. 7 qu. 2 pun. 1 n. 2 censent illiteratos non esse irregulares, ità ut non peccent, si in Ordinibus susceptis ministrent; sed hos non posse sine culpa gravi Ordines suscipere. Alii verò cum sententia communi, quam tenent Sanch. Cons. l. 7 c. 1 dub. 45 n. 3. Bonac. l. c. Tamb. eod. tit. tr. 4 c. 12 n. 1. Salm. de Ord. l. c. n. 49 cum Reg. Homob. etc. ac Palaus de Cens. d. 6 part. 10 n. 1 cum Suar. Tol. Fill. Sayr. et Avila, probabiliùs docent, quod illi, qui sunt adeò rudes, ut ignorent etiàm prima rudimenta Grammaticæ, ità ut nesciant præstare ea, quæ pertinent ad Ordinis exercitium, ad quod requiritur sanè scientia linguæ Latinæ, ipsi sint prorsus irregulares, et graviter peccent tàm Ordines suscipiendo, quàm eos exercendo: et, ut dicunt Salm. et Bonac. ll. cc. cum Azor. Suar Fill. et Reg. nec etiàm Papa posset cum eis dispensare, quia hæc irregularitas non solùm est de jure humano, sed etiàm divino et naturali; ipsum enim jus naturale dictat, non esse admittendos ad aliquod munus, qui nequeunt illud exercere. Probatur id ex cap. Illiteratus. Dist. 36 ubi illiteratus (intellige *omninò illiteratus*, ut ait ibi Glossa, nimirùm *qui numquàm Grammaticam audivit*) arcetur à suscipiendis Ordinibus, pari modo ac corpore vitiatus. Advertit

autem Palaus l. c. quod illa tantùm ignorantia irregularitatem inducat, quæ exercitium suscepti Ordinis omninò impedit: et sic pariter Ronc. de Cens. c. ult. q. 6. A. 2 dicit, esse irregularem, qui debitè, et congruè nequit Ordinem susceptum administrare. Advertunt etiàm Anacl. de Cens. q. 3 n. 26. Holz. t. 1 p. 320 n. 367 et Viva de Irreg. qu. 9 art. 4 n. 12 quod hæc irregularitas, sublatâ causa ignorantiæ, de se tollatur sine dispensatione.

Quærit. III. An in Regularibus ordinandis minor requiratur scientia, quàm in sæcularibus? Pro iis qui sunt addicti vitæ contemplativæ, proùt sunt Camaldulenses (ut diximus), Carthusiani, et similes, commune est inter DD. sufficere quod isti sciant legere et canere, ac ea quæ pertinent ad Sacrificium, ut docet D. Thomas loco suprà cit. dicens, quod in Religiosis, qui ordinantur ad altare, satis sit scientia, quâ possint servare ea, quæ ad Sacrificium spectant; et idem asserunt Natal. de Alex. de Ord. Reg. 22. Escob. n. 289 et alii passim. Difficultas est, an idem dici valeat de Religiosis aliorum Ordinum, qui sunt ad vitam activam instituti? Negant Lev. de Ord. c. 7 Con. 4 ubi dicit, eamdem scientiam requiri in Religiosis, quæ in sæcularibus; imò majorem, quia Religiosi frequentiùs assumuntur ad ministeria proximorum; idque probabile putat Escob. n. 294. Sed communissimè affirmant Salm. c. 5 n. 47 cum Soto, et Philib. ac Barb. Alleg. 46 n. 14 cum Sylv. Graff. Henr. Miranda, etc. ac pariter probabile putant Escob. n. 296 et Diana p. 2 tr. 16. R. 31. Ratio, tum quia Regulares communiter ordinantur tantùm ad chorum et altare; tum quia, si alia ignorant, possunt posteà ex sociis ea addiscere: et ab hac sententia non dissentit (ut vidimus) D. Th., dum præfatam doctrinam tradens, generaliter loquitur de Religiosis. Id autem, quod ait Barbos. cum aliquibus, nempè quod possint ordinari Regulares, etiàmsi quodammodò deficiant in lingua Latina, non audeo approbare; nam si in sæcularibus initiandis tantùm ad Ordines minores, requirit Tridentinum, quod saltèm linguam Latinam intelligant, quomodò

Regulares ordinari poterunt ad Sacerdotium, adhùc in lingua Latina deficientes? Prætereà, addunt Salm. l. c. cum Rodr. et Henr. pariter ac pro Religiosis, sufficere pro sæcularibus sacristis, cantoribus, et similibus, ut sciant tantùm legere, canere, et exequi ministeria Ordinis. An autem hæc doctrina sit verè et generaliter probabilis, nec audeo asserere: sapientibus me remitto.

Hîc autem ádvertendum 1. quod Episcopus pos- 794
sit quidem sine examine Religiosos ordinare, acquiescendo testimonio eorum Prælatorum; sed ipse etiàm possit, si velit, eos examinare, ut rectè dicunt Escob. n. 278. Mazz. to. 3 p. 253 et Salm. c. 5 n. 46. cum Aversa, Mirand., etc. Et de hoc non est ampliùs dubitandum post Bullam Bened. XIV. (allatam n. 768) quâ statutum fuit Regulares examinandos esse ab Episcopo ordinante.

Advertendum 2. pro omnibus initiandis, quod Episcopus teneatur per se vel alios eos examinare, nisi aliundè sit certus de ipsorum idoneitate per propriam notitiam, vel per communem opinionem; ità rectè etiàm Salm. c. 5 n. 46 cum eisdem AA. cit. Ex omnibus autem prædictis insuper advertendum, quod, esto Episcopus licitè possit petentes ordinare, si eam afferant scientiam, quam Tridentinum requirit; per hoc tamen non ideò prohibeatur, quominùs majorem exigat scientiam à suis subditis (nam pro alienis aliter sentiendum); maximè si illi ordinentur ad Ecclesiam alicujus amplæ civitatis, quia Concilium in iis, quæ circà scientiam præscripsit, tantùm voluit modum ponere Episcopis, ne promoverent aliquem scientiâ præscriptâ carentem, non verò prohibuit, quin Episcopi majorem scientiam requirant, nisi necessitas loci aliud omninò postulet. Hinc sapientissimè D. Fabritius de Capua Archiepiscopus Salernitanus (dignus perpetuâ memoria ob zelum in Clero reformando) nullum ad Sacerdotium admittebat, nisi priùs eum rigoroso examine, etiàm ad Confessiones audiendas, idoneum dignosceret. Utinam hujus Præsulis exemplum omnes sectarentur! non quidem in-

venirentur tot Sacerdotes inutiles, imò et Ecclesiæ perniciosi, quia ex eo, quod tales rudes sint, studium fastidiunt, et ideò in otio marcescentes ad vitia relaxantur. Hîc etiàm obiter advertendum, quod ex pluribus Decretis S. C. Concilii apud Bened. XIV. Notif. 9 n. 16. Episcopus de novo assumptus ad Episcopatum ex justa causa benè possit examinare Parochos, etiàm Regulares; ex quo infertur, quod tantò magis possit examinare Confessarios non curatos.

4. Requiritur VI. Titulus substentationis; sed de hoc vide dicenda in § II. ex n. 813.

Requiritur VII. Ut inferior Ordo antè superiorem sus-
593 cipiatur: et aliter faciens non solùm graviter peccabit, sed etiàm incurret suspensionem ab exercitio Ordinis suscepti, quousque Episcopus dispenset, ex c. un de Clerico per salt. ord. Qui autem susciperet Ordines minores antè Tonsuram, peccabit etiàm mortaliter, sed non incurret suspensionem; ità Sanch. l. 7. c. 3. dub. 14 et Bon. part. 5 n. 11 c. 1 n. 37.

Si verò quis susciperet Episcopatum antè Sacerdotium, invalidè susciperet, ut docent Suar. Sanch. et alii communiter ap. Salm. c. 1 n. 41. Si autem quis susciperet Sacerdotium antè alios Ordines, posset quidem Episcopus fieri, et validè hic suum munus exerceret, non tamen licitè antè susceptionem Ordinis omissi.

Requiritur VIII. Ut ordinetur tempore debito. Or-
594 dines majores conferri possunt tantùm Sabbatis quatuor temporum, Sabbato antè Dominicam passionis, et Sabbato sancto; Ordines autem minores dari possunt die quolibet festo (modò sit de præcepto, ut explicavit Pontificale Rom.), si conferantur uni vel duobus, ut habetur in cap. De eo, de Temp. Ordin. ubi dicitur: *Licitum est Episcopis Dominicis, et aliis festivis diebus unum aut duos ad minores Ordines promovere.* Utrùm autem liceat ordinare plures quàm duos? Negat Martin à S. Joseph; sed communiter affirmant DD., modò generalis Ordinatio fieri non videatur; ità Sanch. c. 1 dub. 52 n. 8 cum Innoc. Tab. Arm. Heur. Rebuff. Præpos. Turrecr. etc. Salm. c. 4 n. 78 cum

Gran. Bonzi. p. 364 q. 8 cum Sylv. Pal. Bass. Quint. ac Dian. p. 10 tr. 11 R. 66. cum aliis, et Glossa in dicto cap. De eo, v. Ad duos, ubi dicit. *Numquid plures? utique dummodò non videatur generalis Ordinatio.* Ratio est, quia verba textûs non sunt apposita taxativè, sed exemplificativè. Præstereà, dicunt Fagnan. in d. c. De eo, n. 36 cum Host. Barb. All. 11 n. 21 Pal. part. 13 n. 2 cum Henr. Salm. c. 4 n. 78. cum Gran. et Laym. d. 8 c. 1 cum declaratione S. C. ap. P. Zachariam in annot. ad Croix l. 6 p. 2 n. 2290. Ordines minores posse conferri etiàm publicè feriâ VI antè Sabbatum generalis Ordinationis (et etiàm feriâ IV. Quatuor temporum, ut addit Laym.); modò adsit consuetudo, quam testantur Palaus, Salm. et Barbosa ll. cc. cum aliis, jam esse receptam. Episcopi consecratio potest fieri quovis die Dominico, ex c. Ordinationes 1 et c. Quod die dist. 75. Et Diana p. 12 tr. 1 R. 61 addit ex Pontificali, posse etiàm in natalitiis Apostolorum conferri. Prima autem Tonsura quolibet die et loco conferri potest; Conc. t. 10 p. 39 n. 13 et Sanch. dub. 50 n. 1.

Requiritur IX. Ut ordinetur per debita temporum interstitia, quæ sic servanda sunt. I. Ut ascendatur ab uno Ordine minore ad alium, requiritur aliquod tempus, quod quidem à Tridentino non fuit determinatum: sed in hoc potest Episcopus cum causa dispensare, dum in Concilio Sess. 23 c. 11 sic habetur. *Minores Ordines..... per temporum interstitia, nisi aliud Episcopo expedire magis videretur, conferantur.* Justæ causæ dispensandi videntur esse (ut ait Escobar. n. 443) vita solitaria Carthusianorum, ex Declar. S. C. item ætas ordinandi nimis provecta, causa studii, et arctatio beneficii recepti, vel recipiendi. Quale verò intervallum intercedere debeat inter unum et alterum Ordinem minorem, Majol. et Ugol. apud Barbos. in l. c. Trid. n. 4 putant sufficere intervallum de una Ordinatione generali ad aliam; sed Sorbo, et Campanile ibid. dicunt sufficere de uno festo ad aliud. Meritò autem dicit Barb. n. 5 cum Miranda etc. quod 795

licet Episcopus possit dispensare in hoc ex quacumque causa, laudabiliùs tamen sit acturus, si abstinebit à tali dispensatione. Præterea dicunt Sylv. v. Ord. 2 n. 7 ac Rebuff. Henriq. Campanile apud Barb. num. 6 et decisum refert ibid. Armendarius, non licere conferre Tonsuram simùl cum aliquo Ordine minori (nisi adsit alicubi consuetudo); sed probabilius videtur oppositum, cum probabiliùs Tonsura non sit Ordo. II. Ut à minoribus ascendatur ad Subdiaconatum, requiritur spatium anni ex Trident. Sess. 23 c. 11 ubi: *Hi verò nonnisi post annum à susceptione postremi gradus minorum Ordinum ad sacros Ordines promoveantur, nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas judicio Episcopi aliud exposcat: Eccles æ*, idest Ecclesiæ, cui adscribuntur, ut patet ex Trid. c. 13. *Utilitas* autem intelligitur illa quæ quomodolibet conducit ad bonum Ecclesiæ ut ajunt Salm. c. 4 n. 88. Qui autem susciperet Subdiaconatum antè annum sine dispensatione, graviter peccaret, sed nullam incurreret censuram: vide Salm. c. 4 n. 87 et 88. III. Ut autem ascendatur à Subdiaconatu ad Diaconatum, etiàm requiritur spatium anni; in quo tamen ut dispensetur (ut rectè ait Croix n. 2297) non requiritur necessitas vel utilitas Ecclesiæ, sed sufficit quævis rationabilis causa juxtà judicium Episcopi, ut patet ex eod. Trid. dicto c. 13 ubi: *Promoti ad sacrum Subdiaconatus Ordinem, si per annum saltèm in eo sint versati, ad altiorem gradum, nisi aliud Episcopo videatur, ascendere non permittantur.* IV. Ut demùm ascendatur à Diaconatu ad Sacerdotium, ad minus requiritur spatium anni; adque hujus temporis dispensationem non sufficit Ecclesiæ utilitas, sed etiàm requiritur necessitas, ex eod. Conc. sect. 11 c. 14 ubi: *Qui... ad Presbyteratus ordinem assumuntur hi sint, qui... in Diaconatu ad minus annum integrum, nisi ob Ecclesiæ utilitatem, ac necessitatem* (nota) *aliud Episcopo videretur, ministraverint.*

896 Prætereà notandum, quod ille, qui eodem die duos Ordines sacros susciperet, non solùm graviter pecca-

ret contra præceptum Tridentini in dict. c. 13 ubi: *Duo sacri Ordines non eodem die, etiàm Regularibus, conferantur, privilegiis ac indultis quibusvis concessis non obstantibus;* sed etiàm incurreret suspensionem ab illorum exercitio, et in irregularitatem incideret, ut patet ex c. *Innotuit de eo qui furtive, etc.* et c. Litteras, ac c. Delectus de Temp. Ord. Hinc dicitur in cit. cap. Litteras, quod, si quis Sabbato susciperet unum sacrum Ordinem, et alium die Dominica, continuato jejunio, idest nullâ cœna facta, etiàm suspensionem incurreret; tunc enim (ut ait textus) ex fictione canonica vespera Sabbati et mane Domicinæ pro uno die computantur; secùs verò, si jejunium non fuerit continuatum. Ex quo probabiliter infert Renzi p. 363 qu. 7 cum Nicolio, quod, si quis obtinuerit indultum suscipiendi Ordines sacros tribus diebus festivis, poterit, soluto jejunio Sabbato Ordinationis, suscipere unum, et alium die Dominica sequenti, idque decisum refert à Sacr. Congr. die 25 julii 1662. Intereà inferunt etiàm probabiliter Sanch. lib. 7 c. 1 dub. 51 n. 4. Laym. c. 8 n. 9. Escob. n. 433. cum Suar. Majol. Villal. et Leand. ac Sylvest. Henr. etc. apud Croix n. 2291. quod, si Episcopus propter infirmitatem, vel aliam causam non possit Ordinationem Sabbato exercere, aut eam absolvere, poterit illam continuare die Dominica; modò (ut ajunt) continuetur jejunium tàm ex parte initiandi, quàm ex parte Episcopi, ut rectè addit Sanch. Ad hoc autem non quidem requiritur jejunium naturale, ut aliqui improbabiliter sentiunt, sed sufficit ecclesiasticum, quia textus de hoc clarè loquitur, ut rectè dicunt Sanch. n. 5. cum Sylv. et Tab. et Escob. n. 436. cum Marchino, et Leand.

Sed hìc dubitatur 1. An suspensio prædicta sit latæ sententiæ? Negant Diana p. 5 tr. 10 R. 36 et Villal. apud Escob. n. 448. Sed rectè affirmant Nav. c. 27 n. 241. Bonac. de Cens. p. 1 § 1 n. 450. cum Suar. Sayr. Molf. Turrian. Marchino, etc. Idque patet ex d. cap. Litteras, ubi sic dicitur: *Ab executione officii*

Sacerdotalis tamdiù volumus manere suspensum, donec de illo disponatur. Hæc tamen suspensio incurritur tantùm ab ultimo Ordine suscepto, ut benè infert ex præfatis verbis Escob. n. 450. cum Suar. Sayr. et Molf.

Dubit. 2. An, qui suscipit duos Ordines sacros, non servatis interstitiis, suspensionem incurrat? Respondetur: Qui ordinatur continuatis diebus extrà tempora, incurrit quidem suspensionem ex Bullis Sixti V. et Clem. VIII. prout incurrit etiàm qui ordinatur sinè Litteris Dimissoriis, vel antè legitimam ætatem; vide Tambur. l. 7 c. 11 § 1 n. 3. Qui verò ordinatur diversis diebus, non servatis interstitiis, sed legitimis temporibus, peccaret quidem graviter sed suspensionem probabiliùs non incurrit, ut dicunt Bonac. d. 8 p. 5 n. 35. Barbosa in Trid. sess. 23 c. 15 n. 11. Croix n. 2302. Renzi p. 360 q. 1 cum Suar. Tamb. l. c. cum Pal. Salm. c. 4 n. 87. cum Turrecrem. et Escob. n. 457. cum Nav. Villal. March. etc. et Cabassutio T. J. c. 16 n. 12. cum Navar. et Sayr. (contra Dian. p. 4 tract. 2. Resol. 55.) Licet enim Sixtus V. in quadam Extravag. pœnam suspensionis imposuerit, tamen illa, respectu ad nostrum casum, sublata fuit à Clem. VIII. in Bullar. tom. 3 pag. 40 ut refert Tamb. loc. cit.

797. Qui autem eadem die susciperet quatuor Ordines minores unà cum Subdiaconatu, etiàm peccaret graviter, ut habetur ex c. 2 *de eo qui furtive*, *etc.* ubi dicitur: *Quatuor minores Ordines contulisti, quibus non contentus Subdiaconatum etiàm temerario ausu recepit... Mandamus quatenùs eum in minoribus dumtaxat celebrare permittas.* Dicit autem Vasq. ap. Salm. c. 4 n. 80. præfatum textum fuisse revocatum per Trident. sess. 23 c. 13 ubi Concilium tantùm inhibuit duos sacros Ordines simùl conferri; sed hæc doctrina communiter non recipitur, nam Concilium id præscribendo textum non revocavit, sed illum in suo vigore reliquit. At hìc dubitatur. 1 an ab hac prohibitione excuset consuetudo contraria, si alicubi vigeat? Negant Sylvest. Tol. Reg. etc. apud Escob.

n. 444. Sed veriùs affirmant Nav. c. 25 n. 71. Suar. de Censur. dist. 31 sect. 1 n. 41. (qui affert de hoc Decr. S. C.) Holzm. n. 86. Salm. c. 4 n. 80. cum Vill. Marchino, Leand. etc. ac Escob. n. 445. cum S. Ant. Sayr. Molfes. Rodriq. et Miranda; quia hujusmodi consuetudo nullibi videtur reprobata.

Dubit. 2. Utrùm taliter ordinatus, ubi non adest contraria consuetudo, incurreret suspensionem? Affirmat Bonac. de Censur. d. 3 p. 5 § 1 n. 4. Sed probabiliùs negant Escob. n. 450. et Suar. l. c. n. 40 quia Pontifex in dicto c. 2 tantùm præcipit Episcopo, ne permittat ordinato ministrare, non autem eum suspendit. Meritò tamen dicit Navar. Man. c. 27 n. 241. contra Suar., hunc fieri irregularem quòad Ordines superiores suscipiendos, dum ibi sic subditur: *Si verò (ordinatus) domum religiosam intravit, et mores ejus exegerint, Abbas (si voluerit) in aliis poterit Ordinibus dispensare.* Si igitùr indiget dispensatione, erit hic quidem irregularis ad alios ordines recipiendos.

Dubit. 3. an Regulares possint ex licentia suorum Prælatorum ordinari extrà tempora? Negant Vasq. Suar. Les. Peyr. etc. apud Escob. n. 464. quia licet Greg. XIII. hoc privilegium concesserit Soc. Jesu, tamen expressè prohibuit, quominùs aliæ Religiones in eo communicarent. Sed veriùs affirmant Laym. c. 8 n. 2. Barbosa Alleg. 17 n. 6. Escob. n. 466. cum Machad. Leand. Delacrux, Diana, etc. ac Salm. c. 4 n. 83 et 84. cum Aversa, Philib. Portel. et Rodr. Ratio, quia post Greg. XIII. Clem. VIII. absolutè hoc privilegium concessit omnibus Mendicantibus, et Urb. VIII. concessit Ordini Discalceatorum SS. Trinit. ut fert Escob. n. 465. Et novissimè Bened. XIII. (apud Benedict. XIV. Notif. 23 n. 5.) in Concilio R. tit. 5 c. 2 hoc privilegium confirmavit dicens: *Quo verò ad Regulares, privilegia à Pontificibus habentes, sivè expressè, sivè per viam communicationis concessa, sacros videlicet Ordines extrà tempora suscipiendi, cum privilegia ipsa in suo robore persistant, nec iis derogatum fuisse constat, decernimus perindè Regulares eosdem absque*

novo Indulto Apostolico tutè posse extrà tempora ordinari.

Dubit. 4 an Regulares, cum ordinantur extrà tempora, possint ordinari quovis festo duplici, esto non sit de præcepto? Affirmant Diana p. 5 tr. 23 R. 97 et Præpos. Fagund. Villal. et Homob. apud Escob. n. 470. item Suar. Steph. et Manuel. apud Barbos. Alleg. 17 n. 7. qui id probabile putat. Et idem dicit Croix n. 2293. cum Gobat. Tamb. etc. de iis, qui ex indulto ordinantur extrà tempora tribus diebus festivis. Ratio, quia Alexander VI. loquens de initiandis per hoc privilegium, dixit, posse ordinari *tribus diebus Dominicis, sivè duplicibus*; non autem dixit de præcepto, sed tantùm *duplicibus* (ad differentiam semiduplicium) diebus, qui ut plurimùm non sunt de præcepto. Sed negant probabiliùs, ut videtur, Escob. n. 472. Azor. par. 2 l. 1 c. 27 q. 19 et Lugo. Resp. Mor. lib. 1 dub. 36 dicentes, eos non posse ordinari nisi die festo de præcepto, in quo populus vacat ab operibus servilibus. Ratio, tum quia Greg. XIII. loquendo de hoc eodem privilegio, dixit *diebus Dominicis, et festivis diebus*, non *festivis duplicibus*; tum quia dies festivus in sua propria significatione denotat diem feriatum, ut explicat Ambrosius Calepinus verb. *festus dies*. Et licet in Rubricis Missalis, et Breviarii *festum* accipiatur, proùt distinguitur à feriis, in jure tamen *festum* accipitur ut dies, in qua vacatur ab operibus laboriosis. Hæc quidem secunda sententia est tutior, et videtur probabilior; sed primam non audeo reprobare, et dico, standum esse consuetudini, quæ est optima legum interpres.

Notandum autem hîc, quod ii, qui obtinent à Papa licentiam suscipiendi Ordines sacros extrà tempora tribus diebus festivis, non egeant Dimissoriis sui Ordinarii, sed tantùm testimonialibus, sine quibus ordinans incurreret suspensionem per annum à collatione Ordinum, et ordinatus suspensionem perpetuam ab exercitio Ordinis suscepti; ità habetur in Tridentino sess. 23 c. 8. Ubi tamen notandum, quod hoc

dicatur de eo qui obtinet indultum suscipiendi Ordinem à quocumque Episcopo; aliàs, etiàm à proprio debet ordinari, vel ab eo Dimissorias ad alium accipere. Licentia autem suscipiendi Ordines sacros tribus diebus festivis intelligitur, ut dies sint interpolati, prout refert Croix n. 2301 declaratum à S. C.

Requir. X. Locus pro collatione Ordinum, de quo in Trid. sess. 23 c. 8 sic habetur; *Ordinationes sacrorum Ordinum statutis à jure temporibus, ac in Cathedrali Ecclesia, vocatis præsentibusque ad id Ecclesiæ Canonicis, publicè celebrentur. Si autem in alio Diæcesis loco, præsente Clero loci, dignior (quantum fieri poterit) Ecclesia semper adeatur.* Scio tamen, plures Episcopos etiàm Ordines sacros solere in privato Sacello conferre: fortè hodiè sic usus habet. 798

Adde nomine *loci*, etiàm requiri existentiam Episcopi in propria Diœcesi; nam si ipse conferret Ordines in Diœcesi aliena, incurreret suspensionem ab exercitio Pontificalium, et ordinatus ab exercitio Ordinis suscepti, ex Trid. ses. 6 de Ref. c. 5. Hoc tamen rectè dicunt Salm. c. 4 n. 75. cum Bon. Philib. Vil. Henr. etc. non intelligi de collatione primæ Tonsuræ, cum hæc sine Pontificalibus conferatur. Si autem Episcopus rogatus ab alio, in ejus Diœcesi generalem Ordinationem habeat, poterit ordinare non solùm subditos suos, sed etiàm aliarum Diœcesium, ut Salm. n. 76. cum iisdem AA. et communi; quia Tridentinum l. c. hoc prohibuit casu tantùm, quo aliquis Episcopus prætextu cujusdam privilegii vellet in alterius Diœcesi ordinare sine illius licentia. An autem Ordinatio debeat fieri ab Episcopo celebrante? vide dicta n. 744 Not. II.

Requir. XI. Ætas. In quo notandum I. quod pro 799
prima Tonsura requiratur, ut initiandus polleat usu rationis, et ideò saltèm sit septennis, ut dicit Bened. XIV. in Bulla, *Inter sollicitas*, an. 1745 § 19. Sed in Concordato nostri Regni requiritur ætas saltèm 10 annorum. Pro Ordinibus minoribus nulla in jure assignatur ætas; solent tamen conferri (ut ait idem Bened.

XIV. ib.) ab an. 7 ad 14. Pro Subdiaconatu verò statuitur annus 22. Pro Diaconatu 23. Pro Sacerdotio 25 Ità in Trid. sess. 23 c. 22. Sufficit autem, ut annus præscriptus sit inceptus; ità communiter omnes, vide Salm. Idque colligitur ex ipso Concilio sess. 24 c. 12. Prætereà, pro Episcopatu requiritur annus 30 et idem dicitur pro Cardinalatu, quàmvis ex concessione Sixti V. Cardinales Diaconi possint esse ætatis suæ an. 22 vide Salm. c. 5 n. 30. Pro beneficiatis autem requiritur annus 14 ex Trid. sess. 23 c. 6. Sed si beneficium sit curatum, requiritur annus 25 saltèm inceptus, Trident. sess. 24 c. 12. Pro Canonicatu in Cathedralibus requiritur annus 22 inceptus, Trident. sess. 22 c. 4. In Collegiatis verò sufficit annus 14 cum in jure nihil pro eo si statutum; Salm cap. 5 n. 38.

Notandum 2 quod is, qui sine legitima ætate scienter ordinatur, incurrat suspensionem perpetuam ipso facto ab exercitio Ordinis suscepti, et Papæ reservatam, ut habetur in Extravag. Pii II. quæ incipit, *Cum ex sacrorum*, et refertur in extensum à Barbosa All-leg. 17 n. 11. Eam autem S. Pius V. et Sixtus V. auxerunt, et Clemens VIII. confirmavit, ut refert Escob. n. 265. Si verò prædicta suspensio occultè sit contracta, tunc poterit Episcopus delinquentem ab ea absolvere, ex concessione Tridentini sess. 24 c. 6 ut dicunt communiter Bonac. de Censur. D. 3 p. 5 n. 2. et Salm. de Ord. c. 5 n. 39. cum communi.

Sed hîc dubitatur 1. An incurrat præfatam suspensionem qui ex ignorantia crassa (non tamen affectata) ordinatur antè legitimam ætatem? Affirmant Laym. l. 9 c. 20 n. 2. et Bonac. l. c. Sed communiùs et probabiliùs negant Navar. Man. c. 27 n. 156. Suar. de Censur. D. 31 sect. 1. Tol. l. 1 c. 48 n. 7. Barbos. All. 16 n. 15. Escob. n. 270. cum Con. Præp. Rodr. et Avila, ac Salm. c. 5 n. 39. cum Trull. Aversa, Dian. Vill. etc. Ratio, quia talis suspensio imposita est à Pio II. in temerarios (dum utitur verbo *temeritatem*), quales non sunt qui peccant ex sola ignoran-

tia supina, ut dicemus l. 7 de Censur. n. 47 et 48. Hinc dicunt præfatii AA. quod taliter ordinatus, completa ætate, benè possit Ordinem susceptum exercere; si verò antè illam exerceret, peccaret sed non incurret irregularitatem.

Dubit. 2. An, qui mala fide suscepit Ordinem antè ætatem, possit exercere Ordinem, postquàm ætatem compleverit, sine absolutione à suspensione incursa? Affirmant Sotus, Corduba, et Medina apud Escob. Sed veriùs id negant Barbosa All. 16 n. 15 cum Miranda, et Escob. n. 236 cum Bonac. Henr. Marchin. Rodr. et Diana. Ratio, quia censura jam contracta non tollitur nisi per absolutionem.

Dubit. 3. An incurrat irregularitatem qui antè legitimam ætatem suscipit Sacerdotium? *Prima* sententia affirmat, quam tenent Bonac. dist. 8 de Sacram. q. un. p. 5 n. 13 et Barbosa All. 16 n. 16 cum Cov. Nav. Salled. et Sorbo. Ratio, quia hic celebrando cum Episcopo ordinante verè hostiam consecrat (ut docet D. Th. 3 p. q. 82 art. 2), et ideò jam exercet Ordinem cum suspensione susceptum. *Secunda* verò sententia communior, et valdè probabilis negat, et hanc tenent Suar. de Censur. dist. 31 sect. 1 n. 71. Conink dist. 16 n. 36. Diana p. 5 tr. 10 R. 37. Escob. n. 283 cum Sylv. Med. Ugolin. Quaranta, Naldo, Homob. March. item Sayr. Avila, Henr. etc. apud Barbos. l. c. Ratio 1 quia consecratio illa non censetur actus moraliter distinctus ab ipsa Ordinatione; sicùt enim tota Ordinatio Episcopi à principio usque ad finem est unus actus moralis, ità et ordinati; undè non videtur æquum, quod ipse una actione morali duplicem incurrat pœnam, nempè suspensionem, et irregularitatem. Ratio 2. quia in citata Extravag. Pii II. (apud Barbos. Alleg. 17 n. 11) sic dicitur: *A suorum Ordinum executione ipso jure suspensi sint; et si, hujusmodi suspensione durante, in eisdem Ordinibus ministrare præsumpserint, eo ipso irregularitatem incurrant.* Quo verbo *durante* videtur Pontifex supponere irregularitatem incurri tunc solùm, cum incursio suspensionis jam moraliter tem-

pore præcesserit Ordinis exercitium. Item, cum Pontifex imponat irregularitatem in præsumentes, minimè videtur comprehendere hunc, qui non ex propria electione, sed ex necessitate Ordinationis debet cum Episcopo concelebrare. Referuntque Suar. n. 74 et Escob. l. c. hujusmodi Ordinatos ex stylo Cancellariæ non reputari irregulares, cum ipsi tantùm à suspensione absolvantur. Et idem dicunt Suar. n. 72 ac Escob. et Diana ll. cc. cum aliis, de Diacono, vel Subdiacono, qui cum tali suspensione in eadem Ordinatione canit Evangelium, aut Epistolam. Et idem dicendum de eo qui suspensionem incurrit, cum ordinatur per saltum, vel extrà tempora, vel sine Dimissoriis proprii Episcopi, vel eadem die suscipit duos Ordines sacros, aut Ordines minores cum Subdiaconatu; juxtà suprà dicta.

Utrùm autem incurrat irregularitatem qui tantùm ordinatur cum excommunicatione priùs contracta? Affirmat Bonac. de Irregul. d. 7 q. 3 part. 4 n. 1 cum Navar. Tol. Henr. Sayr. etc. ex cap. Cum illorum, de sent. excom. et cap. 1 *De eo qui fuit*. Sed probabiliùs negant Suar. de Censur. dist. 41 sect. 3 n. 2 et Bened. XIV. de Synod. t. 3 p. 193, cum Tamb. Diana, Lez. Gibal. etc. et ità refert sensisse S. C. Ratio, quia ex præfatis textibus non expressè colligitur, quod talis sit irregularis, sed tantùm quod sit suspensus; pro cujus tamen suspensionis absolutione etiàm ad Papam debet recurri, ut advertit Tourn. t. 2 de Cens. p. 106 cum Gibert; intellige, si suspensio sit publica; nam aliàs potest absolvi ab Episcopo juxta c. Liceat 6 sess. 24. Trident. Tantò magis autem non incurret irregularitatem qui supensus vel interdictus suscipit sacrum Ordinem; et in hoc consentit etiàm Bonac. l. c. n. 2 cum Sayr. Filliuc. et aliis. Hoc tamen intelligendum, si taliter ordinatus Ordinem non exerceat in ipsa Ordinatione, nam si v. gr. aliquis Diaconus, vel Subdiaconus accedat ad Ordinationem jam antecedenter aliquâ irretitus censura, et in Ordinatione susceptum Ordinem exerceat canendo Evangelium, vel Epistolam, irregularitatem non effugiet, ut rectè ait Tourn. d. t.

a p. 107 ver. *Si quis*. Ratio, quia tunc jam exercet Ordinem cum censura priùs contracta. Idemque meritò aït Tourn., cum Avila procedere de Sacerdote, qui concelebrat cum Episcopo, contra Sayr. et Laym. de Irreg. c. 3 n. 5.

Notandum 3. quod ætas computanda sit non die 800
Baptismi, sed nativitatis, ut constat ex c. 3 et aliis, Dist. 77. Vide Croix n. 2306. Dubitatur autem 1. An quis mane diei, in cujus vespera complet ætatem requisitam, possit ordinari? Affirmant Dian. part. 9 tr. 9. R. 50. Salm. c. 5 n. 31 cum Ledesma, et Philiber. ac Escob. n. 264 cum Trull. et March. tum quia minimum pro nihilo reputatur; tum quia dies inceptus in favorabilibus habetur pro completo; tum etiàm quia vespera, et mane moraliter sumuntur pro una die. Sed probabiliùs id negant Croix n. 2309 cum Navar. et Vill. item March. Pasq. et Narb. apud Escob. n. 261. Ratio, quia v. gr. pro Subdiaconatu ætas debet esse annus 22 inceptus; undè qui annum 21 non verè complevit, minimè potest dici annum 22 attigisse.

Dubit. 2. An dies anni bissextilis possit excludi in supputanda ætate Ordinandorum? Affirmant Barb. Henr. Sylv. etc. apud Salm. c. 5 n. 32 quia annus requisitus intelligitur per se annus ordinarius, nempè constans 365 diebus. Sed veriùs negant Bon. d. 8 qu. unic. p. 5 n. 14. Sanch. de Matrim. d. 24 n. 22 et Escob. n. 286 cum March., Molf. Dicast. et Dian. Ratio, quia ad ætatem requisitam anni sunt computandi juxtà consuetudinem Ecclesiæ, quæ rectè statuit, ut de quatuor in quatuor annos addatur unus dies, propter horas quæ in quolibet anno supersunt.

Certum est autem, quod Episcopi nullo modo possint in ætate dispensare; verumtamen dicit Croix n. 2314. hodiè ex speciali privilegio posse Episcopos dispensare ad certum tempus, saltèm pro beneficio curato, ubi est necessitas, vel utilitas Ecclesiæ.

Requir. XII. insuper ad suscipiendos Ordines, ut 801
initiandus exercuerit Ordinem priùs susceptum in Ecclesia, cui est adscriptus, ex Trid. sess. 23 c. 11 et

13. Sed putant Salm. c. 4 n. 74. hoc non esse de præcepto gravi, cum verba Concilii magis sint consultiva, quàm præceptiva, nempè illa: *At in unoquoque Ordine juxtà præceptum Episcopi se exerceant*, *etc*.

Requir. XIII. proùt præscribit Pontificale, ut Ordinandi Eucharistiam accipiant; sed hoc non sub mortali, ut ait Croix n. 2225. cum Gobat. Imò nec sub levi tenentur communicare initiandi ad Ordines minores, ut dicit idem Croix cum communi, ut asserit. Presbyteri autem veriùs tenentur communicare sub mortali, cum ipsi verè celebrent cum Episcopo, ut diximus ex D. Th. n. 799. Dub. 3.

Requir. XIV. probitas vitæ; sed de hac jam locuti sumus in Tract. de Sacram. in gener. ex n. 65. et iterùm mox loquemur agendo de vocatione ad sacrum ministerium.

802 Requir. XV. vocatio divina, de qua, cum sit res tanti momenti, undè pendet æterna salus tàm Ordinandorum, quàm populi christiani, mirum est, quod tot Morales Scriptores nullum verbum faciant, præter paucos, inter quos fusè et egregiè signanter scripserunt de hoc puncto Habert tom. 7 ex p. 433 et P. Conc. to. 10 ex p. 42. Quàm necessaria sit hujusmodi vocatio, patet ex SS. Patribus, et ex ipsis sacris Scripturis, et præsertim ex illo D. Pauli ad Hebr. c 5 v. 4 et 5 ubi: *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tamquàm Aaron. Sic et Christus non semetipsum clarificavit, ut Pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum, Filius meus es tu.* Undè Apostoli, ut in locum Judæ alium surrogarent, sic Deum deprecati sunt: *Tu, Domine, ostende quem elegeris.* Et ipse Christus Joan. 10 v. 1 et 2 dixit: *Qui non intrat per ostium in ovile ovium... fur est et latro; qui autem intrat per ostium, pastor est ovium*, qualis est quidem quivis Sacerdos, dum cuivis Sacerdoti committitur incumbere saluti animarum. Et rursus Jo. c. 15 v. 16. *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos... ut fructum afferatis, et fructus vester maneat.* Rursus Lucæ c. 10 v. 2 *rogate... Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.* Illi igitùr, qui

non vocati à Deo in sacra ministeria se intrudunt, ipsi sunt de quibus per Jeremiam (23. 21) inquit: *Non mittebam Prophetas, et ipsi currebant.* Quo quidem hominum genere, ut ait Catechismus, nihil infelicius ac miserius, nihil Ecclesiæ calamitosius esse potest.

Præcipua autem signa divinæ vocationis ad statum ecclesiasticum sunt. I. Scientia conveniens, de qua jam egimus n. 790. II. Probitas vitæ, de qua loquens Trident. sess. 23 c. 12 sic ait: *Sciant...Episcopi...deberè ad hos Ordines assumi dignos dumtaxat, et quorum probata vita senectus sit;* juxtà illud (Sap. 4. 9): *Ætas senectutis vita immaculata.* Hinc Apostolus 1. Tim. 3 prohibet ordinari neophytos, idest (ut explicat in d. loco D. Th.) *qui non solùm ætate neophyti sunt, sed et qui neophyti sunt perfectione.* Quapropter idem S. Doctor 2. 2 qu. 189 art. 1 ad 3 dicit: *Ordines sacri præexigunt sanctitatem.* Et Suppl. qu. 35 ar. 1 ad 3 ait: *Ad idoneam executionem Ordinum non sufficit bonitas qualiscumque, sed requiritur bonitas excellens.* Hanc rationem de hoc assignans: *Ut sicùt illi, qui Ordinem suscipiunt, super plebem constituuntur gradu Ordinis, ità et superiores sint merito sanctitatis.* Undè sic concludit: *Et ideò præexigitur gratia, quæ sufficiat ad hoc, quod dignè connumerentur in plebem Christi.* Idque prius dixit S. Dionysus c. 3 de Eccles. Hierar.: *in divino omni non audendum aliis ducem fieri, nisi secundùm omnem habitum suum factus sit Deiformissimus, et Deo simillimus.* Qui autem habet sanctitatem ordinariam, nempè solam gratiam habitualem, non potest quidem dici *secundum omnem habitum suum Deo simillimus.* Ad hoc facit etiàm illud celebre D. Aug. dictum. *Aliquandò bonus Monachus vix bonum facit Clericum.* Et illud aliud D. Hieron. ad Rusticum: *Sic vive in Monasterio, ut Clericus esse merearis.* Undè scripsit S. Jo. Chrysost. l. 2 de Sacerdot. c. 2: *Multò major vitæ integritas huic* (idest Clerico), *quàm illis* (nempè Monachis) *necessaria.* III. Signum est recta intentio, nimirùm desiderium vacandi divinæ gloriæ, et saluti animarum, non autem (ut ait D. Bernardus Declam. in Evang. *Ecce*

nos etc.) *honorem quærendi proprium, aut corporis voluptatem, quæ sunt, non quæ Jesu Christi.*

203. Qui autem sine vocatione, talibus signis explorata, in sacrum ministerium se intrudit, non potest quidem à gravi præsumptione excusari. En quomodò S. Anselmus (in cap. 5 ad Hebr. super illud Apostoli, *Nec quisquam sumit, etc.*) de hoc loquitur: *Qui enim se ingerit, et propriam gloriam quærit, gratiæ Dei rapinam facit, et ideò non accipit benedictionem, sed maledictionem.* Et ratio hujus eruitur ex eo quod docet D. Th. p. 3 q. 27 a. 4 ubi: *Illos, quos Deus ad aliquid eligit, ità præparat et disponit, ut ad id, ad quod eliguntur, inveniantur idonei, secundùm illud* (2 *Cor.* 3). *Sufficientia nostra ex Deo est, qui et idoneos nos fecit ministros novi Testamenti.* Ergò ille, qui non ex Deo eligitur, sed ipse se ingerit, non erit idoneus minister; ideò sapienter ait Habert de Ord. c. 1 § 2 quod iste: « (non sine magnis difficultatibus poterit saluti suæ consulere, manebitque in corpore Ecclesiæ, velut membrum in corpore humano suis sedibus motum, quod servire potest, sed ægrè, et cum deformitate) ». Undè concludit «: (Licet absolutè loquendo salvari possit, difficulter tamen ingredietur viam, et apprehendet media salutis) ». Cum autem hic magno periculo damnationis se exponat, nescio quomodò à culpa gravi excusetur. *Qui sciens* (ait doctissimus Episcopus Abelly *in Opus. Sacerdos Christian. cap.* 4), *nulla divinæ vocationis habita ratione, se in Sacerdotium intruderet, haud dubiè seipsum in apertum salutis discrimen injiceret peccando scilicet in Spiritum sanctum; quod quidem peccatum vix, aut rarissimè dimitti ex Evangelio discimus.*

Hinc quidem discrimini tantò magis se committunt Episcopi illi, qui non vocatos ad Ordines sacros promovent, ex illo Apostoli (1 Tim. c. 5 v. 22): *Manus citò nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis.* Quæ verba exponens S. Leo Epistol. 1 (alias 87) ad African. 2 dicit: *Quid est communicare peccatis alienis, nisi talem effici ordinantem, qualis est*

ille, qui non meruit ordinari? Hinc Tridentinum sess. 23 c. 7 præcipit Episcopo, ut antequàm suos subditos ad Ordines promoveat, *institutionem, mores, doctrinam... diligenter investiget, et examinet.* Undique enim in Jure Canonico præscribitur, et signanter in cap. Nullus dist. 24 ut, *Nullus ordinetur, nisi probatus fuerit.* Undè sapienter advertit D. Bernar., ad Ordines admittendos esse tantùm *probatos, non probandos.* Ad hanc autem probationem ab Episcopo exquirendam, non quidem sufficit, quod ipse nihil mali noverit de Ordinando; sed debet fieri certus de ejus positiva probitate, juxtà sublimitatem gradûs, ad quem ille inhiat ascendere, ut communiter dicunt Sotus 4. Sent. Dist 25 qu. 1 n. 3. Sanch. Confess. c. 1 dub. 46 n. 1. Salm. de Ord. c. 5 n. 41. Holzm. eod. tit. n. 46 et fusius Habert, Merbes. Conc. et alii cum D. Th. sup. q. 36 a. 4 ad 3 ubi dicit: *Ad minus* (idest *non solùm*, ut benè explicat Glossa) *hoc requiritur, quod nesciat Ordinans aliquid contrarium sanctitati in Ordinando esse, sed etiàm exigitur amplius, ut secundum mensuram Ordinis, vel officii injungendi, diligentior cura apponatur, ut habeatur certitudo de qualitate promovendorum, saltèm ex testimonio aliorum.* Qualitas autem promovendorum est illa, quam expressit idem S. Doctor. in 2 2 q. 189 a. 1 ad 3 ubi dixit: *Ordines sacri præexigunt sanctitatem... undè pondus Ordinum imponendum est parietibus jam per sanctitatem desiccatis* (nempè ut addit) *ab humore vitiorum.* Et N. SS. P. Bened. XIV. in Bulla, *Ubi primum*, sapientissimè sic Episcopos alloquitur: *Studiosâ et magna adhibita diligentia investigandum à vobis est, an eorum, qui priorum susceperint ministeria, talis fuerit vivendi ratio, et in sacris scientiis progressio, ut verè digni judicandi sint, quibus dicatur, ascende superiùs; cum alioquin expediat in inferiori potiùs aliquos manere gradu, quàm cum suo majori periculo, et aliorum scandalo ad altiorem provehi.*

De tali etiàm probatione loquens S. Jo. Chrysost. Homil. 16 in Tim. dicit: *Quid est illud citò? Non ex*

prima probatione, nec secunda, nec tertia, sed ubi consideratio diuturna præcessit, exactissimaque discussio, tunc imponito manus. Neque ea res periculo caret; eorum, quæ ille peccaverit, tu quoque pœnam dabis, qui initium dedisti etiàm præcedentium delictorum. Qua de re Episcopi in hac probatione expetenda non debent esse contenti simplici attestatione Parochorum qui humanis ducti respectibus in hujusmodi attestationibus concedendis facilè Clericis indulgent, ne in se attrahant ipsorum odium, eorumque propinquorum; sed insuper ab aliis fide dignis, capta secreta informatione, certi fieri debent, non solùm quod initiandus non fuerit malus, nempè quod non fuerit rixosus nondederit scandalum, frequentando ludos, pravas conversationes, etc, sed etiàm quod ille sit positivè bonus, scilicet quod vitam agat spiritualem, sit assiduus in Ecclesiis, Sacramenta frequentet et Orationem, vivat à sæcularibus segregatus, sociis morigeratis comitetur, studio vacet, modestâ utatur veste, etc. Quod si Prælatus sciverit Clericum alicujus publici scandali notâ intinctum fuisse, tunc non satis erit communem probationem de eo exigere, sed opus erit plurium annorum experientiâ emendationem ejus comprobare; justè enim tunc metuere debet, ne ille pietatem affectet, ut ad Ordines perveniat, quibus susceptis, ad pristinam redibit pravitatem. Dicet aliquis: Si hoc observaretur, deficerent utique in Ecclesia ministri. Recte respondet ad hoc idem Benedict. XIV. in Bulla suprà citata ex Conc. Lateran. *Meliùs est pauciores habere ministros, sed probos, atque utiles, quàm plures qui nequidquam sunt valituri.* Utrùm autem sit semper deneganda à Confessario absolutio Clerico habituato in vitio turpi occulto, qui vult ad Ordines sacros ascendere, sine prævio continentiæ experimento? Vide Dissert. de hoc puncto positam in tract. de Sacram. ex num. 63.

804 Si autem vocatio divina necessaria est ad Sacerdotium, magis erit necessaria ad officia Episcoporum, et Parochorum, de quibus loquens D. Thom. 2. 2

qu. 185 art. 1 dicit, *appetere... Episcopatum ratione... circumstantium bonorum... est illicitum... ad celsitudinem gradûs appetere Episcopatum est præsumptuosum... sed appetere proximis prodesse, est secundùm se laudabile. Verum, quia, prout est Episcopalis actus, habet annexam gradus celsitudinem, præsumptuosum videtur quod aliquis præesse appetat ad hoc quod subditis prosit, nisi manifesta necessitate imminente.* Id confirmavit N. SS. P. Bened. XIV. in Bulla novissimè edita die 12 Apr. 1753 quæ incipit, Inclytum, inquiens: *Nec unusquisque ignorare debet à peccati culpa immune non esse desiderium ipsum Episcopatûs, quia quàmvis desiderium aliis juvandi laudabile est, tamen cum hoc adjumentum præstari non valeat sine ipsa Episcopatûs sublimitate, ut plurimum ex vitio insitæ præsumptionis ortum habet.*

« Quæres, quæ sint officia ordinatorum?

» Resp. I. Ostiarii est claves templi servare, ape- 808
» rire, et claudere ejus januas; arcere eos, quibus
» non licet interesse sacris; campanas pulsare; quæ
» intrà Ecclesiam sunt, custodire; ei, qui prædicat,
» aperire librum. II. Lectoris munus est legere in Ec-
» clesia lectiones veteris, et novi Testamenti: item
» docere catechumenos rudimenta fidei christianæ.
» * (*Item panem et novos fructus benedicere.* Salm.
» cap. 3 n. 14. *Non autem prædicare, ut communiter*
» Salm. ibidem contra Vasq.)* III. Exorcistæ munus
» est manus imponere suprà vexatos à spiritibus im-
» mundis, ad illos adjurandos, et ejiciendos; item
» ad exorcizandos catechumenos. * (Tenent Suar. et
» Sanch. contra Philip. *omnes fideles posse exorciza-*
» *re; quàmvis hoc magis possint ordinati ad hujusmodi*
» *munus ab Ecclesia: et ideò hi solùm solemniter illud*
» *exercere valent. Vide dicta* l. 3 de Adjur. ex n. 193.
» App. ad n. IV.)* IV: Acolythi munus est præpa-
» rare ampullas vini et aquæ ad Sacrificium Missæ,
» et porrigere Subdiacono, ferre cereos ad idem Sa-
» crificium, et illi ministrare, undè et Ceroferarius
» dicitur. V. Subdiaconi munus est immediatè sub-
» ordinari Diacono ad Sacrificium Missæ, calicem

» et patenam illi tradere, urceolum cum aqua præ-
» bere, aquam ad lavandas manus infundere, Epis-
» tolam ex officio, et solemniter in Missa legere.* (*Ad-*
» *de cum Habert, pallas, corporalia, et purificatoria*
» *abluere, ut in Pontificali præscribitur*) *. VI. Diaco-
» ni munus est cantare solemniter Evangelium in
» Missa, ministrare immediatè Sacerdoti in omnibus,
» quæ pertinent ad Missæ sacrificium, vestire altaria,
» Crucem ferre, et denique ex commissione Sacerdo-
» tis prædicare, et baptizare.* (*Modò adsit justa cau-*
» *sa, nempè si desit Sacerdos qui commodè ministret,*
» *ut communiter dicunt DD. allati de Euchar. n. 237.*
» *v. Qu. hic I. In necessitate verò extrema, nempè si*
» *absit alius Sacerdos, potest Diaconus et tenetur Via-*
» *ticum ministrare, etiàm sine commissione Pastoris;*
» *ità pariter commun. DD. ibid. Et idem currit in ad-*
» *ministratione Baptismi; vide de Bapt. n. 116. v.*
» *Certum. Diaconus autem solemniter ministrans Bap-*
» *tismum, vel Eucharistiam sine commissione, incur-*
» *rit irregularitatem; vide d. num. 116. v. Dub. 2 et*
» *n. 234.*) *. VII. Presbyteri munus est offerre Sacri-
» ficium Missæ, absolvere à peccatis, baptizare, be-
» nedictionis aquæ, et similes facere, populum doc-
» trinâ, et exemplo pascere. Vide Escob. E. 8 t. 7
» e. 1. »

Quatuor autem sunt obligationes præcipuæ eorum, qui ad majores Ordines provehuntur, nempè 1. Recitandi Horas Canonicas. 2. Servandi Cœlibatum. 3. Habendi Titulum, scilicet paupertatis, Beneficii, vel Patrimonii, quo ordinentur. 4. Deferendi habitum, et Tonsuram. De prima obligatione Officii divini jam fusè egimus Lib. 4 ex n. 140. Restat hîc agere de secunda, tertia, et quarta.

§ I.

De obligatione Cœlibatûs.

806 *Quomodò hæc obligatio probetur?*
807 *Qu. 1. An ipsa sit de jure divino?*
808 *Qu. 2. An sit ex præcepto Ecclesiæ, vel ex voto?*

809 *Dub. 1. An ignorans tale votum teneatur ad castitatem?*
Dub. 2. An qui expressè nollet castitatem voverè?
810 *Quid, si quis ordinatus sit antè usum rationis? Et quid, si antè pubertatem?*
811 *Quid, si ordinetur ob metum?*
812 *Qu. 3. Quomodò conjugatus, constante Matrimonio, possit in Sacris ordinari? Dub. 1. An istius uxor teneatur Religionem profiteri? Dub. 2. An talis uxor possit nubere?*

Obligationem cœlibatûs inesse iis, qui ad sacros Ordines ascendunt, habetur in pluribus Canonibus, et signanter in c. 1 d. 28, ubi D. Greg. sic præscripsit: *Nullum facere Subdiaconum præsumant Episcopi, nisi qui victurum castè promiserit; quia nullus ad ministerium altaris accedere debet, nisi hujus castitas antè susceptum ministerium fuerit probata.* Et in Trid. ses. 24 can. 9 sic definitum est: *Si quis dixerit, Clericos in sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares castitatem solemniter professos, posse Matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege ecclesiastica, vel voto.... anathema sit.* 806

Ex quo habetur, quod per tale votum, *solemne* dictum, irritum reddatur Matrimonium contractum post votum ex c. un. de Voto, et voti red. in 6. Si verò conjugium est antecedenter contractum, Ordinatus potest reddere, sed non petere. Et insuper quoties castitatem violabit, toties quoque sacrilegium committet. Vide Salm. c. 6 n. 2.

Quær. 1. An hæc obligatio cœlibatûs sit de jure divino, ità ut Papa nequeat in ea dispensare? Affirmant Major, Valdensis, etc. apud Salm. c. 6 n. 9. et probabile putat Azor. Sed dicendum cum communi DD. (præciso voto) non esse de jure divino, sed tantùm ecclesiastico, quod ministri ordinati in sacris obligentur ad castitatem, vel ab Ecclesia, vel per votum Ordinibus annexum; et ideò rectè in hac obligatione potest Ecclesia cum eis dispensare. Ità S. Th. 2. 2 q. 88 art. 11. Cajet. Sot. Sanch. Dic. etc. cum Salm. c. 6 n. 11. qui plura hujusmodi exempla ad- 807

ducunt. Ratio, quia etsi talis cœlibatus ab Apostolis ortum habuit, ut probant Gon. Val. Sot. etc. tamen tantùm ex præcepto Ecclesiæ, sivè Apostolorum (ut probat Bellarm.) est introductus, et firmatus, ùt patet ex ipsis verbis Trid. in cit. Can. 9 ut suprà.

808 Quær. 2. An hæc obligatio sit immediatè ex præcepto Ecclesiæ, vel mediatè per votum ordinatorum? Utraque est probabilis ex eodem c. 9. Trid. *Prima* sententia, quam tenent Mastrius, Bosco, Herincx, etc. apud. Holzm. p. 268 n. 103. ac Scot. Pal. Valent. et Aversa apud Salm. c. 6 n. 28. (qui cum Sanch. meritò probabilem putant) dicit, quod non ex voto, sed ex sola Ecclesiæ lege ordinati in sacris teneantur ad castitatem; tum quia, cum potuisset Ecclesia per se adstringere ministros sacros ad castitatem servandam, cur dici debet, quod insuper votum sacris Ordinibus annecti voluerit, dum hoc expressum in jure non habemus? Tum quia, si obligatio cœlibatûs esset ex voto, sequeretur, quod, qui tale votum invincibiliter ignorat, vel qui expressè nollet illud emittere, non teneretur indè ad castitatem: quod quidem absurdum et perniciosum esset.

Nec obstat dicere, quod juxtà sententiam hanc, si Sacerdos peccaret contra castitatem, unum tantùm peccatum committeret contra castitatem, quia lex Ecclesiæ, cum sit circà eamdem materiam jure naturali prohibitam, non multiplicat speciem peccati; proùt furtum vetitum lege naturali, non habet novam malitiam, si prohibeatur lege humana; et hoc esset contra communem DD. qui docent, ordinatos in Sacris, lædentes castitatem, etiàm peccato sacrilegii peccare. Nam rectè respondent Aversa, et Salm. n. 28. quod præceptum humanum multiplicetur specie, quandò ex diverso motivo præcepto naturali superadditur; percussio enim Clerici duplicem habet malitiam, unam contra justitiam ex lege naturali, alteram contra Religionem ex lege Ecclesiæ, quæ ex motivo Religionis prohibet lædere personam Deo mancipatam. Quare proculdubio Sacerdos lædens cas-

stitatem sacrilegium committit, quia Ecclesia ex motivo Religionis ob reverentiam Ordinis sacri imponit suis ministris observantiam castitatis. Religiosus autem Sacerdos si peccat contra castitatem, præter peccatum contra castitatem. unum tantùm sacrilegii peccatum committit, quia eamdem virtutem Religionis, non aliam lædit, ut benè notant Salm. c. 6 n. 39. cum Sanch.

Secunda tamen sententia probabilior, et communior cum S. Th. 2. 2 q. 88 art. 11 quem sequuntur Bellarm. t. 1 de Matr. c. 21. Sanch. eod. tit. l. 7. Dist. 27 n. 10. Pontius l. 7 c. 27 n. 7. Salm. c. 6 ex n. 23. cum Vasq. Cajet. etc. ac Escob. n. 476. cum Azor. Nav. et Soto, tenet, quod obligatio castitatis non oriatur immediatè ex lege Ecclesiæ, sed ex voto quod in ipso facto Ordinationis emittitur. Primò, quia hoc jam est expressum in jure, et præcisè in c. *Cum olim, de Clericis conjug.* ubi dicitur: *Non igitùr attendentes, quod Orientalis Ecclesia votum continentiæ non admisit etc.* Ergò in Ecclesia Occidentali, seu Latina votum castitatis jam admittitur. Secundò, quia, si obligatio castitatis tota esset ex lege Ecclesiæ, posset Pontifex omnes etiàm Sacerdotes ab illa absolvere; sed hoc esset contra communem sententiam DD. qui tantùm in casu urgentissimo concedunt Pontifici, ut in hoc dispenset cum solis ministris, ut dictum mox n. 807. sed non cum Sacerdotibus.

Sed hîc dubitatur 1 an teneretur ad servandam castitatem, qui invincibiliter ignoraret votum illius Ordini annexum? Salm. d. c. 6 n. 33. dicunt, hunc tenêri ex comm. DD. vel ex vi voti impliciti, ut ipsi sentiunt cum S. Th. et Sanch. vel ex præcepto Ecclesiæ, ut alii juxtà primam sententiam probabiliter putant. Alii tamen. ut Croix l. 6 par. 2 n. 2162. cum Pal. et Con. adhùc probabiliter censent, quod, si ignorantia omninò fuisset invincibilis, ordinatus non teneretur ad castitatem, neque ex voto, neque ex præcepto Ecclesiæ, quia Ecclesia non intenderet talem obligare; secùs verò, si ignorantia fuisset culpabilis; vel si quis Ordinem in- 809

tenderet suscipere cum eadem obligatione, qua alii suscipiunt, ut infertur ex dictis l. 3 n. 201. Qu. I.

Dubit. 2 an teneretur ad castitatem Ordinem suscipiens, si expressè nollet castitatem vovere? Putat Philib. quod etiàm teneretur ex voto: hoc parùm probabile videtur. Censent verò Salm. n. 37. cum Dicast. quod tunc teneretur ad emittendum votum; et interim, dicunt, quod talis, si peccaret contra castitatem, non committeret sacrilegium; sed hoc ultimum, nempè quod hoc non esset sacrilegium, nec satis probabile videtur, et est contra communem, ut ipsi Salm. fatentur n. 28. Hinc probabilius dicunt Sanch. de Matr. t. 2 l. 7 D. 27 n. 12. cum aliis, et Holzm. p. 268 n. 102. cum Amico, Mayr, etc. quod in tali casu is teneretur ad castitatem, non ex voto, sed ex præcepto Ecclesiæ, quæ ex Religionis motivo (ut diximus) eum ad castitatem, deficiente voto, adstringeret?

810 Notandum autem, certum esse, quod ille qui est ordinatus antè usum rationis, quàmvis valida sit Ordinatio (ut probatum est n. 782. cum D. Th. et aliis communiter, ex cap. un. *De Clerico per saltum etc.*) non teneatur tamen ad castitatem; undè validè, ac licitè potest inire Matrimonium. Ità Croix n. 2161. et Salm. c. 6 n. 42. cum Sanch. Suar. Dic. et communi. An autem teneatur ad castitatem qui post usum rationis, sed antè pubertatem ordinatur? Affirmant Pont. l. 7 de Matr. c. 29 n. 15. Bon. eod. tit. q. 3 part. 9 n. 9. et Escob. n. 487. cum Cajet. Conc. etc. quia de jure naturali jam adest obligatio hoc votum servandi; è converso nullum adest Jus Canonicum tale votum irritans. Hoc est quidem probabile, sed non improbabiliter id negant Sanch. de Matr. l. 7 D. 3 n. 8. Salm. c. 6 n. 43. cum Dic. Aversa, etc. ac Barb. All. 15. n. 4. cum Abb. Host. Nav. Soto, et Henr. Ratio quia tale votum hominem constituit in statu irretractabili, in quo Pontifex numquàm aut raró dispensat, undè tale votum maturum et perfectum usum rationis efflagitat. Idem dicitur de eo, qui validè ordinatur, vel ex defectu formæ, aut materiæ, vel intentionis,

puta, si quis per vim, aut metum Ordinaretur, sine animo suscipiendi ordines, ut Salm. n. 45 et 46. et Croix n. 2163. *cum communi.* (Et hîc notandum quod, qui non obligatur ad castitatem, nec ad Officium divinum teneatur; ut dictum est l. 4 n. 144. v. Quæritur.) In dubio tamen præsumendum est prò valore Ordinationis, ut Croix n. 2203 et 2230.

Sed dubium est, an teneatur ad castitatem qui ordinatur ob metum gravem, sed cum animo suscipiendi 811
ordines? Pontius de Matr. l. 7 c. 29 ac S. Antoninus; Sot. Pal. etc. apud Croix n. 2163. dicunt tenêri, donec à Papa dispensetur; quia metus minuit, non verò tollit voluntarium. At probabilius Sanch. de Matr. l. 7. Dist. 29 n. 5. Bonac. cit. q. 3 part. 2 n. 14. Escob. n. 483. cum Sayr. Conc. et Graff. ac Salm. c. 6 n. 46. cum Azor. Dic. etc. dicunt non tenêri, et validè posse Matrimonium contrahere (non posse tamen in Ordine ministrare, constante Matrimonio, neque privilegiis Clericalibus gaudere. Vide Salm. n. 50.) Ratio, quia jam ex probabiliori sententia, ut suprà, ordinati non tenentur ad castitatem, nisi ex voto, et verius est, quod votum metu gravi extortum irritum sit, ex c. *Cum dilectus, de iis, qui vi etc.* Vide dicta l. 3 n. 197. v. Sed quæ. Limitant tamen hanc sententiam Salm. n. 47. cum Nav. et Vega, si hic posteà, metu remoto, Ordinationem ratificaret aut verbis, aut in Ordine ministrando: modò sciat, et advertat, quod per hujusmodi actum tali obligationi se subjiciat. Cæterùm consultum est, ut tales metu ordinati petant dispensationem, quam pluries concessit S. C. ubi solidè metus probatus fuerit, proùt refert P. Zacharia apud Croix l. 6 part. 2 ad n. 2163.

Quid, si metus ex justa causa sit inflictus, puta si Episcopus ob inopiam ministrorum adstringeret metu aliquem ad suscipiendum ordines? Probabile putant Sanch. de Mat. l. 7 D. 19 n. 8. et Dic. ex Nav. ap. Salm. c. 6 n. 48. non tenêri hunc ad votum castitatis; quia probabiliter (ut dicunt) metus, sivè sit justus, sivè injustus, et sivè gravis sit vel levis; semper irritat

votum. Sed meliùs oppositum tenent ipse Sanch. l. c. et Salm. n. 47. cum Dic. et Philiberto, quia eo casu esset ille irrationabiliter invitus; et ideò metus votum non irritat, sicùt nec etiàm irritat Matrimonium, juxtà dicenda de Matr. n. 1057.

812 Quær. 3. Quandonam conjugatus, constante Matrimonio, possit sacris Ordinibus initiari? Certum est, quod sine licentia uxoris non liceat uxorato Ordines sacros suscipere, nec etiàm primam Tonsuram, ex c. ult. de Temp. ord. in 6 et in Extrav. Antiquas de Voto. Imò imponitur irregularitas in eum, qui sine dicta licentia, vel legitimo divortio in Sacris ordinatur; etiàmsi Matrimonium non fuisset consummatum; quia hoc dirimitur tantùm per professionem Religionis., non verò per Ordinationem, ut in ead. Extrav. Vide Salm. c. 6 ex n. 53.

Probabile tamen est cum Sanch. Avers. et Salm. n. 56. quod, qui post Matrimonium tantùm ratum ordinaretur in Sacris, non teneretur Religionem profiteri, ut dicant ib. S. Anton. Azor. et Led. Quia majus onus est Religionem profiteri, quàm ad solam castitatem se adstringere.

Licitè autem potest conjugatus ad sacros Ordines promoveri ex licentia uxoris, modò ipsa castitatem voveat, ut habetur in c. Conjugatus de Convers. conjug. Et modò licentia sit expressa et omninò spontanea, ex cap. Consuluit, eod. tit. Sed hîc dubitatur 1. An eo casu uxor ultrà votum teneatur Religionem profiteri? Affirmant Sanch. de Matr. D. 39 n. 6. et Salm. c. 6 n. 58. cum Soto. Sed veriùs negant Pontius de Mat. l. 6 c. 25 n. 7. Dian. p. 4 tr. 4 R. 129 et Hurt. ex Nav. et Sa apud Renzi p. 371 q. 3. Idque clarè probatur ex cit. c. Conjugatus, ubi dicitur: *Nullus conjugatorum est ad sacros Ordines promovendus, nisi ab uxore continentiam profitente fuerit absolutus.* Non dicitur Religionem *profitente*, sed *continentiam*. Excipiendum tamen 1 si vir ad Episcopatum assumatur, tunc enim uxor omninò debet Religionem ingredi, ut statuitur in c. Sane 6 de Conv. conj. Excipe 2 si vir fieret Reli-

giosus, et uxor esset juvenis, ex c. Cum sis 4 eod. tit. ubi sic dicitur: *Prohibemus ne virum vel uxorem, nisi uterque ad Religionem migravit, transire permittas. Verum, si ità uxor senex est, et sterilis, quod sine suspicione possit esse in sæculo, dissimulare poteris, ut, ea in sæculo remanente, et castitatem promittente, ad Religionem transeat vir ejusdem.*

Dubit. 2. An mulier hujus viri ad Ordines sacros promoti, si emiserit simplex votum castitatis, validè contrahat Matrimonium post mortem viri? *Prima* sententia negat, et hanc tenent Sanch. de Matr. l. 7 d. 40 n. 2. Mazzotta t. 4 p 213 et Salm. c. 6 n. 59. cum communi ut asserunt, ex c. Quia sunt. 10 d. 28 ubi loquens D. Greg. de secundo Matrimonio inito cum hujusmodi uxore, dicit: *Qui malè sociati sunt, disjungantur.* Et idem dicitur in Can. seq. 11 ib. Et ratio est, quia Ecclesia ob reverentiam Ordinis à primo viro assumpti, et ob licentiam uxoris voventis, reddit eam inhabilem ad subsequens conjugium. Hæc sententia est quidem communior, et valdè probabilis; sed satis probabilis est etiàm secunda sententia cum Sot. de Just. l. 7 qu. 5 art. 3 Sol. ad 2 et Pontio l. 7 c. 25 n. 10. qui dicunt, præfatum Matrimonium esse validum; licet enim in præfatis textibus præcipiatur separatio conjugum in pœnam secundi Matrimonii contracti, non tamen declaràtur Matrimonium esse nullum; tantò magis, quod hujusmodi pœna separationis etiàm aliis criminibus in jure imponitur (ut probat Pontius c. 20 n. 6.), absque eo quod Matrimonium sit nullum.

An autem vir, qui ex justa causa perpetuum fecerit divortium ab uxore, possit, eâ inscia vel invitâ, Ordines sacros suscipere? Vide dicenda de Matr. n. 965. ubi dicemus cum communi, quod possit.

§ II.

De obligatione habendi Titulum.

813 *Pœna in contravenientes.*
814 *De titulo* Paupertatis.

815 *De titulo* Beneficii. *Not.* 1. *Juxtà cujus diœcesis taxam desumenda sit sufficientia Beneficii? Not.* 2. *Quid si defectus sit modicus? Not.* 3. *Quid veniat nomine Beneficii? an stipendia Missarum?*
816 *Et an sufficiat Beneficium de futuro?*
817 *De Titulo* Patrimonii.
818 *Qu. I. An quis possit ordinari titulo suæ industriæ?*
819 *Qu. II. An pater teneatur assignare patrimonium filio volenti ordinari?*
820 *Qu. III. An incurrat suspensionem qui ordinatur sine titulo?*
821 *Dub.* 1. *An qui ordinatur cum patrimonio ficto?*
822 *Dub.* 2. *An qui ordinatur data fide de reddendo illud donanti?*
823 *Dub.* 3. *An qui post Diaconatum illud donanti renunciat?*
824 *Dub.* 4. *An ordinatus possit Patrimonio renunciare, si habeat aliundè sustentationem?*

813 CERTUM est ex Trid. sess. 21 c. 2 quod Episcopus neminem ad sacros Ordines admittere possit, nisi ille titulum habeat sustentationis; aliter Episcopus Ordinans, vel Dimissorias concedens tenetur ipse eum alere, usquedum ille titulum habeat, ex c. *Cum secundum, de Præb. etc. Recepimus, de Ætate, et qualit. ord.* Si verò Episcopus rem Examinatoribus remiserit, et ipsi malâ fide titulum approbaverint, ipsi pro rata tenentur ad ordinati sustentationem; at, si ipsi non habeant undè alimenta præstare possint, actio datur contra Episcopum, ut Glos. in d. c. Cum secundum. Item, si Ordines sacri à diversis Episcopis sint collati, quisque Episcopus qui ordinavit, tenetur pro rata ad alimenta, ex c. 4. De Præb.

Ad nihil tamen tenetur Episcopus (vel alii, ut suprà), I. si, debitâ diligentia jam adhibita, curaverit, ut Patrimonium esset verum, et casu illud esset distractum, vel fictitium inventum. II. si Clericus possit aliundè vivere, etiàm ex suis honestis laboribus, vel si habeat patrem divitem, quia pater ex jure naturali tenetur filium alere; Salm. c. 6 n. 63 cum Barb.

Deindè hîc notandum, quod, si titulus, quo suscepit Subdiaconatum, casu pereat, non possit is ad supe-

riorem Ordinem ascendere sine novo titulo ; Croix n. 2284 cum Pal. et Gob.

Titulus autem sustentationis potest esse vel paupertatis, vel sufficientiæ, nempè Beneficii, aut Patrimonii, de quibus singulatim hîc agendum.

Et I Quòad titulum *paupertatis :* hoc titulo soli 815 Regulares professi ordinantur, non autem Novitii, qui ex Constit. 75. S. Pii V. *Romanus*, non possunt Sacros Ordines suscipere sub pœna suspensionis, nisi Patrimonium habeant, exceptis Religiosis Soc. Jesu, qui post vota simplicia ordinari possunt : et, si indè è Religione ejiciantur, tenêri Superiores eos alere, usque dum habeant, undè vivant, dicit Philib. apud Salm. c. 6 n. 64 afferens Decisionem S. C. Sed Croix absolutè hoc negat n. 2288 et n. 2196 referens plures alias Declarat. S. C. in contrarium. Imò P. Zacharia apud Croix ad cit. n. 2196 addit, quod Bened. XIII. *Motu proprio*, edito an. 1724 die 14 Jun. declaraverit in perpetuum, *Societatem non tenêri ad ullam subministrationem congruæ sustentationis, vel alimentorum illis, qui post biennium probationis à suis Superioribus ejiciuntur, tametsi dum in ea permanebant, ad sacros etiàm Presbyteratûs Ordines ad titulum paupertatis promoti fuerint.* Et hanc rationem Pontifex ad talem Sanctionem præmittit, *ne qui dimissioni causam præbuerint, utilitatem ex sua culpa reportent.*

II. Quòad titulum *Beneficii*, antè omnia hîc præno- 815 tandum est Decretum Trid. sess. 21 c. 2 de Ref. ubi : *Cum non deceat eos, qui divino ministerio adscripti sunt, cum Ordinis dedecore mendicare... compertumque sit quamplures plerisque in locis ad sacros Ordines nullo ferè delectu admitti, qui variis artibus, ac fallaciis confingunt se Beneficium ecclesiasticum, aut etiam idoneas facultates obtinere : statuit S. Synodus ne quis deinceps Clericus sæcularis, quàmvis aliàs sit idoneus moribus, etc. ad sacros Ordines promoveatur, nisi priùs legitimè constet, eum Beneficium ecclesiasticum, quod sibi ad victum honestè sufficiat, pacificè possidere. Id verò Beneficium resignare non possit, nisi facta mentione, quod ad illius*

Beneficii titulum sit promotus; neque ea resignatio admittatur, nisi constito, quod aliundè vivere commodè possit, et aliter facta resignatio nulla sit. Patrimonium verò, vel pensionem obtinentes ordinari posthac non possint, nisi illi, quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum; eo quoque priùs perspecto, patrimonium illud, vel pensionem verè ab eis obtineri, taliaque esse, quæ eis ad vitam sustentandam satis sint; atque illa deinceps sine licentia Episcopi alienari, aut extingui, vel remitti nullatenùs possint, donec Beneficium ecclesiasticum sufficiens sint adepti, vel aliundè habeant, undè vivere possint, antiquorum Canonum pœnas super his innovando.

Not. 1. sufficientiam Beneficii desumendam esse juxtà taxam Diœcesis ubi est Beneficium, si ipsum requirit perpetuam residentiam; si verò non requirit, juxtà taxam originis, ut pluries declaravit S. C. an. 1701. 1708 et 1713 apud Bened. XIV. de Synod. t. 3 p. 260 ubi refert, idem corroboratum fuisse ab Innoc. XII. in Constit. Apostolici ministerii, quæ deindè confirmata fuit. et extensa per totum Orbem à Bened. XIII.

Not. 2. quod, si defectus Beneficii sit modicus, licitè quis ordinetur; secùs, si sit notabilis, ut notat Viva ex Dian. p. 4 tr. 4. R. 52 cum Sanch. et Nav. Notabilem autem meritò esse censet Viva art. 4 n. 5 defectum quintæ partis.

Not. 3. quod nomine Beneficii possit etiàm aliquis ordinari ad titulum Coadjutoriæ perpetuæ, ut Sanch. et Nav. apud Croix n. 2269 (modò Coadjutor ratione illius congruam habeat sustentationem, ut rectè advertunt Gonz et Garc. apud Barb. All. 19 n. 23 (vel quotidianarum distributionum, vel Capellaniæ, vel Pensionis, vel Præstimonii perpetui (Præstimonia sunt quidam reditus abstracti ex reditibus Beneficiorum). Ità Salm. c. 6 n. 68 et 69 et Barb. l. c. n. 24 Campanile; et hoc etiàm i Officiatura, aut Capellania illa sit amovibilis, dummodò qui habet jus nominandi, obligetur, ut non removeat ordinatum, usquedum hic sibi

procuret Beneficium aut Patrimonium, ut sapienter advertit Bened. XIV. Notif. 26 n. 11.

Non sufficiunt autem ad titulum Missarum stipendia, aut eleëmosynæ, cum sint incerta, nisi fortè hæc communiter occurrant sufficienter ad sustentationem, ut dicit Philib. apud Salm. d. n. 69 in fine; vide dicta n. 774. Nec sufficit titulus mensæ Episcopalis, nisi adsit consensus Capituli, saltèm tacitus, nempè si sciens non contradicat, ut Croix n. 2271 probat ex praxi.

Quær. an quis possit ordinari titulo Beneficii 816
certi de futuro? Affirmant Sayr. Campanil. etc. apud Salm. n. 70 et admittit Jordan. apud Croix n. 2273 si ex circumstantiis certè videatur non impedienda possessio. Sed veriùs negant Barb. All. 19 n. 28 cum Led. Garcia, Salsedo, et Ugol. Bon. p. 5 n. 29 cùm Sayr. et Cenedo, ac Salm. l. c. cum Philib. etc. Quia Trident. loco suprà cit. requirit omninò pacificam possessionem Beneficii; quare is ordinari nequit, etiàmsi injustè impediatur à possessione. Si quis tamen possidet Beneficium, sed reditus exigere non possit, usquedum fiat Sacerdos, benè posset ordinari Subdiaconus, et Diaconus. Ità Barb. n. 29 cum Armend. et Garc.

III. Quod ad titulum *Patrimonii* pertinet; ad hunc 817
titulum ex Trid. d. sess. 21 c. 2 non possunt omnes ordinari, sed tantùm ii, *quos Episcopus judicaverit assumendos* (verba Triden.) *pro necessitate*, *vel commoditate Ecclesiarum suarum*. Patrimonium autem debet esse super re certa, et immobili, ac de sua natura frugifera, pacificè possessa, nec ære alieno, aut hypotheca gravata, ut communiter cum Salm. c. 6 n. 76 et Pot. n. 54. Hinc non sufficit, si aliquis, etiàm scripto, promittat ordinando alimenta, sufficit tamen census perpetuus adhùc redimibilis, quia hic de se fructificat; modò Episcopus cautionem adhibeat, ut, si redimatur, in aliam emptionem applicetur, ut notat Croix. Idque sic admittit etiàm Bened. XIV. Notif. 16 n. 12. et Escob. n. 378. cum Pal. Marchin. et Leand. ac Decisione Rotæ Rom. Sufficit etiàm, si quis de suis

reditibus tot annuos aureos ad sustentationem sufficientes per instrumentum ordinando donet, ut dicunt Ugolin. et Philib. apud Salm. n. 77. Quod admittit Barb. apud Croix n. 2272. casu, quo urgeret penuria Sacerdotum. Imò admittit Bened. XIV. l. c. n. 16. ex Decr. S. C. etiàm quandò Clericus assumitur pro necessitate, vel commoditate Ecclesiæ. Addit Gob. ib. sufficere, ut aliquis Comes, aut Communitas obliget sua bona ad Clericum alendum : quod valdè probabile mihi videtur, saltèm quòad Communitatem, sicùt et aliis, quos consului, visum est (etsi Croix loc. cit. oppositum probabilius vocet). Tridentin. enim nequaquam limitat, ut Patrimonium super re stabili constituatur; tantùm præscribit d. sess. 21 c. 2 quod debeat esse verum, et sufficiens ad Clericum sustentandum, quia Concil. id præcipuè cavere intendit, ne Ecclesiæ ministri ob inopiam emendicare cogantur. Tutior ideò ad hoc erit obligatio alicujus Communitatis, quàm assignatio alicujus rei stabilis, cum hæc faciliùs deficere possit, quàm aliqua tota Communitas. Notandum verò, quod in Concordato nostri Regni statutum sit, non posse in posterùm Patrimonia constitui, nisi unicè super bonis immobilibus; aut super annuis reditibus fixis. Vide verba Concordati infrà n. 830 in fine. Patrimonium autem computatur loco legitimæ, nisi aliud constet expressè ex voluntate Patris. Potest. n. 55 cum Pal. Mol. et Croix n. 2277 contra Vivam Art. 4 n. 6 in fine cum Garcia.

818 Quær. I. An quis ordinari possit sine Patrimonio, sed ad titulum suæ industriæ, puta, si sit Pictor, Ludimagister, vel alius professionis? Affirmant Gonz. Barb. Cord. Henr. Garcia, etc. apud Salm. cap. 6 n. 65 quia tunc prudenter judicatur, victum congruum ei non fore defecturum, juxtà mentem Conc. Sed veriùs oppositum est tenendum cum Croix n. 2275 et Sa, Dian. Sanch. Led. cum Salm. c. 6. n. 66. Et de hoc Bened. XIV. Notif. 26 n. 7 plures affert Decis. S. C. et signanter unam emanatam mense octob. 1589 in qua dictum fuit; *Si quis tantùm habeat, quod ex in-*

dustria vel honesto labore lucratur, puta quod sit Musicus, Magister Grammaticæ, Pictor, Scriptor, aut alterius professionis, non potest promoveri, etiàmsi id sit sufficiens ad sustentationem vitæ. Item die 23 maji 1609. S. Cong. respondit: *Gradum Doctoratûs tàm in Theologia, quàm Jure Canonico non esse titulum, ad quem aliquis ad sacros Ordines promoveri queat; sed requiri omninò vel Beneficium vel Patrimonium ad vitam promovendi honestè sustentandam sufficiens.* Ratio, quia Trid. statuit, quod ordinandus non solùm habere debeat, undè vivat, sed etiàm, ad evitandas fraudes et errores, præscribit, quod legitimè constare debeat, eum *Beneficium* (sivè Patrimonium) *pacificè possidere.* Quibus verbis excludit quamcumque spem acquisitionis de futuro, cum hæc spes per infirmitatem, vel aliud accidens deficere possit.

Quær. II. An, si filius, invito parente, vellet Sacerdotium suscipere, teneretur pater illi Patrimonium assignare? Affirmandum est cum Sanch. de Matrim. lib. 4 d. 26 n. 4. Barb. All. 19 n. 63 cum Campanile et Genuensi, ac Salm. c. 6 n. 87. Philib. etc Imò isti dicunt, ad hoc posse cogi à Judice Ecclesiastico; pariter ac pater cogi potest ad assignandam, proùt tenetur, dotem filiæ, quæ dignum Matrimonium contraxit, vel quæ cupit Religionem ingredi, ut dicunt Lopez, et Adven. apud Salm. ibid. 819

Quær. III. An incurrat pœnam suspensionis qui ordinatur sine patrimonio, aut Beneficio? *Prima* sententia negat cum Viva q. 7 art. 4 n. 6 et Tol. Concina, Phil. Dian. Henr. et aliis apud Salm. c. 6 n. 72. cum Sayr. March. et Gob. apud Croix n. 2283 item Escob. n. 366 cum Tol. Avila, Rodr. Henriq. Vivald. Diana et Marchino. Hanc sententiam meritò satis probabilem putant Salm. quia, licet in c. Neminem, etc. Sanctorum, Dist. 70 imponatur suspensio ipso facto ab exercitio Ordinis suscepti illi, qui ficto titulo ordinatur: attamen in cap. Cum secundum. De Præb. Innoc. III. hanc pænam ordinati commutavit in obligationem ordinantis ad eum alendum, ut ibi no- 820

tat Glossa, et dicunt Sanch. et Aversa. Cum igitur Trident. sess. 21 c. 2 innovaverit pœnas, intelligitur renovâsse pœnas, quæ tunc erant in robore apud sacros Canones, nempè quod ordinans teneatur alere ordinatum sine titulo, non autem quòad ordinatum, cujus pœna jam erat revocata. Et de hoc Escob. d. n. 366 affert Declar. S. C. editam anno 1583 (quam referunt etiàm Barbosa, Garcia, et Vivald.) ubi sic dictum fuit: *Ordinatus contra formam hujus Decreti* (idest Concilii) *sine Beneficio vel patrimonio, non est per hoc suspensus, nec aliquam pœnam incurrit, sed cogendus est ordinans illi providere, juxtà cap. Secundum Apostolum de Præbend. qui solus Canon, non alii, à Concilio innovatur.* Nec obstat Bulla S. Pii V. *Romanus*, edita 14 octob. 1568, ut opponit Bonac. p. 5 n. 17, ubi statutum fuit incurrere suspensionem Religiosos, qui sine patrimonio ordinantur antè professionem; idemque dictum fuit de Clericis in communi viventibus. Nam id specialiter pro istis decretum fuit nec ad alios extendendum. Quod autem moraliter peccet qui sic ordinatur, non revocatur in dubium, ut rectè ait Viva l. c.

Secunda tamen sententia probabilior, quam tenent Suar. de Censur. d. 31 sect. 1 n. 35. Sanch. Cons. l: 7 c. 1 dub. 35 n. 12. Bonac. qu. d. 8 unic. p. 5 num. 24 et Salm. n. 73 cum Aversa, contradicit; Concilium enim dixit: *Antiquorum Canonum pœnas super his innovando.* Dixit *innovando*; ergò etiàm pœnas revocatas renovavit. Dixit *pœnas*, non pœnam; ergò non solùm pœnam ordinantis, sed etiàm ordinati renovari intellexit. Dixit *Canonum*, ergò innovavit pœnas non solius Canonis Innocentii III. sed omnium; et ideò addidit *antiquorum*. Nihilominùs Salm. n. 75 advertunt I. cum Sanch. quod, cum in dictis Canonibus non requiratur possessio, si quis ordinaretur cum vero titulo, sed sine illius possessione, peccaret quidem contrà præceptum Tridentini, sed non incurreret suspensionem. Advertunt II. quod, cum antiquitùs non requirebatur titulus sufficiens ad sustentatio-

nem, sed quicumque titulus sufficiebat, ut dicunt ib. Nav. et Manuel, valdè probabile sit, excusari à pœna qui ordinatur cum titulo insufficienti, quàmvis non excusetur à peccato. Advertendum autem III. cum Viva l. c. quod in Synodo Diœcesis Napolitanæ imponatur suspensio ipso facto, Archiepiscopo reservata, iis qui ficto titulo etiàm primam Tonsuram suscipiunt; et omnes ad id concurrentes incurrunt pariter ipso facto excommunicationem reservatam.

Sed juxtà hanc secundam sententiam, scilicet quod ordinatus sine patrimonio incurrat suspensionem, dubitatur 1 an ullis in locis, præterquam Neapoli, incurrat eam qui ordinatur cum patrimonio ficto? *Prima* sententia, quam tenent Escob. n. 366 cum Toled. et Avila, item Palaus, Diana, Gobat. etc. apud Potest. de Exam. Ord. n. 64 negat, quia Tridentinum innovat pœnam suspensionis, sed sub clausula, *nisi prius legitimè constet eum Beneficium, sivè patrimonium legitimè possidere.* Dicunt autem, quod, quandò quis ordinatur cum patrimonio ficto, jam externè de ipso constet, ergò, quàmvis hic peccet in quantum facit testes jurare falsum, non incurrit tamen suspensionem. *Secunda* sententia affirmat; et posita tamquàm vera sententia ut suprà, quod incurrat suspensionem ordinatus sine patrimonio, hanc sequendam censeo cum Sanch. de Matrim. dist. 32 n. 8. Suar. de Censur. dist. 31 sect. 1 n. 35. Bonac. l. c. p. 5 n. 21 Barbosa All. 19 n. 57 et Salm. c. 6 n. 78 qui eam certam vocant cum Fagn. Leand. Bonac. Led. Rodr. Potest. ib. n. 65. Isti enim dicunt, quod ordinatus cum patrimonio ficto non solùm peccet, testes mendaces adhibendo, et Ecclesiam decipiendo; sed incurrat suspensionem. Ratio, quia is, qui ordinatur cum patrimonio ficto, reverà sine patrimonio ordinatur, juxtà mentem Concilii, et Canonum, qui requirunt titulum ne Clericus cogatur emendicare; et ideò dixit Concilium, *nisi prius legitimè constet*, *etc.* illud *legitimè* significat etiàm documenta tituli legitima esse debere. Alia urget ratio, quia, cum quis ordinatur sine patri- 822

monio tenetur Episcopus ordinans eum alere, sed non tenetur, si ipso inscio ordinatur ille cum patrimonio ficto : et sic decisum refert à S. C. Ben. XIV. Notif. 26 n. 16 die 27 novemb. 1710. Idem dicendum meritò putant Salm. n. 78 et 79 cum Nav. Rodr. etc. si patrimonium constit tum fuerit in sola apparentia, quin translatum fuerit rei dominium in Clericum, quia tunc idem esset, ac si non esset constitutum.

822 Dubit. 2. An incurrat suspensionem qui ordinatur cum patrimonio donato, sed datâ antapocâ vel fide de reddendo illud donanti post Ordinationem? Dicitur *post Ordinationem*, nam si renunciatio antè eam fieret, certum e t, renunciationem esse validam, et tunc sine dubio (juxtà eamdem secundam sententiam allatam n. 820) ordinatus suspensionem incurreret, ut benè notat Bonac. D. 8 q. un. p. 5 n. 23. Dubium igitur est, si pactum sit de restituendo patrimonio post Ordinationem. *Prima* sententia dicit, non tenêri Clericum tale pactum exequi, et ideò non incurrere suspensionem. sententiam tenent Diana 3 p. tr. 4 R. 184 cum P. Led. et Villal. ac Escob. nu. 369 cum Sa, et Leand. Ratio, tum quia eo casu Episcopus acquirit jus suprà patrimonium illud, cum aliàs ipse teneretur alere ordinatum; tum quia in Tridentin. sess. 21 c. 2 dicitur, quod titulus Ordinationis (sivè sit patrimonium, sivè Beneficium, sivè pensio) *sine licentia Episcopi alienari aut extingui, vel remitti nullatenùs possit.* Et pactum illud, cum sit contrarium dispositioni Concilii, tamquàm turpe rejicitur; et ideò, cum Clericus ille sit vero titulo ordinatus, suspensionem non incurrit. *Secunda* autem sententia dicit, Clericum tenêri patrimonium restituere, et suspensionem incurrere, eamque tenent Avila, Corduba, Lopez, et Delacruz apud Dianam l. c. Ratio, quia tale pactum, esto sit illicitum, non tamen reprobatur in jure; undè Clericus sic ordinatus tenetur in conscientia reddere patrimonium sub ea conditione donatum. Sed omninò distinguendum, cum Palao p. 11 n. 15 et dicendum, quod, si donans

verum habuerit animum donandi, tunc licet Clericus peccaverit acceptando donationem sub tali pacto, post Ordinationem tamen non teneatur patrimonium restituere, propter rationem suprà primâ sententiâ allatam; quia pactum rejicitur, utpotè oppositum Tridentino prohibenti alienationem patrimonii sine licentia Episcopi; et ideò suspensionem non incurrit. Ità sentiunt præter AA. ibi citatos, Tolet. l. 1 c. 48 n. 5 et Barb. All. 20 n. 30 cum Garcia, Manuel, et aliis; et sic declaravit S. C. die 6 mart 1638 (apud Bened. XIV. Notif. 26 n. 28) dicens: *S. C. censuit eum, qui de facto alienavit patrimonium, ad cujus titulum fuerat ordinatus, nulla facta mentione, quod ad illius titulum promotus fuisset, in censuras non incidisse, sed alienationem factam esse ipso jure nullam.* Et sic pariter S. C. pluries declaravit (ut refert P. Zacharia apud Croix l. 6 p. 2 ad n. 2286) omnem permutationem, hypothecationem, aut fidejussionem patrimonii seu tituli, sine licentia Episcopi, esse invalidam, etiàmsi ordinandus habeat undè vivat. Si verò donans non habuerit veram intentionem donandi, tunc quidem ordinatus tenetur patrimonium restituere, quia tunc numquàm acquisivit illius dominium, cum illa non fuerit vera donatio, sed fictio donationis; ac propterea talis suspensionem incurrit; ità Nav. Man. c. 27 n. 58. Bonac. l. cit. (qui id ut certum habet) Sanch. de Matr. l. 6 D. 32 n. 8. cum Majol. Met. etc. Roncaglia p. 130 qu. 3 R. 1. cum Tamb. et Salm. c. 6 n. 82. cum Philib. Gabr. etc. item Marchant. Garcia, Torrobl. Lop. etc. apud Escob. n. 367. Neque huic obstat Tridentinum, quia Concilium prohibendo alienationem patrimonii, loquitur de Clericis, qui illud verè adepti sunt, ut patet ex ipsius verbis, *Patrimonium verò vel possessionem obtinentes.* Neque Episcopus ullum jus acquirit super re fictè donata, dum Episcopus ordinans bonâ fide ad nihil tenetur, ut rectè ait Sanch. l. c. cum Navar. et Decio. Advertendum tamen hîc, quod, esto Clericus teneatur eo casu in conscientia reddere patrimonium antè

Judicis sententiam, attamen donans (ut benè etiàm ait idem Sanch. l. c. cum Corduba et Salm. n. 82. cum communi) in foro externo nullam habet actionem contra Clericum ad repetendam rem donatam, imò meretur illâ spoliari in pœnam sui criminis; quapropter videtur talis Clericus, si statim sit petiturus, ut in judicio res sibi adjudicetur, posse interim rem retinere (licet suspensionem jam contraxerit,) juxtà dicta l. 3 n. 890. Et Monacel. t. 1 p. 67 n. 4. refert ità decisum fuisse per S. C. Epis. nempè fictè donantem tenêri liberum derelinquere patrimonium ordinato.

823 Dubit. 3. An suspensionem incurrat qui post Diaconatum, vel Subdiaconatum susceptum cum patrimonio verè donato, illud donanti renunciat (sine ullo prævio pacto,) et deindè Sacerdos ordinatur, occultando renunciationem? Affirmat Potest. de Exam. Ord. n. 77. Sed veriùs negat Bonac. part. 5 n. 125. cum Navar. Henriq. Avila, Sayr. Mol. etc. et Salm. n. 83. cum Sanch. Diana, et Philipp Ratio, quia talis renunciatio est omninò nulla, ut suprà vidimus; undè talis Sacerdos dicitur cum vero titulo ordinatus; pœna autem Canonum per Trident. innovata non imponitur eis, qui patrimonium alienant, sed qui sine eo ordinantur. Nec obstat, quod talis ordinatus de facto non percipiat fructus patrimonii, nam sufficit, quod ipse possit fructus percipere, si velit. Idque confirmatur ex Decr. S. C. suprà citato nu. præced.

824 Dubit. 4. An Clericus possit renunciare patrimonio sine licentia Episcopi, si habeat aliundè sustentationem? Adsunt tres sententiæ. *Prima* sententia affirmat, quam tenent Azor. part. 2 l. 3 c. 4 q. 3. Palaus p. 11 n. 13. cum Steph. Gratiano, Flaminio. et communiori, ut asserit; item Garcia, et Molf. apud Salm. c. 6 n. 84. et probabilem putant Tamb. de Ord. l. 7 c. 6 § 4 n. 19. Diana part. 9 tr. 8 R. 23 et Barb. n. 90. cum Menoch. Surdo, Cevall. et Cassano; et expressè huic sententiæ consentiunt Sanchez Conc. l. 7 c. 1 dub. 43 et Viva qu. 8 art. ult. n. 6. v. Circà. Eam probant ex Trident. Sess. 21 c. 2 ubi dicitur:

Atque illa (nempè patrimonia, Beneficia, etc.) *deinceps sine licentia Episcopi alienari nullatenùs possint, donec Beneficium sufficiens sint adepti, vel aliundè habeant undè vivere possint.* Si igitùr (ajunt) non potest Clericus sine licentia Episcopi alienare patrimonium, donec aliundè habeat undè vivat; ergò benè potest, si habet undè vivat, etiàm sine licentia Episcopi; qui cæterùm in aliquo casu, puta ad redimendos parentes captivos, et simili, potest dare licentiam alienandi patrimonium, quàmvis Clericus non habeat undè vivat.. *Secunda* sententia, quam tenent Led, et alii apud Vivam q. 7 art. 9 n. 6. dicit, talem alienationem esse illicitam, sed non invalidam; imò Suar. de Censur. D. 31 sect. 1 n. 38. dicit, eam esse validam, etiàmsi Clericus non habeat, undè vivat. *Tertia* verò sententia, quam tenent Croix n. 2286. Barb. All. 19 n. 90. cum Quintanad. Campanile, et Ugol Escob. n. 382. cum Marchino, Cenedo, etc. ac Salm. c. 6 n. 85. cum Vasq. Philib. et Leand. dicit, hujusmodi alienationem esse invalidam, et illicitam. Ratio, tum quia, si Clericus non habet aliundè sustentationem, nec etiàm Episcopus (ordinariè loquendo, ut intelligendum est Concilium) potest licentiam alienandi concedere; hoc enim significat particula illa *donec*, nempè quod Episcopus tum solùm licentiam dare possit, cum Clericus habet undè vivat; tum quia patrimonium connumeratur inter bona ecclesiastica, et gaudet eodem privilegio, ità ut nequeat à Principe sæculari subjici collectis, proùt habetur in cap. Quamquam, de Censib. in 6. Ergò tale patrimonium sine licentia Episcopi est inalienabile. Et huic tertiæ sententiæ mihi magis lubet adhærere, ob Decretum S. C. quæ die 4 Febr. 1652 (apud Bened. XIV. Notif. 26 n. 9.) sic respondit: *Renunciationem patrimonii, ad cujus titulum Claricus simpliciter sacris Ordinibus fuit initiatus, absque licentia Episcopi factam, non sustineri, etiàm post assecutionem Beneficii ad ejus vitam sustentandam sufficientis.* Adverte hîc aliud Decretum emanatum à S. C. Conc. 5 Febr. 1604, ubi decisum

fuit, non esse vetitum Clerico hypothecare patrimonium, quòad eam tamen partem fructuum, quæ supersit ad ejus sustentationem, non lautè, sed tenuiter vivendo, juxtà Judicis ecclesiastici arbitrium.

§ III.

De obligatione deferendi habitum, et Tonsuram.

825 *Qu. I. An peccent graviter Clerici non deferentes habitum?*
826 *Qu. II. An non deferentes Tonsuram?*
827 *Quandò isti ob habitum, et Tonsuram dimissam amittant privilegium fori, et Canonis?*
828 *Ad quid teneantur Sacerdotes vi* obedientiæ, quam *promittunt Episcopo? An possint Religionem ingredi, Episcopo contradicente?*
829 *Quæ obligatio sit de Missis, et precibus, quæ ab Episcopo imponitur ordinatis?*
830 *De statutis in Concordato nostri Regni.*

825 Patet ex universo Jure Canonico, Clericos tenêri deferre habitum, et Tonsuram Clericalem, undè ex Trident sess. 14 cap. 6 possunt suspendi habitum et Tonsuram non deferentes. Sed quær. I. An peccet mortaliter Clericus, qui habitum non defert? Affirmat Panormit. apud Pal. p. 18 n. 3. etiàmsi ille sit tantùm in minoribus constitutus, et probat ex cap. penult. de Vita, et honest. Cleric. Alii, ut Salmant., dicunt, hunc non peccare graviter, (ut reverà sentit communis sententia), sed non excusari à culpa veniali, eo quod ipsi quoque teneantur suo statui se conformare. Alii verò communius dicunt, hujusmodi Clericum nullam habere obligationem deferendi habitum: ità Escob. n. 488. Navar. c. 25 n. 110. Holzm. n. 103. et Pal. l. c. cum Arm. Sylvest. Soto, et Ang. Et huic opinioni favet constitutio Sixti V. Pastoralis, edita die 31 Januarii 1588, ubi declaratum fuit, habitum Clericalem non tenêri deferre Clericos non recipientes pensionem, fructus, aut bona ecclesiastica sibi unâ, vel pluribus vicibus reservata, et concessa, non ex-

cedentia valorem annuum 60 ducatorum aureorum de camera. Id autem certum est de Clericis conjugatis, ut habetur in cap. Joannes, de Cleric. conjug. Imò, si sint bigami, non solùm non tenentur, sed etiàm non possunt habitum deferre, ex c. Alternationis de Bigam. in 6. Majus dubium est de Clericis beneficiatis, vel in sacris constitutis, an hi peccent graviter, si habitum non deferant. Per se loquendo, non dubitandum, quin hi graviter peccent, cum ipsi temeritatis arguantur in Trid. ses. 14 c. 6 deRef. hic verbis: *Tanta autem hodiè aliquorum inolevit temeritas Religionisque contemptus, ut propriam dignitatem, et honorem Clericalem parvipendentes, vestes etiàm deferant publicè laicales... Propterea omnes Ecclesiasticæ personæ...quæ aut in sacris fuerint, aut Dignitates, personatus, Officia, aut Beneficia qualiacumque ecclesiastica obtinuerint, si postquàm ab Episcopo suo...moniti fuerint, honestum habitum Clericalem...non detulerint, per suspensionem ab Ordinibus, ac Officio et Beneficio, ac fructibus...necnon, si semel correpti, denuò in hoc deliquerint, etiàm per privationem officiorum, et Beneficiorum coerceri possint et debeant.* Et hìc insuper notandum, quod Sixtus V. in Bulla, *Cum sacrosancta*, edita die 9 Jan. 1588 (apud Barb. in Tr. l. c. n. 4.) declaraverit, Beneficiatos non deferentes habitum in Urbe, mandatisque super his editis sub certo termino qui non obedierint, præter alias pœnas, ipso facto sine ulla alia monitione privatos esse quibuscumque dignitatibus, administrationibus, Officiis, Canonicatibus, Præbendis, Beneficiis, et Præstimoniis. Dicit autem Cajetanus Summ. 2. Cleric. Peccata, tales non peccare mortaliter, nisi adsit contumacia, aut contemptus; et adhærent Escob. n. 491. et Gobat. in Exp. tract. 8 n. 769. dicentes, non esse mortale, nisi sit periculum causandi contemptum. Sed oppositum omninò tenendum, quia ex Concilio patet, ipsam delationem habitûs laicalis esse parvipensionem honoris clericalis; ità communiter Sanch. lib. 7 c. 1 dub. 49. Renzi p. 346 q. 5. Laym. c. 12 n. 2. cum Arm. Sylv. et Vasq. Pal. p. 18 n. 3. cum Vill. Salm. c. 3 n. 7.

cum Bann. et Led. Barb. Alleg. 9 n. 11. cum Abb. et Henr. Escob. n. 491. cum Reg. et Hurt. ac Bon. p. ult. n. 2. cum Nunno, et communi.

Limitant verò 1 omnes præfati AA. et quidem probabilissimè, si id fiat ad breve tempus: nisi (ajunt Salm. n. 9. cum Bannez) quis habitum dimitteret, vel occultaret, ut alios deciperet, vel ut liberè per plateas deambularet, vel ut aliquod malum committeret. Et sic pariter probant Diana p. 10 tract. 13 Res. 29 et Burghaber Centur. 2 cas. 59, non excusari à mortali Clericum, qui in bacchanalibus excurreret per Urbem larvatus Limitant 2. Holzm. n. 103. et Pal. Laym. apud Salm. ll. cc. si adsit aliqua justa causa se occultandi, nempè ad vitandum periculum mortis, vel damni gravis.

826 Quær. II. An peccent graviter Clerici non deferentes Tonsuram, sivè Coronam (licet Corona reverà differat à Tonsura, sed DD. confundunt). Alii, ut Pan. Sot., Syl. etc. apud Tam. de Ord. c. 2 § 6 n. 16. affirmant de omnibus Clericis ex c. Clerici, 15 de Vita, et hon. Cleric. ubi dicitur: *Coronam et Tonsuram habeant congruentem.* Alii, ut ipse Tamb. cum Marchino, Pal. p. 18 n. 3. et Renzi p 376 q. 5. cum Henr. dicunt, hoc, secluso contemptu, non esse peccatum mortale, etiàm in Beneficiatis, et Clericis in sacris constitutis; quia (ut ajunt) ex nullo textu arguitur, esse de hoc grave præceptum. Alii tamen, ut Sanch. l. 7 c. 1 n. 49. Laym. c. 12 n. 3. Escob. n. 491. et Vasq. Leand. ac Hurt. apud eumdem Tamb. l. c. dicunt, Clericos in sacris constitutos, et Beneficiatos graviter peccare, si Tonsuram seu Coronam non deferant; idque confirmatum potest alicui videri ex Concil. Lateran. sub Leone X. sess. 9 (apud Merb. p. 279 qu. 15.) ubi sic habetur: *Clerici in sacris constituti barbam nec comam nutriant, sed tonsuram ferant; si quis contra fecerit, excommunicationem incurrat.* Sed huic responderi posset, quod hoc Concilium præcipiendo Tonsuram, non sit locutum propriè de Corona, sed potiùs de abrasione comæ, innovando Canones Conciliorum

Roman. sub Zacharia Papa, et Gregorio XI. (*apud eumdem Merbes. ibid.*) ubi dicebatur : *Si quis ex Clericis comam relaxaverit, anathema sit.* Undè saltèm non est certum, quod excommunicatio fuerit imposita in non deferentes Coronam; et etiàm quòad comam deferentes, hodiè propter usum plurimorum, adhùc Romæ degentium, (modò coma sit moderata) non videtur pœna illa excommunicationis vigêre. Cæterùm, quod ad qualitatem peccati pertinet, Laymann, et Escobar. ll. cc. pari modo loquuntur de non deferente Coronam, ac de non deferente habitum. Probabiliter tamen ait Croix lib. 4 n. 1372. faciliùs mortaliter peccari non deferendo habitùm, quàm coronam; quis enim (dicit) arguet Sacerdotem de mortali, si per 6 vel 8 hebdomadas coronam non deferat, etiàmsi nullum de ea vestigium appareat?

Plura autem hîc sunt notanda pro complemento 87
hujus materiæ. Notandum I. quod Clericus non deferens habitum, et Tonsuram, si tertiò admonitus ab Episcopo non emendatur, amittat privilegium, non solùm fori, sed etiàm Canonis, ex cap. Contingit. 45 de sent. excom. Idemque dicitur de Clerico se immiscente in negotiationibus sæcularibus, omissis divinis Officiis, ex cap. Ex litteris. 16 de Vita, et honest. Cleric. Idem de gestante arma militaria in habitu laicali, si post tertiam monitionem, Clericalem non resumat. Quod si talis Clericus armis militaribus indutus insuper enormitates committat, privatur privilegio Canonis, ut habetur ex cap. *Si quis suadente.* Caus. 17 qu. 4. Dubitatur autem, an hic amittat ipso facto etiàm privilegium fori? Affirmant aliqui apud Fagn. in d. cap. Contingit. n. 14. Sed ipse Fagnan. cum Alexandro, Jo. Andrea, et Petro de Angar. etc. dicit, et probat ex pluribus juribus, non eum amittere privilegium fori, nisi post trinam monitionem. Hoc tamen intelligitur de Beneficiatis, et Constitutis in sacris; nam de Clerico in minoribus statûtum est in Trid. sess. 23 c. 6. de Ref. quod : *Is etiam fori privilegio non gaudeat, nisi... Clericalem habitum, et tonsuram deferens*

alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi inserviat, vel in Seminario...aut in aliqua schola...de licentia Episcopi... versetur. Dicunt autem hîc Salm. c. 7 n. 64. cum Farin. et Philib. quod particula illa *Et* valeat pro *Vel.* Sed probabilius tenent oppositum Palaus part. 2 n. 7. et Barb. in Trident. l. c. n. 21. et Alleg. 12 n. 19. cum Riccio, Armendar. et Bellet. dicentes, quod Clericus in Minoribus, ut gaudeat privilegio fori, teneatur deferre simùl habitum, et Tonsuram, et Ecclesiæ deservire. Sufficit verò, quod inserviat alicui Ecclesiæ, etiàmsi non sit illa, cui de mandato Episcopi fuerit adscriptus, ut declaravit S. C. die 23 Januar. ann. 1603 ap. Bened. XIV. de Synodo t. 3 p. 228. Idque tantò magis currit, si nulli Ecclesiæ sit adscriptus, ex alio Decreto ibid. edito 1 Februarii 1614. Pro his autem Minoristis non deferentibus habitum, et Tonsuram, nulla præexigitur monitio, ut priventur privilegio fori, proùt docet Bened. XIV. t. 3 p. 181. et Fagnan. in c. Si quis de Foro Compet. Diximus *privilegio fori*; nam secùs dicendum de privilegio Canonis, ut tenent Gonzal. Garcia, et Comit. apud eumd. Bened. p. 182 qui testatur, hanc fuisse constantem sententiam S. C. Concilii, afferens plures ejusdem Decisiones, contra de Luca. Casu verò, quo Clericus hic, non adimpletis conditionibus Tridentini, commiserit aliquod crimen, licet ipse nequeat allegare privilegium fori, potest tamen Episcopus eum sibi vindicare à Judice sæculari, juxtà Decretum S. C. approbatum à Pontifice, ut refert Ben. p. 183. Si tamen quis habitum dimissum reassumit, dummodò non sit in fraudem, ad pristina restituitur privilegia, ut docet idem Bened. p. 186. cum communi DD. in cap. un. de Cleric. conjug. in 6 et pluribus Decretis S. C. Tunc autem præsumitur in fraudem reassumere, si in causa criminali jam sit in carcerem conjectus, aut dimissus sub fidejussione, ut Fagnan. in cap. Magnus de Obligat. cum Decr. S. C. et idem Bened. l. c. In causa verò civili, si habitum reassumat, postquàm fuerit citatus ad forum sæculare, Bened, ibid. cum Decr. S. C. edito die 30 Martii 1686.

Eodem privilegio fori gaudent Clerici conjugati habitum, vel Tonsuram deferentes, et alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi deservientes; si unam solam virginem duxerint, ex cap. 2 De Foro Compet. Vide Salm. c. 7 n. 69. Sed notandum, quod in cap. ultim. de Tem. Ord. in 6 prohibeatur, ne conjugatis conferatur Tonsura, nisi velint ipsi Religionem profiteri, vel sacros Ordines suscipere, quod non licet eis sine uxoris licentia.

Not. I. Sacerdotem in sua Ordinatione promittere 828 *obedientiam* Episcopo. Hinc quæritur, ad quid teneantur Sacerdotes vi hujus obedientiæ? Noster SS. P. Benedictus XIV. in Constitut. *Ex quo dilectus*, emanata die 14 Jan. an 1747 (in Bullar. t. 2 p. 169 v. De reverentia,) sic explicat: *Agnoscimus, Presbyterum hujusmodi promissionis vigore eâ lege inter alias adstrictum tenêri, ut à servitio Ecclesiæ, cui addictus fuerit, discedere nequeat sine licentia Episcopi.* Hoc tamen intelligendum, nisi Presbyter, etiàm Parochus, velit transire ad aliquod Monasterium, vel Regularem Canoniam, ut habetur in cap. Duo sunt. Can. 19 q. 2. Tunc enim (ut ibi statuit Urbanus II.) potest liberè discedere, etiàm contradicente Episcopo. Poterit tamen Episcopus, ut ait Papa Bened. in præfata Bulla, Clericum suum revocare ex justis causis, etiàm post professionem, nempè si Ecclesia ex illius absentia gravem jacturam patiatur, ut ibi dicit Innoc. IV. (vide dicta l. 4 n. 75.) Per to autem *jacturam*, intelligit Pontifex læsionem sivè damnum Ecclesiæ, dum affert doctrinam Abbatis Panormitani, qui sic ait: *Sed si Ecclesia graviter læderetur, esset revocandus.* Undè concludit idem Pontifex Benedictus: *Et sic satis provisum est etiàm Episcopo, qui factum Clerici sui ad regularia Claustra, se invito, impugnare velit.*

Not. II. aliquid circà Missas, et preces, quæ in Or- 829 dinatione imponuntur ordinatis ab Episcopo. Quod ad obligationem pertinet, alii (ut Suar. Less. Laym. et Caput. apud Croix n. 2319.) putant, eas persolvendas esse sub mortali. Alii tamen ibi (ut Sot. Val. Dian.

Pal. Pell. Gob. etc.) dicunt probabiliter hujusmodi obligationem esse decentiæ, non autem sub peccato; saltèm tenet Croix, non esse sub gravi, cum id Episcopi haud declarârint. Quòad applicandas autem dictas Missas, sedulò consideranda sunt verba, quæ dicit Episcopus, videlicet: *Post primam Missam tres Missas dicite, unam de Spiritu sancto, aliam de Beata Virgine, et tertiam pro Defunctis; et etiàm Deum pro me orate.* Ex quibus verbis rectè infert P. Mazzotta de Sacrif. Miss. c. 4 § 3, non esse obligationem applicandi prædictas Missas juxtà intentionem Episcopi, dum ibi præscribitur tantùm, ut initiati pro eo orent; ideòque ipsi benè possunt Missas pro aliis applicare etiàm cum stipendio. Patet autem, quod hujusmodi Missæ non prius dicendæ sint, quàm adveniant dies non impediti.

An autem Neo presbyter pro Missa, quam celebrat cum Episcopo possit stipendium accipere? Negat La Croix l. 6 p. 2 n. 2323, eo quod petens Missam videatur requirere Missam cum omnibus cæremoniis et actionibus, quæ peraguntur à Sacerdote in altari. Sed aliter opinatur Bened. XIV. de Sacrific. Missæ t. 2 p. 221. urgens exemplum Sacerdotum Græcorum cum Episcopo celebrantium, qui aliàs plerumque carere deberent eleëmosynâ.

830 Not. III. id, quod habetur statutum anno 1741 circà Ordinationem promovendorum in concordato inito inter Sanctam Sedem, et Majestatem nostri Regnantis Caroli III, quem Deus sospitet, ubi sic habetur: *I. niuno potrà esser da ora innanzi promosso alla prima Tonsura, se non che a titolo di Beneficio, o Cappellania perpetua, le di cui rendite, detratti i pesi. ascendano almeno alla metà della tassa stabilita pel patrimonio sacro nella Diocesi del Promovendo. II. Giudicando qualche Vescovo veramente utile, o necessario alla Chiesa conferir la prima Tonsura a qualche giovane, benchè non abbia verun Beneficio, potrà farlo; ma nel solo caso, che abbia il medesimo una pensione ecclesiastica perpetua della rendita, che ascenda almeno alla metà della*

tassa stabilita pel patrimonio sacro nella sua Diocesi, o l' intiero patrimonio: il quale, per evitare qualunque frode o inganno, non potrà costituirsi da ora innanzi, che unicamente sopra beni stabili, e sopra annue rendite fisse, e dovrà regolarsi a tenore della tassa Sinodale di ciascuna Diocesi, purchè non sia esso patrimonio nè in minor summa di ventiquattro ducati, nè in maggiore di quaranta. III. Oltre al requisito del Beneficio, Cappellania perpetua, o pensione ecclesiastica perpetua, nella maniera spiegata di sopra, o dell' intiero patrimonio, a niuno potrà conferirsi la prima Tonsura, il quale dopo aver terminati dieci anni di sua età, non sia andato a dimorar almeno per un triennio in qualche Seminario, o Convitto Ecclesiastico; e dove ciò non possa farsi, non abbia almeno portato per tre anni l'Abito Clericale con licenza del proprio Ordinario, ed in tutto il triennio, o almeno per la maggior parte delle feste di precetto di ciascun de' tre anni non abbia servito a qualche Chiesa, nella maniera che gli sarà dal proprio Vescovo prescritta, computando questo servizio colla dimora, che avrebbe dovuto fare in qualche Seminario, o Convitto ecclesiastico, etc. Ac ultimo loco dicitur: *Chiunque sarà promosso alla prima Tonsura, agli Ordini minori, o agli Ordini sacri contro la forma prescritta nel presente regolamento, oltre alle pene di sopra accennate, rimarrà perpetuamente sospeso dall esercizio dell' ordine già conferitogli. E chi l' avrà così ordinato, o pure gli avrà a tal effetto concedute le Dimissorie, se sarà Vescovo, sarà sospeso per un anno dalla collazione degli Ordini, e dall' esercizio de' Pontificali; e non essendo Vescovo, ma Prelato inferiore coll' uso de' Pontificali, sarà sospeso per sempre dall' esercizio de' medesimi; e non avendo l' uso di essi, come pure qualunque altra persona constituita in dignità, per sempre sarà sospeso dall' esercizio dell' officio, e de' suoi Ordini.* An autem hæc suspensio sit latæ, vel ferendæ sententiæ? Vide dicenda de Cens. l. 7 n. 8.

TRACTATUS VI.

DE MATRIMONIO.

CAPUT I.

DE SPONSALIBUS.

DUBIUM I.

Quid sint Sponsalia?

831 *Promissio sponsalitia, ut sit valida, debet esse* voluntaria, *et* deliberata.
832 *An teneatur ad Matrimonium fictè promittens sponsalia alteri repromittenti?*
833 *Quid, si quis voluit promittere, sed non se obligare?*
834 *Quandò obligentur pueri?*
835 *An sint valida sponsalia contracta per dolum?*
836 *Promissio debet esse* mutua. *Qu. I. An acceptans sponsalia intelligatur repromittere?*
837 *Q. II. An quis possit se obligare ad nuptias vi gratuitæ promissionis? Et an hæc obliget sub gravi?*
838 *Promissio debet esse* expressa signo. *Quid, si parentes contrahant pro filiis tacentibus?*
839 *Dub. 1. Quid, si extranei? Dub. 2. An sufficiat, si parentes promittant pro filiis absentibus?*
840 *Sponsalia debent fieri* inter habiles. *Quid, si verba, vel signa sint dubia?*
841 *Verba de præsenti apta ad Matrimonium inter impuberes habent vim sponsaliorum. An idem valeat inter puberes in Matrimonio clandestinè contracto?*
842 *An sufficiat ad sponsalia dicere:* Non ducam aliam, quàm te?
843 *An dicere:* Contraham, si Papa dispensaverit? *An sufficiat subarrhatio annuli, et missio munerum? Quid si parentes annulum mittant?*
844 *Qu I. An sponsalia contracta per metum gravem sint per se nulla? Qu. II. Quid, si per metum levem? Qu. III. An, qui contraxit ex metu levi, possit sponsalia rescindere?*

831 » RESP. Sunt promissio voluntaria, deliberata, et » mutua, signo sensibili expressa, futuri matrimonii » inter personas jure habiles.

» Dicitur 1. *Promissio*, quia propositum non sufficit, cum non inducat obligationem. Undè qui diceret : Volo te accipere, habere, aut ducere in uxorem, non contraheret sponsalia, ut Bonac. qu. 1 p. 1 docet, ex aliis, quia hæc verba non promissionem, sed propositum promissionis tantùm significant, nisi tamen ex circumstantiis aliud colligatur.

» Dicitur 2. *Voluntaria*, et *deliberata*, scilicet deliberatione sufficiente ad peccatum mortale, cum sponsalia sub mortali obligent. Diana p. 3 t. 4. R. 273 ex Sanch. Pont. etc. etsi Bonac. qu. 1 p. 4 n. 4 plus requirat. Undè regulariter non sunt valida antè septennium completum, ut docent Con. d. 21 art. 5. Sanch. l. 1 d. 16 nisi malitia, et prudentia suppleant ætatem. Diana t. 4 p. 5. R. 274 Pontius, etc. (quod tamen quidam negant sufficere, cum jus determinârit ætatem) imò nec post septennium, si de usu rationis sufficienti non constet, uti neque si vi, dolo, errore, vel ignorantiâ circà substantiam, aut notabilem conditionem substantialem, fiant, secundum dicta de Voto et Contractibus. »

Quær., an teneatur Matrimonium contrahere, qui 832
fictè promisit sponsalia alteri verè repromittenti? Fictio hæc diversimodò potest contingere. 1. Si is non habuit animum contrahendi. 2. Si non habuit animum se obligandi. 3. Si non habuit animum adimplendi. In primo casu certè non tenetur stare promissis, cum omninò defuerit promittendi voluntas. Ità Viva de Matr. q. 1 art. 1 n. 1 et Salm. eod. tit. c. 1 n. 25 et de Cont. c. 1 n. 7 cum Sanch. Lugo, Sylv. etc. communiter. Contra verò in tertio casu certum est, eum tenêri, quia jam contraxit obligationem. Vide Salm. de Matr. l. c. n. 25 et Viva n. 5 et 7, ubi benè advertunt, quod, si quis sciret oriri obligationem ex promissione, sed ad eam non adverteret, nihilominùs teneretur ad promissum, quia jam habuit virtualem voluntatem se obligandi.

Quæstio tantùm est de secundo casu, quandò is vo- 833
luit promittere, sed noluit se obligare, et responde-

tur : si ipse ignoravit ex promissione illa oriri obligationem exequendi Matrimonium, certum est, non tenêri, ut dicunt Salm. n. 26 cum communi (quidquid aliqui aliter sentiant); quia qui ignorat naturam promissionis, non habet veram promittendi voluntatem. Dubium igitùr est, an teneatur ad Matrimonium, qui sciens naturam promissionis, fictè promiserit sponsalia, nolens reverà ad Matrimonium se obligare? *Prima* sententia dicit, quod iste non solùm peccet mortaliter contra justitiam, sed etiàm ex justitia teneatur ad contrahendum Matrimonium; nec excusetur, si damnum alio modo velit resarcire. Ratio, quia in ipsa promissione, quandò est vera, necessario est insita obligatio ipsi competens; cum autem quis minimè vult promittere, minimè quidem obligatur, sed quandò verè promittit, non potest nolle obligari juxtà conditionem contractûs, nequit enim à promissione obligationem illi propriam separare; ità probabiliter Pont. de Matr. l. 12 c. 2 n. 7 cum Vasq. Viva l. c. n. 2 v. Dico 2 item Sotus, Lop. Ledesm. Aragon. Gutt. etc. apud Sanch. *Secunda* verò sententia probabilior, cui subscribimus, et quam tenent Sanch. de Matr. lib. 1. Disp. 9 n. 5 et Disp. 10 n. 25. Pal. p. 2 n. 2. Laym. c. 1 n. 10. Less. c 18 n. 61. Holzm. c. 1 n 117. Spor. c. 1 n. 54 Escob. l. 24 n. 12. Renzi de Matr. c. 1 sect. 1 qu. 2. Tamb. eod. tit. l. 8 c. 1 § 4 n. 5. Mazz. c. 2 §. 1 et Salm. c. 1 n. 28 cum Bonac. Bec. Aversa, Vill. Cornejo, et Diana, negat esse obligationem contrahendi. Ratio præcipua est, quia omnis obligatio, quæ non habetur ex lege; oritur ex privata hominis voluntate; ergò ubi deest voluntas se obligandi, deficit obligatio. Et hoc etiàmsi promissio fuerit juramento firmata, ut docent Sanch. d. Disp. 9 n. 9 cum S. Bon. S. Anton. Medina, Pal. et pluribus. Escob. n. 95 cum Riccardo, Gabr. ac Salm. cum Bonac. et Aversa, ex D. Thom., qui (in 3 dist. 39 qu. 1 art. 3 qu. 3) docet, juramentum non obligare, ubi deest animus se obligandi, juramentum enim sequitur naturam promissionis. Nec obstat ratio contraria super allata, quæ, esto

ficte promittens peccârit contra justitiam, alteram partem decipiendo, non tenebatur tamen ex justitia ponere verum consensum, cum nulla ei aderat obligatio contractum ineundi, et contrà alter nullum acquisiêrit jus in eum ex suo consensu; ideò tenetur quidem posteà ratione deceptionis damna resarcire, sed non tenetur ratione promissionis verum consensum ponere, et Matrimonium contrahere. Secùs verò dicendum, si intervenerit defloratio, quia tunc deflorans omninò tenetur ad Matrimonium, cum non possit tunc aliâ viâ sat æquivalenter damnum resarcire, ut diximus l. 3 ex n. 642.

Sufficit autem ad validitatem sponsaliorum inter 834 pueros, ut in ipsis probabiliter agnoscatur rationis usus. Hoc putant probabiliùs cum communi. Salm. de Matr. c. 1 n. 71 cum Sanch. Con. Dic. Bon. et aliis, contra Pal. Avers. etc. qui dicunt, pueros antè septennium non obligari. Non peccant autem graviter pueri, vel parentes pro eis sponsalia promittentes. ut dicunt Salm. c. 1 n. 77 cum Conc. Sanch. etc. contra Bonac. et Henr.

An verò sint irrita sponsalia contracta per dolum 835 dantem causam contractui, etsi versantem tantùm circà qualitatem? Affirmat Sanch. de Matr. l. 1. D. 64 n. 3 cum Mol. Covarr. etc. et idem sentiunt P. Conc. et alii, quos citavimus l. 3 n. 715 de Contract. Sed ibi diximus, probabiliùs eo casu contractum non irritari, neque de jure naturali, cum jam adsit consensus quoad substantiam, neque de jure civili, ut patet ex Instit. l. 4 tit. 13 de Except. cujus verba attulimus dict. n. 715. Habet verò tunc deceptus actionem irritandi contractum propter injuriam et defectum consensûs, idque currit, etiàmsi deceptio provenerit ab alio tertio, parte ignorante, ut docet Sanch. cum Covarr. et aliis cit. D. 64 n. 4 et 5. Cæterùm satis probabile est cum Lessio, Laym. et Sporer relatis eod. n. 715 et cum Viva de Matr. qu. 2 art. 1 n. 2, quod deceptus non teneatur in conscientia stare contractui, si suus error verè fuerit invincibilis.

836 An autem, stando primæ sententiæ, nempè quod sponsalia sint per se irrita, etiàm decipiens liber remaneat? Affirmant idem Sanch. l. c. et Pontius l. 4 c. 21 n. 7 cum Con. Val. Reb. etc. Sed oppositum est probabilius, ut fusè probavimus l. 3 n. 715 cum Lug. Less. Laym. Pal. etc.

» Dicitur 3. *Mutua*. Undè si Titius promittat nup» tias Cajæ, et hæc acceptet sine repromissione, neu» ter obligatur; quia, cum contractus sponsalium sit » onerosus, et reciprocus, non potest claudicare; » involvit enim conditionem, si tu repromiseris. Quod » si tamen Titii promissio fuisset absoluta, ac gratui» ta, et accepta à Caja, solus Titius obligaretur, non » vi sponsalium, sed simplicis promissionis. Ità Sanch. » lib. 3 d. 3. contra Pontium apud Dian. p. 3 tr. 4 » res. 244.»

Quær. hîc I. An hoc ipso, quo aliquis acceptet sponsalia, simùl repromittere intelligatur? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Pont. lib. 12 c. 4 n. 10 cum S. Anton. Palud. Sylv. etc. ac probabilem putant Salm. c. 1 n. 16. cum Vasq. Henr. Leandro, et Gabr. à S. Vincentio. Ratio, quia sicùt acceptatio Matrimonii de præsenti includit virtualem repromissionem, seu voluntatem ad illud se obligandi, cum Matrimonium valere non possit, si utraque pars non obligetur; ità etiàm acceptatio sponsaliorum, quæ Matrimonii naturam sequuntur. Hinc deducunt hi Auctores cum Mol. et Bus. quod casu, quo uterque sponsorum non obligatur, neuter remaneat obligatus. *Secunda* verò sententia probabilior negat, et hanc tenent Bon. q. 1 p. 1 n. 7. Conc. t. 10 p. 268 n. 5. Sanch. l. 1. D. 5 n. 15. Laym. c. 1 n. 2. Spor. n. 151. Escob. n. 68 cum Soto, ac Salm. c. 1 n. 18 cum Dic. Pal. etc. qui dicunt, benè posse stare promissionem ùnius de futuro Matrimonio, et acceptatam obligare, sine repromissione alterius; Neque acceptationem includere repromissionem, quia potest quisque acceptare obligationem alterius, quin seipsum obliget. Advertunt tamen Salm. n. 21 hoc intelligi, si promittens voluit

spontè se obligare independenter ab alterius repromissione, atque hoc esse certum; nam in dubio, ut dicunt, censendus est noluisse sine repromissione obligari. Et in tali casu notandum, quod promissio illa non esset sponsio matrimonii, ideòque non induceret impedimentum publicæ honestatis, sed esset mera promissio gratuita, unam tantùm partem obligans, non vi quidem sponsalium, sed vi meræ fidelitatis.

Quær. II. An quis possit se obligare ad contrahendum Matrimonium vi gratuitæ promissionis, libera remanente altera parte? *Prima* sententia negat, et hanc tenent Pont. l. 12 c. 4 n. 2. cum Vasq. Conc. p. 259 n. 6. et probabilem vocat Diana 3 p. tr. 4. R. 244. Ratio, quia contractus sponsaliorum est instar contractûs cujusdam permutationis; undè in eo nemo potest se obligare, nisi sub conditione, ut alter mutuo se obliget. *Secunda* verò sententia communior et probabilior affirmat, eamque tenent Bus. ut suprà, et Sanch. l. 1 D. 5 n. 12. Laym. c. 1 n. 2. Bon. q. 1 p. 1 n. 8. Escob. l. 24 n. 71. Spor. n. 152. et Salm. c. 1 n. 20. cum Con. Dic. et Aversa. Ratio, quia, licet vi promissionis sponsalitiæ non possit unus remanere obligatus, altero manente libero; tamen benè potest aliquis vi simplicis promissionis gratuitæ se obstringere independenter à contractu sponsalium. An autem hæc promissio obliget sub gravi? Id pendet ab alia quæstione allata l. 3 n. 720. ubi diximus cum Cajet. Bann. Led. Henr. et Salm. ex auctoritate D. Thomæ, satis esse probabilem sententiam negativam. Rectè verò advertunt Spor. l. c. et Tamb. de Matr. tr. 3 c. 1 § 1 n 4. quod regulariter numquàm sponsi intendant gratis se obligare sine conditione, quod alter etiam se obliget. 837

« Dicitur 4. *Signo expressa*; quia contractus inter » homines non fit, nisi signo externo. Undè non suf» ficit ad sponsalia taciturnitas Cajæ, etiàm cum con» sensu interno in promissionem matrimonii, quod » Titius ei promittit. Si tamen pater, vel mater pro » filio, aut filia, aut curator pro eo, cujus curam ha- 838

» bet, præsente et non contradicente, dummodò metus absit, contrahat, valida erunt; quia in hoc casu jus accipit taciturnitatem pro expressione consensûs. Sanch. l. 1 d 22. Dian. p. 3 t. 4 R. 170. imò etiàmsi pro absente: saltèm si is resciens id expressè, vel tacitè signo aliquo sufficienti ratificet. Sanch. Pont. Dian. p. 3 t. 4 R. 271. contra quos Sot. et Henr. ne hoc quidem requirunt, sed tantùm, ut reciens non contradicat. Quod Conin. admittit, si per ipsos tutores, vel parentes iis proponatur; tunc enim si taceant, censeri consentire. »

Si parentes contrahant sponsàlia, præsente filio, qui tacet, et non contradicit, ipsa utique sunt valida, ut communiter docent Laym. c. 1 n. 3. Pal. p. 4 n. 12. Ronc. p. 133 q. 5 R. 1. Sanch. l. 1 C. 23 n. 5. et alii passim. Et patet ex cap. un § 1 fin. de Despons. impub. in 6. ubi Bonif. VIII. sic declaravit: *Porrò ex sponsalibus, quæ parentes pro filiis puberibus vel impuberibus plerumque contrahunt, ipsi filii, si expressè consenserint, vel tacitè, ut si præsentes fuerint, nec contradixerint, obligantur.* Idemque dicendum, non solùm, si pater, sed etiàm si mater contrahat pro filio, ut rectè etiàm communiter docent Sanch. n. 9. Pont. l. 2 c. 14 n. 2. Pal. p. 4 n. 14. Boss. c. 3 n. 169. cum Abb. et Salm. n. 47. idque infertur ex dicto textu, ubi non dicitur *patres* sed *parentes*; et ratio est, quia in hoc non habetur respectus ad patriam potestatem, sed ad effectum parentum ergà filios: matres autem non minùs, quàm patres, filios diligunt. Idem dicunt Busemb. ut supr. et Spor. l. c. de tutoribus, et curatoribus promittentibus pro pupillis, et minoribus. Sed probabiliùs id negant Salm. d. n. 48. cum Sanch. et Guttier. quia hoc tantùm de parentibus statutum est.

Id tamen procedit dumtaxat pro foro externo, ut benè advertunt Bon. et Roncag. ll. cc. ac Holz. de Mat. n. 149. cum Anacl. Nam in foro interno, si filius dissenserit, certè ad sponsalia illa à parentibus contracta non obligatur. Et idem omninò dicendum puto, si filius negativè se habuerit non dissentiendo neque con

sentiendo; ad contrahendam enim quamcumque obligationem positivus requiritur consensus. Nec obstat præfatus textus, cum ibi dicatur *obligantur;* nam ad Matrim., et sic pariter ad sponsalia, quæ Matrimonii naturam sequuntur, non sufficit consensus internus contrahentium, sed requiritur consensus externè expressus aut verbis, aut signis, ut habetur in Cap. Sufficiat, Caus. 27 q. 2. Quàmvis autem sponsalia contracta per solum consensum internum non valeant, valent tamen in hoc casu speciali, ut Bonifacius decernit, nempè si pater contrahat pro filio tacente, et non contradicente; sed utique intelligendus Pontifex loqui, modò filius internè et positivè consentiat. Et sic reverà mecum sentiunt Bon. q. 1 p. 1 n. 11. et Salm. n. 46. dum dicunt, tunc solùm taciturnitatem filii valida reddere sponsalia, quandò filius interne consentit.

Dubit. 1. an sit speciale, quod sufficiat præsentia et 839
taciturnitas filiorum, si parentes pro eis contrahant? Negant Hostiens. Manuel, et Anchar. ap. Sanch. l. 1 D. 22. n. 7. qui dicunt, id procedere, etiàmsi extraneus contrahat sponsalia pro alio præsente et tacente; quia (ut ajunt), cum hîc agatur de re appetibili, quisque tacens consentire videtur. Idque confirmant ex c. 1. de Matr. contr. contra Eccles. etc. ubi judicantur valida sponsalia inita à fratre pro sorore præsente, et tacita consentiente, dum textus ponderat ibi aliqua signa taciti consensus. Et huic sententiæ consentiunt etiàm ap Sanch. l. c. Vict. Henr. Led. et Sotus; loquendo tamen pro solo foro externo. Sed communissimè, et veriùs id in utroque foro esse speciale pro sponsalibus contractis à parentibus affirmant Escob. n. 169 Pal. p. 4 n. 17. Boss. c. 3 n. 165. et Sanch. n. 7. cum S. Anton. Palud. Innoc. Abba. Gabr. Cov. Tab. et aliis plurimis ex D. Th. in 4 D. 27 q. 1 ar. 2 q. 3 ad 3. Ratio, quia licet Matrimonium sit per se appetibile, tamen obligatio ad illud est onerosa; cum autem parentes præ magno amore ergà filios præsumantur ipsis benè consulere, meritò censentur filii con-

sentire ipsorum promissioni : sed hæc ratio non militat pro aliis. Nec obstat regula juris 43. in 6. *Qui tacet consentire videtur.* Nam benè respondent Salm. n. 45. Bonac. et Ronc. ll. cc. hoc procedere in favorabilibus, non autem in obligatoriis ; ubi veriùs oppositum præsumitur : et maximè in sponsalibus, ubi (ut diximus) positivus requiritur cousensus. Neque obstat textus suprà oppositus, nam respondet Esc. l. c. cum Glos., ibi verè adfuisse expressum consensum, et textum exprimere alia signa tacita, ut confirmet adfuisse verum consensum per illa manifestatum. Rectè tamen Sanch. n. 14. cum aliis primam sententiam admittit, si alicubi (proùt est apud Indos) esset consuetudo, ut consensus per alios exprimatur.

Dubit. 2. an, cum parentes contrahunt sponsalia pro filiis absentibus, sufficiat ad eorum valorem, si filii certiores facti non contradicant? *Prima* sententia negat, dicitque requiri, ut ipsi sponsalia ratificent aliquo alio speciali signo expresso, vel tacito : ità Sanch. l. 2 D. 23 n. 17. Pont. l. 2 c. 14 n. 14. et l 10 c. 9 n. 9. Ronc. p. 143. q. 5 R. 2. Escob. n. 171. cum Vega, et Cordub. ac Bors. c. 3 n. 188. cum Molin. Fill. Barb. Gutt. etc. Et probant ex eod. cap. unic. de Desp. imp. in 6. ubi sic dicitur : *Et est idem, si filii tempore sponsaliorum absentes, et etiàm ignorantes eadem sponsalia post scienter ratificaverunt tacitè vel expressè.* Ergò (ut arguunt) ibi constituitur differentia inter sponsalia contracta præsentibus filiis, ubi sufficit taciturnitas; et filiis absentibus, ubi ampliùs requiritur ratificatio expressa, vel tacita. *Secunda* verò sententia dicit, sufficere ad contrahendum, quod taceant et non contradicant ; hanc tenent Bon. qu. 1 p. 1 n. 11. Sporer. n. 191. cum Con. et Tamb. Pal. p. 4 n. 14. cum Palud. et Henr. ac Salm. c. 1 n. 47. cum Soto, Dic. etc. Hujusque sententiæ est quidem etiàm D. Th. 4 D. 27 qu. 2 art. 2 ad 1. dum ibi ait : *Robur habent* (sponsalia) *in quantum illi, inter quos contrahuntur, ad ætatem debitam venientes non reclamant, et intelliguntur consentire quæ per alios facta sunt.* Ratio, quia ex præ-

fato textu sufficit, ut filii expressè, vel tacitè sponsalia ratificent; *expressè* ergò intelligitur consentiendo, *tacitè* non contradicendo, et ideò Pontifex dicit, *Et idem est*; et in tantùm ibi ait *ratificaverunt*, quia agitur de re per alios jam peracta. Utraque sententia est probabilis, sed secunda probabilior. Benè tamen advertit *Pal. n.* 15, *cum Coninck*, non sufficere, quod filius casu sciat sponsalia à parente contracta, et non contradicat; sed insuper requiri, ut parens vel per se, vel per epistolam aut nuncium filium certiorem faciat.

« Dicitur 5. *inter habiles*: idest, qui et ætatem à 840
» jure præscriptam habent, et nullo impedimento
» prohibentur. »

Undè resolves.

» 1. Quandò verba, vel signa sunt dubia, in foro » conscientiæ standum est intentioni contrahentium, » si de illa constet; in externo autem, communi in» telligentiæ et sensui verborum, ità tamen, ut potiùs » inclinetur in favorem matrimonii. V. Dian. p. 3 t. » 4. Res. 205. Bon. q. 1 p. 1 *(*Sed probabilius est, ut » ait Viva, inclinandum esse in favorem libertatis.*)*

» 2. Verba de præsenti, inter impuberes, apta ad 841
» matrimonium, cum hoc ex jure positivo sit nullum, » habent vim sponsalium. Ratio est ex interpretativa » intentione contrahentium, quià actus, quandò non » valent, eo pacto quo fiunt, valent meliori modo, » quo possunt; sponsalia autem virtute continentur » in matrimonio. Laym. l. 3. n. 17. »

Hæc doctrina est communis apud omnes; ità enim docent Sanch. l. 1. D. 2 n. 2. Pontius l. 12 c. 5 n. 4. Pal. p. 3 n. 8 et Salm. c. 1 n. 51 ac alii universè, ex c. ux. §. Idem, de Despon. impub. ubi id expressum habetur; modò (intelligendum) impubes interiùs non expressè dissentiat. An autem idem valeat inter puberes, si Matrimonium clandestinè, idest sine Parocho et testibus contrahatur? Affirmant Laym. c. 1 n. 18. Con. Reb. ac Vega apud Barb. in Trid. sess. 24 c.

1 n. 130 item Avila. Henr. Led. etc. apud Salm. n. 52 probabile putat Escob. n. 128. Ratio, quia, ut dicitur in dicto §. Idem actus, qui non valet ùt fit, valet tamen ùt fieri potest. Sed communissimè et probabiliùs negant Sanch. l. 1. D. 20 n. 3. Barb. All. 32 n. 143. Bon. p. 8 n. 48. Conc. p. 262 n. 14. Escob. n. 128 cum Nav. Led. Manuel., et Palac. Boss. c. 3 n. 12 cum aliis pluribus, et Sanch. n. 54 cum Becan. Dian. et Vill. qui affert Declar. Cardinalium. Ratio, quia, cum actus est nullus, non jam ex parte contrahentium, sed ex parte sui ipsius, eo quod sit contra bonos mores, et jus illi resistat (prout huic resistit Tridentinum sess. 24 c. 1 declarans Matrimonium clandestinum omninò irritum, et insuper personas omninò inhabiles ad sic contrahendum), tunc talis actus nullam parit obligationem ex l. Non dubium, C. de Legib.

842 « 3. Ad sponsalia non sufficit 1. Si dicas, *Non du-» cam aliam, quàm te*; quia sunt verba merè negativa, » et potes ducere nullam. Bon. q. 1 p. 7 n. 13. »

Idem rectè tenent Laym. c. 2 n. 2. Pal. p. 3 n. 13. Escob. n. 148, Salm. c. 1 n. 44. Boss. c. 3. n. 213 et 224. Holzm. n. 148 cum Anacl. et communi, ut asserit; ac Sanch. l. 1. D. 19 n. 5 cum Henr. Ang. Man. Vega Ledesm. etc. contra Aug. Sylv. Adrian. Vill. etc. ibid. n. 3. Ratio, quia talia verba, licet importent, quod, si ille velit uxorem ducere, non posset aliam accipere, ut benè advertunt Laym. Pal. Bon. Salm. et alii communiter; tamen per se non important, quod illam ducere teneatur. Dicimus *per se*, nam aliter dicendum cum Bon. Escob. et Salm. si ex circumstantiis colligatur, talem verè voluisse sponsalia contrahere. Probabilissimè autem dicunt Pont. l. 4 c. 10 n. 7. Viva qu. 1 art. 4 n. 2 cum Perez, et alii apud Boss. n. 221 quod, si verba sint de præsenti, nempè *Nullum volo nisi te*, tunc verè contrahat sponsalia.

843 « Non sufficit ad contrahenda sponsalia dicere, » *contraham tecum, si Papa dispensaverit*. Barb. et » alii 10 cum Dian. p. 3 t. 4 R. 292. contra Sanch. » Conin. et Pont. Ac proindè licitum est utrique con-

» trahenti, antè, et post impetratam à Pontifice dis-
» pensationem, altero invito resilire. Si tamen impen-
» sæ magnæ factæ sint causâ dispensationis, eas te-
» nebitur refundere resiliens * (*Hujusmodi tamen spon-
» salia, impletâ conditione, probabiliùs sunt valida,
» juxtà dicenda n. 859. Et interim, licet non valeant
» ad inducendum impedimentum publicæ honestatis,
» obligant tamen ad petendam dispensationem, si Pa-
» pa in tali impedimento soleat dispensare, secùs si
» non soleat; vide dicta lib.* 3 *n.* 65.) * Subarrhatio
» annuli, et missio munerum jocalium; nisi consue-
» tudo patriæ aliud habeat. Ratio est, quia potest
» fieri ex aliis causis * (Ità etiàm Sanch. l. 1 D. 22
» n. 2. Boss. c. 3 n. 120. Pal. p. 4 n. 10. Conc. p.
» 262 n. 13. et alii passim.) * Quod si tamen verba
» unius præcesserint, tunc immissio annuli, et ver-
» bum, *recipio*, operantur sponsalia, vel etiàm matri-
» monium, pro ratione promissionis, ut docet Fill.
» quia recipiendo sic annulum tacitè consentit: item
» que si habito inter amicos tractatu de matrimonio
» sponsus misit arrhas, et munera jocalia: eaque
» sponsa acceptavit. Laym. l. 5 t. 10 c. 2. * (Ità pa-
» riter Pal. p. 4 n. 10. Escob. n. 164. Boss. c. 3 n. 123.
» Holz. n. 146. et Sanch. l. 1 D. 22 n. 3. cum Abbat.
» Sylv. Angl. Tab. Arm. Cov. *et aliis; et hoc etiàmsi*
» (*ut hi dicunt*) *non adsit verbum* recipio, *ut vult Bu-
» semb. sufficit enim sola acceptatio Si autem parentes
» annulum mittant ad sponsam, non præsumitur filius
» contraxisse sponsalia, nisi annulus ex suo consensu
» missus fuerit, ut rectè sentiunt* Palaus l. c. Sanch.
» n. 7. et Boss. n. 125. cum Mol. Gutt. Menoch. etc.)*
» 4. Sponsalia metu gravi contracta, licet juramento
» firmata, sunt invalida: quia juramentum metu ex-
» tortum non firmat contractum; imò probabiliter
» nec obligat, adeòque relaxatione non indiget. Sanch
» Barb. Diana, part. 3 t. 4 Resol. 278 sup. l. 3 t. 2
» cap. 2. »

Quæritur I. Utrùm sponsalia per metum gravem in- 844
justum contracta sint ipso jure invalida? *Prima* sen-

tentia affirmat, et hanc tenent Sanch. de Matr. l. 4 D. 21 n. 3. Pontius l. 4 c. 6 n. 12. Laym. l. 3 tr. 4 c. 6 n. 3. Bon. p. 7 n. 6. Salm. c. 1 ex n. 62. cum Bec. Cov. Diana, et Aversa, ac Boss. c. 12 n. 113. cum Panorm. Azor. Sa, Rodr. etc. Et probant ex c. Ex litteris, 11. de Despons. impub. ubi, cum quædam puella contraxisset sponsalia cum juramento, posteà *nolens* (ut ait textus) *et invita*, *minis parentum impulsa*, adducta fuit in domum sponsi; ideò Pontifex declaravit, eam liberam esse ab illis sponsalibus. Nec obstat dicere, quod talis puella non contraxerit sponsalia per metum, sed per metum domum sponsi adiverit. Nam communiter supponunt DD. cum Glossa, hanc puellam desponsatam fuisse per metum; idque, rectè ait Sanchez, certè supponi in eod. textu, aliàs enim Pontifex eam ab obligatione sponsalium non absolvisset. Dicitur autém per metum *gravem*; nam si esset levis, aliter dicendum, ut mox videbimus in Quæst. II. Item dicitur *per metum injustum*, quia si esset justus, valida quidem essent sponsalia; tunc enim pars, quæ ea contraxit, esset irrationabiliter invita, si nollet contrahere, ut rectè dicunt Salm. d. n. 66. juxtà dicenda n. 5057. *Secunda* verò sententia, quam tenent Conink. D. 28 n. 7. Viva q. 1 art. 8 n. 9. item Hurt. Dic. et Trull. apud Salm. n. 61. tenet, hujusmodi sponsalia ex metu gravi contracta posse quidem irritari à metum passo, sed non esse per se irrita; ideòque dicit, quod, si adfuit juramentum, debeat ipsum servari, donec relaxetur. Ratio, quia omnes contractus, præter solum Matrimonium, per metum initi per se validi sunt, juxtà dicta l. 3 n. 717. Respondent autem ad textum allatum in dict. c. Ex Litteris, quod ibi ageretur de puella, quæ omninò invita contraxerat, et ideò ejus promissio fuerit irrita declarata. Utraque sententia est probabilis; sed prima mihi videtur probabilior; licet enim, loquendo de contractibus in genere, oppositum tenui (ut dixi), nempè quod contractus metu initi sint de se validi, circà sponsalia verò diversa occurrit ratio; nam in

aliis contractibus, cum ipsi non sint per se nulli, nec eis resistat jus, benè potest metum passus, nisi velit contractus rescindere, manere obstrictus ad illum exequendum; at nemo potest obligari ad exequendum actum per se nullum, et cui jus resistit, qualis esset Matrimonium durante tali metu contrahendum; undè sicùt non potest aliquis esse obligatus ad tale Matrimonium, ità nec ad ejus media, sivè dispositionem, proùt sunt sponsalia; dispositiones enim induunt eamdem naturam actûs, et ideò passim Doctores asserunt, sponsalia naturam Matrimonii sequi. Adde, quod connexorum idem debeat esse judicium, ut infertur ex cap. Translato, de Constitut. Quapropter, sicùt Matrimonium ex metu est irritum, idem dicendum de sponsalibus. Ex his infertur, quod ex hujusmodi sponsalibus minimè oriatur impedimentum publicæ honestatis.

Quæritur II. An sint valida sponsalia contracta per metum levem, qui dedit causam contractui? *Prima* sententia negat, et hanc tenent Nav. c. 22 n. 51. Less. c. 17 dub. 6 n. 46. Ronc. p. 132 q. 4 R. 2 et Bos. c. 12 n. 288. cum Reb. Comit. Sylv. etc. Ratio, quia is, qui per metum (etsi levem) extorquet consensum alterius, adhùc injuriam ei irrogat, undè indignus est, ut ex sua malitia commodum reportet. *Secunda* verò sententia communior et probabilior affirmat, et hanc tenent Bon. p. 9 n. 6 Pont. l. 4 c. 10 n. 5. cum Medina, Salm. c. 1 n. 60. cum Aversa, Croix l. 7 p. 3 n. 105. Viva de Matr. q. 4 art. 3 n. 6. et Mazz. t. 4 p. 142. Ratio, quia non censetur alter veram injuriam tibi intulisse, cum facilè poteras tu metum illum repellere; quare, si non repulisti, censeris spontè voluisse talem injuriam pati.

Quær. III. An, qui contraxit sponsalia ex metu levi dante causam contractui, possit illa in conscientia rescindere? *Prima* sententia negat, et hanc tenent Pon. l. 4 c. 10 n. 6 et 10 et Viva q. 4 a. 3 n. 6. cum Perrez, Med. etc. Et ratio est eadem, quæ mox suprà adducta est pro secunda sententia in Quæst. præced. Hæc

sententia est satis probabilis, sed communior est, et probabilior videtur *secunda* sententia affirmans, quam tenent Laym. l. 3 tr. 4 c. 6 n. 4. Sanch. l. 4 D. 19 n. 6. Wigandt tr. 3 n. 19. Bon. p. 9 n. 8. Salm. c. 1 n. 60. Mazzotta tom 4 p. 142. Croix n. 105. cum Becan. et Lugo de Contract. D. 22 n. 138. cum Azor. Reg. Lop. Led. etc. et probabilem putat Viva q. 4 art. 3 n. 7. Ratio, quia, cum metus dederit causam contractui, ità ut aliàs initus non fuisset, incutiens metum tenetur contractum rescindere; undè, sicùt ille tenetur relaxare fidem injustè per talem metum extortam, ità metum passus potest fidem datam revocare. Idque tantò magis procederet, si hic apprehendisset metum illum ut gravem; licet in se fuisset levis, quia eo casu talem metum non facilè repellere poterat, sicùt poterat quandò novisset ut levem. Quid autem dicendum, si metus fuerit justus, vel ab intrinseco; vide dicenda ex num. 1053.

DUBIUM II.

Quæ, et quanta sit obligatio sponsalium?

845 *Sponsalia obligant sub gravi. An autem obligent ad statim ineundum Matrimonium?*

846 *An Judex possit, et debeat cogere nolentes ad Matrimonium?*

847 *An fornicatio sponsæ, vel sponsi cum alia sit specie diversæ? Fictè promittens non tenetur ad nuptias, nisi copulam extorserit à virgine.* (Vide etiàm dicta de Rest. l. 3 n. 622.)

848 *Si quis cum duabus sponsalia contraxit, et cum secunda coierit, quam ducere debeat?*

849 *De filiis nuptias contrahentibus insciis parentibus. An tales nuptiæ sint validæ? Qu. I. An et qualiter peccent filii nubentes, parentibus insciis, vel inconsultis? Quid, si sponsalia fuerint jurata? Quid, si sponsus post illa virginem defloraverit? An Prælati teneantur has nuptias impedire? Ex quibus autem causis excusentur filii contrahentes sine consensu parentum?*

850 *Quæst. II. An teneatur filius obedire patri præcipienti Matrimonium?*

851 *Quæst. III. An notabilis disparitas conditionis aut status inter contrahentes irritet sponsalia ?*
852 *Resiliens perdit arrhas, etc. Not. I. Quid, si mulier promittit aliquid viro, ut eam ducat, et quid è converso ?*
853 *Not. II. De pæna apposita in resilientem. Qu. I. An liceat adjicere pænam in resilientem injustè ? Qu. II. An justè resiliens teneatur ad pænam promissam cum juramento ? Qu. III. An, solutam pænam, teneatur recipiens restituere ? Qu. IV. Quid, si relinquatur legatum puellæ, ut nubat cum aliquo, et illa cum alio nuptias contrahat ? Qu. V. Quid, si legatum relinquatur, ut non nubat, et illa nubat ?*
854 *An liceant tactus et oscula inter sponsos ?*

« Respondeo 1. Obligant ad ineundum matrimonium 845
» sub peccato mortali, * (*Ità communiter omnes* (vide
» Salm. c. 1 n. 81.); et patet ex c. *Ex litteris de spon-*
» *sal. Ratio, quia, licet promissio simplex, juxtà pro-*
» *babilem sententiam, non inducat gravem obligationem,*
» *secùs verò est de promissione mutua, quæ perfectum*
» *constituit contractum ex utraque parte obligatorium.*)*
» Si tamen terminus non sit præfixus, sufficit, si
» promittens impleat, quandò à promissario requi-
» retur, vel pro more regionis. Ratio prioris patet ex
» natura contractus onerosi, in re gravi. Ratio pos-
» terioris est, quia id est commune omni debito.
» Sanch. l. 1 d. 28. Conin. d. 22 dub. 1 apud Dian.
» p. 3 t. 4 R. 245. Pontius tamen ibid. vult obligari
» statim post contractum. »

Quær. igitùr, an, qui sponsalia contraxit sine tempore præfixo ad Matrimonium contrahendum, teneatur illud inire, statim ac commodè possit; *Prima* sententia negat, et dicit, tum solum tenêri, cum altera pars requirat; ità Busemb. ut suprà, Sanch. l. 1 D. 28 n. 2. Nav. c. 17 n. 79. Holzm. n. 177. cum Abb. et Piring. ac Escob. n. 78. cum Palud. Sylv. etc. Ratio, quia sic habetur in l. Debitores præsentes, C. de Pignor. ubi dicitur: *Debitores prius denunciationibus conveniendi sunt. Secunda* tamen sententia verior affirmat, et hanc tenent Pontius l. 12 c. 6 n. 1 Pal. p.

7 n. 2. Conc. p. 266 n. 26. Ronc. p. 134 q. 2 R. 2 et Salm. c. 1 n. 85. cum Con. Led. et Aversa. Ratio, quià sic habetur expressum in l. In omnibus ff. de Reg. Jur. ubi sic dicitur: *In omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præsenti die debetur.* Et in l. *Eum qui* § *Quoties, ff. de Verb. obl.* ubi: *Quod sine termino præfixo debetur, statim debetur.* Respondetur autem ad textum oppositum, quod illud tantùm statuatur pro debitoribus qui dederint pignora, quæ jure meritò non sunt distrahenda à creditoribus, nisi priùs debitores moneantur. Sed notandum id, quod DD. primæ sententiæ (ut Sanch. et alii) dicunt, quod, si altera pars ex oblivione, timore, verecundia, vel similicausa non peteret, ut præcipuè in fœminis evenit, teneatur tunc sponsus de se sine petitione Matrimonium contrahere, cum commodè possit. E converso DD. secundæ sententiæ (ut Pal. l. c. et Salm n. 85. cum Con. etc.) dicunt, quod, si altera pars, cum possit commodè petere, taceat, tunc ipsa videatur dilationi assentire; et sic præfatæ sententiæ satis conciliantur. Quid autem, si in sponsalibus appositus sit terminus præfixus ad nuptias ineundas? vide dicenda n. 867.

846 « 1. Resiliens cogi potest ad matrimonium etiàm à » judice per censuras: quod tamen rarò expedit ob » periculum infelicis exitus. »

Nulli dubium, ut diximus, quin in foro conscientiæ, nolens implere sponsalia sine justa causa, graviter peccaret. Dubium est, an Judex possit nolentem cogere? Alii affirmant, alii negant, nisi promissio juramento firmata fuerit. Alii negant, etiàmsi adfuerit juramentum. Et has sententias omnes probabiles putant Salm. c. 1 n. 88. Attamen veriùs, et communiter dicunt Pal. p. 8 ex n. 2. Conc. p. 266 n. 27. Tamb. c. 1 § 1 n. 10. Holz. n. 178. Pont. l. 12 c. 6 n. 2. Salm. c. 1 n. 89. cum Con. Becan. Dic. etc. et Salm. l. 1 D. 29 n. 4. cum S. Bonav. S. Antonin. Nav. Palud. et aliis innumeris, quod, si ex tali Matrimonio timeantur rixæ, aut scandala, non debeat Judex ad illud ineundum cogere partem invitam; secùs, si scandala non

timeantur ; et ità habetur expressum in c. Ex litteris. 10 de sponsal. ubi dicitur : *Ecclesiasticâ censurâ compellas , nisi rationabilis causa obstiterit.* Et sic censuit S. C. abstinendum à coactione , suffragante aliqua probabili causa : secùs verò sanxit aliàs , ut refert P. Zacharia apud Croix l. 6 p. 3 ad n. 62. Rectè autem advertunt Busemb. et Tamb. raró expedire , ut partes ad tale Matrimonium cogantur : huicque consentit P. Concina dicens , semper minus malum esse , ut pars innocens ab hujusmodi Matrimonio abstineat. Item rectè advertit Tamb. quod , si pars renitens fuerit excommunicata, et persistat, Judex debeat eam absolvere , quia tunc non speratur profectus ; et contra , si tale Matrimonium contraheretur , prudenter malus exitus timendus esset. Notant etiàm Salm, n. 92. cum Sanch. Pont. Pal. etc. quod , si constet de sponsalibus, tàm Judex Ecclesiasticus, quàm sæcularis habeant jus cogendi sponsos ad Matrimonium.

» 2. Si Judex secundùm allegata , et probata cogat 847
» ad Matrimonium , licet à parte rei reverà coactio
» sit injusta , valet Matrimonium. Sanch. et M. Perez,
» contra Texed. apud Dian. p. 9 t. 8. R. 26.

» 3. Fornicatio sponsæ est circumstantia in confes-
» sione exprimenda , quia mutat speciem , et consti-
» tuit injustitiam , quæ in sponsa gravis est , ideòque
» mortalis habetur , ut si quis rem alteri promissam
» notabiliter corrumpat : quod tamen sponsus non
» censetur facere fornicando , cum in viro fornicatio
» non tanti æstimetur , nisi aliud accedat. Sanch. l. 1
» dist. 2. Conink. Fagund. Fill. etc, probabiliter con-
» tra Laym. Azor. etc. Vide Lugo d. 16 n. 176. »

Circà hanc quæstionem adest triplex sententia probabilis. *Prima* dicit , quod fornicatiò tàm sponsæ , quàm sponsi induat malitiam specie diversam ; et ità tenent Pal. p. 7 n. 5 Laym. c. 1 n. 6. Holzm. n. 194. Azor. apud Fill. c. 2 n. 53 et Salm. de Spons. cum Con. Dicast. et aliis c. 1 n. 11 quia ex parte utriusque injuria irrogatur juri , quod unus acquisivit ad rem , sivè ad corpus alterius. *Secunda* dicit , quod peccet

specie diversa tantùm sponsa, non autem sponsus, qui fornicando levem injuriam videtur afferre sponsæ, ità Sanch. l. 1. D. 2 n. 6. Bon. q. 1 p. 10 n. 62 item Fill. et alii apud Salm. n. 9. *Tertia* demùm sententia adhùc satis probabilis, quam tenent Pontius l. 21 c. 6 n. 8 et Trull. Covar. Diana, ac Vivald. apud Sal. n. 7 et probabilem putant Sanch. n. 7. Laym. c. 2 n. 6. Lugo de Pœn. D. 16 n. 17 cum Led. et Megala, Salm. l. c. ac Elbel. n. 59 dicit, neutrum fornicando committere injustitiam, quia neuter sponsorum jus acquisivit in corpus alterius, cum neuter adhùc corpus suum tradiderit. Id igitùr currit tàm pro sponso, quàm pro sponsa; si enim hæc committeret injustitiam fornicando, non posset deindè Matrimonium cum sponso contrahere, nisi manifestaret vitium occultum sui corporis, quia tunc adesset inæqualitas; sed ad hoc non tenetur, ut ait Pontius cum aliis (vide dicenda n. 864 ad n. II.): ergò adest æqualitas, et per consequens non committit injustitiam.

« 4. Qui simulato animo promisit, per se loquen- » do, non obligatur ad nuptias, tametsi damnum » creatum debeat resarcire. Dixi, *per se*, quia si facta » promissione puellam induxit ad copulam, tenetur » illam ducere. Bonac. l. c. p. 2. Ubi excipit, si puel- » la esset longè inferioris conditionis, v. gr. quòad » nobilitatem, vel divitias: tunc enim non tenêri » ducere, v. gr. virum nobilem filiam agricolæ, præ- » sertim si illa fuerit conscia disparis status, seu con- » ditionis, eo quod tum decipi potiùs voluerit, quàm » decepta sit, undè nec tenêri eo casu illam dotare: » secùs tamen si ipsa inæqualitatem statûs ignorârit, » aut si ipse non fictè, sed ex animo Matrimonium » promiserit. Ità Bonac. q. 1 p. 3 n. 7. et seq. ex Vasq. » Mol. d. 106. Sanch. l. 1 d. 10. V. Less. l. 2 c. 10 » d. 3. Laym. c. 1 n. 10. et M. Per. d. 2 s. 3 * (*De* » *omnibus his vide ea, quæ fusè notavimus de Restit.* » l. 3 ex n. 642.) *

848 » 5. Sponsalia posteriora contra priorem fidem » inita, tametsi jurata sint, aut copula etiàm acces-

» serit, sunt invalida. Sanch. et Vill. Contrarium ta-
» men tenent Conin. et Pont. cum Diana p. 3 t. 4. R.
» 210. Matrimonium tamen post sponsalia contractum
» cum altera est validum, licet injustum. Bon. p. 5
» et 7. Laym. c. 1 n. 5. »

Certum est, quod, si secunda sponsa fuerit conscia priorum sponsalium, Matrimonium cum prima debeat contrahi, quia tunc secunda non fuit decepta, sed ipsa voluit decipi; ità communiter Bossius c. 3 n. 90. Salm. c. 2 n. 94. Viva q. 2 art. 7 n. 3. Holzm. n. 217 et alii passim. Dubium est, si illa fuerit ignara. *Prima* sententia dicit, sponsum tenêri contrahere cum secunda, si cum hac copulam habuit; ità Pal. p. 22 n. 6. Piva l. c. Pont. l. 12 c. 14 n. 4 cum Major. Boss. l. c. cum Diana, et Salm. l. c. cum Con. Reb. et Leand. Ratio, tum quia ex cap. Is, qui fidem, de sponsal. olim per copulam animo maritali factam sponsalia transibant in Matrimonium; et licet hoc Matrimonium hodiè ex jure novo Tridentini sess. 24 c. 1 non ampliùs subsistat, tamen textus ille benè fundat jus in re, quod acquiritur à secunda sponsa per corporis traditionem, quæ olim Matrimonium constituebat: tum quia, quandò unus agit de lucro acquirendo, et alter de damno vitando, huic potiùs favendum est, quàm primo. *Secunda* verò sententia communior et probabilior dicit, sponsum tenêri contrahere cum prima, etiàmsi adfuerit copula cum secunda, ità Sanch. l. 1. D. 49 n. 5 cum Led. Henr. Man. et Lop. Item Nav. c. 22 n. 26. Bon. p. 5 n. 7. Ronc. p. 370 q. 6. R. 2. Elbel p. 370 n. 17 cum communi, ut asserit, Escob. n. 245. Laym. c. 1 n. 5 cum Soto, et Rodr. Holzm. n. 117 cum Manstr. et Anacl. ac Croix n. 73 cum Hurt. et Aversa. Ratio, quia promissio facta secundæ sponsæ semper est nulla utpotè de re illicita, cum fuerit priori sponsæ promissa: nec injuria illata alteri jus huic adimit. Et hoc, etiàmsi secunda promissio fuerit juramento firmata, ut dicunt Holzm. n. 116. Sanch. Dist. 50 n. 2. Escob. n. 248. Laym. l. c. et alii; quia juramentum non potest esse vinculum iniquitatis. Nec

obstat prima ratio sententiæ oppositæ, nam textus ille (ut rectè dicunt Navarr. Sanch. ll. cc. cum Soto, et Led.) intelligendus est loqui de copula affectu maritali habita, non autem de habita affectu fornicario, ut esset in nostro casu. Neque valet secunda ratio, nam hîc reverà non agitur de contractu lucrativo, sed potiùs oneroso, cum sit ultrò citròque obligatorius. Dicunt tamen Sporer l. c. Sanch. n. 6 Elbel p. 371 n. 19 et Bonac. cum Reg. ac Mol. ac Croix cum Aversa, et Ron. ll. cc. quod ex æquitate teneatur prima sponsa cedere juri suo, si altera ex defloratione grave damnum pateretur, quia charitas obligat ad leve nocumentum patiendum, ne proximus gravissimum subeat; undè ajunt Henr. apud Sanch. l. c. et Croix cum aliis, quod Judex eo casu benè possit cogere sponsum ad ducendam secundam. Sed non improbabiliter Holzm. d. n. 117 cum Anacl. Gutt. et Pichler. sentiunt ad hoc illam non tenêri, quia secunda debet suo crimini imputare, quod tale damnum patiatur.

849 « 6. Liberi, qui parentibus insciis contraxerunt » sponsalia, etiam cum iis, qui imparis sunt conditionis, v. gr. nobilis cum ignobili, licet peccarint, » tamen obligantur; nec à parentibus possunt impediri, quominùs servent fidem datam. Laym. l. c. » n. 12. ex S. Th. etc. nisi scandalum magnum ex » Matrimonio timeretur. Dian. part. 9 tom. 7. Resol. » 71. ex Mol. Sanch. etc. »

Certum est, Matrimonia filiorum familias contracta sine consensu parentum esse valida, contra Lutherum, Bucerum, et Erasmum (apud Bellarm. de Matr. c. 19), qui invalida asserebant; id patet ex Trident. sess. 24 c. 1 de Ref. ubi sic dicitur: *Quique falsò affirmant Matrimonia à filiis fam. sine consensu parentum contracta, irrita esse, et parentes ea rata, vel irrita facere posse.* Undè non satis videtur probabilis opinio Pont. l. 2 c. 1 n. 5 et Tourn. Præl. Theol. t. 11 p. 197 quod olim hujusmodi Matrimonia sine consensu parentum inita, essent invalida; nam obstat communis sententia omnium Scholasticorum, ut ipse Pont. fa-

tetur, et videtur certum esse ex præfato textu Concilii. Ex hoc inferunt Laym. c. 1 n. 14. Sporer c. 5 n. 202. et Holzm. n. 167 cum Anacl. et aliis communiter, quod, sicùt tale Matrimonium est validum, ità sint et sponsalia. Nec officere ait Holzm. textum in l. 1 §. 7 ff. de Spons. ubi ad valorem sponsalium videtur requiri consensus parentum, pari modo ac requiritur in Matrimonio, juxtà l. Si ut proponis 7 C. eod. tit. Respondet enim, quod lex, tametsi prohibeat hujusmodi sponsalia, non tamen illa invalidet.

Hæc quòad validitatem; sed quæritur I. an, et quandò, et qualiter peccent filiifamilias nuptias contrahentes sine consensu parentum? Quatuor adsunt sententiæ. *Prima*, et quidem communior docet universè, eos peccare lethaliter, si Matrimonium ineant, parentibus sivè inconsultis, sivè invitis; ità Pontius l. 2 c. 1 n. 26. Mol. t. 1 tr. 2. D. 166. Sylv. Supp. qu. 47 art. 6. Concl. 4. Nav. c. 14 n. 15. Petrocor. t. 4 p. 413. Abelly p. 205. Roncag. p. 269 qu. 3. Conc. p. 281 n. 4 et pro hac sententia fusam edidit dissertationem Illustriss. D. Franciscus Muscuttula Episcopus Rossanensis, cui novissimè doctas addidit annotationes eruditissimus Canonicus Neapol. Alezius Mazzochius, ubi citantur pro eadem sententia Alber. Magn. Estius, Merbes. Megal. Fag. Nald. Turrec. Bellarm. Amic. Manstr. Martin. Leand. March. Vidal, Platel, Isam. Gen. Natal. Alex. Juen., Gabas. et alii: sed notandum, quod ex his plures (ut observavi), proùt Bellarm. Albert. M. Estius, Turrecrem. Juenin, et Cabass. dicant, quidem hæc Matrimonia esse illicita (quod reverà omnes DD. concedunt), sed non explicent, an sub culpa gravi, vel levi. Probatur hæc sententia 1 ex c. Aliter, Causa 30 qu. 5, ubi legitur Decretum illud Evaristo Papæ tributum, quo dictum fuit, præsumi *non conjugia, sed adulteria*, illa quæ fiunt sine consensu parentum, et sine præviis precibus, sine benedictione Sacerdotis, et custodia Paranympharum, etc. Et ex c. Honoratur 32 qu. 2 ubi dicitur, non esse virginalis pudoris maritum eligere, sed judi-

cium parentum expectare. Item probatur ex Tridentino dict. c. 1 sess. 24 ubi, cum sermo habeatur de Matrimoniis clandestinis, et simùl sermo de Matrimoniis contractis à filiis familias sine consensu parentum; dicitur; *Sancta Dei Ecclesia ex justissimis causis illa semper detestata est; atque prohibuit.* Probatur 2 ex Jure Civili, quo irritæ declarantur nuptiæ sine consensu parentum contractæ, ut videtur expressum in l. 2 ff. de Rit. Nupt. l. Si ut proponis, C. de Nupt. et aliis, ac signanter in Institut. de Nupt. ubi: *Si filii sint, consensum habeant parentum; nam hoc fieri debere et civilis, et naturalis ratio suadet.* Et infrà: *Si adversùs ea aliqui coierint, nec vir, nec uxor, nec nuptiæ, nec Matrimonium, nec dos intelligitur.* Et licet hæ leges à Jure Canonico sint correctæ, ut habetur in c. Tua de Sponsal. et c. Cum causa de Raptor. ac in Tridentino d. c. 1, tamen ex illis deducitur, ex ipso lumine naturali deprehendi deformitatem talium nuptiarum. Probatur 3. ratione, tum quia ex hujusmodi nuptiis gravia incommoda et scandala oriuntur; tum quia hoc requirit obedientia parentibus debita; tum quia iidem graviter offenduntur, si filii, ipsis insciis, vel invitis Matrimonium contrahant.

Secunda sententia dicit, tenêri quidem filios sub mortali parentum consilium petere, non verò illud sequi; ità Sanch. l. 4 D. 23 n. 10. Laym. c. 2 n. 14. Barb. in Trid. sess. 24 c. 1 n. 2. Viva de Matr. q. 4 art. 2 n. 5. Bon. eod. tit. q. 4 p. 17 n. 25 item Vasq. Fill. Vill. etc. apud Boss. de Matr. c. 11 n. 81. Probatur prima pars, quia censetur gravis contemptus in re tàm gravi non consulere parentes, quibus incumbit prospicere bono filiorum; poterit enim pater, qui majori prudentiâ ac experientiâ pollet, aliqua aperire filio, per quæ hic mutet voluntatem. Secunda autem pars (quam præter AA. mox citatos tenent etiàm Tolet. Burgh. etc. apud Croix l. 6 p. 3 n. 570 atque Viguer. Led. et Riminald. apud Sanch. loc. cit. et videntur ibid. expressè etiàm tenere. Host. Suarez, Lupus, et Covar. saltèm dicunt ibi non esse mortale

Victor. et Henriq.) probatur, inquam, hæc secunda pars ex D. Th. 2. 2 q. 104 art. 5 ubi ait: *Non tenentur nec servi dominis, nec filii parentibus obedire de Matrimonio contrahendo, vel virginitate servanda.* Et licet S. Doctor ibi non loquatur de filio contrahente sine consensu patris, sed de patre cogente filium ad Matrimonium, ratio tamen, quam ibi præmittit, est generalis, et pro utroque casu concludit, cum dicit: *Tenetur autem homo homini obedire in his, quæ exteriùs per corpus sunt agenda; in quibus tamen, secundùm ea, quæ ad naturam corporis pertinent, homo homini obedire non tenetur, sed solùm Deo; quia omnes homines naturâ sunt pares, puta in his, quæ pertinent ad corporis sustentationem, et prolis generationem. Undè non tenentur nec servi*..... et sequitur ut suprà. Fundamentum intrinsecum hujus sententiæ est, quia cum per Matrimonium homo perpetuæ servituti obligetur, ratio exposcit, ut sit omninò liber in eo contrahendo. Et quamvis sit de jure naturæ, ut filii obsequium parentibus præstent, tamen de jure etiàm naturali, et potiori est, ut in nuptiis omnimoda servetur libertas. Nec obstant textus suprà allati, consensum parentum exquirentes; ipsi enim tantùm probant illum requiri de decentia, et honestate, non verò de præcepto, ut ajunt Salm. c. 6 num. 24. Boss. c. 11 num. 87 et Sanch. l. c. cum Host. Suar. etc. ex Gloss. in c. fin. Caus. 30 q. 2 v. *Parentum*, ubi *Hoc tantùm ad honestatem referas.* Textum autem Tridentini non est certum referri ad Matrimonia contracta sine consensu parentum, quia verba illa, *Dei Ecclesia illa semper detestata est*, potiùs referri possunt ad Matrimonia clandestina, ut colligi videtur ex verbis subsequentibus, ubi dicitur, quod, cum Matrimonia illa prohibita homines improbi etiàm contraherent, ideò declarentur irrita: ergò Tridentinum declarat hîc, Ecclesiam tantùm *detestatam* fuisse Matrimonia quæ prohibuit, et nunc Concilium reddit invalida. Ob eamdem rationem, ut suprà, tantò minùs obstant leges civiles; quæ autem (ut sentiunt Cujacius, et Go-

thofredus ad l. Filius ff. de Ritu Nupt. et Holzman. n. 168 ac Gonzal. in d. c. Tua n. 8.) non invalidabant tales nuptias, sed tantùm eas reddebant civiliter irritas; nempè quòad solos effectus contractûs civilis, proùt declaravit Ludovicus XIII. in Regno Galliarum apud Tourn. t. 11 p. 104.

Tertia sententia dicit, quod, si filiifamilias Matrimonium contrahunt, sivè inconsultis parentibus, sivè invitis, illicitè quidem contrahant, at per se loquendo non peccent mortaliter, sed tantùm venialiter; ità Palaus p. 12 n. 11. Boss. c. 11 n. 87. Elbel p. 368 n. 9. Tamb. Dec. l. 5 c. 2 § 3 num. 6. Renzi p. 204 q. 2. Holzm. n. 172 cum Pichler, Spor. n. 206 cum Henr. Led. et Gob. ac Salm. c. 6 n. 22 cum Covar. Victor. Aversa, Dic. et Henriq. Ratio, quia licet filii teneantur hoc obsequium præstare parentibus, nempè eos consulendi in re tàm gravi, hæc tamen obligatio non potest esse gravis, quandò filii eorum consilio stare non obstringuntur; satis autem vel per se, vel per alios viros prudentes aliundè valent cognoscere, quæ circà id occurrere possunt; è converso parentes nequeunt esse rationabiliter graviter inviti, quod eorum consilium non exquiratur in re, quæ absolutè pendet ab electione liberorum. Si autem filii non tenentur (saltèm sub gravi) parentum consilium sequi, ut concedunt DD. secundæ sententiæ, non adest ratio, cur sub gravi teneantur eos consulere; tantò magis, quia parentes magis se existimant offensos, si filii nuptias ineant ipsis invitis post consilium datum, quàm ipsis inconsultis. Idque tantò magis valet, si filius judicet, parentes non graviter laturos, Matrimonium illud contrahi ipsis insciis. Imò minimè peccabit filius, si reputet, parentes in eo libenter consensuros, vel ipsos injustè impedituros si consulantur, ut dicit Barb. l. c. cum Con. Sanch. et Vasq. ac Boss. c. 11 n. 81 cum Bellarm. Nav. Sayr. Gutt. etc. Idque satis probatur ex eod. Trident. d. c. 1 sess. 24 ubi conceditur Matrimonium contrahi omissis denunciationibus, *si fuerit probabilis suspicio, Matrimonium malitiosè impediri*

posse. Communiter tamen præfati AA. tàm secundæ quàm tertiæ sententiæ, ut Sanch. n. 11. Pal. num. 9. Holz. l. c. Croix n. 570 et Salm. n. 19 et alii passim, dicunt, non excusari à culpa mortali filios Matrimonium contrahentes, si parentes justè contradicant vel si censeantur rationabiliter inviti, puta si tales nuptiæ redundarent in dedecus familiæ, vel si ex eis sint oritura gravia scandala aut dissensiones.

Quarta demùm sententia, quam tenent Laym. c. 1 num. 14 et Delbene, ac Aversa apud Croix l. 6 p. 3 n. 570 distinguit, et dicit quod, si parentes ab omni Matrimonio filium avertere conantur cum periculo incontinentiæ, filius non teneatur obedire, si verò impedire velint aliquod certum Matrimonium, tunc videndum; si parentes injustè impediant, tunc filius nec tenetur obedire; secùs si parentes justè impediant; nempè si ex tali Matrimonio oriatur dedecus, aut scandalum familiæ, tunc enim filius graviter peccat, si non obedit, et Matrimonium contrahit.

Casu autem, quo filius non posset sine peccato tale Matrimonium inire, dicunt DD. quod ad illud non obligetur, etiàmsi cum juramento sponsalia contraxisset; quia, cum hæc promissio esset de re illicita, juramentum non potest esse vinculum iniquitatis; ità Rebellius p. 2 l. 2 qu. 14 sect 1 num. 9. Pignat. t. 4. Cons. 11 n. 1. Salm. tr. 9 c. 2 n. 85. Boss. c. 11 n. 93 cum Menoch. item Card. de Lauræa, Gab. à S. Vincent. et Opatov. apud Mazzoch. p. 90 in cit. Diss. ex c. Quantò, de Jurejur. ubi: *Juramentum fuisse illicitum, et nullatenùs observandum etc.* Et clariùs ex Responso Alexandri II. apud eumd. Mazzoc. p. 99 n. 186 ubi *Peccator iste notatur perjurio, quia, quod observare legaliter non potuit sine judicio parentum, temerè jurare præsumpsit.* Et ait D. Th. 2 2 q. 98 a. 1 ad. 1. id esse verum perjurium, nempè jurare illicitum: *Quocumque enim modo quis jurat illicitum, ex hoc ipso falsitatem incurrit, quia obligatus est ad hoc, quod contrarium faciat.* Hocque verum esse dicunt Tolet. l. 4 c. 22 n. 2. Sanch. l. 1 D. 32 n. 1 cum Abb. Cov. et Mol. item

Suar. et Grass. apud Mazzoch. p. 99 n. 187 ex D. Bonav. et D. Th. 2. 2 q. 89 art. 7 etiàmsi res juramento promissa esset venialiter mala; et meritò, quia iniquitas levis etiàm est vera iniquitas, cujus juramentum non potest esse vinculum.

Idem dicendum putant communiter AA. scilicet, non tenêri sponsum ad implenda hujusmodi sponsalia cum gravi parentum injuria, etiàmsi virginem defloraverit, sed sufficere quod eam dotet, ità Valent. t. 5 D. 3. Marchant. t. 2 tr. 7 tit. 1 q. 2 § 3 dub. 2 R. 2. Sanch. l. 1 D. 14 n. 3 qui id verissimum censet cum Navarr. Lop. Cordub. Gutt. etc. Item Reg. Trull. Tamb. Serius, Graff. et Gob. apud Mazzoch. ex pag. 130 (contra Boss. c. 21 n. 90.) Ratio, quia virtus justitiæ nequit obligare ad actum qui sine peccato impleri non potest. Ex qua probabiliter videtur inferri, quod, si talis sponsus non possit defloratam dotare, nec etiàm teneatur eam ducere: quia non potest damnum illius reparare cum gravi injuria parentum. Præterquamquod, posito, quod ipse non teneatur vi promissionis, nec etiàm videatur tenêri ratione deflorationis ad reparandum damnum illatum, cum nemo teneatua reparare damnum cum excedenti suo detrimento.

Et quoties filius peccaret in contrahendo Matrimonio indigno, ex quo dedecus familiæ, vel scandala et infelices exitus prudenter timeri possent, tunc dicunt Laym. c. 1 n. 14. Bonac. q. 4 p. 17 n. 26. Dicast. D. 4 dub. 18. Delbene de Immun. p. 1 c. 8 dub. 19 sect. 9 n. 43 ac Boss. c. 11 n. 89 cum Pontio et Rebell. quod parentes implorare possint auctoritatem Prælati ad tales nuptias implendas, et Prælatus teneatur implere; ideò (ut Bossius ibid.) mortaliter peccaret Prælatus si filio faveret, vel dispensaret in denunciationibus Matrimonio præmittendis.

Conveniunt autem Doctores, ut notat Auctor prædictæ dissertationis p. 36 dub. 1 n. 41, filios excusari saltèm à mortali, si absque consensu parentum nuptias contrahunt ex justis causis, et præcipuè I. Si pater injustè prohibeat filium à conjugio; ità Bellarm.

d. c. 19. Laym. c. 1 n. 14. Mol. t. 5 D. 51 n. 2. Elbel de IV. Præc. n. 538 cum Spor. et communi. II. Si causâ majoris dotis indignam mulierem ei dare velit; Bellarm. III. Si pater velit tradere filio uxorem ægram aut duræ conditionis; Guttier c. 79 n. 19. IV. Quandò filius à parentibus injustè opprimeretur; Guttier. ib. V. Si pater procul distet, et filius non posset commodè eum certiorem facere, credatque, patrem libenter consensurum: Gonet. c. 8 q. 1. VI. Si pater ideò prohibet justum Matrimonium, quia vult, filium ducere aliquam contra ejus voluntatem: ità Auctor præfatæ Diss. l. c. VII. Si pater impediat filium ab aliquo matrimonio sine justa causa; tunc enim filius non tenetur obedire, et pater graviter peccat impediendo, ut communiter dicunt Viva de Matrim. q. 4 art. 2 n. 2. Boss. c. 1 n. 69 cum Guttier. Rebell. etc. ac Sanch. l. 4 D. 22 n. 6 cum P. Soto, Cordub. Lop. et Vega. An autem pater injustè impediens nuptias filii incurrat excommunicationem? affirmat Lopez apud Sanch. l. c. n. 9 ex Trid. sess. 24 c. 9 ubi dicitur: *Sub anathematis pœna, quam ipsò facto incurrant, ne quovis modo directè vel indirectè subditos suos vel quoscumque alios cogant, quominùs liberè Matrimonia contrahant.* Sed veriùs negant Sanch. ibid. cum Mol., Henr. Gutt. Man. et communi; nam, ut patet ex contextu, Concilium tantùm ibi loquitur de Dominis, et Magistratibus, qui cogunt alios ad nuptias. Præterquamquod probabilius dicat Barb. in Trid. l. c. n. 9 cum Nav. Mol. Pont. Con. Menoch. Henr. etc. præfatam excommunicationem infligi à Concilio, non contrà impedientes à Matrimoniis, sed tantùm contrà cogentes ad illa.

An verò dissensus parentum sit per se justa causa solvendi sponsalia? Vide dicenda n. 877; et an parentes possint exhæredare filios nubentes contrà ipsorum voluntatem, vel nubentes cum indignis? vide dicta lib. 3 num. 947 et 948.

Quær. II. an teneatur filius obedire patri præcipienti, ut Matrimonium contrahat, vel ut aliquam 850

ducat mulierem, à qua filius abhorret? Communis est sententia negans, quam tenent Sanch. l. 4 D. 23 num. 3 cum Scoto, Host. Sylv. Soto, Tambur. Ang. Led. etc. item Croix l. 6 p. 3 n. 570 cum Aversa, et aliis passim, ex D. Th. 2. 2 q. 104 art. 5 ubi: *Non tenentur filii parentibus obedire de Matrimonio contrahendo*. Et D. Bonav. in 4 D. 29 n. 10. *Per præceptum non potest pater ad contrahendum cum hac vel illa obligare*. Communiter tamen dicunt Petrocor. t. 4 p. 414 q. 5. Laym. c. 1 n. 14 cum Sylvest. Croix l. c. cum Tolet. Sanch. n. 4 cum S. Bonav. Bellarm. Nav. Soto, Henr. etc. et Bossius c. 11 n. 77 cum Lop. et Led. teneri filium obedire, si Matrimonium illud valdè referat ad tollenda gravia dissidia, vel ad sublevandam gravem necessitatem parentum, non jam vigore præcepti, sed ex virtute pietatis, quia filius tenetur subvenire parentibus in necessitate. Et huic consentit D. Th. in 4 D. 29 q. 1 art. 4 ubi docet: *Pater non potest cogere filium ad Matrimonium per præceptum, sed potest eum inducere ex rationabili causa; et tunc sicùt se habet filius ad causam illam, ità se habet ad præceptum patris; at si illa causa cogat de necessitate, vel de honestate, et præceptum similiter cogat; alias non*. Sed hoc intelligendum, ait Sanch. n. 5 cum Palac. Led. etc. ex suppositione, quod filius velit statum conjugalem eligere; nisi (excipit Sanch. cum Ledes.) Matrimonium aliquod locuples esset necessarium ad subveniendum necessitati parentum; sed hoc etiàm cum grano salis intelligendum.

Dicit autem Bossius n. 70. cum Menoch. et Salon. quod, præcisis his causis, poterit pater moderata et levi coactione, scilicet paterna increpatione et suasionibus cogere filium ad aliquod Matrimonium. Sed meliùs ait Spor. de IV. Præc. c. 5 n. 22. cùm Bellarm. et aliis, tantùm permissum esse patri filium ad nuptias invitare ob aliquam justam causam, puta familiam propagandi, facultates ampliandi, aut nobilitatem augendi. Ait tamen idem Bossius l. c. nullo modo posse patrem cogere filium ad nuptias, si hic velit me-

liorem statum eligere, nempè Religionis, aut cælibatûs; item addit n. 71. cum Sanch. Gutt. etc. quod, si filius jam sponsalia contraxerit, à quibus non possit justè recedere, non poterit pater eum cogere ad aliam ducendam.

Quær. III. an notabilis disparitas conditionis, aut 851 statûs inter contrahentes irritet sponsalia contracta? Sedulò hæc quæstio discutienda est, cum hic casus frequenter occurrat. Certum est, quod, si contrahentes tempore sponsalium non fuerint disparitatis conscii, sponsalia sint nulla, dummodò ignorantia fuerit antecedens; valida tamen, si fuerit concomitans; vide Vivam de Matr. q. 1. art. 5 n. 7. Dubium est, si jam conscii fuerint, Communiter Doctores infrà citandi dicunt, tenêri ad Matrimonium; nisi (excipiunt) ex illo eveniat dedecus, aut scandalum propinquorum, in hoc indistinctè loquentes. Sed hîc necessariò distingui debet dedecus à scandalo. Nam si Matrimonium non posset contrahi, nisi cum dedecore familiæ, asserendum, quod tunc sponsi nonteneantur Matrimonium contrahere. Ratio. quia promissio tunc est nulla, cum sit de re graviter illicita, utpotè quæ impleri non potest nisi cum magno familiæ detrimento. Ità communiter Laym. de Matr. l. c. tr. 10 p. 1 c. 1 n. 14. cum Nav. et Gutt. item Spor. de Matr. c. 1 n. 203. Ronc. de 4. Præc. c. 1 q. 3. cum Menoch. et Gobat. ac Sanch. l. 1 D. 14 num. 3. cum Panorm. Præpos. Cord. Felin. Lap. etc. Et licet Laym. et Sanch. n. 2. dicant, quod sponsalia contracta cum persona disparis conditionis per se valeant, addunt tamen, quod, si Matrimonium non possit iniri sine familiæ dedecore, vel magno scandalo inter consanguineos, talis promissio non obliget, utpotè versans circà rem illicitam, ad quam nemo potest se obligare. Notandum autem hîc, quod non sufficiat qualiscumque disparitas ad liberandum sponsum à Matrimonio promisso, sed requiratur notabilis, puta si vir nobilis desponsaverit filiam artificis mechanici, ut ait Navar. cap. 26 num. 18. vel agricolæ, ut Busemb. num. 848. v. 4. Vide dicta lib. 3 n. 643.

Sed quid dicendum, si Matrimonium contrahi posset sine familiæ dedecore, nempè si disparitas non sit in nobilitate, sed tantùm in divitiis? Eo casu, duo (ut in principio diximus) Doctores asserunt: primò, quod per se teneatur promittens ad Matrimonium; secundò, quod non teneatur, imò non possit promittens Matrimonium contrahere, si adsit probabilis timor magni damni, vel odii capitalis inter consanguineos. Ità communiter Sanch. de Matr. l. 1 D. 14 n. 1. cum Mol. et Cord. Bonac. de Matr. q. 1 p. 2 n. 2. Less, l. 2 c. 18 n. 9. Laym. de spons. p. 1 n. 24. Spor. de Matr. c. 3 n. 189. Salm. de Matr. c. 1 n. 82. cum Azor. Viva dict. n. 7. et aliis. Ratio primæ partis, nempè quod sponsus teneatur ad Matrimonium, est, quia promittens, licet peccaverit ejusmodi prodigam promissionem faciens, tamen tenetur ad illam, quia promisit quod suum est, et cum jam cognitam habuerit suam meliorem conditionem, censetur excessum illum donâsse; prodiga enim promissio (ut dicunt) quàmvis illicitè fiat, facta tamen, et ab altero acceptata, valet, et obligationem parit. Hoc est totum fundamentum istius sententiæ.

Cum autem ratio hæc pendeat à quæstione, nimirùm, an promissio prodiga acceptata obliget, hæc priùs hîc discutienda est. Adsunt in ea tres sententiæ. Prima sententia tenet, eam obligare ad totum; hanc tenent Lug. de Just D. 18 n. 61. Sanch. l. c. n. 5. Croix l. 3. p. 2 n. 795. Spor. de Matr. c. 3 n. 198. Fill. t. 2 D. 271. item Mol. Cajet. et Val. ap. Sanch. in Dec. l. 3 c. 9 n. 27. qui etiàm huic sententiæ inclinat. Ratio, quia licet promissio fuerit facta cum peccato, tamen, cum is, cui facta est promissio, jam acquisierit jus ad rem promissam, illius executio, ad satisfaciendum juri alterius, evadit licita et debita. Secunda sententia, quam probabilem putat Tamb. Dec. l. 3 c. 3. § 5 n. 20. cum Tancredi, dicit, hujusmodi promissionem ad nihil obligare, nec etiàm ad partem quæ licitè dari potuit; quia cum promissio sit indivisibiliter facta, tota materia evadit inhonesta. Tertia sententia, qui

subscribimus, verior et communis, ut fatetur ipse Lugo, docet, promissionem prodigam obligare ad partem, quæ non est prodiga, non verò ad excessum. Ità Salm. de Rest. c. 1 n. 167. cum Soto, Bann. Prado, Serra, item Suar. Led. Palac. Salon. Manuel, et Arag. ap. Sanch. l. c. in Dec. d. n. 27. qui æquè probabilem putat, et Croix lib. 3. pag. 1 n. 319. etiàm probabilem censet. Ratio cur obliget ad partem, quia utile per inutile non vitiatur; et sic respondetur secundæ sententiæ Tamb. Ratio autem, cur non obliget promissio ad excessum, est, quia malitia prodigalitatis principaliter consistit in præstatione, minùs verò principaliter in promissione; ideò enim non licet prodigè promittere, quia illicitum est prodigè dare. Posito igitùr quod actus prodigæ præstationis sit per se principaliter malus, minimè umquam poterit ipse impleri sine peccato; neque executio poterit cohonestari ab obligatione promissionis factæ, quia nemo se potest obligare ad rem illicitam exequendum, ut habetur ex reg. juris 69. in 6 ubi : *In malis promissis fidem non expedit servari.* Et consequenter pars acceptans, ex promissione ipsi facta nullum potest jus acquirere ad id, quod altera pars nequit sine peccato præstare. Et sic respondetur ad rationem primæ sententiæ. Hinc inferunt I. Sot. de Just. l. 3 q. 7 a. 1 ad. 2. et Led. Bann. Sa, Machad. Palac. ac Manuel. ap. Sanch. l. c. de Matr. D. 14 n. 1. quod, si quis prodigè aliquid promiserit meretrici pro usu corporis, non teneatur solvere excessum; quia, cum sit promissa res illicita ratione prodigalitatis, promissio nulla est. Rectè inferunt II. Salm. l. c. cum aliis à se citatis, quod, si res promissa sit impartibilis, ad nihil teneatur promittens, quia tunc verè tota materia evadit illicita.

Juxtà hanc igitùr tertiam sententiam, ut ad casum nostrum veniamus, sponsus prodigè promittens Matrimonium, cum res sit indivisibilis, et promissio tota per se illicita evadat, non tenebitur utique ad illam. Nec obstat, quod culpa prodigalitatis non excedat veniale peccatum; quia promissio rei qualiter-

cumque malæ, adhùc venialiter, puta mentiendi etc., nec etiàm potest ullam parere obligationem, ut notant Salm. ib. et certum est. Pro conclusione igitùr hujus puncti, mihi et aliis doctis Junioribus (salvo sapientiorum judicio) videtur dicendum I. sponsum, qui antecellit in divitiis, in casu proposito non tenêri ad Matrimonium; necnon venialiter peccare ratione prodigalitatis, si illud contrahat. Dicendum II. hoc procedere, stando terminis veræ prodigalitatis: verumtamen, cum culpa prodigalitatis non sit plus quàm venialis, quævis mediocris justa causa vitium prodigalitatis auferre potest. Hinc satis excusabitur sponsus, fœminam disparem ducens, si noverit in ea aliquam specialem prærogativam, nimirùm providentiæ, devotionis, magnæ honestatis, vel etiàm alicujus dotis naturalis, propter quam putet sponsus cum illa quietam se ducturum vitam. Hinc infertur, vix casum accidere posse, quo sponsus eam ducere non teneatur, quia rarissimè deerit aliqua ex his causis, quæ culpam prodigalitatis excusabit. Dicendum III. quod casu, quo sponsus vi promissionis copulam extorserit à virgine, vel à fœmina honesta, tunc omninò teneatur eam ducere: quia proditio virginitatis, aut bonæ famæ est res pretio inæstimabilis, quæ prævalet, aut saltèm æquivalet excessui disparitatis sponsi; et ideò in eo casu promissio facta est valida, cum jam adfuerit æqualitas in contractu sine vitio prodigalitatis. Et hoc procederet (juxtà id quod ait Lugo de Just. D. 12 n. 34.) non solùm cum fœmina famam amiserit, sed etiàm cum se exposuerit periculo famæ amittendæ. Hoc tamen currit, si disparitas sit tantùm in divitiis; nam si sit in nobilitate, tunc, etiàmsi intercesserit defloratio, non tenetur vir ad Matrimonium cum dedecore familiæ, imò probabiliter nec etiàm ad damnum illatum, ut diximus l. 3 n. 64.

An id autem, quod DD. dicunt, ut suprà diximus, scilicet, quod talis sponsus non possit illud dispar Matrimonium inire (intellige dispar tantùm ratione divitiarum, non autem nobilitatis cum dedecore fa-

miliæ, ut jam distinximus), si probabiliter timeantur damna, aut odia propinquorum; rationem afferentes, quia eo casu graviter peccaret sponsus contra charitatem, et ideò, cum Matrimonium illud contrahere tunc esset res illicita, non possit promissio facta ad illam obligare. Et ob eamdem rationem dicit Sanch. l. c. n. 3 cum Nav. Cord. Lop. et Gutt. hoc dicendum, etiàmsi sponsa deflorationem passa fuerit. Et etiàmsi (ut addit Sanch. ib. cum Lop.) nulla sit inter contrahentes disparitas. Fateor quidem, hanc esse communem sententiam; et per se loquendo veram, quandò filius commodè hujusmodi scandala vitare posset; sed si non posset sine gravi suo incommodo, rationi adductæ videtur obstare, quod charitas non obliget cum gravi incommodo; hinc puella ad vitanda scandala virorum non tenetur perpetuò domi manere, ne diù sua libertate privetur; quia grave incommodum hoc ipsi esset, ut dictum est l. 2 n. 53 cum Cajet Sanch. Pal. Less. Nav. Azor. Salm. Spor, et aliis. Si ergò mulier, ne sua libertate diù privetur, non tenetur longo tempore abstinere ab egrediendo, etiàmsi alii scandalum sint passuri; quomodò filius tenebitur sub mortali, ne parentes scandalum patiantur (nisi tamen cum dedecore ut supponimus), à Matrimonio desiderato abstinere) Fortène sponsus non videtur grave incommodum subiturus, si omittere cogatur Matrimonium cum puella, cum qua credit quietam se ducturum vitam, ob vehementem amoris passionem, quâ se sentit affectum ergà illam? grave quidem incommodum existimant hoc omnes DD, illi, quos in præcedenti quæstione retulimus, qui ideò excusant à culpa gravi filios Matrimonium ineuntes invitis parentibus; quia, ut dicunt Sanch. d. l. 4. D. 23 n. 10. Escob. de Matr. Dub. 175 n 723 et Salm. c. 6 n. 23, per Matrimonium quisque perpetuæ obligatur servituti, maxima secum afferenti onera, quæ nisi ex omninò spontanea voluntate suscipiantur, difficillimè perferri poterunt. Si igitùr ob hoc motivum excusantur filii ab obsequio parentibus debito, cur non ob eamdem ra-

tionem excusabuntur à præcepto charitatis, quod cum gravi incommodo non obligat? Quapropter meliùs dicendum mihi et aliis doctis junioribus videbatur cum Pal. D. 2 p. 12 n. 9, tunc filios tenêri sub mortali obedire parentibus, ab hujusmodi Matrimonio abstinendo, quandò possunt sine gravi suo incommodo. Tanto magis, quod (ut dicunt ipse Sanch. l. 1. D. 14 n. 3 et Holzm. n. 266) hujusmodi scandala, quàmvis anteà jactentur, inito tamen Matrimonio facile evanescant, et animi concilientur. Cæterùm, cum hoc sit contra communem, propterea sapientibus discutiendum relinquo.

852 « 7. Resiliens culpabiliter à sponsalibus perdit suas » arrhas, et tenetur ad alterius partis reddendas, ac » ad restitutionem, quanti ejus intererat talem con- » tractum impleri. »

Hinc autem notandum I. quod, si à muliere promittitur aliquid viro, ut eam ducat, valeat quidem promissio, proùt habetur ex cap. *De illis*, *de Condit. appos.* quia tunc promissio præsumitur facta causâ dotis. Secùs si vir promittat aliquid mulieri, si secùs nupserit, quia tunc promissio præsumitur facta ob causam turpem, nempè libidinis explendæ; ità communiter Sanch. l. 1 D. 33 n. 3 et Salm. c. 2 n. 108 cum aliis passim, ex l. *si ità stipulatus*, § *Si tibi ff. de Verbor. signif.* ubi id expressè habetur. Excipiunt tamen, si vir sit ignobilis aut senex, et mulier sit nobilis aut juvenis; quia tunc promissio justè fit in compensationem nobilitatis aut juventutis, ex l. *Mulieres C. de Dignit.*

853 Notandum II. quod primissio pœnæ appositæ in sponsalibus in resilientem sit illicita et invalida, ex c. Gemma, de Sponsal. quia per hujusmodi pœnam Matrimonii libertas læderetur; ità in textu præfato: *Cum itaque libera Matrimonia esse debeant, et ideò talis stipulatio propter pœnæ interpositionem sit meritò improbanda.* Hinc communissimè dicunt Doctores peccare, qui sponsalia cum hac pœna contrahunt. Alii verò dicunt esse mortale, ut Bonac. qu. 1 p. ult n. 3

et Salm. c. 1 n. 94. Alii autem censent, esse veniale, ut Sanch. l. 1 D. 30 n. 2. Boss. c. 11 n. 415 cum Cajet. Arm. Gutt et Rebell. Hoc autem procedit, si pœna apponatur à sponsis, vel ab eorum consanguineis, aut amicis. ut communiter tenent Pal. p. 9 n. 1. Sanch. n. 11 et Salm. n. 95 cum Aversa, Lop, et Cornejo. Non verò si apponatur ab extraneo, ut iidem AA. ex l. Cum ità, C. de Spons. Ratio, quia in primo casu etiàm minuetur libertas Matrimonii, eò quod sponsi illud possint inire, ne propinqui, vel amici talem pœnam solvant: secùs tamen accidit; cum pœna motu proprio ab extraneis apponitur. Præthereà advertendum, id procedere, si pœna generaliter apponatur etiàm in eum, qui justè resilit, tunc enim certum est apud omnes, promissionem pœnæ non obligare, sed

Quærit. an promissio talis pœnæ sit valida et licita, si adjiciatur in injustè resilientem? *Prima* sententia satis probabilis negat, et hanc tenent Sanch. l. 1 D. 30 n. 2. Bonac. p. ult. n. 1. Boss. c. 11 ex n. 420. Conc. p. 267 n. 30 et Aversa, Becan. et Dic. apud Salman. n. 96. Et probant ex l. Titia 134 ff. de Verb. oblig. ubi dicitur: *Inhonestum enim videtur, Matrimonia, sivè contrahenda, sivè contracta, metu pœnæ obstringi.* Item ex l. fin. de Spons. ubi: *Si cautio pœnam stipulationis continens fuerit interpretata ex utraque parte, nullas vires habebit, cum in contrahendis nuptiis libera potestas esse debeat.* Probant etiàm ratione, quia adhùc libertas læderetur; posset enim accidere, quod pàrs, quæ justè posset resilire, nequiret suam causam in judicio probare, et sic invita nuptias iniret. *Secùnda* verò probabilior sententia affirmat, et hanc tenent Pontius l. 12 c. 19 n. 8. Laym. c. 1 n. 8. Ronc. p. 135 q. 3 R. 2. Holz. n. 203 cum Anacl. et Haunold. Palaus D. 1 p. 9 n. 8 cum Suar. Vasquez et Con. ac Salm. cum Leand. et Diana. Ratio, quia talis adjectio pœnæ non est neque contrà jus naturale, neque positivum. Non contrà naturale, quia per se rationabile est, pœnam imponi culpabiliter resilienti;

nec est contrà libertatem ad Matrimonium requisitam impedire sponsos ab injustè resiliendo; licet enim jura in Matrimonio approbent libertatem rationabilem, reprobant tamen irrationabilem; et ideò non officit libertati Matrimonii, quod Judex cogat sponsos ad contrahendum per censuras, carcerem, aut pœnam pecuniariam, cum talis metus justè incutiatur. Quod autem aliquandò posset aliquis justè resilire, et non posset probare, hoc per accidens se habet, et fundamentum nostræ sententiæ non elidit. Neque obstant leges suprà allatæ, nam in tantùm hæ leges promissionem pœnæ in sponsalibus irritabant, in quantùm olim ex Jure Civili ad sponsalia solvenda sufficiebat voluntas unius partis, sivè cum causa, sivè sine causa resiliebat, ut patet et l. 1 C. de spons. et Glossa ibi; sed de jure Canonico c. Prætereà 1 de Spons. omninò requiritur consensus utriusque Cæterùm in l. fin. ibid. approbatur tamquàm valida et licita pœna solvendi duplum, triplum, vel quadruplum pro arrhis, quas injustè resiliens acceperit. Imò Leo Imperator in Novell. 18 (ut videre potes apud Pontium) expressè approbat adjectionem pœnæ in sponsalibus contrà inconstantes, sivè injustè resilientes, addens, id esse jam consuetudine firmatum.

Quærit. II. an justè resiliens à sponsalibus teneatur solvere pœnam promissam, si promissionem juramento firmaverit? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Lessius l. 2 c. 17 num. 56 v. Ubi, Mol. tr. 2 D. 151. Suar. de Relig. t. 2 l. 2 c. 23 et Con. D. 22 dub. 5 n. 25. Ratio, quia licet sit vetita promissio pœnæ, non tamen est vetita ejus solutio, quæ aut vi obligationis naturalis, aut saltèm juramenti debetur, juxtà dicta lib. 3 n. 177, ubi dictum est ex cap. Debitores de Jurejur. juramentum obligare, esto promissio facta irritetur à jure in odium iniqui creditoris, proùt est promissio solvendi usuras. *Secunda* verò sententia probabilior negat, et hanc tenent Sanch. l. 1. D. 31 n. 21. Pontius l. 12 c. 19 n. 7. Bossius c. 11 n. 443 cum Barb. Bonac. Filliuc. et Fill. Pal. p. 9 n. 6 cum Gomez, Covar. et Gutt. Escob. n. 195 cum Bartol

Ang. et Præpos. ac Salm. cum Aversa, Trull. Cornejo, et Dic. Ratio, tum quia, cum adjectio pœnæ contrà justè resilientem sit iniqua, et ideò illicita, non obligat juramentum, quod non potest esse vinculum iniquitatis; tum quia jus prohibens promissionem pœnæ, non tàm promissionem interdicit, quàm solutionem; non tàm enim promissio, quàm solutio Matrimonii, libertatem lædit. In contractu verò usurario irrita est promissio, non autem solutio usurarum, et ideò promittens tenetur ad juramentum.

Quær. III. an, si pœna sponsalibus adjecta solvatur, teneatur recipiens illam restituere. *Prima* sententia negat, et hanc tenent Sanch. l. 1 d. 31 num. 2. Less. c. 17 n. 56 et Escob. n. 292 cum Mol. Henr. Vega, Lop. etc. Ratio, quia jura solam promissionem irritant, non verò solutionem. Et confirmant ex simili, quod neque recipiens pecuniam victam in ludo vetito teneatur restituere, licet victus non tenebatur eam solvere. *Secunda* tamen sententia probabilior affirmat, et hanc tenent Salm. c. 1 n. 106 cum Dic. Boss. c. 11 ex n. 449 cum Hurt. Gutt. et Mascard. ac Pal. p. 9 n. 9 cum Soto, Med. Lop. etc. Ratio, quia recipiens non habet titulum retinendi, cum jus omninò talem promissionem irritet, ut patet ex l. fin. C. de spons. ubi dicitur, quod talis adjectio pœnæ, *ex utraque parte nullas vires habebitura sit.* Undè, deficiente titulo, nequit ille dominium soluti acquirere. Nec obstat paritas ludi; nam ibi ideò victor pecuniam recipiens non tenetur restituere, quia contractus per se est validus, et jura tantùm præbent actionem victo repetendi solutum, ut diximus l. 3 n. 887 ac ideò potest victor retinere illud, usquedum in judicio repetatur. Benè tamen Palaus cum Guttier. hanc secundam sententiam limitat, nisi qui solvit pœnam, jam noverit se non esse obligatum; quia tunc rectè censetur donâsse. In dubio autem hæc donatio non præsumitur, ut rectè ait Boss. ex Gutt. n. 454 juxtà l. Campanus, ff. Oper. liberat.

Quærit. IV. an debeatur legatum relictum puellæ

sub conditione nubendi alicui viro, si illa alii nubat ? Per se loquendo, certum est, id non deberi, ex l. Titio § 1 ff. de Condit. et Demonst. quia, cum liberè possit puella tales nuptias acceptare, vel respuere, hîc non læditur libertas ad Matrimonium, requisita. Excipiendum tamen, nisi alioquin à patre gravetur legitima filiæ debita ; vel nisi ipsa inducatur ad nubendum cum indigno ; quia tunc conditio illa rejicitur tamquàm turpis, et debetur ei legatum, si ipsa nubat alii, ex l. Cum ità § Videamus, ff. eod. tit. ità commun Salm. c. 1 n. 107 et Boss. c. 11 n. 468 cum Rota Rom. Mol. Gutt. Vill. Laym. Pont., Vasq. etc. Item ait Bos. n. 469 cum Cov. Sanch. Gutt. Mol. Vill. etc. (contra Pontium, et alios ibid. si puella, ut obediat patri, alium ducat ; quia, adhùc admissâ sententiâ, quam tenet et objicit Pontius, quod filia non peccet, si nubat personæ dignæ sine consensu patris, tamen (ut vidimus. n. 849) commune est inter DD. esse contrà honestatem non expectare in nuptiis patris consensum ; et ideò, cum puella non possit honestè nubere, patre non consentiente, non debet legato privari. Sed huic responderi potest ; quod ex hac eadem justa causa, nempè ne illa legatum amittat, satis ab hujusmodi dehonestate excusaretur, si cum persona designata digna ipsa nuberet.

Quærit. V. An legatum relictum mulieri, ut non nubat, debeatur ei si nubat ? Vide dicta lib. 3 n. 930 v. Dub. 7, ubi diximus, deberi, si mulier sit virgo ; secùs si vidua.

« Resp. 2 ubi Tridentinum non est receptum sponsalia jure antiquo transeunt in Matrimonium per quævis signa externa maritali affectu exhibita, v. g. per copulam. Dico, *ubi Trid.* etc. quia ubi hoc receptum est, hæc signa non tenent, si sint clandestina ; ideòque graviter in iis peccari potest.

Undè sequitur.

454 » Sponsis non licent tactus impudici, cum proximè disponant ad copulam, et pollutionem ; etsi

» liceant amplexus, et oscula in signum amoris.
» Sanch. l. 9 d. 47. Vide Dian. p. 2 tr. 17 R. 6 et t. 1
» misc. R 31. et p. 4 R 131. »

Quær., an inter sponsos sint peccata mortalia oscula, et tactus pudici, si fiant ad captandam voluptatem? (dicitur *pudici*, nam certum est, impudicos esse lethalia.) Duplex adest sententia. *Prima* sententia. quam tenent Sanch. de Matr. l. 9 D 46 n. 37 ac Salm. c. 15 n. 91 cum Aversa, Diana, et Azor. dicit, esse tantùm venialia, licet intendatur dilectatio carnalis, et adsit commotio spirituum genitalium, dummodò non sit magna, et absit periculum pollutionis, vel consensus in copulam. Ratio, quia, sicùt Matrimonium cohonestat copulam, sic sponsalia, quæ sunt quædam inchoatiò Matrimonii, cohonestant tales actus, qui sunt copulæ inchoatio. Eò magis, quia per illos plus fovetur amor ad Matrimonium contrahendum. Adduntque Salm. ibid. prædictos actus excusari etiàm à veniali, si adsit causa justá, v. g. ostendendi amorem, captandi benevolentiam, effugiendi inurbanitatem. vel servandi morem patriæ. *Secunda* sententia longè probabilior, et omninò sequenda, quam tenent Less. t. 14 n. 59. Mazzot. t. 4 p. 169. Ronc. p. 299 qu. 6. R. 1. Conc. t. 10 p. 359 n. 9. Bon. de Matr. qu. 4 p. 9. Prop. 1 n. 6 cum Heur. et Rebel. Croix l. 6 p. 3 n. 151 cum Mendo et aliis, ac Viva de Matr. qu. 1 art. 7 n. 6 et 7 cum Suar. Perez, et Hurt. docet, tales actus prohibitos esse sponsis eodem modo, quo vetantur omninò solutis. Ratio, quia sponsus ratione sponsalium nullum acquirit jus ad corpus sponsæ; et si fortè aliquale jus acquirit per sponsalia, quia tamen non adhùc est perfectè dominus rei, non potest re illa uti, ne imperfectè quidem: sicuti ille, cui promissa est venditio vineæ, nequit illâ uti, ne imperfectè quidem, donec vinea de facto ei vendatur, et tradatur. Prætereà, cum sponsis non liceat copula, nec licent tales actus, qui tantùm ad copulam sunt ordinati. Concedunt tamen Croix, et Viva locis cit. cum aliis AA. ab ipsis adductis, quod oscula, et

amplexus juxtà morem patriæ aliquandò sponsis permitti possint: sed non aliter quàm solutis permittuntur. Et hoc est probabile, modò tales actus non sint pressi, et per aliquod tempus protacti, ut benè advertit Roncag. l. c. qui etiàm eos admittit ad benevolentiæ demonstrationem: sed ego non admitterem, nisi ubi talis vigeret usus, ut etiàm ait Mazzott. l. c. Id autem, quod dicunt Busemb. l. 3 n. 431 et Lessius lib. 4 n. 58 et 59 cum Nav. Tol. Cajet. etc. nempè quod sponsis liceant tactus pudici, si intendant delectationem tantùm sensitivam, secùs verò, si veneream, rectè ajunt Ronc. ib. et Croix d. n. 151 in fin. non esse practicè probabile, quia ordinariè semper aderit certum periculum consentiendi in delectationem veneream, cum sensitiva tàm conjunctam. Qua ratione spectata, prima etiàm sententia nec practicè probabilis est; quia in materia tàm labili moraliter est impossibile in talibus actibus, causâ voluptatis habitis, se continere à non labendo in pollutionem, vel copulæ consensum. An autem sponsis liceat delectari de copula futura? Vide dicta l. 5 d. 24 ubi sententiam negativam (contrà Bonac. Salm. etc.) omninò tenendam diximus cum Holzm. Pal. Laym. Sanch. Ronc. etc. quibus adde Lessium lib. 4 n. 120 et Mazzot. tom. 4 p. 170.

DUBIUM III.

Quomodo dissolvantur sponsalia?

855 *Solvuntur sponsalia I. Per* Matrimonium *cum alia.* (Vide etiàm de hoc n. 875.) *II. Per* mutuum consensum *inter puberes. Quid, si sponsalia fuerint jurata?*

856 *Quomodò autem solvantur inter impuberes? Quid, si ipsi juramento promiserint nuptias?*

857 *III. Per* impedimentum dirimens *superveniens. Dub. 1. An tunc sponsalia dirimantur etiàm ex parte nocentis?*

858 *Dub. 2. An nocens teneatur petere dispensationem?*

859 *Dub. 3. An contractis sponsalibus cum impedimento sub conditione dispensationis, eâ obtentâ, per se valeant?*

860 *IV. Per* crimen alterius.

861 *An solvantur sponsalia per fornicationem alterutrius sponsi? Dub. 1. Quid, si sponsa fuerit per vim oppressa?*

862 *Dub. 2. Quid, si uterque sponsus fornicetur?*
863 *V. Per* mutationem notabilem, *nempè* 1. *Si timeantur odia etc.* 2. *Si superveniat defectus noxius.* 3. *Si superveniat paupertas.*
864 *An liceat contrahere cum defectu occulto pernicioso?*
865 *An cum defectu non pernicioso? Et quid, si sponsa interrogetur, an sit virgo?*
866 *VI Per* discessum alterius *in longinquum. Quid, si in propinquum, animo redeundi?*
867 *VII. Per* lapsum temporis præfixi. *Dub.* 1. *Quid, si dubium sit, an terminus fuerit assignatus ad finiendam obligationem?*
868 *Dub.* 2. *Quid, si alter fuerit justè impeditus. D.* 3. *An, elapso termino, etiàm pars nocens liberetur.*
869 *VIII. Per* Susceptionem Ordinis Sacri, et ingressum in Religionem. *IX. Per* votum Castitatis.
870 *Distinctiùs de his agitur, et I.* de Professione Religiosa. *Dub.* 1. *An per ingressum in Religionem solvantur sponsalia antè Professionem? Dub.* 2. *An, si sponsalia fuerint jurata, teneatur Sponsus antè ingressum nuptias inire?*
871 *De* Susceptione Ordinum. *Dub.* 1. *An peccet Sponsus suscipiens Ordines Sacros, invitâ Sponsâ?*
872 *Dub.* 2. *An per susceptionem Ordinum Minorum solvantur sponsalia?*
873 *III.* de Voto *ingrediendi Religionem, suscipiendi Ordines Sacros, aut servandæ Castitatis. Dub.* 1. *An per votum Castitatis, aut suscipiendi Ordines Sacros, solvantur sponsalia etiàm ex parte voventis?*
874 *Dub.* 2. *Quid, si Sponsus post votum copulam extorsit?*
875 *X. Rursùs agitur de solutione sponsalium per* Matrimonium validum *cum alia, et quæritur, an per illud solvantur sponsalia; etiàm mortuo conjuge?*
876 *XI. An per* Hæreditatem novam *supervenientem? Et quid, si offerretur conjugium notabiliter melius?*
877 *An dissensus Parentum sit causa solvendi sponsalia?*
878 *Dub.* 1. *An ad solvenda sponsalia semper requiratur auctoritas Judicis? Dub.* 2. *Quæ probatio sufficiat in foro externo, et quæ in interno?*

« RESP. I. Dissolvuntur sequentibus casibus, 1. Per
» *Matrimonium validum*, cum alia initum, Bonac.
» part. 6. * (*An autem, mortuo conjuge obligent? vide*
» *infrà n.* 875.) * II. Per *Mutuum consensum*, sicùt
» quivis contractus. Laym. c. 2 n. 8, »

855 Inter puberes per mutuum consensum solvuntur sponsalia, etiàm juramento firmata, non solùm validè, sed etiàm licitè, si adsit rationabilis causa: nam aliàs esset saltèm veniale: ità communiter Viva de Matr. qu. 2 art. 1 n 1. Holzm. p. 496 n. 28. Pal. p. 17 n. 4. cum Con. et Guttier. Sanch. l. I. D. 52 n. 8 cum Navar. Henr. et Lop. Pontius l. 12 c. 9 num. 2. cum Mol. et Reb. ac Escob. n. 264. cum Vivald. Philiarch. contra Solum, Sylvest. Ang. etc. ibid. n. 262. Idque probabiliter dicunt Ronc. p. 137 qu. 1 R. 1 et Pal. Viva, ac Holzm. ll. cc et Salm. c. 2 n. 5 et 15 cum Sanch. procedere, etiàmsi sponsalia sint jurata principaliter propter Deum; quia juramentum in favorem tertii, quàmvis principaliter fiat in honorem Dei, semper conditionem includit, si alter acceptet, vel si non remittat, juxtà dicta *de jurament.* l. 3 n. 193. ex D. Th. 2. 2 qu. 89 art. 9 ad. 2 ubi dicit, quod juramentum factum in utilitatem proximi possit ab eo remitti. Casu autem, quo una sola pars consentiat in solutionem sponsalium, sponsalia non solvuntur absolutè, sed tantùm datur jus resiliendi alteri parti juxtà communem: vide Salm. l. c. n. 4.

856 Inter puberes verò non solvuntur sponsalia, nisi ipsi fiant puberes ex c. *De illis de Despons. impub.* ubi dicitur: *Cum ad annos pubertatis pervenerit, reclamaverit, judicio Ecclesiæ poterunt ab invicem separari.* Perveniendo autem ad pubertatem, quæque pars potest resilire, reclamando statim, scilicet post triduum coram judice, vel testibus, aliàs præsumitur consensisse. Tempus tamen hoc trium dierum incipit currere à tempore, non jam pubertatis adeptæ, sed adeptæ cognitionis privilegii resiliendi; tempus enim utile, datum à Lege ad utendum privilegio, non currit, nisi postquàm privilegium agnoscitur. Quod, si impubes sciens, et advertens suum privilegium, volensque resilire, statim non resiliat, jam sponsalibus censetur consentire. Quod impubes factus pubes debeat statim reclamare, infertur ex cit. cap. *de illis:* ex verbis: *cum ad annos pubertatis pervenerit, reclamaverit, etc.*

Ubi enim non apponitur tempus, intelligitur statim, ut communiter hîc intelligunt DD. utque diximus n. 845. ubi probatum est, statim deberi id, quod debetur. Quod autem illud statim intelligatur intrà triduum, probatur ex l. fin C. de Errore advoc. ibi: *Incontinenti*, *idest triduo*. Ità communiter Sanch. l. 1 D. 51 n. 14. Pont. l. 10 c. 1 n. 4. Salm. c. 2 n. 9. Viva l. c. Pal. p. 17 n. 5. cum Guttier. et Filin. ac Holz. n. 213. cum Pichler. Dicunt autem Sanch. n. 16. Pontius n. 5. quod, si alter Sponsorum antè pubertatem dissenserit, et in tali dissensu perseveraverit, solvuntur sponsalia, cum ille ad pubertatem pervenit. Si tamen internè tantùm dissenserit, censent Sanch. l. c. et Bon. q. 1 p.6 n.3. cum Con. etc. eum posse etiàm resilire in conscientia; Sed probabiliùs id negant Conc. pag. 268 n. 3. et Pontius, ac Pal. ll. cc. cum Gutt. etc. tum quia hoc beneficium resiliendi non conceditur à jure nisi reclamantibus, quod certè intelligitur externè; tum quia, sicùt ad ineundum contractum non sufficit solus consensus internus, ità ad contractum solvendum nec sufficit solus internus dissensus.

Quær. autem, an casu, quo impuberes juramento sponsalia firmaverint, possint invitâ parte resilire in pubertate? Negant Bonac. n. 4. Ronc. pag. 136 qu. 1 R. 2 et Salm. c. 2 n. 15 cum Aversa, Becano, Dic. et Sanch. (ut citant) l. 1 D. 51 n. 22. Id probant 1 ex c. Litteris de Sponsal. ubi dicunt, id expressum haberi. Probant 2 ratione, quia sponsalia impuberum, secluso juramento, valida sunt, quàmvis dissolubilia; ergò juramento firmantur. Sed affirmant Pontius l. 12 c. 9 n. 8. Conc. p. 368 n. 3. Viva qu. 2 art. 1 n. 3. cum Perez, ac Pal. p. 17 n. 9. cum Palud. Henr. etc. Et meritò Salm. l. c id probabile putant, quia juramentum sortitur legem contractûs, seu sponsalium, quæ (ut vidimus) inter impuberes sunt revocabilia. Nec obstat textus in cit. c. Ex litteris, nam, ut advertunt Pont. Pal. et Viva, ibi sermo erat tantùm de *Impubescentibus* (ut exprimit textus), idest de pubertati proximis, qui, malitiâ ætatem supplente, jure

merito ùt puberes habentur; et huic sententiæ etiàm Sanch l. c. n. 24. cum Cov. Lop. etc.

« III. Si superveniat *Impedimentum dirimens* Ma- » trimonium; Bonac. p. 8 n. 5. »

857 Dubit. 1. An per impedimentum superveniens sponsalia dissolvantur? Hîc distinguendum; Si impedimentum sit impediens, communissimè et probabiliùs Sanc. l. 1 D. 56 n. 3. Pal. p. 26 n. 185. Escob. n. 185 cum Palud. Bonac. p. 7 n. 8. cum Reg. et Salmant. cum Con. contra Sotum, Aversa, et Led. negant sponsalia dissolvi, nisi impedimentum proveniat ex voto Religionis, et valdè probabiliter etiàm castitatis, juxtà dicenda n. 873. Dub. 1. Ratio, quia alia impedimenta hodiè non vigent, nec indigent dispensatione. Si verò impedimentum sit dirimens, certum est apud omnes (vide Salm. c. 2 n. 70.) dissolvi ex parte innocentis, ità ut iste non teneatur admittere dispensationem. Sufficit autem ad solvenda sponsalia sola fama hujusmodi impedimenti, ut benè advertit Viva qu. 2 art. 7 num. 4 ex c. Cum in tua 27 de Spons. et c. Super eo 2 de Consangu. ubi: *Si non est manifestum, fama tamen loci hoc habet, etc.* Ad hoc tamen requiritur fama, non sufficit rumor: *fama* est, quandò adest opinio impedimenti apud majorem partem Viciniæ, *rumor* apud minorem; Viva l. c. Sed dubium est, an tunc sponsalia solvantur etiàm ex parte nocentis? Affirmat Dic. tr. 10 D. 1 dub. 38, et probabile putant Salm. c. 2 n. 70. quia, supposito tali impedimento, jam factum est impossibile Matrimonium. Negant verò communiùs et probabiliùs Sanch. l. 1 D. 56 in fine et Pal. p. 26 n. 2. cum Con. et Gutt. qui dicunt, tunc suspendi obligationem sponsalium, donec tollatur impedimentum; quia æquum non est, ut delinquens commodum ex suo crimine reportet, ex c. de Transfat. Prælat. Sed

858 Dubit. 2. An, qui impedimentum apposuit, teneatur dispensationem obtinere, vel ipsam oblatam acceptare? Alii, ut Fill. Con. et Aversa ap. Salm. c. 2 n. 72. dicunt, non tenêri etiàmsi sponsalia fuerint jurata, nisi ad hoc obligetur ratione damni illati, nempè de-

florationis, vel famæ deturpatæ; tum quia promissio intelligitur facta, rebus in eodem statu manentibus, ex c. Quemadmodum de Jurejur. tum quia nemo tenetur à lege se extrahere per dispensationem. Alii verò, ut Ron. p. 140 q. 10 R. 2 Pal. p. 26 n. 4. cum Ochag. ac Salm. n. 73 cum Led. etc. dicunt, eum tenêri, adhùc præciso damno illato, ad procurandam dispensationem, unà cum diligentia et expensis, quæ communiter pro tali dispensatione fieri solent, etiàmsi essent magnæ. Ratio, quia tenetur quisque modo, quo potest, resarcire jus alterius, quod ipse injustè læsit, opponendo impedimentum. Alii demùm probabilius, ut Sanch. l. 1 D. 56 n. 4. Viva q. 2 art. 7 n. 3. Wigandt tr. 16 n. 22. Bon. p. 7 n. 9. cum Gutt. et Spor. n. 277. (cum communi ut asserit) dicunt, tenêri quidem, etiàm secluso damno illato, si dispensio facilè posset impetrari; secùs si ad eam requirerentur magnæ expensæ, et longa mora; quia obligatio orta ex sponsalibus urget Sponsum ad apponenda media tantùm ordinaria et facilia, non autem difficilia et extraordinaria. Excipit tamen Sporer l. c. cum Tamb. nisi esset reparandum damnum deflorationis, vel famæ, ut suprà: quia tunc teneretur etiàm magnam expensam erogare; sed non tanta, ut cogeretur à suo statu decidere. An autem habens votum castitatis teneatur ducere virginem defloratam sub promissione Matrimonii? Et an teneatur petere dispensationem, qui sub promissione Matrimonii violaverit consanguineam? Vide dicta l. 3 n. 649 et 650.

Dubit. 3. Si sponsalia sint contracta inter habentes 859
impedimentum dirimens, sub conditione expressa, si Papa dispensaverit, utrùm, impletâ conditione, valida sint sine novo consensu? Vide dicta l. 3 n. 656. ubi sententiam tenuimus affirmativam cum Lugo Laym. Pal. Salm. etc. quibus adde Pontium l. 12. c. 7 n. 1. et Bon. D. 1 p. 7 n. 10. Licet enim sponsalia antè conditione impletam vera sponsalia non sint, inducunt tamen absolutam obligationem expectandi eventum conditionis; ergò consensus perseverat us-

què ad impletionem conditionis. Undè infertur, quod, esto antè conditionis verificationem hæc sponsalia non inducant impedimentum Publicæ Honestatis, peccaret tamen Sponsus, si cum sorore Sponsæ Matrimonium contraheret; et hæc secunda sponsalia essent nulla, cum esset promissio de re injusta, quæ non obligat, ut rectè dicunt Spor. n. 211. et Pont. l. 7 c. 36 n. 7 cum Decr. S. C.

860 « IV. Per *atrox crimen alterius* sponsi solvuntur ex » parte innocentis; quale censetur 1. fornicatio, sivè » spiritualis, ut hæresis: sivè corporis, tàm sponsi, » quàm sponsæ, post sponsalia, et sponsæ etiàm antè » illa, sed à sponso ignorata, licet per vim facta. » Bonac. part. 8. Imò si sponsa permittat se tangi » impudicè ab alio per oscula, et amplexus, potest » sponsus resilire à sponsalibus; sed non viceversa, » quia, etsi sponsus id faciat, non est dedecus spon- » sæ, nec mutatio alicujus momenti. Reg. Dian. p. 3 » t. 4. R. 283. * (Ità etiàm Sanch. l. 1. D. 55 n. 5 et » Salm. c. 2 n. 80 cum Con. Dic. etc.) * Limitant ta- » men * (Ut etiàm Sanch. et Salm. ll. cc. cum aliis » citatis) * nisi talia oscula, et tactus sint ità frequen- » tes, ut indicent valdè propensum sponsi animum in » alteram, ut meritò timeri possit, ne sponsæ non » sit fidem servaturus. Si autem uterque sponsus for- » nicetur post sponsalia, neutrum posse resilire do- » cent Pal. et Bon. contra Con. Regin. Sanch. Laym. » et Pont. qui soli viro id eo casu permittunt, eò quod » delicta sint imparia, et longè gravius damnum im- » mineat ipsi propter incertitudinem prolis, Dian. » l. c. R. 284. 2. Furtum grave, homicidium, etc. vel » simile, quod grave damnum, vel infamiam pariat. » Bonac. p. 8 n. 12. »

861 Si fornicatio fuerit antè sponsalia, certum est apud omnes, posse virum, cognitâ fornicatione Sponsæ post sponsalia, eam relinquere. E converso non potest mulier rescindere sponsalia ob fornicationem Sponsi cum alia antè habitam, ut communiter docent Sanch. L. 1. D. 63 n. 9. Pont. l. 12 c. 18 n. 2 et Salm. c. 2 n.

88 cum Pal. et Dic. (contra Holzm. n. 265.) Nisi, limitant Sanch. n. 10. Pont. l. c. Tamb. de Matr. c. 5 §. 9 n. 6 et Ronc. p. 139 q. 7. R. 2 cum Con. et Pal. vir insuper prolem ex alia habuerit, vel etiàm nisi ipse noscatur fuisse deditus huic vitio, cum pluribus fœminis se commiscendo.

Si verò fornicatio fuerit post sponsalia, certum est, posse Sponsum mulierem relinquere, si ipsa voluntariè fornicata sit. Sed dubitatur 1. an vir possit à sponsalibus resilire, si Sponsa violenter fuerit fornicationem passa? Negant Armilla, Tabiena, Rosella, etc. apud Escob. n. 273. Quia (ut ajunt), cum ipsa culpâ vacaverit, non est suo jure privanda. Sed communiter et veriùs affirmant Sanch. l. 1. D. 55 n. 7. Nav. c. 22 n. 27. Conc. p. 276 n. 25. Spor. n. 272. Holzm. n. 254. Pont. l. 12 c. 17 n. 3. Pal. p. 26 n. 5. Laym. c. 2 n. 11 cum Sylv. et Cov. Escob. n. 175 cum S. Antonino, Palud. Soto, et Led. ac Bon. p. 8 n. 3 cum Con. Fill. Henr. Gutt. et Reg. ex c. Raptor. 33. Caus. 27 q. 2 ubi expressè permittitur Sponso repudiare Sponsam violenter raptam. Et ratio est, quia Sponsa per talem oppressionem, licet sine sua culpa, notabiliter vilior redditur; undè notabiliter mutantur circumstantiæ, juxtà mox dicenda n. 863.

Dubit. 2. an, utroque Sponso fornicante, utrique liceat resilire? Adsunt tres sententiæ. *Prima*, quam tenet Pal. p. 2 n. 10 affirmat, nam estò fornicatio Sponsæ turpior sit, tamen Sponsus, cum etiàm per suam fornicationem violet fidem datam, jam tribuit Sponsæ justam causam resiliendi. *Secunda* sententia, quam tenent Viva q. 2 art. 2 n. 2. Bonac. D. 1 p. 8 n. 6 cum Palud. Holzm. n. 258 cum Bambest. item Avers. et Perez apud Salm. c. 2 n. 83 dicit, neutrum posse resilire, sed dari compensationem, ità ut neuter queat à sponsalibus recedere. Ratio, quia sicùt post Matrimonium contractum; si uterque conjux adulteretur, neuter potest petere divortium ex c. 6 de Adulter. Ità si post sponsalia uterque Sponsus fornicetur, neuter potest resilire. *Tertia* verò sententia probabilior, et

communis (ut fatetur ipse Pal.), quam tenent Pont. l. 12 c. 17 n. 3 Sanch. l. 1. D. 55 n. 9. Laym. c. 2 n. 12. Conc. p. 279 n. 26. Escob. n. 181. Spor. n. 271. Renzi p. 345 qu. 3 et Salm. c. 2 n. 84 cum Con. Henr. Diana, Leand. Dic. etc. docet, Sponsum quidem posse resilire, non verò Sponsam. Ratio, quia in hoc non daretur æqua compensatio, cum longe turpior sit fornicatio Sponsæ, quàm Sponsi. Dispar autem est ratio divortii propter adulterium, quia obligatio Matrimonii quòad torum difficilius solvitur, quàm sponsalium obligatio, quæ solvi potest ex quacumque rerum notabili mutatione (sicùt esset hæc) superveniente, ut mox dicetur n. seq.

863 « V. Si *Notabilis mutatio* accidat, vel detegatur, » quæ si à principio cognita fuisset, à sponsalibus » deterruisset; *(Ità comm. Sanch. l. 1. D. 63 n. 2. » Pont. lib. 12 c. 6 n. 18. Pal. p. 29. Salm. c. 2 n. 87 » et alii passim. Et hoc procedere ait Viva q. 2 art. 6 » n. 4 etiàmsi intervenerit copula, tunc enim sufficit » damnum compensare)* qualis esset; v. gr. I. ini- » micitia, vel odium grave inter Sponsos; quò refer- » tur morum asperitas, vel sævitia post sponsalia » primùm cognita: item justus timor, ne ex matrimo- » nio scandala, et gravia odia nascantur inter paren- » tes, vel consanguineos. Laym. c. 1 n. 78. Bon. p. 18 » n. 8 etc. II. Si alteruter incidat in lepram, paraly- » sim, morbum gallicum, etc. si graviter mutiletur, » ut amissione oculi, nasi, vel aliter graviter defor- » metur, præsertim sponsa, vel sponsus reddatur inep- » tus ad opificium exercendum, vel acquirendum » officium ad sustentationem familiæ necessarium. » Dian. p. 3 tr. 4. R. 85. Sanch. l. 1 d. 57. Con. dist. » 23 dub. 8. Laym. et Bonac. ll. cit.* (Ità comm. » omnes cum D. Th. Supp. qu. 43 art. 3. *Et hoc etiàm- » si non adsit certitudo de tali defectu, sed sola (vehe- » mens tamen sivè prudens) suspicio*, ut Pontius l. 12 » c. 17 n. 4 et Pal. p. 27 n. 3.)* Non tamen tenetur » spontè aperire tales defectus, qui reddant nuptias » minùs quidem appetibiles, non tamen perniciosas,

» præsertim si aliquam infamiam habeant adjunctam
» (v. gr. si sponsa vi, vel spontè fuisset corrupta);
» dommodò tamen contrarium positivè verbo, factove
» non simulet; potestque interrogatus licitè dissimu-
» lare, et contrahere Matrimonium. Si verò defectus
» sint perniciosi, v. gr. morbus contagiosus, gravis
» infamia, sivè personalis, sivè generis, aut familiæ,
» non licet, etiàmsi post sponsalia contracta in eos
» inciderit, contrahere, cum eorum ignaro, nisi si-
» miles defectus ipse patiatur. Coninch. Pont. Dian.
» part. 5 t. 4. Resol. 87 ubi ex Con. et Salm. contra
» Pont. Nav. etc. infert, Sponsam post sponsalia cor-
» ruptam posse Sponsum defectûs istius occulti igna-
» rum cogere ad standum sponsalibus, et contrahen-
» dum Matrimonium. III. Si magna alterius debita
» detegantur, vel grave sit periculum fortunarum,
» famæ, morbi pauperatis, etc. vel Sponsa dotem
» promissam afferre nequeat, vel denique si Sponsus
» incipiat vagari cum incommodo Sponsæ, Bonac.
» l. c. Item Sporer n. 282. Sanch. l. 1. Dist. 59 n. 2 et
» 4 ac Pont. l. 12 c. 17 n. 8 cum Con. Reb. et Tol. *sivè*
» *dos, ut ajunt, sit promissa, sivè non.* Et idem dicunt
» Spor. et Pont. ll. cc. *si timeatur Pater filium exhæ-*
» *redaturus.*) Quod si autem defectu Sponsæ detecto,
» dubitet Sponsus, an si eum ab initio cognovisset,
» contracturus fuisset, tunc si defectus ille censeatur
» gravis ac notabilis, præsumetur pro Sponso, cui
» liberum erit resilire. Sanc. Conc. Tann. t. 1 l. 1
» dist. 65 secùs si defectus sit levis. Bard. l. 6 c. 11
» p. 7.»

Quær., an pars laborans occulto defectu sufficienti 864
ad solvenda sponsalia, teneatur illum manifestare antè sponsalia, vel eis contractis, antè Matrimonium? Distinguendum cum communi; Si defectus redderet nuptias perniciosas, ut esset infamia, lepra, morbus gallicus, aut alius contagiosus, tenetur eum manifestare, vel à nuptiis desistere, nisi altera pars eodem defectu laboret; ità Pont. l. 12 c. 18 n. 6. Ronc. p. 140 q. 12. Pal. p. 50 n. 5 cum Salm. c. 2 n. 99 cum Diana 3 p.

tr. 4. R. 287. Spor. n. 286 cum Perez, et Gob. (quidquid dicant Sanch. l. 1. D. 58 n. 8 et alii apud Salm.) Ratio, quia sicùt peccat contra justitiam qui alteri vendit merces noxias credenti bonas, ità à fortiori qui cum pernicioso defectu vult Matrimonium contrahere.

865 Si verò defectus non redderet nuptias noxias, sed tantùm minùs appetibiles, nempè si Sponsa esset pauper, quæ reputatur dives; ignobilis, quæ nobilis; deformis, quæ pulchra: corrupta, quæ virgo; tunc esto ipsa non possit virum decipere fingendo se immunem à tali defectu, tamen non tenetur defectum manifestare, sed potest etiàm interrogata dissimulare æquivocè respondendo; tunc enim non fingit, sed occultat vitium occultum; ità Sanch. l. 6 D. 27 n. 9. Pont. Spor. Dian. ll. cc. Ronc. l. c. et Reg. in prax. 7. Renzi p. 437 q. 10. Croix n. 182. Pal. p. 30 n. 2. cum Con. et Turrian. Salm. c. 2 n. 97. cum Dic. et Avers. Escob. n. 324. cum Hurt. et Leand. (contra Ochag. ibid. n. 322. et Conc. p. 278 n. 31.) Ratio, tùm quia est consuetudine jam receptum, ut non sit obligatio tales defectus manifestandi, tum quia nemo tenetur propalare suum defectum cum propria infamia, si non lædit jus alterius; Licet enim Sponsus, cognito defectu, habeat jus resiliendi à sponsalibus, opponendo exceptionem propter talem defectum, tamen usquedum ipse exceptionem non opponit, potest cogi à Sponsa ad Matrimonium, sicùt adultera, usquedum vir non opponit exceptionem propter cognitum adulterium, potest ab eo debitum petere. Undè dicunt præfati AA. quod sponsa ab alio corrupta, etiàmsi interrogetur à sponso, an fuerit ab alio cognita, poterit dissimulare et negare per restrictionem non purè mentalem, respondendo, se non esse corruptam, subintelligens in communi æstimatione, aut ad aperiendum tibi; additque Dian. posse illam sine peccato, aut saltèm sine mortali, uti aliquo artificio, quo impediat, ne vir deprehendat, eam esse corruptam.

Excipiunt tamen 1. Sporer n. 286. Pal. p. 30 n. 5. Pont. d. 6 et Croix n. 183. cum Con. et Perez, si

Sponsa ex concubitu habito cum alio sit prægnans, quia tunc adest periculum damni Sponsi, nempè quod deberet alere prolem alienam. Excipiunt 2. Sanch. n. 11. Pont. ibid. Salm. n. 98. Ronc. d. Reg. 7. Croix n. 184. et Pal. n. 3. cum Nuv. Con. et Turrian. si, non manifestato defectu, prudenter timeatur, ne ille propaletur post nuptias initas, et graves indè discordiæ sint proventuræ; tunc enim dicunt, teneri Sponsam vel suam violationem passam propalare, vel à Matrimonio desistere; quia tenetur ex charitate ergà Sponsum, et etiàm ergà seipsam talia damna præcavere; Sed huic objici posset, quod charitas non videatur obligare cum tanto incommodo, nimirùm vel se infamandi, vel remanendi semper innuptam; vide dicta n. 851. v. Ad id autem.

Ad videndum autem, quænam causæ sufficiant ad solvendam obligationem sponsalium, attende has duas regulas. *Prima*, pro causis supervenientibus ad sponsalia, sufficit illa causa, quæ si esset prævisa, sponsalia non fuissent contracta: tunc enim ab eis libera manet pars, quæ de novo has causas non dedit; ità communiter Sanch. l. 1 D. 62 n. 3. Pal. p. 28 n. 8. et Salm. c. 2 n. 63. cum Aversa, Led. Henr. Dic. et aliis: Ratio, quia sponsi sub hac conditione censentur obligari, nisi accedat notabilis mutatio, quâ prævisâ, minimè contraxissent. *Secunda* regula, pro causis ignotis anterioribus ad sponsalia, illa sufficit, quæ si superveniret, jam esset sufficiens ad illa rescindenda; ità Pontius l. 12 c. 18. Sanch. l. 1 D 63 n. 2. Pal. p. 29. et Salm. c. 2 n. 87. cum Dic. Aversa, Leand. et communi, quia in tali casu etiàm adest notabilis mutatio, quæ si ab initio fuisset cognita, jam sponsalia impedîisset. Quapropter si ignorantia non dedisset causam contractui, sed fuisset concomitans, nempè si Sponsus, adhuc cognitâ priùs causâ, etiàm contraxisset, minimè poterit à sponsalibus deindè resilire, quia tunc non advenit illa notabilis mutatio; ità Pontius l. c. n. 4 Sanch. Dist. 65 n. 2. Pal. n. 2. et Salm. n. 93. cum Dic. Con. Leand. et Trull.

866 « VI. Si alter sine alterius licentia proficiscatur in » terram longinquam; quia censetur renuntiare suo » juri. Laym. l. c. Bon. p. 6. »

Certum est, quod, si Sponsus aliò transfert suum domicilium; vel si in longinquam Regionem abeat, etsi cum animo redeundi, poterit Sponsa statim ad alias nuptias transire; hoc est expressum in c. De illis. 5 de spons. ubi dicitur: *Qui præstito juramento promittunt se aliquas mulieres ducturos, et posteà, eis incognitis, dimittunt terram, se ad partes alias transferentes, liberum erit mulieribus se ad alia vota transferre.* Si verò sponsus discessit in propinquum locum cum animo redeundi, tunc, si discessus fuerit ex causa necessaria, puta infirmitatis, aut alterius gravis nugotii, statutum est in lib. Sæpè de Sponsal. expectandum esse negotii finem; si autem ex causa voluntaria, quandò discessus fuit intrà Provinciam, dicitur in l. 2 C. eod. tit. expectandum esse ad biennium; quandò extrà Provinciam, ad triennium ex l. 1 C. de Repud. Dicunt autem ferè communiter Sanch. l. 1. Dist. 54 n. 6. Bonac. part. 6 n. 8. Spor. n. 244. Viva qu. 2 art. 3 n. 2. Ronc. p. 137 qu. 2. Holzman. n. 250. Escob. n. 270 cum Soto, Armilla etc. ac Salm. c. 2 num. 61 cum Dic. Gonet, et Aversa, Jus Civile in hoc correctum fuisse Jure Canonico in cit. cap. De illis. Et hoc dicendum (ut ajunt Sanch. n. 6. Ronc. et Viva ll. cc. cum Perez, contrà Bonac.) etiàmsi discessus fuerit ex causa necessaria. Sed meliùs dicunt Palaus p. 23 n. 2. Pontius l. 12 c. 15 n. 4 cum Canisio, in hoc minimè correctum fuisse Jus Civile Canonico, nam in dicta c. De illis sermo fit tantùm de eo, qui domicilium mutavit, non autem de illo qui discessit reversurus. Verùm rectè addunt, neque in hoc standum esse Juri Civili, quia præfatæ leges terminum statuunt, non ut Sponsa possit sponsalia dissolvere, cum (ut diximus n. 853 Qu. I. ex Jure Civili olim sufficiebat unius Sponsi voluntas ad solvenda sponsalia) sed ut possit Sponsa resilire, lucratis arrhis. Undè concludendum cum S. Antonino

3 p. tit. 1 c. 18 § 1 eod. Pont. l. c. Sanch. n. 10 et Salm. n. 62. cum Con. Reb. et Dic quod semper ac sponsus discessit in propinquum locum, expectandum sit, donec redeat; vel requiri debeat Sponsus, ut intrà certum accedat ad contrahendum Matrimonium: Quod si ille requisitus reditum justa ex causa differat, vel erit expectandum ad prudentis arbitrium, ut dicunt Ronc. Sporer l. c. Conc. p. 374 n. 17. et Salm. n. 62. cum Conc. Reb. et Dic. Vel (quod securius est) causa est remittenda arbitrio Judicis, qui, inspectis circumstantiis, vel admonebit Sponsum, ut redeat infrà certum tempus, vel terminum determinabit (præsertim si ille longe abierit) post quem sponsa libera remaneat, ut dicunt Pontius et Ronc. ll. cc. Pal. n. 3. ac Salm. cum eisdem AA. At idem docet Bened. XIV. Notif. 46 n. 5. cum Anac. Cler. Perez. etc. ac Declar. S. C. die 2. Octob. 1723. quæ pariter sic agendum respondit. Hæc autem procedunt, si in sponsalibus nullum fuerit tempus præfixum ad nuptias ineundas, nam si fuerit terminus assignatus, vide dicenda n. seq.

VII. Si sint inita cum conditione, *certo tempore contrahendi* matrimonium, liberatur obligatione is, per quem non stetit, quominùs sit contractum. Laym. n. 16. 862

Cum terminus sponsalibus apponitur, spectandum est, an apponatur ad sollicitandum sivè ad non differendam obligationem contrahendi Matrimonium, vel an ad obligationem finiendam. Tunc apponitur ad sollicitandum, quandò partes ideò præfigunt terminum, ut neutra antè illum possit alteram cogere ad implendum contractum. Tunc autem finiendum, quandò terminus apponatur, ut eo elapso nulla remaneat obligatio. Et hæc ità servanda sunt, si expressis verbis partes ità conveniant. Sed

Dubit. 1. Si verba sint ambigua, quandò terminus censeri debeat appositus ad sollicitandam obligationem, et quandò ad finiendum? Respondetur cum communi sententia, duas regulas in tali dubio assignari. *Prima:* Si terminus ab una tantùm parte præfi-

gitur, alterâ negativè se habente, tunc censetur appositus ad sollicitandum; si verò ab utraque, ad finiendum. *Secunda:* Si terminus apponitur, antequàm sponsalia contrahantur, censetur ad finiendum; secùs si post sponsalia contracta; ità Sanch. l. 1 D. 43 n. 3. Ronc. p. 137 qu. 3 R. 2. Renzi p. 435. q. 3. et Salm. c. 2 n. 51. cum Con. Bec. Dic. etc. Quàmvis Pontius l. 12 c. 16 n. 3. dicat, præfatas duas regulas non esse genericè veras. Casu autem, quo terminus est appositus ad finiendam obligationem, elapso tempore ex culpa unius partis, altera innocens liberatur, etiàmsi sponsalia fuerint jurata, ut commune est apud omnes cum D. Th. in 4. D. 27 q. 2 art. 3 ad 2 et patet ex c. Sicùt 22 de Sponsal. ubi Pontifex præcepit imponi pœnitentiam cuidam sponso, qui recessit à sponsalibus cum quadam contractis, et nuptias cum alia inivit: *Nisi* (addidit) *juramento suo certum terminum præfixit, intrà quem dictam P. duceret in uxorem, et per eum non stetit* (nota), *quin ad statutum terminum Matrimonium consummaverit.* Ergò si per eum non stetit, licitè recessisset.

863 Dubit. 2. An, elapso termino ex defectu v. g. Sponsi, possit sponsa resilire à sponsalibus, si inculpabiliter omiserit ille nuptias inire, justo detentus impedimento? *Prima* sententia negat, et hanc tenent Pont. l. 12 c. 16 n. 4 Bonac. p. 6 n. 6 cum Reg. Viva q. 2 art. 3 n. 3 et Sanch. l. 1. D. 53 n. 7 cum Palud. Gomez etc. ibid. n. 16 item Guttier. apud Pal. p. 24 n. 7. Trull. apud Salm. c. 2 n. 56. Ratio, quia non est æquum, ut privetur jure suo, qui ex justa causa impeditur à promissis adimplendis, ex l. 1. C. de Annal. except. ubi: *Legitimè impedito non currit tempus, ut jure privetur.* Id probant etiàm ex citato c. Sicùt; sed præfatus textus verius probat oppositum, ut mox videbimus, Notant verò Bon. et Viva ll. cc. cum aliis, quod, ut pars innocens liberetur à sponsalibus, mora alterius debeat esse tanta, ut, inspectis circumstantiis, prudenter ipsa censeatur rea culpæ mortalis. Item advertit Pontius, quod, si ob tale impedimentum unius

partis diutiùs differatur Matrimonium, benè poterit altera adire Judicem, ut, monitâ parte impedita, alium terminum præfigat, quo elapso ipsa omninò libera remaneat. *Secunda* verò sententia communior et probabilior affirmat, et hanc tenent Laym. c. 2 n. 17. Pal. p. 24 n. 8. Navar. c. 22 n. 27 casu 12. Conink. D. 27 d. 6 n. 47. Salm. c. 2. n. 57. Conc. p. 273 n. 16. Ronc. p. 773 q. 3. R. 2. Ratio, quia terminus ad hoc apponitur, ne pars parata diù maneat sine nuptiis, aliàs frustrà tempus præfigeretur. Hæc autem sententia clarè probatur ex prædicto textu in c. Sicùt, quem perperam ad suam sententiam adversarii detorquent; Casus enim (ut diximus) ibi fuit, quod vir quidam post sponsalia contracta cum una, contraxisset Matrimonium cum alia; hinc Pontifex decrevit, quod, si per ipsum stetit, quominùs cum prima nuptiæ initæ fuissent intrà terminum præfixum, debuisset agere pœnitentiam. Undè ex textu consequenter declaratum fuit, quod, si per ipsum non stetit (intellige quidem culpabiliter, nam aliàs, si culpa defuisset nulla ei fuisset imponenda pœnitentia) quin Matrimonium intrà definitum tempus contractum fuisset, licitè potuerit elapso termino cum alia contrahere. Ergò, si licitè ille potuit Matrimonium inire cum secunda, cum per ipsum culpabiliter non steterit, quin statuto tempore cum prima nuptiæ fuissent contractæ, supponit Pontifex, quod ipse elapso termino liber omninò remanserit ab obligatione sponsalium. Hinc concluditur, quod, cum terminus præfixus elabitur, omninò cesset obligatio sponsalium ex parte illa, quæ jam parata erat ad nuptias. Sed

Dubit. 3. An, elapso termino in sponsalibus apposito, remaneat libera ab eorum obligatione etiàm pars, quæ culpabilem apposuit dilationem? *Prima* sententia communior negat, et dicit, remanere liberam tantùm partem, per quam non stetit; ità Pont. l. 12 c. 16 n. 4. Laym. c. 2 n. 17. Pal. p. 24 n. 8. Nav. c. 22 n. 27. Con. d. 6 n. 47. Salm. c. 2 n. 55. et Sanch. l. 1 D. 53 n. 7. cum Palud. Gom. etc. Ratio, quia nemo

gitur, alterâ negativè se habente, tunc censetur appositus ad sollicitandum; si verò ab utraque, ad finiendum. *Secunda:* Si terminus apponitur, antequàm sponsalia contrahantur, censetur ad finiendum; secùs si post sponsalia contracta; ità Sanch. l. 1 D. 43 n. 3. Ronc. p. 137 qu. 3 R. 2. Renzi p. 435. q. 3. et Salm. c. 2 n. 51. cum Con. Bec. Dic. etc. Quàmvis Pontius l. 12 c. 16 n. 3. dicat, præfatas duas regulas non esse genericè veras. Casu autem, quo terminus est appositus ad finiendam obligationem, elapso tempore ex culpa unius partis, altera innocens liberatur, etiàmsi sponsalia fuerint jurata, ut commune est apud omnes cum D. Th. in 4. D. 27 q. 2 art. 3 ad 2 et patet ex c. Sicùt 22 de Sponsal. ubi Pontifex præcepit imponi pœnitentiam cuidam sponso, qui recessit à sponsalibus cum quadam contractis, et nuptias cum alia inivit: *Nisi* (addidit) *juramento suo certum terminum præfixit, intrà quem dictam P. duceret in uxorem, et per eum non stetit* (nota), *quin ad statutum terminum Matrimonium consummaverit.* Ergò si per eum non stetit, licitè recessisset.

863 Dubit. 2. An, elapso termino ex defectu v. g. Sponsi, possit sponsa resilire à sponsalibus, si inculpabiliter omiserit ille nuptias inire, justo detentus impedimento? *Prima* sententia negat, et hanc tenent Pont. l. 12 c. 16 n. 4 Bonac. p. 6 n. 6 cum Reg. Viva q. 2 art. 3 n. 3 et Sanch. l. 1. D. 53 n. 7 cum Palud. Gomez etc. ibid. n. 16 item Guttier. apud Pal. p. 24 n. 7. Trull. apud Salm. c. 2 n. 56. Ratio, quia non est æquum, ut privetur jure suo, qui ex justa causa impeditur à promissis adimplendis, ex l. 1. C. de Annal. except. ubi: *Legitimè impedito non currit tempus, ut jure privetur.* Id probant etiàm ex citato c. Sicùt; sed præfatus textus verius probat oppositum, ut mox videbimus. Notant verò Bon. et Viva ll. cc. cum aliis, quod, ut pars innocens liberetur à sponsalibus, mora alterius debeat esse tanta, ut, inspectis circumstantiis, prudenter ipsa censeatur rea culpæ mortalis. Item advertit Pontius, quod, si ob tale impedimentum unius

partis diutiùs differatur Matrimonium, benè poterit altera adire Judicem, ut, monitâ parte impedita, alium terminum præfigat, quo elapso ipsa omninò libera remaneat. *Secunda* verò sententia communior et probabilior affirmat, et hanc tenent Laym. c. 2 n. 17. Pal. p. 24 n. 8. Navar. c. 22 n. 27 casu 12. Conink. D. 27 d. 6 n. 47. Salm. c. 2. n. 57. Conc. p. 273 n. 16. Ronc. p. 773 q. 3. R. 2. Ratio, quia terminus ad hoc apponitur, ne pars parata diù maneat sine nuptiis, aliàs frustrà tempus præfigeretur. Hæc autem sententia clarè probatur ex prædicto textu in c. Sicùt, quem perperam ad suam sententiam adversarii detorquent; Casus enim (ut diximus) ibi fuit, quod vir quidam post sponsalia contracta cum una, contraxisset Matrimonium cum alia; hinc Pontifex decrevit, quod, si per ipsum stetit, quominùs cum prima nuptiæ initæ fuissent intrà terminum præfixum, debuisset agere pœnitentiam. Undè ex textu consequenter declaratum fuit, quod, si per ipsum non stetit (intellige quidem culpabiliter, nam aliàs, si culpa defuisset nulla ei fuisset imponenda pœnitentia) quin Matrimonium intrà definitum tempus contractum fuisset, licitè potuerit elapso termino cum alia contrahere. Ergò, si licitè ille potuit Matrimonium inire cum secunda, cum per ipsum culpabiliter non steterit, quin statuto tempore cum prima nuptiæ fuissent contractæ, supponit Pontifex, quod ipse elapso termino liber omninò remanserit ab obligatione sponsalium. Hinc concluditur, quod, cum terminus præfixus elabitur, omninò cesset obligatio sponsalium ex parte illa, quæ jam parata erat ad nuptias. Sed

Dubit. 3. An, elapso termino in sponsalibus apposito, remaneat libera ab eorum obligatione etiàm pars, quæ culpabilem apposuit dilationem? *Prima* sententia communior negat, et dicit, remanere liberam tantùm partem, per quam non stetit; ità Pont. l. 12 c. 16 n. 4. Laym. c. 2 n. 17. Pal. p. 24 n. 8. Nav. c. 22 n. 27. Con. d. 6 n. 47. Salm c. 2 n. 55. et Sanch. l. 1 D. 53 n. 7. cum Palud. Gom. etc. Ratio, quia nemo

debet ex suo crimine commodum reportare. Certum est autem apud omnes cum Pont. l. c. et Sanch. n. 6. quod, si per utramque partem stetit, ne Matrimonium intrà tempus præfixum celebratum esset, ex utraque parte sponsalia solvantur. *Secunda* verò sententia affirmat, quod, elapso termino, utraque pars remaneat libera, etiàm illa quæ in culpa fuit: sic tenent Ronc, p. 137 q. 3 R. 2 in fine, Conc. p. 273 n. 16. et hanc expressè etiàm tenet D. Th. in 4 D. 27 q. 2 art. 3 ad 2 ubi ait: *Si per eum stetit, quod Matrimonium non est completum, debet agere pœnitentiam de peccato fractæ promissionis, aut juramenti, et contrahere cum alia, si vult, judicio Ecclesiæ.* Ratio videtur esse, quia, cum terminus est appositus ad obligationem finiendam, illo elapso cessat obligatio; cum enim terminus sit conditio intrinsecè apposita contractui, eâ deficiente, esto per culpam unius contrahentis, ipse liber manet; nec obstat, quod tunc ex sua culpa commodum reportet, quia lex contractus non culpam, sed conditionis defectum respicit, ex Reg. jur. in 6 ubi: *Contractus ex conditione legem accipere dignoscitur.* Prima sententia est quidem longe communior, et mihi longe probabilior; sed hæc secunda sua probabilitate non caret, maximè ex auctoritate D. Thomæ.

869 « VIII. Solvuntur, licet sint jurata, per susceptionem ordinis sacri, vel ingressum alterius in religionem, aut votum eam ingrediendi. Laym. l. c. Bonac. p. 5. Nec obstat, si hic posteà ad sœculum redeat, ut docet Sanch. l. 1 d. 24, licet Præp. Fill. et alii putent, talem ex parte sua prioribus sponsalibus tenêri, uti etiàm ad damna resarcienda sponsæ, si quæ passa esset, undè non posset ingredi religionem, si sponsam deflorâsset, nec aliter, quàm per Matrimonium posset resarcire damnum. V. Diana p. 3 t. 4 R. 207. Bon. l. c.

» IX. Probabile est, solvi etiàm per votum simplex castitatis, ut docent Suar., Azor. aliique, cum hoc sit de meliore bono: etsi contrarium doceant Fill. Sanch. Con. et alii, eò quod Deus non acceptet pro-

» missionem rei alteri promissæ, et in alterius præ-
» judicium. Undè etiàm in foro externo talis solet
» compelli, ut vel fidem servet, vel intret Religionem.
» Interim post tale votum alteri parti datur jus spon-
» salia solvendi, eò quod vovens resilierit, et cen-
» seatur juri suo renùntiàsse. Vide Bonacin. pag. 6
» num. 13. »

Hinc distinguendum inter Professionem Religio- 870
sam, susceptionem Ordinum Sacrorum, et Votum Religionis, vel Ordinum, vel Castitatis. Et I. Quòad *Professionem Religiòsam*, dubitatur 1 utrùm per ingressum in Religionem unius Sponsi, solvantur sponsalia contracta antè Professionem? Adsunt tres sententiæ. *Prima* asserit, per ingressum ex neutra parte dissolvi sponsalia, ità Cov. Durand. Armill. etc. apud Salm. de Matr. c. 2 n. 19. Ratio, quia sicùt Matrimonium ratum non per ingressum, sed tantùm per Professionem dissolvitur, ut ex c. 2 de Convers. conjug. ità dicendum est etiàm de sponsalibus; sed hæc sententia non videtur satis probabilis. *Secunda* sententia communior, cui adhæreo, et quam tenent Laym. c. 2 n. 2. Spor. num. 148. cum communi ut asserit, Croix n. 187. Pal. p. 18 n. 3. Pontius l. 22 c. 10 n. 4. cum Reb. et Gabr. Viva q. 2 art. 4 n. 4. cum Con. Perez, et Henr. ac Salm. c. 2 n. 21. cum Gonet, Vill. et Led. dicit, tunc dissolvi sponsalia tantùm ex parte manentis in sæculo, tum quia alter ingrediendo Religionem censetur cessisse juri suo; tum quia ex ejus parte tunc accedit notabilis mutatio, cum dedecori æstimetur nubere ei, qui Religionem deseruit; Non autem dissolvi ex parte ingredientis, si posteà ad sæculum redeat; quia per ingressum ipse non redditur inhabilis ad contrahendum Matrimonium, sicùt redderetur per Professionem. *Tertia* sententia, quam tenent Bus. n. ant. Sanch. l. 1 D. 42 n. 2 et 5. Tol. l. 7 c. 21. Bon. p. 5 n. 2 cum Con. Fill. Henr. etc. item Becan. et Dic. apud Salm. c. 2 n. 20. dicit, dissolvi sponsalia ex parte utriusque. Ratio 1 est, quia sicùt Novitiatus se habet ad Professionem, ità se habent sponsalia ad

Matrimonium; quemadmodum igitùr Matrimonium ratum dissolvitur ex parte utriusque per Professionem, ut declaratur in c. 2 de Convers. Conjug. ità sponsalia per ingressum. Sed huic rationi respondetur, quod tale privilegium ex jure Divino (ut declaratum est ab Ecclesia) concedatur tantùm Professioni Religiosæ tamquàm statui perfectionis; sed quod per ingressum sponsalia solvantur, nullo jure habetur: et reverà æquum non esset, ut gauderet privilegio concesso statui Religioso, qui ab eo viliter retrocedit. Ratio 2 hujus sententiæ est, quia ingressus in Religionem cum animo perseverandi jam solvit voventem à voto Religionis, ità ut, si posteà egrediatur experiendo Religionem imparem suis viribus esse, jam liber maneat à voto: ergò à fortiori solvit obligationem sponsalium, quæ sunt minoris obligationis voto Religionis. Sed hæc ratio neque suadet, nam vovens ideò per ingressum liberatur à voto, quia jam implet suam obligationem, votum enim intelligitur emissum sub conditione, si Religio sibi conveniat: Contra verò Sponsus per ingressum in Religionem nullo modo implet obligationem sponsalium, et ideò, si ex illa egreditur, meritò manet eadem obligatione obstrictus. Hinc secunda sententia absolutè probabilior mihi videtur.

Dubit. 2. an, si sponsalia sint juramento firmata, teneatur Sponsus antè ingressum in Religionem Matrimonium celebrare: *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Scot. Nav. et Led. Ap. Pont. l. 12 c. 10 n. 10 ac Rebell. et Vega apud Salm. c. 2 n. 17. Id probant ex c. Commissum. 16 de spons. ubi dicitur, tutius esse, quod eo casu Sponsus priùs nuptias ineat, et deindè antè consummationem ingrediatur Religionem, si velit; en verba textus; *Tutius est ei (Religione juramenti servata) priùs contrahere, et posteà, si elegerit, ad Religionem migrare. Secunda* tamen sententia communissima, et per se loquendo verior, negat eamque tenent Pontius n. 13. Sanch. l. 1 D. 43 n. 3. Pal. p. 15 n. 2. Bonac. p. 5 num. 4. Petrocor. t. 4 p. 239. Viva q. 2 art. 4 n. 5. Spor. n. 246. Holzm. n. 240 et Salm.

c. 2 n. 18 cum Dicast. Ratio, tum quia juramentum semper censetur emissum sub conditione, nisi status perfectior eligatur; tum quia juramentum sequitur naturam contractûs, ex c. Quemadmodum 25 de Jurejurando, ubi dicitur, quod, qui juravit, se cum muliere contracturum, propter supervenientem fornicationem vel deformitatem repellere possit; si ergò sponsalia nuda non obligant ad Matrimonium contrahendum antè ingressum in Religionem, nec etiàm obligant jurata. Rectè autem respondent præfati AA. ad textum oppositum, quod ibi, cum Sponsus non erat certò determinatus ad ingrediendum, sed tantùm aspirabat, ut ibi exprimitur, ideò Pontifex, ne ille fieret reus perjurii non ingrediendo Religionem, nec celebrando Matrimonium tempore statuto, dixerit tutius ei esse nuptias contrahere, et deindè, si voluerit, Religionem intrare; undè si sponsus antequàm terminasset tempus præfixum, Religionem ingressus esset, vel deliberatè statuisset ingredi, utique non tenebatur, imò nec poterat Matrimonium sine gravi culpa inire, ut benè advertunt Sanch. l. 7. Spor. l. c. Pont. l. 12 c. 2 n. 2 cum Sot. et Bon. p. 5 n. 11 cum Sylv. Con. Gutt. et Rodr. contrà Cajet. et Led. quia gravem injuriam irrogâsset Sponsæ, eam cogendo per annum suam Professionem expectare. Dixi, *per se loquendo*, nam rectè addunt Bonac. Spor. et Holzman. ll. cc. ac Pont. d. c. 10 n. 13 cum Suar. quod teneretur Sponsus antè ingressum nuptias celebrare, si hoc esset necessarium ad prolem legitimandam, scandalum reparandum, vel honori sponsæ providendum, si alio modo non posset occurri. Et hoc casu nec etiàm permittitur sponso post celebrationem Matrimonii ingredi Religionem, illudque non consummatum relinquere; nequit enim tunc deserere Uxorem, quæ propter infamiam non posset alias Nuptias invenire, ut rectè notavit Busemb. t. 1 l. 4 num. 65. v. Undè:

II. Per *Susceptionem Ordinum Sacrorum* certum est 874 etiàm dissolvi sponsalia, non autem Matrimonium

ratum ; ità omnes cum Sanch. l. 1. Dist. 47 num. 1. Pont. l. 1 c. 11 n. 2. Conc. p. 270 n. 6 et aliis passim ; et patet ex Extravag. Antiquo de Voto, ubi dicitur ; *Licet votum solemnizatum per sacri susceptionem Ordinis, quantùm ad impediendum Matrimonium, sit efficax reputandum, etc.* Sed dubitatur 1 utrùm peccet qui Ordines Sacros suscipit, inscia vel invità Sponsâ ? *Prima* sententia affirmat, peccare graviter, et hanc tenent Sanch. l. c. n. 3. Pal. p. 19 num. 2. Ronc. p. 137 q. 5 R. 2 et Croix l. 6 p. 3 nu. 200. cum Con. et Perez. Ratio, quia nullo jure concessum est Ordini Sacro sponsalia dirimere, sicùt est datum statui Religioso, imò ipsum jus prohibet ordinari in præjudicium alterius, ut habetur ex c. un. de Oblig. ad ratioc. non ordinand. *Secunda* verò sententia non minùs probabilis negat, eamque tenent Pont. l. 12 c. 11 n. 3. Nav. c. 22 n. 25. Con. d. 260 n. 6. Bonac. p. 5 n. 20 cum Gutt. et Cord. Salm. c. 2 nu. 26 cum Aversa, Diana, et Henr. ac Escob. n. 237 cum Soto, Sylv. et Vega. Ratio, quia in promissione sponsalium inhibita semper est conditio, nisi melior status eligatur ; æquum enim non est, ut ad serviendum creaturæ impediatur status Creatori se dicandi. Nec obstat textus oppositus, nam ibi non tàm consideratur præjudicium tertii, quàm infamia Ecclesiæ, ut ibidem exprimitur, præterquamquod, in nostro casu nulli inferatur præjudicium, cum Sponsus utatur jure suo. Idque videtur confirmari ex eadem Extrav. suprà citata, ubi tantùm prohibetur suscipere Ordines Sacros post Matrimonium contractum, non autem post sponsalia.

172 Dubit. 2. utrùm per susceptionem Ordinum Minorum dissolvantur sponsalia ? *Prima* sententia affirmat, quam tenent Ronc. p. 138 q. 5 R 1. Spor. num. 256 cum Tanner. et Gob. tum quia talis est mutatio sponsi dum Minoribus initiatur, ut meritò judicetur noluisse Sponsa se obligare ad nuptias cum eo contrahendas ; tum quia censetur sponsus cedere jure suo, cum suscipiat statum qui ordinatur ad Ordines Ma-

jores incompossibiles cum Matrimonio. *Secunda* tamen sententia communior et verior negat, et hanc tenent Sanch. l. 1 Dist. 47 n. 3 cum Palao. Wigandt tr. 16 n. 29. Pont. l. 12 c. 11 n. 1. Salm. c. 2 n. 25 et Escob. n. 234. Ratio, quia reverà status Ordinum Minorum per se non est incompossibilis cum Matrimonio, cum quis benè possit fieri Clericus conjugatus, ut patet. ex c. 1 et de Cler. conjug.

III. Quòad *Votum* ingrediendi Religionem, vel susci- 873
piendi Ordines Sacros, vel Castitatis servandæ, certum est 1 quod vovens, se ingressurum Religionem, licitè voveat, et debeat ingredi, nec teneatur stare sponsalibus, si verè vult fieri Religiosus, nam si egreditur, tenetur, ut diximus suprà n. 870. Certum est 2 cum Sanch. l. 1 D 46 n. 5 et D 47 nu. 4. Pont. l. 12 c. 12 n. 4. Ronc. p. 138 q. 5 R 3. 4 et 5. Viva q. 2 art. 4 n. 8. Salm. c. 2 n. 29 et 31 ac aliis passim, quod per hujusmodi tria vota solvantur sponsalia ex parte non voventis, cum meritò judicetur per ipsa vovens sponsalibus renuntiare. Certum est 3, quod, si quis post sponsalia emittit votum non solùm ingrediendi, sed etiàm profitendi Religionem, tunc sponsalia ex parte utriusque dissolvantur; quia vovens tunc fit omninò inhabilis ad Matrimonium contrahendum, ut rectè dicunt Salm. d. n. 29 et Viva d. art. 4 in fine. Sed

Dubit. 1 an per votum servandæ Castitatis, vel suscipiendi Ordines Sacros solvantur sponsalia etiàm ex parte voventis? Si votum antecedat sponsalia, certum est, ipsa esse irrita, quia ipsorum promissio, cum sit de re illicita, non obligat; dubium igitùr est, si subsequatur. *Prima* sententia negat, et hanc tenent Nav. c. 22 n. 27. Laym. c. 2 n. 6. Pal. pag. 20 n. 6. Cabas. t. 1 l. 3 c. 17 n. 20. Ronc. p. 138 q. 5 R. 4 et 5. Holz. n. 236. Spor. n. 258. Viva q. 2 art. 4 n. 8 et Sanch. l. 1 D 46 n. 9 et D 47 n. 3 cum S. Anton. Arm. Sylv. Cord. etc. item Tol. Con. Hurt. Fill. Bec. Reb. etc. apud Escob. n. 232 et 235. Ratio, quia Deus non acceptat promissionem rei alteri promissæ, et ab eo acceptatæ, nec ullo jure habetur, quod sponsalia

per hæc vota dirimantur. Neque obstare ajunt textum in c. Veniens. Qui Clerici vel Vov. ubi casus fuit, quod quædam mulier sponsalia contraxerit cum certo, cujus sævitiâ ut narrabatur) posteà deterrita, votum emisit castitatis; quo audito, vir Matrimonium cum alia inivit. Consultus autem Alexander III. respondit: *Mandamus, quatenùs*) mulier quæ licentiam nubendi petierat) *si plus non processit, sibi de fide mentita, et voto violato congruam satisfactionem indices, et ei cui vult nubendi in Domino licentiam tribuere non postponas.* Hunc textum Doctores utriusque sententiæ pro se adducunt, sed reverà ille pro neutra parte concludit. Auctores secundæ sententiæ, quos mox recensebimus ex verbis illis, *de voto violato... et licentiam tribuere*, etc. inferunt, prædictum votum validum fuisse, et proindè dispensatione indiguisse; ergò, ut dicunt, per simplex votum castitatis, cum sit validum, jam sponsalia dirimuntur. Sed huic rectè respondent Pal. Laym. et Holzm. cum Glossa ib. verb. *Vota violata*, quod hoc nihil aliud probet, nisi quod votum satis esset validum respectu ad nuptias cum alio contrahendas, quas mulier intentabat; et ideò Pontifex ipsam declaraverit ream de voto violato; sed minimè probat, validum fuisse respectu ad virum, cum quo priùs sponsalia contraxerat.

Secunda verò sententia affimat, et hanc tenent Pont. l. 12 c. 11 n. 3 et c. 12 n. 4. Petrocor. t. 4 p. 280 v. Instabit. Suar. l. 2 de Voto c. 4 n. 15. Conc. p. 270 n. 7 et 9 cum Gonet et Led. Azor. l. 11 c. 21 q. 10 cum Rirh. Ang. et Major. Escob. n. 233 et 237 cum Vasq. Diana, et Bon. p. 5 n. 13 cum Sot. Nald. Gutt. Henr. et Rodr. item Cajet. Turr. Præpos. Lop. Veracr. Manuel, etc. apud Sanch. l. 1 D 46 num. 7. qui vocat probabilissimam, et communiter probabilem vocant, et tutam Salm. c. 2 n. 33. Pal. p. 20 n. 3 et 6. Cabass. l. c. et Laym. n. 7. Eamque absolutè docet D. Th. suppl. q. 53 art. 1 ad 1: *Propter votum simplex sunt sponsalia dirimenda.* Ratio S. Doctoris est; quia ubi duæ concurrunt obligationes, potior est

præferenda. Ratio alia, quam communiùs tradunt, est, quia promissio sponsalium censetur semper facta sub conditione, nisi melior status eligatur. Idque valere dicunt, etiàmsi sponsalia fuerint jurata, quia (ut pluries suprà dictum est) juramentum sequitur naturam contractûs. Et adest etiàm de hoc Decisio S. C. Conc. apud Pitton. de Matr. n. 2513 edita 5 martii an. 1701, ubi dictum fuit, votum castitatis, aut suscipiendi Sacros Ordines, per electionem melioris statûs irritare sponsalia etiàm juramento firmata. Nec officere ajunt præfatum textum in cap. Veniens, ubi dicitur *de fide mentita*, ex quo Adversarii arguunt, illicitè mulierem vovisse castitatem per sponsalia contracta; nam probabiliter respondet Pont. l. c. nu. 5. Papam sic dixisse, quia agebatur de foro externo; cum enim votum fuisset secretum, et sponsalia publica, de his quidem constabat, non autem de voto; undè de foro externo meritò censendum erat, fidem fuisse violatam. Item respondent Petroc. et Conc. et fortè meliùs, quod ideò Pontifex fœminam ream dixerit de fide mentita, non quia voverat in præjudicium sponsalium, sed quia in fraudem ipsorum, nempè ut sponsum eluderet, et deindè nuberet alteri per dispensationem voti, quam jam petebat. Utraque sententia est probabilis. Rectè autem inquit Conc. n. 10, quod, si Sponsus votum ederet, ut sponsam eluderet, scilicet petendo dispensationem post votum, ut alteri nuberet, tunc graviter peccaret, et priora sponsalia deberet implere. Item probabiliùs dicunt Salm. d. n. 33 cum Reb. et Aversa, quod etiàmsi sine animo eludendi sponsus voverit castitatem, si posteà obtineat dispensationem voti, non poterit aliam ducere, quia prior obligatio non omninò extinguitur, sed tantùm suspenditur, donec castitas servetur; sed non omninò improbabiliter Bon. n. 16 et Sanch. D. 56 n. 8 id negant, quia per votum priora sponsalia omninò solvuntur; undè, cum obligatio illa omninò sit extincta, per dispensationem voti non reviviscit; et huic consentit etiàm Conc. l. c., quàmvis addat, tenêri

de honestate Sponsum ducere desponsatam, ut scandala, et murmura vitentur.

874 Dubit. 2. ad quid teneatur vir, qui vovit Religionem, Ordines, vel Castitatem, et posteà mulierem cognovit sub promissione Matrimonii? Vide dicta l. 3 n. 649 ubi tenuimus cum Less. Sanch. Lugo, Vasq. Con. etc. (contra Laym. Salm. etc.) quod, si mulier fuerit inscia voti, non obstante voto, ille teneatur ad Matrimonium, sivè ejus promissio fuerit vera, sivè ficta, et, etiàmsi mulier fuerit conscia voti, probabiliter teneatur petere dispensationem. Utrùm autem casu, quo mulier fuerit inscia voti, possit Sponsus eam ducere sine dispensatione? Negant Salm. de Rest. c. 3 n. 3. Lugo de Just. Dist. 12 n. 41 et Pont. l. 6 c. 12 n. 8 quia, cum de facili possit, tenetur utrique obligationi satisfacere. Sed negant Tamb. Dec. l. 5 n. 36 et Spor. de Matr. c. 3 n. 601 item Less. Trull. et Candido apud Salm. l. c. quia tunc cessat, sivè omninò suspenditur obligatio voti, cum reverà non possit tunc utrique obligationi satisfieri, et prævaleat (ut diximus) obligatio Matrimonii ineundi. Contracto tamen Matrimonio, eo casu non poterit vir petere debitum; et ideò rectè subdit Tamb. cum Less. adeòque dispensationem obtinendam esse, ut etiàm petere valeat.

875 « X. Per *Matrimonium Validum* sponsalia dissol-
» vuntur saltèm quòad eum, qui non contraxit ma-
» trimonium; quòad eum verò, qui contraxit, non
» extingui obligationem, si alter expectet, sed sus-
» pendi, et matrimonio isto soluto, tenêri ad implenda
» sponsalia priora, docet Pont. contra Sanch. qui vult
» omninò dissolvi. Vide Dian. p. 3 t. 4. R. 209. »

Quæritur, an per Matrimonium subsequens omninò dissolvantur sponsalia antecedentia? Certum est, quod, durante Matrimonio post sponsalia cum alia contracto, cesset illorum obligatio, ex c. Si inter, de spons. et c. 1 de spons. duor. Dubium est, an, illo soluto per mortem conjugis, urgeat obligatio priorum sponsalium? *Prima* sententia negat, et hanc tenent Bon. p. 2 n. 1. Laym. c. 2 in fine, Wigandt tr. 16 n. 25.

Conc. p. 272 n. 13 (qui huic inclinat) Escob. n. 241 cum Bec. Fill. Henr. Rodr. Vill. Machad. ac Sanch. l. 1. D. 48 n. 3 cum Palud. Manuel. Gabr. etc. cum S. Bonav. qui sic ait: *Jurantem sponsalia, aliudque ineuntem Matrimonium ampliùs non obligari.* Ratio, quia obligatio semel extincta numquàm reviviscit ex c. Quæris, de Consec. Dist. 4. *Secunda* verò sententia mihi absolutè probabilior affirmat, et hanc tenent Pont. l. 12 c. 13 n. 4. Ronc. p. 138 q. 6. R. 1. Pal. p. 21 n. 4 cum Conc. Led. Adriano etc. ac Salm. c. 2 n. 39 qui, licet contrariam probabilem vocent, hanc tamen veriorem putant cum Gonet, Sylv. Leand. Vega, et alii. Ratio, quia nullo jure probatur, quod sponsalia per Matrimonium subsequens omninò irritentur: non jure positivo, quia nullibi hoc habetur: non naturali, quia obligatio sponsalium, durante Matrimonio cum illa persona inito, utique pro illo tunc non obstringit, et ideò suspenditur quidem, sed non extinguitur; prout patet in eo, qui post votum Religionis Matrimonium consummaret, hic enim, mortuo conjuge, teneretur quidem votum adimplere. Nec obstat dicere cum Sanch. quod hoc procedat quandò vinculum superveniens est diversæ rationis, non verò si vincula sint ejusdem, ut sunt Matrimonium, et sponsalia; Nam respondetur, nihil referre, quod obligatio subsequens sit ejusdem vel diversæ rationis, semper ac possit primæ obligationi satisfieri; tantummodò attendenda est conditio vinculi subsequentis: si illud est perpetuum, utique extinguitur prima obligatio; si verò est temporale, illa suspenditur donec impleri possit vinculo cessante; prout si quis venderet equum uni, et deindè venderet, et traderet illum alteri, casu quo rediret equus in dominium ipsius, certè teneretur eum tradere primo emptori, ut colligitur ex l. 15. Cod. de Rei vend.

» XI. Si Sponso *nova superveniat hæreditas*, ità ut 876
» illi Sponsa jam sit inæqualis, non habet ideò jus
» resiliendi; quia non est deceptus in conditione
» Sponsæ, in qua nulla facta est mutatio. Idem est

» de sponsa, si ipsi hæreditas nova superveniat. Sanch.
» Conc. Regin. Dian. p. 3 t. 4. R. 286. »

Ità cum Busemb. sentiunt communissimè Pal. p. 28 n. 5. Sanch. l. 1. D. 59 n. 7. Conc. p. 276 n. 23. Ronc. p. 139 qu. 8 v. aliqui, et Escob. n. 306 cum Gutt. Sed contradicunt Hurt. Trull. Leand. et Ochagav. apud eumd. Escob. n. 304 (qui probabile putat) eò quod in tali casu jam accedat notabilis rerum mutatio. Sed juxtà primam sententiam dicit Croix num. 160 quod, si quis contraxit sponsalia cum una, et posteà offeratur ei conjugium cum altera ditiore, non poterit primam relinquere, quia tunc nulla in ea facta est mutatio. Sed si qualitas secundæ Sponsæ esset excedenter melior, ego non auderem Sponsum omninò damnare, si cum illa contrahere vellet; licet enim in hoc casu prioris non mutetur status Sponsæ, sivè sponsalium, tamen (ut communiter dicunt DD.) sponsalia non obligant nisi rebus in eodem statu manentibus; undè sicùt non teneretur Sponsus illa exequi cum magno suo damno, ità nec tenêri, alicui videri posset, cum amissione magni lucri; talis enim amissio gravi damno æquiparatur, ex l. un C. de Sent. quæ prò eo etc. juxtà dict. l. 3 n. 301. Et sic invenio, in Vita S. Joannis à Capistrano c. 9 sensisse plures Theologos in hujusmodi casu, quàmvis ipse S. Joannes contrariæ fuerit sententiæ, à qua reverà abscedere nec umquàm ego consulere auderem.

877 Quæritur pro complemento hujus puncti, an dissensus Parentum sit causa solvendi sponsalia? Affirmant Menochius apud Croix n. 101. Et sic etiàm sentire debent omnes illi, qui dicunt, Trident. sess. 24 c. 1 jam declarâsse, quod hujusmodi Matrimonia sinè consensu Parentum celebrata, ab Ecclesia sint prohibita, ità enim dicunt Petrocor. t. 4 p. 413. Ronc. p. 269 q. 3 atque Fagnan. Gonet Sayr. et Marchand. apud Episc. Muscettula in sua Dissert. de filiis etc. p. 10 n. 11 qui proindè ex præfato textu (p. 224 n. 330 ib.) infert, dissensum Parentum esse verum impedimentum impediens Matrimonium. Sed communiter id negant

ipse Croix l. c. cum Gab. Sanch. l. c. D. 14 n. 5. Laym. c. 1 n. 14. Holzm. p. 167 et 287, cum communi, ut testatur Elbel p. 368 n. 9. etiàm cnm communi, Spor. n. 202 et Boss. c. 11 n. 106. Hi dicunt, quod sponsalia filiorum ex hoc solo capite, quod sint inita sine consensu Parentum, nequeant irritari, quia eorum consensus non de necessitate, sed tantùm de honestate à Jure Canonico requiritur. Excipiunt tamen, nisi magnum scandalum ex tali Matrimonio timeatur, eò quod virtus justitiæ non possit obligare ad actum, qui sine peccato impleri nequit; ità Laym. l. c. v. Enim verò, Nav. c. 16 n. 18. Holzm. n. 167 et 266. ac Sanch. l. c. n. 3. cum Cord. Gutt. et Lop. Et hoc addit Sanch. ib. cum Lob. valere, etiàmsi nulla sit disparitas inter contrahentes. Advertunt tamen ipse Sanch. et Holzm. cautè considerandum esse hoc scandalum, sæpè enim (ut dicunt) minæ, et discordiarum pericula jactantur, quæ posteà, teste experientiâ, ubi nuptiæ contracta sunt, facilè cessant, et animi conciliantur. Sed redeundo ad quæsitum, ego censeo dicendum cum Ronc. p. 140 q. 9 R. 1, qui citat Laym. et Gutt. quod, si Pater injustè dissentiat à tali Matrimonio, filius non possit à sponsalibus recedere, et tàm ipse, quàm Pater peccarent, si vellent ea dissolvere. Secùs verò, si Pater justè contradicat, nempè si Matrimonium vergeret in dedecus Familiæ, tunc enim sponsalia illa non obligant, cum nemo possit obligari ad exequendam rem injustam. Et idem dicunt Laym. et Sanch. l. c. cum aliis communiter, si ex tali Matrimonio magna scandala sint oritura inter propinquos. Posse etiàm (addit Ronc. R. 2. filium solvere sponsalia, si Pater justè minetur exhæredationem: et ego subdo, etiàm si injustè, quia omnia sponsalia intelliguntur contrahi (ut diximus n. 863.) sub hac conditione, si non accedat talis mutatio, undè grave sit contrahere Matrimonium. Excipe, nisi hæc exhæredatio jam fuerit prævisa, quia tunc contrahens meritò censetur jure suo cessisse.

« Resp. 2. In supradictis causis, quandò manifes- 878

» de sponsa, si ipsi hæreditas nova superveniat. Sanch.
» Conc. Regin. Dian. p. 3 t. 4. R. 286. »

Ità cum Busemb. sentiunt communissimè Pal. p. 28 n. 5. Sanch. l. 1. D. 59 n. 7. Conc. p. 276 n. 23. Ronc. p. 139 qu. 8 v. aliqui, et Escob. n. 306 cum Gutt. Sed contradicunt Hurt. Trull. Leand. et Ochagav. apud eumd. Escob. n. 304 (qui probabile putat) eò quod in tali casu jam accedat notabilis rerum mutatio. Sed juxtà primam sententiam dicit Croix num. 160 quod, si quis contraxit sponsalia cum una, et posteà offeratur ei conjugium cum altera ditiore, non poterit primam relinquere, quia tunc nulla in ea facta est mutatio. Sed si qualitas secundæ Sponsæ esset excedenter melior, ego non auderem Sponsum omninò damnare, si cum illa contrahere vellet; licet enim in hoc casu prioris non mutetur status Sponsæ, sivè sponsalium, tamen (ut communiter dicunt DD.) sponsalia non obligant nisi rebus in eodem statu manentibus; undè sicùt non teneretur Sponsus illa exequi cum magno suo damno, ità nec tenêri, alicui videri posset, cum amissione magni lucri; talis enim amissio gravi damno æquiparatur, ex l. un C. de Sent. quæ prò eo etc. juxtà dict. l. 3 n. 301. Et sic invenio, in Vita S. Joannis à Capistrano c. 9 sensisse plures Theologos in hujusmodi casu, quàmvis ipse S. Joannes contrariæ fuerit sententiæ, à qua reverà abscedere nec umquàm ego consulere auderem.

877. Quæritur pro complemento hujus puncti, an dissensus Parentum sit causa solvendi sponsalia? Affirmant Menochius apud Croix n. 101. Et sic etiàm sentire debent omnes illi, qui dicunt, Trident. sess. 24 c. 1 jam declarâsse, quod hujusmodi Matrimonia sinè consensu Parentum celebrata, ab Ecclesia sint prohibita, ità enim dicunt Petrocor. t. 4 p. 413. Ronc. p. 269 q. 3 atque Fagnan. Gonet Sayr. et Marchand. apud Episc. Muscettula in sua Dissert. de filiis etc. p. 10 n. 11 qui proindè ex præfato textu (p. 224 n. 330 ib.) infert, dissensum Parentum esse verum impedimentum impediens Matrimonium. Sed communiter id negant

ipse Croix l. c. cum Gab. Sanch. l. c. D. 14 n. 5. Laym. c. 1 n. 14. Holzm. p. 167 et 287, cum communi, ut testatur Elbel p. 368 n. 9. etiàm cnm communi, Spor. n. 202 et Boss. c. 11 n. 106. Hi dicunt, quod sponsalia filiorum ex hoc solo capite, quod sint inita sine consensu Parentum, nequeant irritari, quia eorum consensus non de necessitate, sed tantùm de honestate à Jure Canonico requiritur. Excipiunt tamen, nisi magnum scandalum ex tali Matrimonio timeatur, eò quod virtus justitiæ non possit obligare ad actum, qui sine peccato impleri nequit; ità Laym. l. c. v. Enim verò, Nav. c. 16 n. 18. Holzm. n. 167 et 266. ac Sanch. l. c. n. 3. cum Cord. Gutt. et Lop. Et hoc addit Sanch. ib. cum Lob. valere, etiàmsi nulla sit disparitas inter contrahentes. Advertunt tamen ipse Sanch. et Holzm. cautè considerandum esse hoc scandalum, sæpè enim (ut dicunt) minæ, et discordiarum pericula jactantur, quæ posteà, teste experientià, ubi nuptiæ contracta sunt, facilè cessant, et animi conciliantur. Sed redeundo ad quæsitum, ego censeo dicendum cum Ronc. p. 140 q. 9 R. 1, qui citat Laym. et Gutt. quod, si Pater injustè dissentiat à tali Matrimonio, filius non possit à sponsalibus recedere, et tàm ipse, quàm Pater peccarent, si vellent ea dissolvere. Secùs verò, si Pater justè contradicat, nempè si Matrimonium vergeret in dedecus Familiæ, tunc enim sponsalia illa non obligant, cum nemo possit obligari ad exequendam rem injustam. Et idem dicunt Laym. et Sanch. l. c. cum aliis communiter, si ex tali Matrimonio magna scandala sint oritura inter propinquos. Posse etiàm (addit Ronc. R. 2. filium solvere sponsalia, si Pater justè minetur exhæredationem: et ego subdo, etiàm si injustè, quia omnia sponsalia intelligantur contrahi (ut diximus n. 863.) sub hac conditione, si non accedat talis mutatio, undè grave sit contrahere Matrimonium. Excipe, nisi hæc exhæredatio jam fuerit prævisa, quia tunc contrahens meritò censetur jure suo cessisse.

« Resp. 2. In supradictis causis, quandò manifes- 878

» tæ sunt, non requiritur auctoritas Judicis ad dis-
» solvenda sponsalia, alioqui requiritur. Quod, si
» sponsus, cognito suo jure resiliendi, nihilominùs
» carnaliter cognoverit sponsam, censetur tacitè suo
» juri renuntiâsse, et sponsalia ratificâsse, Laym. c.
» 1 n. 23. »

Dub. 1. An ad sponsalia solvenda semper requiratur auctoritas Judicis? Resp. Certum est 1 quod, si sponsalia sunt publica, et causa publica ac certa, non requiratur auctoritas Judicis, et idem dicendum, si sponsalia sunt occulta, et causa occulta; ità Sanch. l. 1 D. 69. n. 3. Pont. l. 12 c. 18 in fin. Nav. c. 22 n. 28. Holzm. n. 277. et Pal. p. 31 n. 1. cum Sylv. Val. Gutt. et Rebell. Certum est 2 quod, si causa est dubia jure, vel facto, omninò requiratur auctoritas Judicis, Sanch. n. 8. Holzm. et Palud. cum Gutt. l. c. Quandò autem sponsalia sunt publica, et causa occulta, tunc etiàm requiritur auctoritas Judicis, sed non sub culpa gravi, nisi indè grave scandalum timeatur; Pontius c. 18 n. 8. Holzm. l. c. Pal. n. 2. cum Nav. Lop. et Gutt. ac Sanch. n. 6. cum Sylv. An. et Vega. Si verò causa illa non possit coram Judice probari, nec etiàm sub levi auctoritas Judicis exigitur, ut ait Sanch. n. 7. cum Palud. et Henr. Casu autem, quo defectus alterius partis jam probari possit, sed sit occultus, debet pars innocens alteram commonere, et minari quod manifestatura sit defectum, et, si ipsa non acquiescit solutioni sponsalium, licitè poterit defectum ad judicium deferre; ut ajunt Laym. c. 2 n. 12. Pont. n. 8. Sanch. l. 1 D. 70. n. 2. et Pal. n. 4. Con. et Reb.

Dubit. 2. quænam probatio requiratur ad solvenda sponsalia? Distinguendum: Si agitur de probando impedimento, sivè dirimente sivè impediente, tàm in forò interno, quàm externo, sufficit unus testis juratus, ex c. Super eod. de Test. et Attest. etiàmsi testis ille sit criminosus, et non citatus, sed à parte productus; et etiàmsi clam deponat, et sine manifestatione sui nominis: ità Sanch. l. 1 D. 71. n. 2. 3. et

4. Holzm. n. 277. Viva q. 2 art. 9 n. 1. Croix n. 215 et 217. Pal. p. 32 n. 3. cum Gutt. et Salm. c. 2 n. 110. cum Aversa, et Goninc. Et hoc, etiàmsi sponsalia fuerint jurata, ut veriùs tenent Sanch. num. 8. Salm. n. 111. cum Cov. Gutt. Trull. Aversa, et Gabr. ac Pal. n. 6. (contra Palud et Lop. ib. n. 5.) quia testis oculatus. et juratus magis probat, quàm fama, quæ certè sufficit ad solvenda sponsalia etiàm jurata; vide dicenda n. 997. Dub. 2.

Si verò agitur de probanda alia causa, quæ non sit impedimentum, sed tantùm quæ det alteri jus resiliendi, ut deformitas, fornicatio Sponsæ, etc. quòad forum externum requiruntur saltèm duo testes fide digni deponentes sub juramento, ut alii dicunt et communiùs, proùt Sanch. n. 7. Pal. n. 8. Laym. c. 2 n. 12. et Salm. n. 114. cum Con. Gutt. Trull. et Gabr. Quia (ut ajunt) in c. Veniens, etc. In omni, de Testib. dicitur, duos testes requiri, ubi agitur de præjudicio tertii. Verùm sufficere unum testem fide dignum dicunt Palud. et Aversa apud Salm. n. 115. (qui cum Trull. horum sententiam probabilem putant), quia durum est compellere virum ad ducendam Sponsam, quam ab aliquo fide digno audit, et prudenter jam suspicari potest fuisse fornicatam. Et reverà hæc sententia satis probabilis mihi videtur, loquendo de fornicatione Sponsæ, cum agatur de vinculo perpetuo Matrimonii, et ideò ob talem suspicionem viri prudenter Judex timere potest, ne infelix exitus ex hoc conjugio proveniat. Et huic sententiæ reipsa expressè consentiunt ipsi Laym. et Pal. ll. cc. dum ajunt, quod, stante probabili timore infelicis exitûs, licitè possit vir à sponsalibus recedere. Quòad forum autem internum; conveniunt DD. cum Sanch. l. 1 D. 73. n. 2. Pal. n. 8. Croix n. 215. cum Gobat. et Salm n. 108. cum Con. Aversa, et Dic. sufficere ad solvenda sponsalia unum testem fide dignum, minimè de mendacio suspectum, et testantem de certa scientia; vel etiàm opinionem probabilem de causa sufficienti ad solutionem, ut idem Sanch. lib. 1 D. 69. n. 9. Croix n. 217.

et Viva q. 2 art. 9 n. 1. Hinc subdunt Viva, et Sanch. cum Lopez ib. quod, si vir doctus affirmet, causam esse sufficientem, licitè poterit pars innocens resilire.

CAPUT II.

DE MATRIMONIO SECUNDUM SE.

DUBIUM I.

Quid sit, quæ ejus Materia, Formæ, et Minister:

879 *Quid sit Matrimonium? Et in quo consistat ejus essentia?*
880 *Quæ sit Materia Sacramenti Matrimonii?*
881 *Ob quem finem liceat nubere?*
882 *Distinguuntur tres fines. Dub. 1. An liceat nubere principaliter in remedium concupiscentiæ?*
883 *Dub. 2. An ob fines extrinsecos?*
884 *Quomodò peccent contrahentes in mortali?*
885 *Quæ requirantur ad contrahendum Matrimonium per Procuratorem?*
886 *Quid, si, qui dedit mandatum sine animo contrahendi, antequàm Matrimonium contrahatur mandatum ratificaverit?*
887 *Qualis consensus sufficiat ad contrahendum? Quid, si quis fictè contrahit? An verba sint necessaria ad valorem?*
888 *An sint necessaria de præcepto?*
889 *An sufficiat ad contrahendum donatio annuli, vel traductio Sponsæ?*
890 *An sufficiat consensus conditionatus?*
891 *Quid, si conditio est necessaria, aut turpis contra substantiam Matrimonii?*
892 *Quid, si apponatur conditio*, si Pater consenserit? *Dub. 1. Quid, si pater taceat?*
893 *Dub. 2. Quid, si pater primò dissentit, et posteà consentit?*
894 *Dub. 3. Quid, si tempore conditionis pater erat mortuus?*
895 *An, impleta conditione, requiratur novus consensus?*
896 *In quo differat conditio à Demonstratione, Causa, Modo, et Die.*
897 *DISSERTATIO de Ministro, et Forma Matrimonii.*
898 *Solvuntur objectiones.*
899 *Illationes ex nostra sententia.*

879 « RESPOND. Est Sacramentum inter baptizatos, quo » vir, et mulier sibi mutuo legitimè corpora sua

» tradunt ad perpetuam vitæ societatem, usum pro-
» lis suscipiendæ, et remedium concupiscentiæ Ma-
» teria ex qua, et proxima, est mutuus consensus
» externis signis expressus, quatenùs habet rationem
» traditionis. Forma autem est idem consensus, qua-
» tenùs habet rationem acceptationis. Suar. tr. 3 d. 2
» s. 1 art. 1. Sanch. Vasq. Minister non est Sacerdos,
» sed ipsi contrahentes, quia hi ponunt materiam,
» et formam. Porrò Matrimonium dicitur ratum,
» quandò contractus est factus, etsi non sit secuta
» copula carnalis; consummatum verò dicitur, quan-
» dò ea secuta est. »

Matrimonium dicitur à *Matris munere*, ut ait D. Thom. sivè *ut Mater fiat*, ut D. August. Antè Christi adventum Matrimonium tantùm habebat vim contractûs, sed à Christo fuit posteà evectum ad rationem Sacramenti. De Fide autem est, Matrimonium esse Sacramentum, ut definivit Tridentinum sess. 24 c. 1 ex illo Apostoli (Ad Ephes. 5.): *Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo, et Ecclesia*. Undè Matrimonium, ut Sacramentum, significat conjunctionem spiritualem inter Christum, et Ecclesiam.

In Matrimonio, ut habente rationem tàm contractûs, quàm Sacramenti, tria considerantur, nempè ratio contractus, vinculum perpetuum animorum cum obligatione reddendi debitum, et copula carnalis. Hoc verò tertium, licet alia duo ad ipsum ordinem dicant, tamen non est æssentialis pars Matrimonii, nam sine copula Matrimonium benè consistere potest. Essentia igitùr Matrimonii in ratione Sacramenti consistit in contractu inito per mutuum consensum, quia Sacramentum, cum contractus perficitur, tum Gratiam producit. In ratione verò Matrimonii propriè dicti, ejus essentia consistit in vinculo conjugali, quod numquàm per se solvi potest.

Quæritur, quæ sit Materia, et Forma, et qui Minister Sacramenti Matrimonii? Communis est sententia, Ministros hujus Sacramenti esse ipsos contrahentes, et Formam ipsorum verba consensum exprimentia, ut 880

probabimus in brevi Dissertatione, quam afferemus in fine hujus dubii ex n. 897. Quoad verò Materiam, magis DD. discepant; sex sententias enumerat Sanch. de Matr. l. 2. 5. septem Pont. eod. tit. l. 1 c. 7. Duæ tamen sunt plus receptæ. *Prima*, quam tenent Busem. ut suprà; et Sanch. l. c. n. 6. Salm. tract. 9 c. 3 n. 63. Ronc. p. 143 q. 4 R. 1. et alii plurimi apud ipsos, dicit; verba sponsorum, quatenùs exprimunt traditionem corporum, sunt materia; quatenùs verò exprimunt acceptationem, sunt Forma. *Secunda* autem sententia, cui magis adhæreo, et quam tradunt S. Antonin. 3 p. tit. 1 c. 2 antè §. Petroc. t. 4 p. 303 q. 2. Frassen. t. 12 p. 139. Concl. 1. Abelly p. 200 q. 1. Holzm. t. 2 p. 321 n. 316. Laym. de Matr. c. 2 n. 3, cum Palud. et P. Soto, ac Pont. lib. 1 c. 7, cum S. Bon. Gerson. Vasq. Adrian. Com. et aliis, dicit, Materiam remotam hujus Sacramenti esse corpora contrahentium mutuo tradenda. sivè jus mutuum in corpus alterius; Materiam proximam esse ipsam traditionem juris in corpora, factam per verba seu signa consensum exprimentia; Formam verò esse mutuam acceptationem verbis aut signis expressam. De Forma infrà loquemur, ut diximus suprà. Quod autem Materia remota sint corpora contrahentium, et proxima sit ipsa mutua corporum traditio, sic probatur. Hoc Sacramentum juxtà communem sententiam habet rationem contractûs, sicùt igitùr in aliis contractibus res sunt materia remota, consensus expressus per verba est forma. et traditio rei est materia proxima contractûs, nempè applicatio formæ ad materiam remotam; ità in Matrimonio, corpora (sivè jus in corpora), sunt materia remota: consensus expressus per verba, est forma: ipsa autem traditio juris in corpora, est materia proxima, quæ fit per applicationem formæ ad materiam remotam, nempè ad jus, quod transfertur. Contractus autem Matrimonii ad Sacramenti rationem elevatus id habet speciale, quod ad hoc, ut transferatur dominium juris in corpora contrahentium, non requiratur realis traditio rei, ut exigitur in aliis contractibus,

sed sufficiat sola voluntas externè expressa, ut docent S. Ambrosius de Insit. Virg. c. 6, ubi : *Non defloratio virginitatis facit conjugium, sed passio conjugalis.* Et S. Joannes Chrysost. Hom. 32, in Matthæum : *Matrimonium non facit coitus, sed voluntas.*

Undè resolves.

« 1. Validè, et licitè contrahi potest cum pacto con- 881
» tinentiæ, sine intentione prolis, et remedii concu-
» piscentiæ. Ratio est, quia non pugnat cum essentia
» Matrimonii. Et patet exemplo Beatæ Virginis, et
» Sancti Josephi.

» 2. Non videtur licitum contrahere tantùm prop-
» ter voluptatem carnis, vel vanitatem : quia finis
» debet esse saltèm honestus. Nav. c. 22 n. 79. Sanch.
» l. 2 d. 29 q. 3.

» 3. Licitè contrahitur in remedium concupiscen-
» tiæ, nihil aliud intendendo, modò proles positivè
» non impediatur : hoc enim sub mortali non licet.
» Con. d. 25 d. 2 n. 16. Pont. l. 1 c. 21. Hurt. Perez
» d. 18 s. 7 n. 6 ex 1. Cor. 7. Hinc etiàm conjuges
» possunt abstinere ab usu conjugii, et optare, ne
» plures accipiant liberos, quàm possint alere, dum-
» modò, ut dixi, positivè non impediant, nec abortum
» procurent. Perez l. c. Bon. q. 4 p. 1 n. 12. Nav. c.
» 16 etc.

» 4. Licitè etiàm contrahitur ob fines honestos ex-
» trinsecos, fini intrinseco Sacramenti (qui est mutua
» animorum conjunctio et conjugum sanctificatio),
» non contrarios, v. gr. ad pacem inter regna, vel
» illustres familias componendam, vel splendorem
» familiæ conservandum. Ità contra Sanch. et Sylv.
» docent Præp. Pont. Gasp. Hurt. Dian. p. 3 t. 4. R.
» 219. V. Per. dit. 18 s. 6 n. 7 ubi cum Dian. l. c. etiàm
» permittit, ob divitias, et nobilitatem.

» 5. Validè sed illicitè contrahitur cum intentione
» negandi debitum, vitandi prolem, vel etiàm non
» educandi, mœchandi, etc. nisi tamen talis intentio
» in pactum deducatur, idest nisi adjiciàtur tamquàm

» conditio obligans ad aliquid contrarium essentiæ » matrimonii. Undè invalidè contrahit, qui vinculum » matrimonii vult tantùm durare per annum, vel re- » servat sibi potestatem adulterandi, vel non red- » dendi debitum debitè exigenti. V. Perez s. 6 etc. l. c.

882 Tres fines in Matrimonio considerari possunt, fines intrinseci essentiales, intrinseci accidentales, et fines accidentales extrinseci. Fines *intrinseci essentiales* sunt duo, traditio mutua cum obligatione reddendi debitum, et vinculum indissolubile. Fines *intrinseci accidentales* pariter sunt duo, procreatio prolis, et remedium concupiscentiæ. Fines autem *accidentales extrinseci* plurimi esse possunt, ut pax conciliandа, voluptas captanda, etc. His positis certum est 1. quod, si quis contraheret, positivè excludendo fines intrinsecos substantiales Matrimonii, nempè animo non reddendi debitum, vel contrahendi ad tempus, non solùm peccaret, sed nullum iniret Matrimonium; ità communiter omnes cum D. Th. in 4. D. 31 q. 1 art. 3. Certum est 2. quod, si quis excluderet duos fines intrinsecos accidentales, non solùm validè, sed etiàm licitè posset quandoque contrahere, proùt si esset senex, et nuberet sinè spe procreandi prolem, nec intenderet remedium concupiscentiæ; sufficit enim, quòd salventur fines substantiales, ut suprà; et sic contraxerunt B. Virgo cum S. Joseph, qui utique non intenderunt procreationem prolis, nec remedium concupiscentiæ, et tamen validum quidem et licitum conjugium inierunt, ex Matth. c. 1 v. 20 ubi: *Noli timere accipere Mariam conjugem tuam.*

Dubitatur 1. An venialiter peccet, qui nubit principaliter ob remedium concupiscentiæ? *Prima* sententia affirmat et hanc tenet S. Th. Suppl. q. 49 art. 5 ad 2, quem sequuntur Nav. c. 22 n. 9. Natal. Alex. a. 3 reg. 3. Conc. t. 10 de Matr. pag. 393 n. 5 Bos. c. 10 n. 263 cum Sylv. Henr. et Led. ac Sanch. l. 1. D. 29 n. 26. Id probant ex auctoritate plurimorum SS. Patrum. Item probant ratione, quia, licet remedium concupiscentiæ sit etiàm finis honestus Matrimonii,

finis tamen primarius est procreatio prolis; undè contra rationis ordinem est, quòd finis secundarius præ primario eligatur. *Secunda* verò sententia non minùs communis, nec minùs probabilis, negat, hunc ullo modo peccare, modò contrahens non excludat finem procreandæ prolis; ità tenent Palaus p. 10 n. 3. Ronc. p. 144 q. 2. R. 2. Croix l. 6 pag. 3 n. 236. Holzm. n. 180. Boss. t. 2 c. 7 n. 43. Salm. c. 3 n. 28 cum Con. et Dic. Pont. l. 1 c. 21 n. 4 cum P. Soto, Gabr. Almain. Cov. etc. item Caj. Major, Durand. Ricch. Palac. Sa, Med. Philiarch. Angles, Perez, Ugolin etc. apud Sanch. l. 9. D. 9 n. 3. Et id, quod dicunt de Sponsis, idem asserunt de Conjugibus, qui copulam habent principaliter ad concupiscentiam sedandam Ratio hujus sententiæ est, quia Matrimonium est à Deo institutum non solùm ad prolem procreandam, sed etiàm in remedium concupiscentiæ, ut probatur ex Apost. 1. ad Cor. c. 7 v. 2, ubi: *Propter fornicationem autem unusquisque uxorem suam habeat, et unaquæque suum virum habeat.* Huic tamen textui respondet S. Th. sup. q. 49 a. 5 ad 2 sic dicens: *Si aliquis per actum Matrimonii intendat vitare fornicationem in Conjuge, non est aliquod peccatum, quia hæc est quædam redditio debiti...sed si intendat vitare fornicationem in se, sic est ibi aliqua infirmitas; et secundùm hòc est peccatum veniale; nec ad hoc est Matrimonium institutum nisi secundùm indulgentiam, quæ est de peccatis venialibus.* Sed veniâ tanti Doctoris (cujus sententiis universè obsequi in cæteris ego studui) magis propria videtur interpretatio S. Joannis Chrysostomi, cujus verba mox infrà afferam, et quem sunt secuti Estius, Salmeron, et Cornelius, nempè quod illud *propter fornicationem*, non intelligatur de vitanda fornicatione Conjugis, sed propria: Idque videtur patere ex contextu ejusdem Apostoli in dicto c. 7, v. 1 et 2, ubi dicitur: *Bonum est, hominem mulierem non tangere: propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, et unaquæque suum virum habeat.* En, quomodò Apostolus viris consilium præbeat, ut abstineant à tactu mulierum; si verò ipsi in periculo sint incontinentiæ, ne

incidant in fornicationem, remedium non solùm permittit, sed suadet, dicendo, *unusquisque suam uxorem habeat.* Et quàmvis addat: *Hoc autem dico secundùm indulgentiam, non secundùm imperium.* Id tamen profert pro iis, qui non sunt incontinentes, quibus tantùm permittit nubere, sed suadet à nuptiis abstinere, dum ait: *Dico autem non nuptis et viduis, bonum est illis si sic permaneant, sicùt et ego.* Neque hîc *indulgentia* importat permissionem culpæ venialis, veriùs enim (ut ait Pont. cum Estio, Salm. et Corn.) indulgere non est veniam dare ad leviter peccandum, sed permittere ùt licitum. Cum autem D. Paulus sermonem revocat ad eos, qui sunt in periculo incontinentiæ, non solùm permittit, sed etiàm ipsos ad nubendum absolutè hortatur, dicens (vers. 9): *Quod si non se continent, nubant; meliùs est enim nubere, quàm uri.* To enim *nubant* veriùs hortationem, quàm permissionem, importat. Id benè confirmatur ab eo quod dicit Apostolus eodem loco (1. Cor. 7. 5) ubi loquens de Conjugibus scribit: *Nolite fraudare invicem; nisi fortè ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi; et iterum revertimini in idipsum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram.* Si licet ergò Conjugibus debitum petere, tantùm ad vitandam incontinentiam, licebit etiàm ob eumdem finem Matrimonium inire. Hinc S. Joannes Chrysostomus explicans textum Apostoli, inquit, unam ex causis, cur Deus instituerit Matrimonium, esse, ut vitetur incontinentia, en ejus verba: *Quæ igitùr fuit causa conjugii? Et cur illud datum est divinitus? Audi Paulum dicentem:* Ad vitandas scortationes quisque suam uxorem habeat etc *Ut scortationem vitemus, ut moderemus concupiscentiam, contenti uxore propria, hoc nobis affert conjugium, hic ejus fructus, hoc indè lucrum est, in hoc quærendæ nuptiæ, ut ad vitam pudicè degendam nos adjuvent.* Ità S. Doctor Hom. 9 t. 6 col. 19. Ad auctoritates SS. Patrum, quæ opponuntur, respondet Auctor Petrocorens. t. 1 p. 142 v. Sed quia; quod ideò Patres Conjuges damnent, quia eos libi-

dinis impetum sequi supponunt. Ad rationem autem contrariæ sententiæ, nempè quod sit deordinatio eligere finem secundarium præ primario; Respondetur, quod deordinatio quidem esset, si ordinaretur finis primarius ad secundarium, sed non, si ex duobus finibus licitis secundarius præ primario eligatur, Hujusmodi tamen fines intrinseci accidentales vel procreandæ prolis, vel vitandæ incontinentiæ, ut honesti sint, oportet, ut referantur ad Deum, si non actualiter, saltèm virtualiter, et habitualiter, ut communiter tradunt Sanch. l. 8 D. 9. n 3. Pont. l. 10 c. 8 n. 2. et Boss. t. 2 c. 7 n. 17. cum Reg. Vill. Fill. etc.

Dubit. 2. An sit licitum contrahere Matrimonium 883
principaliter ob fines accidentales extrinsecos, nempè ob voluptatem captandam, pacem familiarum conciliandum, et similia? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Pont. l. 1 c. 21 n. 13. Pal. p. 10 n. 3 et Salm. c. 3 n. 30 cum Cajet. Con. et Gabr. ac probabilem putat Sporer n. 298 cum Tamb. modò non excludatur finis debitus intrinsecus, ut suprà. Ratio, quia semper ac finis debitus retinetur, non est illicitum nuptias ad fines indifferentes ordinare; tunc enim finis (v. g. voluptatis) non est principalis, sed tantùm impellens ad contrahendum Matrimonium, quo jam cohonestatur voluptas. *Secunda* sententia negat, et hanc tenent D. Th. in 4 D. 31 q. 2 art. 3. Sporer n. 297. Tamb. tr. 4 c. 2 § 3 n. 11. Ronc. p. 144 q. 2 R. 2 in fine, et Sanch. l. 6 D. 11 n. 4 citans S. August. et S. Anselm. Ratio, quia non potest esse immune ab aliqua deordinatione, velle ordinare rem sacram ad profanam, et Matrimonium contrahere ob fines alienos ab illis, per quos nuptiæ sunt licitæ. Ego puto distinguendum: si finis sit per se honestus, nimirùm pax populi, amor inter consanguineos, honoris familiæ conservatio, sanitatis tuendæ, et similia, tunc puto dicendum cum Busemb. ut suprà n. 4. Pont. l. c. Con. D. 25 dub. 1 n. 14 et Pal. d. n. 3 (qui id habet ut certum, contrà Sanch.) licitè Matrimonium contrahi, quia hæc non est deordinatio, ut mox suprà diximus, eligere aliquem ex finibus secundariis ho-

nestis præ fine primario, modo iste non excludatur. Secùs verò, si finis non sit honestus, nempè si sit voluptatis, vel cupiditatis divitiarum, aut vani honoris, ut tenent Busemb. n. 2 cum Nav. et Sanch. et Viva q. 3 ar. 2 n. 4 cum communi.

864 « 6. Contrahentes, ut non peccent, debent esse in » gratia, etiàm tunc, quandò per procuratorem con» trahunt: quia verum Sacramentum suscipiunt, li» cet dormiant. Secùs est de procuratore, per quem » contrahunt, uti et de Sacerdote copulante; quia » nec suscipit, nec administrat Sacramentum, sed » tantùm ut testis assistit. Card. de Lugo de Sacram. » dub. 8 s. 9 n. 155. * (Ità Salm. c. 3 num. 89 cum » Sanch. et communi. *Peccaret autem mandans, si* » *tunc esset in mortali, eodem modo ac si per se con*» *traheret; Ronc. p. 143 q. 6 et Bon. p. 5 n. 12 cum* » *Reb. Con. Gutt. etc. Et peccaret quidem duplici pec*» *cato sacrilegii: primò quia indignè susciperet Sacramen*» *tum: Secundò quia indignè ministraret, ut dicemus n.* » 897 *et seq. Sed hoc ultimum probabiliter non est mor*» *tale, juxtà dicta de Sacr. in gen. num.* 32 *cum Sponsi* » *non sint Ministri ad tale Sacrum. consecrati.*) *

865 Notandum hîc, quod, ut Procurator contrahat Matrimonium nomine alterius, plura requirantur; scilicet I. Speciale mandatum; ad quod tamen non requiritur scriptura, sed sufficit, si detur oretenùs, ut dicunt Sanch. l. 2 D. 11 num. 5 et 14. Salm. cap. 3 n. 97 in fin. et Pal. part. 9 n. 2 cum Gutt. et Perez. Nec requiritur diversitas sexûs, undè benè hoc officium gerere possunt, duo mares, vel duæ fœminæ, ut Sanch. n. 15 et Pal. ibid. cum Guttier. II. Ut mandatum sit de contrahendo cum determinata persona; vide Salm. l. c. III. Ut Procurator per se contrahat; non potest enim ipse alium delegare, nisi habeat expressam et specialem à mandante licentiam. Et hæc tria habentur expressè in c. final. de Procurat. in 6. IV. Ut mandatum non sit revocatum (nec etiàm mentaliter) à mandante, antequàm Matrimonium celebretur; Sanch. n. 6. Pal. n. 2 et Salm. n. 98 cum Pont.

et Bonac. Et hoc currit, etiàmsi revocatio fiat tacitè, nempè si quis mandatum dederit contrahendi cum una, et posteà celebret sponsalia cum alia; Sanch. num. 10 et Pal. d. num. 2 cum Covarruv. Con. et Gutt. V. Ut Procurator ostendat mandatum Parocho et testibus, et coram eis contrahat Matrimonium, juxtà formam Tridentini. Non requiritur autem, ut coram eisdem tradatur mandatum procuratoris ex parte mandantis; Sanch. n. 23 et Salm. n. 102 cum Pontio, Bon. etc. VI. Ut procurator limites mandati non excedat. In hoc tamen advertendum, quod, si conditio sit requisita à mandante, scilicet ut contrahatur cum tali dote, tali tempore, etc. si non servatur conditio, Matrimonium sit futurum nullum; Sanch. n. 17. Ronc. p. 143 q. 6 et Con. D. 24 dub. 9 nu. 67. Si verò conditio sit requisita à jure, nempè ut contrahatur præmissis Denunciationibus, obtentâ licentia Episcopi, etc. tunc validum erit Matrimonium sine ipsis initum, ut communiter dicunt Bonac. p. 5 n. 9. Sanch. n. 18. Nav. c. 27 n. 78 et Salm. nu. 101 cum Pal. Trul. Reg. Diana, etc. Quia Matrimonium sine illis per se est validum, quàmvis illicitum: ergò sic etiàm, cum celebratur per Procuratorem; talis enim forma apponitur ad ritè faciendum actum, sed non ut conditio, sine qua mandatum sit invalidum.

Quæritur hîc, an, si quis dedit mandatum sine animo contrahendi, sed antè celebrationem Matrimonii mandatum ratificavit, tunc validè Matrimonium contrahatur? Negant Pal. p. 9 num. 2 et Coninck D. 24 dub. 9 n. 72 quia mandatum illud, deficiente animo contrahendi, fuit nullum, et ideò non potuit solo consensu revalidari, sed oportet, ut denuò consensu expresso constituatur. Sed affirmant Sanch. lib. 2 D. 11 n. 13. Bonac. part. 5 n. 6. Roncag. p. 143 q. 6 et Salm. c. 3 n. 104 cum Trull. Ratio, quia procurator ideò validè contrahit, in quantùm suis verbis significat voluntatem non jam præteritam, sed præsentem mandantis; sufficit igitùr, quod tempore, quo contrahit, adsit voluntas mandantis, ut valeat actus. Hæc videtur probabilior, sed primam non censeo im- 886

probabilem. In talibus autem nuptiis Parochus interrogare debet procuratorem : *Vis in uxorem Luciam nomine NN?* Et fœminam : *Vis in maritum Franciscum, mediante præsenti suo procuratore?* Vide Salman. n. 107. Matrimonium autem per Epistolam contrahitur, quandò unus, e. g. Sponsus scribit ad Sponsam, se illi tradere in maritum, et ex tunc eam acceptare in uxorem; et Sponsa idem rescribit viro, et uterque posteà epistolas legit coram Parocho, et testibus. Sed quandò vir scribit fœminæ, se illi in virum tradere, et acceptare illius consensum ex tunc, quo illa præstiterit, tunc, licet fœmina non rescribat, sufficit, quod Matrimonium contrahatur, si fœmina coram Parocho et testibus litteras aperiat, et consensum præstet; ità Sanch. l. 2 D. 12 n. 3. Salm. c. 3 n. 108 cum Diana, et Vill. ac Pal. p. 9 n. 11 cum Nav. Mol. Con. Henr. et Gurt.

« 7. Conjux habet potestatem in alterius corpus, » sed non ad exercendam libidinem generationi ad» versantem.

887 » 8. Requiritur consensus de præsenti, verbo, scrip» to, aut nutibus expressus. Sufficit tamen exprimere » per alium, ut si parentes pro filiis contrahant, his » tacentibus. Vide Dian. p. 3 t. 4 R. 272. * (*Id quod » dictum est de sponsalibus filiorum, quæ ipsis tacen» tibus à parentibus contrahuntur* (*vide ex n.* 838.) » *idem dicitur de ipsorum Matrimonio tali modo inito.* » Vide Salm. c. 6 n. 61 cum D. Thom. Sanch. Bonac. » Con. etc.) * Sufficit etiàm si alterius consensui » præcedenti, et non revocato, alterius accedat. » undè si quis coram Parocho non verè consenserit, » satisfacit consentendo posteà. » Vide Dian. l. c. R. 292. * (*Vir autem fictè Matrimonium contrahens tenetur ducere*, ut docent Lugo de Just D. 12 nu. 48 et Croix l. 6 part. 3 nu. 257 cum Sanch. lib. 1 Dub. 11 *etiàmsi adsit disparitas, quæ (ut ait Lugo raro excusat. Exipitur tantùm* 1. *Si fraus mulieris intercesserit, ut declaravit S. C.* Vide P. Zach. apud Croix l. c. *Excipitur* 2. *Si nullum damnum sit puellæ obventurum*, ut

ajunt Sanch. l. c. n. 5 et Croix dicto n. 258 cum Palao, et Krimer.) *

Certum est apud omnes (exceptis paucis, quos refert Boss. c. 3 n. 41), ad contrahendum validè Matrimonium verba non esse necessaria, ut docent D. Th. in 4 D. 27 q. 1 art. 2 qu. 2 ad 2 et 3. Bellarm. de Matr. c. 8. Sanch. l. 2 D. 31 n. 5. Roncag. p. 144 qu. 1 et Boss. n. 44 cum Panorm. Nav. Cov. et alii passim. Probatur ex c. 23 de Sponsal. ubi muti et surdi validè quidem nubent; et ex c. un. § Fin. de Despons. inpub. in 6 ubi dicitur, ad Matrimonium filiæ sufficere consensum Parentum si ipsa taceat; item ex c. Is qui fidem de Sponsal. ubi olim Sponsalia per copulam in Matrimonium transibant. Ex quibus Canonibus infertur, verba non esse necessaria, cum ibi sufficiat ad contrahendum consensus signis tantùm expressus, et etiàm præsumptus. Clariùs id probatur ex c. Tuæ fraternitati 25 de Spons. ubi ad quæsitum: *Utrùm ex solis verbis Matrimonium contrahatur?* Innocentius III sic respondit: *Matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri et mulieris consensum, sed necessaria sunt, quantùm ad Ecclesiam, verba consensum exprimentia de præsenti; nam surdi et muti possunt contrahere Matrimonium per consensum sine verbis.*

An autem verba sint necessaria de præcepto? Alii 888
affirmant, ut Aversa, Cornejo, et Rodrig. apud Salm. c. 6 n. 52. Et probant ex verbis mox suprà relatis (in cit. c. Tuæ fraternitati): Sunt necessaria, *quantùm ad Ecclesiam, verba, etc.* Et ideò sentiunt, peccare graviter Sponsos, qui signis tantùm consensum exprimunt, cum possint verbis. Alii autem negant, verba esse de præcepto: ità Pontius l. 2. c. 7 n. 14. Pal. p. 7 n. 5. Viva qu. 4 art. 2 n. 1 et Diana p. 3 tr. 4. R. 248. Quia (ut ajunt) nullibi patet, tale adesse præceptum. Respondent ad præfatum textum, Pontificem ibi minimè intendisse excludere alia signa consensum exprimentia, et dixisse necessaria esse verba, *quantùm ad Ecclesiam*, non quòad substantiam actûs, sed quòad faciliorem conjugii probationem. Et sic sentit etiàm Glossa

ib. v. Verba, dicens: *Non contrahitur sine verbis; vel per aliquod aliud, per quod intelliguntur consentire.* Ac ideò ait Pontius, Tridentinum sess. 24 c. 1 nihil aliud requirere, nisi quod *Parochus, viro et muliere interrogatis, et eorum mutuo consensu intellecto, dicat, Ego vos conjungo, etc* Alii verò probabiliùs dicunt, verba requiri, sed tantùm sub culpa veniali, ità Sanch. l. 2. D. 31 n. 10. Ronc. p. 144 q. 1. R. 2 et Boss. c. 3 n. 48 cum Con. Fill. et Henr. quia aliàs ageretur contra consuetudinem Ecclesiæ. Sed à tali culpa benè excusaret verecundia, aut alia rationabilis causa.

889 Certum est, quod donatio annuli, vel traductio Sponsæ in domum Sponsi de se non sint signa sufficientia ad contrahendum Matrimonium, nisi hæc ex consuetudine loci habeant, quòd consensum significent; ità communiter Sanch. l. 1. D. 22 n. 1 et 3. Pon. l. 2 c. 11 n. 2 et Salm. c. 6 n. 60 et alii passim. Sufficiens verò est signum, si virò exprimenti consensum fœmina manum porrigat, ut communiter AA. citati. An autem sufficiat, si manum non retrahat à viro manum porrigente? Pariter affirmant Pon. n. 8 et Viva q. 4 art. 1 n. 1. Sed veriùs huic contradicit Sanch. l. c. n. 6 ex c. 1 de Spons. duor. ubi sic dicitur: *Fides autem consensus est, quandò, etsi non stringit manum, corde tamen et ore consentit ducere.* Undè non sufficit ad contrahendum, quod alter manum non retrahat, quandò fides datur, sed insuper requiritur, ut ille ore consensum exprimat; ità etiàm Glossa v. stringit.

890 » Quær., an sufficiat consensus conditionatus?
» Resp. 1. Sufficit conditionatus, sub conditione de » præterito, vel præsenti, stante conditione: quia » tunc contractus non suspenditur * (*Et hoc currit* » *etiàm si conditio esset turpis, scilicet*: Te volo, si » fornicâsti; si odio habes inimicum meum. *Tunc* » *enim, non verificatâ conditione, Matrimonium est* » *nullum, quia omninò ibi deest consensus.*) *
» Resp. 2. Sufficit sub conditione necessaria de fu- » turo, dummodò contrahentes non intendant sus- » pendere tantisper consensum, v. gr. *duco te, si cras*

» sol oriatur. Item sub conditione de futuro impossibili, v. g. *Si cælum tetigeris*; vel de futuro turpi, » modò non repugnet substantiæ matrimonii, et consensus sit absolutus, v. g. *si patrem occideris*. Ratio » est, quia tales conditiones habentur pro non adjectis. Sanch. l. 5. dub. 15. Mol. Fill. Less. l. 2 c. » 18. dub. 15. Laym. Bonac. »

» Resp. 3. Non sufficit sub conditione de futuro, » quæ sit contrà substantiam obligationis matrimonialis, v. g. si prolis generationem impedire velis » maleficio, vel victum comparare adulterio. Patet » ex c. fin. de cond. V. Sanch. l. 5. d. 10. Con. d. 29. » dub. 3. Fill. etc.

Si igitùr conditio de futuro est necessaria, nempè 891 *si pater tuus morietur; si cras sol occidet, etc.* de se non suspendit Matrimonium, ut communiter dicunt S. Th. in 4. D. 29. qu. 2 ar. 3 q. 3. Ronc. p. 145. q. 4. R. 1. Holzm. n. 341. et Salm. c. 7 n. 9. et 10. cum aliis. Dicitur *de se*, nam si contrahens sic dicens intendit velle expectare tempus talis conditionis, tunc Matrimonium suspenditur usquè ad illius eventum; Ronc. et Holzm. l. c. et Salm. n. 12. et Conc. p. 207. n. 30. Si verò conditio esset turpis, tunc distinguendum: Si illa sit contrà substantiam Matrimonii, nempè contrà bonum Sacramenti, fidei, vel prolis, tunc utique nullum reddit Matrimonium. Secùs verò si conditio esset alio modo turpis (vel si esset impossibilis); hæc enim, licet in aliis contractibus nullum contractum redderet, saltèm antè impletionem ipsius, ut dicunt Holzm. n. 444. et Viva qu. 4. ar. 6. n. 5. ex Institut. §. 11. de Inu. stipul. tamen in Matrimonio habetur pro non adjecta; ità expressum est in c. finali de Condit. appos. etc. ubi: *Si conditiones contra substantiam conjugii inserantur, puta si alter dicat alteri;* Contraho tecum si generationem prolis evites: vel donec inveniam aliam honore vel facultatibus ditiorem; aut si pro quæstu adulterandam te tradas; *matrimonialis contractus, quantumcumque sit favorabilis, caret effectu. Licet aliæ conditiones appositæ in Matrimonio, si turpes aut*

impossibiles fuerint, debeant propter ejus favorem, pro non adjectis haberi. Ratio est; quia, quandò conditio est turpis, vel impossibilis, tunc præsumit Ecclesia adesse absolutum consensum contrahentium. Undè benè advertunt Pont. l. 3 c. 4 n. 9, Boss. c. 10 n. 123. Salm. c. 7 n. 2 et Viva q. 4 art. 6 n. 5, quod, si partes nollent verè contrahere, nisi verificatis his conditionibus, tunc Matrimonium esset quidem invalidum. In dubio tamen præsumendum est, illas appositas esse joco, et non animo suspendendi consensum, ut ajunt Sanch. l. 5 D. 3 n. 15. Pont. d. n. 9. Ronc. p. 145 q. 5 R. 2. Holzm. et Viva l. c. ex c. fin. de Sentent. etc. ubi in dubio semper judicandum pro valore Matrimonii.

892 Quær. autem hìc, quid dicendum, cum Matrimonium celebratur sub conditione, si *pater meus consenserit?* Resp. si conditio est de præsenti, vel præterito, stante consensu Patris, jam valet Matrimonium, etiàmsi contrahentes illum ignorent. Quandò verò conditio est de futuro, tunc omninò suspenditur Matrimonium usquè ad eventum conditionis; hæc certa sunt apud omnes, vide Sanch. l. 5 D. 7 n. 3 et Pont. l. 3 c. 13 n. 23. Sed

Dubit. 1. Quid dicendum, si Pater taceat? Respondetur, tunc pensandæ sunt circumstantiæ; nam si conjectura sit talis, quod Pater taceat quia dissentit, puta si Pater taceat, ne fortè Domino, vel Amico displiceat; tunc taciturnitas habenda est pro dissensu; Secùs si conjectura sit, quod ideò taceat, quia sibi placet; ità Sanch l. c. n. 11 et Conc. p. 210 n. 34. In dubio autem de consensu vel dissensu Patris, standum est intentioni contrahentium, an ipsi contenti fuerint, vel ne, quod Pater positivè non contradicat, ut ait Bon. q. 2 p. 10 n. 20. Sed quid, si dubium sit de hac intentione nubentium? Angel., Led., et Dic. apud Salm. c. 7 n. 58, dicunt, tùnc requiri positivum consensum Patris, et meritò id probabile Salm. putant, quia conditio debet impleri in specifica forma, ex l. Qui hæredi. § 1 et l. Mævius. ff. de condit et demonst. At

communiùs, et etiàm probabiliter ajunt Ronc. p. 147 q. 7 R. 1. Bon. l. c. Viva q. 4 art, 6 n. 7, cum communi, ut asserit, Spor. n. 326. Sanch. l. 5 D. 7 n. 12, cum Adr. Præp. Nav. Lop. etc. ac Salm. n. 59, cum Henr. Sylvest. Cornejo, Leand. etc. hujusmodi taciturnitatem habendam pro consensu, quia talis conditio, *si pater consentiet*, juxtà communem sensum intelligitur, si positivè non dissentiet. Idque tantò magis locum habebit, si Pater moriatur antequàm dissentiat, ut rectè inquit Viva l. c. contra Pont. l. 4 c. 17 n. 15. Benè autem advertit Ronc. l. c. Reg. in prax. 2. quod Parochi sine urgentissima causa numquàm admittere debeant hæc Matrimonia conditionalia, propter plura inconvenientia et difficultates, quæ deindè occurrere possunt contra ipsorum validitatem.

Dubit. 2. Quid, si Pater certior factus primò dissentit, et posteà consentit, an tunc censeatur impleta conditio? Negant Sanch. l. 5 D. 7 n. 9. Pont. l. 4 c. 17 n. 15. Ronc. p. 146 q. 7 R. 1 et Salm. c. 7 n. 57, cum Soto, Con. Per., Dic. etc. quia, posito dissensu Patris, jam deficit conditio apposita pro Matrimonio, et ideò possunt contrahentes ab eo recedere, etiàmsi Pater posteà consentiat: obligatio enim semel extincta ampliùs non reviviscit. Oppositum verò tenent Sylv., Lop., Tab., etc. apud Sanch. n. 9, quia (ut ajunt) tunc contrahentes adhùc perseverant in eodem proposito et animo se obligandi. Hæc ratio, per se loquendò, mihi non probatur; sed valdè probabilis videtur hæc secunda sententia, si Pater post breve intervallum consentit, ut dicitur Pal. p. 11 § 2 n. 7. Nav. c. 22 n. 61 et Viva q. 4 art. 6 n. 7, cum Hurt. et Con. Ex communi enim intelligentia verba talis conditionis morali modo accipiuntur, idest, si Pater acquiescat intrà aliquod breve tempus juxtà arbitrium prudentium. Sicùt è converso Matrimonium probabiliùs dicendum est invalidum, si Pater post consensum mox dissentit: ut Viva l. c. et Conc. p. 210 n. 34. Et huic sententiæ adhæret Croix l. 6 p. 3 n. 86, rectè dicens, quod tum sponsalia dissolvantur, cum Pater ità fir-

miter dissentit, ut nulla sit spes fore, ut intrà breve tempus consentiat.

894 Dubit. 3. Quid, si tempore conditionis positæ de consensu Patris, Pater erat jam vitâ functus? Respondetur: Si contrahentes jam conscii erant de morte Patris, tunc conditio illa habetur ut non adjecta, tamquàm impossibilis; ità communiter Pal. p. 11 § 2 n. 9. Salm. c. 7 n. 59, cum Henr. Bonac. p. 10 n. 20 cum Con. Gutt. et Fill. ac Sanch. l. 5 D. 7 n. 19, cum Nav. Sylv. Lop, Led. et Præp. Majus dubium est, si tunc inscii erant, an valeret Matrimonium? Negant Nav. c. 22 n. 64 ac Sylv. Præp. et alii apud Sanch. quia conditio consensûs, quæ possibilis reputabatur, non potest ampliùs verificari. Sed probabiliùs Sanch. n. 19. Pal. l. c. cum Con. et Salm. d. 59, cum Henr. affirmant; quia conditio illa intelligitur apposita, ne contra voluntatem Patris Matrimonium fieret; quæ ratio, Patre defuncto, jam cessat.

An autem valeat contractus Matrimonii aut sponsalium inter impeditos aliquo impedimento dirimente, initus sub conditione: *Si Papa dispensaverit?* Vide super hoc dicta l. 3 n. 650, et hoc l. 6 n. 859.

» Resp. 4. Consensus sub conditione honesta de
» futuro, est contractus sponsalium tantùm, et non
» Matrimonii, quia hic debet esse de præsenti. Ob
» quam rationem non incipiet validari Matrimonium
» sine novo concensu, postquàm conditio impleta fue-
» rit, ut docet S. Th. cum aliis apud Sanch. Etsi Fill.
» Laym. et alii quidam putent, contrarium esse proba-
» bile, eò quod contractus celebratus sub conditione
» honesta futura, hâc impletâ purificetur. Quod con-
» cedit Bon. q. 2 p. 10 n. 20. si contrahentes in eo-
» dem consensu manserint, saltèm virtualiter.

895 Quær., an, impletâ conditione in Matrimonio, requiratur novus consensus? *Prima* sententia affirmat, quam tenent Suar. de Rel. l. 7 c. 12 n. 18. Conc. p. 208 n. 28. Pont. l. 3 c. 14 n. 5. cum Soto, Val. Cov. et Led. item Trull. Vill. Conc. etc. apud Salm. c. 7 n. 66. qui cum Sanch. probabilem vocant. Et huic videtur

favere D. Th. Suppl. q. 47 art. 5. ubi ait: *Aut* (conditio) *est contingens, ut datio pecuniæ, vel acceptatio parentum, et tunc idem est judicium de tali consensu, sicut de consensu, qui fit per verba de futuro, undè non facit Matrimonium.* Ratio 1 est, quia, cum Matrimonium non solùm sit contractus, sed etiàm Sacramentum, non potest pendere à futura conditione, nam omnia Sacramenta statim aut valida, aut nulla esse debent. Ratio 2. quia, licet in aliis contractibus possit transferri dominium ad tempus; in Matrimonio tamen dominium corporum debet tradi in perpetuum; et ideò oportet, quod impleta conditione novus apponatur consensus. *Secunda* verò sententia negat, et hanc tenent Laym. c. 7 n. 2 Bon. p. 10 n. 20 Pal. p. 11 § 2 n. 5 Nav. c. 22 n. 63 Ronc. p. 147 q. 7 R. 2 Sanch. l. 5 D. 8 n. 5 cum Palud. P. Soto, et Henr. ac Salm. c. 7 n. 67 cum Con. Perez, dic. Avers. Gabr. Reb. et Corn. Ratio, quia Matrimonium, esto sit etiàm Sacramentum, habet tamen rationem contractûs; omnes autem contractus, impleta conditione, sine novo consensu perficiuntur ex l. Hæc venditio. 7 ff. de Contrahenda emption. Et sic respondetur 1. rationi. Respondetur ad 2. quod dominium non tradatur pendente conditione, sed eâ verificatâ; tunc enim, cum consensus præcedens virtualiter perseveret, Matrimonium de conditionato fit absolutum. Nec reverà huic sententiæ contradicit D. Thom. dum S. Doctor loc. cit. tantùm loquitur independenter ab implemento conditionis, et ideò meritò dicit, quod pendente conditione non possit illud dici verum Matrimonium, sed quod interim æquiparetur sponsalibus, ità, ut non liceat nuptias inire cum alio. Utraque sententia est probabilis, at hæc secunda videtur probabilior. Cæterùm rectè dicunt Viva. q 4 art. 6 n. 4 et Croix l. 6 p. 3 n. 762. consultiùs esse eo casu iterùm contrahi Matrimonium.

Quid, si inter sponsos sit impedimentum contrahendi, et ipsi spoponderint sub conditione, *si cessabit impedimentum?* Sentiunt pariter Sanch. de Matr. l. 5 D. 8, n. 10. et Croix l. 6 p. 3 n. 85. cum Aug. Cov. et

Krimo, nec requiri novum consensum, si impedimentum cessat. Attamen Victoria apud eumd. Croix censet, requiri; hocque mihi videtur probabilius, dum consensus, tempore impedimenti præstitus, non videtur satis validus; et sic refert P. Zacharia apud Croix l. c. in simili casu S. C. declarâsse.

896 Notandum hîc, quod differat conditio à demonstratione, causa, modo, die; quia *demonstratio*, sivè *causa* adjecta (puta, si quis dicat: *Duco te, quæ es virgo*, vel *quia es virgo*) non vitiat, nec suspendit Matrimonium (esto causa sit falsa, aut turpis, etiàm contrà substantiam Matrimonii, ut Sanch. l. 5 D. 19. n. 2.). Nam, licet ille non contraheret, si sciret eam non esse virginem, præbet tamen tunc absolutè consensum, qui non impeditur, nisi ab errore circà substantiam, sivè circà conditiones substantiales Matrimonii; sed vide n. 1012. Neque suspendit *modus*, si dicatur verb. gr. *duco te, ut mihi inservias*. Ità Salm. c. 7 n. 5. et Viva q. 4 a. 6 n. 2. Etiàmsi modus sit de re turpi, aut impossibili: *Duco, ut occidas, etc.* Ratio, quia consensus non pendet à modo, sicùt pendet à conditione. Et etiàmsi (ait Viva cum Pal.) modus sit contra substantiam Matrimonii, scilicet *Duco te, ut adulterium facias etc.* Sed probabiliùs contradicunt huic Salm. n. 7. cum Sanch. quia non videtur habere animum contrahendi, qui intentionem habet contractui oppositam.

Utrùm *dies* appositus suspendat contractum, puta, si dicatur: *Duco te post tres dies?* Negat Sanch. ib. n. 11. Sed probabiliùs affirmant Viva cum Con. Hurt. Perez et Salm n. 3. quia contrahens tunc non intendit ponere perfectum consensum, nisi post tertium diem.

DISSERTATIO

De Ministro, et Forma Sacramenti Matrimonii.

897 Alii dicunt, Ministrum Matrimonii esse Sacerdotem assistentem, et Formam ipsius verba: *Ego vos in Matrimonium conjungo, etc.* Ità Canus de Locis Theol. l. 8.

c. 8 Juenin Instit. Theol. de Matr. q. 2 c. 2. Conc. t. 10 p. 191 n. 5. Tournel. t. 11 p. 58. Idque probabile putant Estius l. 4 D. 26 § 10 et Habert de Matr. c. 4 citans pro hac sententia Tolet. l. 7 de Matrim. sed non benè, Toletus enim ibi c. 2 expressè dicit, Formam Sacramenti Matrimonii esse consensum contrahentium, si igitur consensus nubentium est forma, ipsi necessariò sunt Ministri; nam (ut rectè ajunt Bellarm. de Matr. c. 7 et Frassen q. 3 a. 3) qui in Sacramento Formam applicat materiæ, ille utique est Sacramenti Minister. Momenta autem hujus primæ sententiæ afferentur infrà in objectionibus, quibus respondebimus. *Secunda* verò sententia communis, quæ videtur moraliter certa, dicit, ipsos contrahentes esse Ministros hujus Sacramenti, et formam esse verba, quibus ipsi consensum exprimunt; ità Bellarminus, qui vocat sententiam nostram communem in Scholis, (ut fatetur etiàm ipse Canus) et contrariam novam ac falsam Gonet Man. de Matr. c. 7. Fras. eod. t. q. 3 a. 1. Cabas. T. I. l. 3 c. 18 n. 1. cum communi omnium Theologorum, Laym. c. 2 num. 2. Abelly p. 200 qu. 1 et 2. Wigandt. tr. 16 n. 10. Holzm. p. 322 et 320. Barbos. Alleg. 32 n. 169. Suar. de Sacram. qu. 64 D. 10 Sect. 1. Bon. p. 4 n. 5. cum Con. Reb. Gutt. Fill. Reg. Rodr. etc. comm. Pontius l. 1 c. 8 n. 3. cum Vasq. et Led. Sum. P. Ben. XIV. de Synodo t. 2 p. 266. cum Gotti, Raynaud. etc. de Lauræa, Card. Bellarm. Controv. t. 3 de Sac. Matrim. c. 7 et 8, ubi vocat falsam sententiam Cani, et nostram communem, Fagnan. t. 4 in c. Quod nob. de Clandest. desp. n. 51. ubi ait opinionem contrariam esse periculosam in Fide, Sanch. l. 2 D. 6 cum Lop. Vega, Henr. et Manuel. qui vocant oppositam temerariam, Merbes. de Matr. qu. 6, qui testatur, omnes Theologos asserere, opinionem *Cani* numquàm fuisse probabilem, refertque, Vasq. et Led. asserere, eam non posse defendi sine nota, et Soto, ac Vivand. vocare temerariam. Nostram sententiam tenent quoque expressè D. Th. in 4 D. 26 qu. 2 art. 1 ad 1 et Dist. 28 q. 1 art. 3 (cujus verba referemus in resp. ad 1. Object.) et Scotus in 4 D. 26 q. 4 n. 14.

Prob. 1 quia Trident. Sess. 24 c. 1 declaravit, olim omnia conjugia clandestina, scilicet sine assistentia Parochi celebrata, esse vera et rata, idque negantem anathemate damnavit. Matrimonia autem fidelium non possunt dici rata, nisi sint Sacramenta, ut mox infrà probabitur. Si ergò Matrimonia clandestina olim fuerunt rata, ac propterea Sacramenta, dicendum, quod non Parochus sit Minister, sed ipsi contrahentes. Quod autem matrimonia ideò sint rata, quia sunt Sacramenta, probatur ex D. Augustini lib. de Bono conjug. c. 24 ibi: *Bonum nuptiarum per omnes gentes in causa generandi est; quod autem ad populum Dei pertinent, etiàm in sanctitate Sacramenti.* Item c. 8. *Sed in nostrarum nuptiis plus valet sanctitas Sacramenti, quàm fœcunditas uteri.* Et indè nascitur (ut dicit c. 7) vinculum indissolubile: sine enim Sacramenti ratione, fidelium nuptiæ tantam firmitatem non haberent. *Quod nequaquam puto tantùm valere potuisse, nisi quoddam Sacramentum adhiberetur. Nec tamen nisi in civitate Dei nostri ejus talis est causa cum uxore, scilicet indissolubilitatis Sacramenti.* Et clariùs probatur ex c. Quarto, de Divort. ubi Innoc. III. sic ait: *Etsi Matrimonium Infidelium verum existat, non tamen est ratum. Inter fideles autem verum et ratum existit, quia Sacramentum fidei, quod semel est admissum, numquàm amittitur, sed ratum efficit conjugii Sacramentum* (nota), *ut ipsum in conjugibus illo durante perduret.* Ergò, si antè Concilium matrimonium fidelium sine Parocho initum erat Sacramentum, necessariò dicendum, tunc sponsos Ministros tantùm illius fuisse. Nec dicas, illud *conjugii Sacramentum* non intelligi de Sacramento Matrimonii, sed de ejus vinculo, utpotè symbolicè significante conjunctionem Christi cum Ecclesia, adeò ut Matrimonia per solum Baptismum (dictum *Sacramentum Fidei*) evadant rata, cum infideles convertuntur ad Fidem, esto non fiant Sacramenta. Nam respondetur, non esse verum, quod Matrimonia infidelium per solum Baptismum fiant rata, idest omnimodè indessolubilia; licet enim con-

jugia infidelium naturâ suâ etiàm indissolubilia sint, tamen, accedente aliqua urgenti causa, adhùc post conversionem ad Fidem aliquandò solvi possunt (modò non fuerint consummata post conversionem) proùt refert. Cardenas in Prop. Innoc. XI. Diss. 2 n. 550. Urbanum VIII. declârassè die 20 Octob. an. 1626 et rursùs 7 Septemb. 1627 his verbis: *Nos attendentes hujusmodi infidelium Matrimonia non ità censeri, quia suadente necessitate solvi possunt.* Et Sum. P. Benedictus XIV. de Synodo tom. 4 pag. 187 refert Sanctum Pium V. et Greg. XIII. solvisse post conversionem ad Fidem quædam Matrimonia in infidelitate contracta. Si ergò Matrimonia clandestina fidelium antè Concilium, idest sine assistentia Parochi celebrata, ideò fuerunt rata, quia Sacramenta; ergò non Parochus, sed ipsi contrahentes sunt hujus Sacramenti Ministri.

Prob. 2 ex Florentino, ubi: *Septimum est Sacramentum Matrimonii, ut quod est signum conjunctionis Christi et Ecclesiæ secundùm Apostolum. Causa efficiens Matrimonii regulariter est mutuus consensus per verba de præsenti expressus.* Si igitùr contrahentes per consensum verbis expressum sunt causa efficiens Matrimonii, ipsi ergò sunt Ministri, non solùm contractûs (ut aliqui perperam explicant), sed etiàm Sacramenti; nam Concilium suscipit explicandum non quidem contractum, sed Sacramentum, dicens: *Septimum est Sacramentum Matrimonii.*

Prob. 3 ex eodem Trident. d. Sess. 24 c. 1 ubi in clausula irritante Matrimonium dicitur: *Qui aliter quàm præsente Parocho... contrahere attentabunt... inhabiles reddit, et hujusmodi contractus nullos esse decernit.* Non dicitur, qui aliter quàm præsente Parocho, et verba proferente, sed tantùm, *Qui aliter quàm præsente Parocho;* si igitùr non irritatur Matrimonium tacente Parocho, sed tantùm absente, ergò verba Parochi non sunt de essentia Matrimonii, et consequenter ipse non est ejus Minister. Sed dices, ex hoc inferri quidem, quod absente Parocho Matrimo-

nium sit nullum, etiàm quòad contractum, sed non deduci, quod præsente Parocho, et tacente, validus sit non solùm contractus, sed etiàm Sacramentum. At respondetur, quod ratio Sacramenti non distinguatur à ratione contractûs, dum communiter dicunt Theologi, contractum Matrimonii fuisse à Christo evectum ad rationem Sacramenti. Et quod nostram sententiam tenuerint Patres Concilii, censendum est ex eo, quod communiter Theologi (quorum judicium debent credi Patres Concilii sectati fuisse) antè Concilium assererent, Ministros Sacramenti Matrimonii esse ipsos contrahentes, ut testantur Bellarm. d. c. 7 et Pont. l. c. n. 7. atque fatetur ipse Canus, asserens (ut diximus) hanc sententiam esse communem Scholarum; et D. Sot. in 4 D. 26 q. 2 a. 3 scripsit, nullum suo tempore ausum fuisse oppositum scribere: et licet Canus citet pro se Guilielmum Parisiensem, tamen Bellarm. et Petrocorens. explicant illam nuptiarum benedictionem, quam requirit Guilielmus, esse conditionem, non tamen formam Sacramentum Matrimonii constituentem. Item Bellarm. ait, alios AA. quos affert Canus, non loqui de benedictione, quam dat Sacerdos, dum assistit, et dicit, *Ego vos conjungo, etc.* sed de benedictione, quam dat Sacerdos in Missa, de qua loqui ait idem Bellarminus pariter Pontifices à Cano adductos, et quæ (ut patet) non potest esse forma Sacramenti, cum ibi nulla sint verba, quæ forma Sacramenti videantur.

Prob. 4 ex eodem Trident. ex eo, quod Concilium, dum Nuptiæ ineuntur, imponat Parocho, ut dicat. Ego vos in matrimonium conjungo etc. ac deindè subjungit; vel aliis utatur verbis juxtà receptum uniuscujusque Provinciæ ritum. Si autem Concilium reputâsset, Parochum esse Matrimonii Ministrum, quomodò ei potuisset præscribere pro Forma quæcumque verba, quæ sunt juxtà ritum receptum uniuscujusque Provinciæ? Hoc argumentum Cardinali Pallavicinio (Istor. del Concil. l. 23 c. 14) visum est evidens ad probandum, quod non Sacerdos, sed Sponsi Nuptiarum Ministri sint.

Probatur 5. Ben. XIV. in laudato opere de Syn. l. 8 c. 13 n. 8 t. 2 p. 286 sic ratiocinatur: in locis, ubi Tridentinum promulgatum est, non rarò contingit, aliquos Matrimonium contrahere testibus fortuitò astantibus, et Parocho reluctante, quin ipse verbum ullum proferat. Hujusmodi Conjugium in sententia Cani esset validum in ratione contractûs, sed non Sacramentum, ob Sacerdotalis benedictionis defectum. Si Ecclesia sententiam Cani haberet pro vera (imò addo si haberet tantùm pro probabili (deberet Ecclesia contrahentes compellere, aut saltèm hortari ad suum contractum renovandum coram eodem Parocho, ut ejus verbis fiat Sacramentum, ne ejus gratiâ illi perpetuò carerent. Deindè subdit, quod ob eamdem rationem Ecclesia curare deberet instaurari clandestina conjugia inita in locis, ubi Trident. Decretum non est receptum. Sed cum in neutro casu renovationem ab Ecclesia urgeri videamus, conjiciendum, quod uterque contractus, licet Sacerdotis benedictione careat, ab Ecclesia pro Sacramento habeatur. Respondere possunt Adversarii, ideò Ecclesiam non curare de prædictis conjugiis instaurandis, quia contractus Matrimonii semel validè initus nequit deinceps effici Sacramentum, ut tenent Vasquez, Durant Pont. et alii Sed respondet Benedictus l. c. quod longè communior sit sententia aliorum DD. quos sequitur Sanch. de Matr. l. 2 dis. 9, quæ docet, benè posse Matrimonium, anteà validum in sola ratione contractûs, denique renovari, et assequi virtutem Sacramenti. Undè difficultas proposita non solvitur; in hoc enim dubio Ecclesia non negligeret urgere fideles, ut in illis casibus conjugia renovarent, ne carerent saltèm spe consequendi gratiam, quam juxtà communiorem sententiam ipsi ex iteratione contractûs obtinerent. His tamen non obstantibus, laudatus Benedictus ait, sententiam Cani, tot Doctorum suffragiis communitam esse probabilem, ac cuique liberum eam amplecti, absque ulla erroris nota. Adde praxim Ecclesiæ in revalidandis Conjugiis jam coram Pa-

rocho, et testibus priùs initis, sed invalidè propter occultum impedimentum, in quibus S. Pœnitentiaria ex oraculo S. Pii V. dispensando minimè requirit, imò expressè dicit, illa revalidanda secretò, sine assistentia Parochi, et testium; et sic communiter docent contrà paucos Natal. Alex. Tournel. Habert et idem Benedictus XIV. cum Van Espen, Pontas et pluribus Declarationibus Sacr. Congreg. et Decisionibus Rotæ Romanæ, et aliis Auctoribus innumeris; vide dicenda n. 1110. His positis valdè miror, quod laudatus Benedictus, postquàm contenderit rationibus tàm urgentibus contra sententiam Cani, illam n. 4, appellet probabilem, quàmvis non intrinsecè, sed tantùm extrinsecè eam probabilem censere videatur, eò quod (ut ait) sit ipsa *Doctorum suffragiis communita*. Verumtamen magis opportet attendere ea, quæ scribit Benedictus in decretali sivè Epistola ad Archiepiscopum Goanum, quæ incipit, *Paucis ab hinc hebdomadis* (vide in Bullar. t. 4 p. 27 edit. Ven.) ubi scribit aliter, ut Pontifex, quàm ea, quæ profert ut Doctor privatus in præfato opere de Synodo; in prædicta enim decretali expressè docet, Ministros Sacramenti Matrimonii esse ipsos Contrahentes, non verò Sacerdotem, dum ait, quod *materia sit mutua corporum traditio, verbis ac nutibus assensum exprimentibus, et mutua corporum acceptatio forma.*

898 Objiciunt I. Solos Sacerdotes esse legitimos Sacramentorum Ministros, ex illo Apostoli (1. Cor. c. 4 v. 1.) *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei.* Et ideò dicunt, statutam esse formam, ut habetur ex Rituali, quam Parochus super nubentes proferre debet, dicens: *Ego conjungo vos in Matrimonium.* Ideoque addunt, aliquos SS. Patres, (quos refert Bellarm. c. 8) dixisse, quod Matrimonia per Sacerdotes sanctificentur. Sed respondetur cum S. Th. Dist. 26 q. 2 qui sic docet: *Verba, quibus consensus matrimonialis exprimitur, sunt forma hujus Sacramenti, non autem benedictio Sacerdotis, quæ est quoddam Sacramentale. Sacramentale*, idest quæ-

dam solemnis cæremonia; quæ ex præcepto Ecclesiæ requiritur. Et hoc est, quod SS. Patres intelligere volunt. Id clariùs patet ex eodem Trid. cit. c. 6 sess. 14, ubi non dicitur, quod Sacerdos absolutè proferre debeat formulam prædictam, *Ego conjungo* etc. sed quod *vel eam dicat*, *vel aliis utatur verbis*, *juxtà receptum uniuscujusque Provinciæ ritum*. Formula verò illa alium sensum non præsefert, quàm si Sacerdos diceret (ut dicunt Frassen, et Sanch.): *Ego approbo*, *et benedico nuptias vestras in faciem Ecclesiæ*. Verum autem non est, quod omnia Sacramenta non per alios, quàm per Sacerdotes ministranda sint, cum laici etiàm quandoque sint legitimi Ministri Sacramenti Baptismi; Christus enim constituit Ministros Sacramentorum, juxtà uniuscujusque Sacramenti naturam; et quia contractuum natura est, ut per solum consensum nubentium ineantur, ideò in Matrimonio, quod consistit in contractu ad Sacramentum elevato, non alios Ministros Christus constituit, quàm ipsos nubentes, qui per suum consensum formam Sacramenti ministrarent.

Objiciunt II. Concil. Coloniense an 1536 ubi p. 7 c. 4 sic habetur: *Quod Sacramentum* (scilicet Matrimonii) *si quis sicùt decet acceperit*, *accedente Sacerdotali precatione*, *confert donum Spiritûs*, *quo vir diligat uxorem*, *sicùt Christus dilexit Ecclesiam*. Ex quo inferunt, quod, si per benedictionem Sacerdotis donum Spiritûs conferatur; ergò per illam conficitur Sacramentum. Sed rectè respondent Frassen, et Bellarm. ll. cc. quod ex verbis istius Concilii potiùs deducatur oppositum; nam illa ex suo sensu non significant, quod per precationem Sacerdotalem conficiatur Sacramentum, sed potiùs quod, Sacramento jam confecto, precatio illa accedat, quâ donum confertur Spiritus Sancti, preces Sacerdotis exaudientis. Tantò magis, quod Enchiridion, ejusdem Concilii nomine deindè vulgatum, expressè dicat, *Verba conjugum*, *quibus ipsi mutuo dant sibi fidem*, *esse verbum* (idest formam) *quo fit Sacramentum*.

Objicit III. *Canus* testimonium Evaristi Papæ in c.

Aliter Caus. 30 q. 5 ubi dicuntur Matrimonia contracta sine benedictione Sacerdotis præsumi adulteria vel fornicationes potiùs, quàm legitima conjugia. Sed benè respondet Bellar. l. c. c. 8, hîc loqui Pontificem de probatione Matrimonii quòad forum externum, eò quod Ecclesia in foro externo non judicet legitima conjugia illa, quæ non probantur per Sacerdotis testimonium, præsumendo tunc defuisse mutuum consensum; nisi (ut subditur in eodem textu) voluntas propria suffragaverit; ergò ubi adest voluntas contrahentium, legitimum initur Matrimonium, licet in foro externo aliud præsumatur. Quod autem Evaristus certè ibi loquatur de foro externo, sapienter ait Bellarm. ipsum Canum negare non posse, nam Trident. expressè declaravit, conjugia clandestina esse vera Matrimonia, dum è converso Evaristus non jam dicit, ea non esse Sacramenta, sed vocat adulteria, et fornicationes; undè, ne dicatur Tridentinum contradixisse testimonio Evaristi, id, quod Evaristus dicit, necessariò de foro externo intelligendum. Alia objicit *Canus*, quibus faciliùs respondetur, ut videre poteris apud Bellarm. c. c. 8.

899 Ex nostra autem sententia infertur 1 quod Matrimonia, quæ per Procuratorem celebrantur, quia sunt legitimi contractus, vera etiàm sint Sacramenta, nec opus est, ut contrahentes posteà coram Parocho se sistant ad Matrimonium ratificandum; Sanch. l. 2 D. 11 n. 27 et Bellar c. 7 n. 8 cum Nav. Soto et alii, contrà *Canum*. Infertur 2 quod conjugia malitiosè contracta coram Parocho reluctante, et benedictionem denegante, sint quidem graviter illicita, sed valida et vera Sacramenta, ut dicunt omnes pro nostra sententia allati; et hoc etiàmsi Parochus affectet nolle intelligere, nempè oculos et aures claudendo, ut sentiunt Pontius l. 5 c. 29 n. 22 et Salm. c. 8 n. 67 cum Led. et Land. (contrà Bonac. et Trul. ac Sanc. l. 3 D. 39 num. 6) ex Decreto Sacr. Congr. Conc. apud *Farinac.* ubi ad quæsitum: *Et quid, si Parochus adfuisset, nihil tamen eorum, quæ agebantur, vidit*

vel audivit, utrùm tale Matrimonium sit nullum? Sac. Cong. Concil. respondit: *Matrimonium non valère, si non intellexisset; nisi ipse Parochus affectàsset non intelligere.* Infertur 3. quod Matrimonia coram Parocho, et testibus semel celebrata cum occulto impedimento dirimente, sublato impedimento per dispensationem, vera evadant Sacramenta per consensum absente Parocho præstitum; vide dicenda n. 1110. Et hoc argumentum; ut ait Benedictus XIV. loco citato, valdè probat, Ministrum Matrimonii non esse Sacerdotem, sed ipsos Sponsos; aliàs rectè dicit, quod Ecclesia, nisi id haberet pro certo, numquàm permitteret Sponsos relinqui in periculo, quod remanerent sine gratia Sacramenti. Adest tamen Decretum S. C. sub die 8 Junii anni 1619 apud Ferrar. Bibliot. t. 5 v. Matrimonium n. 19. quod, si Matrimonium esset nullum ex causa publica, scilicet ob defectum ætatis, tunc revalidandum est antè Parochum et testes. Infertur 4. quod Parochus, si assistat Matrimonio existens in mortali, non peccet graviter, quia non conficit, nec ministrat Sacramentum; ità Sanch. l. 2 D. 6 num. 2 et Bonac. p. 4 num. 5 cum Suar. Con. Henr. Gutt. et Reg. Utrùm autem requirantur de præcepto gravi verba Parochi, *Ego conjungo vos, etc.* vel alia juxtà receptum uniuscujusque Provinciæ ritum, ut dicitur in Trid. cit. sess. 24 c. 1. Negat Bonac. p. 8 n. 4. qui citat Sanch. Conc. Gutt. et alios putantes, earum omissionem esse tantùm venialem ob parvitatem materiæ; sed affirmant Barb. de Potest. Episcop. Alleg. 32. 180 cum Reb. Henr. et Salsedò; et hoc mihi magis placet.

Fit autem quæstio, an à Sponsis, qui Matrimonium ineunt, possit validè separari ratio contractûs à ratione Sacramenti? Negant Suar. in 3. p. de Matr. D. 7 sect. 1 Pont l. 7 c. 9 n. 3 et alii, dicentes, non posse hominem separare, quod Deus conjunxit. Sed affirmant Vasq. Cajet Durand. Victoria, et alii apud Spor. de Matr. c. 1 n. 385. qui tenent, posse contractum sine Sacramento validum remanere. Sed

hîc notandum, omnes asserere, quod hoc agere non careret gravi culpa. Undè infertur, quod Ecclesia numquàm permitteret revalidari Matrimonium sine assistentia Parochi (ut passim Ecclesia admittit) tolerando, quod Matrimonium persisteret tamquàm contractus, et non Sacramentum, si non haberet pro certo, quod Sponsi sint veri Sacramenti Ministri.

DUBIUM II.

DE USU MATRIMONII.

ARTICULUS I.

An usus Matrimonii, sivè actus conjugalis sit licitus?

900 *Actus conjugalis illicitus est. I. Si matrimonium est nullum. II. Si Matrimonium est dubium.*
901 *Qu. I. An liceat contrahere cum dubio de impedimento?*
902 *Qu. II. An cum opinione probabili de insubsistentia impedimenti?* Qu. *III. An cum opinione probabili probabilitate facti?*
903 Qu. *II. An in dubio de valore Matrimonii jam contracti liceat petere et reddere? Et signanter, an uxor non certa de morte primi viri teneatur reddere secundo?*
904 *Dub.* 1. *An*, *contracto Matrimonio bonâ fide, subveniente dubio, liceat petere post diligentiam?*
905 *Dub.* 2, *Quid, si adsit opinio probabilis tantùm pro nullitate Matrimonii?*
906 *Dub.* 3. *An, Nuptiis initis cum dubia fide, dubitans post diligentiam possit petere?*
907. *Dub.* 4. *An in dubio positivo judicandum sit in favorem Matrimonii contracti?*
908 *An conjux teneatur credere alteri asserenti, se fictè consensisse?* Quid, *si audiat impedimentum à testibus fide non dignis?* Quid, *si audiat ab uno fide digno?*
909 *III. Illicita est copula, si fiat cum periculo sanitatis. D.* 1. *An liceat petere, si alteruter conjugum laborat leprâ, morbo gallico, et simili?*
910 *An liceat petere post balnea, aut sectionem venæ, vel cum febri? vel an statim post prandium?*
911 *Dub.* 2. *An tempore lactationis.*
912 *IV. Si fiat ob voluptatem.*

913 *V. Si fiat mente adultera. Quid, si conjux ad se excitandum delectetur de pulchritudine alterius personæ?*
914 *Quid, si delectetur de copula aliena?*
915 *Si fiat modo indebito.*
916 *Q. I. An sit mortale inchoare copulam in vase præpostero?*
917 *Q. II. An coire situ innaturali?*
918 *Q. III. An cohibere seminationem post copulam inceptam?*
919 *An autem uxor, viro se retrahente post seminationem, possit ipsa statim tactibus se excitare ad seminandum?*
920 *VII. Si fiat in loco indebito.* (Remissivè ad l. 3 n. 458.)
921 *VIII. Si fiat tempore indebito.*
922 *Q. I. An liceat conjugi coire die Communionis?* (Remiss. ad num. 273 et 274 in hoc lib. VI.)
923 *Q. II. An diebus festivis?*
924 *Q. III. An tempore prægnationis? An autem, secluso periculo abortûs, sit venialis coitus cum prægnante?*
925 *Q. IV. An liceat coire tempore menstrui?*
926 *Q. An tempore purgationis post partum?*
927 *Licitus est autem usus Matrimonii, I. Propter prolem. II Ad vitandam incontinentiam.* (Vide d. n. 892 D. 1.) *III. Propter alios fines honestos.*) Vide d. n. 883. D. 3.)
928 *Qu. I. An aliquandò vir teneatur petere?*
929 *Q. II. An aliquandò uxor?*
930 *Q. III. An conjux prohibitus petere ob votum, vel affinitatem contractam, possit aliquandò petere?*
931. *Q. IV. An liceat petere excommunicato, et an ab excommunicato?*
932 *An et quandò liceant tactus, aspectus, et verba turpia inter conjuges?*
933 *Q. I. An sint mortales inter ipsos tactus et aspectus turpes secluso periculo pollutionis?*
934 *Q. II. Quid, si periculum pollutionis jam prævideatur.*
935 *Perpenduntur quidam tactus enormiter turpes.*
936 *Q. III. An peccet graviter conjux turpiter seipsum tangens altero absente?*
937 *Q. IV. An, si morose delectetur de copula habita vel habenda?*

« Resp. Per se est licitus et honestus. Quod est de 900
» fide, et patet ex 1. Corinth. 2. *Uxori vir debitum*
» *reddat*. Per accidens est illicitus in sequentibus ca-
» sibus.

» I. Si Matrimonium à parte rei sit nullum : quod » tamen, si uterque ignorat, non peccat, nisi materialiter. Si uterque, vel alter id certò sciat, non » potest, quocumque etiàm periculo proposito, uti » matrimonio. Undè si non potest sine periculo vitæ » aut famæ detegere impedimentum, nec sperare » dispensationem, debet vel ingredi religionem (si » necdum consummavit), vel figure, vel petere divortium (ob conjugis sævitiam v. gr. vel adulterium, si tale sit) vel certè omnia incommoda patienter sustinere. Bon. q. 8 n. 16.

» II. Si matrimonium sit dubium. Et quidem, si » alter tantùm dubitet, is non potest petere debitum; » reddere tamen tenetur, cum alter habeat jus petendi. Si uterque dubia fide contraxit, vel dubitat » de ejus valore, neutri petere, aut reddere licet » antè veritatis indagationem. Vasq. Sanch. Diana, » Barb. d. 6 tr. 11 p. 7 § 3. Secùs post eam Bon. q. 4 » p. 4 v. suprà l. 1 tr. 1 c. 2 d. 3. »

Piget me de hac materia, quæ tantam præsefert fœditatem, ut castas mentes ipso solo nomine perturbet, longiorem habere sermonem; sed utinam non esset hæc materia tàm frequens in Confessionibus excipiendis, ut non oporteret omninò Confessarium pleuè, sed sufficeret compendiosè instructum esse! Ignoscat mihi propterea castus lector, si fusè de ea hîc loquar, et ad casus particulares, qui deformiorem exhibent turpitudinem, descendam. Quod, si cui mirum videatur, Auctores, ceteroqui prudentes ac pios, de hac re fusiùs pertractâsse, et minutas etiàm variorum casuum circumstantias descripsisse; audiat clarissimum virum Ludovicum Bail, qui (t. 2. Concilior. p. 811) ab hac censura doctissimi Thomæ Sanchez. egregium opus de Matrimonio vindicat, his verbis : *Licet quædam de materia fœdorum actuum tangat, turpior est infernus; et si fœdus est sermo, fœdius est in peccato putrescere, ut ait Petrus Blesensis. Ille Auctor aliquas spurcitias movet, sed ad ægrotantium curationem. Si Angeli essent homines, talibus non indigerent.*

Quær. I. An liceat Matrimonium contrahere cum 901
dubio de impedimento dirimente? Antequàm diligentia adhibeatur ad veritatem assequendum, certum est non licere: post verè diligentiam adhibitam, communiter docent DD. posse contrahi Matrimonium cum opinione probabili probabilitate juris de carentia impedimenti, modò opinio illa sit universè vel certè ab AA. recepta ut probabilis; ità Sanch. de Matr. l. 1 D. 6 n. 18. Pal. tr. 88 D. 3 p. 4 § 9 n. 4. Card. in Prop. 1. Innoc. XI. Dis. 2 n. 525 et 528. Viva in eamd. Prop. n. 29 in fine, Suar. 3 pag. t. 3 q. 67 ar. 8. D. ult. Croix l. 6 p. 1 n. 117 et p. 3 nu. 527 ac 538 et Boss. t. 1, Mor. tit. 1 § 51 ex n. 1928 et Mazz. t. 4 p. 220 et Holzm. t. 2 p. 369 n. 491 cum communi: hancque sententiam vocant tutam et moraliter certam Cardin. l. c. Holzm. n. 492. Viva d. n. 29 et Croix d. n. 117. cum aliis. Nec obstat dicere, quod cum opinione probabili non liceat Sponsis administrare Sacramentum Matrimonii. Nam respondetur, quod eo casu non ministretur Sacramentum cum sola opinione probabili, sed cum morali certitudine; quandò enim adest opinio probabilis de jure, quòd non subsit impedimentum, tunc Ecclesia ex antiquissima consuetudine præsumitur contractum Matrimonii approbare, et omne removere impedimentum, ut communiter dicunt præfati AA. cum aliis, et fusè probant Cardenas l. c. a. n. 542 pluribus Decisionibus Rotæ Romanæ, ac quædam Declarationes Urbani VIII.

Advertendum tamen 1. quod, si dubium vertat circà mortem prioris conjugis, tunc sivè sit negativum sivè positivum non liceat Matrimonium contrahere, quidquid dicat Boss. t. 2 c. 2 n. 41 et Vidal. ad Wig. tr. 16. Casu post n. 52) quia, cum possideat prius conjugium, non potest secundum iniri cum præjudicio prioris, nisi constet (saltèm moraliter) de morte prioris conjugis, ut expressum habetur in c. Dominus, de Secund. nept. Advertendum 2 cum Palao p. 4 § 9 n. 4. Quod, si constet de impedimento, et non constet de ipsius dispensatione, tunc non possit

» I. Si Matrimonium à parte rei sit nullum : quod » tamen, si uterque ignorat, non peccat, nisi materialiter. Si uterque, vel alter id certò sciat, non » potest, quocumque etiàm periculo proposito, uti » matrimonio. Undè si non potest sine periculo vitæ » aut famæ detegere impedimentum, nec sperare » dispensationem, debet vel ingredi religionem (si » necdum consummavit), vel figure, vel peteré di- » vortium (ob conjugis sævitiam v. gr. vel adulte- » rium, si tale sit) vel certè omnia incommoda pa- » tienter sustinere. Bon. q. 8 n. 16.

» II. Si matrimonium sit dubium. Et quidem, si » alter tantùm dubitet, is non potest petere debitum ; » reddere tamen tenetur, cum alter habeat jus pe- » tendi. Si uterque dubia fide contraxit, vel dubitat » de ejus valore, neutri petere, aut reddere licet » antè veritatis indagationem. Vasq. Sanch. Diana, » Barb. d. 6 tr. 11 p. 7 § 3. Secùs post eam Bon. q. 4 » p. 4 v. suprà l. 1 tr. 1 c. 2 d. 3. »

Piget me de hac materia, quæ tantam præsefert fœditatem, ut castas mentes ipso solo nomine perturbet, longiorem habere sermonem ; sed utinam non esset hæc materia tàm frequens in Confessionibus excipiendis, ut non oporteret omninò Confessarium pleuè, sed sufficeret compendiosè instructum esse ! Ignoscat mihi propterea castus lector, si fusè de ea hìc loquar, et ad casus particulares, qui deformiorem exhibent turpitudinem, descendam. Quod, si cui mirum videatur, Auctores, ceteroqui prudentes ac pios, de hac re fusiùs pertractâsse, et minutas etiàm variorum casuum circumstantias descripsisse ; audiat clarissimum virum Ludovicum Bail, qui (t. 2. Concilior. p. 811) ab hac censura doctissimi Thomæ Sanchez. egregium opus de Matrimonio vindicat, his verbis : *Licet quædam de materia fœdorum actuum tangat, turpior est infernus ; et si fœdus est sermo, fœdius est in peccato putrescere, ut ait Petrus Blesensis. Ille Auctor aliquas spurcitias movet, sed ad ægrotantium curationem. Si Angeli essent homines, talibus non indigerent.*

Quær. I. An liceat Matrimonium contrahere cum dubio de impedimento dirimente? Antequàm diligentia adhibeatur ad veritatem assequendum, certum est non licere: post verè diligentiam adhibitam, communiter docent DD. posse contrahi Matrimonium cum opinione probabili probabilitate juris de carentia impedimenti, modò opinio illa sit universè vel certè ab AA. recepta ut probabilis; ità Sanch. de Matr. l. 1 D. 6 n. 18. Pal. tr. 88 D. 3 p. 4 § 9 n. 4. Card. in Prop. 1. Innoc. XI. Dis. 2 n. 525 et 528. Viva in eamd. Prop. n. 29 in fine, Suar. 3 pag. t. 3 q. 67 ar. 8. D. ult. Croix l. 6 p. 1 n. 117 et p. 3 nu. 527 ac 538 et Boss. t. 1, Mor. tit. 1 § 51 ex n. 1928 et Maz. t. 4 p. 220 et Holzm. t. 2 p. 369 n. 491 cum communi: hancque sententiam vocant tutam et moraliter certam Cardin. l. c. Holzm. n. 492. Viva d. n. 29 et Croix d. n. 117. cum aliis. Nec obstat dicere, quod cum opinione probabili non liceat Sponsis administrare Sacramentum Matrimonii. Nam respondetur, quod eo casu non ministretur Sacramentum cum sola opinione probabili, sed cum morali certitudine; quandò enim adest opinio probabilis de jure, quòd non subsit impedimentum, tunc Ecclesia ex antiquissima consuetudine præsumitur contractum Matrimonii approbare, et omne removere impedimentum, ut communiter dicunt præfati AA. cum aliis, et fusè probant Cardenas l. c. a. n. 542 pluribus Decisionibus Rotæ Romanæ, ac quædam Declarationes Urbani VIII.

Advertendum tamen 1. quod, si dubium vertat circà mortem prioris conjugis, tunc sivè sit negativum sivè positivum non liceat Matrimonium contrahere, quidquid dicat Boss. t. 2 c. 2 n. 41 et Vidal. ad Wig. tr. 16. Casu post n. 52) quia, cum possideat prius conjugium, non potest secundum iniri cum præjudicio prioris, nisi constet (saltèm moraliter) de morte prioris conjugis, ut expressum habetur in c. Dominus, de Secund. nept. Advertendum 2 cum Palao p. 4 § 9 n. 4. Quod, si constet de impedimento, et non constet de ipsius dispensatione, tunc non possit

Matrimonium contrahi, nequè post contractum peti debitum; tunc enim pariter prævalet impedimentum. Secùs verò, si constet de dispensatione, et dubitetur de ejus valore, quia tunc possessio stat pro valore dispensationis. Hoc tamen valet, si impedimentum sit de jure Ecclesiastico. Sed

902 Quær. II. An, stante impedimento probabili, de jure naturali liceat contrahere Matrimonium cum opinione pariter probabili de insubstantia impedimenti? Respondeo: per se loquendo non licet, quia illicitum est ministrare Sacramentum Matrimonii cum opinione tantùm probabili de illius valore, ut patet ex prop. 1 damnata ab Innoc. VI. quandò contra adsit etiàm probabilitas impedimenti etiàm de jure naturali; nempè si dubium vertat de solutione prioris Matrimonii; tunc enim Ecclesia nequit dispensare, ut potest et præsumitur jam dispensare, cum adest dubium positivum (ut diximus) de impedimento juris tantùm Ecclesiastici. Dixi *per se loquendo*; nam urgente gravissima causa poterit Matrimonium contrahi, modò accedat declaratio Summi Pontificis tamquàm unici interpretis legis divinæ. Et sic refert Cardenas in Prop. 1 Diss. 2 n. 553 olim declarâsse Urbanum VIII. Delato enim ad ipsum dubio per Joannem de Lugo, postmodum Cardinalem, an Matrimonia quorumdam infidelium Indorum in Regno Paraquariæ in infidelitate contracta essent valida? et an ipsi post Baptismum tenerentur accipere primam uxorum ex pluribus, quas habuerant, vel an possent eligere quam malebant? Pontifex in dicto Consulto dixit, quod, ubi doctorum sententiæ utrimque probabiles intercederent, sequeretur opiniones pro conditione locorum ac hominum barbaris favorabiliores. Vide n. 897 v. Prob. 1.

Quær. III. An liceat Matrimonium contrahere cum opinione probabili non solùm juris, idest ex Doctorum auctoritate, sed etiàm facti, nempè cum ex utraque parte adest facti probabilitas pro existentia et pro carentia impedimenti? Affirmant Tambur. Dec.

l. 1 c. 3 § 3 n. 27 ac Bonac. et alii apud Croix lib. 6 p. 1 num. 118. Sed rectè negant Cardenas in Prop. 1. Innoc. XI. Dis. 2 n. 524 et 629. Viva in eamd. Prop. n. 29 et Croix l. c. cum Gormaz, ac Aversa. Ratio, quia, licet Ecclesia præsumatur supplere sivè dispensare in impedimento, quandò adest probabilitas orta ex jure, ut mox suprà diximus, attamen hoc non procedit, quandò habetur probabilitas tantùm orta ex facto, quæ non fundat nisi semiplenam probationem, ut explicat Carden. n. 629. Quo supposito, non licet in Matrimonio contrahendo uti primâ sententia, nam quàmvis probabilis esset prima opinio, quod cum sola probabilitate facti pro carentia impedimenti præsumatur Ecclesia etiàm dispensare; tamen, cum hæc opinio non sit communiter aut certè recepta tamquàm probabilis (proùt quidem esse debet ad præsumendum quod Ecclesia suppleat, ut rectè dicunt Carden. n. 624 et Croix l. 6 p. 1 n. 117 cum Avers. et Gorm.) et cum agatur de valore Sacramenti, non possumus opinionem illam tutò sequi.

Dicunt autem Sanch. l. 8 D 16 n. 18. Card. n. 527. Viva in d. prop. 1 n. 31 et Tamb. Dec. l. 1 c. 3 v. Matrimonium, n. 1 cum Merolla, idque probabile putat Croix l. 6 p. 3 n. 533 cum Spor Gob. Krim. etc. quod in quæstione facti, si adsint utrique conjecturæ, istæ non constituant nisi merum dubium negativum, et ideò si dubium de impedimento non possit vinci, licitè contrahatur Matrimonium, quia tunc standum est pro libertate. Sed huic opinioni contradicunt Pal. tr. 1 D. 3 p. 8 n. 10. Less. Auct. v. Matr. Cas. 10. Cont. Tourn. t. 2 de Imp. p. 245 n. 1. Ronc. p. 152 q. 5 in fin. Renzi t. 1 p. 45 q. 4 cum Vid. et Laym. l. 1 tr. 1 c. 5 n. 23. cum Hurt. et Veracr. meritòque non approbant rationem ab adversariis adductam; quàmvis enim in aliis contractibus, non obstante dubio negativo de inhonestate contractûs, licitum sit illum inire, si dubium vinci non possit, quia tunc standum est pro libertate; Matrimonium tamen, quia non solùm habet rationem contractûs, sed etiàm Sacra-

menti, non potest contrahi cum materia dubia; sicùt et in aliis Sacramentis non licet uti materiâ dubia extrà casum necessitatis, ne Sacramentum exponatur periculo frustrationis, juxtà Prop. 1. damnatam ab Innoc. XI. Tantùm igitùr prima sententia posset dici probabilis, si probabilis esset opinio eorum, quos retulimus l. 1 num. 23. dicentium, præfatam Propositionem fuisse proscriptam non ratione periculi frustrationis Sacramenti, sed ratione charitatis ergà suscipientem, ne privetur fructu Sacramenti, si fortè opinio de ejus valore non sit vera. Et eo casu advertit Croix d. n. 533. cum aliis, partem dubitantem teneri ad monendam alteram de tali dubio, ne hæc exponatur periculo gravium incommodorum. Quod si, (addunt Sanch. et Card. n. 528.) in tali dubio præsumptio urgeret pro impedimento, et nulla esset præsumptio pro illius carentia, v. gr. si vir coïerit, et posteà dubitet, an seminàrit, vel an intrà vas aut extrà, tunc præsumptio orta ex communiter contingentibus est pro impedimento, et impediendum est Matrimonium. Secùs autem, si adsit præsumptio in contrarium, ut si vir seminaverit propè vas; tunc enim (ut ait Sanch. d. n. 18.) proculdubio Nuptiæ contrahi possunt.

Cæterùm probabiliter dicunt Emman. Sa v. Dispensatio n. 1 Merbes. t. 1 p. 406 n. 8. vers. Quartus, et Contin. Tourn. t. 2. de Impot. p. 245. cum Pichler, ac probabile putat Diana p. 4. tr. 3. R. 17. (contrà Sanch. d. n. 28. quàmvis in Dec. l. 4 c. 40 n. 26. videtur se retractâsse) quod in impedimentis dubiis possit Episcopus dispensare. Et idem dicunt communissimè DD. genericè loquendo de omnibus casibus, sivè impedimentis Pontifici reservatis, quandò dubitatur, an indigeant dispensatione, ut Pal. p. 1. tr. 3. D. 6 p. 5 n. 10 Cabassut. T. I. l. 1 c. 8 n. 5 Barb. Alleg. 35 n. 19. Ronc. p. 54 q. 6. Holzm. t. 1 p. 99 n. 491. Elbel t. 1 p. 147 n. 442. et Salm. de Leg. c. 5 n. 45. ac probabile putat Bonac. eod. tit. D. 1 q. 2 p. 2 n. 18. Ratio, quia ex una parte, licet dispensatio hujusmodi impedimentorum sit Papæ reservata, tamen,

cum reservatio sit odiosa, strictè est interpretanda et restringenda tantùm ad casus certos, prout diximus in simili n. 600. Ex alia parte sat probabiliter potest Episcopus dispensare in tali dubio, tum ex c. Nuper, 29 de Sent. excomm. ubi : *Quia tamen conditor Canonis ejus absolutionem sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi.* Ibique sic addit Glossa : *Et hoc est argumentum, Episcopos posse dispensare ubi specialiter dispensatio non est inhibita, et concessum videtur, quod non est prohibitum.* Vide dicta l. 1 n. 191 et infrà hoc l. 6 n. 980. v. Sed dub.) Et hoc approbant etiàm Sporer p. 4 c. 4 n. 22. Elbel de Matr. n. 474 et Roncag. de 5. Præc. c 2 q. 6, tum quia, cum in casibus, qui frequenter occurrunt, possit inferior dispensare in lege Superioris (ut diximus cum communi l. 1 n. 190,) benè poterit Episcopus in impedimentis dubiis dispensare, eò quod in iis frequenter contingat dubitari de indigentia dispensationis.

Quær. IV. An matrimonio jam inito, liceat contrahentibus petere aut reddere in dubio de ejus valore; 903 certum est, quod durante dubio, sivè dubium antecesserit Matrimonium, sivè ei supervenerit, conjux dubitans antè diligentiam adhibendam ad dubium vincendum non possit repetere, sed possit, et teneatur reddere alteri petenti bonâ fide ; id patet ex c. Dominus, de Sec. nupt. ubi dicitur : *Sanè super Matrimoniis, quæ quidam ex vobis (nondum habita obeuntis conjugis certitudine) contraxerunt ; id vobis respondemus, ut nullus àmodò ad secundas nuptias migrare præsumat, donec ei constet, quod ab hac vita migraverit conjux ejus. Si verò aliquis hoc non servavit, et de morte conjugis adhùc existimat sibi dubitandum, ei, quæ sibi nupsit, debitum non deneget postulanti, quod à se tamen noverit nullatenus exigendum.* Et hujus ratio patens est, quia in dubio nemo privandus est suo jure certo, quod bona fide possidet, ut communiter docent DD. cum Sanch. l. 2 D. 42 n. 112. Salm c. 15 n. 48. Conc. p. 383 n. 5. et alii passim. Idem ait Pontius l.

10 c. 15 n. 8. sed hic diversam assignat rationem; dicens, ideò tenêri dubitantem reddere debitum petenti, quia de duobus malis minus est eligendum, juxtà c Duo mala. Dist. 13 Minus autem malum est in dubio reddere, quàm non reddere, quia non reddendo, est periculum injustitiæ; reddendo verò, tantùm fornicationis, quæ est minus malum, quàm injustitia. Sed hæc ratio non subsistit; nam si possessio secundi viri non præberet ipsi jus petendi, non evitaretur majus malum injustitiæ, quàm Pontius supponit, dum adhùc mulier illa se committeret periculo injustitiæ, nempè irrogandi injuriam primo viro, si fortè vivat. Undè necessariò recurrendum ad primam rationem, nempè ad jus certum possessionis, quod habet secundus vir, quod præferri debet juri incerto primi viri, cum de ejus morte dubitetur.

Semper igitùr ac mulier non est certa de vita primi viri, tenetur reddere secundo viro petenti; et hoc etiàmsi adsit opinio probabilis pro invaliditate secundi Matrimonii, et nulla pro valore, quia secundus vir non potest exspoliari suo jure certo, nisi habeatur certitudo de vita primi viri, ut rectè docent S. Anton. 3 p. tit. 1 c. 3 § 3. Croix l. 6 part. 3 n. 300. cum Card. Merolla, et Brexero, ac Sanch. l. 2 D. 44 n. 3. cum Soto, Navar. Palud. Sylvest. Ang. Led. Conrad. Henr. Man. etc. Idem clarè probatur ex cap. Inquisitioni, de Sent excomm. ubi sic habetur: *Inquisitioni tuæ respondentes credimus distinguendum, utrùm alter conjugum pro certo sciat impedimentum conjugii, an non sciat pro certo, sed credat. In primo casu debet potiùs excommunicationis sententiam humiliter sustinere, quàm per carnale commercium peccatum operari mortale. In secundo distinguimus, utrùm habeat conscientiam hujusmodi ex credulitate levi et temeraria, an probabili et discreta. Et quidem ad sui Pastoris consilium (conscientiâ levis et temerariæ credulitatis explosa) licitè potest non solùm reddere, sed exigere debitum conjugale. Verùm, cùm conscientia pulsat animum ex credulitate probabili et discreta, quamvis non evidenti et manifesta, debitum*

quidem reddere potest, sed postulare non debet, ne in alterutro vel contra legem conjugii, vel contra judicium conscientiæ committat offensam. Nota illud *certò sciat*; ergò si certò non scit, tenetur reddere. Confirmatur ex c. Si virgo. Caus. 34 qu. 2 ubi: *Si virgo nupserit nesciens viro alieno, si semper nesciat, numquàm ex hoc adultera erit; si autem sciat* (nota), *jam adultera esse incipit.* Ubi rectè notat Sanch. l. c. cum Sylves, to sciat sumi pro certitudine. Idem docet D. Th. in 4 D. 41 q. unic. art. 5 q. 1 ad 3 ibi: *Aut habet certam scientiam de impedimento Matrimonii, aut opinionem; si primo modo, nec exigere nec reddere debet; si secundo, debet reddere, sed non exigere.* Item dicit S. Bonav. in 4 D. 38 sub finem: *Si certificatur de vita primi viri, nec petere debet, nec reddere.*

Sed dubit. 1. An, contracto matrimonio bonâ fide, si dubium superveniat, et adhibitâ diligentia illud vinci non possit, liceat dubitanti non solùm reddere, sed etiàm petere. *Prima* sententia negat, et hanc tenent Navar. c. 12 n. 54. Conc. p. 382 n. 3. item P. Soto, Medina, Sylv. et Conrad. apud Sanch. l. 2 D. 42 num. 45. Et hujus sententiæ videtur certo etiàm esse D. Th. in 4 D. 38 in expos. litteræ, ibi: *Si oriatur dubitatio de vita prioris viri, ex aliqua causa quæ etiàm certitudinem facere possit, non debet nec exigere debitum; si autem illa causa fecit probabilem dubitationem, debet reddere, sed non exigere.* Idem sentit S. Bonav. in dict. D. 38 sub finem dicens: *Si probabiliter dubitat, debet debitum reddere, sed non exigere.* Id probant ex dicto c. Inquisitioni, mox suprà allato, ibi: *Verum, cum conscientia pulsat animum ex credulitate probabili et discreta, quàmvis non evidenti et manifesta, debitum quidem reddere potest, sed postulare non debet. Secunda* verò sententia longè communior, et probabilior affirmat, et hanc tenent Sotus de Just. l. 4 D. 5 art. ult. in fine, Lugo eod. tit. D. 17 n. 88. Pal. de Spons. D. 3 p. 4 § 9 n. 6. Laym. de Conscient. c. 5 § 3 n. 24 Wigandt tr. 6 n. 59. Con. D. 34 dub. 10 n. 105. Holz. n. 466. Ronc. p. 185 qu.

6 R. 2. Fill. tract. 10 c. 9 n. 343. Habert t. 7 p. 827 qu. 4 Diana p. 3 tr. 4 R. 295. cum Val. et Vill. Salm. c. 15 n. 46. cum Reg. et Henriq. Bon. p. 4 n. 5. cum Rodr. Croix l. 6 p. 3 n. 302. cum Suar. Less. et Boss. ac Sanch. l. 2 D. 41 num. 46. cum Led. Lop. Bann. Veracr. et probabilem tenent ib. Canus, Victor. et Manuel. Ratio, quia qui Matrimonium bonâ fide contraxit, non est privandus suo jure, quod possidet petendi, donec constet de impedimento; licet enim, superveniente dubio, suspendatur jus possessionis, usquedum veritas inquiratur, dubio tamen remanente post diligentiam, cum ignorantia sit tunc invincibilis, manet possessio pro valore Matrimonii, et consequenter pro illius usu: possessor enim bonæ fidei, sicùt post diligentiam potest rem retinere, sic etiàm potest illâ uti. Hæcque ratio benè confirmatur ex c. Laudabilem, de frigid. et malef. ubi in dubio de valore Matrimonii, propter dubietatem impotentiæ Conjugum ad copulam, conceditur eis spatium triennii ad debitum petendum: in tantùm igitùr conceditur eis licentia petendi in tali dubio, in quantùm Conjuges bonâ fide contraxerunt, et ideò possident jus petendi, donec per experimentum triennii fiat certum impedimentum impotentiæ. Ad textum autem citatum in c. Inquisitioni, præfati AA. multipliciter respondent: Lugo de Jus. D. 17 n. 88. dicit, quod Pontifex ibi loquatur de casu quo Conjux habeat probabilitatem tantùm de invaliditate Matrimonii, et nullam pro valore. Alii verò communiùs et rectiùs, ut Sotus l. c. Sanch. n. 53. et Pal. n. 6. cum Conink. respondent, quod textus intelligendus sit vetare petitionem, antequàm diligentia adhibeatur; secùs verò post deligentiam; tunc enim (ut suprà jam dictum est) Conjux manet in possessione sui juris, practicè deposito dubio per principium illud reflexum, quod in dubio melior sit conditio possidentis. Et reverà textus, dicendo non posse Conjugem opinantem petère, supponit, eum non adhùc sibi efformâsse judicium practicum conscientiæ,

dubium deponendo, cum subdat, non posse petere: *Ne in alterutro vel contra legem conjugii, vel contra judicium conscientiæ committat offensum.* Hinc apparet, quàm necessarium sit in moralibus admittere, quod liceat deponere dubia per principia reflexa; his enim negatis, nulla apparet ratio, cur licitum sit (ut licitum jam ibi declarat Pontifex) Conjugi dubitanti de morte prioris Conjugis debitum reddere postulanti. Rectè autem advertit Sanch. n. 48. non posse dubitantem reddere debitum primo bimestri antè præmissam diligentiam, etiàmsi petens sit in bona fide, quia eò tempore alter non habet jus petendi. Et idem dicendum, si alter petens per incestum, vel adulterium sit privatus jure petendi.

Dubit. 2. An, contracto Matrimonio bona fide, 905
Conjux habens rationem probabilem pro invaliditate Matrimonii, et nullam pro valore, possit petere post adhibitam diligentiam? *Prima* sententia negat, et hanc tenent Sanch. l. 2. D. 41 n. 3 et 43 n. 2. Lugo de Jus. D 17 n. 88. Salm. c. 15 n. 49. Spor. de Con. n. 77. Bon. qu. 4 p. 5 n. 13. Reg. et Gutt. ac Viva q. 7 art. 3 n. 11, qui vocat eam communem. Hi dicunt, conjugem taliter opinantem tenêri ad reddendum alteri, qui bonâ fide contraxit, sed petere non posse. Ratio, quia possessio suffragatur dubitanti, non autem habenti assensum opinativum tantùm pro nullitate Matrimonii. *Secunda* verò sententia satis probabilis affirmat, et hanc tenent Pal. de Spons. D. 3 p. 4 § 9 u. n. 6 cum Conink. et Croix l. 6 p. 3 n. 302. Hi enim dicunt, hunc Conjugem non interdici à petendo post diligentiam, dubium deponendo, et conscientiam sibi formando ex eadem regula dicta, ut suprà, nempè quod nemo sit privandus jure suo certo, quod possidet bona fide, nisi certè, probetur, quod nullum jus habeat, ut dicunt in terminis de Matrimonio Anaclet. de Matr. D. 13 qu. 6 n. 85 cum Henriq. ac Cardenas, Merola, et Bresser apud Croix n. 300, atque fatetur ipse Sanch. l. c. n. 3. In hoc enim differre videtur, qui bona fide, ab eo qui mala fide contraxit; nam possessor malæ fidei non potest pete-

re, ut dicunt Sanch. l. 2. D. 42 n. 2. Spor. d. n. 77 et Salm. c. 15 n. 48, nisi habeat certitudinem, vel saltèm probabilitatem pro valore Matrimonii (quàmvis non desint DD. qui tuentur tunc sufficere, si post diligentiam dubium deponatur, ut videbimus in Dubio sequenti); possessor autem bonæ fidei post diligentiam factam petere potest, semper ac non constet de nullitate Matrimonii, quia possessio præbet ei jus certum petendi, quod prævalet cuicumque probabilitati oppositæ: probabilitas enim, cum sit opinativa, et consequenter semper includat formidinem in opinione contentam, auferre nequit legitimam præsumptionem validitatis Matrimonii, ortam ex ipsa possessione conjugii bona fide contracti. Vide quæ in simili casu diximus l. 1. n. 84. Id confirmatur ex c. Laudabilem de Frigid. et malef. ubi in dubio de impotentia conceditur Conjugibus usque ad triennium experiri; etenim peto, si post biennium Conjux non adhùc poterit consummare, num sit probabile Matrimonium esse validum? Certè quidem est improbabilissimum; et è converso probabilissimum est, tunc esse nullum: et tamen, hoc non obstante, possunt Conjuges pergere ad experiendum usque ad finem triennii; rogo, qua ratione? non utique aliâ, nisi quia Matrimonium non est adhùc certè nullum, neque illi suâ possessione adhùc sunt expoliandi. Prætereà, ipsimet adversarii concedunt, Conjugem opinantem tenêri ad reddendum, etiàmsi adsit probabilitas tantùm de nullitate Matrimonii; nec id negare possunt, cum id expressum sit in c. *Inquisitioni sup. citato*. Et ratio est quidem, quia nemo exspoliandus est sua legitima possessione, donec constet de nullitate sui juris. Sicùt ergò, non obstante unico illo assensu opinativo pro nullitate, non potest Conjux dubitans alteri debitum negare, ne privet eum sua certa possessione; ità post diligentiam non tenetur ipse ex illa sua conscientia tantùm opinativa se expoliare certa sua possessione, nisi certus sit, quod nullum jus sibi competat. Dicitur autem ex *conscientia tantùm opinativa*; quæ fer-

midinem includat, et ad certitudinem non pertingat, nam si Conjux dubitans habeat rationes ità convincentes de nullitate Matrimonii, ut fundent de ea moralem certitudinem, tunc certè nec petere, nec reddere potest. Item rectè advertit Croix n. 301 etc. cum Card., quod dubitans, si adhùc spem prudentem habet inveniendi majorem certitudinem, tunc nequeat petere, quia, cum dubium adhùc est vincibile, non potest uti jure petendi.

Dubit. 3. An, contracto Matrimonio cum dubia fide de impedimento, possit dubitans post diligentiam petere debitum, dubio adhùc perseverante? *Prima* sententia communior negat, et hanc tenent Pal. D. 3. p. 4 n. 6 Ronc. p. 185 q. 6 R. 2. Salm. c. 15 n. 48 Bon. p. 4 n. 10 cum Conink, Fill. etc. ac Sanch. l. 2. D. 42. n. 2. cum Nav. Sylvest. etc. Probatur ex c. Dominus, de Sec. nupt. ubi dicitur contrahens in mala fide minimè posse petere. Probatur 2. ratione, quia nemo potest uti re, quam mala fide incepit possidere; undè si non potest dubium deponere, numquàm petere potest. *Secunda* verò sententia satis probabilis affirmat, eamque tenent Holzm. p. 355 n. 466 Elb. p. 404 n. 146. Ratio, quia, esto dubitans non possit deponere dubium ex titulo possessionis, potest tamen deponere ex aliis principiis, nempè primò, quia in dubio standum est pro valore actûs, ut habetur in l. Quoties, ff. de reb. dub. Secundò, quia, cum Matrimonium sit causa favorabilis, in dubio standum pro ejus valore, ut probat ipse Sanch. l. 1 D. 18 n. 6 cum Cov. Lopez, et Menoch. eò quod, sicùt in foro externo in dubio judicandum est pro valore Matrimonii. juxtà communem sententiam ibi ex c. fin. de Sentent. et re judic. ità etiàm judicandum in foro interno, qui conformari debet externo, quandò hoc non innititur falsa præsumptione. Nec obstat textus oppositus in d. c. Dominus, quia ibi sermo fit de contrahente cum dubio de morte prioris Conjugis, quo casu certum est, dubitantem non posse petere, donec constet de illius morte; nam aliàs potius est jus prioris Matrimonii. 906

Hoc tamen procedit respectu ad Conjugem, qui contraxit cum dubia fide; secùs verò quoad Conjugem qui contraxit cum bona fide, ut diximus n. 904. Communiter autem dicunt Sanch. l. 1. D. 42 n. 8. Bon. p. 4 n. 10. Boss. t. 2 c. 2 n. 41. Spor. de Consc. n. 77. Ronc. l. c. et Salm. c. 15. n. 48 cum Dic. et Croix n. 299 cum Schilder. Aversa, etc. quod, etiàm contracto Matrimonio cum dubia fide, possit dubitans petere, si Matrimonium reputetur probabiliter validum, etiàmsi probabilius sit, esse nullum, ut dicunt Sanch. et Sporer. At hoc minimè admittendum; nam in dubio de morte prioris Conjugis, sivè Nuptiæ sint initæ cum bona fide, sivè cum dubia fide, numquàm Conjux dubitans petere poterit, nisi de Morte prioris Conjugis habeatur certitudo, aut saltèm tanta præsumptio, quæ moralem certitudinem statuat. Aliàs, si tantùm probabilitas de morte habeatur, nequit umquam Conjux ille dubitans petere, tum quia tunc remanet probabile periculum injuriæ prioris Conjugis, juxtà dicta in Tractatu de Conscientia, quem ipse condidi; tum quia eo casu possidet prius matrimonium; donec constet fuisse solutum.

907 Dubit. 4. An in dubio positivo de valore Matrimonii, puta si dubitetur de impedimento, vel de consensu præstito, et simili, judicandum sit in favorem Matrimonii contracti? In foro externo proculdubio affirmandum, ut communiter docent DD. Vide Sanch. lib. 1. disp. 18 n. 5. Sed in foro conscientiæ negant aliqui, eò quod in dubio prævaleat libertas ab onere Matrimonii. Sed verius est oppositum, ut tenent Sanch. n. 6. Pontius lib. 8 c. 2 n. 16. Elbel. n. 146. et Tamb. Dec. l. 1 c. 3 v. Matr. n. 7 cum Covar. Monoch. et communi. Ratio, quia, licet Matrimonium sit tantùm probabiliter validum, tamen certa est ejus possessio; donec non constet de nullitate, cum in dubio (ut diximus) semper judicandum sit pro validitate actûs, ut dicunt Palaus tr. 28. D. 3 p. 4 §. 9 n. 4. Busem. Elb. l. c. et Croix l. 6 p. 3 n. 298 ex l. quoties ff. de reb. dub.

Ad dignoscendum autem, quomodò quis possit esse 908 certus, vel probabiliter dubitare de nullitate Matrimonii, tres regulæ dantur; Prima est, quod ordinariè loquendo, non teneatur Conjux credere alteri asserenti, se fictè consensisse, etiàmsi id affirmet cum juramento, ex c. Per tuas, de Probation. et c. Cum à nobis, de Testib. et attest. ubi: *Nimis indignum est, ut quod quisque sua voce protestatus est, valeat proprio testimonio infirmare.* Dicitur, *ordinariè loquendo:* nam aliter dicendum, si ex circumstantiis aliter censendum esset, puta si Conjux ille sit in articulo mortis, si non soleat pejerare, vel si sit persona pia, et vellet separari, aut Religionem ingredi, etc. tunc enim alter habet sufficiens motivum prudenter dubitandi, ità Bonac. p. 4 n. 19. Diana 3 p. tr. 4. R. 2. Sanch. l. 2. D. 43 n. 3 cum Soto, Adriano, Pal. Syl. Nav. Ang. etc. ac Salm. c. 15 n. 52 cum Val. Dic. Verner. et Led.

Secunda regula est, quod, si quis audiat à personis non fide dignis, vel ex fama à nullo auctore certo exorta, adesse impedimentum, licitè potest Matrimonium contrahere, aut post contractum reddere, et petere debitum; quia talis fama, aut dictum non habetur ut ratio prudens dubitandi; Sanch. n. 29 et 32 ex c. Si duo 35 qu. 6 item Salm. n. 52 cum Sylv. et Bonac. l. c. n. 20.

Tertia regula est, quod dictum unius testis fide digni de impedimento, aut fama publica ex certo authore (ut dicunt Sanch. n. 25. Dic. Sylv. et Salm. n. 54) sufficiat, ut quis teneatur veritatem inquirere, et interim abstinere à petendo debito; quia, cum talis ignorantia tunc sit vincibilis, in dubio non potest operari. Non sufficit tamen hoc, ut teneatur debitum negare; Quia licet possit, nemo tamen tenetur credere uni testi, quàmtumvis fide digno, qui non inducit necessitatem credendi, maximè in sui præjudicium, ex c. Cum à nobis de Test. etc. Sal. d. n. 54. Post adhibitam verò diligentiam benè potest reddere et petere, ut dicunt iidem Salm. n. 28 cum Nav. Sylv. Ang. et Lop.

III. Si fiat cum gravi periculo vitæ, aut sanitatis: 909

» Nisi tamen sit causa gravis, cui damnum corpo-
» rale videatur postponendum, v. gr. periculum in-
» continentiæ in se, vel comparte. Bon. p. 6 n. 8.
» Perez d. 50 s. 4 n. 5. »

Dubit. 1. An liceat petere cum periculo sanitatis, nempè si alterutur Conjugum laboret lepra, morbo gallico, phthisi, aut alio morbo contagioso? Per se loquendo non licet, cum nemo sit dominus suæ vitæ, aut salutis; Attamen probabiliter Busemb. ut suprà cum Bonac. et Perez, ac Sanch. l. 9. D. 24 n. 23 cum Cajet. P. Soto, Graff. item Boss. c. 1 n. 195 et 209 cum Pont. Laym. et Reg. dicunt, quod, si morbus esse diuturnus, et non proximè tendens ad mortem, nempè quod non soleat de brevi et facili mortem inferre, ut esset pestis, aut lepra leonina (qua frustatim membra decidunt), tunc non sit futurum illicitum sano petere, si aderit juxtà causa, nimirùm fovendi amorem conjugalem, aut vitandi incontinentiam in se vel in altero, quia aliàs esset valdè onerosum tamdiù abstinere ab usu conjugii, quod vix poterit esse sine periculo incontinentiæ. Advertendum tamen, quod Conjux infectus morbo gallico, aut simili contagioso, non poterit petere ab altero inscio, nisi vitium suum illi manifestet, et manifestando possit alter remediis occurrere morbo; imò nec etiàm poterit reddere, nisi certiore facto sano. Hinc benè ait Bossius c. 1 n. 180, quod dupliciter peccaret, qui laborans morbo gallico fornicationem committeret; et insuper teneretur compensare expensas pro curatione: Probabiliter tamen ab hac compensatione excusat fœminas, nisi ipsæ requisitæ fraudulenter suum morbum tegerent. Non potest igitùr Conjux infectus tunc reddere, nisi morbum manifestet. Cæterùm verò non tenetur manifestare, quia non tenetur cum tanto detrimento suæ famæ conjugale debitum præstare: In omnibus enim contractibus gravissimum incommodum in solutione excusat à debito reddendo, ut ait Tamb. l. 7. Dic. c. 3 §. 5 n. 13 cum Soto, juxtà dicenda in simili casu n. 491.

Non licet autem petere statim à balneis, vel à sec-

tione venæ, nam, ut dicunt Sanch. l. 9 d. 24 n. 5. Bon. q. 4 p. 1 n. 4 et Boss. c. 1 n. 171 cum S. Ant. et Fill. coitus eo tempore est notabiliter periculosus. Idem dicunt Bon. l. c. Pont. l. 10 c. 14 n. 3 Sanch. n. 3 et Bos n. 170 cum aliis de laborante febri. Idem ait Croix de viro coeunte cum uxore laborante gonorrhœa, scilicet profluvio seminis. dicto *fluxo albo*; sed quidam Medicus mihi asseruit, minimè nocere talem copulam neque viro, neque mulieri. Prætèrquamquod non videatur copula tunc prohiberi, cum hujusmodi fluxus soleant esse ferè perpetui, undè grave incommodum esset Conjugibus tamdiù abstinere ab usu Matrimonii, proùt dictum est de muliere laborante menstruo innaturali; vide dicenda n. 925. Excipiendum tamen, nisi fluxus sit maleficus; et tunc etiàm excusatur coitus, si adsit periculum incontinentiæ tàm in petente, quàm in reddente, juxtà mox dicta n. præced. Vir autem laborans fluxu seminis semper licitè potest petere, quia coitus nullum affert damnum nec ipsi, nec uxori, nec proli, ità Sanch. l. 9 D. 11 n. 9.

Videtur etiàm non licere petere statim post prandium, dum inquiunt Pontius lib. 11 c. 14 n. 3. Bonac. qu. 4 p. 1 n. 6 Boss. c. 1 n. 171 cum Palud et Sanch. l. 9 d. 24 n. 4 cum Vega, Conjuges sæpè excusari reddendo tali tempore, eò quod coitus soleat tunc afferre grave damnum, ob ciborum cruditatem, vel corruptionem, quam causat. Refertque S. Anton. p. 1 tit. 1 l. 16 § 10, quemdam propter hoc in phthisim incidisse. Sed dico, quod, si hoc esset verum, omnes ferè Conjuges phthisici evaderent. Medici autem, quos consului, et experientia negant in hoc grave damnum adesse. Hinc non auderem damnare Conjugem post prandium petentem, cum isti communiter post prandium vel cœnam soleant coire. Neque contra excusarem hac ratione Conjugem à reddendo, nisi experientiâ constaret, quod tali coitu ipsi, vel alteri notabile damnum provenerit; Aliàs certum est, ipsos tenêri ad reddendum etiàm cum aliquali seu levi impedimento, juxtà dicenda n. 950 v. Quæritur.

911 Dubitatur 2. An liceat debitum petere tempore lactationis? Alii negant, ut Butrius, et Alex. de Nevo apud Boss. c. 1 n. 213. Imò Tiraq. et alius Auctor apud Sanch. l. 9. D. 22 n. 13 dicunt esse mortale; tum quia in c. fin. Dict. 5. D. Gregor. dicit: *Ad ejus verò concubitum vir accedere non debet* (*debet*, non autem *decet*, ut refert Sanch.) *quousque qui gignitur ablactetur*; tum quia in tali coitu est timor nocumenti prolis, si uxor concipiat. Communissimè verò affirmant licere Pal. p. 4 n. 14. Bon. p. 1 n. 11. Pont. l. 10. c. 14 n. 9. Salm. c. 15 n. 79. Croix n. 326. Holzm. n. 465. Elb. n. 390. Sanch. l. c. n. 14 cum Ricch. Turrecr. Rosell. etc. ac Boss. c. 1 n. 214 cum Con. Fill. Hurt. Leand. Vill. etc. Ratio, quia non extat lex prohibens, textum enim D. Gregorii, ajunt Sanch. n. 16. Holzm l. c. et Boss. n. 125 esse solùm de consilio; item, quia periculum inficiendi lac, teste experientia, rarum est; saltèm non tantum, ut teneantur Conjuges tanto tempore abstinere ab usu conjugii, cum continuo periculo peccandi. Excipiunt tamen Pontius l. c. et Boss. n. 215, si Conjuges sint valdè pauperes, et prudens adsit timor de gravi damno prolis; tunc enim (ut dicunt) neuter tenetur reddere, imò nec potest petere, etiàm si sit periculum incontinentiæ, quia non licet sibi consulere cum damno innocentis, cum alia suppetant media ad incontinentiam sedandam; Verùm Sanch. n. 15 eo casu excusat quidem Conjuges à reddendo (ut excusat etiàm Bonac. d. n. 11), sed non audet damnare exigentem, dicens quod tunc vel alia viâ ipse poterit proli consulere, vel futura sit justa causa ipsam periculo exponendi, ne tamdiù Conjuges cogantur abstinere cum tanta difficultate. An autem Conjuges peccent, respectu prolis, petendo tempore prægnationis, vel menstrui aut purgationis post partum? Vide dicenda n. 924, 925 et 926. Et quid, si Conjuges laborent lepra? Vide n. 951. An autem liceat coire tempore menstrui? Vide n. 925.

912 » IV. Si fiat pravo fine, v. gr. tantùm voluptatis » causâ, quod tamen Doct. communiter, ut Sanch.

» l. 9 n. 11. Bonac. q. 4 p. 6 censent esse tantùm veniale, contra Pontium, qui vult essè nullum: nullum autem erit, si delectatio non quæsita sentiatur, vel ad eam se excitent, quandò copula debita redditur. Sanch. l. 9 d. 11 etc. Vide etiàm Diana p. 3 t. 4. R. 216. Bon. p. 6 M. Perez d. 46 s. 2 n. 6. »

Certum est, esse illicitum habere copulam propter solam voluptatem, ut patet ex Prop. 9 damnata ab Inn. XI. quæ dicebat: *Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum, omni penitùs caret culpa, ac defectu veniali.* Commune tamen est apud omnes, id non esse mortale, sed tamen veniale peccatum: ità Sanch. l. 9 D. 11 n. 4. Pont. l. 1 c. 21 n. 6 et 11. Boss. c. 7 n. 63 et alii passim, ex D. Th. Suppl. q. 64 art. 6, ubi expressè id docet. Et ratio, cur non sit mortale, est, quia delectatio de aliquo objecto ex duplici tantùm capite potest esse mortalis, vel quia objectum ipsum est graviter vetitum, vel quia homo delectatur de illo tamquàm ultimo fine, sed in hac delectatione neutrum intervenit; non primum, ut patet, non secundum, ut supponitur. Non excusatur autem à veniali, quia est perversio quædam ordinis, cum delectatio, quæ intenta est à natura ut medium ad generationem, fit finis habendæ copulæ. Nullum autem erit peccatum, ut rectè ajunt Croix n. 296 et Viva de Matrim. q. 3 a. 2 n. 4, si Conjux principaliter intendat procreationem prolis, et utatur voluptate (eam moderatè intendens), ut se excitet ad copulam; sicùt pariter minimè peccat, qui intendit moderatam delectationem in comedendo, ad præstandum corpori conveniens alimentum.

« V. Si exerceatur mente adultera, ut si, dum ac- 9
» cedit ad suam, imaginetur aliam, ut animum pascat, quod est mortale. Sanch. Bonac. p. 6 n. 7. »

Excusant autem à mortali Sanch. l. 9 D. 16 n. 16 et Spor. n. 505. Conjugem, qui se excitaret ad copulam, delectando de pulchritudine alterius personæ, sed absque affectu turpi; at meritò dicunt, hoc esse valdè periculosum, et non permittendum. Sicùt nec etiàm

permittendum puto cum Diana apud Spor. l. c. se excitare ad coitum, rescipiendo ad imagines diversi sexûs: maximè si essent sacræ, quod rectè ajunt Croix n. 329 et Spor. esse mortale, propter gravem irreverentiam.

914 An autem liceat Marito delectari de copula aliena cogitata, ut se excitet ad coitum cum uxore? Ex una parte videtur negandum, cum objectum, de qua delectatur, sit per se turpe. Ex alia non videtur damnandus talis Conjux, cum ideò solutis est illicita spectatio concubitûs humani, sivè delectatio de visu cogitato talis concubitûs, quia in tali visu vel delectatione adest proximum periculum commotionis spirituum generationi deservientium; et cum ipsis copula sit prohibita, consequenter etiàm est vetita commotio spirituum; Conjugatis autem, cum eis jam permissa sit copula, non videtur vetita saltèm sub gravi talis commotio spirituum, quàmvis ipsa ex delectatione illa oriatur. Hanc tamen cogitationem, si esset de copula inter personas determinatas, non excusarem à mortali, ob facile periculum consentiendi in delectationem de copula cum conjuge aliena. Cæterùm, quia hoc dubium apud nullum inveni discussum, Sapientibus remitto decernendum. Illud autem, quod probabile putat Arriaga de Peccat. D. 47 n. 16, nempè licitum esse Marito delectari de copula cogitatà inter ipsum, et alienam, dico cum Croix n. 331 omninò rejiciendum, cum talis delectatio sit de objecto intrinsecè malo, et ipsi conjugi omninò vetito.

915 « VI. Si fiat modo indebito, verbi gratiâ 1. Si non » servetur vas naturale: quod multi docent esse ve» ram sodomiam, alii esse grave peccatum contra » naturam; V. 6. Præcep. 2. Si sine justa causa situs » sit innaturalis, præposterus etc. quod aliqui di» cunt esse mortale, alii, secluso periculo effusionis » seminis, veniale tantùm, etsi grave, et graviter in» crepandum. Dian. part. 3 t. 4 Res. 204. 3. Si alter » conjugum ex morositate, vel alia ratione semina» tionem cohibeat: quod quidam generatim dicunt » esse mortale, quia finis actûs conjugalis, scilicet ge-

» neratio, impeditur; quidam tamen, ut Præpos. et » Sanch., dicunt, in fœmina nullum esse. V. Bon. » p. 6 n. 15 et p. 1. »

Quær. I. An peccet mortaliter vir inchoando Copulam in vase præpostero, ut posteà in vase debito eam consummet? Negant Nav. l. 5 consil. de Pœnit. Cons. ac Ang. Zerola, Graff. Zanard. et Gambac. apud Dian. p. 2 tr. 17 R. 37, modò absit periculum pollutionis; quia aliàs (ut ajunt) omnes tactus etiàm venerei non sunt graviter illiciti inter conjugatos. Sed communiter et verius affirmant Sanch. l. 1 D. 17 n. 5. Pont. l. 10 c. 11 n. 5. Pal. p. 4 § 2 n. 6. Bon. p. 11 n. 12. Sporer n. 497. Tamb. l. 7 c. 3 § 5 n. 31 et Boss. c. 7 n. 174 cum Fill. Perez, Aversa, Fagund. et Leand. Ratio, quia ipse hujusmodi coitus (etsi absque seminatione) est vera sodomia, quàmvis non consummata, sicùt ipsa copula in vase naturali mulieris alienæ est vera fornicatio, licet non adsit seminatio. An autem sit mortale viro perfricare virilia circà vas præposterum uxoris? Negant Sanch. num. 5 et Boss. n. 175 cum Fill. et Perez, quia tangere os vasis præposteri non est ordinatum ad copulam sodomiticam. Sed veriùs pariter affirmant Pontius loc. cit. Pal. n. 6. Diana p. 4 tr. 4 R. 104 et p. 5 tract. 7 R. 7 item Fagund. Leand. etc. apud Boss. loc. cit. atque Tamb. n. 32 (qui testatur ex aliquibus codicibus sententiam Thomæ Sanch. esse deletam: imò Moya asserit ipsum Sanch. se retractâsse in editione Antuerpiensi anni 1614.) Ratio est, quia saltèm talis tactus non potest moraliter fieri sine affectu sodomitico. 916

Quær. II. An et quomodò peccent Conjuges coeundo situ innaturali? Situs naturalis est, ut mulier sit succuba, et vir incubus; hic enim modus aptior est effusioni seminis virilis, et receptioni in vas fœmineum ad prolem procreandam. Situs autem innaturalis est, si coitus aliter fiat, nempè sedendo, stando, de latere, vel præposterè more pecudum, vel si vir sit succubus, et mulier incuba. Coitum hunc, præter situm naturalem, alii apud 917

Sanch. l. 9 D. 16 n. 2 genericè damnant de mortali; alii verò dicunt, esse mortale ultimos duos modos, dicentes ab his ipsam naturam abhorrere. Sed communiter dicunt alii, omnes istos modos non excedere culpam venialem. Ratio, quia ex una parte, licet adsit aliqua inordinatio, ipsa tamen non est tanta, ut pertingat ad mortale, cum solùm versetur circà accidentalia copulæ; ex alia parte, mutatio sitûs generationem non impedit, cum semen viri non recipiatur in matricem mulieris per infusionem, seu descensum, sed per attractionem, dum matrix ex se naturaliter virile semen attrahit; ità S. Ant. 3 p. tit. 2 c. 2 § 3 in fine cum Alb. M. Nav. c. 16 n. 42. Pont. l. 10 c. 11 n. 1. Petrocor. t. 4 p. 445 v. Tertius casus. Salm. c. 15 n. 73. Boss. c. 7 n. 68. Holz. num. 458. Sporer n. 493. Ronc. p. 184 q. 4. Croix nu. 332. Pal. de Sponsal. D. 3 p. 4 § 3 n. 1 cum Sa, Tolet. Hurtad. Con. et Hen. ac Sanch. l. 9 D. 16 n. 3 cum Gers. Caj. P. Soto, Dom. Soto Sylv. Arm. Vict. etc. Et apertè favet D. Th. in 4 D. 31 in fin. in exp. litt. ubi sic ait: *Sed in secundo modo* (nempè mutando situm naturalem) *non semper est peccatum mortale, ut quidam dicunt, sed potest esse signum mortalis concupiscentiæ.* Ergò ex D. Thoma mutatio sitûs per se non est mortalis, sed potest esse mortalis ex prava *concupiscentia*, puta ex affectu bestialitatis, vel sodomiæ, vel si hujusmodi voluptas habeatur, ut finis ultimus. Hinc communiter dicunt præfati AA. cum Concina p. 403 n. 2. Conjuges minimè peccare, si mutent situm ex justa causa, nempè ob ægritudinem, vel pinguedinem viri, vel ob periculum abortûs, aut scandali aliorum, idquè expressè dicit Angelicus l. c. ubi subdit: *Quandoque sine peccato esse potest, quandò dispositio corporis alium modum non patitur; aliàs tantò est gravius, quantò magis à naturali modo receditur.* E converso conveniunt omnes (ut asserunt Sanch. n. 5. Pal. l. cit. Boss. n. 171 etc.) quod, si experientiâ constaret, quod mutato naturali situ nihil seminis fœmina retineret ob nimiam vasis laxitatem, vel humi-

ditatem, vel propter aliquam infirmitatem naturalem, ut ait Palaus, tunc esset mortale: secùs verò dicit Sanch., si non ex situ, sed ex aliquo morbo mulieris talis effusio provenit.

Dicunt autem Sanch. d. n. 5. Pont. d. c. 11 n. 3. Pal. d. n. 1 et Boss. n. 171 cum Perez, Hurt. et Aversa, non esse mortale, si ob variationem sitûs pars tantùm seminis decidat, reliquo intrà vas retento sufficienti ad generationem; quod dicunt Sanch. et Boss. aliquandò evenire; imò ferè semper evenire ajunt Pal. et Pontius, qui testatur sic Medicos asserere. Verùm Salm. c. 15 n. 74 hanc opinionem vocant nimis laxam, quia (ut inquiunt) prodigere semen humanum sine rationabili causa non potest excusari à mortali; certum dicunt ipsi Salm. l. c. ac Sanch. n. 5 et Spor. n. 493 cum Aversa, non tenêri Confessarium interrogare Conjugem de hoc se accusantem, an semen effusum sit, vel non, quia raró (ut ajunt) accidit semen effundi; et sic etiàm ego plures audivi ab eis, qui apud me in Confessione se accusabant, præposterè coivisse. Eos verò, qui coeunt stando, vel sedendo, vel mulierem incubam, puto esse in majori periculo semen effundendi. Sed per hoc non audeo damnare sententiam Sanch. Pontii, Palai, et aliorum ut suprà; nam possent ipsi Salm. respondere, quod sine justa causa prodigere semen, sivè (ut melius Salm. dicere debebant) permittere, ut semen prodigatur, numquàm licet, quandò semen extrà vas uxoris effunditur, non verò quandò intrà immittitur, et per accidens, non autem ex ipso actu prodigitur; quia tunc matrix, ut dicunt AA. præfati, jam attrahit quod est sufficiens ad generationem, et reliquum tamquàm superfluum expellit. Utrùm autem teneatur Conjux addere alteri petenti debitum situ innaturali sine juxtà causa? vide dicenda n. 946.

Quær. III. An peccent mortaliter Conjuges, si in- 918
cepta copulâ cohibeant seminationem? Respondetur: si Conjuges ambo in hoc consentiunt, nec adsit periculum seminandi extrà vas, id per se loquendo non est mortale; illa enim penetratio vasis fœminei tunc

reputatur instar tactûs verendorum, qui inter Conjuges permittitur, vel saltèm non est mortalis, secluso periculo pollutionis; ità communiter S. Antonin. 3 p. tit. 1 c. 20 §. 6. Pont. l. 10 c. 11 n. 9. Pal. p. 4 §. 3 n. 3. Laym. l. 6 sect. 14 n. 19. Bonac. q. 4 p. 6 n. 15. Less. l. 4 c. 3 n. 55. Sporer n. 490. Salm. c. 15 n. 82 cum Aversa, et Dic. Boss. c. 9 n. 58 cum Fill. Hurt. et Perez, ac Sanch. l. 9. D. 19 n. 3 cum Pal. Cajet. Ang. Sa, Arm. Tasi. etc. Dixi 1. *si ambo consentiunt;* nam si alter se retrahit sine alterius consensu, certè graviter peccat, ut dicunt omnes AA. præfati. Dixi 2. *Per se loquendo*, nam sapienter advertit Sanch. l. c. cum Veracrux, id ordinariè esse mortale. quia ordinariè adest periculum ex tali retractione effundendi semen, nisi Conjuges experti sint oppositum: quo casu tamen puto nullo modo posse eos excusari saltèm à veniali, quidquid dicat Sanch. ib. cum aliis.

Si verò fœmina jam seminaverit, vel sit in probabili periculo seminandi, non potest quidem vir data operâ à seminatione se retrahere, sine gravi culpa, quia tunc ipse est causa, ut semen uxoris prodigatur, communiter dicunt S. Anton. l. c. Salm. n. 81 Holzm. n. 451 et Sanc. n. 4 cum Palud. Caj. Ang. Sa, et alii passim. Hoc tamen non erit ità intrinsece malum, ut aliquô casu permitti non possit, puta si vir desisteret à copula ob periculum mortis, vel scandali aliorum; tunc enim licitè potest se retrahere etiàm cum periculo pollutionis, quia hæc per accidens, et præter intentionem eveniret, et contra non tenetur cum periculo tanti damni generationem procurare; ità communiter Sanch. d. n. 4 Pal. n. 5 Diam. 3 p. tr. 4 R. 204 Boss. n. 60 cum Less. Aversa, et Perez, ac Salm. n. 81 cum Cajet. Dicast. Hen. etc. Hæc sunt certa apud omnes.

Si autem vir jam seminaverit, dubium fit, an fœmina lethaliter peccet, si se retrahat à seminando? aut peccet lethaliter vir non expectando seminationem uxoris? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Aversa, Hurt. et Ochagav. ap. Boss. c. 9 n. 51 et proba-

bilem putat Dian. pag. 5 tr. 14 R. 37. atque videtur cohærere Tab. et Arm. ap. Sanch. l. 9 D. 19 n. 5 dum indistinctè dicunt esse mortale, si altero seminante Conjux à seminatione se retrahit. Ratio, quia (ut ajunt) etiàm semen mulieris activè concurrit ad generationem, proùt censent ex Medicis Hippocrates, Galenus, Valesius, et Petrus Matha ap. Sanch. l. 2 D. 21 n. 11 et ex Thologis Suar. t. 2 in 3 p. D. 10 sect. 1 v. Secundo infertur, ubi ait: *Semen maternum simpliciter necessarium est ad concipiendum filium.* Item D. Bonav. et Major ap. Boss. d. n. 60 ac Caj. Abul. et plures alii ap. Sanch. l. c. et ipsi Sanch. et Boss. hanc opinionem satis probabilem putant; saltèm (ait Boss.) semen mulieris juxtà omnes valdè confert prolis perfectioni, cum ad hoc saltèm fuerit à natura institutum. *Secunda* verò sententia communior negat, et hanc tenent Sanch. l. 9 D. 19 n. 5 Pont. l. 10 c. 11 n. 2 Bon. p. 6 n. 14 et Salm. c. 15 n. 80. cum Caj. Henr. Dic. Veracr. etc. Hi contrario nituntur fundamento, nempè quod semen mulieris non sit necessarium ad generationem, ut asserunt Aristoteles, Avicenna, Galenus sibi contrarius, ac Hugo Senensis, et Alb. M. ap. Sanch. l. 9 D. 17 n. 9. qui ait, hanc esse sententiam communem Theologorum, exceptis Scotistis. Nec obstare dicunt AA. hujus secundæ sententiæ, quod semen fœminæ conferat perfectionem prolis; nam respondent, quod non teneantur Conjuges ad convenientiorem modum generandi, sed satis sit, si generationi non obstent. Quàmvis autem dicant præfati AA. non tenêri virum expectare seminationem mulieris, si ipse jam seminaverit: concedunt tamen ei posse continuare copulam, usquè dum seminet fœmina, quia hoc pertinet ad complementum copulæ uxoris, ut censent Pont. et Dian. ll. cc. Bon. n. 14 cum Caj. et Sanch. D. 17 n. 11 cum Tab. et Graff. contra Henr. (ap. Bon. l. c.) qui sentit, virum non tenêri expectare seminationem fœminæ, quia periculum est, ut hoc pacto impediatur generatio, quod non videtur satis probabile, nec cohærens, nam si adesset

tale periculum, non debuisset dicere, non teneri, sed non posse, quod nemo asserit, nemo enim hoc periculum supponit.

Sed redeundo ad primam quæstionem, esto secunda sententia sit quidem communior, et probabilior, ut videtur, censeo tamen cum Bos. l. c. n. 52, primam sententiam esse satis probabilem, et ideò in praxi tenendam. Ratio, quia non licet sequi opinionem probabilem cum damno tertii; cum autem hîc agatur de damno prolis sivè generationis adversùs naturam, quæ jus habet, ut non impediatur generatio, cum ad hoc instituerit actum conjugalem, propterea ubi est periculum impediendi generationem, non licet uti opinione probabili; ubi enim (ut diximus l. 1 n. 33.) agitur non de honestate actionis, sed de veritate rei, illicitum est sequi (ut omnes fatentur) opinionem probabilem pro libertate, adversùs aliam stantem pro lege. Hinc neque practicè probabile puto id, quod dicunt Sanch. n. 5 et Spor. n. 491 cum Perez, Escob. Dic. et Gob. nimirùm posse mulierem in actu coitûs animum ad alia divertere, ne concitetur ad seminationem.

919 An autem, si vir se retrahat post seminationem, sed antè seminationem mulieris, possit ipsa statim tactibus se excitare, ut seminet? Negant Auctor Addit. ad Wigandt t. 16 post n. 106. ac Dian. et Rodr. ap. Boss. l. 9 n. 54 adhæretque Pal. p. 4 § 3 n. 6. (dicens id non esse licitum, si mulier posset se continere). Ratio, quia semen mulieris non est necessarium ad generationem; item quia effusio illa mulieris, utpotè separata, non fit una caro cum viro. Communiùs verò affirmant Wigandt tr. 16 n. 103 v. Solve. Less. l. 4 c. 3 n. 94 Bon. q. 4 p. 6 n. 17. in fin. cum Sanch. l. 9 D. 17 n. 10 Pot. t. 1 c. 4 n. 44. 10 Tamb. Dec. l. 1 c. 3 § 5 n. 18 Salm. c. 15 n. 80. in fin. cum Dic. Fill. tr. 10 n. 330 Spor. n. 491 Boss. c. 9 n. 55. cum Aversa, Perez, Fag. et Lean. ac Elb. p. 479 n. 425. cum Cleric. Hom. Dian. Gob. et Bosco, et non reprobat Conc p. 406 n. 11. Ratio, tum quia seminatio mulieris perti-

net ad complendum actum conjugalem, qui consistit in seminatione utriusque Conjugis; undè sicùt potest uxor tactibus se præparare ad copulam, ità etiam potest actum copulæ perficere, tum quia, si mulieres saltèm post irritationem tenerentur naturam compescere, essent ipsæ jugiter magno periculo expositæ peccandi, cum frequentiùs viri, quia calidiores, priùs seminent (sed hæc ratio non suadet, nam si hoc permitteretur uxoribus, deberet permitti etiàm viris, casu, quo mulier post suam seminationem se retraheret, et vir maneret irritatus; at DD. communiter dicunt id vetitum esse viris, ut Sanch. n. 10 Wigandt. et Bon. l. c.); tum quia, ut plures sentiunt, seminatio mulieris est necessaria, vel saltèm multùm confert ad generationem: nihil enim à natura frustraneum agitur. Omnes autem concedunt uxoribus, quæ frigidioris sunt naturæ, posse tactibus se excitare antè copulam, ut seminent in congressu maritali statim habendo; vide Conc. n. 13.

« VII. Si in loco indebito, v. g. Sacro, qui indè 920
» violetur, vel in loco publico * (Vide dicta de hoc
» puncto l. 3 num. 485. ubi diximus cum Navar.
» Vasq. Tol. Azor. Con. Pont etc. *quod, licet probabile*
» *sit, per copulam conjugalem occultam in Ecclesia non*
» *committi sacrilegium, neque Ecclesiam pollui, pro-*
» *babilius tamen est oppositum, nisi adsit necessitas,*
» *cum* Suar. Sanch. Less. Bon. Holzm. Croix, Salm.
» etc. *Etsi eo casu non tenentur Clerici ibi abstinere à*
» *divinis officiis celebrandis, nisi concubitus ille habitus*
» *publicetur, ut dicunt iidem AA. et probatur in hoc l.*
» 6 *n.* 364. *quia Ecclesia non censetur polluta quòad*
» *celebrationem Officiorum, nisi crimen sit notorium*
» *notorietate facti.*) *

» VIII. Si absque urgente causa fiat tempore inde- 921
» bito, 1 in magna solemnitate, ut Paschæ, vel pri-
» diè communionis. V. Per. d. 49 s. 2. 2. Quandò uxor
» est gravida, saltèm, si sit periculum abortûs. Nav.
» Sylv. Sanch. Conc. Fill. n. 337. Hoc enim si non
» sit, non erit saltèm mortale: quod enim tunc fine

» suo frustretur semen, non sequitur per se ex actu:
» Undè Dian. p. 3 tr. 1 R. 204 et Con. d. 34 dub. 9
» nullum peccatum agnoscunt. 3. Quandò uxor la-
» borat fluxu menstruo. Quod tamen non esse mor-
» tale, contra Azor. docet Sanch. l. 9 d. 21 n. 2. Imò
» aliqui apud Dian. l. c. ut Pont. l. 10 c. 11 et c. 14
» n. 5 et 6. docent, nec veniale esse, si periculum
» urgeat, quod Sanch. l. c. docet esse probabile; ad-
» ditque M. Perez, si ob finem honestum fiat, nul-
» lum esse; et tenêri reddere debitum uxorem, si
» maritus exigat. Vide dist. 49 sess. 3. »

922 Quær. I. An liceat Conjugi coire die Communionis? Vide quæ fusiùs diximus hoc l. 6 n. 273 et 274. ubi tenuimus, esse veniale accedere ad Eucharistiam die copulæ habitæ ob voluptatem, nisi excuset aliqua rationabilis causa. Si verò copula est habita causâ procreandæ prolis, vel etiàm incontinentiæ vitandæ, tunc est solum consilii S. Communione abstinere, ex c. Si vir 7 Canus 33 q. 7. Et sic pariter est consilii abstinere die, quo Conjux reddidit debitum; à quo autem reddendo, ordinariè loquendo, propter Communionem non potest eximi; nam aliquandò potest honestis precibus resistere. Quid autem debeat Confessarius respondere Conjugi interroganti, an teneatur reddere die Communionis? Vide d. n. 274. v. Quid. Sed post Communionem sumptam nullum est peccatum reddere. An autem petere? Alii dicunt esse veniale; alii nullum; vide ib. v. Die autem.

923 Quær. II. An diebus festivis, vel jejunii aut Rogationum sit illicitus actus conjugalis Commune est non esse vetitum tunc debitum reddere cum D. Th. suppl. q. 64 art. 7. ubi dicit: *Cum mulier habeat potestatem in corpore viri...et è converso, tenetur unus alteri debitum reddere quocumque tempore, et quacumque hora.* An autem sit vetitum petere? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent D. Th. l. c. a. 1 S. Anton. 3 p. tit. 1 c. 20 § 11 Conc. t. 10 p. 395 n. 10 item Mag. Sent Alb. M. Palud. Gers. Sylv. Tab. etc. ap. Sanch. l. 9 d. 12 n. 3. Hoc tamen sub culpa veniali, ut ait D. Th. cum aliis: non verò sub mortali, ut aliqui im-

probabiliter tenent apud Sanch. quia tempus sacrum *non est circumstantia* (ratio *S.D.*) *trahens in aliam speciem peccati, undè non potest in infinitum aggravare.* Rationem autem, cur sit veniale. assignat idem Angelicus dicens : *Actus matrimonialis, quàmvis culpâ careat : tamen, quia rationem deprimit propter carnalem delectationem, hominem reddit ineptum ad spiritualia. Et ideò in diebus in quibus præcipuè spiritualibus est vacandum, non licet petere debitum. Secunda* verò communior negat esse illicitum, et hanc tenent Sanch. l. 9 d. 12 n. 5 cum S. Bon Scoto, Cajet Arm. Soto, Ang. Valent etc. item Pont. l. 10 c. 9 per totum. Pal. p. 4 § 4 n. 5. Bon. p. 4 p. 6 n. 28. Sal. c. 15 n. 58 cum Henr. Dic. Con Aversa, Led etc. ac Boss. c. 7. n. 84 cum Azor. Reg. Fill. Perez ; etc. Ratio, quia id non habetur vetitum ullo jure : non divino, quia in festis sola opera servilia prohibentur ; non ecclesiastico, quia diebus festivis et jejunii, non obstante congressu maritali, possunt Conjuges servare ea, quæ sunt de præcepto. Quod si Canones et SS. Patres videantur iis diebus expressè prohibere usum conjugii, dicunt præfati AA. id intelligi de consilio, non de præcepto, ut multis nititur probare Sanch. cum Gloss. in Canones, et aliis Interpretibus.

Quær. III. An liceat coire Conjugibus tempore prægnationis ? Commune est, id non esse mortale, nisi adsit periculum abortûs ; ità omnes cum Sanch. l. 9 d. 22 n. 3. Pont. l. 10 c. 14 n. 7 Pal. p. 4 §. 4 n. 12 Salm. c. 15 n. 78. Ronc. p. 184 q. 3 R. 2 et Boss. c. 9 n. 33 ex D. Augustino de Bono Conjug. c. 6 ubi : *Conjugalis enim concubitus generandi gratiâ non habet culpam : concupiscentiæ verò satiandæ, sed tamen cum Conjuge, propter fidem tori, venialem habet culpam.* Idem docet D. Ambrosius in Luc. c. 1 ibi : *At verò homines nec conceptis ipsis, nec Deo parent, illos contaminant, hunc exasperant.* Notato *contaminant* ; ergò supponit S. Doctor periculum abortûs. Item D Hieron. in c. Origo, 32 q. 4. *Postquàm venter intumuerit, non perdant filios.* Item D. Th. in 4 dis. 31 in fin. in expos. lit. ibi : *Ideò Hieronymus vituperat accessum viri ad uxorem imprægnatam,* 924

non tamen ità quod semper sit peccatum mortale, nisi fortè quandò probabiliter timetur de periculo abortûs.

Censent autem Sylvest. Ang. et Tab. apud Sanch. l. c. n. 1, adesse periculum abortûs, si copula habetur circà initium conceptionis, quia ex novo coitu materia illa nondum plenè formata, facilè dispergitur: nam licet matrix post conceptionem statim claudatur, tamen (ut ait Avicenna) ex vehementi delectatione coitûs irritata, aliquandò aperitur, et materia effunditur. Hoc tamen non obstante, dicunt Pontius dict. n. 7 Pal. n. 11. Sanch. dict. n. 1 cum Ang. et Sylvest. (contra Tabien.) ac Boss. n. 18 cum Fill. Hurt. Perez, et Raynaud. quod coire cum tali periculo non reputetur mortale, quia (ut ajunt Sanch. et Bossius) cum materia non sit adhùc formata, et conjuges dent operam rei licitæ, utendo jure suo, modò abortum non intendant, damnum illud non est tantùm, ut lethalem constituat culpam. Sed hæc ratio mihi non probatur, quia cum per copulam noceatur vitæ, vel formationi prolis, Conjux tunc non habet jus ad copulam. Potiùs videtur dicendum non adesse tale periculum, quia (ut dicunt idem Sanch. n. 7. Pal. d. n. 11. Boss. d. n. 18 Holzm. p. 463 cum Illsung. et Bon. q. 6 part. 6 n. 12 cum Con. et Reg.) communiter non adest tale periculum, dum matrix recepto semine arctissimè constringitur, nec ordinariè reseratur per coitum, ut tradunt ipse Avicenna et Valverdus apud Boss. loco citato, cum Conjuges indiscriminatim accedant, et tamen abortus non succedant; undè ait Boss. quod, usquedùm non constet experientiâ, aliquam uxorem ex coitu pluries fœtum emisisse, non sit præsumendum periculum abortûs. Tantò minùs autem aderit tale periculum, si habeatur copula tempore proximo partui, ut perperam aliqui dixerunt, putantes, tunc exponi prolem discrimini suffocationis; nam veriùs (ut ait Boss. num. 30 cum Raynaudo) fœtus humanus ità secundinis involvitatur, ut eum non possit semen contingere. Hinc ait Pet. t. 4 p. 447, periculum abortûs non ità facilè præsumendum; et ideò non esse vexandos Conjuges im-

portunis interrogationibus, ut abstineant tempore prægnationis: *Quæ enim* (ait) *spes eos à concubitu avocandi? et quale non timendum periculum, si à sua bona fide perturbentur?*

Utrùm autem, secluso periculo abortûs, sit culpa venialis habere coitum cum prægnante? Affirmant D. Antonin. 3 p. tit. 1 c. 20 § 4 item Sotus, Palud. Alens. Palac. et apud Sanch. d. D. 22 n. 4. quia stante fœtu concepto, frustratur semen suo fine generationis. Idque confirmant ex auctoritate plurium SS. Patrum. Negant verò Sanch. l. c. n. 6. cum Gabr. et Henr. Bon. p. 6 n. 11. cum Fill. Pal. p. 4 § 4 n. 12. Ronc. p. 154 q. 3 R. 2. Holzm. n. 463. Elbel num. 390. et Salm. c. 15 n. 78. cum Dic. Aversa, et Diana, tum quia nullibi habetur, id per se esse vetitum; tum quia esset onus gravissimum, et res exposita innumeris periculis peccandi venialiter, si Conjuges tenerentur tamdiù abstinere ab usu conjugii, manendo in eodem toro. Respondent autem ad rationem oppositam, quod, ut coitus sit licitus in Matrimonio, sufficiat, ut per se actus sit ad generationem idoneus; quod autem ipsa non eveniat, per accidens se habet. Cæterùm mihi arridet sententia, quam tenent Pont. l. 10 c. 14 n. 7. Azor. t. 3 c. 31 q. 14 Boss. c. 9 n. 36. cum Guil. Paris. Perez, Con. Barb. Fill. Hurt. Avers. etc. et huic se adnectunt etiàm Pal. et Ronc. ll. cit. nempè quod coitus cum prægnante non possit excusari à culpa veniali, nisi adsit periculum incontinentiæ, vel alia honesta causa, juxtà dicta n. 882. Dub. 1 etc.

Quær. IV. An licitum sit Conjugibus coire tempore 925
menstrui? Hîc prænotandum, quod fluxus mulieris alius sit naturalis et ordinarius, et iste propriè dicitur menstruus, quia communiter singulis mensibus solet in fœminis accidere, et durat ut plurimùm per duos vel tres dies. Alius extraordinarius, proveniens ex aliquo morbo diuturno, qui aliquandò durat usque ad 12. dies et ultrà. Tempore fluxûs extraordinarii certum est, licere tàm reddere quàm petere: ità comuniter Sanch. l. 9 D. 21 n. 7. Pont. l. 10 c. 14 n. 6. Holzm. n. 462. Salm. c. 15 n. 76. et Boss. c. 9 n. 13.

cum Azor. Reb. Fill. Hurt. etc. ex D. Th. in 4 D. 32 q. un. art. 2 q. 2 ubi expressè hoc docet, et rationem adducit, dicens : *In fluxu menstruorum innaturali non est prohibitum ad menstruatam accedere in lege nova, tum propter infirmitatem, quia mulier in tali statu concipere non potest; tum quia talis fluxus est perpetuus et diuturnus, undè oportet, quod vir perpetuò abstineret.* Tempore autem fluxûs naturalis adsunt tres sententiæ. *Prima* damnat coitum de mortali, et hanc tenent idem D. Th. l. c. q. 3 ad 1 ubi dicit, tempore hujus menstrui peccare mortaliter tàm virum voluntariè petentem, quàm uxorem voluntariè reddentem; excipit si mulier quasi coacta debitum redderet. Eamdem sententiam tuentur S. Ronch. Alens. Scotus, Tab. Palac. etc. apud Boss. c. 9 n. 16. Probatur 1 ex Levit. c. 20 v. 18 ubi dicitur : *Qui coierit cum muliere in fluxu menstruo : et revelaverit turpitudinem ejus, ipsaque aperuerit fontem sanguinis sui, interficientur ambo.* Objiciunt huic Sanch. l. c. n. 2. et Boss. n. 16. quod lex illa fuerit cæremonialis, et ideò non obliget in Lege Evangelica. Sed respondet D. Th. dict. qu. 2 quod, licet illud præceptum fuerit cæremoniale quoad immunditiam, fuerit tamen morale quantùm ad *nocumentum* (verba S. D.) *quod in prole ex hujusmodi commixtione frequenter sequebatur.* Probat. 2 ex Can. fin. Dist. 5 ubi Gregor. Papa : *Cum et sine partûs causa, cum* (uxores) *in consuetis menstruis detinentur, viris suis misceri prohibeantur.* Probatur 3 ratione, tum quia proles eo tempore nascitura exponitur periculo nascendi leprosa, et monstruosa; tùm quia adest periculum semen frustrà effundendi, cum rarò vel numquàm eo tempore Mater sit apta conceptioni.

Secunda sententia totaliter opposita dicit, accessum ad menstruatam omni culpa carere; hanc tenent Glossa in Can. Si Caus. v. Conceptus. 33 q. 14 item Perez, Fill. et Hurt. apud Boss. n. 20. eamque Sanch. l. 9 D. 21 n. 7. putat æquè probabilem ac tertiam, quam mox referemus. Ratio, quia hodiè id nullo jure prohibetur; non Divino, cum lex Levitici, adveniente

lege nova, jam cessaverit. Nec obstare dicunt, quod prohibitio illa non cessaverit, quatenùs fuit moralis propter vitandum damnum prolis, nam respondent, quod testetur S. Hier. in 18. Ezech. rationem prohibitionis in Levitico fuisse, quia illo tempore, ob sanguinem fœmineum infectum ex coitu, fœtus leprosi, et elephantiaci nascebantur; sed hodiè incertum est adesse damnum, et multò certiùs est, mulierem tempore menstrui non concipere, ut dicunt Sanch. Pal. Boss. et Salm. ll. cc. ac demùm, etiàmsi concipiat cum aliquo damno prolis, dicunt Sanch. l. 9 D. 21 n. 7. et Boss. c. 9 n. 22. id non obstare, quia meliùs est prolem sic nasci, quàm non nasci; fortè enim postmodum non gigneretur, vel non esset eadem proles, undè proles beneficium recipit, non damnum; nec obstat dicere, quod, si non proli, saltèm sic inferatur damnum naturæ, quæ postulat, ut proles modo convenientiori generetur: nam respondent, quod, si non inferatur damnum proli, neque inferatur naturæ. Non probibetur igitùr jure Divino; non jure Ecclesiastico, nam ad textum Gregorii respondet Pontius l. 10 c. 14 n. 6. prohibitionem illam Ecclesiasticam hodiè exolevisse; imò verbum illud Pontificis, *prohibeantur*, explicatur ab aliis, ut dicit ibi Glos.: *prohibeantur, idest sub forma prohibitionis dissuadeantur*. Nec jure naturali, quia licet sit facile periculum eo tempore frustrandi semen, tamen ad coitum cohonestandum non rèquiritur, ut ex eo sequatur generatio, sed sufficit, quod coitus ille per se sit aptus generationi, esto per accidens semen dispergatur, ut accidit in accessu ad mulierem prægnantem, aut sterilem. Neque (ajunt) in tali coitu adest indecentia culpabilis, nam (ut dicit Perez) illa est potiùs materialis. Hinc concludunt, nullo modo peccare Conjuges, si eo tempore coeant, non jam ex affectu libidinis (quod non posset excusari à veniali,) sed ut utantur jure suo cum moderata delectatione.

Tertia demùm sententia communissima et probabilior dicit, coitum tempore menstrui non esse mortale, sed non excusari à veniali; ità S. Antonin. 3

part. tit. 1 c. 20 § 3. Nav. c. 16 n. 32. Conc. p. 398 n. 20. Pont. l. 10 c. 14 n. 6. Pal. p. 4 § 4 n. 8. Ronc. p. 184 q. 3. Resp. 3. Holz. n. 462. Bon. p. 5 n. 9 cum Henr. Led. et Rodr. Salm. c. 15 n. 76. cum Aversa. Vivald. Cornejo, et Soto, Boss. c. 9 n. 22. cum Sa, Con. Palud. Reg. Vill. Vega, Graff. etc. ac Sanch. Dict. D. 21 n. 5. et cum Cajet. Abul. Arm. Vict. et Lopez. Quod non sit mortale, probat ratio adducta mox suprà pro secunda sententia. Quod autem sit veniale probatur, quia talis concubitus, cum nolint Conjuges expectare tempus generationi aptius, et jam brevi adventurum, involvit quamdam turpitudinem, et deordinationem, cum fœmina tunc sit inepta commodæ receptioni et retentioni seminis, et ideò coitus tunc minùs convenit fini generationis. Conveniunt autem Nav. Pal. Sanch. Salm. ll. cc. et Boss. n. 15. cum Hurt. quod nullum sit peccatum coire tali tempore, si adsit aliqua causa turpitudinem illam cohonestans, nempè ad vitanda dissidia, aut incontinentiam in se vel in altero, aut alia similia.

An autem casu, quo nulla adsit causa, uxor menstruata possit, et teneatur debitum reddere, si maritus monitus nolit desistere? Affirmant Pal. p. 4 § 4 n. 9. cum Con. Salm. c. 15 n. 77. et Sanch. D. 21 n. 96 cum Pal. Soto, Led. etc. qui citat pro se etiàm D. Th. D. 32 art. 2 q. 3 sed non benè, ut mox videbimus. Verùm probabiliùs negandum cum Pontio c. 14 n. 5. et Bon. p. 6 n. 10. qui citat Sylv. Reb. et Henr. Ratio, quia cum culpa, etiàmsi venialis, se teneat ex parte actûs, probabilius non tenetur conjux, neque potest licitè debitum reddere : vide dicenda n. 946. Nec contrarius est nostræ sententiæ D. Th.. nam l. c. in resp. ad 3 dicit, tunc uxorem posse et tenêri ad reddendum, *quandò majus periculum timeretur in non reddendo*. Sed hoc non supponitur in nostro casu.

926 Quær. V. An sit illicitum coire tempore purgationis post partum? Certum est non tenêri Conjuges hodiè observare tempus purgationis præscriptum Lev. 12 ubi, cum mulier arcebatur ab ingressu Templi per

40 dies in partu masculi, et 80 fœminæ, videtur eo tempore fuisse ei etiàm interdictus Conjugii usus. Sed hoc præceptum jam cessavit, et sicùt hodiè puerperæ non tenentur abstinere ab ingressu Ecclesiæ, ut dicitur in c. un. de Purific post part. ità nec à Conjugii usu, ut communiter dicunt Sanch. l. 9 d. 22 num. 8 Boss. c. 7 n. 130 et alii passim cum S. Anton. 3 part. tit. 1 c. 20 § 4 in fin. qui tamen addit, hoc non obstante, posse mulierem abstinere ab Ecclesiæ ingressu et auditione Missæ, ubi talis est consuetudo, toto eo tempore, vel saltèm per sex hebdomadas, ut testantur esse communem usum, Sporer, et Elbel, vide dicta l. 3 n. 330. ver. Benè. Circà quæsitum autem triplex adest sententia. *Prima* dicit, esse mortale, et hanc tenent Butrius, et Alexander de Nevo, apud Sanch. l. c. D. 22 n. 9. Ratio, tum quia in c. c. fin. Dist. 5. D. Gregorius id expressè vetitum declaravit, dicens : *Nisi purgationis tempus priùs transierit, viris suis non debent admisceri.* Tum quia damnum infertur proli, si eo tempore concipiatur, ut ait Galenus ap. Pontium l. 10 c. 14 n. 8. *Secunda* sententia dicit, nullum esse peccatum; ità Sanch. n. 11. cum Ang. Henr. Palac. Turrecr. Holzm. n. 464. ac Fill. Perez, Vill. et Hurt. apud Boss. c. 9 n. 42. Quia (ut ajunt) hujusmodi immunditia est tantùm materialis, non moralis. *Tertia* sententia probabilior, et communior, quam tenet S. Antonin. l. c. cum Ricch. et Pet. de Palud., Pont. d. n. 8. Pal. p. 4 § 4 n. 16. Ronc. p. 184 q. 3 R. 3. Boss. n. 44. cum Azor. Ochag. et Led. item Sot. Palud. Tab. Lop. etc. apud Sanch. n. 10. dicit, esse veniale, non autem per se mortale. Est veniale, quia talis coitus continet aliquam indecentiam; Undè nisi excuset causa honesta, nempè periculum incontinentiæ, vel dissidii, vel alia similis, nequit ab omni culpa excusari. Non autem est mortale per se loquendo, quia talis indecentia non videtur tanta, ut mortalem culpam inducat. Ad prohibitionem verò D. Greg. respondet Pont., illam hodiè exolevisse; At D. Ant. cum Guil. respondet, eam fuisse de congruitate,

non de præcepto. Ad rationem autem nocumenti prolis respondetur, quod non sit futurum, ut tale damnum accidat, cum difficile sit eo tempore mulierem concipere; vel non sit futurum grave. Dicitur autem *per se loquendo*, nam poterit aliquandò esse mortale, si ex concubitu gravis morbus, vel notabilis aggravatio morbi immineret, ut dicunt S. Anton. et Sanch. n. 11. cum Palud. Sylves. Ang. etc. Hujusmodi periculum etiàm prudenter timeri potest, ut ait Ronch. si coitus habeatur statim post partum; nempè eodem die vel sequenti, ut Medicus valdè peritus mihi asseruit.

927 « Ex dictis casibus consequenter resolvitur, licitum esse uti Matrimonio. I. Prolis causâ, etsi hæc » non necessariò debeat intendi, dum exercetur, » dummodò positivè non impediatur. Imò etiàm ali» quandò simplici affectu licitè excludatur, v. gr. à » paupere, ne nimium prolibus gravetur. II. ad vi» tandum periculum incontinentiæ in se, vel com» parte, Mart. Perez d. 40 s. 2 ex Conin. Pont. Hur» tad. etc. contrà Sanch. qui vult esse veniale, nisi » tamen stimuli carnis aliter sedari non possint. » *(Vide dicta n. 882 D. 1 *iidem enim fines, quos ha» bere licet ad Matrimonium contrahendum cohones» tant etiàm petitionem copulæ.*)* III. Valetudinis » causâ, vel propter alios fines extrinsecos: quia ho» nestum ex natura sua, et relatum ad unum finem, » licitè refertur ad alium, isti non repugnantem, ut » docent Sa, Conin. Laym. l. 5 t. 1 p. 3 c. 4. Mart. Perez » d. 49 sect 2 n. 4. Vide Diana, p. 2 t. 4 R. 218. So» lius tamen sanitatis causâ uti, probabile est esse » veniale, ut docent S. Th. Henr. Laym. l. c. contra » Mart. Per. etc. II. cc. *(V. n. 883. Dub. 2.)* »

928 Hîc quæritur I. An aliquandò vir teneatur petere? Per se loquendo non tenetur petere; tenetur verò per accidens, nimirùm si uxor tacitè exigat; puta si ostendat aliquod indicium, quo tacitam petitionem significet; quia in mulieribus ob innatam etiàm verecundiam talia signa habentur pro vera petitione, ità communiter Sanch. l. 9 D. 2 n. 3 et alii universè ex

D. T. Suppl. 3 q. 64 art. 2 ubi : *Quandò vir percipit per aliqua signa, quod uxor vellet sibi debitum reddi, sed propter verecundiam tacet...tenetur reddere.* E converso rectè dicit Sanc. num. 5 cum Soto et Palao. ex eodem D. Th. in 4 D 32 q. un. art. 3 ad 2, non tenêri mulierem reddere viro, nisi hic expressè petat, cum enim non pudeat viros expressè exigere, benè possunt uxores præsumere, quod viri expressè non petentes nolint ipsas obligare ad petendum; imò ego sentio, nec posse, quia nequit maritus obstringere mulierem, ut cum tanta sua erubescentia debitum petat. Rectè tamen excipit Sanch. l. c. cum S. Anton. Nav. Sylv. et Manuel, nisi talis erubescentia potiùs præsumatur aliquandò (quod cæterùm raro accidit) esse ex parte viri, quam fœminæ; puta si illa esset maximæ auctoritatis, aut feræ conditionis, et vir valdè pusillanimis ac verecundus. Regulariter tamen (benè subdit Sanchez) non tenetur uxor reddere, nisi evidenter ei constet de hac pusillanimitate et pudore mariti.

Quær. II. An uxor teneatur aliquandò petere debitum? Certum est primò, ordinariè non tenêri Uxorem ad petendum, quia hoc est mulieribus notabiliter inverecundum. Certum secundò, quod, cum alter Conjux est in periculo incontinentiæ, tàm vir quàm uxor teneantur petere, ad liberandum alterum à periculo; ità communiter Pontius l. 10 c. 2. nu. 3. Sanch. l. 9 D. 2 n. 9 cum Soto, Adr. etc. ac Boss. c. 1 n 17 cum Fill. Henr. etc. Sed dubium fit, an teneatur uxor tunc petere ex charitate, vel ex justitia? *Prima* sententia, quam tenent Pontius l. c. et Boss. n. 21 cum Led. Henr. Diana, et P. Soto, dicit, tenêri ex justitia. Ratio, quia, cum teneantur Conjuges servare bonum fidei, quandò alter est in periculo incontinentiæ, tunc esto non petat alter, ipsa tamen necessitas petit, ut bonum fidei servetur vitando alterius incontinentiam; ideòque tunc potiùs est redditio, quàm petitio debiti. Confirmatur exemplo, si enim Medicus teneatur ex contractu mederi ægroto, tenetur ex justitia exhibere ei medicinam, quàmvis ille non petat. Et huic sen-

tentiæ videtur adhærere D. Thom. Suppl. q. 49 a. 5 ad 2 ubi dicit : *Si aliquis per actum Matrimonii intendat vitare fornicationem in Conjuge, non est aliquod peccatum, quia hæc est quædam redditio debiti, quæ ad bonum fidei pertinet. Secunda* verò sententia, quæ videtur probabilior, et quam tenent Sanch. dict. D. 2 n 7 cum Pal. et Durando, ac Con. apud Boss. n. 22 dicit tenêri tantùm ex charitate. Ratio, quia ubi nulla est petitio alterius Conjugis expressa vel tacita, nulla adest obligatio justitiæ ad reddendum. Ad bonum autem fidei Matrimonii spectat quidam, ut Conjux non adulteretur, non verò ut avertat alterum ab adulterio; licet enim hoc etiàm quodammodò pertineat ad bonum fidei, non tamen ità pertinet, ut strictè obliget ex justitia ad petendum; ideò à D. Thom. hujusmodi petitio non dicitur absolutè redditio, sed *quædam redditio debiti*; et hoc adducit S. Doctor tantùm ad excusandum petentem. si petat ad vitandam incontinentiam in altero, non verò ad obligandum ut petat. Nec obstat exemplum Medeci : Medicus enim tenetur utique præbere medicinam infirmo non petenti, quia ex contractu se obligavit ad eum curandum; Conjux autem se obligavit ad non frangendam fidem, non verò ad impediendum alterum, quominùs fidem frangat. Ex hac sententia infertur, quod Conjux, cum non teneátur ex justitia, sed tantùm ex charitate eo casu ad petendum, non teneatur petere cum magno incommodo; hinc probabiliter tunc excusatur uxor à petendo, si in hoc magnam verecundiam subire deberet.

93. Quær. III. An Conjux prohibitus à petendo ratione voti, vel affinitatis aut cognationis spiritualis post Matrimonium contractæ, possit quandoque licitè exigere debitum? id admittunt communiter DD. cum Sanch. l. 9 D. 7 n. 5. (qui citat. *Jo, Andr. Præpos. Adrian. Victor. etc.*) si adsit periculum incontinentiæ in altero Conjuge: Imò dicunt Boss. c. 1. n. 261. et idem Sanch. n. 11 cum Pe. Sot. Henr. Palac. Angles. etc. tunc tenêri petere, quia hæc obligatio oritur ex ipsa institutione Matrimonii. Idem admittunt etiàm

communiter S. Thom. in 4 D. 38 q. 1 a. 3 q. 2 ad 4 Boss. c. 1 n. 261 et Sanch. D. 8 nu. 1 cum Sa, Sylv., Ang. Turrecr. Henr. Led. etc. posse Conjugem impeditum petere, si alter interpretativè exigat. nempè quandò *mulier* (ut ait Thom.) *verecunda est, et vir sentit ejus voluntatem de debiti redditione.* Tunc enim potest Conjux impeditus se offerre, quia tunc potiùs est reddere, quàm petere. Quoties autem liceat ei se offerre? Led. apud Sanch. dicit, hoc licere quater in Mense; sed meliùs Boss. n. 260 et idem Sanch. cum Victoria, dicunt, id ex circumstantiis esse pensandum, nempè ex majori vel minori propensione alterius ad venerem. Censent autem idem Boss. n. 263 et Sanch. n. 2 cum Ang. non licere marito voto impedito se ad coitum offerre, quandò uxor ei concessit licentiam vovendi castitatem, quia tunc censetur ipsa cessisse jure suo, nempè quod vir in ejus gratiam debitum petat; nisi (excipiunt Sanch. et Bossius, contra Conin. et Pal.) uxor esset in periculo incontinentiæ, quo casu dicunt, quod vovens teneatur petere ex obligatione orta, et suprà dictum est, ex ipsa institutione Matrimonii.

An autem liceat petere Conjugi impedito, si ipse sit in periculo incontinentiæ? Affirmant Viguerius, et Quintanad. apud Boss. n. 262 maximè si ille esset impeditus ratione affinitatis, vel cognationis spiritualis, et commodè non posset haberi dispensatio, esset que periculum in mora, quia lex Ecclesiastica in tanto discrimine non obligat. Negant verò Sanc. nu. 7 cum Guttier et Cov. Boss. n. 262 cum Coninc. etc. quia periculum incontinentiæ est quidem justa causa dispensandi, non autem coeundi. Sed prima sententia respectu ad impedimentum ab Ecclesia impositum, mihi non videtur improbabilis, si reverà dispensatio brevi obtineri nequeat, et magnum periculum sit in mora; idque magis firmatur ex quæst. seq.

Quær. IV. An liceat Conjugi excommunicato petere debitum? et an petere ab excommunicato? Quod liceat Conjugi petere ab excommunicato, certum est ex 931

c. Quoniam multos Caus. 11 q. 3 ubi D Greg. VII. expressè id concedit. An autem liceat excommunicato etiàm petere? Negat Glos. in c. cit v. Uxores, et apertè videntur consentire Archid. Sylv. Lop. et Tab. apud Sanch. l. 9 D. 14 n. 19, quia in Bulla Martini V. *Ad evitanda*, excommunicatis, quòad communicationem cum Fidelibus, nullum privilegium conceditur. Sed communiter et veriùs affirmant Suar. de Censur. D. 15 sess. 4 n. 9. Bon. eod. tit. 2 D. 2 p. 6 § 2 n. 20 Sanch. n. 20 cum Henriq. et Ugol. ac Boss. o. 1 n. 282 cum Palud. Sayr. Con. Avila, Fill. Bordon. etc. Ratio, quia lex Ecclesiastica non obligat cum tanto periculo, in quo esset quidem excommunicatus, se ipse non posset separari ab altero Conjuge (ut reverà non potest), et non posset petere.

932 « Quæres, an, et quandò liceant tactus, aspec» tus, et verba turpia inter conjuges?

» Resp. Tales actus per se iis licent; quia cui lici» tus est finis, etiàm licent media, et cui licet con» summatio, etiàm licet inchoatio. Undè licitè talibus » naturam excitant ad copulam. Quod si verò separa» tim, et sine ordine ad copulam, verbi gratià, vo» luptatis causâ tantùm fiant, sunt venialia peccata, » eò quod ratione statûs, qui illos actus cohonestat, » habeant jus ad illos: nisi tamen, ut sæpè contin» git, sint conjuncti cum periculo pollutionis, aut » conjuges habeant votum castitatis, tunc enim sunt » mortalia, ut dictum suprà l. 3 t. 4 c. 2 d. 4. Dian. » p. 3 t. 4 R. 204 et 216.

Undè resolves.

933 » 1. Conjux venialiter tantùm peccat 1. Tangendo » seipsum ex voluptate, ex tactum non ità expressè » referendo ad copulam, ut contra Vasq. et alios pro» babiliter docet Sanch. l. 9 d. 44. 2. Oblectando se » venereè, sine periculo pollutionis de actu congugali » cogitato, dum abest compars, vel actus exerceri » non potest. Fill. Laym. Tann. Malder cum Dian. » p. 3 t. 4. Res. 224 contra Navar. Azor, etc.

» 2. Peccat graviter, 1. Vidua, quæ se venereè » oblectat de copula olim habita : quia est illi illicita » per statum. 2. Bigamus, qui in actu conjugali, cum » secunda exercito; repræsentat sibi priorem, et de ea » carnaliter delectatur, quia est permixtio cum aliena. » Laym. l. 1 t. 9 c. 6 vide suprà l. 3 t. 4 c. 2 et l. 5 » c. 1 d. 2 a. 2 *(Et idem diximus l. 5 n. 24 de Spon» sis, *quibus illicitum est delectari de futura*, *etiàm ex* » *appetitu rationali*, *etsi non carnali.*) * »

Quær. I. An sint mortales tactus et aspectus turpes inter Conjuges propter solam voluptatem, sine ordine ad copulam, si non adsit periculum pollutionis? Affirmant S. Antonin. Sylv. Margar. etc. apud Sanch. l. 9. D. 44 n. 11. quià (ut dicunt) omnis actus venereus, non relatus ad copulam conjugalem est mortalis. Negat verò sententia communis et verior, eamque tenent Laym. l. 3 s. 4 n. 12. Pal. p. 4 §. 2. Less. l. 4 c. 3 n. 125. Bonac. q. 4 p. 8 n. 12. Sporer n. 502. Sanch. dict. D. 44 n. 12 cum Albul. Vict. Ang. Arm. Sa, Medi. Led. etc. Salm. c. 15 n. 84 cum Henr. Aversa, Perez, et Diana. Boss. c. 7 n. 157 cum Vasq. Fagn. Vill. et Hurt. ac Croix n. 341 cum Soto, Tol. Cajet. Con. Fill. et pluribus aliis. Ratio, quia status conjugalis sicùt cohonestat copulam, ità etiàm hujusmodi tactus et aspectus; aliàs enim, cum sit tanta inter Conjuges societas, et ipsi multoties non possint coire, jugibus periculis essent expositi, si tales actus essent eis graviter illiciti. Sicùt autem delectatio quæsita in copula culpam venialem non excedit, ità etiàm in his tactibus et aspectibus. Et hoc etiamsi copula tunc ipsis esset vetita ob morbum, vel esset impossibilis ob impotentiam quæ supervenisset, ut dicunt Sanch. n. 20 et 22 Croix n. 339 et Boss. 199 cum Con. Fag. Avers. Fill. Vill. etc. quia cum copula sit licita inter Conjuges, tactus inter ipsos non possunt esse graviter illiciti. Secùs verò dicendum, si Conjux esset ligatus voto castitatis, quia tale votum excludit omnem voluptatem veneream voluntariè captam; ità communiter Sanch. d. D. 44 n. 26 et Boss. c. 7 n. 201 cum Vasq. Fil. Con. et aliis.

An autem idem procedat, si Conjux sit impeditus à copula ob affinitatem vel cognationem spiritualem contractam? Affirmat Aversa apud Boss. n. 200, quia cui vetita est copula, vetiti etiàm sunt tactus, qui sunt dispositiones ad copulam. Sed negat Bossius ibi cum Fag. Fill. et Perez, quia lex prohibens copulam, cum sit pœnalis, aut inhibitiva, non est extendenda ad tactus. Cæterùm in praxi impeditus ordinariè debet abstinere ab hujusmodi tactibus, præsertim turpibus, ob periculum proximum vel pollutionis, vel petitionis copulæ, contra prohibitionem petendo.

934 Quær. II. Quid, si Conjuges ex his turpibus actibus prævideant pollutionem secuturam in se vel in altero. Plures adsunt sententiæ. *Prima* sententia, quam tenent Sanch. l. 9 D. 45 ex n. 34 Fill. tr. 3 c. 9 n. 356. Viva q. 7 art. 4 n. 4 Escob. l. 26 n. 207 Elbel n. 393. cum Herinex et Spor n. 500. cum Perez, et Gob. id excusat ab omni culpa etiàm in petente, si pollutio non intendatur, nec adsit periculum consensûs in eam; et modò tactus non sit adeò turpis, ut judicetur inchoata pollutio (proùt esset digitum morosè admovere intrà vas fœmineum); ac prætereà adsit aliqua gravis causa talem tactum adhibendi, nempè ad se præparandum ad copulam, vel ad fovendum mutuum amorem. Ratio, quia tunc justa illa causa tales actus cohonestat, qui alioquin non sunt illiciti inter Conjuges; et si pollutio obvenit, hoc erit per accidens. Dicitur *si adsit gravis causa*, nam si non adsit, prædicti actus non excusantur à mortali. *Secunda* sententia. quam tenent Pal. p. 4 § 2 n. 2 Bos. c. 7 n. 213 et Salm. c. 15 n. 86 cum Soto, Cajet Dec. Led. Hurt. Aversa, et communi, ut asserunt, distinguit et dicit esse mortale tactus impudicos, si prævideatur pollutio ex eis proventura; quià, cum hi proximè influant ad pollutionem, et non sint per se instituti ad fovendum affectum conjugalem, censentur voluntarii in causa; secùs si sint pudici, ut oscula et amplexus, quia actus isti per se inter Conjuges sunt liciti, cum per se apti sint ad fovendum conjugalem amorem. *Ter-*

tia sententia, quam tenet Diana p. 6 tr. 7 R. 65. cum Propos. et Vil. dicit, tactus tàm impudicos quàm pudicos esse mortalia, si prævideatur periculum pollutionis. Ratio, quia ideò tactus licent inter Conjuges, in quantùm quæruntur intrà limites Matrimonii, in quantùm nihil sequitur repugnans fini et institutioni seminis: cum autem prævidetur seminis dispersio, licet non intendatur, qualescumque tactus sunt illiciti.

His sententiis positis, puto probabiliùs dicendum, quod tactus turpes intèr Conjuges cum periculo pollutionis, tàm in petente quàm in reddente sint mortalia: nisi habeantur, ut Conjuges se excitent ad copulam proximè secuturam, quia cum ipsi ad copulam jus habeant, habent etiàm jus ad tales actus, tametsi pollutio per accidens copulam præveniat. Tactus verò pudicos etiàm conseo esse mortalia, si fiant cum periculo pollutionis in se vel in altero, casu quo habeantur ob solam voluptatem, vel etiàm ob levem causam; secùs si ob causam gravem, puta si aliquandò adsit urgens causa ostendendi indicia affectûs ad fovendum mutuum amorem, vel ut Conjux avertat suspicionem ab altero, quod ipse sit ergà aliam personam propensus. Probabiliter dicunt Sanch. d. D. 45 n. 34. Boss. d. n. 203 et Escob. n. 207. In reddente tactus etiàm impudicos, nisi sint tales, ut videantur inchoata pollutio, esse licitos, quàmvis adsit periculum pollutionis in alterutro, quia tunc reddens dat operam rei licitæ, ad quam obligatur propter jus petentis, qui tametsi peccet, non tamen jus amittit, cum culpa se teneat ex parte personæ, juxta dicenda ex n. 944.

An autem sit semper mortale, si vir immittat pudenda in os uxoris? Negant Sanch. l. 9 D. 17 n. 5 et 935
Boss. cap. 7 n. 175 et 193. cum Fill. ac Perez, modò absit periculum pollutionis. Sed veriùs affirmant Sporer de Matrim. n. 498 Tamb. lib. 7 c. 3 § 5 n. 33 et Diana p. 6 tract. 7 R. 7. cum Fagund. tum quia in hoc actu ob calorem oris adest proximum periculum pollutionis, tum quia hæc per se videtur nova species luxuriæ contra naturam (dicta ab aliquibus *irrum-*

natio); Semper enim ac quæritur à viro aliud vas, præter vas naturale ad copulam institutum, videtur nova species luxuriæ. Excipit tamen Sporer l. c. cum Fill. et Marchant. si id obiter fiat; Et hoc reverà sentire videtur etiàm Sanch. dum excusat actum illum à mortali, si cesset omne periculum pollutionis. Excipit etiàm Pal. p. 4 § 2 n. 6. si vir hoc faceret, ut se excitet ad copulam naturalem; Sed ex prædictis neutrum admittendum puto. Eodem autem modo Sanch. l. c. n. 32. in fin. damnat virum de mortali, qui in actu copulæ immitteret digitum in vas præposterum uxoris, quia (ut ait) in hoc actu adest affectus ad sodomiam. Ego autem censeo, posse quidem reperiri talem effectum in actu, sed per se loquendo hunc effectum non agnosco in tali actu insitum. Cæterùm graviter semper increpandos dico Conjuges hujusmodi fœdum actum exercentes.

986 Quær. III. An sint mortalia tactus turpes, quos Conjux habet cum seipso, altero absente, et secluso periculo pollutionis? *Prima* sententia negat, quam tenent Pal. p. 4 §. 2 n. 5, Escob. n. 201. Boss. c. 7 n. 205 et 297 cum Perez, Hurt. et Ochag. ap Sanch. lib. 9. D. 44 n. 15 cum Palud. et Lopez; et pro hac sententia Salm. c. 15 n. 87 citant etiàm D. Th. qu. 6 de Bon. Matr. dub. 26 n. 188. Ratio; quia hujusmodi tactus ab ipso statu conjugali cohonestantur, cum de natura sua ordinentur ad copulam; et ideò, secluso periculo pollutionis, non possunt esse in Conjuge graviter illiciti, etsi copulam de præsenti ipse non posset consummare. *Secunda* verò sententia probabilior, et in praxi omninò suadenda affirmat, et hanc tenent Laym. tr. 3 c. 6 n. 12 in fine, Diana p. 3 tr. 4. R. 215 (quàmvis hic Auctor sit valdè benignus) Spor. n. 503 cum Arm. et Vasq. ac Salm. cum Avers. Sanctio, Salas, Montesin. Dic. et Ant. à Sp. S. Ratio, tum quia Conjux non habet jus per se in proprium corpus, sed tantùm per accidens, nempè tantùm, ut possit se disponere ad copulam; undè cum copula tunc non sit possibilis, tactus cum seipso omninò ei sunt illiciti; tum quia

tactus pudendorum, quandò fiunt morosè, et cum commotione spirituum, per se tendunt ad pollutionem; suntque proximè connexi cum ejus periculo.

Quær. IV. An sit mortalis delectatio morosa in Conjuge de copula habita vel habenda, quæ tamen non possit haberi de præsenti? Adsunt tres sententiæ. *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Pont. l. 10 c. 16 n. 21. Wigandt tr. 4 n. 59. Sylv. ac Vega, Rodr. et Dic. apud Salm. c. 15 n. 88, qui probabilem vocant. Ratio, quia talis delectatio est quasi inchoata pollutio, quæ, cum eo tempore non possit haberi modo debito, omninò fit illicita. *Secunda* verò sententia communior negat, eamque tenent Pon. p. 4 qu. 8 n. 12. Escob. n. 204. Spor. n. 505. Croix n. 337 cum Suar. et Gers. Boss. c. 1 n. 215 cum Fill. et Perez, et Sanch. l. 9. D. 44 n. 3 cum S. Anton. Palud. Arm. Cajet. Met. Viguer. Tab. et communi, ut asserit, ut que fatetur etiàm Pontius, item Conin. Avers. Gabr. et Dian. apud Salm. c. 15 n. 89, qui etiàm probabilem putant. Hæc sententia dicit, talem delectationem non esse mortalem, si absit periculum pollutionis, sed tantùm venialem. Est venialis, quia ipsa caret debito fine, cum non possit ordinari ad copulam præsentem. Non est autem mortalis, quia delectatio sumit suam bonitatem vel malitiam ab objecto; et cum copula sit licita Conjugatis, non potest esse eis graviter illicita illius delectatio. Et huic expressè favet id quod ait D. Th. de Malo q. 15 art. 2 ad 17 ubi: *Sicùt carnalis commixtio non est peccatum mortale conjugato, non potest esse gravius peccatum consensus in delectationem, quàm consensus in actum.* Idque admittit Spor. etiàmsi habeatur delectatio venerea orta ex commotione spirituum. *Tertia* demùm sententia, quam tenent Salm. d. c. 15 n. 90 distinguit et dicit, quod, si delectatio sit absque commotione spirituum, non erit mortalis; secùs si cum commotione et titillatione partium. 937

Ego meum judicium proferam. Si delectatio habeatur non solùm cum commotione spirituum, sed etiàm cum titillatione seu voluptate venerea, sentio cum

Conc. p. 408 n. 10 (contra Sporer ut suprà) eam non posse excusari à mortali, quia talis delectatio est proximè conjuncta cum periculo pollutionis. Secùs verò puto dicendum, si absit illa voluptuosa titillatio, quia tunc non est delectationi proximè annexum periculum pollutionis; etiàmsi adsit commotio spirituum; et sic reverà sentit Sanch. l. c. n. 4 cum Vasq. cum ibi non excuset delectationem cum voluptate venerea, sed tantùm (ut ait) cum commotione et alteratione partium absque pollutionis periculo. At quia talis commotio propinqua est illi titillationi voluptuosæ, ideò maximè hortandi sunt Conjuges, ut abstineant ab hujusmodi delectatione morosa. Item advertendum, eam esse omninò illicitam in Conjuge, qui esset obstrictus voto castitatis, ut dicunt communiter Sanch. d. D. 44 n. 26 et Boss. c. 7 n. 201 cum Vasq. Fill. et aliis.

ARTICULUS II.

An Actus conjugalis sit præceptus, et debitus.

938 *Conjuges per se tenentur reddere, et quandoque etiàm petere.*

939 *Tenentur etiàm ad cohabitationem, nisi adsit justa causa excusans. Dub. 1. An possit Vir expellere uxorem ob dotem non solutam? Dub. 2. An teneatur eam alere, non soluta dote? Dub. 3. An si ipsa adulterium commiserit?*

940 *De obligatione reddendi debitum. Q. I. An sit mortale negare debitum semel, vel bis? Quid si alter remissè petat, vel si precibus cedat? Quid si immoderatè petat? Quid si alter differat reddere ad breve tempus?*

941 *Q. II. An multiplicitas filiorum possit esse causa justa negandi debitum?*

942 *Peccat Conjux reddens se impotentem.*

943 *Qu. I. An Conjux teneatur reddere alteri illicitè petenti?*

944 *Dub. 1. Quid si culpa se tenet ex parte petentis, nempè si ille habeat votum castitatis, etc.?*

945 *Dub. 2. Quid si petens sit incestuosus?*

946 *Qu. II. An Conjux teneatur reddere petenti cum sola culpa veniali?*

947 *Qu. III. An liceat reddere vel petere à viro volente seminare extrà vas post copulam inceptam?*

948 *An Conjux teneatur et possit reddere, si mutuo cum altero voverint castitatem? Quid si alter sit amens, vel ebrius?*
949 *Incestuosus, et vovens castitatem non potest petere, sed tenetur reddere.*
950 *Conjux non tenetur reddere cum gravi damno suo, vel prolis. An teneatur reddere alteri laboranti morbo contagioso? Quid si damnum sit leve, et alter sit leprosus? Quid si damnum sit grave? An tunc possit reddere? Ex quibus causis possit Conjux reddere cum gravi periculo salutis?*
951 *An Conjux possit reddere cum periculo prolis?*
952 *An teneatur reddere uxor laborans febri, vel tempore menstrui, aut prægnationis, aut si alter petat modo innaturali?*
953 *Quid, si uxor experta sit in pariendo periculum mortis, vel, se filios parere mortuos?*
954 *An aliquandò liceat impedire generationem? Quandò peccet uxor surgens, aut mingens statim post copulam? Dub. 1. An puella oppressa possit statim expellere semen? Dub. 2. An liceat copulari senibus, vel infirmis, plerumque non valentibus seminare intrà vas.*

» Resp. I. Etsi conjuges nulla lege obligentur ad 938
» usum Matrimonii, tenentur tamen per se ex justitia sibi reddere debitum, si alter ab altero expressè, vel tacitè, verecundiâ scilicet obstante, petat. Ratio prioris est, quia non tenetur uti suo jure. Ratio posterioris sequitur ex natura contractûs mutui. S. Th. in 4 d. 32 q. 1 art. 2 etc. communiter ex 1. Cor. 7.

Undè resolves.

» 1. Neuter tenetur, per se loquendo, ad petendum debitum, etsi per accidens aliquandò teneatur, vel ex charitate, v. g. ad avertendum periculum incontinentiæ imminens conjugi: Vid. Perez d. 50 s. 2. n. 4 et 5. *(Vide dicta n. 928 et 929) vel ex justitia legali, eò quod salus publica periclitetur, nisi proles nascatur.

» 2. Conjuges tenentur ad cohabitationem, nec 939
» potest alter ab altero invito diutiùs abesse, sine necessitate; quia hæc obligatio sequitur ex obligatione

» reddendi debitum Sanch. l. 9 d. 4. Conin. d. 2 n.
» 19. Perez d. 50 n. 3. »

Certum est, Conjuges tenêri ex obligatione justitiæ ad cohabitandum in eadem domo, mensa, ac toro; vide Sanch. l. 9. D. 4 n. 2 et Boss. c. 6 § 7 ex n. 2. Hinc infert, neutrum conjugum posse aliò discedere, altero invito, ad longum tempus, ut habetur ex c. 1 de Conj. lepros. Nisi adsint justæ causæ, nempè ob bonum publicum, vel ad alendum aut tuendum familiam, vel ad vitandum damnum ab inimicis, ut dicunt Sanch. n. 12. Laym. c. 1 n. 3. Pal. p 5 §. 1 et Boss. n. 4 et 6 cum Aversá, Vill. et aliis. Dixit autem Boss. n. 12 cum Tolet. et Sayro, quod, si vir diù deberet alibi manere, teneretur, si commodè potest, uxorem eò adducere, ut secum cohabitet. An autem uxor teneatur sequi virum propter cohabitationem? Vide dicenda n. 976.

Vir potest suscipere brevem peregrinationem devotionis causâ, etiàm invita uxore; hoc tamen non potest uxor sine consensu viri, cum ipsa sit subjecta illius voluntati, et non deceat statum mulierum peregrinari; ità Sanch. n. 15. Pal. n. 3. et Boss. n. 8 cum Laym. Vill. Fag. et Perez ex D. Th. Quodlib. 4 art. 11. Ex mutuo autem consensu possunt Conjuges ab invicem separari, modò absit periculum incontinentiæ, et nocumentum prolis educandæ; Sanch. n. 5 et Boss. n. 18 cum Fil. Vill. Perez, Fag. et aliis, ex illo Apostoli (1. Cor. 7.): *Nolite fraudare invicem, nisi fortè ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi; et iterùm revertimini in idipsum, ne tentet vos Satanas.*

Dubit. 1. An liceat viro non cohabitare cum uxore, eamque expellere è domo ob dotem promissam et non solutam? Affirmant Panormit. Armilla, Tab. et Gomez ap. Boss. c. 6 n. 26, quia vir non tenetur alere uxorem, si dos non sit soluta; ergò neque tenetur cohabitare, quàmvis tenetur reddere debitum. Sed negant probabilius et communius Sanch. l. 9. D. 5 n. 17. Pal. § 2 n. 5. Mol. de Just. D 245. § Si marito, Boss. c. 6 n. 28 cum Reb. Henr. Reg. Vill. Fag. etc. Ratio, quia obligatio cohabitandi non oritur ex solu-

tione dotis, sed ex ipsa lege naturali et divina, quibus vir tenetur debitum reddere uxori, et ideò cum ea habitare; undè, dicunt AA. præfati (contrà Mol. et Reb.) quod etiàmsi vir non adhùc uxorem traduxerit in domum suam, teneatur traducere, non obstante, quod dos non fuerit soluta.

Sed hîc dubit. 2, an vir teneatur alere uxorem, non soluta dote? Communiter negant DD. si culpa promittentis intervenit: ità Sanch. l. 9. D. 5 n. 8. Bon. p. 7 n. 9 Boss. c. 6 n. 29 et Salm. de IV. Præc. c. un n. 50 et 53 cum Fag. et Trull. ac alii passim ex l. Pro oneribus C. de jure dotis, ubi dicitur ideò constitui dos, ut ex ea vir uxorem alat. Excipe tamen 1. Nisi vir duxerit sine promissione dotis Sanch. n. 8 cum Host. Præp. et Sylv. ac Salm. l. c. cum Abb. Mol. Bon. etc. Excipe 2. Si uxor sit in viri obsequio, tunc enim saltèm ut famulam tenetur eam alere; Salm. ib. cum Abb. Lupo, etc. ap. Sanch. n. 6. qui tamen cum Surdo, et aliis id non admittit, quia (ut ait) uxor tenetur et dotem, et obsequia præstare viro; undè non necessariò alenda est, tantùm obsequia præstando. Sed magis adhæreo oppositæ sententiæ, quia ipsum jus Naturæ dictat, ut alas eam, quæ ad tibi famulandum occupatur. Excipe 3. si uxor ex sua culpa cum viro non cohabitet; secùs si ob justam causam; Salm n. 51. cum iisd. Cæterùm quandò sivè vir, sivè uxor est verè pauper; putà si dos fortuitò periit, tenetur alter alterum alere; Sanch. n. 10. Bon. n. 8. Salm. n. 53 cum Mol. Trull. etc. ex l. Si maritus ff. Soluto Matr, ibi, *Quid enim tàm humanum est, quàm fortuitis casibus, mulieris maritum, vel uxorem viri participem esse?* Hîc autem notandum 1. quod ob dotem non solutam nequeat vir debitum negare uxori, Sanch. l. c. n. 1 et Salm. n. 52 cum Mol. Sylv. etc. Notandum 2, quod in extrema necessitate prius subveniendum sit Parentibus, qui diligendi sunt ratione principii, quàm Conjugi, ut D. Th. 2. 2 q. 26 art. 11 et Salm. n. 51 contra Laym. Bon. Pal. etc. apud Boss. c. 22 n. 1235. Et priùs etiàm filiis, cum ipsi sint pars Parentis; Salm. n. 51 cum

aliis. In necessitate verò gravi priùs succurrendum Conjugi, quàm Parentibus, et filiis, quia quòad domesticam administrationem major est conjunctio inter Conjuges, cum ipsi sint una caro; Sanch. l. 9. D. 29 n. 4. Bon. p. 7 n. 19 et Salm. ibid. cum Tolet. Bann. Trull. et aliis.

Dubit. 3. an vir teneatur alimenta præstare uxori adulteræ? Alii affirmant, ut Clarus, et Ant. Gabr. apud Salm. de IV. Præc. n. 54, quia uxor adultera non desinit esse uxor. Alii, ut Sylv. vers. Dos q. 14. Dist. 9 et Ang. ac Surdus apud Salm. ibid. negant; si adulterium est publicum, quia tunc potest vir uxorem è domo expellere, secùs si occultum, tum enim expellere nequit. Alii verò communius et probabilius, ut Sanch. l. 1. D. 8 n. 25 et Salm. n. 55 cum Soto, Man. Fag. et Trull. negant teneri, sivè adulterium fuerit publicum, sivè occultum. Ratio, quia adhùc concesso quod ob adulterium occultum uxor non posset expelli, ne ejus crimen prodatur, utque scandalum vitetur (in quo tamen quæstio est; vide dicenda n. 968); nihilominùs ratio hæc non militat in negatione alimentorum; quæ sine scandalo et infamia uxoris negari possunt. Idque dicunt esse probabile Salm. cum Lara, et Surdo, etiàmsi uxor admiserit tantùm oscula ab alio, si sint notoria; vel si occulta, si sint nimis lasciva, aut si uxor sit nobilis.

« 3. Peccat mortaliter, qui conjugi seriò, et in-
940 » stanter petenti debitum negat, quia est res gravis » et debetur ex justitia: intellige, nisi petens precibus, aut alia ratione honesta averti possit, et petitio non sit immoderata (nam, si sæpè petenti semel vel bis negetur, citrà periculum incontinentiæ, videtur esse tantùm veniale, ob levitatem materiæ: et aliquandò, si nimis immoderatè, et justo sæpiùs petat, nullum, secundùm Perez d. 50 s. 4 nec sit alia justa causa negandi. Bon. q. 4 p. 1 ex Sanch. Fill. etc.) Justam autem, secluso periculo incontinentiæ utriusque, esse censet M. Perez l. c. n. 6 si plures nascantur filii, quàm possint alere. »

Quær. I. An peccet graviter Conjux negans debitum una vel altera vice? *Prima* sententia negat, modò absit periculum pollutionis, et hanc tenet Pont. l. 10 c. 2 n. 5 cum Sa, Sanch. l. 9 D. 2 n. 11 cum Bonac. p. 1 ac Avers. Hurt. Corn. et Ochag. apud Boss. c. 1 n. 40, quia id non videtur materia tàm gravis, ut culpam lethalem constituat. *Secunda* verò sententia, quam tenent Pal. p. 4 § 1 n. 5. Tamb. l. 7 c. 3 § 5 nu. 20. Boss. c. 1 n. 41 cum Tann. et Croix n. 391 cum Gob. dicit etiàm negare semel, vel differre debitum seriò et instanter petenti, per se loquendo esse mortale, adhùc remoto periculo pollutionis. Ratio, quia hoc videtur materia satis gravis, tum ratione prolis, quæ ex unica copula gigni potest; tum ratione discordiæ, et periculi incontinentiæ, quæ ex tali negatione potest sequi. His tamen non obstantibus, prima sententia non videtur improbabilis, cum gravitas materiæ pendeat ab hominum æstimatione, et tot graves DD. censeant hanc esse materiam levem, ipsimet autem id dicunt, supponendo, quod absit periculum incontinentiæ, vel magni dissidij; cæterùm procreatio prolis pro illa vice est valdè incerta. Conveniunt autem communiter, non peccare uxorem negando, si vir benevolè, aut remissè petat; ità Pont. l. c. n. 4 et 5. Bon. d. n. 1. Croix n. 391. Ronc. p. 183 q. 2. R. 1. Tamb. n. 21 cum Cor. et Ochag. Laym. c. 1 n. 1 ac Bos. c. 1 n. 35 cum Sot. Reb. Rodr. Henr. Reg. Lop. Fag. Hurt. Vill. Avers. et Dian. Item, si Conjux petens, adhùc instanter cedat precibus negantis, qui negat cum justa causa; aliàs etiàm venialiter saltèm peccaret; ità Sanch. d. D. 2 n. 13 cum Nav. Sylv. Margar. Philiarch. etc. Nisi preces essent ità importunæ, ut alter quasi coactus videretur cedere; Vel nisi adesset in altero periculum incontinentiæ; tunc enim nec etiàm precibus, sine causa gravi, liceret eum avertere; ità Sanch l. c. cum Nav. Sylv. Lop. D. Th. in 4. D 32 q. 1 art. 2 ad 4.

Præthereà non peccat negans, quandò alter immoderatè petit, sine periculo tamen incontinentiæ, et in

hoc etiàm omnes conveniunt, vide Boss. n. 18. Hinc dicunt Laym c. 1 n. 1. Croix n. 396. Holzm. n. 468. Spor. n. 513. cum Rodr. et Gloss. non esse mortale, post tertiam copulam in eadem nocte habitam, negare quartam Imò addunt Tamb. n. 22. Spor. l. c. et Sanch. n. 11 cum Led. nec esse mortale petenti quinquies in mense, negare semel; sed huic non acquiesco, cum ex una parte petere quinquies in mense sit valdè moderatum, et ex altera negare semel in mense videatur materia sat gravis. Item non videtur peccare uxor, si differat reddere ad breve tempus, nempè usquè ad noctem; ut Pon. c. 2 n. 5. Sanc. d. n. 11 cum Vic. Ron. l. c. Spor. n. 513 cum cummuni, et Croix n. 391 cum Perez, Gob. et Dian. Vel si à nocte differat ad mane, ut Boss. num. 37 cum Sanch. Pont. Vict. Hurt. Villal. Led. etc. excluso tamen semper periculo incontinentiæ. Non potest autem, post copulam habitam in die, negare in nocte.

941 Quær. II. An sit justa causa negandi debitum, si plures nascantur filii, quàm Conjuges possint alere? *Prima* setentia negat, et hanc tenent Laym. tr. 16 c. 1 n. 16. Ronc. p. 183 q. 2. R. 1. Spor. n. 516. (qui excipit solum casum, quo Conjuges multiplicata prole ad extremam necessitatem redigerentur) item Pal. p. 4 § 10 n. 8 cum Sylv. Con. Nav. Ang. Reb. Marg. Lop. et Graff. Ratio, tum quia procuratio prolis spectat ad præcipuum finem Matrimonii, cui postponendum quodvis incommodum, meliùs enim est, ut proles vivat inops, quàm ut omninò non sit; tum quia aut Conjux negaret diù, aut aliquandò: si diù, exponeret alterum periculo incontientiæ: si aliquandò, frustrà negaret; nam Conjuges rarius coeundo faciliùs concipiunt. *Secunda* verò sententia affirmat, et hanc tenent Sanch. l. 9. D. 25 n. 3. Pont. l. 10 cap. 3 n. 7. Dian. p. 9 tr. 7. R. 3. Bonac. p. 1 n. 13 cum Led. Rodr. et Sa, ac Boss. c. 1 n. 220 cum Sot. Comit. VIII. Peg. Hurt. et Fag. et probabilem putant Tamb. l. 7. c. 3 § 5 n. 3 et Spor. l. c. Ratio, tum quia multiplicitas prolis futuræ cederet in nocumentum filiorum

jam genitorum, tum quia in omnibus debitis magna difficultas excusat à solutione. Conveniunt tamen omnes, esse obligationem reddendi, si adsit in altero periculum incontinentiæ : quod reverà (ut benè advertit Conin.) vix non aderit, si in eodem toro Conjux habitet, et alter debitum petat; et ideò prima sententia magis mihi arridet.

« 4. Peccat graviter vir, vel mulier, si se impoten- 942
» tem reddat, etiàm mediis aliàs licitis, v. g. jeju-
» niis, etc. invita comparte : imò si alter non possit
» reddere debitum, licitè non observat jejunia Eccle-
» siæ (Vide dicta l. 3 n. 1034. v. 3 *Excusandum; ubi*
» *diximus id procedere de viro; nam uxorem, difficile*
» *videtur, per jejunia fieri impotentem ad reddendum*, ut
» Salm. de 4. Præc. n. 49.) *; sicùt et uxor, si nota-
» biliter iis fiat deformior. Bon. l. c. Sanch. l. 9. d. 3
» n. 11. Reg. Con. Fill. n. 306 etc Perez d. 50 s. 2.

» 5. Conjux tenetur reddere debitum, quàmvis il- 943
» licitè petenti, si redditio hîc, et nunc non sit illi-
» cita, v. gr. petenti voluptatis causâ, vel ligato cas-
» titatis voto, vel die festo, etc. V. Sanch. l. 9. d. 6.
» Pont. l. 9 c. 3. Con. d. 34. d. 6. Perez d. 50 s. 5.
» Quia malitia alterius non dat illi jus negandi, quod
» suum est. Non tamen tenetur reddere petenti, si-
» ne gravi causa, modo innaturali, vel in loco publi-
» co, vel sacro, etc. »

Certum est, Conjugem non tenêri ad reddendum debitum cum peccato proprio, et etiàm veniali, cum nemo possit esse obligatus ad peccandum; ità communiter Pal. p. 4 § 11 n. 1. Bon. p. 3 n. 3 et 4. Laym. c. 1 num. 17. Spor. n. 517. Boss. c. 1 n. 226. et alii passim. Sed quær. I. Utrùm liceat reddere illicitè petenti cum peccato mortali? Si culpa se tenet ex parte actûs, puta si alter petat in loco sacro, vel publico, vel si cum periculo abortûs, vel sanitatis propriæ, aut alterius, omnes conveniunt, non tenêri Conjugem, nec posse reddere sine gravi culpa; tunc, cùm actus sit per se malus, alter injustè petit, eò quod non habeat jus petendi, ità Sanch. l. 9 c. 6 d. 16 n. 8.

Pont. l. 10 c. 3 n. 3. Salm. c. 15 n. 21. cum D. Th. Con. Bon. Henr. et alii passim. Sed

944 Dubit. 1. Si culpa se tenet ex parte personæ exigentis, nempè si ille sit obstrictus voto castitatis, aut petat ob pravum finem, an alter possit reddere? *Prima* sententia communis dicit, non solùm posse, sed etiàm tenêri; et hanc sequuntur Suar. de Censur. D. 15 sect. 4 n. 9. Lugo de Sacram. D. 8 n. 182. Contin. Tournel. t. 3 p. 335 v. Resp. Conc. p. 369 n. 2. Laym. l. 5 tr. 10 p. 3 c. 1 n. 17. Bonac. qu. 4 p. 3 n. 3. Pal. p. 4 § 11 n. 3. Spor. n. 517. Holzm. n. 467. v. Tertio; Elbel n. 416. Escob. l. 25 n. 91. cum Sylv. Con. Cov. et Henr. Sanch. d. D. 6 num. 7. cum Ang. Led. Manuel. P. Soto, Veracr. et Met. Boss. c. 1 n. 241. cum Perez, Diana, Fill. et Vill. ac Salm. c. 15 n. 18. cum Avers. Reb. Dic. etc. Ratio, quia Conjux ille per votum non amisit jus petendi, undè quàmvis illicitè, non tamen injustè debitum exigit. *Secunda* verò sententia, quam tenent Pont. l. 10 c. 3 n. 3. et Croix l. 6 p. 3 n. 353. cum Sylv. Comit. et aliis paucis, dicit, quod, sivè culpa se teneat ex parte actus, sivè ex parte personæ petentis, non liceat ei reddere (nisi sit in potestate petentis ab illa prava circumstantia se liberare, puta si exigeret ob malum finem). Ratio, quia, posito impedimento voti, actus conjugalis necessariò est illicitus petenti, cui cooperari alteri non licet. Nec petens eo casu habet dominium in corpus alterius, tum quia dominium tunc est impedimentum à voto; tum quia Conjux non habet jus nisi ad usum licitum Matrimonii. Huic autem congruunt dicta de Restit. n. 697 ubi dicunt Lugo de Just. D. 21 n. 62. et Croix, cum Less. Mol. Soto, Nav. etc. quod debitor non teneatur restituere Domino rem, quâ ille est abusurus ad peccandum; quod expressè etiàm tradidit D. Th. 2. 2 q. 62 art. 5 ad. 1 ubi: *Quandò res restituenda apparet esse graviter nociva ei, cui restitutio facienda est, non ei debet tunc restitui, quia restitutio ordinatur ad utilitatem ejus cui restituitur.* Dicit tamen Lugo l. c. quod, cum hæc obligatio sit tantùm charitatis, non oblige-

tur debitor ad negandum, si non possit negare sine gravi incommodo. Hæc sententia est quidem probabilis, sed prima videtur probabilior, saltèm extrinsecè; gravi utique nititur ratione, quia obstrictus voto adhùc retinet jus ad petendum, et consequenter tenetur alter ei reddere, proùt si quis votum emitteret non exigendi à te pecuniam debitam, si ille posteà petit, tenêris tu reddere, quia per votum creditor non amisit jus suum, et eo casu tu reddendo minimè cooperaris formaliter ejus peccato, cum non sis causa, cur ille debitum exigat, sed tantùm concurras ad materiale peccati, quod tu non potes impedire, cum debes rem suo domino reddere; ideò nec tenêris impedire, quia impediendo actum injustitiæ committeres. Nec obstat dicere, quod nemo habeat jus ad actum illicitum; nam responderetur, quod, esto Conjux ille petens non habeat jus ad petendum cum peccato, habeat tamen jus ad actum conjugalem, qui per se est honestus, undè alter reddendo non peccat, quia dat operam, non alterius peccato, sed actui licito, ex justitia debito. Hinc dicunt Sanch. l. 9 D. 36 n. 11. cum Palud. Henr. Man. et Led. ac Salm. c. 15 n. 20. cum Con. et Bon. quod, licet Conjux voverit ex consensu alterius, si tamen expressè non cessit jure suo petendi, etiàm teneatur alter debitum reddere. Imò etiàmsi ad invicem voverint, non intendentes cedere jure suo, adhùc tenetur alter petenti reddere, ut dicunt idem Salm. l. c. cum Sanch. Less. Bon. et Henriquez.

Benè tamen advertunt Sanch. l. 9 D. 6 n. 5. cum Cov. et Adrian. ac Boss. c. 1 n. 248. cum Con. Reb. et Vill. quod eo casu teneatur Conjux monere petentem ligatum voto, ut à petitione desistat, modò possit monere sine timore magni dissidii, vel indignationis, aut incontinentiæ alterius: quæ incommoda, dicunt Sanchez., et Bossius, ut plurimùm adesse. Quandò autem Conjux prævidet, quod alter impeditus voto vel alio impedimento illicitè petet, tunc tutius erit, ut ipse præveniat, et si ille jam petierit, ipse

tunc etiàm petat, dicens, *volo ut tu mihi reddas*: Sed ad hoc meritò ait Sanch. d. n. 5. uxores raró obligari, quia magnum onus esset eis ob naturalem mulierum verecundiam tenêri ad semper petendum. Prætereà advertendum cum Boss. n. 252 et 273. quod, si Conjux impeditus petat infrà primum bimestre, non teneatur, nec possit alter ei reddere; cum eo tempore ille non habeat jus ad petendum.

945 Dubit. 2. An Conjux possit et teneatur reddere debitum incestuoso petenti? Adsunt tres sententiæ Alii ut Hostiensis, et Lopez apud Boss. c. 1 n. 249 dicunt tenêri. Alii ut Pontius l. 10 c. 3 n. 3. et Palac. ac P. Led. apud Sanch. l. 9 D 6 n. 11. dicunt nec tenêri, nec posse, quia cum incestuosus sit privatus jure petendi, alter reddendo illicitè cooperaretur illius peccato. Alii verò communius, et probabilius dicunt non tenêri, sed posse; ità Sanch. n. 12. Pal. p. 4 § 6 n. 7. Bon. q. 4 p. 3 num. 3. Salm. c. 15 n. 15. Boss. c. 1 n. 250. cum S. Anton. Palud. Sylv. Laym. Cov. Vict. Reg. Vill. etc. Ratio, quia licet incestuosus sit privatus jure suo, Conjux tamen innocens, cum habeat jus petenti, à fortiori habet jus reddendi, alioqui grave onus deberet subire (maximè uxor), si semper deberet petere; imò magis scrupulis deberet angi, existimans, ne fortè moveatur ad reddendum ex tacita petitione alterius; hoc autem onus satis excusat à cooperatione ad materiale peccati, quod committit incestuosus. Tutiùs autem erit (ut diximus), ut Conjux innocens tunc ipse petat.

946 Quær. II. An petenti cum sola culpa veniali teneatur alter reddere? Alii affirmant ut Boss. c. 1 n. 230. Escob. l. 25 n. 93. Sporer n. 518. Sanch. l. 9 D. 6 n. 6. et D. 16 n. 8. cum Cajet. et P. Soto; Laym. c. 1 n. 18. cum Do. Soto, et Nav. ac Boss. c. 1 n. 230. cum Con. etc. Ratio, tum quia vinculum justitiæ, quo Conjuges tenentur reddere, fortiùs stringit, quàm vinculum charitatis, quo tenentur vitare peccatum alterius; tum quia semper (ut ajunt) adest justa causa reddendi, scilicet ne exigenti displiceat, vel saltèm

(ut dicit Sanch.) ne privetur jure suo reddendi. Alii tamen (ut Bon. q. 4 p. 3 n. 10. cum Armilla) dicunt, non tenêri, nisi adsit justa causa ex parte petentis. Ego dico omninò distinguendum : actus est illicitus ex parte personæ petentis, puta si petat ob voluptatem, vel alium finem leviter malum, vel die quo vult Eucharistiam accipere, tunc tenetur reddere; quia, cum actus sit per se honestus, tenetur ex justitia ad reddendum, etiàmsi exigens peccet graviter in petendo, ut diximus n. 944. Dub. 1. Si verò actus est venialiter illicitus ex parte ipsius actus seu copulæ, ut si petatur situ innaturali, vel tempore menstrui, aut puerperii, tunc quandò adest justa causa, potest quidem reddere, cum quælibet justa causa excuset à veniali. Justa autem causa erit, v. g. ne incurrat indignationem alterius sivè rancorem illius quodammodò notabilem, et non possit eum commodè evertere. Causa verò quam adducit Sanchez, nempè ne Conjux privetur suo jure reddendi, non videtur sufficiens, nam sicut petens tunc non habet jus ad sic petendum, ità nec alter jus habet ad sic reddendum. Dixi, *potest reddere*, sed non tenetur, quia licet vinculum justitiæ fortius sit vinculo charitatis, attamen cum actus sit tali modo per se illicitus, alter non habet jus ad illum, et sic responderetur ad rationem primæ sententiæ; ità Busemb. ut suprà n. 934. ac Less. l. 3 c. 3 n. 89. item Palac. et Led. apud Sanch. d. D. 16 n. 8. et probabilem putant Croix n. 356. cum S. Antonin. 3 p. tit. 1 c. 2 § 7, ubi ait, tunc tenêri Conjugem ad reddendum, quandò alter petit modo naturali; ergò, si innaturali, non tenetur. Sanè verò teneretur reddere, si petens haberet justam causam etiàm ex sua parte sic petendi, puta si peteret copulam situ innaturali, eò quod uxor sit prægnans, aut ipse sit pinguis, vel alioquin immineret periculum scandali; vide dicta n. 917. Vel si petat tempore menstrui, aut puerperii cum periculo incontinentiæ; juxtà dicta n. 925. circà fin.

An autem Conjux teneatur reddere petenti statim

post prandium? Vide dicta n. 910. v. Videtur. An petenti die Communionis? Vide n. 922. ac in Tract. de Euch. n. 274. An petenti die festivo, jejunii, et Rogationum? Vide n. 923.

947 Quær. III. An liceat uxori reddere debitum vel petere à viro volente seminare extrà vas post copulam inceptam? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Pont. l. 10 c. 11 n. 8. Tamb. Dec. l. 7 c. 4 § 5 n. 4. et Sporer p. 356 n. 490. quia (ut ajunt) cum mulier reddit, aut petit, dat operam rei licitæ, nec ipsa propter malitiam viri debet suo jure privari. *Secunda* sententia, quam tenent Roncag. p. 187 q. 10 R. 2 et Elbel p. 471. n. 394. dicit, uxorem non posse nec petere nec reddere, nisi adsit gravis causa, quæ ipsam excuset in permittendo peccatum viri, et in cooperando ad materiale peccati illius, aliàs tenetur ex charitate, cum possit sine gravi incommodo viri peccatum impedire. Ego tamen distinguendum puto: Si agatur de reddendo debito, dico, uxorem probabiliter posse et tenêri negare debitum, si possit sine gravi incommodo, juxtà secundam sententiam allatam n. 944. quia abusurus re sibi debita non habet jus ad rem sibi vindicandam; sed probabiliùs apparet, uxorem non solùm posse reddere, ut dicit prima sententia, quam sequitur etiàm Sanch. l. 9 D. 16 n. 3. sed etiàm tenêri. Ratio, quia juxtà dicta cit. n. 944.) quandò culpa se tenet ex parte personæ petentis, cum ipse habeat jus ad copulam, nequit alter sine injustitia debitum negare, si non possit monendo à tali culpa illum avertere, et tunc patet, quod reddens ne materialiter quidem cooperetur peccato illius, cum non cooperetur seminationi extrà vas, sed tantùm copulæ inceptæ, quæ per se omninò utrique est licita. Si verò agatur de petitione debiti, dico cum secunda sententia, uxorem non posse petere, si non adsit justa et gravis causa, tunc enim reverà tenetur ex charitate impedire peccatum viri. Justam autem causam haberet petendi, si ipsa esset in periculo incontinentiæ, vel si deberet aliàs privari suo jure petendi plusquam

semel vel bis, cum perpetuo scrupulo an ei sit satis grave incommodum, vel ne, tunc se continere; Vide dicta in pari casu l. 2 n. 53 v. Si vere.

« 6. Non tenetur reddere 1. Si alter alteri debitum 748
» remiserit, v. g. si consensu mutuo voverint castita-
» tem * (*Sed oppositum est probabile, si non intende-*
» *rint cedere jure suo, juxtà dicta n. 944. circà fin.*) *,
» vel auctoritate publica celebrârint divortium. 2. Si
» petens sit amens; quia talis non est capax usûs
» dominii; nec petit cum ratione, et humano modo.
» Quod etiàm valet in ebrio. Simpliciter tamen, uti
» petere, ità reddere licet tàm ebrio, quàm amenti;
» nisi esset periculum fœtûs enecandi. Nav. c. 16
» Sylv. Laym. c. 1 n. 9. Si alter mœchatus sit, quia
» *frangenti fidem fides frangatur eidem*; nisi tamen
» ipse quoque sit adulter, vel causa adulterii. * (Vi-
» de dicenda n. 956.) *. »

Quær., an Conjux teneatur reddere debitum amenti, vel ebrio? Affirmant Nav. c. 16 n. 26. et Sylv. Ang. Graff. Led. etc. apud Boss. c. 1 n. 293. quia Conjux ebrius, vel factus amens adhùc retinet dominium acquisitum in corpus alterius; nec officit amentia ad procurationem prolis. Negant verò communissimè et probabilius cum Busemb. ut suprà Laym. c. 1 n. 9. Pal. p. 4 § 4 n. 19. Bon. p. 1 n. 10. Sanch. l. 9 D. 22 num. 9. Conc. p. 402 n. 31. Croix n. 394. et Boss. n. 294. cum Soto, Con. Fill. Victor. Lop. Henr. Reg. Aversa, Hurt. etc. Ratio, quia licet isti dominium retineant, sunt tamen incapaces usûs dominii. Excipe 1. si in eis sit periculum prodigendi semen, quia tametsi ipsi non peccent, est tamen impeditus actus materialiter malus. Excipe 2 si quis non esset universè amens, sed in una tantùm vel altera materia; Sanch. n. 6. Boss. n. 297. Vel si ille esset tantùm fatuus, non verò omninò mente captus; vel si petat, dum habet lucidum intervallum; Boss. n. 298 et 299. cum Sanch. Ricc. et Con.

Quàmvis autem non sit obligatio reddendi Conjugi amenti, vel ebrio, licitum est tamen ei reddere, ut

communiter dicunt præfati AA. cum usus Matrimonii per se sit licitus, et proles educari possit à Conjuge sanæ mentis. Modò (intelligendum) absit periculum scandali, vel abortûs; Undè benè addunt Sanch. n. 7 et Boss. n. 302, quod non liceat coire cum uxore amente furiosa, nisi ipsa experientiâ noscatur sterilis. Peccaret etiàm qui conjungeret ad copulam Conjuges ambos amentes, quia esset causa, ut filii carerent debita educatione; Sanch. n. 5 cum Led. et Lop. et Boss. et 303 cum Bonac. Con. Laym. P. Soto, Fill. etc.

949 » Etsi is, qui Matrimonio contracto sciens prudens » voluntariè cognovit consanguineam uxoris in pri» mo, vel secundo gradu, non possit petere debitum » *(ex c. 1 de Eo qui cogn. etc. Vide dicenda ex n. » 1070)* tenetur tamen reddere. Idem est de eo, qui, » inscia comparte, vovit castitatem, post Matrimo» nium consummatum Si tamen antè vovisset, vide» tur obligari ad ingressum Religionis saltèm primo » bimestri (nisi tamen Matrimonium consummave» rit): imò etiàm post, si uxor consentiat, de quo » plura vide apud Laym. c. 11 n. 10.

» Resp. 2. Conjux non tenetur reddere debitum, » si indè grave damnum, vel periculum sibi, vel » proli meritò timeat, Perez dist. 50 sess. 4. Undè » non tenetur sequentibus casibus.

950 » 1. Si illud petat maritus morbo contagioso labo» rans, verb. gr. gallico, peste, lepra, etc. (nisi » tamen hæc antè Matrimonium fuerit cognita, et » non sit nimis gravis) Bon. q. 4 p. 1 n. 8. Perez d. » 50. Sanch. l. 9 d. 14. Laym. l. 5 tr. 10 p. 3 c. 2. »

Quær. an Conjux tenetur reddere debitum alteri laboranti aliquo morbo contagioso, puta lepra, peste, phthisi, morbo gallico, et simili? Certum est 1. Conjuges tenêri ad reddendum cum levi suo damno, huic enim præponderat lex justitiæ, obligans quidem sub gravi, cum redditio debiti gravis sit materia; ità communiter Sanch, l. 9 D. 24 n. 2 cum Soto, Navar. etc. ac Boss. l. 2 c. 1 num. 168 in fine cum Bon. Reb. et Vall. Undè dicunt D. Th. 3 pag. q. 64 art. 1 ad. 4 et

D. Bonav. Ric. et alii apud Sanch. l. c. n. 15 uxorem tenêri ad reddendum debitum viro leproso, ex c. 2 de Conjug. lepros. ubi : *Quod si virum, sivè uxorem, leprosum fieri contigerit, et infirmus à sano carnale debitum exigat, generali præcepto Apostoli, quod exigitur est solvendum; cui præcepto in hoc casu nulla exceptio invenitur.* Ratio, quia, cum copula brevi fit, non imminet ex ea periculum infectionis : et ideò ait D. Thom. sup. q. 64 a. 1 ad 4 *Tenetur reddere.... non tamen.... cohabitare, l. c. quia non ità citò inficitur ex coitu, sicùt ex frequenti cohabitatione.* Communiter tamen id limitant 1. DD. si ex tali coitu judicio Medicòrum adsit periculum infectionis notabiliter noxiæ; ità Boss. c. 7 n. 181 cum Laym. et Sanch. d. D 24 n. 17 cum S. Anton. Nav. Soto, Palud. Caj. Vict. et aliis. Limitant 2 si Conjux sanus tantùm horroris habeat ad coeundum cum leproso, ut id sit moraliter impossibile; impossibilium enim nulla est obligatio ex l. Impossibilium ff. de Reg. jur. ità Sanch. n. 21 et Boss. n. 149 cum Host. Panorm. Sylv. pont. Soto, Barb. Laym. Reg. Vill. etc.

Certum est 2, non tenêri Conjugem reddere debitum cum gravi periculo propriæ vitæ, aut sanitatis ; ità D. Th. sup. q. 64 art. 1 ubi : *Vir tenetur uxori debitum reddere,.. salva tamen prius personæ incolumitate.* Et ità communiter omnes (vide Sanch. d. D. 24 n. 2.) Ratio, *quia* (ut ait D. Th.) *hic est ordo naturalis, ut priùs aliquid in seipso perficiatur, et postmodum alteri de perfectione sua communicet; et hic est etiàm ordo charitatis, quæ naturam perficit.*

Certum est 3. Conjugem, non solùm non tenêri; sed nec etiàm posse reddere cum gravi periculo suæ salutis, quia nemo est dominus vitæ suæ ; ità communiter Pal. p. 4 § 10 n. 4. Pont. l. 10 c. 14 n. 3. Sanch. l. 9 D 24 n. 8 cum Soto, Caj. Arm. Led. etc. ac Boss. c. 1 n. 199 cum Laym. Con. Fill. etc. Et hoc etiàmsi illud grave damnum immineret soli petenti, ut dicunt Sanch. n. 9 et Boss. n. 209 cum Soto, Arag. etc. eo enim casu reddens tantùm excusari posset, si ab altero timeretur proximum periculum occisionis. Limi-

tarit verò Sanch. num. 22 cum Ledesm. Palac. Vega, Man. etc. ac Laym. Azor. Fill. apud Boss. c. 1 n. 189 si Conjux sanus antè Matrimonium jam noverit alterius morbum contagiosum; quia (ut ajunt) in omnibus contractibus, quandò detegitur vitium rei, non minùs obligantur contrahentes, quàm si res vitio careret. Sed meritò hanc limitationem rejiciunt Pal. l. c. et Ang. ac Vill. apud Boss. n. 189, quia emens rem, quam scit vitiosam, cedit jure suo, quià cedere potest; sed Conjux (ut diximus) non potest cedere jure servandæ suæ salutis.

Probabiliter tamen poterit Conjux reddere alteri infecto, etiàm cum periculo gravi propriæ sanitatis. I. Si proles sit necessaria ad bonum commune; Sanch. d. D. 24 n. 11 cum Ledesma, nemine contradicente, ut asserit, II. Si Conjux infectus petens esset in probabili periculo incontinentiæ, nam licet sanus nec etiàm eo casu teneatur reddere cum periculo suæ sanitatis, ut dicunt Laym. c. 1 n. 5. Pont. l. 10 c. 14 n. 2. Sanch. D. 24 n. 12. Boss. n. 204 et 205 cum Major. Reg. Comit. et Vill. ac Pal. p. 5 § 10 n. 4 cum Con. (contra Gabr. Led. et Rodr.) tum quia charitas non obligat cum tanto onere, tum quia alter non est in extrema necessitate, cum possit aliter sibi subvenire; attamen licitè potest reddere, et tale periculum subire ex motivo charitatis, quia, esto homo non sit dominus suæ vitæ, potest tamen propter charitatem illam exponere, ut Pont. l. c. n. 4 et c. 2 n. 7. Sanch. n. 12. Bon. q. 4 p. 1 num. 3 et 4 et Boss. n. 294 cum Major. Vill. Con. Aversa, P. Soto, Laym. Hurt. Comit. et Reg. III. Si redderet ad vitanda magna dissidia vel ad fovendum amorem conjugalem, et etiàm ad vitandum periculum incontinentiæ propriæ, et tunc potest etiàm petere; quia vitatio incontinentiæ, aut conservatio pacis familiæ ac amoris jugalis prævalet obligationi vitandi infectionis periculum. Hæc tamen omnia intelligenda (ut diximus n. 909. si morbus sit diuturnus et quasi habitualis, ut lepra, morbus gal-

licus, phthisis, etc. non verò si sit de illis, qui de brevi et facili solent mortem afferre, ut est infectio pestis, aut lepræ leoninæ. IV. addo, si Conjux sanus possit præservativis facilè vitare contagium sivè ejus periculum.

Sicùt autem non potest Conjux sanus reddere infirmo cum periculo propriæ salutis, sic etiàm infectus nec potest reddere sano cum periculo salutis illius, etiàmsi ille petat jam conscius sui periculi: prout non licet reddere gladium volenti se necare, cum nemo sit dominus suæ vitæ; ità Sanch. l. 9 D. 6 n. 17. Pont. l. 10 n. 2 in fin. et Boss. c. 1 n. 209 cum Soto, Con. Azor. etc. communiter. Probabiliter tamen excipiunt Busemb. n. 909 cum Perez, Bon. p. 6 n. 8. Sanch. D. 24. n. 23 cum Cajet. P. Soto, et Crass. ac Boss. d. n. 209 in fin. (se remittens ad num. 195) cum Laym. Pont. et Reg. si reddat ad vitandum periculum incontinentiæ in se vel in altero, vel ad vitanda dissidia, aut ne diù privetur usu conjugii, quod vix esse potest sine periculo incontinentiæ. Hocque etiàm intelligendum, si ejus morbus sit diuturnus, et non proximè ad mortem tendens; itemque si alter sanus petens jam ejus morbi sit conscius, juxtà dicta n. 909 Dub. 1.

An autem Conjux possit et teneatur reddere quandò 951
timetur damnum prolis nasciturae? Negant Medina, et Palacius apud Sanch. l. 9 D. 24 n. 24, quia nemo tenetur, nec potest reddere debitum cum damno innocentis. Sed communiter et veriùs affirmant D. Th. in 4 D. 32 q. un. art. 1 ad 4. S. Anton. 3 p. tit. 1 c. 20 § 10 circà fin. Sanc. n. 25 cum S. Bonav. Palud. Sylv. Led. etc. ac Boss. 1 n. 136 cum Soto, Layman. Reb. Fill. Reg. Vill. etc. Ratio assignatur à D. Thom. l. c. ubi: *Uxor tenetur viro leproso reddere debitum; et quàmvis proles gigneretur infirma, tamen meliùs est ei sic esse; quàm penitus non esse.* An verò liceat reddere tempore prægnationis, vel menstrui, aut purgationis post partum? Vide dicta n. 924, 925 et 926.

« 2. Si petat ab uxore laborante febri, vel alio 952
» morbo, cui copula noceret? Bon. q. 4 p. 1 num. 4

» ex Sanch. etc. item Perez l. c. * (*Sivè post balnea, aut* » *sectionem venæ; vide dicta n.* 901.) Vel, ut quidam » volunt, tempore menstrui: Bon. q. 4 p. 3 n. 11 et » p. 6 num. 10 contra Sanch. Hurt. Per. d. 49 s. 3. » (Vide dicta n. 925.) Aut cum uxor est gravida, et » ex redditione periculum mortis (vel etiàm abor- » tûs) probabile timetur proli jam conceptæ: imò » tunc nec petere, nec reddere licitum est, ut per se » patet, ait Laym. c. 1 n. 7 et esse mortale dicit: » Perez dist. 47 s. 3 (addens ex Sanch. Conin. et » Hurt. cessante periculo prolis usum matrimonii » licitum esse) * (Vide dicta n. 924.) * Aut si non » possit uxor edere fœtum, nisi mortuum. Bon. q. 4 » p. 1 et 2 n. 14. (Laym. tamen c. 7 n. 7 dicit, eo » casu licere reddere, imò et petere; quod Bon. l. c. » concedit, si fiat ob periculum incontinentiæ) aut » non possit edere, nisi cum præsenti periculo vitæ. » Bon. l. c n. 7. Laym. l. c n. 6. Quod tamen ad » vitandum incontinentiam, aut alia gravi ex causa, » eam posse permittere et debitum reddere, insinuat » Laym. l. c. ex Sanch. l. 7 d. 102 n. 11 * (Vide di- » cenda n. seq. 953.) Denique propter grave pericu- » lum mortis (a) (non tamen propter ordinarios dolores » partûs) potest Conjux negare debitum, etiàmsi in » altero esset periculum incontinentiæ. Sanch. Præp. » Pal. Dian. p. 6 t. 7 R 64 et p. 9 t. 7 R 4. * (Vide » dicta mox sup. n. præc. vers. Probabiliter ad II.

» 3. Si alter debitum exigat innaturali modo, nisi » tamen ex negatione timeantur graviora mala, v. g. » rixæ, odium, incontinentia * (Vide dicta n. 946.)*

Commune est, non tenêri uxorem reddere debitum,
953 si experta sit, se non posse parere sine probabili periculo mortis: ità Laym. c. 1 n. 6. Bon. p. 1 nu. 7. Sanch. l. 7 D. 102 n. 9 et Boss. c. 1 n. 172 cum Conin. Rec. Fill. et Rod. quia solutio debiti non obligat cum tanto detrimento. Quid si mater experta sit, se filios parere mortuos? Hoc casu Laym. n. 7 dicit, quod benè poterit uxor reddere, quia illa mors fœtûs per accidens

(a) Textus P. Busembaum habet *morbi*.

evenit; et prætereà meliùs est puero esse cum culpa originali, quàm omninò non esse; attamen Boss. l. c. et Bon. n. 14 cum Rodr. Vict. Led. et Reg. tenent, eam non posse reddere, quia Mater ex morte prolis (ut ait etiàm Bossius) exponitur magno periculo vitæ. Excipit tamen Bon. l. c. cum aliis, nisi adsit periculum incontinentiæ, et huic consentit Sanch. l. 7 D. 102 n. 8 addens, quod, si perpetuò propter hanc causam deberent Conjuges ab usu Matrimonii abstinere, essent ipsi in maximo incontinentiæ periculo. An autem uxor, quæ non possit reddere propter arctitudinem vasis, teneatur pati incisionem? Vide dicenda n. 1099.

» Quæres, an aliquandò liceat impedire prolis ge- 954
» nerationem?

» Resp. Possunt quidem Conjuges ex gravi causa » aliquid facere, ex quo per accidens sequatur effu» sio seminis: peccant tamen, si in usu Matrimonii, » vel post usum faciant aliquid, quo impediatur con» ceptio, aut semen conceptum rejiciatur. Ratio » prioris est, quià non impeditur generatio, ne indi» rectè quidem, sed tantùm permittitur, ut non fiat, » quod licet ex causa rationabili. Ratio posterioris » est, quia agunt contra fidem, et finem principa» lem matrimonii. Undè tales non excusat paupertas » imminens, aut periculum ex partu. *Undè resolves.*

» Licitè interrumpitur actus conjugalis; etsi ex » naturæ concitatione secutura sit pollutio, dummodò » sit justa causa interrumpendi, v. g. si ex conti» nuatione immineat periculum morbi, vel mortis ab » hoste, vel aliquis alius interveniat. Vid. Per. d. 49 » s. 9. * (Ità etiàm Sanch. l. 9 D. 19 n. 4. Pal. p. 4 § » 3 n. 3 et Boss. c. 9 n. 60 cum Less. Perez, et Aversa » ac Salm. c. 15 n. 81 cum Cajet. Dic. etc.) *

» Peccat probabiliter fœmina, quæ in usu matri» monii animum aliò distrahit, ne natura excitetur, » venialiter tamen; ut ex Per. l. c. num. 7. docet » Sanch. * (*Sed veriùs est, id esse mortale, juxtà num.* » 918. *v. Sed redeundo*) *.

Dicunt Sanch. l. 9 D. 20 n. 3. Pont. l. 10 c. 13 n. 1. Salm. c. 15 n. 75. Bon. p. 6 n. 18. cum Reb. Hurt. et Reg. ac Boss. c. 9 n. 3. cum Fill. Fag. Diana, et Vil. quod uxor peccatura sit mortaliter, si statim post copulam mingit, aut surgit, vel aliud aliquid facit, animo, ut semen receptum expellat, quia frustrat finem, ad quem semen est à natura institutum; ità præfati AA. contra Tamb. Dec. l. 7 c. 3 § 5 n. 14, qui cum Bellochio id excusat à mortali, eo quod matrix mulieris, semine effuso, semper retineat id, quod necessarium est ad generationem. Dictum est autem, si mulier id facit *statim*, *et animo expellendi semen*, nam si id faceret ex aliqua necessitate, puta ad vitandum periculum mortis, aut scandalum aliorum, omnes dicunt, eam non peccare; Sicùt etiàm conveniunt, non opus esse, ut uxor post copulam diù immota et resupina maneat, eò quod brevi tempore matrix semen attrahat, et arctissimè claudatur.

Dubitatur autem hîc 1 an puella violenter oppressa, possit expellere incontinenti semen viri immissum, ne concipiat? Affirmant Sanch. l. 2 D. 22. n. 17. et Boss. c. 9 n. 5. cum Raynaud. Marchant. ac Diana, et non improbabile putat Escob. l. 25 n. 301. quia (ut ajunt) tunc puella licitè expellit semen tamquàm sui honoris aggressorem, cum illud non adhuc sit in pacifica possessione uteri. Sed rectiùs id non admittunt Pontius l. 9 c. 10 n. 4. Tamb. Dec. l. 7 c. 3 § 5 n. 14. et hanc tenet etiàm ut veriorem Escob. l. cit. cum Leand. Huic ego etiàm adhæsi l. 3 num. 394. v. Dicunt, et hîc quoque adhæreo, quàmvis diversa ratione ductus. Ratio, cur hæc sententia mihi probetur, est quia numquàm licet ejicere semen effusum, atque receptum in utero, ubi statim ac recipitur (quod puto quidem statim recipi) habet suam pacificam possessionem; undè non potest mulier id ab eo expellere, quia injuriam irrogaret Naturæ, sivè speciei humanæ, cujus propagatio impeditur. Meritò tamen et communiter dicunt AA. tàm primæ, quàm secundæ sententiæ, quod mulier vi oppressa pos-

sit se vertere (imò dico teneatur), et coitum interrumpere, quàmvis semen viri esset extrà vas effundendum; tunc enim non expellitur semen immissum. sed impeditur, ne immittatur, et ideò tunc licitè illud repellitur tamquàm violentus honoris aggressor.

Dubit. 2 an liceat Conjugibus copulari, si ob senectutem vel aliam dispositionem plerumque accidat, quod semen extrà vas effundatur? Affirmant probabiliter Boss. c. 7 n. 190. Bon. p. 6 n. 17. Spor. n. 122. Laym. l. 3 Sect. 4 n. 19. Sanch. l. 9 D. 17 n. 24. cum Henr. et Croix n 318. cum Gab. modò adsit spes probabilis seminandi intrà vas, quia semper ac adest talis spes, jus habent ad copulam, et si semen effunditur, hoc per accidens evenit: vide dicenda n. 1066. in fin.

DUBIUM III.

An, et quibus ex causis possit fieri divortium?

955 *Fit divortium quòad* Vinculum. *I, Si habentur sufficientia indicia de morte Conjugis. II. Si alter convertatur ad Fidem. III. Si fit Religiosus antè consummationem. IV. Si Papa dispenset in Matrimonio rato.*

956 *De Indissolubilitate Matrimonii.*

957 *An, si Infidelis nolit converti, liceat Fideli transire ad alias nuptias?*

958 *Inter Fideles Matrimonium ratum solvitur tantùm per professionem Religiosam.*

959 *An solvatur etiàm per dispensationem Papæ?*

960 *Permittitur autem divortium quòad* Torum, *I. ob adulterium Conjugis.*

961 Qu. *I. An ad divortium sufficiat suscipio de adulterio?*

962 *Qu. II. An liceat facere divortium ob sodomiam, vel bestialitatem commissam à Conjuge?* Qu. *III. An ob copulam sine seminatione?*

963 *Qu. IV. An vir, cognito adulterio uxoris, teneatur eam dimittere?*

964 *Qu. V. An uxor teneatur divertere à viro adultero?*

965 *Et an Conjux innocens teneatur recipere alterum adulterum emendatum?*

966 *Qu. VI. In quibus casibus Conjux nequeat divertere ab adultero? I. Casus, si uterque sit reus adulterii. II. Si conjux consentiat in adulterium alterius. III. Si*

adulterium accidat sine culpa. IV. Si injuria remittatur.

967 *Dub. 1. An, facto divortio per sententiam Judicis, possit Conjux innocens adulterum ad se revocare? Dub. 2. Quid, si facto divortio, innocens etiàm adulteretur?*

968 *Dub. 3. An vir possit adulteram dimittere propria auctoritate?*

969 *Facta juridicâ separatione, vir potèst ingredi Religionem, aut fieri Sacerdos, invitâ adultera, adultera verò id non potest nisi de licentia alterius.*

970 *Permittitur II. divortium ob sævitiam alterius.*

971 Qu. 1. *An ob hanc causam possit Conjux recedere propria auctoritate?* Qu. 2. *An possit fieri Religiosus altero invito?* Qu. 3. *Qualis timor sufficiat ad faciendum divortium ob sævitiam?*

972 Qu. 4. *An sola verbera sint justa causa divortii?*

973 *Permittitur III. divortium Conjugi, si alter trahat eum in peccatum.*

974 *Permittitur IV. imò aliquando præcipitur divortium ob hæresim alterius.*

975 *Permittitur V. ob mutuum consensum.*

976 *Facto divortio, apud quem sint filii educandi? Et cujus conjugis expensis?*

977 *An uxor teneatur sequi virum ad cohabitionem?*

955 « RESP. 1. Etsi Matrimonium consummatum inter » Christianos nullo casu solvi possit, quòad vinculum, vivente utroque conjuge (V. Sanch. et Per. » d. 25 s. 9 et d. 55 s. 4), divortium tamen, seu potiùs separatio quòad torum * (*Hic error irrepsit, nam pro verbo* torum, *debet dici* vinculum, *aliàs enim non congruunt ea, quæ sequuntur.*)* fit sequentibus casibus.

» I. Si alter conjux moriatur. De quo si est certum, rursus nubere potest; quod si interim alter mortuus non sit, fama tamen, et indicia sufficientia habeantur, excusatur nubens, neque ex dubio superveniente, an prior vivat debent separari, cum fortè non vivat, adeoque Matrimonium sit validum. * (Vide dicta n. 206. Dub. 3.) *

» II. Si ex conjugibus infidelibus, altero ad fidem converso, alter maneat infidelis (saltèm nisi paci-

» ficè cohabitare velit, sine contumelia Creatoris);
» idque ex dispensatione divina, in favorem fidei,
» ut patet ex 1. Cor. 7. v. 15. Perez. d. 26 s. 4 etc.
» commun.

» III. Si antè matrimonii consummationem (ad
» quam intrà primum bimestre, quod ad delibera-
» tionem datur, non tenentur, nec cogi possunt sine
» injuria) alter intret Religionem, in eaque profi-
» teatur. Perez. l. c. etc. communiter.

» IV. Si Papa ex alia justa causa dispenset antè
» consummationem, sicuti eum posse probabilior
» sententia affirmat. Nav. Bell. Perez. d. 20 sect. 7. »

Certum est 1 quod inter Catholicos Matrimonium 956 sit indissolubile, ut declaravit Trident. sess. 24 in princ. Et hoc per se verum est, non solùm de Matrimonio consummato; sed etiàm de tantùm rato, vide Salm. c. 4 ex n. 11; Hæc autem indissolubilitas est ab ipso jure naturali, quia necessarium est ad prolis educationem, ut Parentes perpetuò ejus bono incumbant; ità communissimè D. Th. 3 p. q. 67 a. 1. Bell. de Matr. l. 1 c. 12. Pont. l. 1 c. 12, Bon. p. 11 n. 2. et Salm. c. 4 n. 16. cum Pal. Becan. Led. etc. Contra Sanch. l. 2 D. 15 n. 7. qui cum aliis tenet (sed minùs probabiliter) ex se præcisè Matrimonium non esse necessariò indissolubile. Quàmvis autem olim apud Judæos permissus erat Libellus repudii, ex Deuter. 24, in Lege tamen Nova interdictus fuit à Christo Domino, Matt. 19 v. 9. ubi: *Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, et aliam duxerit, mœchatur.* Ubi nota, quod To *nisi ob fornicationem* (ut communiter explicant Interpretes, vide Corn. à Lap.) non intelligatur quod, fornicatione interveniente, possit vir aliam ducere, sed tantùm quod possit ab ea separari. Certum est 2, quod inter infideles validum sit Matrimonium, si fuerit legitimum, idest juxtà leges celebratum, ut patet ex c. De Infidel. de Consanguin. Certum est 3, quod si uterque Conjux ad Fidem convertitur, Matrimonium fiat ratum, idest indissolubile ex c. Quanto de divor. Modò sit consummatum post

conversionem, aliàs Papa in aliquo casu ex urgentissima causa potest in eo dispensare, ut diximus num. 897. vers. Prob. 1 ex Decr. Urbani VIII. et fusè defendit Bened. XIV. in quadam Dissert. quam innuit de Synodo l. 6 c. 4 n. 5. ubi asserit, S. Pium V. et Gregor. XIII. id in praxim deduxisse. Certum est 4 quod, si unus convertitur, et alter non vult cohabitare, nisi cum injuria Creatoris, sivè cum blasphemia Divini Nominis, tunc Fidelis liberè possit alias nuptias inire, ut expressum est in eod. c. Quanto, ubi dicitur, ex triplici causa posse Fidelem transire ad alias nuptias, 1 si Infidelis renuat cum eo habitare, 2 si velit habitare, sed nonnisi cum injuria Creatoris, 3 si eum vult pertrahere ad peccatum mortale.

957 Quær., an, si Infidelis nolit converti, sed tamen velit pacificè cohabitare, sine injuria Creatoris, liceat Fideli ab eo separari, non solùm quòad torum, sed etiàm quòad vinculum? Adsunt tres sententiæ. *Prima* absolutè negat et hanc tenet D. Th. in 4 D. 36 q. un. a. 5 Estius in 4 D. 39 § 6. Petrocor. tom 4 p. 331 Reg. 4 item S Bonav. S. Anton. Palud. Gabr. etc. apud Sanch. l. 7 D. 74 num. 8. Idque probant ex Apost. 1. Cor. 7 v. 12 ubi: *Si quis frater uxorem habet infidelem, et hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam. Secunda* sententia absolutè affirmat, et hanc tenet Bellarminus de Matr. c. 12. Ratio hujus mox adducetur in tertia sententia: Dicit autem Bellarm. textum mox relatum D. Pauli non continere præceptum, sed tantùm consilium, cum Apostolus statim ad prædicta verba subdiderit; *Cæteris ego, non Dominus. Tertia* demùm sententia communior et probabilior, quam tenent Sanch. l. c. n. 9. Conc. p. 224 n. 5. Pont. l. 9 c. 4 n. 22. Tourn. Prælect. Theol. t. 11 p. 119 et alii apud Salm. c. 4 n. 43. dicit, olim, si nullum adesset periculum perversionis, non potuisse Fidelem transire ad alias nuptias, quia non aderat causa discedendi à Conjuge infideli, cum per miracula, quæ frequentius tunc per Fideles fiebant; plures Infideles ad Fidem convertebantur; Sed hodiè, cum cessaverint mi-

racula tàm frequentia, illicitum est cohabitare cum Conjuge Infideli ex recepta Ecclesiæ consuetudine, quæ introducta est ex eo, quod experientia docuit, non modicum perversionis periculum imminere ex consortio Infidelis; nisi (excipiunt Tourn. l. c. et Sanch. D. 75 n. 13.) Episcopus dispenset ad cohabitandum propter probabilem spem conversionis illius. Verumtamen advertendum 1 cum D. Th. l. c. Conc. p. 225 n. 7. et Petrocor. d. p. 431 ex cit. cap. Quanto, quod Matrimonium illud non solvatur, donec Fidelis ad alias nuptias transeat. Advertendum 2 quod, antequàm Fidelis cum alia Matrimonium contrahat, debeat monere Infidelem, si velit ad Fidem converti, ex præcepto Greg. XIII. et S. Pii V. ut dicunt Pont. l 7 c. 48 n. 23. Sanch. D. 74 n. 12. et Croix n. 408. Excipit tamen Sanch. n. 13 et 14. cum aliis, contra Pont. si constet, Infidelem esse pertinacem, vel si multùm distet. Notat autem Croix l. c. quod casu, quo infidelis non possit moneri, ad contrahendas alias nuptias requiratur dispensatio Pontificis; ut asserit jam præscripsisse præfatum Greg. XIII.

Matrimonium autem inter Eideles numquàm solvitur, nisi alter Conjugum intrà bimestre à Matrimonio contracto, et non consummato Religionem ingrediatur, ut habetur in c. Si quis conjugatus. 27 q. 7 et in Trid. sess. 24 Can. 6. Hoc tamen intelligitur, proùt diximus n. 870 in fine, modò Matrimonium non esset necessarium ad legitimandam prolem, vel reparandum scandalum, aut honorem Sponsæ, tunc enim non posset vir fieri Religiosus, relinquendo Sponsam, quæ ob infamiam nequiret ampliùs Nuptias invenire. Dicunt autem Sanch. l. 2. D. 25 n. 7. Pont. l. 9 c. 9 n. 7 et Salm. c. 4 n. 90 cum Corn. Trull. et Dic. quod, si transacto bimestri conjux ingrediatur Religionem, illicitè hic profiteretur, sed validè, quia Concil. in d. Can. 6 indistinctè sic pronunciavit; *Si quis dixerit, Matrimonium ratum non consummatum per solemnem Religionis professionem alterius Conjugum non dirimi, anathema sit.* Ut dicatur autem Matrimonium consum- 958

matum, non sufficit penetratio vasis fœminei, sed requiritur effusio seminis in illud; ità communiter DD. cum Conc. p. 252 n. 4 et D. Th. vide dicenda n. 1036 v. Hîc autem. Quilibet verò Conjugum licitè potest intrà bimestre debitum negare, quàmvis non habeat animum intrandi Religionem; quia utitur jure suo; ità communiter Pal. p. 2 §. 5 n. 7 et Salm. n. 91 cum Soto Con. Led. Henr. Dic. et Trull. Peccaret tamen (ut diximus n. 870. D. 2 in fine) Sponsus qui Matrimonium contraheret animo intrandi Religionem.

959. An verò possit Papa ex dispensatione solvere Matrimonium ratum; et non consummatum? Adest duplex sententia probabilis. *Prima* negat, et hanc tenent Pont. l. 9 c. 3 n. 3. Pal. D. 3 p. 2 §. 2 n. 3. Gonet. D. 5 n. 13 item S. Bonav. Scot. Val. Soto, Led. etc. apud Salm. c. 5 n. 58. Ratio, quia Matrimonium ratum ejusdem est naturæ àc consummatum, cujus indissolubilitas (ut declaravit Trid. sess. 24 in princ.) est de jure Divino, in quo nihil potest Pontifex. *Secunda* verò sententia affirmat, et hanc tenent cum Bus. Sanch. l. 2. D. 14 n. 2. Bellar. l. 2. de Monach. c. 8. Navarrus. c. 22 num. 21 et Salmantic. c. 5 num. 61 cum Cajet. Vasq. Con. Bon. Reb. Bec. etc. Ratio, tum quia Pontifices pluries hoc in usum deduxerunt dispensando in Matrimonio rato, ut referunt de propria scientia Navarr. Cajet. tum quia summus Pontifex tamquàm Christi Vicarius, cui regimen Ecclesiæ est commissum, potest ex justa causa dispensare in aliquibus, quæ sunt de jure Divino, et humanos actus concernunt. Causa autem justa (ut dicunt præfati AA.) esset vel impotentia superveniens, aut scandalum imminens, vel sterilitas de novo cognita, quandò opus esset ad bonum publicum, ut proles gigneretur. Addunt etiàm, si adsint disparitas conditionis, morbus contagiosus, dissensiones prævisæ, mutuus Conjugum consensus; Sed has quatuor causas non admittit Conc. p. 247 ex n. 20 et meritò, saltèm nisi urgeat necessitas boni publici; nam aliàs, istis admissis, pauca Matrimonia rata et firma stare possent.

« Resp. 2. Manente vinculo Matrimonii, licitè fit 960
» divortium, et separatio quòad torum, et cohabita-
» tionem, ad tempus, vel in perpetuum, ob gravem,
» et justam causam, qualis est:

» I. Alterius conjugis culpabile adulterium (per
» quod hîc etiàm intelligitur omnis species luxuriæ, in
» qua caro cum alia dividitur, qualis est bestialitas,
» sodomia etiàm intrà eumdem sexum. Bon. q. 4 p.
» 5 n. 2 contra Fill. Sanch. Perez d. 56 s. 1 et 2 ex
» Matt. 5 et ex c. Gaudemus c. Ex litteris. Non tamen
» mollities, vel pollutio, oscula, tactus, vel amplexus
» impudici. Bon. Sanch. Per. l. c. licet propter simi-
» lia ad tempus possit aliquandò fieri separatio, ut
» nocens emendetur) *(ut Salm. c. 16 n. 14 cum Sanch.
» Trull. et com.) *; tunc enim innocens Religionem
» ingredi, aut Sacros etiàm Ordines suscipere potest:
» nocens verò non, nisi cum innocentis consensu.
» Excipitur tamen ab hoc casu 1. Si uterque conjux
» particeps sit ejusdem criminis, vel æqualis. Sanch.
» l. 10 d. 6. Bon. l. c. Nisi innocens alteri condonârit.
» Quod aliqui eum fecisse censent, si eam post adul-
» terium intellectum rursus cognoverit. Bon. ex Conc.
» Henr. Fill. Per. s. 3 ubi vide plures casus exceptos. »

Certum est, virum posse dimittere uxorem adulteram, ùt docuit Christus Dom. Matth. 5. 19 et expressum habetur in c. Gaudemus c. Ex litteris etc. Significasti de Divort. Idem communiter dicunt DD. de viro adultero, quem uxor potest relinquere; ità Sanch. l. 10. D. 3 n. 6. Pont. l. 9 c. 16 et Salm. c. 16 n. 2 cum Con. Bon. Trull. ex c. Prætereà 32 q. 5 et c. Idololatria 36 q. 1.

Quær. I. An ad divortium faciendum sufficiat sus- 961
picio de Conjugis adulterio? Quod sola suspicio sufficiat, habetur expressum in c. Dicit Dominus. 32 q. 1 ubi D. Hieronymus dixit: *Ubicumque est fornicatio, vel fornicationis suspicio, liberè dimittitur uxor.* Communiter tamen advertunt D. Th. in 4. D. 35 q. un. a. 3 ad 4. Viva q. 8 a. 2 n. 4. Sanch. l. 10. D. 12 n. 41 cum S. Bonav. S. Antonin. Palud. Soto, Innoc. Hos-

tiens. Abb. et aliis, non sufficere quamcumque probabilem suspicionem, sed requiri violentam, quæ moralem certitudinem fundet, prout si probetur visus fuisse solus cum sola, et nudus cum nuda, ut dicitur in c. cæteris 12 de Præsumptionib. Dicit autem Pal. p. 6 §. 4 n. 8 cum Farinac. Gutt. etc. hoc requiri ad divortium faciendum auctoritate Ecclesiæ, nam quoad forum internum ait sufficere suspicionem probabilem, modò sit vehemens. Sed hoc intelligendum, quod, licet in foro interno non requiratur tanta certitudo quanta in externo, semper tamen requiratur talis suspicio, ut habeatur non sola probabilitas, sed moralis etiàm certitudo de adulterio patrato; aliàs (benè ait Viva l. c.) per solam probabilem nequit alter privari sua certa possessione. Hinc, nisi aliæ adsint circumstantiæ, non sufficiunt amplexus, tactus, et oscula ad faciendum divortium; ità Pontius l. 9 c. 16 n. 5. Viva l. c. Sanch. n. 47 cum Nav. Palud. Perez, Barb et Lop. et ipse Pal. p. 6 §. 1 n. 2 cum Con. Hurt. etc. Item non sufficit, quod inveniatur solus cum sola in loco secreto, ut Sanch. n. 45 cum Nav. contra Menoch. sufficit verò in foro conscientiæ, si vir fide dignissimus testetur de adulterio, vel de violento indicio; ut Sanch. n. 51: Viva l. c. et Pal. p. 6 §. 4 n. 8 cum Gutt. Menoch. etc. sufficiunt etiàm, ut ait Pal. §. 4 n. 8 cum Menoch. litteræ amatoriæ uxoris, quibus adulterium præteritum fatetur. Et sic puto etiàm sufficere, si aspiciatur aliquis solus cum sola in eodem lecto.

962 Quær. II An liceat facere divortium ob sodomiam, aut bestialitatem commissam à Conjuge? *Prima* sententia negat, quam tenet Innoc. Abul. et Palac. ap Sanch. l. 16. D. 4 num. 2. hanc sequitur, speculativè loquendo, etiàm Pont. l. 9 c. 16 n. 5. Ratio, tum quia per solam fornicationem caro dividitur; tum quia lex pœnalis, qualis hæc est, non debet extendi de casu ad casum; textus autem in c. Gaudemus, et c. Litteris de Divor. ut suprà, de sola fornicatione loquuntur. *Secunda* verò sententia communior et probabilior (saltèm extrinsecè) affirmat, et hanc tenent D. Th.

Supp. q. 62 a. 1 ad 4. Sanch. l. c. n. 3. Pal. p. 7 § 1 n. 2. Conc. p. 255 n 7. Salm. c. 16 n. 9 cum Soto, etc.. Ratio, quia ex jure naturali uterque Conjux tenetur fidem servare non dividendi carnem suam cum alia, quæ verè dividitur, cum habetur concubitus sodomiæ, vel bestialitatis. Nec obstat, quod lex pœnalis non sit extendenda, nam jus discedendi ab adultero, qui cum alia carnem suam dividit, non oritur ex lege positiva, sed ex ipso jure naturali, quod prohibet, ne conjux cum alia carnem dividat. Sed AA. primæ sententiæ semper replicare possent, verè non dividi carnem sine copula naturali. Cæterùm benè ait Pont. l. c. ab hac sententia non recedendum, cum sit communis, sed reverà eam non probari.

Quær. III. An copula habita cum aliena sinè seminis effusione, sit causa sufficiens ad divortium. *Prima* sententia affirmat, et hanc tenet Conc. p. 255 n. 9 citans S. Bonav. Sotum, Sylv. Palud. Vega et Henr. Rationem non assignat, sed ratio videtur esse, quia fornicatio sinè seminatione vera fornicatio est, licet non consummata, quâ verè dividitur caro; Citat etiàm D. Th. et Bonac. sinè locis, sed Bonac (ut infrà) expressè oppositum tenet, et locum D. Th. ubi id tradat, non potui invenire. *Secunda* verò sententia probabilior negat, eamque tenent Sanch. l. 10. D. 4 n. 13. Bonac. q. 4 p. 5 n. 2. Escob. l. 25 n. 131 et Salm. c. 16 n. 10 cum Fill. Trull. et Led. Ratio, quia nomine fornicationis intelligenda est fornicatio in suo genere perfecta, nempè consummata per seminationem, aliàs non adest vera divisio carnis, sed potiùs divisio attentata, per solam enim seminationem fornicantes fiunt una caro.

963 Quær. IV. An vir, cognito adulterio uxoris, teneatur eam dimittere? Ratione adulterii certè non tenetur, dum hæc dimissio à Christo Dom. tantùm sit permissa, non præcepta, ità D. Th. Suppl. q. 62 a. 2 et alii omnes ex c. Idololat. 27 q. 1 ubi D. Aug. sic dixit: *Dominus autem permisit causâ fornicationis uxorem dimitti, sed quia permisit, non jussit, dedit locum Apos-*

tolo monendi, ut qui voluerit, non dimittat uxorem infidelem. Ratio patet, quia divortium introductum est in favorem innocentis, undè non debet in ejus pœnam verti. Tantùm verò potest vir tenêri ad dimittendam adulteram ratione correptionis fraternæ, aut scandali vitandi, ut docent S. Th. l. c. Pal. p. 6 §. 3 n. 3. Bon. p. 5 n. 15. Salm. c. 16 n. 5 et alii ex c. Si vir de Adul. ubi dicitur : *Si vir, sciens uxorem suam deliquisse, quæ non egerit pœnitentiam, sed permanet in fornicatione ; vixerit cum illa, reus erit, et ejus peccati particeps.* Sed quod ad obligationem correptionis pertinet, communiter dicunt DD. non tenêri virum dimittere uxorem, si alia viâ, nempè verbis, aut verberibus possit eam corrigere : ità D. Th. l. c. ad. 1. Salm. n. 7. ac S. Bonav. Cajet. Sylvest. Arm. Covar. Barb. Manuel. etc. ap. Sanch. l. 10. D. 13, n. 9. Item nec tenetur, si ex tali dimissione timeat gravia incommoda, nimirùm periculum propriæ incontinentiæ, vel rixas cum propinquis uxoris, vel infamiam, aut jacturam gubernationis domesticæ, et similia, quia præceptum correptionis non obligat, cum gravi incommodo, ità S. Anton. 3. p. tit. 2. c. 20. § 9. Pontius l. 9. c. 17 n. 4. Pal. n. 3. Escob. n. 136. Nav. c. 16 n. 28. Bon. d. n. 13. Salm. n. 7. et Sanch. n. 8. cum. Soto, Palud. Led. etc. Cæterùm benè ajunt Laym. c. 7 n. 15. Viva q. 8 a. 2 n. 5, quod, si putet vir, hac sola via adulteram corrigendam esse ; eo casu teneatur ex charitate (intellige si possit absque gravi incommodo) ad tempus eam dimittere.

Quod ad scandalum autem pertinet, tenetur etiàm vir uxorem dimittere, ne videatur ipse peccato uxoris consentire, ut docent D. Th. l. c. Sanch. n. 10. Pont. n. 3 et Salm. n. 7 cum aliis, ex cit. Si vir, ubi maritus retinens uxorem pertinacem declaratur *reus, et ejus peccati particeps.* Et idem dicitur in c. Non solum, 6. Caus. 28. q. 1 ibi : *Quòd si in his factis perseverat, recede ab illa. Sin autem, et tu particeps peccati illius eris.* Hoc tamen intelligitur, ut dicunt S. Anton. l. c. Sanch. n. 21. Pontius, et Salm. l. c. si adulterium sit

notorium, non verò si occultum. Intelligitur 2. ut dicunt Laym. d. n. 5. Pal. n. 3. Pont. n. 3. Sal. n. 7 cum Dic. et Per. ac Bonac. n. 13 cum Syl. Tol. Con. Caj. Reg. Gutt. Reb. Fill. et Led. si vir aliquo modo nequeat scandalo occurrere; secùs verò si posset aliâ via, nempè uxoris reprehensione, reclusione, verberatione, aut alia moderata coercitione. Quod si, his mediis adhibitis, scandalum perseverat, erit vir excusatus, si uxorem non dimittit ex justa causa, nempè ratione periculi suæ incontinentiæ, vel si laboret inopia, aut morbo, et ideò indigeat ope uxoris; vel si aliàs deberet grave damnum subire; vel si aliàs uxor deterior evaderet, aut illi immineret notabile detrimentum sanitatis, aut si adsit probabilis spes fore, ut brevi uxor resipiscat, prout docent S. Ant. 3 p. t. 1 c. 20 § 9 Pal. n. 3. Salm. n. 7 et Sanch... D. 13 ex n. 19 cum Soto, Navarrus. Palud. Major. Tab. Led. Palác. Philiarc. Gabr. Ang. Sylv. Lop. Arm. Ric. et Abul. etsi non omnes AA. citati omnes præfatas causas excusantes proponant. Addunt Salm. l. c. sufficere insuper causam, si plures expensæ essent impendendæ, ut divortium fieret auctoritate Judicis; vel si ex divortio contentiones timeantur. Demùm D. Anton l. c. sic concludit: *Ergò vir cum detrimento juris sui, et periculo non tenetur* (uxorem) *expellere*. Ità præfati AA. sed alii probabiliter dicunt, quod, si vir jam præbuerit sufficientia indicia, quod ipse ægre ferat uxoris adulterium, non teneatur eam dimittere ratione scandali; quia si nihilominùs alii scandalizantur, scandalum ipsorum erit pharisaicum, quod non tenetur ipse vitare; ità Pal. n. 3. cui consentit etiàm Laym. d. n. 17. cum Palud. qui ait: *Si explicet Maritus, quod non foveat illam in crimine, sed juxtà se retineat, ut cohibeat à peccato. Quod si nihilominùs aliquis scandalizatur, scandalum est ex malitia, quod contemnitur.* Idem sentit Glossa in c. Non solùm, suprà citatò, ubi ad verba, *sin autem, et tu particeps peccati illius eris*, explicat: *Idest, si non revocas eam à proposito.* Ergò vir, qui revocat adulteram à proposito, non est repu-

tandus particeps peccati illius. Clariùs id docet D. Anton. l. c. dicens : *Propter scandalum pharisæorum non tenetur homo dimittere jus suum ; prius debet* (Maritus) *exponere, quod non foveat illam in crimine, sed magis, ut eam meliùs cohibeat à peccato, juxtà se retineat; et cum hoc sit verisimile, si quis ex hoc scandalizatur, non erit scandalum pusillorum, et cum non potest dimittere sine periculo suo, licitè potest retinere.* Hinc ex omnibus Prædictis benè inferunt Pal. l. c. Sanch. n. 26. cum Led et Abb. et Salm. n. 7. cum Soto, Pont. Dec. Perez, Trull. etc. quod propter hanc causam scandali raró teneatur vir uxorem adulteram dimittere.

964 Quær. V. An uxor teneatur divortium facere à viro adultero ? *Prima* sententia, quam tenent S. Anton. 3 p. tit. 1 c. 20 § 9 in fin. et Sanch. l. 10 D. 14 n. 29 cum Pal Syl. Soto, Tab. Arm. Sa, Led. etc. dicit, eam numquàm tenêri, non ratione scandali, quia numquàm præsumitur uxor consentire in viri adulterium ; non ratione corruptionis, quia tantùm Superioris est corrigere facto ; uxor autem est subdita viro, undè *ipsa* (ait D. Antonius) *non debet virum corrigere facto, sed verbo. Secunda* tamen sententia mihi verior, quam tenent Bon. p. 5 n. 13. Can. p. 256 n. 16. Nav. c. 22 n. 21. Antoine p. 587 q. 9. Salm. c. 16 n. 7 cum Dic. et Perez, item Pet. Soto, Palao, Gabr. Led. etc. apud Sanch. n. 27 dicit, eam etiàm tenêri aliquandò divertere à viro adultero, quia aliquandò tenetur etiàm subditus, si potest sine gravi incommodo, corrigere Superiorem modo quo potest; et à fortiori ad id tenetur uxor, cui jam concessum est relinquere virum adulterum ; dummodò tamen (ait Antoine) ipsa sciat, virum hoc medio certò emendandum : sed meliùs dicit Conc. si probabilis sit spes emendationis, quia correctio benè debet fieri ubi spes probabilis intervenit ut dicunt Salm. in tr. 21 de Corrept. frat. c. 7 n. 66 cum Suar. Pal. Diana, etc. Meritò verò dicunt præfati AA. ad hoc raró sivè rarissimè tenêri uxorem, tum quia rarissimè uxor potest corripere virum ; tum quia rarissimè poterit uxor à viro disce-

dere sine gravi incommodo. Et ideò nec etiàm tenetur ei debitum negare: tantò magis, quia negando vir deterior fieret, ut docent S. Anton. et Bonac. l. c. cum Sanch. Fill. et aliis.

Utrùm autem teneatur Conjux innocens recipere 965
alterum ex adulterio emendatum? Affirmant Conc. 2 ac Buss. infrà n. 5 cum Laym. et Perez, eum ad hoc tenêri ex charitate, si aliàs ille sit in periculo relabendi. Sed ego minimè auderem innocentem ad hoc obstringere sub culpa, cum ex una parte Christus Dom. eum perpetuò liberaverit ab obligatione cohabitandi cum adultero, et ex alia non videtur charitas ad tantum onus obligare, ut Conjux recipiat alterum, qui fregit sibi fidem. Undè meritò dicunt Salm. c. 16 num. 21 tantùm ex honestate et decentia debere innocentem sibi reconciliare emendatum, si commodè potest. Nec obstat quod in c. Si vir Adult. dicatur; *Debet, sed non sæpè recipere peccatricem:* nam Glossa To *debet* explicat: *Debet debito honestatis, non necessitatis.*

Quær. VI. In quibus casibus illicitum sit Conjugi 966
divortium facere ab altero in adulterium lapso? Primus est, si uterque reus sit adulterii, tunc enim neuter jus habet ad divortium, etsi unus semel peccaverit et occultè, alter verò centies et publicè; ità Sanch. l. 19 D. 6 n. 8. Pont. n. 9 et Salm. c. 16 n. 12 cum Soto, Con. Trull. Dic. et aliis passim, ex D. Thom. in 4 D. 35 qu. un. art. 6 ad 5. Dubitatur autem hîc, an in tali casu Conjux emendatus possit divortium facere ab altero in adulterio perseverante? Adest duplex sententia probabilis! *Prima* negat, nisi condonationem sui criminis jam obtinuerit; quia emendatio illius, ut dicunt, injuriam alteri (vel semel factam) non extinguit. Ità Pont. l. 9 c. 17 in fin. Dic. Led. Hurt. Bus. apud Salm. c. 16 n. 13. *Secunda* autem sat probabilis sententia, quam tenent Sanch. l. 10 D. 7 n. 4. Viva q. 8 art. 1 n. 6. Avers. Trul. Con. Bonacin. Reg. Henr. etc. ac Salm. n. 14 dicit, quod emendatus possit separari ab altero, qui post cor-

rectionem non resipiscit, Ratio, quia (ut dicunt) si post crimina ambo Conjuges se reconciliarent, tunc, uno relabente, posset alter certè recedere: ità pariter in præsenti casu, nam emendatus per ipsam correptionem jam virtualiter offert reconciliationem, quam alter admittere tenetur, et sic terminus jam imponitur compensationi: ità ut alter non ampliùs habeat jus in posterùm compensandi novum peccatum cum præterito Conjugis emendati: et ideò ob novum adulterium justè tribuitur emendato jus recedendi.

Secundus casus est, si Conjux consentiat in adulterium alterius: tunc enim amittit jus recedendi ex c. Discretionem de Eo, qui cog. etc. Et est communis sententia cum Sanch. lib. 10 D. 5 n. 4. Bon. p. 5 n. 14 et Salm. c. 16 n. 15. Con. Trull. Per. etc. D. Th. Suppl. qu. 62 art. 1. Notandum tamen hîc uniformiter, quod non sufficiat ad præsumendum consensum viri, si ille prudenter dissimulârit; vel non averterit adulterium uxoris: eò quod non potuerit sine magno incommodo: vel si causam tantùm remotam præbuit, ut si malè eam tractavit; in allatis enim textibus statuit non excusari fœminam adulterantem, etiàmsi à viro sit injustè dimissa.

Tertius casus est, si Conjux sine culpa formali adulteretur, puta, ob errorem inculpabilem, vel si violenter cognita sit; ità communiter D. Th. l. c. ac Sanch. Con. etc. cum Salm. n. 17. Secùs verò, ut notat Sanch. n. 15, si per metum consentiret, quia propter metum non excusatur à culpa. Notat etiàm Dic. apud Sanch. ib. quod, si uxor putans virum esse mortuum, extrà Matrimonium fornicetur, etiàm vir possit eam dimittere; secùs si vir fornicetur putans mortuam uxorem.

Quartus casus est, si injuria sit remissa, sivè antê, sivè post divortium. Si autem post remissionem relabatur vel reconciliatus, vel reconcilians, alter jam dimittendi jus habet. Sanch. D. 6 n. 7. Salm. n. 18 et alii. Præsumitur autem facta remissio, vel ex verbis, vel factis, ut si Conjux innocens, conscius et memor adulterii, omninò spontè coëat cum adultero, ut do-

cent S. Thom. sup. q. 62. art. 1. Sanch. D. 6 n. 19 et D 14 n. 6. Salm. n. 19 cum Dic. Trull. Avers. et aliis apud Bus. Signa pariter sunt remissionis, si maneant in eadem domo, mensa, lecto, maximè si intervenïant oscula, tactus, amplexus. Notandum tamen; quod, si Conjux innocens per hæc verè animum non habeat remittendi, in conscientia semper recedere possit, quàmvis in foro exteriori divortium ei negetur; ità Sanch. D. 14 n. 21 et Fill. Avers. Trull. Vill. cum Salm. d. n. 19.

Sed dubitatur hîc 1. An, facto divortio per senten- 967
tiam Judicis, possit innocens adhùc adulteram cogere, ut ad se redeat? Duplex est sententia. *Prima* quam tenent Soto, et Led. apud Sanch. lib. 10 D 10 n. 2 qui probabilem vocat, dicit, quod per sententiam etiàm adultera remaneat soluta ab obligatione cohabitandi, et reddendi debitum. *Secunda* verò sententia, et communis, quam tenent Sanch. n. 3 cum Sylv. Henr. Led. Sa, et pluribus aliis, item Pal. p. 6 § 7 n. 1. Pont. l. 9 c. 19. Bon. p. 5 n. 16 et Salman. c. 16. n. 22 cum Con. Gutt. Reg. Aversa etc. docet, quod semper ac status utriusque Conjugis non sit mutatus, nempè si neuter voverit castitatem, etc. teneatur adultera redire, quia innocens suum jus non amittit per sententiam, quæ tantùm in pœnam adulteræ, non in favorem emanatur; ità expressè docet D. Th. sup. qu. 62 a. 6 ad 3 ubi: *Cum divortium sit inductum in favorem viri, non aufert ei jus petendi debitum, vel revocandi uxorem; undè uxor tenetur ei reddere, et ad eum redire, si fuerit revocata, nisi de licentia ejus votum continentiæ emiserit.* Et ad hoc, ut adultera teneatur redire, rectè dicit Sanch. n. 24 (contra Pal.) non requiri novam sententiam judicis. Meritò verò ait Pal. p. 6 § 7 n. 3 cum Gut. raró posse compelli uxorem adulteram, ut redeat ad virum, propter prudentem timorem mortis, aut sævitiæ facilè ab illo inferendæ.

Dubit. 2. Si Conjux innocens, facto divortio per sententiam, labitur in adulterium, utrùm is amittat jus ad divortium, ità ut, altero petente, teneatur ad

eum redire. *Prima* sententia affirmat, quia injuria jam est compensata, nec sententia ità abstulit adultero jus, ut innocens post divortium possit adulterari; ità Pont. l. 9 c. 20 num. 6 item apud Salm. c. 16 n. 23. S. Anton. S. Bonav. Per. Dic. Con. Avers. Sot. Dian. Leand. et probabilem vocant Salm. c. 16 n. 23. *Secunda* tamen sententia, quàm longè probabiliorem censeo, et tenent S. Th. sup. q. 62. a. 6 ad 4. Sanch. l. 10 D. 10 num. 30 et Salm. n. 25. Fill. Reg. Bon. Led. et alii, dicit, eum non teneri: quia per sententiam absolutè latam jam innocens absolutus mansit à servitute, et adulter jure suo privatur. Hoc tamen non obstante, D. Th. l. c. ad 4 sic advertit: *Secundùm æquitatem juris Judex ex officio suo debet eum cogere*, (a) *ut caveat periculo animæ ejus, et scandalo aliorum, quamvis uxor non possit reconciliationem petere*. Et in hoc omnes conveniunt, ut dicunt Salm. n. 14.

968 Dubit. 3. An Conjux possit adulteram dimittere propria auctoritate? Adsunt tres sententiæ satis probabiles. *Prima* sententia absolutè negat, et hanc tenent D. Thom. sup. q. 62. art. 3 ubi: *Divortium non potest celebrari, nisi judicio Ecclesiæ*. Conc. p. 256 n. 14 ac Bellarm. Aversa apud Salm. c. 16 n. 46. Ratio, quia separatio Conjugum est actio publica, pertinens ad externam gubernationem; undè non potest fieri privata auctoritate sine perturbatione. *Secunda* sententia, quam tenent Laym. c. 7 n. 8 et 9. Pont. c. 18 n. 2 et 6, et Salm. n. 47 cum S. Ant. Soto, Coninch. Henr. Vill. etc. distinguit; et affirmat, si adulterium est notorium; negat verò si occultum, quia tunc fama Conjugis adulteri injustè proderetur. Idque confirmant ex c. Significasti 4 de Divort. ubi dicitur: *Si notorium est, mulierem adulterium commisisse, ad eam recipiendam præfatus vir cogi non debet, nisi constaret, ipsum cum alia adulterium commisisse*. Item ex c. Ex parte 9 de Spons. ibi: *Nemini licet uxorem suam sine manifesta causa fornicationis dimittere*. *Tertia* demùm sententia absolutè affirmat posse fieri

(a) Aliàs. *monere*.

divortium sine sententia, sivè adulterium sit publicum, sivè occultum, modò sit certum, et ex separatione non interveniat scandalum, quod non possit aliter reparari; ità Sanch. l. 10 D. 12 n. 31 et 32 cum Soto, Palac. Henr. Abb. etc. ac Bon. p. 5 n. 10 cum Sa, Led. Beg. Con. et Fill. probatur 1 ex c. Dixit Dominus 32 q. 1 ibi: *Ubicumque fornicatio est, vel fornicationis suspicio, liberè dimittitur uxor.* Nota To *liberè*, quod denotat, nullam requiri sententiam, aut licentiam. Et ratio est, quia absolutè consessum est à Christo Domino dimittere Conjugem adulterantem. Hæc sententia mihi probabilior est, saltèm si adulterium sit ex parte fœminæ; durum enim esset cogere virum certum de adulterio uxoris, ut publicum faciat illius crimen in judicio cum suo perpetuo dedecore. Benè tamen advertit Bon. l. cit. quod, si post divortium Judex cogat Conjugem ad cohabitandum, teneatur obedire; sed juxtà hanc sententiam non tenetur reddere.

Notandum autem hîc, quod, facta juridica separatione, vir innocens possit ingredi Religionem, etiàm invitâ adulterâ, c. Agatosa 27 qu. 2. Possitque etiàm Ordines Sacros suscipere, ut Salm. c. 16 n. 50. cum communi, manente tamen vinculo Matrimonii; Quare, si is, suscepta Religione, vel Ordinibus Sacris, cum alia coiret, licet tunc non detur ampliùs criminis compensatio, attamen verum adulterium committeret. Item, si uxorem cognosceret, peccaret quidem peccato sacrilegii, sed non fornicationis. Hoc autem esset, si Matrimonium jam consummatum fuerit, nam aliàs Matrimonium per Professionem Religiosam (non autem per Ordines Sacros) etiàm quòad vinculum dissolvitur; Salm. c. 16 n. 50 et 51. et commun. Rectè autem advertunt Salm. n. 53. quod, si conjux innocens absque sententia judicis separetur ab adultera, vix umquàm possit, etiàm juxtà primam opinionem ut suprà, Sacerdotium suscipere: quia difficulter hoc fieri posset absque scandalo. 969

E converso adulter, nec etiàm facto divortio juri-

dico, potest Religionem ingredi, aut Sacerdotium suscipere, nisi de licentia alterius; vel nisi jam alter statum irrevocabilem assumpserit. Aliàs, si Religionem aut Sacerdotium suscipere velit, esto jam assumpserit, potest ab illo repeti, et tenetur reddere. Sed sufficit ad hoc licentia tacita, ut si alter sciens, hunc velle mutare statum, non impediat, cum commòdè possit. Et sufficit etiàm, si alter requisitus neget reconciliationem, ut dicunt Sanch. l. 10 n. 15 et 19 et Salm. c. 16 n. 54 cum Con. Avers. Dic. Dian. Bon. Led. ex c. Gaudemus de Conversione Conjug. Addunt Pont. l. 9 c. 6 n. 3 Sanch. n. 8 cum aliis, et Pal. p. 6 § 7 n. 2. quod si post biennium adulter non revocatur, potest liberè Religionem ingredi, vel sacris initiari, quia tunc censetur alter in hoc ei consentire, jure sic disponente in Authentica, Sed hodiè. C. ad l. Jul. de Adult.

970 « II. Sævitia mariti, vel uxoris. Ex qua, si grave » periculum comparti immineat, potest separatio peti » à judice; imò, si mortem minetur, vel venenum » paret, potest divertere antè judicis consensum. Vide » Bonac. l. c. Laym. Per. s. 5. »

Constat ex c. ex transmissa, de Rest. Spol. ob sævitiam Conjugis, posse alterum separari, quàmvis iste ob aliquod suum crimen fuerit causa sævitiæ illius, c. de Bend. 32 q. 1. Non tamen sine sententia Judicis, et postquàm crimen sit plenè probatum, ut ex Conc. Carthag. in c. Sæculare 33 q. 2.

971 Sed quæritur 1. an tunc possit recedere propria auctoritate? affirma, si periculum sit in mora (ut ait hîc Busemb.) vel si non posset litigare, aut Judicem adire, vel facilè sævitiam probare, ità Sanch. l. 10 D. 18 n. 3 Anacl. p. 667 n. 110. et Salm. c. 16 n. 38. cum Aversa, Trull. Vill. Si verò possit Judicem adire, et sævitiam probare, tenetur expectare sententiam, ut dicunt Sanch. l. c. Pal. § 4 n. 7 Pont. l. 9 c. 23 n. 7 et Salm. d. n. 38. c. Significasti, de Divort. contra Frull. et Hurt. Ratio, tum quia exigitur sententia, ne passim divortia fiant; tum quia causa hæc sævitiæ introducta est auctoritate Ecclesiæ; et ideò æquum est,

ut nemo eâ utatur ad discedendum sine Ecclesiæ auctoritate.

Quær. 2. an talis justè recedens possit, invito Conjuge, Religiosus fieri? Negatur, nisi timor de damno gravi sit talis, ut numquàm deponi possit, ex c. Litt., de Rest. spoliat. Aliàs divortium tantùm ad tempus erit, donec cesset periculum, data cautione in judicio; ità Sanch. l. 10 D. 18 n. 5 Salm. n. 37. cum Bas. Trull. Fill. Dic. Notant autem Salm. n. 40. cum Dic. in praxi vix credi posse, quod cesset umquàm periculum, si Conjux fuerit amens et furiosus, vel ità pronus ad iram, ut sæpè intervenerit periculum damni, et aliquandò uxorem vulneraverit; vel si dederit venenum, etiàm semel.

Quær. 3. qualis timor sufficiat ad divortium ratione sævitiæ. Resp. Sufficit, ut prudenter timeri possint quæcumque mala gravia à Conjuge, vel ab ejus propinquis; ut si adessent comminatio mortis, verba injusta, frequentia convicia, et jurgia, ex quibus nimis molesta redderetur cohabitatio, vel esset periculum abortus intentati, vel mali gravis in aliis filiis, aut consanguineis, etc. Ità Sanch. l. 10 D. 18 n. 11 et 12 ac Salm. c. 16 n. 41 cum communi. Rectè tamen advertunt Salm. ib. quod aliqua ex his, quæ respectu fœminæ nobilis essent gravia, respectu alterius humilis conditionis levia sint futura. Item advertunt Sanch. n. 13 et Ronc. p. 180 q. 5 R. 1, non sufficere solas minas, nisi Conjux solitus sit illas exequi; Quapropter Judex benè perpendere debet minantis conditionem, et modum, ex l. Hæc autem 5. ff. Si cui plus etc.

Quær. 4 an sola verbera sint causa justa divortii? 972
Alii affirmant, Bart. Bald. Lupus, Graff. etc. ap. Sanch. D. 18 n. 14. Alii negant; nisi ex verberibus probabiliter timeatur periculum mortis; ut Cujac. etc. ib. n. 5. Alii verò communissimè, ut Pont. l. 9. c. 25 n. 5. Ronc. p. 180 q. 5. R. 1 et Sanch. num. 16 cum Host. Abb. Ang. Sylv. Henr. Arm. Tab. etc. dicunt, licitum esse viro verberare uxorem, modò non fiat frequenter, nec ex levi causa, nec acriter, quàmvis causa sit magna, sed rarò, et mediocriter. Undè probabiliter

ait Sanch. non posse uxorem discedere, si verberatio est levis, etiàmsi sine causa verberata fuerit (excipiunt Salm. c. 16 n. 41. nisi mulier esset nobilis.) Item addunt Ronc. l. c. Bon. p. 5 n. 5. Pal. p. 6 § 9 n. 8 et Sanch. n. 16 cum Rol. et Rimin. non licere uxori divortium facere ex una verberatione, etsi gravi, sed requiri saltèm binam, nisi probabiliter timeatur, ne maritus verberationes replicet, attentâ illius natura, et circumstantiis, puta si ipse domi vel etiàm extrà domum detineat concubinam.

973 « III. Si conjux compartem trahat in peccatum, v. g. » sollicitet ad hæresim, veneficium, etc. *Adde si vir alios* » *in domum introducat cum periculo, quod tentet ad adul-* » *terium. Vel si vir velit exercere sodomiam cum uxore,* » *etsi ipsa consentire renuerit*, ut Sal. n. 35 cum Sanch. » Bas Soto.) * tunc enim innocens potest se separare, » imò tenetur, si periculum sit grave. Laym. l. 5 t. 10 » p. 3 c. 7 n. 16.

» IV. Morbus contagiosus, v. g. lepra * (Ut D. Th. » sup. q. 64 a. 1 ad 4 ubi. Uxor viro leproso tenetur » reddere debitum, non tamen tenetur ei cohabitare. » *Hoc autem rectè ait* Sanch. l. 9 D 24 n. 29 cum S. Ant. » *et aliis intelligi, si ex cohabitatione probabiliter im-* » *mineat periculum infectionis. Item justa erit causa* » *discedendi, si alter Conjux sit furiosus, aut maleficus,* » *aut energumenus, ut* Salm. c. 16 n. 35 cum commu- » ni. Quod si tamen sine gravi detrimento possit coha- » bitare, ad id tenetur, aut saltèm adhabitare, et » ministrare, nisi alter remittat.

974 » V. Hæresis, vel apostasia superveniens matrimo- » nio. Quo casu, si separatio facta sit judicio Eccle- » siæ, non tenetur conjugem conversum recipere, » saltèm ex justitia: nam ex charitate aliquandò te- » netur, ut si sit periculum incontinentiæ. Bonac. » Laym. l. c. Per. d. 57 s. 1. * (*Nota hic, quod non* » *ob quæcumque crimina Conjugis possit alter separa-* » *ri, sed tantùm ob perniciosa. Potest autem ab hære-* » *tico discedere, etsi hæresis sit occulta: imò tenetur,* » *si sit in periculo perversionis; vide Salm. c. 16 ex* » *n. 26. Et si crimen sit declaratum, potest alter etiàm*

» *fieri Religiosus, ut Salm. n. 34. modò judicio Eccle-*
» *siæ discesserit, ut patet ex c. de illa, de Divort. ubi*
» *hoc divortium declaratur esse perpetuum.)* *
» VI. Mutuus consensus. Ex quo licitè se separant 975
» vel toro, sivè ad tempus, sivè in perpetuum, ob
» finem spiritualem, vel etiàm habitatione. Quod
» tamen non solet permitti, nisi uterque ingrediatur
» Religionem, vel uxore ad Religionem transeunte
» (aut si vetula sit, id est sexagenaria, Azor. etc.
» vel saltèm quinquagenaria, Sanch. Bon. Barb.
» Dian. p. 3 t. 4 R. 73 manente in sæculo in voto con-
» tinentiæ) maritus suscipiat sacros Ordines.* (*Si autem*
» *Conjux remanens in sæculo nesciebat, se tenêri eo casu*
» *ad emittendum votum castitatis, dicunt Sanch. Fagn.*
» *etc.* (*contra Anacletum*) *ap. P. Ferraris Bibl. verb.*
» *Conjux n.* 23. quod ille, adhùc præstito consensu,
» possit ad se revocare Conjugem etiàm in Religione
» professum.) * Porrò, apud quem, et cujus expen-
» sis, facto divortio, liberi sint educandi? Vide Laym.
» hîc l. 1 et Sanch. Vid. Per. d. 58 et 59. Bon. q. 3
» p. 5 n. 11. »

Conveniunt DD. quod, facto divortio juridico, filii 976
sint educandi apud Conjugem innocentem. Quoàd expensas verò, si divortium fit culpâ Patris, ejus expensis educanda est proles, ex Authent. Si Patet. C. Divortio facto, ubi: *Si Pater causam divortii præstiterit, apud Matrem, ad secundas nuptias non venientem, liberi nutriantur Patris expensis.* Et contrà expensis Matris, si divortium fit culpâ Matris; ità Glossa in dicta Authent. Pal. p. 6 § 10 n. 5 Laym. c. 7. in fin. et Sanch. l. 10. D. 20 n. 7. cum Bart. Pal. Hist. Syl. Henr. Gut. etc, ex ea. Aut. ubi legitur; Si verò contra, *tunc apud Patrem, Matris locupletis expensis; nisi Pater minùs idoneus sit, tunc enim apud Matrem locupletem nutriantur.* Sed negant Salicit. Boerius, et Alex. apud Sanch. l. c. n. 5. quod asserant prædicta verba non esse in textu originario (ut fatetur ipsa Glossa) sed inserta fuisse ab Irnerio. At hoc non obstante, non discedendum à sententia communi, ut ait eadem Glossa; quia cum Matri adulteræ dos, facto

divortio, restituitur, jus naturale postulat, ut ipsa Matrimonii onera sustineat; aliàs commodum ex suo crimine reportaret. Ad hoc tamen benè advertit Sanch. n. 8 cum communi omnium, omninò requiri sententiam Judicis. Quandò autem alter Conjugum esset infidelis, vel hæreticus; proles semper apud fidelem educanda est, quàmvis fidelis fuerit in culpa, ut Sanch. n. 3. Pal. l. c. cum aliis.

977 » Quæres, an uxor teneatur sequi virum ad coha-
» bitationem?

» Resp. Tenêri, quia vir est caput familiæ; et
» uxoris,

Excipiuntur tamen sequentes Casus.

» 1. Si ex sequela timeatur grave onus, vel peri-
» culum, v. g. vitæ, pudicitiæ, vel salutis; vel uxor
» à viro peregrè non alatur.

» 2. Si vir post matrimonium factus sit vagus, nec
» facilè sit sequi; secùs tamen, si antè fuit vagus;
» idque ipsa scivit.

« 3. Si in contractu Matrimonii additum fuerit pac-
» tum de non mutando domicilio, et nulla gravis
» necessitas urgeat. »

Regulariter uxor tenetur sequi virum mutantem domicilium, etiàmsi mutet sine justa causa; modò causa non sit turpis, Sanch. l. 1. D. 40 n. 2 et 6. Et hoc etiàmsi alicubi adsit contraria consuetudo, quæ non potest derogare juri Divino, quod constituit virum caput uxoris, ut 1 ad Cor. c. 11 v. 3. Item etiàmsi vir longe discedat, et ibi per longum tempus sit moraturus; secùs verò si brevi indè reversurus sit: ità Sanch. l. c. D. 41. n. 11. cum Panorm. et Alex. de Nevo, ac Boss. c. 6 n. 34 cum Suar. Bar. et Farin. tunc enim nec uxor tenetur sequi virum, nec vir secum ducere uxorem, ut dicunt Salm. de 2. Præc. c. un. n. 48 cum Sanch. Tol. Bon. Sayr. Fill. etc. Proùt neque tenetur vir eam secum ducere, etiàmsi longe discedat, si magnæ expensæ requirerentur ad eam illuc transvehendam: Salm. ib. cum AA. citatis. E converso uxor non tenetur sequi virum, si ille velit eam pertrahere ad

peccatum, vel uxor per discessum exponeretur gravi periculo vitæ, ut Sanch. l. 1. D. 41. n. 5. cum Sylv. Nav. Arm Ang. etc. aut periculo gravis detrimenti, ut Boss. c. 6 n. 38 cum Laym. et aliis communiter. Sic pariter non tenetur uxor sequi virum vagantem, nisi uxor antè Matrimonium id sciverit, ut Sanch l. c. n. 7 cum Sylv. Ang. Nav. Lopez. Man. et Boss. n. 48. cum aliis communiter. An autem uxor teneatur sequi virum ad exilium condemnatum? Probabiliùs affirmandum cum Sanch. l. 1 D. 41 n. 13. Bos. c. 6 n. 46 et aliis. Vide dicta l. 3 n. 353.

FINIS TOMI SEXTI.

INDEX

TRACTATUUM ET CAPITUM TOMI VI.

Capita. Paginæ.

LIBER VI.

Prosecutio Tractatus IV. — *De Pœnitentia.*

2 De Ministro Sacramenti Pœnitentiæ............ 3
3 De adjunctis Pœnitentiæ........................ 133

Tractatus V. — *De Extrema-Unctione, et Ordine.*

1 Quid sit Extrema-Unctio, et quæ circà eam observanda etc................................ 211
2 Quid sit Ordo, quotuplex, et quæ ejus Materia etc. 243

Tractatus VI. — *De Sponsalibus et Matrimonio.*

1 De Sponsalibus................................ 350
2 De Matrimonio secundùm se.................. 420

Observanda utentibus Editione Bassanensi Anni 1816.

N.° 602 legant : *illimitatè eos approbare.*
604 loco : *quarum cuique se apparet probabilior*, legant : *quarum utrique sua opinio apparet probabilior.*
664 loco : *quæ non ex majori commoditate* etc. legant : *quâ non ex majori commoditate æger, ut, si podagrâ, aut alio consimili affectu laboret, sed ex necessitate lectum petit.*

Videant, quàm exactè textus S. Thomæ n.° 804 citatus sit.

N.° 869 loco *secundùm*, legant : *ad sæculum redeat, licet Præp. etc.*
916 loco *delectam*, legant : *deletam.*

In hoc Tomo plurimi Textus fuêre correcti numeris 560. 562. 564. 376. 581. 585. 589. 594. 602. 607. 610. 625. 646. 651. 675. 685. 701. 706. 707. 708. 709. 710. 713. 715. 731. 732. 733. 734. 735. 737. 749. 763. 780. 785. 787. 788. 790. 791. 795. 796. 798. 802. 803. 804. 806. 815. 822. 825. 827. 849. 873. 882. 895. 897. 923. 928. 944. 950. 956. 958. 967. 968. 973.

